

KAMEETHARI ÑAANTSI: Iñaaventaitzirira Avinkatharite Jesucristo

Pichis Ashéninka New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATEO	4
MARCOS	38
LUCAS	57
JUAN	90
JANTAYETAKERI.....	115
ROMA-SATZIITE	147
1 CORINTO-SATZIITE.....	163
2 CORINTO-SATZIITE.....	179
GALACIA-SATZIITE.....	189
EFESO-SATZIITE	195
FILIPPOS-SATZIITE.....	200
COLOSAS-SATZIITE.....	204
1 TESALÓNICA-SATZIITE.....	208
2 TESALÓNICA-SATZIITE.....	211
1 TIMOTEO.....	213
2 TIMOTEO.....	218
TITO	221
FILEMÓN	223
HEBREO-PAYEENI	224
SANTIAGO	236
1 PEDRO	240
2 PEDRO	245
1 JUAN	248
2 JUAN	252
3 JUAN	253
JUDAS.....	254
JOÑAAKAYEETAKERIRI	256

MATEO

Icharineyetari Jesucristo (Lc. 3.23-38)

1 Jiroka ivairopayeeni ikaratzi icharineyetari Jesucristo. Tema iriitake icharine David-ni, ipoña eejatzi Abraham-ni. ² Ikanta pairani Abraham-ni, itzimake itomi ipaitakeri Isaac. Ikanta Isaac tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Judá. Tera aparoni ikanta itomi Jacob, osheki ikaratake itomipayeeni. ³ Ikanta Judá jovaiyantakaakero Tamar, ipaitakeri Fares, iriima pashine ipaitakeri Zara. Ikanta Fares tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Esrom. Ikanta Esrom tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aram. ⁴ Ikanta Aram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Naasón. Ikanta Naasón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Salmón. ⁵ Ikanta Salmón jovaiyantakaakero Rahab, ipaitakeri Booz. Ikanta Booz jovaiyantakaakero Rut, ipaitakeri Obed. Ikanta Obed tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Isaí. ⁶ Ikanta Isaí tzimanake itomi irirori, ipaitakeri David. Iriitakera pinkatharitaintsiri. Ikanta pinkathari David jovaiyantakaakero iina Urías, ipaitakeri Salomón. ⁷ Ikanta Salomón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Roboam. Ikanta Roboam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abías. Ikanta Abías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Asa. ⁸ Ikanta Asa tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josafat. Ikanta Josafat tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Joram. Ikanta Joram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Uzías. ⁹ Ikanta Uzías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jotam. Ikanta Jotam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Acáz. Ikanta Acáz tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Ezequías. ¹⁰ Ikanta Ezequías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Manasés. Ikanta Manasés tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Amón. Ikanta Amón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josías. ¹¹ Ikanta Josías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jeconías. Irojatzí itzimantanakari irirentzipayeeni eejatzi. Aripaitera ipokaiyakeni ovayirite poñaachari Babilonia, jaanakeri maaroni inampiki. ¹² Okanta ipiyeyaanira jaantaveetakariri maaroni Babilonia-ki. Tzimai itomi Jeconías irirori, ipaitakeri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Zorobabel. ¹³ Ikanta Zorobabel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abiud. Ikanta Abiud tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Azor. ¹⁴ Ikanta Azor tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aquim. Ikanta Aquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliud. ¹⁵ Ikanta Eliud tzimanake

itomi irirori, ipaitakeri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Matán. Ikanta Matán tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. ¹⁶ Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri José. Iriitakera oimenthoritakari María. Iroka María iroora ovaiyantakeriri Jesús, irijatzi ipaitaitakeri eejatzi Cristo.

¹⁷ Iriitake ikaratzi icharinentayetakari. Jetanakaro Abraham-ni irojatzí David-ni, ikarataiyini 14. Ipoñaana David-niki irojatzí jaantaveetakariri Babilonia-ki, ikarataiyini 14. Ipiyeyaanira jaantaveetakariri Babilonia-ki, irojatzí itzimantakariri Cristo, ikarataiyini 14 eejatzi.

Itzimantakariri Jesucristo (Lc. 2.1-7)

¹⁸ Jiroka okanta itzimantakariri pairani Jesucristo. Ikanta José, tzimatsi inathori opaita María. Ikashiyakaro inantyaaro. Iro kantacha te iriñaamaityaaro intsi-pavaiyaaro. Iro kantacha María motzitake, ikantakaakero Tasorentsinkantsi. ¹⁹ Ikanta José, tampatzikashirera inake irirori, ikovake irovashaanteromi iromananeekiini, te inkove irovaariperovaitero inkemakoitero itzimashivaitaka eentsite. ²⁰ Ikanta ikinkishirevaitara José tsiteni, jomishimpyaakeri imaninkarite Pava jimayira, ikantakeri: "José, icharine David-ni. ¿Opaitama pikinkishiretantari povashaantero María? Payero, tema Tasorentsinkantsi kantakaarori omotzitantakariri. ²¹ Aririka intzimake eentsika, pimpaiteri JESÚS. Iriitakera ovavisaakotairine isheninkapayeeni ikaariperoshirevaitake." ²² Ari okanta omonkaratantakariri maaroni josankinatakari pairani Kamantantaneri, ikantakeranki:

²³ Ari ovaiyantake tsinane kaari ñeerine shirampari, intzime otomi,

Impaitaiteri Emanuel, akantziri añaaneeki aaka: "Itsi-patai Pava."

²⁴ Ikanta ikakitanai José, jimatakero okaratzi inintakaakeriri Pava, jaakero inantyaari. ²⁵ Te irimaantamaityaaro irojatzí itzimantakariri oponkitzitanakariri otomi. Ipaitaitakeri JESÚS.

Ipokake iyotaneri iriñeeri Jesús

2 Itzimake Jesús nampitsiki Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tema itzimantakarira Jesús, iri pinkathariventantatsiri Herodes. Ari jareetakari nampitsiki Jerusalén iyotaneripayeeni ikenapaakero ishitovapiintzi ooryaatsiri. ² Josampitapaakeri: "¿Tsikama isaikika ivinkatharite Judío-payeeni ovakera tzi-

maintsiri? Janta nonampiki nopoñaaka, noñaakeri impokiro niyotantakari tzimake. Iro nopokantaiyarini noñaapinkathateri.”³ Ikanta ikemavakera pinkathari Herodes, antaro ikinkishiretanaka, ari ikempitaakari eejatzi maaroni Jerusalén-satzi.⁴ Opoña ikaimakaantakeri Herodes maaroni ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi maaroni iyotzinkari, josampitakeri: “¿Tsika janta intzimeka Cristo?”⁵ Ikantaiyanakeni irirori: “Intzime janta nampitsiki Belén saikatsiri Judea, tema ari okantzi irosankinare kamantantaneri, ikantake:

⁶ Ari osaikiri nampitsi Belén janta Judea-ki, tekatsi thainkerone.

Ari impoñeeyaari pinkatharijanori janta. Iriitake jevatairine Israel-mirinkaite ikaratzi nashitaari naaka.”

⁷ Ipoña Herodes, ikaimakaantakeri pokayetaintsiri iriñeeri ovakera tzimaintsiri, josampitakeri: “¿Tsikapaite piñaakerika impokiro piyotantakari tzimake pinkathari?”⁸ Ikamantakeri maaroni. Opoña ikantanakeri irirori: “Kameetha, pimatero piyaate Belén-ki, pamene tsika isaikajaantzi eentsika. Aririka piñaakeri, eejatzira pinkenapai jaka, pinkamantanaina. Niyaateeta eejatzi naaka, noñaapinkathatakiteri.”⁹ Irojatzijiyaatantanakari. Eejatzi iñaanairi impokiro iñaakeri chapinki ipoñaakanta. Iñaashitakeri jaatzinkapaake, iro jiyotantapaakarori pankotsi isaikira eentsi.¹⁰ Ikanta iñaakerira, kimoshire ikantaiyapaakani.¹¹ Areetaiyapaakani pankotsiki, iñaapaakeri eentsi eejatzi iriniro María. Jotyeerovashitapaakari, iñaapinkathatapaakeri. Jashitaryaakotapaakeri jamakeneriri, ipapaakeri oro, ipakeri kasankaayetatsiri, ipakeri eejatzi paitachari mirra. Osheki ovinaro irokapayeeni.¹² Ikanta jimagaiyapaakani, jomishimpayaakeri Pava, ikantziri: “Eero pipiyashitari Herodes. Pinkenanai pashineki avotsi piyaatantaiyaari pinampiki.”

Jovamaitake eentsi

¹³ Aritake piyeeyaani iyotaneripayeeni. Japiitairo imaninkarite Pava jiñaanatziri José imishireki, ikantziri: “José, pishiyakayeri eentsi eejatzi iriniro, piyaate nampitsiki Egipto. Ari pisaikeri janta irojatzinonkantaiyaamiri: ‘Pimpiyee.’ Aatsikitake Herodes iroveri eentsika.”¹⁴ Ikanta ikakitanake José, ikamantakero María, tsiteni ishiyaka Egipto-ki, jaanakeri eentsi.¹⁵ Ari isaikakeri janta, irojatzii kamantaari Herodes. Ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantantaneri, ikantake:

Isaikavetaka notomi nampitsiki Egipto, ari nokaimairi impiyeeta eejatzi.

¹⁶ Ikanta Herodes, iyotake jamatavitakeri iyotaneripayeeni, te impiyashitairi. Otyaanakari imashirenka. Jomityaantake irovayiritepayeeni, ikantakeri: “Piyaate janta Belén-ki, paperoteri povamairi eentsipayeeni, pinthonkanakeri maaroni ovakera tzimaintsiri, eejatzi maaroni ikaratzi tzimakotaintsiri apite irosarentsite.” Tema ari ikamantakeri chapinki jiñaantakaririranki iyotaneriite ovakeraini impokiro.¹⁷ Irootake iñaanetakari pairani kamantantaneri paitachari Jeremías, ikantake:

¹⁸ Okaimaperotatzii Ramá-sato iragaiyaani.

Osheninkathorini Raquel onatzi iraakotakariri eentsitepayeeni.

Iro ovashireneentantakari jovamaitzitaakeri maaroni eenchaanite. †

¹⁹ Okanta osamanitake, kamai Herodes, eekero isaikake José nampitsiki Egipto. Ari iñaanatairiri imaninkarite Pava imishirekiini,²⁰ ikantairi: “José, kantaira piyaatai pinampiki, paanairi peentsite pintsipataanairi iriniro. Tema kamai kovavetachari iroverimi.”²¹ Ari ikantaka José, piyaa inampiki Israel.²² Iro jareevetaa José inampiki, ikantaitavairi: “Tri pinkathari-taatsi Arquelao Judea-ki. Jimpoyaataari iririni Herodes.” Ari ikinkishiretanana José, eero ikenanai janta. Ari japiiy-eetairi ikantaitziri imishireki: “Paamaiyaarira Arquelao.” Irootakera ikenantanaari José Galilea-ki.²³ Ikanta jiyaataake, isaikapai nampitsiki Nazaret. Tema ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantantaneri, ikantake:

Nazaret-satzi impaitaiteri.

Ikamantantakeri Juan oviinkaantantaneri

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

3 Okanta pairani janta Judea-ki, tsika te inampii-itaro, ipokake Juan oviinkaantantaneri, ikamantantantzi.² Ikantantapaake: “Povashaantairo pikaariperoshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.”³ Irootake iñaanetakari pairani kamantantaneri paitachari Isaías, ikantake: Icheraacheraataitzi janta tsika te inampiitaro, ikantaitzi:

Povameethataineri Pinkathari tsika inkenapaake. Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴ Iithaaretakeri pairani Juan, jontyeetziro ivitzi camel-lo, jovathakitakari meshinantsimashi. Jañaantari jovayetari kentori, iri jimiretari iyaaki pitsi.⁵ Oshekira pokashitakeriri pairani Juan, Jerusalén-satzi ipoña Judea-satzi, ipokashitakeri eejatzi ikaratzi nampiyetarori antaraaki jiña Jordán.⁶ Ikamantakoyetapaaka ikaariperoshirevaitake, iroora joviinkaantantayeetakari jiñaaki Jordán.

⁷ Ari ipokaiyavetaka Fariseo-payeeni, eejatzi Sادuceo-payeeni, ikovi iroviinkaatyaaami. Iro kanta-maitacha ikisathatavakeri Juan, ikantakeri: “Te pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakari maranke. ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaitaimi?

⁸ Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta pairani, pinkameethashiretaiyeni, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri.⁹ Eero pikantashirevaitashita: ‘Aña naaka icharine Abraham-ni, te onkovaperoty no-vashaantairo nokaariperoshirevaitzi.’ Pinkeme nonkante: ‘Eero pikantakaaperovaitashita piñaajaante eeroka ikovaperotane Pava, aña kantatsi iratziritakairo

† Iroka Raquel irootake iinani Jacob, iro inintaperotane. Irooma Ramá nampitsi onatzi, otzimi saikatsiri iipatsiteki Israel-mirinkaite. Jaka iroñaaka iñaaventatziro Mateo okaratzi josankinatakeri pairani kamantantaneri paitachari Jeremías iñaaventziro Raquel eejatzi Ramá-satoite oñaashitaiyaroni, tema athataatyaaro tsinaneeete Jerusalén-satoite oñaashitaiyaani irooriite aririka irovamaitaitero oviayaneete.

iroka mapi, iro impoyaataiyarine incharineyetaiyaari Abraham-ni.¹⁰ Eerorika pikempitaro pankirentsi kithotatsiri, ichekakaitakaro chacha pankirentsi ponkitziki kaari kithotatsine, ompoña iragaitanakero impomeetero.

¹¹ Aririka irovashaantanairo atziri ikaariperoshireveta, ari noviinkaantakyaari jiña. Iro kanta-maitacha, aatsikitake matzirori iñaapinkatharentsiti, noñaapinkathatizitaitakari naaka, te aritaajate inkempitakaantena iromperatane onkantya naantyaaniriri i-zapato-te. Iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkaantatyeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaantatyeerimi eejatzi paampari.¹² Tema aririka aavatero avankire, atekakitakero eejatzi. Atayiro opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero kameetha, ovakoyetakero. Ari inkempitagaiyaari eejatzi aatsikitaintsiri, irinashiyetaiyaari atziri, irinashinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima ikaratzi kaari ovashaanterone ikaariperoshireyetake, intagairi paampariki kaari tsivakanetatsine.”

Joviinkaata Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Opoña ipokake Jesús antaraaki jiña Jordán, ipoñaakaro Galilea. Ipokashitakeri Juan iroviinkaateri.¹⁴ Te inkovavetya Juan iroviinkaateri Jesús, ikantavakeri: “¿Opaitama pipokashitantanari naaka noviinkaate-mi? Aña eeroka oviinkaatenane naaka.”¹⁵ Jakanakeri Jesús: “Nokovaperotatzi poviinkaatenana. Irootake ikovakaakenari Pava.” Kovanake Juan, ikantziri: “Aritake noviinkaatakemi.”¹⁶ Jaanakeri, joviinkaatakeri. Iro intonkaantanaiyaarimi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, iñaatziiri ipokashitapaakeri Tasorentsinkantsi ikenapaake inkiteki ikempitapaakeri shiro.¹⁷ Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Notomi inatziira irika netakokitari, osheki noki-moshireventakeri.”

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 Ikantakaanakarira Jesús Tasorentsinkantsi, jatanake janta tsika te inampiitaro, ari ikovavetakari kamaari inkaariperoshiretakairimi.² Osheki kitaite isaikavaitake, itzitakaro ovanarontsi, ayimatakeri itashe. Okaratzi 40 kitaite isaikavaitake.³ Ikanta kamaari, ipokashitakeri Jesús inkaariperoshiretakairimi. Ikantapaakeri: “Omaperotatyaarika Itomitami Pava, pimpeyero tanta iroka mapi, poyaaro.”⁴ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri: Tera intaani onkovityiimotai tanta oyaari, aña iroora kovaperotacha ankempisantaairo maaroni ikantayetairi Pava.”

† Ikantakotziri Juan jaka: “Osheki noñaapinkathatataikeri naaka.” Ikantatzi: “Te arite nayeneri i-zapato-te.” Tema pairani iro jantayetaipiintziri aparani omperataari jayiniri i-zapato-te omperatariri. Iro joshiyakaaventziri jaka Juan. Tema omaperotya Jesús jimatziro irirori janaakotantzi, tekatsi kempityaarine, te aritaajate inkempitakaantena naaka iromperatane.

⁵ Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki tasorentsitatsiri, isaikakaakeri jenoki otavantoki tasorentsipanko.

^{†6} Ikantavetapaari: “Omaperorika Itomitami Pava, pimitaye osaavikinta. Pinkinkishiretero josankinaitakeri pairani okantzi:

Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaakoventemine.

Iri thomaavakemine eero pomposantavaitapaaka mapiki.”

⁷ Jakanakeri Jesús: “Okantzi eejatzi josankinaitakeri pairani:

Te onkameethate piñaantashivaityaari Pivinkatharite Pava.”

⁸ Japiivetakari kamaari jaanairi Jesús janta tonkaariki otzishi. Jamenakaakeri maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziriite, tema kameetha okanta ova-neenkayetaka.⁹ Ikantziri: “Piñaakero okaratzi tzimat-siri. Aririka potyeerovashitakyaana piñaapinkathatena, ari nompakemiro maaroni.”¹⁰ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Piyaataveete intaina. Satanás pinatzi eeroka. Tema josankinaitake pairani, kantatsiri:

Añaapinkathateri Avinkatharite, iri ankempisante apaniro.”

¹¹ Irojatzira jiyaatantanaari kamaari. Pokaiyapaakeni imaninkarite Pava, jampitakoyetapaakeri Jesús.

Jetanakeri jantayetziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹² Ikanta Jesús ikemakoventakeri Juan jashitakoitakeri. Iroora ipiyantanaari irirori janta Galilea-ki.¹³ Tera isaikapai Nazaret-ki, jantara ikenanai nampitsiki Capernaum, ari isaikapairi. Tema inkaarethapyaaiki osaiki Capernaum, tsika inampivetaro charineyetairiri Zabulón-ni ipoña Neftalí-ni.¹⁴ Ari okanta omonkaratantakeri okaratzi iñaaventakeri pairani kamantantaneri Isafás, ikantake:

¹⁵ Osaiki inampitsite Zabulón eejatzi Neftalí janta inkaarethapyaaiki, Intatsikero antaraaki jiña Jordán, Saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyotapaa atziri kaari asheninkatane.

¹⁶ Tsika itzimi kempitakarori isaikayetatyeemi ot-sirenikitzi, iriitake ñaayetairiri ootamentotsi.

Otsimankakovetakari iraampare kathatayeri inkeyetaimi sarinkaveniki.

Iro kantamaitacha, kempitaa iroñaaka isaikaatyeeemi okitainkatzi.

¹⁷ Ari jetanakarori Jesús ikamantapaakeri atziripayeeni, ikantapaakeri: “Povashaantairo pikaariperoshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.”¹⁸ Ipoña ipampithacheraanakero inkaare saikatsiri Galilea, irojatziri iñaantapaariri Simón, ipaitaitziri eejatzi Pedro, itsipatari irirentzi ipaita Andrés, ikithataiyini. Tema shimaatzinkari jinaiyini.

¹⁹ Ikantapaakeri: “Poyaatenana, onkempivaitaayaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.”²⁰ Arira joyaatanakeri, jookanakero iithamento.²¹ Iro jo-

†† Iro ipaitaitzi Jerusalén nampitsi tasorentsitatsiri.

vaanakityaani kapicheeni, iñaapaatziiri Jacobo, itsipatakari irirentzi Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare itsipatakari eejatzi iriri Zebedeo. Jomiyaanakeri eejatzi irirori, ²² eeniro jookanakeri iriri ipitoki, joyaataiyakerini Jesús.

²³ Ari okantaka, ithonka janiitakero Jesús Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, ikamantantakero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotzirori impinkathariventantai Pava. Jovashinchaayetake maaroni mantsiyayetatsiri nampitsiki.

²⁴ Ikemakotaitanakeri Jesús intaina. Ikemaiyakeri eejatzi Siria-satzi, jamayetapaakeneri maaroni mantsiyayetatsiri isheninka, irovashinchaayeteneri. Jamakeri maaroni aayetzi kantashivaitachari mantsiyarentsi, katsivaitatsiri, kamanavaitatsiri, kisoporokivaitatsiri. Jamakeri eejatzi jaakayetziri peyari. Ari ithonkiri jovashinchaayetavakeri Jesús. ²⁵ Joyaataiyakerini osheki Galilea-satzi, Decápolis-satzi, Jerusalén-satzi, Judea-satzi, poñaayetanainchari eejatzi intatzikero antaraaki jiña Jordán.

Ikinkithatzi Jesús tonkaariki, ikantakota kimoshiretaatsine (Lc. 6.20-23)

5 Ikanta iñaakerira Jesús osheki apatotzimentakariri, tonkaanake otzishiki, ari isaikapaake. Pokaiyapaakeni iriyotaane, ipiyotzimentapaakari. ² Ari jiyotaayetakeri, ikantziri:

³ “Kimoshirera inkantaiya eentashiretatsiri, tema iriitake ñagairone impinkathariventantai Inkitesatzi.

⁴ Kimoshire inkantaiya iraaneeentavaitachari, tema iriitake imposhenkaitaiya.

⁵ Kimoshire inkantaiya tsinampashireri, tema iriitake saikaatsine kameetha kipatsiki ishinetaantaitziri.

⁶ Kimoshire inkantaiya kovakovatzirori inkameethashirete, tema aritake iriñeero ikokovatziri.

⁷ Kimoshire inkantaiya neshinonkashiretaneri, tema iri ineshinonkayeetaiya eejatzi irirori.

⁸ Kimoshire inkantaiya kiteshireri, tema iriitake ñagairine Pava.

⁹ Kimoshire inkantaiya oitsimariyirori mashirenkaantsi, tema iriitake intomintayetaiyaari Pava.

¹⁰ Kimoshire inkantaiya inkarate inkemaantsitakaityaari ikameethashiretzi, tema iriitake ñagairone impinkathariventantai Inkitesatzi.

¹¹ Kimoshire pinkantaiya irimanintavaitaitemi, inkemaantsitakaityaami, eejatzi inthaiyakoityaami, okantakantziro pikempisantaanara. ¹² Thaaamenta pinkantayetanakyya, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotero iroka, tema ari ikempitaayeetakiriri eejatzi pairani etayetakarori Kamantantaneri.”

Kempitarori tzivi

¹³ “Pikempitakarora eerokaite tzivi. Aririka inkono-vaiteero tzivi tsika ompaitya, eerora apantaro inkatyokantaityaaro. Ontzimatyete irimanintaitero, irookayeetakero iraatzikashivaityaaro.”

Kempitariri ootamentotsi

¹⁴ “Aririka osaike nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maaroni aririka ootya tsirenipaite, te omana nampitsi. Kitainkatakotaneri pinayetanaatzi eeroka eejatzi, eerokatakera iyotaayetanairine maaroni atziri, eero pomanimotziri okaratzi piyoyetanairi. ¹⁵ Ari okempitari eejatzi, aririka oisheru ootamentotsi, te omanakoteri kantzirinaki. Tema avakotziri jenoki inkitainkatakotantyaari maaroni saikatsiri pankotsiki. ¹⁶ Ari pinkempitanaiyaari eejatzi eeroka, pisaikayetanai kameetha iriñaantayetyaamiri pisheninka okameethatzi maaroni pantayetanairi. Iro iriyotantaiyaari irirori iriñaapinkathateri Ashitairi Inkitesatzi.”

Iñaaventakero Jesús Ikantakaantaitane

¹⁷ “Eero pikinkishiretashita iroora nopokantari novashaantakaayetaimiro pikempisantziro Ikantakaantaitane, te nonkove eejatzi novashaantakaaimiro iñaaventakeri pairani Kamantantaneri. Aña iro nopokantakari nomonkaratero okaratzi iñaaventayetakeri pairani. ¹⁸ Omapero onthonkaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitachari eero othonkimaitaatsi Ikantakaantaitane, irojatziri omonkaratantakyaari maaroni. ¹⁹ Eerorika pikempisantziro Ikan- takaanaitane, eerorika eejatzi piyotaayetairi pisheninka inkempisantayetairo, eerora panintagaaro impinkathariventantai Inkitesatzi. Iriima tsika intzime matakeroone ikempisantayetairo, impoña iriyotaantairo, iriitakera iriiperotaatsine inkiteki. ²⁰ ¿Piñaajaan- takema kameethashire ikantayetaka iyotzinkari eejatzi Fariseo? Aña te. Tera irimonkarayetero kyaaryooperoini irirori inintakaavetariri Pava. Eerorika panaakoyetairi eeroka pinkameethashireyetai, eerora piñeero tsika ipinkathariventantai Inkitesatzi.”

Iñaaventakotziro Jesús kisaantsi (Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyotaiyironi eeroka okaratzi ikantayeetziriri pairani etakaanayetarori, ikantaitziri:

Eero povantzi. Aririka povantake, irovasankitagaitemi eeroka.

²² Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Eero pikishiri pisheninka, jovasankitaitzimikari. Eero pikantavaitziri eejatzi: ‘Tekatsi piyomatsite eeroka.’ Jovasankitaimikari pinkatharentsiite. Te onkameethate eejatzi pinkisaneentavaiteri pisheninka piitamasontzivaiteri, papeshitaarokari pintagaiya sarinkaveniki. ²³ Tema paapiintzi pipira tasorentsipankoki, pimpometeneri Pava, iro kantamaitacha aririka pinkinkishiretapaakero tzimatsi ikishimentzimiri pisheninka, ²⁴ ari pookanakeri pipira, piyaatashiteri kisakemiri. Pinkantairi: ‘Asheninká, thame aakameethatavakagaiya.’ Aririka paapatziyavakagaiya kameetha, pimpiyeera tasorentsipankoki, irojatziri pimpantapaiyaariri Pava pipira.

²⁵ Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharovakote eeroka avotsiki,

pinkantairi: 'Eero pikisavaita, thame aakameethatavak-
agaiya.' Tema aririka irareetakaakyaami pinkathar-
entsiki, inkantaitakeri iromperatane: 'Paanakeri irika.'
Ari iraaheetanakemiri irashitakoitemi. ²⁶ Eerorika pip-
inatashitari okaratzi pireevetakeri, eerora piñagairo
iroimishitovakaantaimi. Omaperora."

Iñaaventakotziro Jesús mayempitaantsi

²⁷ Piyotaiyironi eeroka ikantayeetakeri pairani, ikan-
taitzi:

Eero pimayempitzi.

²⁸ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Pin-
veshshiretyaarorika piñiuro tsinane, matakamira, pi-
mayempishiretakero. ²⁹ Jiroka noshiyakaaventemiro:
Iroorika pokiperor pantanta kaariperori, povashaan-
tairo, pinkempitakaantero pinkithoryaatyeeromi,
pookero. Tema te pinkovero poki atsipetaka-
gaiyaami sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikana-
rookitai. ³⁰ Iroorika pakoperor pantanta kaariperori, po-
vashaantairo pinkempitakaantero pinthatzinkatyeero-
mi, pookero. Tema te pinkovero pako atsipetaka-
gaiyaami sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikapon-
thokitai.

Iñaaventziro Jesús ookavakagaantsi

³¹ "Ikantaitake eejatzi pairani:

Aririka irookavakaitya, ontzimatye impayeeteri tsika
osankinatakota irookavakaantyaari.

³² Iro kantamaitacha nonkante naaka: Kaariperoshire
jinake ikaratzi ookashitarori itsipatari. Tema aririka
aavetaiya pashine oime, omayempitzimotakeri etave-
tari oimentari. Arira ikempitakar eejatzi agairori,
mayempitake irirori. Temaita okaariperoveta irookero-
mi atziri itsipatari, aririka iriñeero omayempitzimo-
teri."

Iñaaventziri Jesús pairyaashivaitariri Pava

³³ "Piyotaiyironi eejatzi ikantaitakeriri pairani
etakaanarori:

Eero pipairyaashivaitari Pava.

Iro pinkante: 'Irovasankitainata Novinkatharite
eerorika nomonkarayiro nokantayetziri.' Aririka
pinkantake, ontzimatye pimomkarayetero. ³⁴ Iro kan-
tacha nokantzi naaka: Te arite pimpairyeeri Pava, pi-
monkaratantyaarori pikantayetziri. Eero pipairyiuro
inkite, tema ari isaikiri Pava janta. ³⁵ Eero pipairyiuro
kipatsi, tema irojatzi jashitari Pava, ari jetsiyaryaaki-
itapiintari. Eero pipairyiuro Jerusalén, tema ari
ipinkathariventantziri Pinkatharijanorentsi. ³⁶ Eero pi-
pairyiuro piito, pinkante: 'Eerorika nomonkaratziro
nokantziri, inthatzinkaitenaroota noito.' Tera eeroka
materone pishookakairo pipai, ompoña
pincheenkaishitakagairo eejatzi. ³⁷ Eerora pamatavi-
tantzi. Omaperorika pantero pikantayetziri, ari
pinkante: 'Jee, nomatero.' Eerorika pantziro, intaani
pinkante: 'Eero nomatziro.' Tema te onkameethate
poshekyeero piñaane."

Iñaaventziro Jesús ikaminthaitziri kisaneentantatsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸ "Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri pairani:

Aririka pinkithoryiiteri irooki pashine atziri,
okameethatzi impiyakoventaityaari, inkithoryi-
itaitemiro poki eeroka. Aririka pinkiryakoteri pashine
atziri, okameethatzi impiyakoventaityaari inkiryako-
titemi eejatzi eeroka.

³⁹ Iro kantacha nokantzi naaka: Te okameethatzi
pimpityaari kisaneentzimiri. Aririka impasavorotemi
kashetavoroki, pishinetaineri eejatzi pashinevoroki im-
pasatemiita. ⁴⁰ Aririka inkovaite irapithaitemiro pi-
ithaare, pishineteneri iraanakero eejatzi piithaare
poveviryakotapiintantari. ⁴¹ Aririka iromperaityaami
paanakero ovaakarontsi pookero niyanki avotsi,
paanakero ovaakarontsi panaakairo ikantavetakamira
tsika pookero. ⁴² Aririka inkantaitemi: 'Pimpenaro,'
okameethatzi pimperi. Aririka inkantaitemi eejatzi:
'Pimpavakenaro, ari noipiyeemi,' okameethatzi pim-
peri eero pithañaapithatari.

⁴³ Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri pairani:

Pineshinonkateri pisheninkajanori. Iriima tsika itzimi
kishimiri, pinkisheri irirori.

⁴⁴ Iro kantacha nokantzi naaka: 'Petakotyaari kisayetz-
imiri. Pamanakoyetairi maaroni irineshi-
nonkatantyaariri Pava irirori. Eero pipiyatari kisa-
neentzimiri, paakameethayetairi.' ⁴⁵ Irootake iko-
vakaayeetakeriri itomintayetaari Ashitairi Inkitesatzi.
Iriitake ovetsikakeriri ooryaatsiri, oorentakotziriri maa-
roni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri.
Iriitake ovetsikakerori eejatzi inkane, jovyariiniri maa-
roni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri.

⁴⁶ Intaanirika petakotashityaari ikaratzi etako-
tayetamiri eeroka, ¿piñaajaantzima ari impinataimi Pa-
va? Aña eero, iro jimatapiintakeri kaariperoshireri ko-
vakotziriri isheninka kireeki. ⁴⁷ Intaanirika
petakoyetakyaari pisheninka, ¿amenaashivaitakara?
Tema iro jimayetapiintakeri eejatzi kaari pisheninkata
irirori. ⁴⁸ Kameethashirera pinkantayetanaiya eeroka,
pinkempitakotaiyaari Ashitairi Pava, tema omapero
ikameethashireperotake irirori."

Iñaaventziri Jesús pashitantachari

6 "Povashaantairo poñaakayetapiintziri atziri pan-
tayetziro pinkameethashiretantaiyaarimi.
Eenirorika piyaatayee pantero, tekatsira impinataimiri
Ashitairi Inkitesatzi.

² Aririka pimpashitantya, te onkameethate pikantan-
tayanake: 'Nopashitantaka naaka.' Irootakera
jameyetari kamataviri, ikoviro irirori iriñaapinkathay-
eeteri. Iro kantacha, intzimakemikami ñaapinkathater-
ine jaka, iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventai-
teri. ³ Aririka pampitakoteri eeroka ashinonkainkari,
eerora pikamantziri pitsipaminthare, ⁴ omanaantsiini

† Pinkempitakaantero te iyotemi pampate tsika opaita antakeri
pakojanori.

onkantakotya pipashitantakari. Jiyotake Pava irirori, iri-itake pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús ñaañaataantsi
(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka piñaañaateri Pava, te apantaro pinkempitakotyaari kantakaaperovaitachari. Ikatziyapiintayeta irirori janta japatotapiintaita, ikatziya eejatzi niyankineki nampitsi, onkantya iriñaantayetyaariri isheninka. Iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. Omaperora. ⁶ Irooma eeroka, aririka piñaañaate, pashitakotya apaniro pipankoki pinkovakoteri Ashitairi tsipatakamiri apaniroini. Iri ñiimiri apaniro, ari irineshinonkatakayami, iriitake eejatzi pinataimine.

⁷ Tema aririka piñaañaate, te apantyaaro papiipiitero okaratzi pikantakeri. Iro jameyetari irirori kaari asheninkata aaka. Iñaajaantzi japiipiitziro ikantayetak-eri ari inkemakari Pava. ⁸ Paamaventya pikempitakotarikari eeroka. Tekeramintha pinkovakoteri Ashitairi kovityiimoyetamiri, jiyotzitataikaro irirori maaroni.

⁹ Jiroka pinkante piñaañaatapiinte eeroka:

Ashitanari, nampitarori inkiteki,
Tasorentsi pinatzi eeroka.

¹⁰ Pimpinkathariventaina naaka.

Pantakainaro jaka kipatsiki okaratzi pinintakaanari eeroka,

Pinkempitakainari inkiteveri, pantakairi irirori maaroni pinintakairiri.

¹¹ Pimpapiintenaro kovityiimotanari noyaari.

¹² Pimpayakotainaro nokaariperoshirevaitake,
Tema nomatakero naaka eejatzi, nopeyakotairi
ikaratzi ovaariperoshiretakenari.

¹³ Eero pishinetana iriñaantaityaana, inkovaite irantakaitenaro kaariperori.

Ari pinkantaitatyero pimpinkathariventante. Ari pinkantaitatyero ontzimimotoemi pishintsinka, eejatzi povaneenaro. Ari onkantyaari.

¹⁴ Tema aririka pimpeyakotairi atziri kishimiri, ari impayakotaimi eejatzi eeroka Ashitairi Inkitesatzi.

¹⁵ Irooma eerorika pipeyakotairi eeroka atziri kishimiri, eerora ipeyakotzitaami Ashitairi irirori.”

Iñaaventziro Jesús tzitaantsi

¹⁶ “Aririka pintziventya pinkinkishiretakoteri Pava, eero pikamantantayetzi, pinkante: ‘Notziventatyaaari Pava.’ Paamaiya eeroka pikempitarikari kamataviriri. Itz-itapiintaveta irirori, montyoryaa ikantayeta ivoroki iriyotantaityaari itziventatya. Iroora iñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. Omaperora. ¹⁷ Irooma eeroka aririka pintziventatyaari Pava pinkinkishiretantyaariri, pinkivaporotya, ipoña pinkishitakya kameetha, ¹⁸ iro eero jiyotantaitami pitziventatya. Apaniro iriyotemi Ashitairi Inkitesatzi, iriitakera pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaakarontsi
(Lc. 12.32-34)

¹⁹ “Te apantaro povaarantashivaitya jaka kipatsiki, ovana opathayi, ari ipiyotapaari eejatzi koshintzi. ²⁰ Iro kameethatatsi pantayetanairo piñaantaiyaarori pi-saikai kameetha inkiteki. Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami inkiteki tsika te ompathaanetapai, tsika te intzimapai eejatzi koshintzi. ²¹ Tsikarika povaarantaka, ari pinkinkishiretapiinterori.”

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi
(Lc. 11.33-36)

²² “Kameetharika onkantya poki, piñaantaro kameethaini, okempitaro pinkoñeetyaakotatyeeemi. ²³ Terika apantaro poki, eero piñaantaro kameethaini, kempitaka pintsirenikitakotatyeeemi.” ††

Iñaaventziro Jesús ashaarantaantsi
(Lc. 16.13)

²⁴ “Tekatsi materone irantavaiteneri apite omperatanteneri. Tema aparoni inkovaperote iri-monkarateneri jomperatariri, iriima pashine, inkisaneentanakeri. Ari okempitzitari eejatzi: Tekatsira materone iranteneri Pava ikovakaantziri irirori, aririka inkinkishiretakoyeetero eejatzi ashaarantaantsi inkempitakaanakero iroorikami omperatyaarine.”

Iñaaventziro Jesús kantzimoshiretaantsi
(Lc. 12.22-31)

²⁵ “Pinkeme nonkante: Tera apantaro onkantzi-moshirevaityaami pinkante: ‘¿Opaitama noyaari, opaitama nomiretyaari, opaitama nonkithaatyaaari?’ Aña tzimatatitsi pashine ankinkishiretapiintairi añaantareki, iro kovaperotaitachari, anayiro okaratzi ovayetapiintari, okaratzi akithaayetapiintari eejatzi. ²⁶ Thame ankinkishiretakoteri tsimeripayeeni. Te iriyote impankitanontya iroyaari, te irovetsike ipanko irovanontya ivankire. Iro kantamaitacha Pava, ipayetapiintakeri irovarite. Aakara jimaperotataitzi jektakotai Pava. ²⁷ Aririka paakoventyaaro onkantzi-moshirevaityaami ¿arima pinkantakero povavineentavairo posarentsite? ²⁸ Intsityaa ankinkishiretakoteri inchatyepayeeni, te añaero antavaitanete, te ontyaanontya onkithaatyaaari. Iro kantamaitacha te onkantzimoshirevaityaaro, onkante: ‘¿Opaitama nonkithaatyaaari?’ ²⁹ Ovaneenkata kameetha, anayiri jovaneenkaveta Salomón, pinkatharivetachari pairani. ³⁰ Iriitakera Pava ovaneenkatayetzirori. Okantaveta kapiche añaavetaro ovaneenkatapaintya, iro osamani, tekatsi apantyaarone aririka onkamateyatanake, tema

† Oshiyakaaventachari okitsi kameethari, aparoni pimantaneri (kaari mashithatatsi), tsika itzimi ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava. Tema isaikanaatzi okitainkatzi. †† Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aparoni mashithari, tsika itzimi kaari ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairimi Pava. Tema isaikatzi tsika otsirenikitzi. ‡ Iro ikantakoitzi jaka “inchatyepayeeni” paitachari “lirio.”

incheckayeetakero, impoña intaayetakero. ¿Eeroma ikempoyaaventzimi eeroka Pava? Aritake, eero pikisoshiretzi. ³¹ Aritapaake okantzimoshirevaitami, pikantzi: '¿Opaitama noyaari, opaitama nireri, opaitama nonkithaayaaari?' ³² Apatziro okantzimoshirevaitari ikaratzi kaari kempisantatsine. Irooma eerokapayeeni, jiyotakoyetzimiro Ashitairi Inkitesatzi opaiyetarika kovityiimoyetamiri. ³³ Iroora kovaperotachari pinkokovatairi impinkathariventaimi, pinkokovatairi eejatzi irovameethashiretami, irojatzzi piñaantaiyaarori impayetaimiro okaratzi kovityiimoyetamiri. ³⁴ Ari okanta, eero okantzimoshirevaitami ompaitaari avishimotemiri osaitekira. Tema maaroniki kitaite piñeero ompaitaari avishimotemiri."

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 "Te apantaro ankantante: 'Kaariperoshire inatzi nosheninka.' Aririka ankantantake, ari irimayeetai aaka, inkantayeetai: 'Kaariperoshire pinatzi eejatzi eeroka.' ² Aririka ankantakoteri asheninka, ari inkantakotanakai eejatzi aaka. Ontzimatyee aamaia, aririka ontzime antzimotantane, imaperoitaikari aaka apaata impiyatayeetai. ³ Okempivaitakaro aririka otyaakitaimi antaro inchapeto okiki, ¿kantatsima ameneri pashine otyaakitachari kapicheeni irookiki? ⁴ ¿Tema eero okanta ankanteri: 'Pimpoke, nagaimiro otyaakitakemiri pokiki?' Tema otyaakitakemiri eeroka antaro inchapeto. ⁵ Pikempitakari kamataviri. Petavakyaaro eeroka paavairo inchato otzikaakemiri, irojatzzi pamenantaniyaari kameetha paantaiyaaniriri otyaakitakeri pashine. ⁶ Tera impayeetapiintaiteri otsitzi vathatsi tasorentsitsiri. Ari okempitari eejatzi tera impayeeterimi chancha mareryaayetatsiri, tema ari iroipatsitakeri iraatzikavaitavakero. Tera impayeeteri ikovayevetari, osheki inkatsimate, ari iratsikantake." †

Iñaaventziri Jesús amanaperotziriri Pava

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ "Pinkampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemiro pikovakotantziri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pinkantapaakeri ashitarori: 'Pashitaryeenaro.' Aritake irashitaryaakemiro ipanko. ⁸ Aritake impayeetairi kampilantayetsiri. Inkarate amemenatairone, ari iroñaakaitairi. Aririka inkantaite: 'Pashitaryeero.' Aritake irimatakero. ⁹ Aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: 'Apa, pimpena tanta.' ¿Arima pimpakeri mapi? ¹⁰ Aririka inkantemi: 'Pimpena shima noya.' ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari? ¹¹ Iro kantacha eeroka petakotari pitomipayeeni, kaariperoshire pinaveta. Iri-

† *Ikantaitziri jaka: "vathatsi tasorentsitsiri" ipoña "mareryaayetatsiri," iro oshiyakaaventacha Kameethari Ñaantsi tasorentsitsiri. Tema iñaane Pava, okempitari ikaratzi mareryaayetatsiri. Iriima otsitzi ipoña chancha, irira oshiyakaaventacha, ikarayetzi kaari koverone inkempisantero Kameethari Ñaantsi, osheki ikisaneentakeri kamantantzirori. Tera arite impankiventayeeetari, terika inkovero inkempisante.*

ira ovatsiperotzirori Ashitairi Inkitesatzi, jetakotari irirori maaroni amanayetairiri. ¹² Aririka pinkove iretakotaityaami, petavakyaaro eeroka petakotantya. Irootakera okantakotziri Ikantakaanaitane, irojatzzi ikantakeri eejatzi pairani kamantantaneri."

Iñaaventaitziri avotsimanachaki

(Lc. 13.24)

¹³ "Aririka pinkove pinkyaavankotairi Pava, pinkempitakaantero pimpampithatatyeeeromi avotsimanachaki. Tema tzimatsi pashine avotsisaante, kaari pomerentsitachane inkenantaityaaro. Osheki pampithatakerori, irashinonkaayeetaia sarinkaveniki. ¹⁴ Irooma avotsimanachaki, te iroshekite kenantyaarone, iriitake areetaachane Pavakinta, inkantaitaateero irañagai janta."

Iñaaventziri Jesús thairi

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ "Pinkyaaryootaiyeni, jamatavitzimikari oshiyavetariri kamantantaneri, inkempitakotapaakyaari inkantaranki oisha te inkatsimatanete. Iro kantamaitacha kaariperoshire inayetatziiira, ikempitakari piratsi katsimari. ¹⁶ Ontzimatyeeera ankempoyeero jantayeetziri ayotantantyaari ikameethashiretzirika. ¿Añiroma uva onkithotantyaaro ovaato kitochee? Tera. ¿Omatziroma higo onkithotantyaaro iroori? Te omata eejatzi. ¹⁷ Inchato saankanatatsiri oshooki, okithotzi kameetha. Irooma inchato sampiyashitaintsiri, te onkithokinete. ¹⁸ Tema inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Ari okempitari eejatzi inchato sampiyashitaintsiri, eero jiñeetziro onkameethate okithoki. ¹⁹ Tema itovaitziri inchato kaari kithotatsine, iragaitakero intagaitero. ²⁰ Pinkempoyaakoyetairi iyotaayetaimiri. Ikempitakarorika okithotzi inchato saankanatatsiri oshooki, pimatero jiyotaayetzimiri."

Jiñaaventziri Jesús iyotakoperotanairiri

(Lc. 13.25-27)

²¹ "Tzimavetachara osheki kantavetanari: 'Novinkatharite pini eeroka, noñaapinkathakitakemi.' Iro kantacha eero jiñeero impinkathariventairi Pava. Intaani inkarate antayetananirori ikovakaantziri Ashitanari Inkitesatzi. ²² Aririka nompinkatharitari apaata napatotairi maaroni atziri. Tzimatsi kantayetaatsine: 'Novinkatharite, nopairyaakemi naaka noñaaventayetizimi. Nopairyaakemi novavisaakotziri jaakayetziri peyari. Nokantayetziri eejatzi nosheninka: Iro notasonkaventantari nopairyiiri Jesús.' ²³ Iro kantamaitacha nonkantanakeri naaka: 'Te niyotemi. Piyaataveete jantyaatziini, omapero pikaariperoshiretake.'"

Iñaaventaitziri apite ovatzikirori ipanko

(Lc. 6.46-49)

²⁴ "Pinkeme, aririka pinkinkishiretero maaroni nokantakemiri, aririka pinkempisanterakero maaroni, ari okameethatzi. Irootake piyotanetyaari. Pinkempitakyaari ovatzikirori ipanko oshirantapathatzi kipatsi. ²⁵ Oparyaaaveta iniroite inkane, amaraniveta."

Otampyaavetaka shintsiini, ookantavetapaakaro pankotsi, te aavyeero. Tema ovatzikakitya kameetha oshirantapathatzi kipatsi. ²⁶ Ari okempitari eejatzi, eerorika pikinkishiretziro nokantayetakemiri, eerorika pinkempisantanaairo, eero piñiuro piyotanetyaaro. Pinkempitakotakyaari ovatzikirori ipanko impanepathatzi. ²⁷ Oparyaapaake inkane, amaranitapaake. Opoña otampyaatapaake, ookantapaakaro, tyaanake pankotsi, aanakero. Te iñeetairo.”

²⁸ Irootake jiyotaayerakeriri Jesús ikaratzi apatoven-takariri. Ipampoyaaminthaitanakeri. ²⁹ Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janayiri jiyotaantzi iyotzinkarite.

Jovashinchagairi Jesús omatziri pathaarontsi

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 Ikanta joirinkaa Jesús ikinkithatakera tonkaari otzishiki, joyaatairi osheki atziri. ² Ari ipokashitakeriri aparoni atziri omatziri pathaarontsi, joty-eerovashitapaakari Jesús, ikantapaakeri: “Pikovirika, ari onkantake povashinchagaina.” ³ Iroora jakotashitantanakariri, jantantakariri kapicheeni irako, ikantzi: “Nokovi, peshitakotai.” Eshitanake ipathaavaiveta. ⁴ Ipoña Jesús ikantavetavaari: “Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkaratantyaarori Ikan-takaantane Moisés, pimperi pashitakaariri Pava, iriyotantaiyaari eshitakotaimi.”

Jovashinchagairi Jesús irotzikatane ijevare ovayiriite

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta jovaanaa Jesús, areetaiyakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokakeri ijevare ovayiriite Roma-satzi, iriñeeri Jesús, ⁶ ikantapaakeri: “Novinkatharite, tzi-matsi notzikatane nopankoki, maperokitaka imantsiyatake, kisoporokitake.” ⁷ Jakanakeri, ikantzi: “Aritake niyaatake novashinchagairi.” ⁸ Iro kantamaitacha ikantanake irirori: “Osheki noñaapinkathatakemi eeroka, kaariperi nonake naaka, niyotzi eero okantzi pinkyaa-vankotena. Intaani nokovi pinkantakaanteri, ireshitakotai. Tema aritake omatakya pinkanteri. ⁹ Tema tzi-matsi omperatanari naaka, tzi-matsi eejatzi ovayiripay-eeeni nomperatari naaka. Aririka nonkanteri: ‘Piyaate,’ aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: ‘Pimpoke,’ aritake impokake. Aririka nonkanteri notzikatane: ‘Pantero iroka,’ jimatziro jantziro.” ¹⁰ Ipampoyaanaakeri Jesús ikemakere ikantake irika ijevare ovayiriite. Ikan-tanakeri oyaataiyirini: “Iriira matakakeri irika ikempisatzi, jaka Israel-ki te intzime aparoni asheninka kempityaarine. Omaperora. ¹¹ Pinkeme, aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, ari intzimake osheki kaari asheninkata poñaayetachari pashineki nampitsi, tsika intzime anintaayetaachane intsipataiyaari Abraham-ni, Isaac-ni eejatzi Jacob-ni. ¹² Iro kantamaitacha eerora itzimaperotai asheninka saikaatsineri janta. Iri-

† Irika ijevare ovayiriite Roma-satzi, kaarira Judío, pashinesatzi atziri jinatz. Tema pairani aparoni Judío, te inkyavankoteri pashinesatzi kaari isheninkata.

itake ikovakaaveetakari impinkathariventairimi maa-roni janta, oshekimaitaka ipiyathataka, irootake irookantaiyaariri otsirenikitake. Ari iriraavaitaiyaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya.” ¹³ Ipi-thokashitanaari ijevare ovayiriite, ikantzi: “Pimatairo pimpiye pipankoki. Tema pimatakero pikempisatzi eeroka, irootake ireshitakotantaiyaari potzikatane.” Aripaitera javisakotanake irotzikatane janta ipankoki.

Jovashinchagairi Jesús iriyote Pedro

(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

¹⁴ Ikanta Jesús jatake ipankoki Pedro. Iñaapaatziuro iriyote, onoryaaka, aakero saavakirentsi. ¹⁵ Ipampitapaakero kapicheeni akoki, eshitakotanake. Piriintana-ka, amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

¹⁶ Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri osheki jaakiri peyari. Jovashinchaayetairi, ikisathatavakerira kapicheeni iveyarite. Jovashinchaayetairi eejatzi maa-roni mantsiyayetatsiri. ¹⁷ Arira okanta omonkaraan-takari iñaaventakeri pairani kamantantaneri Isaías, ikantakeranki:

Iriira aanakerori amantsiyare,

Irijatzi aanakerori eejatzi okaratzi akemaantsiyetari.

Oyaaterine Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta iñaakeri Jesús joshekiperotapaake atziri ap-atotzimentariri, ikantanakeri iriyotaane: “Thame amontyagai intatsikero.” ¹⁹ Ikantavetavaari iyotzinkari: “Iyotaanteneri, nokovi noyaatanakemi tsikarika pikenayetzi eeroka.” ²⁰ Jakanake Jesús, ikantzi: “Aparoni otsitziniro, tzi-matsi imoro imaantari, eejatzi tsimeri-payeeni tzi-matsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera otzimi ipanko imaantapiintyaari irirori.” ²¹ Ari ikantanake aparoni iriyotaane: “Iyotaanari, nokovavetaka naaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha aririka noñaanairi nirintari nonkitatanairi, arira noyaatemiri.” ²² Ipoña ikantanakeri Jesús: “Poyaatena. Tema ikaratzi kamashireyetatsiri, ari inkitatairi irirori kaminkaripay-eeeni.”

Joimairentziro Jesús tampyaa

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, itsipatanari iriyotaane. ²⁴ Ikanta jimontyaakotanaka, maanake Jesús pitotsiki. Iro joveraakovetaiyakani niyankyaaki, omapokakeri iriyotaane otampyaatapaake antaroite, otetaatapaaka jiña pitotsiki, otamakaanakera inkaare. ²⁵ Jiyaatashiitanakeri, jovakiryetapaakeri Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaanari, ampiinkatye! [Povav-isaakotaina!” ²⁶ Ikantanakeri irirori: “¿Opaitama pitharovantari? ¿Tekerama pikempisantaperotziita?” Piri-intanaka, joimairentakero tampyaa eejatzi ikempitakero otamakaane inkaare, avisanake, mairyaatanai kameetha. ²⁷ Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, iñaapinkathatanakeri iniroite, ikantavakaayeta: “¿Ipaitama atziritatsiri irika? Joimairentziro tampyaa, eejatzi inkaare.”

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Aritake areetaiyakani intatsikero, aatakotaiyapaak-
eni nampitsiki paitachari Gadara. Ari ishiyashitavakari
apite atziri jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki. Katsi-
maki ikantakaakari peyari, osheki itharovakaitakari, te
arite inkenayeete janta. ²⁹ Ikantavakeri: “Jesús, Itomi
Pava! ¿Irootaintsima povasankitaina? ¿Tsikama nokan-
takemi eeroka?” ³⁰ Ari itzimi janta osheki chancho, ish-
intaraavaitaiyini. ³¹ Ñaavaitanake iveyarite, ikantanake:
“Aririka povavisaakotairi irika naakane, potyaantena
naaka ipiyotaka chancho.” ³² Jakanakeri Jesús, ikantziri:
“Piyaate peyari.” Matanaka. Jatanake peyaripayeeni
chanchoki, jaakapaakeri, iroora ishiyantaiyanakari im-
peretatzi otzishi, mitagaiyapaakani maaroni inkaareki,
aperotaka ipiinkake. ³³ Ikanta iñaakerira aamaakoven-
tariri, shiyeeyanakani. Jatake nampitsiki, ikamanta-
paakeri maaroni atziri okaratzi iñaakeri. ³⁴ Iroora
jiyaatashiitantanakariri Jesús, ikantaitapaakeri: “Te
nonkovaiyeni pisaiki nonampiki, pamene tsika
pinkene.”

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaakotaa,
ipiya inampiki. ² Ari jamaitakeneri kisoporokiri,
janatakoitakeri shitashintsiki jonoryaantapiintari.
Jiyoshiretavakeri Jesús atziri amakotakeriri,
iñaanatavakeri mantsiyari, ikantavakeri: “Tharomen-
tashire pinkantanakya notomi, ari novashinchagaimi,
tema ipeyakoitaimiro pikaariperoshirevetaka.” ³ Ikanta
ikemavake iyotzinkariite, ikantashiretanake:
“Ithainkatziiri Pava irikavé.” ⁴ Jiyotake eejatzi Jesús
opaita ikantashiretakeri, josampitanakeri: “¿Opaitama
okaariperotantari pikantashiretziri?” ⁵ ¿Tema
onkameethate nonkante: ‘Ipeyakoitaimiro pikaariper-
oshireveta?’ ¿Iroora pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye,
paniitai?’ ⁶ Iroñaakara piyoteri irika Itomi Atziri otzimi-
motziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshireve-
tachari.” Ipthokashitanakari mantsiyari, ikantziri:
“Pinkatziye, paanairo ponoryaantavetari, piyaatai pi-
pankoki.” ⁷ Ari ikatziyanaka mantsiyavetachari, jatai
ipankoki. ⁸ Iñaakeri maaroni atziri apatotainchari,
ipampoyaavakeri jiyaataira. Ikantaiyanakani: “Omaper-
otatziri Pava, iriitakera matakero otzimimotanta-
kariri ishintsinka Jesús.”

Jagaitanakeri Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ikanta jovaanaka Jesús, irojatzira iñaantapaakariri
paitachari Mateo, kovakotziriri isheninka kireeki. Ikan-
tapairi: “Poyaatenaa.” Katziyanaka, joyaatanakeri.
¹⁰ Ipoña jaanakeri ipankoki irovakaiyaari, itsi-
pataanakeri iriyotaane. Osheki jatanaintsiri ko-
vakotziriri isheninka kireeki, jiyaatake eejatzi osheki
kaariperoshireyetatsiri. Ari itsipatakari Jesús jo-
vayakani. ¹¹ Ikanta iñaakeri Fariseo-payeeni, ikaimak-

eri iriyotaane Jesús, josampitakeri: “¿Opaitama itsi-
patantariri Jesús kovakotantatsiri kireeki, itsipatakari
eejatzi kaariperoshireyetatsiri? Te onkameethate.”

¹² Ikemavakera Jesús, ikantanake irirori: “Aririka iri-
mantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima
atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi inkove irirori. ¹³ Ontzi-
matye pinkinkishiretero Ikantakaantane Pava, kantat-
siri:

Te nonkovajaantairo pamayetaina pipira pim-
pometainari.

Iro nokovaperotairi pineshinonkayetaiyaari pishenin-
ka.

Tera iro nopokantajaantakeri naaka
nonkaimashireyetairi kameethashireri, aña
nopokashitatziri kaariperoshireri nonkaimashiretairi
irovashaantairo kaariperori.”

Iñaaventziro Jesús itzitaita

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ipoña ipokaiyakani iriyotaane Juan, josampitapaak-
eri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari itzitanta piy-
otaane? Notzitapiinta naaka, ari ikempitari eejatzi iriy-
otaane Fariseo-payeeni.” ¹⁵ Jakanakeri Jesús, ikan-
tanakeri: “Aririka inkempiyeetyaari aavakaachari, ¿ari-
ma irovashireneentaitakya? Aryaajaini apaata, aririka
iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intzitaitya. ¹⁶ Tema
aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovap-
atankaitantyaaro osape ovakerari, ari osaraaper-
otanake aririka ampithatanakyaarika ovakerari. ¹⁷ Ee-
jatzi okempitari, te aritzi paisatori meshinantsinaki
irovantayeetyaaro eeryaatatsiri jimiretairi. Aririka
irovantayeetakyaaaro, ari isanaryaanake,
apaavaitashitakya jimireetari, eejatzi meshinantsinaki
irirori. Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantay-
eetyaaro, eero japaavaitanta apiteroite.”

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Tekera inthonkero iriñaavaite Jesús, areetapaaka
aparoni jevari, iñaapinkathatapaakeri, ikantapaakeri:
“Kamake nishinto, iro nopokantari piyaate nopankoki
pantantaiyaaro kapicheeni pako, añaagaita.” ¹⁹ Ari
jiyaatanake Jesús, eejatzi iriyotaane joyaatanakeri.
²⁰ Okanta aparoni mantsiyatatsiri tsinane, osheki osar-
entsi osokaavaitaka, tzimakotake 12 osarentsi, oke-
nashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni
opatziki iithaare. ²¹ Tema okantashiretakitzi: “Aririka
nantzitakeri iithaare, ari neshitakotai.” ²² Ip-
ithokashitanakero Jesús, ikantziri: “Tharomenta
pinkantanaiya nishinto, ovashinchagaimi pikempisan-
take.” Apathakero eshitanake omantsiyare tsinaneka.
²³ Ikanta jareetapaaka Jesús ipankoki jevari, iñaapaatziri
shoviriventzirori kamaintsiri, osheki atziri aki-
vainkatainchari. ²⁴ Ikantapaakeri Jesús: “Pisheke, te
onkame piraakotaiyakarini, aña omakoryaatzi.”
Thainkaya jovaitakeri Jesús. ²⁵ Ipoña jomishitovapaak-
eri maaroni, kyaapaake Jesús, joirikavakotapaakero,

piriintanaa eentsika. ²⁶ Te omanakotanakya jantakeri Jesús, ikemakoitanakeri maaroni.

Jovashinchagairi Jesús apite mavityaakiri

²⁷ Ikanta jovaanaka Jesús, ipatzimatanakeri apite mavityaakiri, ikaimakotziri, ikantzi: "Icharine David-ni, pineshinonkataiyaana!" ²⁸ Irojatzí jareetantapaakari pankotsiki, eejatzí mavityaakiri irirori. Ipokashitapaakari okarikiini, josampitakeri Jesús, ikantziri: "¿Pikinkishiretama eeroka ari novavisaakotaimi?" Ikantaiyini irirori: "Jee, aritake pimatakero novinkatharite."

²⁹ Jakotanake Jesús, ipampitaakitakeri, ikantziri: "Ovashinchagaimi pikempisantaana." ³⁰ Apathakero amenanai kameetha. Ishintsithavetavaari, ikantziri: "Tera nonkove pinkamantakotena novashinchagaimi."

³¹ Iro kantamaitacha jiyaataira, ikamantantayetanake, ithubonka ikemakoitanakeri Jesús.

Iñaavaitakaitziri kisoaanteri

³² Ipoña jamaitapaakeneri Jesús aparoni atziri jaakiri peyari, kisoavaante ikantaka. ³³ Ari jovashinchaavakeri Jesús irika atziri, ñaavaitanai ikisoavaantetakaavetakari peyari, tema jomityaantapithatakeri iveyarite. Maaroni ikempoyeetanakeri Jesús, ikantashiretitanake: "Tera añaapiinte oshiyaarine irika anampiki Israel-ki." ³⁴ Iro kantamaitacha ikantaiyini Fariseo-payeeni irirori: "Ji-matakaatziirira ijevare peyariite jovashichaantariri iriakane."

Sampainkataké pankirentsi

³⁵ Ithonka jiyaayetake Jesús maaroni nampitsiki, jiyotaantayetake japatotapiintaita. Iñaaventapiintakero Kameethari Ñaantsi tsika onkantya impinkathariventantai. Jovashinchaayetakeri maaroni, tekatsi aparoni mantsiyarentsi pomerentsitzimotyarine. ³⁶ Iñaayetzirira osheki apatotzimentariri, antaro Jesús jektakoshiretakari, ikantake: "Omapero jashinonkaayetaka irika atziripayeeni.

Ikempitakariri oisha eerorika itzimi aamaakoveentyaarine."

³⁷ Eekerora ikantanakitziiri iriyotaane: "Ikempitakarora irikapayeeni atziri, osampainkatzi pankirentsi, iro kantamaitacha te intzimaperote atziri aavatairone. ³⁸ Pamanairi Avinkatharite irotyaanteeta osheki jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisantayetaatsine."

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 Ipoña jiyoshiitake Jesús ikaratzi 12 iriyotaane, jimatanaakero irirori irovashinchaayetairi mantsiyari, eejatzí ikaratzi jaakayetziri peyari, tema ipasavyaakari itasonkaventantzi. ² Jirika ikaratzi 12 jiyoshiitakeri Jesús: Etanakarori Simón, ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, irirentzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari irirentzi Juan.

³ Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo ko-

vakovetariri kireeki isheninka, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ ipoñaapaaka Simón, ipaitaitakeri eejatzí Kisakotanteneri. Ipoñaapaaka ovekaraanta-paakarori Judas Iscariote, iriitakera pithokashitaintanchari.

Jotyaantaitakeri karataintsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Opoña jotyaantakeri Jesús karataintsiri 12, ikantavakeri: "Eerora pikeni janta isaikayetzí atziri kaari asheninkata aaka, eero pikeni eejatzí inampiki Samaria-satziite. ⁶ Iri petapaintya piyaatashiteri ikaratzi icharineyeteri Israel-ni, tsika itzimi kempitakariri oisha itzipinavaita. ⁷ Tsikarika pinkenayetake pinkamantantayete, pinkante: 'Irootaintsi impinkathariventantai Inkitesatzi.' ⁸ Povashinchaayetairi maaroni mantsiyari, povañaayetairi kamayevetachari, povashinchagairi pathaavaaitatsiri, eejatzí jaakayetziri peyari. Tema neshinonkataari pinayetake, te piñe inkovakoitemiro. Iro pimatanaari eeroka pineshinonkantanaiya eejatzí. ⁹ Eerora paanake piireekite pitharateki, ¹⁰ eero paanake eejatzí pitharate, eero paanake apite piithaare, pi-zapato-te, piyotzikiiro, tekatsi aparoni paanake. Tema ikantaitzi:

Impinaiteri antavaaitatsiri.

¹¹ Aririka pareetya nampitsiki, pamenapaake aakameethatemine, iri pisaikimotapaake, irojatzí pavisantakyaari pashineki nampitsi. ¹² Ari pareetakyaarika pankotsiki, povethatapaakyaari ikaratzi saikatsiri. ¹³ Aririka iriakameethatavakemi irirori, ari iriñeero isaikai kameetha okaratzi povethatapaakari. Irooma eerorika jaakameethatavakemi, ame-naashitakara povethatapaakari. ¹⁴ Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaitzimi eejatzí, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite. ¹⁵ Tema iri-itake irimaperoiteri apaata irovasankitaiteiri irika, ari anaanakero ikantayeetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora."

Iriñaashitakaityeemi apaata

¹⁶ "Notyaantatziimi iroñaaka. Pikempivaitakariri jotyaantaitziri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. Iro kantacha ontzimatyé pinkempitakotyari koviyantzi maranke. Ontzimatyé eejatzí pinkempityaari aparoni shiro te ikatsimavaitzi. ¹⁷ Paamaventya. Tema iriakaaantaitatyeeemi jevaripayeeniki impasanavaitaitemi pankotsiki japatotapiinta. ¹⁸ Impoña iraaeyeetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorentsi, okantakaantziirora paventaana ari piñaaventayetainari, irojatzí inkemantayetaiyaari, eejatzí pashinesatzi atziri kaari asheninkata. ¹⁹ Aririka piñaakero iraaeyeetanakemi, eero pikantashirevaitzi: '¿Opaitama nonkantapaakari?' Tema tzimatsi iyotashiretakaimirone ompaitya piñaanetyaari. ²⁰ Eerora piyotashitanakaro apaniro eeroka ompaitya piñaanetyaari, Tasorentsinkantsi poñaachari Ashitamiriki, iri iyotakaimirone onkarate pinkantayetapaakeri. ²¹ Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanteri. Piñe aakaanterine itomi.

Piñe ovakaanterine ashitariri ikisaneentanakeri. ²² Oshékira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyaana pikempisantaanara naaka, iro kanta-maitacha aririka pinkantaitanakitayeero paventaiyaana, aritake novavisaakoshiretairi. ²³ Aririka inkisaneentaitanakemi aparoni nampitsiki, pavishe pashineki nampitsi. Tema tekera pinthonkeroota pinkenayete maaroni nampitsiki tsika isaikayetzi Israel-mirinkaite, irojatzí impiyantaiyaari irika Itomi Atziri. Omaperora.

²⁴ Tera iriñeete aparoni eenirora jiyotaitziri iranaakoteri iriyotanetya tsika itzimi iyotairiri. Te añee eejatzí aparoni onampitaari iranaakoteri tsika itzimi onampitariri iñaapinkathateri. ²⁵ Intaani añiuro kantatsi iyotaari inkempitakotyaari iyotairiri pairani. Ari ikempitari eejatzí onampitaari. Tema ikisaneentayeetakena naaka iroñaaka, ikempikaantaitakena naakami Beelzebú ivinkatharite peyari. Eeroka ovatsipero inkisaneentaitemi pikempisantaanara.”

¿Niinkama añapinkathateri? (Lc. 12.2-9)

²⁶ “Iro kantamaitacha eerora pipinkashivaiyetari irikapayeeni. Ontzimatyee onkoñaatakoyetai okaratzí omanakovetainchari, ooñaarontayetairo kaari ikemathaveeta pairani. ²⁷ Apaniro niyotakaayetaimiro eeroka irokapayeeni, te iriyotakotzimaitaaro thainkaneri irirori, iro kantamaitacha eeroka kinkithatakaayetairine. ²⁸ Eero pipinkashivaiyetari kovatsineri irovemi, tema eero jimatziro irirori irotyaantemi sarinkaveniki. Iriira piñaapinkathatai Pava, tema iriitake matzirori irotyaantemi sarinkaveniki.

²⁹ Pamene, te impinaperotyaa tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante aparoni.

³⁰ Jiyotzitaro Pava okaratzí tzimayetatsiri aishi.

³¹ Piñaakero, jaamaakotari Pava tsimeripayeeni, eerokara jimaperotataitzi jaamaakotami. Eero pipinkashivaitari kisaneentzimiri. ³² Aririka pinkanteri pisheninka: ‘Noñaapinkathatairi Jesús,’ aritake nonkantairi Ashitanari Inkitesatzí: ‘Apá, iñaapinkathataana irika, asheninkataari.’ ³³ Irooma pinkanteriririka pisheninka: ‘Te noñaapinkathateri Jesús,’ ari nokempitaiyaari naaka, nonkantairi Ashitanari: ‘Apá, te iriñaapinkathatena irika, te asheninkataari.’”

Iñaaventakota Jesús (Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ “Tera nokovi onkompitzimotyaaami. Tema te iro aparoni nompokantyaari niyotaaayetairi atziri irakameethatavakaiya. Aña nopokakera, kempivaitakami namatyeeemi ovathaamentotsi pantaminthataavakaantyaari.

³⁵ Tema iro nopokantakari:
Inkisaneentantyaariri atziriite jiritari,
Onkisaneentantyaarori tsinane iniroitari,
Onkisaneentantyaarori tsinane ayirotari.

† Kantakotachari jaka “te impinaperotyaa tsimeripayeeni,” tema kantatsi iramanantaitantyaari aparoni kireeki inkaraterika apite tsimeri.

³⁶ Iri pithokashitavakaachane atziriite inkisaneentavakaanaiya ikaratzí isaikavankotavakaiyani.

³⁷ Tema iro onimotzimiri petakoyetyaari piri, piniro, povaiyanepayeeni eejatzí. Iro kantamaitacha aririka anaanakero okaratzí petakotana naaka paventaana, tera pinkyaaryoote pikempisantaana. ³⁸ Ontzimatyee pinkyaaryoovero noñaaventayetakemiri, onkantavetya impaikakoitemi. Aririka povashaantakero, tera pinkyaaryoovero pikempisantana. ³⁹ Tema ikaratzí etakovaitachari apaniro jantayetzíro inevetashiyetari, ari impeyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane jantanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai.”

Impinayeetairi (Mr. 9.41)

⁴⁰ “Tzimatsirika impaitya aapatziyaamineri, naakara jaapatziyaka. Ari okempitari eejatzí, tsikarika impaitya aapatziyeeeyaanane naaka, iriira jaapatziyaka Ashitanari itzimi otyaantakenari jaka. ⁴¹ Tzimatsirika iyotemine kamantanteneri pinatzí, ari opoña jaapatziyanakami, ari pimonkaraiyaari impinataimi Pava apaata. Ari okempitari eejatzí, tzimatsirika iyotakemine kameethashireri pikantanaa pikempisantanai, ari opoña jaakameethatanakemi, ari pimonkaratyaari impinataimi Pava apaata. ⁴² Aririka iriyoitemi eerokatake niyotaane, irootake impayeetantyaamiri pimire, jiyotakero Pava, iriitake pinatairine irika etakotakamiri.”

Jotyaantziri Juan iriyotaane (Lc. 7.18-35)

11 Ikaratakero Jesús jiyotaayetakeri 12 iriyotaane. Ovaanaka inkamantante maaroni nampitsiki saikayetatsiri janta.

² Ikanta Juan oviinkaantanteneri, jashitakoitakeri chapinki, ikemakotakeri jantayetakeri Cristo, jotyaantake apite iriyotaane irirori, ³ irosampiteri Jesús, inkanteri: “¿Eerokatakema ipaitaitziri, ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamaiyaari?” ⁴ Ikanta ja-reetaiyakani, josampitapaakeri Jesús. Irootakera inkantantakariri irirori: “Aririka piyaatai, pinkamantapairi Juan maaroni pikemakenari eeroka, okaratzí piñaayetakeri nantayetakeri eejatzí. ⁵ Tema name-nakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisorokiri, novashinchaayetairi maaroni pathaavaive-tachari, nokemakaayetairi matayempiri, novañaayetairi kaminkari, noñaaventayetaineri Kameethari Ñaantsi ashinonkainkaripayeeni. ⁶ Irootake inkimoshireyetantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane.”

⁷ Ikanta ipiyeyanaani iriyotaane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzí apatotzimentakariri, iñaaventziri Juan, ikantzí: “¿Ipaitema pikinkishiretari piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitakarori savoro opiyonkatonkitakaaro tampyaa okantakaari te iminhashireta? ⁸ ¿Piñaapaakerima jovaneenkataka ikithaata? Aña tera. Tema ikaratzí ovaneenkatachari ikithaata, isaika-

vankotziri irirori pinkatharentsi. ⁹ Iro piyaatashitantariri piyotaiyakenira kamantantneri jinatzi. Tema jimaperotatziiro irirori janaakeri kamantantneriite. ¹⁰ Iriitake josankinatakoitakeri pairani, iñaanatzi Pava Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi, Iriitake ovetsikanontemineri tsika pinkenapaake eeroka.

¹¹ Pinkeme nonkante naaka: Osheki atziri tzimavetainchari, tekatsimaita anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate ipinkathariventairi Pava inkiteki, aparoni tsinampashiretatsiri janta, janaakotairira irirori Juan. Omaperora. ¹² Tema jetanakarora pairani Juan ikinkithatakaayetakemi, tzimatsi osheki atziri nevetanakarori shintsini iriñeero tsika ipinkatharitari Inkitesatzi. Iniroite ikovanake iriñeero kempivaitaka ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. Irojatziki ikantayeeta iroñaaka. ¹³ Pairani tekera intzime Juan, tzimavetacha Kamantantneri ipoña Ikantakaantaitane eejatzi. ¹⁴ Iriima Juan, iriitakera ñaaventakotakeri pairani, iriitakera Elías-tatsiri piyaatsineri. ¹⁵ Kovirori inkemathatero, inkempisante. ¹⁶ Nokempitakaantakemiri naaka koshekavarentzi eentsi aririka inkashiyavaite, ¹⁷ ikantaitziri: 'Thame ashovirite amasheetantyaari.' Temaita inkove. Ikantaitziri eejatzi: 'Intsityaa ampanthai ovashiretantyaari.' Te inkovero eejatzi. ¹⁸ Ari pikempitaiyakani. Piñaavetavakari Juan, itzitapaakaro irirori irovarite, te jimiretaro kachori, pikantaiyakerini: 'Jaakatziiri peyari, iro itzivaitantari.' ¹⁹ Ipoña ipokavetaka Itomi Atziri, te intzivetyaaro irirori ovaritentsi, jimiretaro kachori eejatzi. Pikantaiyakerini: 'Kaariperori jinatzi irinta, niyavarentzi, shinkiryantzi jinatzi eejatzi. Jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyitari eejatzi kaariperoshireri.' Tekatsi ompaitya, tema aparoni iyotaneri ari iriyoyeetairi apaata omapero jiyotaneta, aririka iriñaayeetakero onkarate avisayetaat-sine."

Ikantamacheetziri kisoshireri nampitsiiteki

(Lc. 10.13-16)

²⁰ Ipoña iñaaventakotanakeri Jesús ikaratzi ñaayeve-takarori itasonkaventantayetake nampitsiiteki, iro kantamaitacha te irovashaantero ikaariperoshiretaiyini. Ikantanake: ²¹ "Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Osheki iñaayevetakana notasonkaventantayetake, temaita inkempisantaiyeni. Iriimi ñaakenane Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi notasonkaventantzi, aritakemi irovashiretakotanakyaami ikaariperoshireyetake, irovashaantanakeromi. Impoña inkempisantayetaimi maaroni iriroriite. ^{†22} Apaata aririka irayeyetairi kameethashireyetaintsiri, eerora jimaperoitzi irovasankitaayeetairi Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi. Iro kantamaitacha imaperoyeetairi irovasankitateri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, tema iñaavetakana notasonkaventantayetzi, temaita inkemp-

† Tema irikaite Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío jinayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri jinayetzi, te isheninkatari judío-payeeni.

isante. ²³ Eejatzi inkempiyetaiya Capernaum-satzi, ikinkishiretaiyakani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha osheki ikisoshiretake, iriyaayetai ikenayetzi kaminkari. Iriimi ñaakeronemi Sodoma-satzi pairani okaratzi iñaayetakeri Capernaum-satzi, inkempisantaiyakenimi irirori, eero japerotzirimi pairani Pava saikaiyatsinimi iroñaaka. ²⁴ Aririka irayeyetairi apaata kameethashireyetaintsiri, iriira imaperoyeetai irovasankitaaperoitairi Capernaum-satzi, anaanakero jovasankitaitakeri pairani Sodoma-satzi."

Pimpokashitaina naaka, ari piñeero nomakoryaakaayetaimi

(Lc. 10.21-22)

²⁵ Ipoña jiñaañaatanakeri Jesús Ashitariri, ikantanakeri: "Apá, eeroka pinkathariventziriri maaroni inkitesatzi, eejatzi maaroni kipatsisatzi, osheki nopasoonketakemi. Tema eeroka iyotakaayetairiri eentsi tsinampashireri, kaari jiyoyetzi iyotaneriite. ²⁶ Tema irootake onimotakemiri." ²⁷ Ipoña ikantanakeri piyotzi-mentakariri: "Iri Ashitanari iyotakaakenarori maaroni. Apanirora ikanta irirori jiyoperotana naaka tema Itomi jovana. Ari nokempitakari eejatzi naaka apanirora niyoperotziri. Impoña iriyoyetairi eejatzi inkarate niyotakaayetairi naaka. ²⁸ Aririka piñeero pimakoshirevaite, aririka piñeero ompaitya pimpakoovaityaari, pimpokashitaina naaka, pinkamantainaro, aritake piñeero nomakoryaakaayetaimi. ²⁹ Eero pimanintziro pimpakoovaiyetyaari, naakatake omperatamiri panatero. Tema tzimatsi nokoviri niyotaimiri, tera niyote naaka notsimaashiretantya, tsinampashire noni. Ari piñeero nomakoryaashiretakagaimi. ³⁰ Tema okaratzi nomperatantari naaka, tera opomerentsipero-ta."

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Tema itasheeyaatzini iriyotaane, javiikitanake okithoki pankirentsi iroyaari. ² Iñaakeri Fariseo-payeeni, irootake ikantantakariri Jesús: "Pameneri piyotaane. Iroka kitaite jimakoryaantaitari onatzi, te oshine-taantsite iraviikivaite." ³ Ari jakanakeri Jesús ikantziri: "Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni, aantavetariri itashe itsipatayetakari ikarataiyini. ⁴ Ikyaaakeranki tasorentsipankoki, jovakaro tasorentsianta, ipayetakeri eejatzi itsipatakari. Te oshinetaantsiveta, intaani jovyetapiintaro omperatasorentsitaari. ⁵ Josankinaitake eejatzi pairani Ikantakaantaitane, okantzi: 'Eero pantavaitantaro kitaite jimakoryaantaitari.' Iro kantamaitacha jiyaatapiintzi omperatasorentsitaari kitaite jimakoryaantairi janta tasorentsipankoki, jantavaitapiintzi. Tekatsi kishimenterine. ⁶ Nokantzi naaka, tzimatsira jaka iñaapinkathaperoiteri, iriira anayirori tasorentsipanko. ⁷ Iro josankinatantaitakari pairani, kantatsiri:

Te nonkovajaantairo pamayetaina pipira pim-pometainari,

Iro nokovaperotake petakoyetaiyaari pisheninka. Ari pinkemathateromi iroka, eero pikantzimentzirimi irikapayeeni, tema te inkaariperoshirete. ⁸ Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro kitaite jimakoryaantaitari.”

Atziri kisovakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Ipoña jovaanaka Jesús, ikyaapai eejatzi japatotapi-intaita. ¹⁰ Ariya isaikakeri janta atziri kisovakotatsiri. Ikanta Fariseo-payeeni, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Aritatsima povashincheeri kisovakori kitaite jimakoryaantaitari?” Iro josampitantariri onantyaari inkantakoteri. ¹¹ Ipoña jakanakeri irirori, ikantziri: “Tera pamenaminthatashitari poishate aririka irotetya omoronaki kitaite jimakoryaantaitari, petakotari, pinoshikiri. ¹² Iriira jetakoperoyeeta atziri, janayiri oisha. Tema te onkaariperoshiretakaante ankaminthaante kitaite jimakoryaantaitari.” ¹³ Jiñaananakeri atziri kisovakori, ikantziri: “Pinthaaryaavakotai.” Matanaka atziri, akotsitanai, okempitanaaro pashine irako. ¹⁴ Iro kantamaitacha kisaiyanakani Fariseo-payeeni. Jataiyakeni, ikinkithavaitaiyakeni, ikantaiyini: “¿Tsika ankantakerika Jesús, ampeyakaantyaariri?”

Josankinatakotziyeetakari pairani Jesús

¹⁵ Ikanta Jesús, iyotake ikovaitatzi irovaiteri, irootake jovaantanaari. Ari joyaatanakeriri osheki atziri, jovashinchagairi maaroni mantsiyari. ¹⁶ Ikantayevetakari: “Eerora pikamantakotana.” ¹⁷ Ari omonkaratari josankinatakaayeetakeriri pairani kamantaneri Isaías-ni, ikantzi:

¹⁸ Jirika nomperatane, iriitake niyoyaakeri.

Netakotane inatzi, iri oimoshirenkanari.

Kiso iroveri Tasorentsinkantsi,

Iñaaventaineri kaari asheninkata, inkantairi kyaaryootatsiri.

¹⁹ Eero ishincheenkaventa irirori,

Eero ikemaitziri inchecheraate iriñaaventakotya,

²⁰ Eero jovatsitaperotziro irirori irisataaperotero

sonkari sataavetaichari,

Eero joitsivakiri paamparimenki kapichevetainchari ipaampatake,

Irojatziri inkitsirinkayeetantakyaarori iriñeetairo kyaaryootatsiri. †

²¹ Iriitakera iroyaakoneentairi ikaratzi kaari asheninkata impairyagairi ivairo.

Kishimatziriri Tasorentsinkantsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²² Ipoña jamaitakeneri Jesús jaakiri peyari, imav-ityaakitakaakeri, ikisovaantetakaakeri eejatzi. Jovashinchaavakeri, amenanai kameetha, kantana eejatzi iñaavaitai. ²³ Ipampoyaaminthatanakeri maaroni atziri, ikantaiyanakeni: “¿Iriitaajakema irika charinetariri David-ni?” ²⁴ Ikanta ikemaiyakeni Fariseo, ikantaiyanake irirori: “Irika atziri jovashinchaatziiri ashitariri peyari Beelzebú, irootake jovavisaakotantariri ikaratzi jaakayetziri peyari.” ²⁵ Iro kantamaitacha Jesús jiyotakotakeri ikinkishireyetakari, ikantanakeri: “Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventaitziri, ari iriñaakero irovapintavakaiya. Eejatzi okempita aririka irantaminthatavakaiya inampiki atziri, ari iriñaakero irovapintaavakaiya inampiki. Aririka irantaminthatavakaiya atziri ikaratzi isaikavankotavakaa, ari iñaakero irovapintaavakaiya ipankoki. ²⁶ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavaiyaami. ¿Eeroma iñiuro inthonkya aririka irovapintaavakaanakya? ²⁷ Iri-irikami kamaari Beelzebú ovashincheenane naaka, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovavisaakotantariri kaakaneritatsiri? Aririka okanta pikamantakotatziiri piyotaane, ari inkishmentakemiro okaratzi pikantakeri. ²⁸ Tema iri Tasorentsinkantsi poñaachari Pavaki ovashinchaanari naaka novavisaakotantariri jaakiri peyari. Tema irijatzi Pava omapokakemiri eeroka ipinkathariventantzi. ²⁹ Aririka inkovaite inkoshiiteri shintsitatsiri kameetha atziri, ontzimatyete iretaitavakyaari irosoiteri, ari onkantya eero ikisakoventantaro jashivetari aririka irayitaiteri. ³⁰ Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisa-neentanari. Inkarate kaari ampitakoteneri iriyoy-aakotena, japaatakotatyaana. ³¹ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kaariperoshirevetachaneri, eejatzi inkempitagairi maaroni ñaavaivetarori kaariperori ñaantsi. Iriima kishimatakerine Tasorentsinkantsi, eero ipeyakotairi. ³² Ari okempitari eejatzi: Kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kanzimavetyaarine Itomi Atziri, iriima inkarate kishimatakerine Tasorentsinkantsi, eero jiñeero impeyakotairi. ³³ Onkempivaityaaro aririka iriñeetero kameethari chochoki, jiyotaitzi kameethari onatzi ovaato inchato tsika opoñaakara chochoki. Ari okempitari eejatzi aririka iriñeetero chochoki piyantatsiri, jiyotaitzi kaariperoro onatzi ovaato inchato tsika opoñaakara iroori. ³⁴ Pikempitakari maranke, kaariperoshire pikantaiyakani. Tekatsi pinkenakairo piñaavaivetero kameethari, te apantyaaro pikinkishireyetari, irootake okaariperoyetantakari pikantayetziri. ³⁵ Aparoni kameethashireri ikinkishiretaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetziri. Iriima kaariperoshiretatsiri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okaariperotantari jantayetziri. ³⁶ Irootake nokantantari naaka, aritake iramenakoyeetairo apaata okaratzi kaariperori iñaaneyetari. ³⁷ Kameetharika okaratzi piñaaneyetari, ari

† Oshiyakaaventachari sonkari ipoña paamparimenki tsivaki-mataintsiri, iriitake atziirite ikaratzi kempisantavetachari kapicheeni, ashinonkaashireyetachari, mantsiyashireyetatsiri, shipetashireyetatsiri, tema aritake ineshinonkayetairi Jesús irikaite, eero ishinetziri irashinonkaayetaiya, aña aavyaashire inkantakaayetaiyaari, iroshireperoyetaiya.

iraakameethayeetaimi. Irooma terika onkameethate, inkantayeetaimi: 'Kaariperoshire pinake, ontzimatyepinkemaantsitaiyaaro osheki.'"

Ikovaveta kaariperoshireri intasonkaventantaite
(Lc. 11.29-32)

³⁸ Ipoña jakaiyanakeni Fariseo itsipatakari iyotzinkariite ikantanakeri: "Iyotaanteneri, nokovi noñeemi pintasonkaventante." ³⁹ Ari jakanake Jesús ikantzi: "Kaariperoshire pinaiyini eeroka, pithainkane povakeri Pava, pikovaiyini piñeena nontasonkaventante. Iro kantamaitacha eero noñaakimiro, intaani piñeero kempityaarone okaratzi avishimotakeriri pairani Jonás, ⁴⁰ tsika okanta jiniyantakariri kempitariri antari omani, tema mava kitaite isaikake imotziki. Ari inkempityaari eejatzi irika Itomi Atziri inkitaveta-paintya mava kitaite kipatsiki. ⁴¹ Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iriyakoventaimi Nínive-satzi, tema ikempisantairi pairani irirori Jonás jovashaantanairo ikaariperoshirevetaiyani. Tema irika saikimotakemiri eeroka iroñaaka janayirira Jonás. ⁴² Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iyakoventaimi tsinane pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyotaneri pinkathari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka janayiri Salomón."

Ipiyashitanta peyari
(Lc. 11.24-26)

⁴³ "Okempivaitakarora isaikashiretantyaarimi peyari aparoni atziri, ipankotsitetakaro irañaantare. Aririka irookaveetakyaari, avisakovetaa atziri isaikantakariri peyari. Jatavetaa inkenavaite tsika janta te inampiitaro, eero jiñii tsika isaikake. ⁴⁴ Impoñaakya inkantashiretai peyari: 'Nompiyee nopankoki tsika nopoñaaka.' Piyaa peyari, iñaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ⁴⁵ Impoña iriyaatashitakeri maperotzirori ipeyaritzi, inkantakeri: 'Thame aate nopankoki, pintsipatyaana ampinkatharite.' Iramake inkarate 7. Ari irashinonkaaperotyaari irika atziri, eero ikempitaa jashinonkaaveta pairani kapicheeni. Arira pinkempitaa yetaiyaari iroñaaka eerokaite."

Iñaaventziro Jesús iriniro ipoña irirentzi
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Eeniro ikinkithatakaayetatziri Jesús atziri apatotzimentakariri, ari areetapaaka iriniro otsipatakari irirentzipayeeni, okatziyapaaka jakakiroki, okaimakaantapaakeri. ⁴⁷ Ikantaveetakari: "Ari areeta piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi." ⁴⁸ Ari jakanake ikantzi: "¿Otzimikama pikinkishiretaiyarini iro nonirontari, iri nirentzitari?" ⁴⁹ Jookotanakeri ikaratzi jiyotaayetapiintakeri, ikantzi: "Irikapayeeni iri-itakera nokempitakaantaari nirentzi, iriitake nokempitakaantaari eejatzi noniro. ⁵⁰ Tema maaroni antanairori ikovayetzi Ashitairi Inkitesatzi, iriitake nirentzitaari, iriitake notsirotaari, iriitake nonirontaari."

Joshiyakaaventziri Jesús pankivarentzi
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 Ipoña ishitovanai Jesús pankotsiki, jatanai inkaarethapyaaki. Ari isaikapaake. ² Ipiyotzimentapaari eejatzi osheki atziri. Iñaake othataka pitotsi, otetapaaka, saikapaake. Katziyeeyakani atziri irirori inkaarethapyaaki. ³ Joshiyakaaventatziiniri okaratzi ikinkithatakaayetakeriri, ikantzi: "Tzimatsi aparoni pankivarentzi jatatsiri impankite. ⁴ Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ipokapaake tsimeri, jovapaakaro. ⁵ Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi tsika te ontzimaperote kipatsi, ari oshookavetanakari thaankiperoini. Tera ontontapathatatyepipatsi, ⁶ sampiyashitanake pankirentsi ishintsitapaake ooryaa, tema te onkyaaperote oparitha inthomointa. ⁷ Tzimatsi pashine ookakitapainchari kitocheemashiki, anaanakero iroori oshookanake, kamanake pankirentsi. ⁸ Irooma pashine ookakitapainchari okameepathatzi kipatsi, saankana oshookanake, kithokitanake maaroni. Tzimayetana okitho aparopayeeni okaratzi shookapaintsiri. Aparoni shookapaintsiri oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake. ⁹ Kovatsiri inkemathatero, irovayempitatyainkempisante."

¿Opaitama joshiyakaaventantarori Jesús?
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ipoña josampitakeri iriyotaane, ikantzi: "¿Opaitama poshiyakaaventantaririri atziripayeeni okaratzi piñaaventayetziri?" ¹¹ Jakanake Jesús, ikantzi: "Ishineyeetaimiro eerokaite piyotairo tsika ikanta ipinkathariventantai Inkitesatzi, iriima irikaite te irishineyeeteneri irirori. ¹² Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotzi, eekero iriñaatyeeero eero otzimimoperotairi. ¹³ Irootakera noshiyakaaventantarori iroka, onkantya iramenavetya irikaite, eero iñaamaitaro. Ari inke-mavetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayevetakari. ¹⁴ Iriiyetakera iñaaventake pairani Isafas-ni, ikantake:

Pinkemaiyavetakya, eeromaita pikemathataiyavakero.

Pamenaiyavetya, eeromaita piñagaiyironi.

¹⁵ Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzi.

Irootake kaari iñaantaiyaroni,

Kaari ikemantaiyani,

Kaari ikinkishiretantaiyani.

Tera inkempisantaiyeeeni, eero novavisaakotairi.

† Kantakotajaantachari jaka "okaratzi shookapaintsiri," aamaaka okaratzi 100 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 30 okithoki. †† Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheenira piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityeemiro.

¹⁶ Irooma eeroka kimoshire pinkantaiyaani, tema piña-gairo, pikemayetairo eejatzi. ¹⁷ Tema iro ikovaiyave-takarini pairani kamantantaneeriite eejatzi kameethashireri, iriñeeromi irirori okaratzi piñaayetairi eerokaite. Ikovavetaiyakani inkemeromi pikemaiyakerini eeroka. Tema te iriñaatyena, te inke-maiyenani. Omapero.”

Iñaaventziro Jesús joshiyakaaventziri pankivairentzi
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ “Pinkeme noñaaventemiro okaratzi noshiyakaaventakeri pankivairentzi. ¹⁹ Tzimatsi kemirori noñaaventziro ipinkathariventantai Pava, temaita ikemathatziro. Ikanta ipokake ovaariper-oshiretantatsiri jovashaantakaapaakeri ikempisantavetana. Iriitake kempitakarori pankirentsi ookakita-painchari avotsiki. ²⁰ Tzimatsi eejatzi tharomentaventarori noñaane, ikempisantzi thaankiini. Iri kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari omapiporokitzi. ²¹ Tera iriyotakoperotatyeeero ñaantsi, te ikisashitaro ikemaantsiventanakaro ikempisantzi, jovashaantanakero. Ikempitakarori pankirentzi sampishitaintsiri tera onkyaaperotatyeparitha inthomointa kipatsiki. ²² Tzimatsi eejatzi kemavetarori noñaane, iro kanta-maitacha inevevataro intharomentavaiya, osheki eejatzi ikinkithashiretakotziro irovaakaro, irootake ipeyakotantakarori noñaane, te inkempisante. Ikempitakarori pankirentsi ookakitapainchari kitocheemashiki, kaari kithokitatsine. ²³ Tzimatsi pashine kemirori noñaane, ikempisantanakero. Ikyaaaryooventanairo. Iri oshiyakarori pankirentsi shookapaintsiri okameepathatzi kipatsi, oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake.” †

Iñaaventakotziri Jesús pankitzirori trigo

²⁴ Ipoña joshiyakaaventakeri eejatzi Jesús, ikantake: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyari aparoni atziri pankitzirori kameethakiri trigo. ²⁵ Okanta tsirenipaite jimagaiyini iratziritepayeeni eejatzi irirori, pokake kisaneentziriri jamake okitho trigo-niro, ipankitakeri irovaneki, ikonovakero trigo-perori, piyanaka. ²⁶ Ipoña oshookanake trigo-perori, kithokitanake. Ari okempitakarori eejatzi trigo-niro ikonovaitakerori. ²⁷ Ikanta jiyotaitakerori, jiyatashitakeri ashitarori, ikantaitakeri: ‘Kempitaka te apantyaaro okitho trigo apankitakeri povaneki, ¿opaitama ikonovantarori oshookake trigo-niro?’ ²⁸ Ikantanake ashitarori irovane: ‘Aña iri pankitakerori kisaneentanari.’ Ikantzi iratzirite: ‘¿Pikovima niyaate nonthokayetairo trigo-niro?’ ²⁹ Jakanake, ikantzi: ‘Eero, aamaashitya, ari pinthokakotakerori trigo-perori. ³⁰ Ari okantavaka onkonovyaaroota oshooke, irojatzi osampatantakyaari trigo-perori. Aripaitera nonkantemiri: Pinthatzinkero trigo-niro, pintayero. Paviikitairo trigo-perori, povayetairo.’”

† Pamenero kantakotachari janta versículo 13.8.

Joshiyakaaventaitziro okitho iryaanitatsiri
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ipoña japiitakerori Jesús joshiyakaaventakeri, ikantzi: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, okempivaitakarori pankitzirori iryaanitatsiri okitho pankirentsi. †³² Iryaani okantaveta okitho, iro kantamaitacha aririka oshookanake, anayiro pashine pankirentsi, antaro onteveyetanake ari iri-mavoshiyetyaari tsimeripayeeni ontsimankatapeshitake.”

Joshiyakaaventaitziro shineyakairori tanta
(Lc. 13.20-21)

³³ Jiroka pashine joshiyakaaventakeri Jesús, ikantzi: “Aririka ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyakotaro aparori tsinane ovetsikirori tanta. Aakero trigo-pane, ikonovakero shineyakairori. Aritake oñaake oshineyotantaneopathate.”

Tsika okanta joshiyakaaventantarori Jesús iñaaventayetakeri
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventziro okaratzi jiyotaantayetziri. Tekatsi aparori kaari iroshiyakaavente. ³⁵ Ari omonkarataakari iñaaventakeri pairani kamantantaneeri iñaaventakotziro ikantakeri Pava: Noshiyakaaventatyeeeneri atziri maaroni noñaaventeneri. Nooñaarontaineri kaari jiyoveeta pairani ovakera ovetsikantakarori kipatsi irojatzi iroñaaka.

Jooñaarontziro Jesús kempitarori trigo-niro

³⁶ Ipoña jiyaatanai Jesús, jookayetanairi atziri apatotzimentakarori, jatanake pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantzi: “Piyotainaro okaratzi poshiyakaaventakeri. ¿Opaitama oshiyakaaventachari trigo-niro ikonovaitakerori ipankiitziro trigo-perori?” ³⁷ Ikantzi Jesús: “Trika Itomi Atziri iriitake kempitakarori ashitarori irovane ipankiitakerori trigo-perori. ³⁸ Iroka ovaantsitatsiri irootake oshiyakaaventarori kipatsi asaikantayetari. Iroka trigo-perori iri oshiyakaaventacha ikaratzi ipinkathariventairi Pava. Irooma trigo-niro iri oshiyakaaventacha ikaratzi jashiyetari Kaariperori. ³⁹ Irika kisaneentantatsiri pankitakerori trigo-niro iri oshiyakaaventacha kamaari. Kempityaarone jaa-vataitziro okitho trigo, oshiyakaaventa aririka onthonkaiya apaata kipatsi. Irikapayeeni aavayetakerori okitho iri oshiyakaaventacha maninkariite. ⁴⁰ Piñaakero, japatotakaantaitakerori trigo-niro, itagaitakerori. Iroora oshiyakaaventacha aririka onthonkaiya apaata kipatsi. ⁴¹ Irika Itomi Atziri irotyaan-tairi maninkariite, irapatotakaantairi kaariperoshiretatsiri, tema te inkove ikonovaiyaari ikaratzi kempisan-

†† Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitatsiri pankirentsi, paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

tayetakeriri. ⁴² Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaityaari iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya. ⁴³ Iriima ikaratzi kameethashireyetaintsiri, shipakirya inkantaiya inkempitayetaiyaari ooryaatsiri. Isaiki-moyetairi Ashitairi tsika ipinkathariventantzi irirori. Povayempitayta.”

Iñaaventziri Jesús omanachari kireeki

⁴⁴ Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Jiroka pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi osheki kireeki jomanaitziri ovaantsiki. Ikanta aparoni atziri iñaakeri, te arite iraanakeri, eejatzi jomananairi, tekatsi inkamante, ikantashiretanake irirori: ‘Ontzimatyete namanantero iroka kipatsi, ari onkantya nashitantyaariri ikaratzi tzimatsiri janta.’ Ipoña ipimantakero okaratzi tzimimovetariri, jamanantakero kipatsi. Kimoshire ikantaka, tema jamanantakotakeri osheki kireeki. Ari okempitari eejatzi aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi.”

Iñaaventziro Jesús mareryaari pinaperotachari

⁴⁵ Ikantzi eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi, ikempitari aparoni atziri kovaintsiri iramanante mareryaari. ^{†46} Jiñaake mareryaari, osheki ikovake irayeri. Ipoña ipiyanaa inampiki, ipimanta-paakero okaratzi tzimimotziriri, jamanantakero iroñaaka mareryaari.”

Iñaaventziro Jesús kithare

⁴⁷ Ikantake eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantzi Inkitesatzi, ikempitari aparoni kithatatsiri. Jaake osheki kantavaiyetachari shima. ⁴⁸ Ipoña jinoshikakotakeri othapyaaki, ikoyaayetakeri kameethatatsiri. Ikaratzi kaari kameethayetsine, jookayetakeri. ⁴⁹ Ari onkempitaiyaari apaata aririka onthonkaiya kipatsi. Impokake maninkariite, irinashiyetaiyaari kameethashireri, ari inkempitaakeriri eejatzi kaariperoshireri. ⁵⁰ Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya.”

Iñaaventziri Jesús ovakerari ovaakarontsi ipoña paisatori

⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “¿Pikemathatakeroma okaratzi nokantayetakeri?” Ikantaiyini iriyotaane: “Nokemathatakeroma.” ⁵² Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Noshiyakaanteri aparoni ashitaanitachari, tzimatsiri irovaakaro pinayetachari. Jaapiintziro paisatori irovaakaro, jaapiintziro eejatzi ovakerari. Aritake inkempitaiyaari eejatzi iyotzinkariite aririka impinkathariventairi Inkitesatzi, iriyotaantairo okaratzi etarori jiyotaantziro pairani, iriyotaantairo eejatzi ovakerataatsiri.”

† Iro ikantakoitzi jaka mareryaari, okarayetzi mareryaayetatsiri kempiyetarori mapi ipaitaitziri “perla,” osheki inintaitziro. Iro kanta-maitacha kimota okanta ovinaro.

Ipiyaa Jesús Nazaret-ki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Ikaratakero Jesús joshiyakaaventakero okaratzi iñaaventakeri, ari jiyaatanai. ⁵⁴ Ikenanai inampiki. Jiyotaantayetapai japatotapiintaita. Ipampoy-aaminthatakeri ikaratzi kemayetakeriri, ikantaiyini: “¿Ipaitema matakaakeriri irika jiyotanetantakari, ipoña itasonkaventantzi eejatzi? ⁵⁵ ¿Kaarima irika itomi oshekonkapiintzirori inchakota, otomitari María? ¿Kaarima irirentzipayeeni irika: Jacobo, José, Simón, ipoña Judas? ^{†56} ¿Tema ari akaratziro iritsiropayeeni anampitaro jaka, ipaitama pinkatharentsitakaakeriri?” ⁵⁷ Osheki ithainkaitakeri, ikisaneentaitanakeri. Irojatziki ikantantakariri Jesús: “Ari ikantatya kamantantaneri te iriñaapinkathaiteri inampikira irirori.” ⁵⁸ Tema osheki ithainkimavaitakeri Jesús inampiki, irootake kaari itasonkaventanta.

Ikamantakari Juan oviinkaantantaneri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

14 Ikanta pinkathari Herodes paitachari Tetrarca, ikemakotakeri Jesús. ² Ikantziri iromperatane: “Irika Jesús iriitakera Juan oviinkaantantaneri. Iriitakera añagaatsi, piñeeri otzimi ishintsinka.” ³ Tema iri Herodes aakaantzitariri Juan, joosotakaantakeri, jominkyaaakeri. Iro kantakaantziro iinavetari irirentzi Felipe paitachari Herodías. ⁴ Tema ikaminaavetatyaari Juan irika Herodes, ikantavetari: “Te arite paapithatantziro.” ⁵ Ari ikovavetaka irovakaanterimi, iro kantamaitacha osheki ñaapinkathatakeriri Juan, jiyotaiyini kamantantaneri inatzi. Itharovakaanakari Herodes atziri, ikantashiretzi: “Aririka novakaantakeri, ari inkisaneentaitakena.” ⁶ Okanta omonkarataka kitaite joimoshirenkavetaro itzimantari Herodes. Ipiyotaiyaka osheki isheninka, joimoshirenkaiyirini. Ari opokapaake ishinto Herodías, amasheetapaake. Osheki ookimotanakariri Herodes. ⁷ Ikantakero: “Tzimatsirika ompaitya pinkampitenari, ari nompakemiro. Omapero, jiyotzi Pava eero namatavitzimi.” ⁸ Ipoña okantziro iniro: “Pinkanteri inthatzinkakaanteriri Juan.” Iro okantantakariri: “Nokovi pamakotakenaro iito Juan matzita-ki.” ⁹ Ari jovashiretanakariri Herodes, te inkovavetya. Iro kantamaitacha ikemaiyakeri isheninka ikantakerori inkaaranki. ¹⁰ Irootake ithatzinkakaanantakariri Juan. ¹¹ Jamaitakero iito, ipakoitakero aanakenero iniro. ¹² Ipoña ipokaiyapaakeni iriyotaane Juan, ikitatairi. Arira jiyaataiyanake isaiki Jesús, ikamantakeri.

Jovakaari Jesús 5,000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikemake Jesús kamake Juan, otetanaka pitotsiki iriyaatero tsika te inampiitaro. Iro kanta-maitacha ikemakoitakeri tsika iriyaate, shiyeeyanakani ikenaitake avotsiki, joyaaitanakeri. ¹⁴ Iro jaatakota-paakitziini Jesús, iñaapaatzi osheki piyotzimentakariri.

†† Jacobo, irijatzi ikantaitziri eejatzi Santiago.

Jetakoshiretapaakari, jovashinchaake osheki mantsiyayetatsiri. ¹⁵ Okanta osheetyaanake, ikantzi iriyotaane Jesús: "Pamene, asaikatziira tsika te inampitaro, aritake sheetyaake eejatzi. Pinkaratero pikinkithatzi, iriyaaita atziri nampitsiki irovapaiya." ¹⁶ Jakanakeri, ikantziri: "¿Opaita iratsipetantyaarori iriyaayetai? Pimperer eero irovarite." ¹⁷ Ikantanake iriyotaane: "Tekatsi nomperi naaka. Intaani otzimi okaratzi 5 tanta ipoña apite shima." ¹⁸ Ikantzi Jesús: "Pamakenari jaka." ¹⁹ Ari ikantziri maaroni atziri: "Pisaikaiyeni." Thointaiyanake atziriite. Ipoña jaakero tanta, eejatzi shima, amenanake jenoki inkiteki, iñaañaatanake, ikantzi: "Paasoonke Ashitanari, eerokatake pakenarori iroka noyaari." Ipoña ipitharyaakero, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaitakaniri irirori atziripayeeni apatotainchari. ²⁰ Ari ikaratzi jovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzi-makaarantapaintsiri, joteyetairo kantziriki, okaratzi 12 jaikitaachari. ²¹ Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinane ipoña eentsipayeeni ovainchari.

Janiitanto Jesús inkaare

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²² Ipoña ikantairi Jesús iriyotaane: "Thame petaiyaaro pimontyagai intatsikero." Ikantakeri eejatzi piyotzimentakariri: "Kantatsi piyaataiyeene." ²³ Iro ikenantanakari irirori tonkaariki, iñaañaateri Ashitariri. Okanta otsirenitanake, saikake apaniroini Jesús janta. ²⁴ Overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki, antaro otamakaane inkaare, oipiyapiyatakotakeri tampyaa. ²⁵ Okanta okitaitzimatake, pokai Jesús janiitantaaro inkaare. ²⁶ Te iriyotavairi, itharovaiyanakeni iriyotaane, ikaimaiyanakeni: "Kaakitake shiretsivé!" ²⁷ Iñaanata-pairi irirori, ikantziri: "Naaka pokaatsi, tontashire pinkantya eero pitharovavaitzi." ²⁸ Ari ikantanake Pedro: "Eerokama Novinkatharité, pinkantakaiyaaro naniitantaaro naaka inkaare." ²⁹ Ikantzi Jesús: "Pimpokanake." Aniitanake Pedro inkaareki jiyatashitanakeri isaikakera. ³⁰ Iro kantamaitacha ikinkishiretanakero Pedro antaro otamakaane inkaare, itharovanake, iro itsitsiyantanakari, ikaimanake: "Pinkathari paavaina." ³¹ Jakotashitanakeri Jesús, jaavairi. Ipoña ikantziri: "Kapiche pikempisantakena. ¿Opaitama pikisoshiretantari?" ³² Ikanta jotetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. ³³ Iniroite iñaapinkathatanakeri iriyotaane, ikantaiyanakerini: "Omaperotaty eero katake Itomi Pava."

Jovashinchaantake Jesús Genesaret-ki

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Ikanta areetaiyaani intatsikero nampitsiki Genesaret. ³⁵ Iro jaatakotapaakitziini Jesús, jiyotaitavakeri. Ikamantaitakeri maaroni nampitarori janta, jamayeta-paakeri mantsiyayetatsiri. ³⁶ Ikantaitakeri Jesús: "Pishineteri mantsiyari irantzitavakemiro kapicheeni piithaare, ireshitakoyetantaiyaari." Ari okantamaitaka, ikaratzi antzitakeriri kapicheeni iithaare, eshitakoyetai.

Ovaariperoshiretziriri atziri

(Mr. 7.1-23)

15 Ipoña ipokaiyakani Fariseo itsipatakari iyotzinkariite. Ipoñaayetaka nampitsiki Jerusalén. Ikantapaakeri Jesús: ² "Judío anaiyini. Iro ametaiyari akivaakota tekera ovanakyaata, ari okanta jiyotayetairi pairani acharineete. ¿Opaitama kaari jimatantaro piyotaane? Jovapiintaiyani te inkivero irako." ³ Jakanake Jesús, ikantzi: "Irojatz paakoventa eerokaite jiyotaayetairi pairani acharineete, temaita pi-matantaro jiyotaayetairi Pava. ⁴ Jiroka ikantziri Pava: Piñaapinkathateri ashitamiri. Ikantake eejatzi:

Ontzimaty e irovamaiteri kishimatziriri ashitariri. ⁵ Iro kantamaitacha pikantashitapiinta eero: "Aritatsi ankanteri ashiyetairi: "Nokashiyakaakeri Pava maaroni noireekite, eero okantzi nonkaminthaimi eero." ⁶ Piyotaantashiyetakaro jameyetari pairani, te piyotantero ikovakaajaantairi Pava. Irootakera kaari jektakotantaari asheninka ashitariri. ⁷ Kamataviri pinaiyini. Eero iñaaventake pairani Isaias, ikantake: ⁸ Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni. Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha. ⁹ Amenaashivaita jotypeerovayeta iñaapinkathavetana, Tema jiyotaantashitaro jameyetari irirori." ¹⁰ Ikaimakeri Jesús maaroni piyotzimentakariri, ikantziri: "Pinkempisantaiyeni, pinkemathatantyaarori noñaaventereri: ¹¹ Ikaratzi ovayetari te jovaariperoshiretantzi, irooma okaratzi añaavaiyetziri, iroora matzirori ovaariperoshiretantzi." ¹² Ipoña ipokashitapaakeri iriyotaane okariikiini, ikantapaakeri: "Te onimoteri Fariseo-payeeni ikemakemi pikantake." ¹³ Ikantanake Jesús: "Ashitanari Inkitesatzi, ari inthonkairo okaratzi kaari ipankitzi irirori. ¹⁴ Piñaashityaari, te iriyotaiyeni irirori, joshiyakari aparoni mavityaakiri. Ikempitakotakari eejatzi jakathatavakaa mavityaakiri, te iriyote tsika inkene, apiteroite imparyee omoronaki." ¹⁵ Ari ikantzi Pedro: "Pooñaarontenaro okaratzi poshiyakaaventakeneriri irikapayeeni." ¹⁶ Ikantzi Jesús: "¿Tekerama ontzimotemi eeroka piyotane? ¹⁷ ¿Tema piyote okaratzi ovayetapiintari okenayetzi asheetoki, impoña amishitovairo? ¹⁸ Irooma añaavaitero kaariperori akinkishireyetari, irootake ovaariperoshiretantatsiri. ¹⁹ Tema ashireki opoñaayeta kaariperori kinkishiretantsi, ovantaantsi, mayempitaantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, thaiyakotaantsi, kishimataantsi. ²⁰ Irootakera iroka ovaariperoshiretantatsiri. Irooma eerorika aki-

† Kantakotachari jaka: "Okanta okitaitzimatake," irootake oshiyarori jametari jantayetapiintziro ovayiriite jaamaventa tsirenipaite, onkantya eero japaatashitanto inkakivaite aparoni ovayiri maaroni tsireni, ontzimaty intzime cuatro ovayiri aamaventachaneri. Aparoni etanakyaarone ovakera ontsirenitanake, pashine aririka oniyankiitzimatake tsireni, pashine aririka oniyankiitake tsireni, overaantapaakyaaroni iri kitaitakotatsine.

vaakota ankoverika oya, te ovaariperoshiretantzi iroori.”

Okempisantzi tsinane Canaán-sato
(Mr. 7.24-30)

²¹ Ipoña ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro irojatzí Sidón-ki. ²² Ari opokashitakeri janta aparoni tsinane Canaán-sato, te judío onatye iroori. Okantapaakeri: “Novinkatharite, eeroka icharine pinkathari Davidni. Nokovi pinkaminthagaina osheki oñaashitakaro nishinto, jaakiro peyari.” ²³ Ari jimairtake Jesús, te irakero. Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Pomityaantairo iyaataita, osheki oñaashirenkakai.” ²⁴ Ikantanakero Jesús: “Intaani jotyaantakena Ashitanari nonkaminthaayetairi nosheninka Israel-mirinkaite, ikaratzi oshiyakariri oisha ipeyayetaka.” ²⁵ Iro kantamaitacha tsinaneka, otyeerovashitanakari Jesús, okantanakeri: “Pinkathari, pinkaminthagaina naaka.” ²⁶ Ikantanakero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikan-taitakeranki: ‘Te aapithateri irovarite eentsite amperi otsitzi iroyaaro.’” ²⁷ Akanakeri iroori, okantziri: “Omapero pikantakeri Pinkathari. Iro kantamaitacha, jovapi-intamatsitaro otsitzi jovyaaayeziro ovaritentsi otap-inaki.” ²⁸ Jakanairo Jesús, ikantziro: “Tsinané, omapero pikempisantai eeroka. Irootake nomatantyaarori pikovakotakenari.” Apathakero avisakotai ishinto.

Jovashinchaake Jesús osheki atziri

²⁹ Ipoña jovaanaka Jesús ikenayetake othapyaaiki inkaare Galilea. Irojatzí itonkaantanakari otzishiki, ari isaikapaakeri janta. ³⁰ Ari ipokashitakeriri osheki atziri, jamayetakeri kantavaiyetachari imantsiyare: ethorivaitatsiri, mavityaakiri, kisoaanteri, pesaponthokiri, maaroni. Ithonkiri jovashinchaayetairi. ³¹ Ipampoy-aaminthaitakeri Jesús jiñeetakerira iñaavaitakagairi kisoaanteri, janiitakaayetairi kisoporokiri, ethorivaitatsiri eejatzi, jamenakaayetairi mavityaakiri. Ikantaiyini atziriite: “Omapero ikameethatataike Pava, iriitake pinkathariventairiri Israel-mirinkaite.”

Jovakaari Jesús 4,000 atziri
(Mr. 8.1-10)

³² Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, ikantakeri: “Osheki netakotakari atziriite, tema mava kitaite isaikaiyakeni jaka ikempisantana, tekatsi irovaiya. Aririka iriyaatashitaiya eero jovanaa, ari aakeri itashe avotsiki.” ³³ Ikantaiyini iriyotaane: “Pamene, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro. ¿Tsikama ayeka ovakaiyaariri? Osheki ikarataiyini.” ³⁴ Ari josampitziri Jesús iriyotaane: “¿Tsikama okaratzi tanta tzimatsiri?” Ikantzi iriyotaane: “Tzimatsi okaratzi 7, tzimitacha eejatzi shimaaniki.” ³⁵ Ipoña ikantaitakeri ikaratzi piyotainchari: “Pisaikaiyeni.” ³⁶ Jaakero tanta ipoña shimaaniki, ipaasonkeventakero. Ipoña ipetoryaakero tanta, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaakeneri piyotainchari

atziri. ³⁷ Ovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzimakaantapaintsiri, ijaikitai okaratzi 7 kantziri. ³⁸ Kempitaka ikaratzi 4,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinanepayeeni ipoña eentsipayeeni ovainchari. ³⁹ Ipoña ikantanai Jesús: “Ari avaiyakani, kantatsi piyaayetai.” Ari jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaanaka iipatsiteki Magdala-satzi.

Ikovakoitziri Jesús intasonkaventante
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 Ipoña ipokaiyakeni Fariseo itsipatakari Saduceo, ikovavetaiyatyaani intzipishiretakairimi Jesús onantyaari iriyakoventerimi. Ikantavetapaakeri: “Intsityaa pintasonkaventante niyotantyaari omaperotatya opoñaaro pitasorenka inkiteki.” ² Jakanake Jesús ikantzi: “Pikantapiintaiyini eeroka aririka piñeero onkityonkaityee osheetyaanai: ‘Osaryaamaaatye onkityonkaityee inkiteki, pikantzi: ‘Omparyaatye inkane.’ Ñaakero, piyotakovetaro inkite, piyotakotziro eejatzi aririka omparyee inkane. Iro kantamaitacha te piyotzi-maityaaro okaratzi piñaayevetari jaka kipatsiki. ⁴ Te pinkameethataiyeni eeroka, thainka povakeri Pava, irootake pikovantaiyarini piñeena nontasonkaventante, iro kantamaitacha eero noñaakimiro. Intaani piñeero oshiyaarone okaratzi avishimotakeriri pairani Jonás.” Ari jiyataanai Jesús.

Shineyakaarori itantane Fariseo
(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta jareetaiyakani iriyotaane Jesús intatsikero, te iraanake itantane, imaisantanakero. ⁶ Ikantzi Jesús: “Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Saduceo-payeeni.” ⁷ Ipoña josampitavakaanaka iriyotaane, ikantavakaiyani: “¿Opaitama ikantantairori iroka? ¿Irooma ikantantairi tera amake tanta?” ⁸ Iyotake Jesús ikantavakaari iriyotaane, ikantziro: “Tera pinkempisantaperotaiyeni eeroka, irootake pikinkishirevaitantari, pikantaiyini: ‘Te amake tanta.’” ⁹ ¿Tekerama pinkemathataiyeroni? Chapinki otzimaveta tanta okaratzi 5, iro kantamaitacha novakaayetaka 5,000 shirampari. Paviitayetairo eeroka tzimakaarantapaintsiri. ¿Tsikama okaratzi kantziri paviitairi? ¹⁰ Eejatzi okempita tzimatsiriranki 7 tanta, novakaayetaka 4,000 shirampari. ¿Tsikama okaratzi kantziri paviitairi? ¹¹ ¿Opaitama kaari pikemathatantaro eeroka? Tera iro noñaavente jovaitari tanta. Aña nokantatziimi: ‘Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Saduceo.’” ¹² Arira ikemathataiyanakero iriyotaane, tera iro iriñaavente Jesús shineyakairori tanta, joshiyakaaventatziro okaratzi jiyotaantayeziri Fariseo eejatzi Saduceo.

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ipoña ikenanake Jesús janta Cesarea-ki, irootake inampitsite Filipino. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziro: “¿Opaitama ikinkishiretakaitariri Itomi Atziri?”

† Iriira joshiyakaaventzi judío-payeeni ikempitakaari eentsi. Iriima kaari judío-tatsi joshiyakari otsitzi.

¹⁴ Jakaiyanakeni, ikantzi: "Tzimatsi atziri kantatsiri, 'Juan oviinkaatanereri piriintaacha.' Ikantzi pashine, 'iri koñaataatsi Elías.' Ikantzi pashine 'iri Jeremías-ni.' Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi, pashine kamantantantneri pinatzi." ¹⁵ Ipoña ikantziri iriyotaane: "Eeroka. ¿Tsikama pikantaiyini?" ¹⁶ Jakanake Simón Pedro, ikantzi: "Eerokatake Cristo Itomi Pava Kañaaneri." ¹⁷ Ikantzi Jesús: "Omapero pikantake Simón itomi Jonás, kaari atziri iyotakaakemirori iroka, iri Ashitanari Inkitesatzi iyotakaakemirori. ¹⁸ Ari nompaitaimiri naaka Pedro, iro mapi oshiyakaaventacha pivairo. Tema mapi pinkempitaiyaari, ari novetsikairori nopanko. Inkarate kempisantaatsine apaata, iri oshiyayeyarone pankotsi. Eero jimatziro impayakaashitaiyaari ikaratzi nampitarori sarinkaveni. ¹⁹ Iri poshiyeeya aamaventarori ashitakoro pankotsi, kantatsi irashitaryeero, irashitero, irantsiriitero shintsini. Iroora pankotsi oshiyakaaventacha tsika impinkathariventantai Inkitesatzi. Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, iriitake ishineyeetzi janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetai eeroka jaka, iriitake kaari ishineyeetzi janta inkiteki." ²⁰ Ipoña ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: "Apaatara pikamantantzi, pinkante: 'Iriitake Cristo irika Jesús.'"

Iñaaventziro Jesús inkame

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Ipoña Jesús ikamantakeri iriyotaane, ikantziri: "Irootaintsi aate nampitsiki Jerusalén, iniroite inke maantsitakaiyaana janta ijevajanore omperatasorentsitaari, ijevare iyotzinkariite ari irovakaantaite nari. Iro kantamaitacha avisavetakya mava kitaite ari nañagai eejatzi." ²² Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikantakeri: "Pinkatharí, te onimotena naaka pikantziri, te nonkove avishimotemi iroka." ²³ Ari ipithokanaka Jesús, ikantanake: "Piyaate Satanás. Tema te poshietaro eeroka ikovakaanari Pava, intaani poshietaro ikovapiintakeri atziriite."

²⁴ Ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: "Tzimatsirika kovatsiri intsipatyana, irovashaantairo ikovashiyetari irantero, onkantavetya impaikakoiterimi, intsipatyana. ²⁵ Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyashitaiya. Iriima inkarate kamimentenaneri jantayetanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai. ²⁶ Tema amenaavaitashita jiñeetziro otzimimotantzi osheki ovaakarontsi tzimayetatsiri jaka kipatsiki, ompoña iriñeetero impeyashitaityaaro añaantarentsi. ¿Kantatsi ma impinakoventaitya eero iñaantaitaro impyashitaitya? ²⁷ Ari impiye apaata irika Itomi Atziri iramairo irovaneenkaro Ashitariri, intsipatayaari maninkariite, iri pinatapairone okaratzi jantayeetakeri. ²⁸ Kyaaryoora, tzimatsira pikaratzi jaka, tekera pinkameeta ari piñaakeri Itomi Atziri tsika inkantya impinkathariventante."

Ishipakiryimotziri Jesús iriyotaane

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹⁷ Okanta avisake okaratzi 6 kitaite, ipoña Jesús jaanakeri Pedro, Jacobo, ipoña Juan, irirentzira Jacobo. Itonkaiyanakeni otzishiki. ² Ari ipashinetzimotoakeri iriyotaane, ishipakiryaanake iporo, joshiyanakari ooryaatsiri, ari okempitanakari iithaare kitamaroki okantanaka. ³ Iñaatziiri Moisés-ni, ipoña Elías ikinkithavaitakairi Jesús. ⁴ Ikanta Pedro, ikaimakotanakeri Jesús, ikantzi: "Pinkatharí, omapero okameethatzi pamakena jaka. Kameetha novetsikemi mava pankoshetantsi: aparoni pashitya eeroka, aparoni irashitya Moisés, irashitya aparoni Elías." ⁵ Iñaavaiminthaitzi, opamankapaakeri menkori, shipakirya okantapaaka. Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki, ikantaitzi: "Notomi inatziira irika netakokitakari, osheki nokimoshireventakeri. Pinkempisantai." ⁶ Ikanta ikemaiyakero iroka ñaantsi, oyoantaiyanakani osaaviki, iniroite itharovaiyanake. ⁷ Iro kantamaitacha Jesús ipokashitapaakeri iriyotaane, ipampitapaakeri, ikantziri: "Pinkatziyayetana, eero pitharovaiyini." ⁸ Jamenavetaiyanaani, tekatsi iriñaanai, apaniro ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro iñaakeri irojatzi apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaarika. ¹⁰ Ipoña josampitantzi iriyotaane, ikantziri: "¿Opaitama ikantakotziri iyotzinkariite ikantaiyini: 'Aririka impokimatake Cristo, iriira eevatapaintsine Elías impoke?'" ¹¹ Jakanake Jesús, ikantzi: "Omaperotatya ikantziri, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovameethashiretantapaake. ¹² Pinkeme nonkante naaka: Areevetaka Elías, iro kantamaitacha te iriyotaiyavakerini atziri, osheki jovasankitaavaitakeri. Ari inkempitaiteri eejatzi Itomi Atziri, osheki irovasankitaiteri." ¹³ Ari jiyotaiyanakeni iriyotaane iri jiñaaventzi Juan oviinkaatanereri.

Jovvisaakotziri Jesús evankari jaakiri peyari

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jareetaiyaani ipiyotaiyani atziri. Ari ipokashitakeriri Jesús aparoni atziri. Jotyeerovashitapaakari, ikantziri: ¹⁵ "Pinkatharí, petakotaiyaanari notomi osheki ikamanavaitake, iniroite ikemaantsivaitaka, osheki itaavaitapiintaka, ipiinkavaitzi jiñaaki. ¹⁶ Namavetakaniri piyotaane, irovavisaakotainari. Iro kantamaitacha te irimateri." ¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantanake: "Tetya pinkempisantaiyeni eeroka, pikenashivaitaka. ¿Tsikapaitema piyotaiyeni? Pamakenari eentsi." ¹⁸ Ikisathanakeri peyari, jatanake. Ari jeshitakotanairi evankari. ¹⁹ Ikanta iriyotaane Jesús, josampitairi apaniro, ikantairi: "¿Opaitama kaari nomatantaro naaka novavisaakoteri?" ²⁰ Ikantzi Jesús: "Iro kaari piimatantari tema tekera pinkempisantaaperote. Pinkeme nonkante: Onkantavetya pinkempisanta-neeronkavetya, kantatsi pinkantero otzishi: 'Pishirinke.' Ari oshirinkake. Tema tekatsi kompitziomotyaamine

aririka pinkempisantaperote. Omaperora. ²¹ Iro kantachari pinkoverika povashincheeri oshiyakariri irika evankari, ontzimatyepamaneri kyaaryooperoini Pava, pintziventyaari.”

Japiitairo Jesús iñaaventziro inkame

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Ikanta isaikaiyini Jesús nampitsiki Galilea, ari ikantakeri iriyotaane: “Irootaintsi impithokashitaityaari Itomi Atziri. ²³ Ari irovaiteriri. Iro avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.” Iniroite jovashire-taiyanakani iriyotaane ikemakeri ikantake.

Ipinaitzirori ashi tasorentsipanko

²⁴ Ikanta jareetaiyaani Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokakeri kovakotantatsiri kireeki ashi tasorentsipanko, josampitapaakeri Pedro: “¿Ipinatapiintziroma iyotaimiri ashi tasorentsipanko?” ²⁵ Ikantanake Pedro: “Ipinatapiintziro.” Ikanta ipiyapaa pankotsiki, iri thaavakotavainchari Jesús josampitavairi: “¿Opaitama pikinkishiretari eeroka Simón? ¿Ipaitama ikovakotapiintziri pashinesatzi pinkathariite? ¿Iriima ikovakoyetzi isheninkajanori? ¿Iriima ikovakoyetzi areetzinkari atziri kaari isheninkata?” ²⁶ Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Iri ikovakoyetzi areetzinkari atziri.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema te onkovajaantya impinayetairo ikaratzi isheninkajanoeyetari. ²⁷ Iro kantamaitacha te nonkove inkisaneentavaitya kovakotantatsiri kireeki. Piyaate pinkachaate inkaareki. Aririka pinoshikake aparoni, pamenavaanteteri, ari piñeeri kireeki. Paanakeneri kovakotantatsiri, pimperi. Iriitake pimpinaventyaari eeroka eejatzi naaka.”

Tsika itzimi iriiperotatsiri

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 Ikanta japatotaiyakani iriyotaane Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi. ¿Itzimikama iriiperotatsine intsipatyaari impinkatharite?” ² Ipoña Jesús ikaimake aparoni eentsi, jovatziyakeri niyankineki isaikaiyakeni irirori, ³ ikantzi: “Eerorika pavantaanaari Pava, poshiyakotaiyaari ikantara irika eentsi, eerora piñiuro impinkathariventantai Inkitesatzi. Omapero. ⁴ Tema irika eentsi te iriyote ishamevaite. Maaroni inkarate oshiyakotaiyaarine, iriitakera iriiperotaatsine aririka impinkatharitari Inkitesatzi. ⁵ Inkarate pairyaanari ikempisantaana, impoña irakameethatanari aparoni oshiyariri irika eentsi, naakatakera jaakameethatake.”

Ari irantakaantaitero kaariperori

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ “Intzimerika antakaakerine kaariperori kempitaariri irika eentsi ikempisantaana, kameethavaitakemi inthatayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inthomoyaaki inkaare.

⁷ Omapero onkoveenkate jaka kipatsiki. Iriñeete osheki antayeterone kaariperori. Iro kantacha ari irovasankitaayetairi inkarate antakaantakerone.

⁸ Iroorika pako, iroorika piitzi pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinthatzinkakityeeromi, tema iro kovaperotacha pavisakoponthokitai. Te arite otzimaveta apite pako, apite piitzi, impoña piñeero apaata pinkantaitatyeeni pintagaiya. ⁹ Iroorika poki pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinkithoryaakityeeromi, tema iro kovaperotacha pavisakopityaakitai. Te arite otzimaveta apite poki, impoña piñeero apaata irookaitaimi opaampatzi sarinkaveniki.”

Jiñaaventaitziri oisha peyachari

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ “Paamaventya pimanintavaitzirika oshiyanaariri irika eentsi. Tema ikempoyaaventari maninkariite nampiyetarori Ashitanariki Inkitesatzi. ¹¹ Tema iro ipokantakari Itomi Atziri irovavisaakoshireyetairi ikaratzi peyavetainchari. ¹² Pinkeme noshiyakaaventemiro. Tzimatsi aparoni piratachari ikaratzi 100 oisha. Impoña imepyakaantakya aparoni, karatanai 99 iroishate. Ari irookanakeri pashine, jatake otzishimashiki inkokovatairi peyeenchari. ¹³ Inkantya iriñeeri iniroite intharomentya jagairira peyavetainchari. Iniroite inkimoshirete, anaanakeri ikimoshireventziri karavetachari 99 kaari peyachane. ¹⁴ Ari ikempitari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, te inkove imepyakaantavaitya aparoni ikaratzi oshiyanaariri irika eentsi.”

Tsika okanta ipeyakotantaitzi

¹⁵ “Aririka piñeeri pisheninka irantzimotemiro kaariperori, piyaatashiteri, pinkinkithavaitakairi apaniro, poñaakeri okaratzi ikenakaashitakari. Aririka inkempisantakemi, pimatakeri, pikempitakaantaari iri-irikami pirentzijanori. ¹⁶ Irooma eero ikempisantzimi, paanake pashine kempisanzinkari, eerorika apite, iri pinkarateri pinkaminairi. Iro pimonkaraantyaarori ikantaitziri:

Intzimerika aparoni iyakoventaari, ontzimatyeeera intzime mava atziri, terika, apite ñaakotakerine okaratzi ikenakaashitakari, aritatsira irovasankitaayeteri.

¹⁷ Eerorika ikempisantziri irika, pinkamanteri japatotapiintaita maaroni. Eerorika ikempisantashita, poshiyakaanteri kaari pisheninkata, tema ikempitakotakari kovakotziriri kireeki isheninka. ¹⁸ Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, irijatzi ishineyetziri janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetai eeroka jaka, iriitake kaari ishineyetziri janta inkiteki. Omapero.

¹⁹ Pinkeme nonkante eejatzi: Aririka pinkarate apite, aririka oshiyavakaiya pinkinkishiretane, impoña pinkovakotakeri Ashitairi Inkitesatzi, ari irimatakemiro.

²⁰ Tsikarika japatoyeta apite atziri, eerorika mava, ipaiyaana ikempisantaana, ari nosaikitari naaka nokempiyari.”

²¹ Ari ipokapaake Pedro, josampitapaakeri Jesús, ikantziri: "Pinkathari, aririka ontzime irantzimotenari nosheninka, ¿tsikama onkarate nompeyakoteri? ¿Arima onkarate 7?" ²² Ipoña jakanake Jesús, ikantanakeri: "Tera aritzi pimpiyatantya. Tema te intaani pimpeyakoteri onkarate 7, osheki onkarate papiipiitero." †

Ikantakota apite atziri ireevetatsiri

²³ "Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, iroovaitake jantziri pinkathari ikovakoyetziri iromperatane impinaitari jireevetziri. ²⁴ Ikanta ikovakoyetziri ireevevetatsiri, ari ipokapaake aparoni ireeveperotatsiri osheki kireeki. †²⁵ Tekatsi iraye impinaitairi. Ari ikantanake pinkathari: 'Paanakeri irika shirampari, iina, itomipayeeni, eejatzi okaratzzi tzimimotziriri, pimpimanteri. Ari onkantya naantaiyaari kireeki ikaratzzi jireevetanari.' ²⁶ Ikanta ikemavakera irika omperataari, jotypeerovashitanakari pinkathari, ikantanakeri: 'Eero pipimantana, poyaakotavakena kapicheeni, aritake nompinataimi.' ²⁷ Ikanta irika pinkathari jineshinonkantanakari iromperatane, ikantziri: 'Aritake, te pireevetaana.' Ipeyakotairi okaratzzi jireevetziri. ²⁸ Ikanta jiyaatai omperataari, jotonkyotaka irirori avotsiki ireevetziriri kapicheeni, ikaratzzi 100 denario. Joirikakentsitavakeri, ikantziri: 'Pimpinatena iroñaaka pireevetanari.' ²⁹ Ari jotypeerovashivetanakari, ikantziri: 'Poyaavakena kapicheeni aritake nompinataimi.' ³⁰ Te inkove, jaanakeri, jominkyakaantakeri, ikantziri: 'Aririka pimpinataina pireevetana, ari nomishitovakaantaimi.' ³¹ Iro kantacha jiñaakeri ikarataiyini, te onimotanakeri, jatake ikamantakeri pinkathari. ³² Ikanta pinkathari ikaimakaantakeri, ikantziri: 'Kaariperoshire pinatzi eeroka. Nopeyakotaimiro eeroka pireevetanari pikampitakenara.' ³³ Ari pinkempitantemi eeroka, pinkaminthaantayete. ³⁴ Antaro ikisanaka pinkathari, jominkyakaantakeri, ikantziri: 'Aririka pimpinataina eeroka, ari nomishitovakaantaimi.' ³⁵ Iroora irantairi eejatzi apaata Ashitanari Inkitesatzi, eerorika pineshinonkayetaari pisheninka."

Jiyotaantzi Jesús ikantziri: te apantyaaro pookero piina
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 Ikanta ithonkanakero Jesús jiyotaantzi Galileaki, jatake ikenanakero intatsikero Jordán-ki irojatzzi Judea-ki. ² Ipiyotzimentaitavaari. Jovashinchaapai osheki mantsiyari janta.

³ Ari ipokashitakeriri Fariseo-payeeni, ikovi inkompitakaiyaarimi Jesús, josampitapaakeri ikantziri: "¿Shine-taantsitsitsima aparoni atziri inkove irookashivaityaaro iina?" ⁴ Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: "¿Tema piñaanatakotero ovakera jovetsikantaitakari atziri. Tema jovetsikaitakeri shirampari ipoña eejatzi tsinane?" ⁵ Ikantaitakeranki:

† *Ikantakoyetziri jaka "osheki onkarate papiipiitero," aririka apiitapiintakero ampeyakotante onkarate 7, apiitairo 7, impoña apiitairo 7, irojatzzi areetantakyaari onkarate 70. †† Ikaratzzi 10 mil talento. Ari onkantavetya irantavaite osheki osarentsi, eero ipinakoventa.*

Ari irookaventairi shirampari ashitariri, iraye iina, Aparoni inkantanaiya ivathaki jaavakaanara.

⁶ Irootakera eero okantanta intsiparyeeyaaro shirampari itsipataakaakeriri Pava, tema aparoni jinanaatzzi, eero okantziri irookavakaiya. ⁷ Ipoña josampitziri ikantziri: "¿Opaitama josankinatantari pairani Moisés, ikantake: Aririka irookavakaitya, ontzimatyey impayeeteri tsika osankinatokota irookavakaantyaari?"

⁸ Ikantziri Jesús: "Okantakaantziro te pinkempisan-tanete, irootake ishinentanamirori Moisés. Iro kanta-maitacha te ari onkantya pairani ovakera opoñaan-tanakari maaroni. ⁹ Pinkeme nonkante naaka: Ikaratzzi ookashivaitarori iinantari impoña iragai pashine, imayempitake. Irooma omayempitakerika iinantaitari, kantatsi irookaitero. Itzimirika ayirori tsinane ookaaro, imayempitake irirori."

¹⁰ Ipoña ikantaiyini iriyotaane: "Aririka okanta, eerotya jaayeeztzimi iinantaitari." ¹¹ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: "Iriirika Pava kovakayemirone, aritake pinke-mathatakeri. ¹² Tzimatsi kantachari eero okantanta irayete iina atziri. Tema tzimatsi atziri ari ikantzita itz-impapaake eero okantziri iraye iina. Tzimatsi pashine jaathokitaitziri, eero okantziri iraye iina. Tzimatsi eejatzi kovatsiri isaikashivaitya, tema ikyaryoventatziiri irika pinkathariventantatsiri inkiteki. Kovatsiri irimatero nokantakeri, irantero."

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Ipoña jamaitapaakeneri Jesús eentsipayeeni, ikantaitapaakeri: "Nokovi pamanakotenari neentsite, potzimikapatzitotteri pintasonkaventero." Ari ikantziri iriyotaane Jesús: "Eero poñaashirenkiri Avinkatharite."

¹⁴ Ipoña ikantziri Jesús: "Eero pikantziri, nokovi iramay-eetenari eentsipayeeni. Tema inkarate kempitaiyaarine irikapayeeni eentsi, iriitakera ñagairone tsika impinkathariventantai Inkitesatzi." ¹⁵ Ikanta Jesús ipampipatzitoyetakeri eentsipayeeni, jatanai.

Ashaarantachari evankari

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

¹⁶ Ikanta aparoni evankari ipokashitakeri Jesús, josampitapaakeri, ikantziri: "Kameethari iyotaanteneri. ¿Opaitama nantairi noñaantaiyaarori kantaitaachane añaantarentsi?" ¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantziri: "¿Opaitama pikantantanari 'kameethari?' Tekatsira aparoni kameethatatsine, apaniro ikantakaaro Pava ikameethatzi. Pinkoverika piñagairo añaantarentsi, pimmonkarayetairo Ikantakaantaitane." ¹⁸ Ikantziri irirori: "¿Otzimika?" Ikantziri Jesús:

Eero povantzi.

Eero pimayempitzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pithaiyakotanta.

¹⁹ Piñaapinkathateri ashietamiri.

Petakotaiyaari pisheninka pinkempitakaanteri petakotapiinta eeroka.

²⁰ Ari ikantzi evankari: "Nomatakeru maaroni irokapayeeni, irojatzi netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni. ¿Opaitama kovityaachari iroñaaka?" ²¹ Ikantzi Jesús: "Pikovirika pinkameethashirete, piyaate pipankoki, pimpimantero maaroni tzimimotzimiri, pimpayeteri ashinonkainkari, tema inkiteki piñeero panintaayetaiya. Aririka pimatakeru pimpokanake, poyaate-na." ²² Ikanta ikemake evankari, ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: "Iniroitera ompomerentsitzimotyaaari ashaarantachari impinkathariventairi Inkitesatzi. Omapero." ²⁴ Eekero ikantatzi: "Oshekira ompomerentsitya inkyaantyaarimi piratsi camello imoroki kithapi. Iro ovatsipero ompomerentsitya inkye ashaarantachari tsika impinkathariventantai Pava." ²⁵ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane, ipampoyaavakaanaka, ikantaiyini: "¿Impaiyaakama avisakoshiretaatsine?" ²⁶ Ari jame-nayetanakeri Jesús, ikantzi: "Eerotyia jimatzero apaniro atziri, iriima Pava tekatsi pomerentsitzimotyaaaririne." ²⁷ Ipoña jakanake Pedro, ikantanake: "Jirikayetakena nokaratzinokovi noyaatemi, nookayetanakero maaroni tzimimotanari. ¿Opaitama impinayeetainari apaa-ta?" ²⁸ Jakanake Jesús, ikantzi: "Aririka ovakeratai apaa-ta kipatsi, ari impinkathariventantai Itomi Atziri, inkempitaiyaari ikantaranki aparani pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento. Ari pinkempitaiyaari eejatzi eerokapayeeni pimpinkathariventayetairi maaroni charinentayetyaarine Israel-ni, ikaratzira 12 jinashiyeta. Omapero." ²⁹ Tema ikaratzin oyaatakenari, jookaventayetanakero ipanko, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, iipatsite. Aritake iriñaayetairo ontzimimoyetairi osheki, tema iriitake pairyaayetanari. Irijatzi ñaayetairone kantaitaachaneri añaantarentsi. ³⁰ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoyetatsiri iroñaaka, iriira ñaayeterone iretayetayaaro."

Antavaitatsiri chochokimashiki

20 "Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, irivaitake ikantaranki aparani atziri tzimatsiri ichochokimashite. Jiyaatake okitaityaamanai iramene antavaitatsine ivankiremashiki. ² Ikanta jiñaake kovatsiri irantavaite, ikantakeri: 'Aririka petanakyaaaro pantavaite iroñaaka irojatzi sheeteeni, nompinatemi aparani denario.' Ikantaiyini antavairentzi: 'Kameethatake.' Jotyaaantaitakeri pankirentsimashiki. ³ Ikanta ijenokityaapaake ooryaatsiri eejatzi ipiyanaa ashitarori ivankiremashi nampitsiki. Jiñaapai pashine ikatziyeeyaani tekatsi irantavaire. ⁴ Ikantapaakeri: 'Aririka piyaate pantavaite novankiremashiki, ari nompinaperotakemi.' Ari jiyaataiyakeni irantavaite. ⁵ Ari ikempitaakero itampatzikatapaake ooryaatsiri, eejatzi itainkanake ooryaa. ^{††6} Ari ikempitakerori eejatzi osheetyaanake, jiñaapai atziri isaikaiyini, tekatsi iran-

† Iri ikantaitziri pairani ooryaatsiri 3. †† Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 6, eejatzi ikantaitziri ooryaatsiri 9.

tavaire, josampitapaakeri: '¿Tekatsima pantavaire pi-saikashivaitantari kitaiteriki?' ^{†7} Ari jakaiyanakeni, ikantzi: 'Aña tekatsi antavaitakainane.' Ikantzi irirori: 'Piyaate eejatzi eeroka pantavaite novankiremashiki, ari nompinaperotakemi.' ⁸ Okanta otsirenitanake, ashitarori ivankiremashi, ikantakeri kempoyiniriri iireekite: 'Pinkaimeri maaroni antavairentzi pimpinateri. Iriira petavakya pimpinateri impoitapaintsiri jantavaitake, irojatzi pimatantakyaariri etakarori kapichekitaite jantavaitake.' ⁹ Ikanta ipokake impoitapaintsiri jantavaitzi, kapiche jantavaitake, iro kantacha ipinaitakeri aparani denario. ¹⁰ Ipoña ipokaiyakeni etakarori jantavaitake kapichekitaite, jiñaajaantzi iri impinaperoite. Aña te, aparanimacheeni denario ipinaitakeri eejatzi. ¹¹ Ikanta jaavetakari ipinaitakeriri, ikisanakeri ashitarori irantavaire, ¹² ikantanakeri: 'Trika-payeeni impoitapaintsiri jantavaitzi, te irantavaiperote, iro kantacha jimonkaraakana ikaratzin ipinatakeneri, aña naaka kemaantsiperotakariri ooryaatsiri.' ¹³ Ari ikantzi ashitarori ivankiremashi: 'Asheninká, nopinatakemi kameetha, ¿tema nokantzitakami kapichekitaite nompinatemi aparani denario? ¹⁴ Jirika piireekite nompinatemi, piyaatai pipankoki. Naaka nintashitacha nompinateri aparani denario impoitapaintsiri jantavaitzi, ¹⁵ ¿Eeroma okantzi nompinateri iri-ka nonintashitari naaka? ¿Pikisaneentakotatyaanaroma nokaminthaantzi?' ¹⁶ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoyetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetayaaro."

Japiitairo Jesús iñaaventziro irovamaiteri

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Ikanta itonkaanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, jaanakeri 12 iriyotaane ikenakaanairi avotsiki, ari ikantakeri: ¹⁸ "Aatatzira Jerusalén-ki. Ari irakaantaiteriri Itomi Atziri, irayeri ijevare omperatasorentsitaari, intsi-patakyaari iyotzinkariite, iri iyakoventerine irovaiteri. ¹⁹ Irootake iraanantakyaariri atziri kaari asheninkata. Ari impasavaitateri. Impoña impaikakotaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi."

Ikoviri Jacobo ipoña Juan

(Mr. 10.35-45)

²⁰ Okanta iina Zebedeo opokashitakeri Jesús, otsipatakari otomipayeeni: Jacobo ipoña Juan. Otyeervovashitapaakari, okantapaakeri: "Nokovi pinkaminthayena." ²¹ Ipoña Jesús josampitanakero, ikantziro: "¿Opaita pikovakotanari?" Okantzi iroori: "Tema irootaintsi pimpinkatharentsite, nokovi intsi-patyaami notomi impinkathariventante, isaikimotemi aparani pakojanoriki, iriima pashine isaike pampateki." ²² Ipoña ikantanake Jesús: "Tetya piyotero opaita pikovakotanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima poshiyakyaana nonkame naaka?" Ari ikantaiyini: "Aritake nomatakeru." ^{††23} Ipoña ikantanake Jesús: "Omapero, irootaintsi pimatero onkarate nonke-

‡ Ikantaitziri pairani ooryaa 11.

maantsityaari. Irooma pintsipatyaana ampinkathariventante pisaiké aparóni nakojanoriki, pashine nampateki, tera naaka kanterone tsika intzime nontsipatyaari, intaani jiyotzi Ashitanari tsikarika itzimi ikashiyakaayetakarí." ¹²⁴ Ikanta ikemaiyavakera pashine iriyotaane, ikisaitanakeri Juan eejatzi Jacobo. ²⁵ Ipoña japatotakeri Jesús maaroni iriyotaane, ikantziri: "Piyotaiyini eeroka tsika ikanta ivinkatharite kaari asheninkata, osheki jomperatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetziri irirori. ²⁶ Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri poshiyakotyá ikantara otzikataari. ²⁷ Iroorika pinkove pijevatakaante, iri poshiyakotyá ikantara omperataari. ²⁸ Tera iro ipokantakari iroshiyakotyáari otzikataari, inkamimentante, iri pinakoyentantatsine, irovatsinaryaakoventairi maaroni."

Jamenakaitziri apite mavityaakiri

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ikanta javisaiyanake Jericó-ki, osheki atziri oyaatanakeriri. ³⁰ Ari isaikake avotsinampiki apite mavityaakiri. Kemake irirori, ikantaitzi: "Ari inkenapaake Jesús jaka avotsiki." Irootake ikaimantanakari, ikantziri: "Pínkatharí, icharine David-ni, pineshinonkataiyaana naaka!" ³¹ Osheki ikisathaveetanakari. Te irimairere, eekero ikaimanakitzi shintsiiini: "Pínkathari, icharine David-ni, pineshinonkatyaana naaka!" ³² Ari jaatzinkaapaakari Jesús, ikaimakeri, ikantziri: "¿Ipaita pikoviri nantzimotemiri?" ³³ Ikantaiyini irirori: "Pínkatharí, nokovi namenavaitai naaka kameetha." ³⁴ Iniroite jineshinonkashiretanakari Jesús irika mavityaakiri, ipampitakeneri irooki. Arira jamenavaitanairi kameetha, joyaatanakeri eejatzi Jesús irirori.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 Ari okarikitzimatapaake irareetantyaari Jerusalén-ki. Areetaiyakani Betfagé-ki omontenampitari otzishi Olivos. Ari jotyaantakeri Jesús apite iriyotaane, ² ikantakeri: "Piyaate nampitsiki amontetakari, ari piñeeri onthakatotyá aparóni burro ontsipatakyaari iryaani. Pinthataryaakotero, pamakenaro. ³ Tzimatsirika osampitavakemine, pinkanteri eeroka: 'Ikovatziro pinkathari. Aritake iroipiyeemiri.'" ⁴ Ari omonkaratari josankinatakari pairani kamantantaneri, ikantake: ⁵ Pinkamantayetairi maaroni Jerusalén-satzi: Kaakitataike Pivinkatharite ipokashitakemi, Tsinampashire ikantaka, ikyaaokotakari aparóni burro Evonkiro onatzi burro, ovaiyane piratsi jaakaitziri tenari.

†† Iro ikantakotzi Jesús jaka: "¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima poshiyakaana nompinkaate naaka?" † Iro ikantakotzi Jesús: "Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana nompinkaate naaka."

⁶ Ikanta jotyaantakeri apite iriyotaane, jimatakero okaratzi ikantakeri Jesús. ⁷ Jamakero burro otsipatakari iryaanite. Jovankeetakeneri manthakintsi imitzikarakari inkene inkyaaakoityaaro. Ipoña Jesús ikyaaokotanakaro. ⁸ Ikanta atziripayeeni piyotainchari janta, jomaronkashiyetakeri imanthaki avotsiki tsika inkenanakera. Tzimatsi pashine chekayetaintsiri inhashi iromaronkashiteriri eejatzi. ⁹ Ikaratzi atziri eevataintsiri, ikaratzi eejatzi oyaatakeriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantziri:

‡Thame añaapinkathatairi icharine David-ni!

‡Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri!

‡Kaakitataike Avinkathariperotyáari!

¹⁰ Irojatziri jareetantapaakari Jesús nampitsiki Jerusalén.

Ari josampitavakaanaka nampitarori, ikantaiyini: "¿Ninka irika?" ¹¹ Tzimatsi atziri kantanaintsiri: "Iriitake Jesús kamantantaneri inatzi, iri poñaachari Nazaret-ki saikatsiri janta Galilea-ki."

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Ikanta Jesús, kyaapaake osaikira tasorentsipanko. Jomishitovapaakeri pimantayetatsiri eejatzi ikaratzi amanantayetatsiri. Jotatsinkayetapaakero jovantayetariri kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika jovayetziri shiro. ¹³ Ikantapaakeri: "Okantzi osankinarentsi, iñaavaitziri Pava, ikantziri:

Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintaitenari.

Iro kantacha eerokaite pamatavitantapiintake jaka pipimantayetzira, pikempitakaantakero koshintzipanko."

¹⁴ Ipoña Jesús, ipokashitapaakeri janta tasorentsipankoki osheki mavityaakiri, kisoporokiri, jovashinchaayetairi maaroni. ¹⁵ Tema osheki okameethatake jantakeri Jesús. Ikanta iñaakeri evankariite jantakeri, ikaimaiyanake, ikantziri:

‡Thame añaapinkathatairi icharine David-ni!

Iro kantamaitacha ijevarepayeeni omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ikisaiyanakani, tema te onimoteri. ¹⁶ Ari josampiitanakeri Jesús, ikantaitziri:

"¿Pikemakerima ikantaiyirini evankariite?" Ari ikantzi Jesús: "Nokemakeri. ¿Tema piñaanatero eeroka osankinarentsi? kantatsiri:

Iri evankariite eejatzi eentsipayeeni thotayetzirori itene,

Pikantakaakari iriñaapinkathayetaimi."

¹⁷ Ipoña Jesús, piyanaka ikenanairo Betania-ki. Ari jimaapairi.

Jiyakataitziro kaari kithotatsi pankirentsi

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Okanta okitaitamanai eejatzi ipiyaaro Jesús nampitsiki. Ari itashaapaake niyanki avotsi. ¹⁹ Jiñaapaake avotsinampiki okatziya pankirentsi, jiyaaashitanakero, iñaapaatzi te ontzime okithoki, iyoshiita oshi. Ikantanakero: "Ari pashi povero eero otzimai pikithoki." Okanta pankirentsi, kamashitanake.

††²⁰ Ikanta iñaakerora iriyotaanepayeeni, ipampoy-

aaminthatanakero, josampitaiyanakeri: “¿Tsika okanta-ka okamashitatanakari pankirentsi?”²¹ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Omapero nonkantemi, kyaaryoorika paventaiaana, eerorika pikisoshirevaitzi, ari pimatakeri eeroka, ari anaanakeri okanta piñaakero pankirentsi. Kantatsi pinkantemi: ‘Oshirinke otzishi, ompiinke inkaareki.’ Kantatsi omatya.”²² Tema onkarate pinkovakoyetairiri Pava, aririka paventaaperotanakyaari, aritake impakemiro.”

Ishintsinka Jesús
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta ipiyaara Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai eejatzi. Ari ipokashitapaakeri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari antarikonapayeeni, josampitapaakeri: “¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?”²⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Eejatzi naaka tzimatsi nosampitemiri. Aririka pakakenaro, aritake nonkantakemi ipaita otyaantakenari.”²⁵ Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?” Ipoña ikantavakaiyanaka: “Aririka ankantakeri Pava otyaantakeri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantantari?’²⁶ Aririka ankante: ‘Atziri otyaantakeri,’ ari inkisanakai atziripayeeni.” Tema ikantaiyini atziri kamantantaneri inatzi Juan-ni.²⁷ Ari jakaiyini, ikantzi: “Te niyotero.” Ari inkantanake eejatzi Jesús: “Ari nokempita naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Iñaaventaitziri apite itomintaitari

²⁸ Ipoña josampitantake Jesús, ikantzi: “¿Tsika okantzimotamika eerokaite iroka? Tzimatsi aparoni atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta aparoni kitaite ikantakeri itomi: ‘Notomi, piyaate pantavaite pankirentsimashiki.’²⁹ Ari jakanakeri itomi, ikantanakeri: ‘Te nonkove.’ Iro kantacha osamaniityaake, opiyimoshiretaari itomi, jatake irantavaite.³⁰ Ipoña jiyatashitakeri pashine itomi, ikantakeri eejatzi. Ikantanake irirori: ‘Ari nomatakeri, Apá.’ Iro kantacha te iriyaate.³¹ ¿Tsikama itzimika apite itomi antakerori ikovakeri ashitariri?” Ari jakaiyanakeni, ikantzi: “Iri antakerori pashine jomperatakari.” Ipoña ikantzi Jesús: “Iriira etyaarone iranaakotemi impinkathariventairi Pava ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, eejatzi okaratzi mayempiroyetatsiri. Omaperora.³² Tema ipokakeranki Juan oviinkaantantaneri, ikamantavetakami tsika pikantya pinkameethashiretantaiyaarimi, iro kantacha te pinkempisantavakeri. Iriima ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, ipoña mayempiroyetatsiri, okempisantavakeri. Piñaayevetavakari eerokaite, iro kantacha te povashaantero tsika pikantaiyani, onantyaari pinkempisantavakeri.”

Kaariperoshireri antavairyaantzi

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pinkeme pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi aparoni atziri pankitzirori chochokimashi, jotantakotakeri maaroni othapiki, jovetsikashitakeri iroveronta ovaaki apaata, jovetsikake eejatzi pankoshetantsi inkene iramenakoitero. Ipoña jamenake atziri amen-erone ivankiremashi. Jatake irirori intaina.”³⁴ Okanta okithopaitetake chochoki, jotyaaantake iromperatane iragaate.³⁵ Ikanta antavairyaantzi amenirori pankirentsimashi, jiñaavakerira ipokaiyake omperataari, jaavakeri jomposavaitavake aparoni, jovakeri pashine, ishemyaantakeri mapi pashine.³⁶ Ipoña jotyaaantake pashine iromperatane, osheki ikaratyaiyakeni. Ari ikempitaitavakeri eejatzi irirori.³⁷ Ovekaraantapaakarori, jotyaaantakeri itomijanori irirori, ikantzi: ‘Ari iñaapinkathaitavakeri notomi naaka.’³⁸ Ikanta irikapayeeni antavairyaantzi, jiñaavakerira itomi, ikantavakaanaka: ‘Iri ashitaiyaarone apaata iroka pankirentsimashi. Thame averi, ayeroota aaka.’³⁹ Joirikavakeri, jaanakeri othapiki pankirentsimashi, jovakeri.⁴⁰ Aririka impokanake ashitarori ivankiremashi, ¿tsikatya inkanterika irikapayeeni antavairyaantzi?”⁴¹ Ari jakaiyanakeni, ikantzi: “Ontzimatyevamagaite irikapayeeni kaariperori, iramenai pashine kameethari amenairone pankirentsimashi, tsika intzime otyaantapiinteneriri okithoki ivankire.”

⁴² Ipoña ikantzi Jesús: “Tema piñaanatero okantziri Osankinajanorentsi:

Imanintavetakaro mapi ovetsikirori pankotsi, Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi. Iriitakera Avinkatharite Pava ovariori onampinaki, Irootake apampoyaaminthatantakariri osheki.”⁴³ “Iro nokantantari: Eero piñeero eeroka impinkathariventaimi Pava, iri impinkathariventai pashinesatzi atziri ikaratzi oshiyaaarone pankirentsi okithokitzi ikempisantanaira.”⁴⁴ Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiki iroori, ari iñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri.”

⁴⁵ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni jiyotavakero iriitake joshiyakaaventake Jesús.⁴⁶ Ari ikovaiyavetanaka irakaantanakerimi, iro kantacha osheki itharovakaakari atziripayeeni. Tema ikantashiretaiyini atziri kamantantaneri inatzi Jesús.

Joshiyakaaventaitziri aavakaachari

22 Ipoña japiitakeri Jesús joshiyakaaventziro jiyotaantziri. Ikantzi: ² “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotakarori aparoni pinkathari oimoshirenkiriri itomi jaavaka.”³ Jotyaaantakeri iromperatane, inkamanteri inkarate pokatsine iroimoshirenkyaa. Iro kantacha irikapayeeni, te impokaiyeni.⁴ Ipoña jotyaaantake pashine iromperatane, ikantavakeri: ‘Pinkanteri nokaimane impoke iroya, no-

†† Kantakotachari jaka “pankirentsi,” iroora ipaitaitzitari higuera.

vamaakeri vathayetatsiri nopira, tema noimoshirenkatziri notomi iraaavakaiya.'⁵ Iro kantacha eekero jiyaatatzi ipiyathataiyani. Jatayetzi aparoni irovaneki, pashine ikenayetanake ipimantayetzi.⁶ Tzi-matsi pashine ovasankitaavakeriri omperataari, ipoña jovakeri.⁷ Ikanta ikemake pinkathari, jotyaantake irovayirite, japerotakeri jovakeri ovantaintsiri, itaakero inampitsite.⁸ Ipoña ikantairi pashine iromperatane: 'Aritake ovetsikayetaka ovaritentsi oimoshirenkantaari, te arite impokemi nokaimakaan-tayevetakari.⁹ Piyaate avotsiki ikenapiintayeetzi, pinkantayeri inkarate piñeeri impokeeta oimoshirenkya.'¹⁰ Ikanta jiyaayetake omperataari, jap-atotakeri ikaratzi jiñaakeri: kameethari eejatzi kaariperori. Piyotaiyakani osheki oimoshirenkachane.¹¹ Ari jiyaatanake pinkathari irameneri ikaratzi pokaintsiri. Jiñaatzi osatekainchari aparoni te inkithaatashitapaakyaari aavakaachari.¹² Ikantapaakeri: 'Asheninka, ¿tsika pikanta pikyaantakari jaka te pinkithaatzimentyaari notomi?' Ari jimairitake, te irake.¹³ Ipoña pinkathari inkantakeri iromperatane: 'Poosovakoteri, poosokiiteri, pookeri otsirenikitake, ari iriraavaityaari iratsikaikivaitya inkemaantsivaitya.'¹⁴ Tema oshekira inkaimaveetya, iro kantamaitacha kapiche inkarate iriyoshiyeetairi."

Iñaaventaitziri kireeki impinayeeteri pinkathari
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Ipoña ipiyeeyanakani Fariseo-payeeni. Ikinkithavaitaiyakani, ikantavakaiyani: "¿Tsika anke-nakairoka ankompitakaantyaariri Jesús?"¹⁶ Ipoña jotyaantakeneri iriyotaane irirori itsipatakari iraa-atziyaneete Herodes, ikantapaakeri Jesús: "Iyotaantane-erí, okaratzi piyotaantziri omapero onatzi. Arira onkantya iriyotakoyeetantyaariri kyaaryooperoini Pava. Tema tekatsi pintharovakaiya.¹⁷ Pinkantena eeroka opaita pikinkishiretari: ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?"¹⁸ Iro kantacha Jesús, jiyotavakeri ikinkishiretari, ikantziri: "Kamatavirí. ¿Ipaitama piñaantantanari?"¹⁹ Poñaakenari kireeki pipinatantapiintariri Pinkathari." Ari jamaitapaakeneri aparoni kireeki ipaitaitziri "denario."²⁰ Ipoña josampitziri: "¿Niinkama ashitarori ivairo jaka? ¿Niinkama irika oshiyakaantainchari?"²¹ Ikantaiyini: "Itrashi César." Ari ikantzi Jesús: "Tema iri César ashitari, pantantyaanari okaratzi ikovakayimiri, pimpinateri. Iri-ima maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaanari ikovakayimiri irirori."²² Ikanta ikemaiyavake ikantake Jesús, ipampoyaaminthatanakeri, jovashaantanakeri. Jataiyeni.

Josampitakoventaitziri irañagai kamayetatsiri
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Ipoña ipokaiyakani Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantapiintatsiri: "Eero jañagai kamayetatsiri." Josampitapaakeri Jesús,²⁴ ikantapaakeri: "Iyotaantane-erí, josankinatake pairani Moisés, okantzi: 'Aririka inkame aparoni atziri, eerrorika jovaiyantakaanakero

iina, oshinetaantsitzi iragairo irirentzi, irovaiyantakagairo. Iro kantacha ontzimatyé inkempitakaanteri iri-irikami ashitakyaarine irirentzi kamaintsiri.'²⁵ Thame ankantavake: Tzimatsi 7 irentzitavakaachari. Etarori itz-imi iraaake iina, tekera irovaiyantakairo iina, ikamake jagairo pashine irirentzi.²⁶ Ari ikempitakari eejatzi apite-tanaintsiri irirentzi. Ipoñaapaaka pashine mavanaintsiri. Ari ikempitakari maaroni ikaratzira 7.²⁷ Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane.²⁸ Aririkami irañaaayetaimi apaata kamayetatsiri, ¿itz-imika oimentaperotaiyaari tsinaneka? Tema maaroni ikaratakera 7 jiinantavetakaro."

²⁹ Ipoña jakanake Jesús, ikantziri: "Pike-nakaashitakero eeroka, te piyotakotero Osankinajanorentsi, te piyotakotairo eejatzi ishintsinka Pava.³⁰ Tema aririka irañaaayetai apaata kamayetatsiri, eero itzimayetai aavakaayetachaneri. Iroshiyapaiyaari imaninkarite Pava Inkitesatzi.³¹ ¿Tema piñaanatakotero tsika onkantya aririka irañaaayetai kamayetatsiri? Tema ikantake Pava, iñaavaizti:

³² Naakatake Pava iñaapinkathatziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob. Ari ayotaiyini añaaayetatsi irirori, tema te onkante aparoni kaminkari iñaapinkathateri Pava, intaani jimatziro añaaayetatsiri."³³ Ikanta ikemaitakerira Jesús ikan-tayetakeri, ipampoyaaminthaitanakeri, ikantayeetzi: "Omapero okameethatzi jiyotaantziri."

Iñaaventaitziri ikovakaaperotantziri Pava
(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ipoña japatotaiyakani Fariseo, tema ikemake kameetha jakakeri Saduceo josampitakeriri.³⁵ Ikanta aparoni, irijatzi iyotakoperovetarori Ikantakaantaitane, ipokashitakeri Jesús irosampiteri, tema ikovi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakeri:³⁶ "Iyotaantane-erí, ¿tsikatya otzimika Ikantakaantaitane anayirori pashine?"³⁷ Ari jakanake Jesús, ikantzi: "Pivinkatharite inatzi Pava, ontzimatyé petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, pampithashire povairi eejatzi.³⁸ Irootakera etarori Ikantakaantaitane ikovaperotakaantaitziri.³⁹ Ari oshiyaro apitetanaintsiri: Ontzimatyé petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo eeroka pivatha.⁴⁰ Aririka pimonkaraakero iroka apite-tanaintsiri, pimatakero maaroni josankinayetakeri Moisés-ni, eejatzi maaroni josankinayetakeri kaman-tantaneri."

¿Ipaitama charinentariri Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Ipoña jimatanakero irirori Jesús, josampitakeri Fariseo-payeeni itsipatariri japatoyani.⁴² Ikantziri: "¿Ipaitama pikinkishiretakotariri eeroka Cristo? ¿Ipaitama charinentariri?" Ikantaiyini Fariseo: "Icharine David-ni inatzi."⁴³ Ipoña ikantzi Jesús: "¿Opaitama iñaavaitakaanariri pairani David-ni Tasorentsinkantsi, okanta joshiyakaanakariri Ivinkatharite? Tema ikan-takeranki:

⁴⁴ Iñaavaitate Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:

Pisaikapai Nakojanoriki ampinkathariventante, Irojatzji apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentakemiri,

Ari paatzikantaiyaariri piitzi.

⁴⁵ Aña imatzitataikaro David-ni ikantziri:

'Novinkatharite jinatzi.' ¿Tsikama inkene incharinentyaari?" ⁴⁶ Ari imairetaiyanake te irake.

Tharovashire ikantaiyakani, tekatsira kovanaatsine irosampitanairi.

Iñaaventaitziri iyotzinkariite ipoña Fariseo-payeeni
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 Ipoña ikinkithatakaakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, eejatzi iriyotaanepayeeni, ikantziri: ² "Pameneri iyotzinkariite ipoña Fariseo, iro jaakoventa jovaakakoyetziro okaratzi josankinayetakeri pairani Moisés-ni. ³ Okameethatzi pinkempisanteri onkarate inkantayetemiri, iro kantamaitacha te onkameethate poshiyakotyaari okaratzi jantayetziro, tema te jimonkarayetziro irirori. ⁴ Omapero opomerentsita okaratzi ikovakayimiri pimayetairimi. Te iñaamaitaro impomerentsitzimentyaaro irirori irimayetero. ⁵ Jantashiyetaro ikoviri irirori onkantya iñaantaityaariri. Osheki inebetaro meshinantsimonki tsika joteyetziro Osankinajanorentsi jontarekakotziro ishempaki, eejatzi itamakoki. Osheki eejatzi jovaneenkaponkitziyetziro iithaare irishirikake manthakintsi. ⁶ Iro ikovapiintake irosatekaiteri niyanki aririka irovaiyaani isheninka. Ari ikempitari eejatzi aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita. ⁷ Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaityaari aririka iriñeeteri. Ikovi eejatzi inkantayeeteri: 'Iyotaantanerí!' ⁸ Te okameethatzi pimatero eeroka, eero pikovashita inkantaitemi: 'Iyotaantanerí!' Tema maaroni eerokaite kempivaitaka pirezintitavakaatyeeya. Aparoni ikanta iyotaantatsiri, iriitake Cristo, tekatsi pashine. ⁹ Jaka kipatsiki, te onkameethate pinkantashivaityaari pisheninka: 'Ashitanarí!' Tema aparoni ikanta Ashitamiri Inkitesatzi. ¹⁰ Te onkameethate eejatzi inkantayeetemi: 'Novinkatharité!' Tema aparoni ikanta pivinkatharite, iriitake Cristo. ¹¹ Inkarate kovatsiri iriiperote, iroshiyakotyaari ikantaranki otzikataari. ¹² Tsikarika itzimi kovashivaitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero intsinampashiretakaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri, iriitake ñeerone iriñaapinkathayeetairi.

¹³ Ikkantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki potzikakeri ikaratzi kovatsiri impinkathariventairi Pava. Tema eero piñeero eeroka impinkathariventaimi, teya pinkove impinkathariventairi pashine. ¹⁴ Ikkantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Pampotakaro kamaimetzinkaro pashitaro opanko, iro posamaninkantarori pamanapiintaveta eero jiyotantaitami. Iro kantamaitacha antaro irovasankitaayeetaimi. ¹⁵ Ikkantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki pipomerentsiventakari atziriite kaari asheninkata iroshiyakotai aaka a-judío-tzi, piyotaakeri inka-

matavirite irirori. Iro inkempitakotantyaamiri eeroka iratsipetaiyaaro sarinkaveni.

¹⁶ Ikkantamacheetzimi eerokaite, oshiyariri mavityaakiri jakathatavakaiyani! Tema aririka impairy-eetero tasorentsipanko, ikantayeetzi: 'Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.' Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: 'Eerorika jimonkaraitziro, tekatsi ompaitya.' Irooma aririka impairyeeeteri oro saikatsiri tasorentsipankoki, pikantapiintake: 'Ontzimatyé irantaitero ikantaitakeri.' ¹⁷ IMasontzishirerí, mavityaakishirerí! ¿Ipaítama kovaperotachari, iriima oro? Kaari, tema iro irooperotatsi tasorentsipanko otasorentsitakairi oro. ¹⁸ Ari okantari eejatzi aririka impairyeeetero pomepirinimentotsiki, ikantayeetzi: 'Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.' Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: 'Eerorika jimonkaraitziro, tekatsi ompaitya.' Irooma aririka impairyeeeteri piratsi itaay-eetziri pomepirinimentotsiki, pikantapiintake: 'Ontzimatyé irantaitero ikantaitakeri.' ¹⁹ IMasontzishirerí, mavityaakishirerí!, ¿Ipaítama kovaperotachari, iriima piratsi? Kaari, tema iro irooperotatsi pomepirinimentotsi otasorentsitakairi itaayeeetziro. ²⁰ Ikaratzi pairyirori pomepirinimentotsi, arira okaratzi ipairyakero maaroni ikaratzi itaayeeetziro janta. ²¹ Eejatzi joshiyari ikaratzi pairyirori tasorentsipanko, arira okaratzi ipairyakero ikaratzi tzimantarori. ²² Ikaratzi pairyirori inkite, ipairyakero maaroni janta tsika isaikinta Pava, ikempitakaantakaro iriimi Pava impairyaaake.

²³ Ikkantamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Pinashitapiintaniri pashitakaariri Pava, pipayetapiintziri inchashaaniki. Temaita pantayetero kovaperotachari ikovakayimiri: Pinkameethashireyete, pineshinonkashiretante, paventaashiretaiyaari. Irootake kovaperotachari pantayetairo, eero povashaantamaitaro panteneri pashinera. ^{†24} IMavityaakiri, akathatavakaachari! Pikempitakari aparoni pankiventariri shikiryaaniki eero jirakotantari, iro kantamaitacha jirakotakeri antari piratsi. ^{††}

²⁵ Ikkantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Pikempitakotakaro iraa-mentotsi eejatzi ovamentotsi, okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa kipatsi okantaka. Ari pikantayetakari eeroka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi pinake, pikovapiintakero apaniro panintaavaitya. ²⁶ IMavityaakiri Fariseo! Pinkempitakaantya poshetapiintziro inthomointa piraamento eejatzi povamento, onantyaari onkitetai jakakiroki eejatzi.

²⁷ Ikkantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinatzi! Poshiyakaro okitamaroveta jovantaitariri kaminkari, ovaneenka okantaka jakakiroki. Iro kantacha inthomointa, ari isaikake itonkiporoki kaminkari, shityeenkatake. ²⁸ Ari pikempitayetakari eeroka, iñaayevetakami atziri pantakero kameethari,

† Iro ikantaitzi jaka inchashaaniki: *menta, eneldo, comino*. †† Kantakotachari jaka "antari piratsi," iriira ipaitatzitari "camello."

iro kantamaitacha inthomointa kamatavishireri pinake, kaariperoshiretakemi.

²⁹ ¶Kantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Opaitama povet-sikapiriniyetantarori tsika ikitayeetakeri kamantanteneri, ipoña povaneenkayetakero inkene inkinkishiretakoyeetapiintateri, inkantaite: 'Kameethashire jinake irika.' ³⁰ Ipoña pikantaiyini eejatzi: 'Arimi nontzimityaami naaka eeroty novamaayetzirimi, eero noshiyakotari nocharineni ikaratzi ovamaakeriri kamantanteneri.' ³¹ Eerokatake kamantakotacha apaniro, iri poshiyakoyeta eeroka picharineni ikaratzi ova-maayetakeriri pairani kamantanteneri. ³² ¶Intsityaa pimmonkaratero eeroka kaariperori okaratzi jetakaantanakari pairani picharineete! ³³ ¶Tema poshiyakari pisheninkatyaarimi maranke! Kaariperoshire pikantaka. ¿Tsikama pinkantaiyaaka pishiyapithatantaiyaarori pashinonkagaiya sarinkaveniki? ³⁴ Irootake notyaantantyaamiriri kamantanteneri, iyotaneri, impoña iyotzinkari. Iriitake povamaakaante aparopayeeni, pimpaikakotakaanteri. Iriima pashine, pimpasatakaantavaiteri tsika japatotapiintaita, osheki povasankitaayeteri maaroni nampitsiki. ³⁵ Iro piñaantyaarori eeroka irovasankitaaventaitemiri ikaratzi kamayetaintsiri pairani, jetanakaro kameethashireri Abel irojatz Zacarías itomini Berequías. Iriitake jovamaayeeetake pairani iriyaateromi pomepirinimentotsiki ipoñaanakaro tasorentsipankoki. ³⁶ Omapero nokantzimi ari irovasankitaaventaitemiri irikapayeeni nosheninka."

Jiraaneentakotaro Jesús Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

³⁷ "¶Jerusalén-satzí! Osheki povake Kamantanteneri. Pishemyaayetakeri ikaratzi jotyaaantaveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitzi iriryaanite, ari nonkanterimi naaka maaroni ikaratzi notomintaari. Iro kantacha te pinkovaiyeni. ³⁸ Jaka tsika pisaikapiintaiyavetaka eero iñeetai impaitya nampitaiyaarone. ³⁹ Tema eero okantaitatya piñaapiintaina jaka, irojatz apaata pinkantantaiyaari: Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkatharentsi apaitziri otyaantakeriri."

Iñaaventziro Jesús imporokaitero tasorentsipanko

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 Ipoña ishivotanake Jesús ipoñaanakaro tasorentsipankoki, irootake iriyaatai. Ari ikantziri iriyotaaneete: "Pamenero tsika okanta jovetsikayeetziro tasorentsipanko." ² Jakanakeri irirori, ikantanakeri: "Maaroni piñaakeri, eerora piñeero apaata tsika okanta mapi opeviryaayeta iroñaaka, iro iraperoitero imporokayeetero. Omaperora nokantzimi."

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³ Ikanta itonkaanake otzishiki Olivos, ari isaikapaake. Ari josampitziri iriyotaaneete, ikantziri: "Intsityaa

pinkantena, ¿tsikapaitema omonkaratya pikantakeri? Aririka pimpiyimatai, aripaitema onthonkimantantaiyaari, ¿tsika onkantya niyotantyaari?" ⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: "Ontzimatye paa-maventya jamatavitaitzimikari. ⁵ Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyaapaakena, inkante: 'Cristo nonatzi naaka.' ⁶ Tema ari pinke-makoyetakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzimikari. Ontzimatye avisayete irokapyeeni, tema tekeraatara omonkaratya onthonkantaiyaari maaroni. ⁷ Irantaminthavakaayetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. Iriñeete mantsiyarentsi, tashetsi, onikayetya kipatsi tsikarikapayeeni. ⁸ Irootakera etanakyaaarone inkemaantsitayeetyaaro irokapyeeni. ⁹ Impoña irakaantayetanakemi eeroka, irimaimaneyeetemi irojatz irovamaantayeetyaamiri. Osheki inkisaneentayetanakemi atziri okantakaantziro pipaiyaana pavantaanara. ¹⁰ Ari iriñeetake atsipetashitarori ikempisantavetaka, iriñeete kisanee-tavakaachane, iriñeete eejatzi aakaantavakaachane. ¹¹ Osheki pokapaintsine iroshiyavetapaakyaarimi kamantanteneri, iramatavitapaakeri inkarate kempisantavakerine. ¹² Irantayeperoitero kaariperori, eero ikaminthaavakaanaa atziri. ¹³ Iriima tsika itzimi kyaaryootaintsine, iriitakera avisakoshireyetaatsine. ¹⁴ Aririka othotyakya inkemayeetairo maaroni kipatsiki Kameethari Ñaantsi ñaaventakotzirori ipinkathariventantai Pava, aripaitera omonkarataiya onthonkantaiyaari maaroni.

¹⁵ Iro kantacha ari piñaakeri ipaitayeetzi 'Pinkaari Aperotanteneri,' iñaaventakeri pairani kamantanteneri Daniel, isaikapaake tsika otasorentsitzi. (Maaroni ñaanayeterone iroka, okovaperotatya inkemathatairo.) ¹⁶ Inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki, ontzimatye irishiyayetai tonkaari otzishiki. ¹⁷ Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsikarika ompaitya. ¹⁸ Povaneikirika pisaiki, pishiyanaake tsika pikantara, eero paapanaatziro piithaare. ¹⁹ ¶Kantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzi-mayetatsine eentsite eeniro ithoyetzi! ²⁰ Pamaneri Pava, onkantyaama aririka pishiyayetake, eero pomonthaantaro kyaarontsi, eero pishiyanta eejatzi kitaiteriki jimakoryaantaitari. ²¹ Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayetakero kipatsi, irojatz iroñaaka, te iriñeetero oshiyaaarone iroka ashinonkaantsi. Eerora apiita iriñeetairo oshiyaaarone. ²² Eeromi ishintsitaitzi iroimairentaitero iroka ashinonkaantsi, tekatsimi avisakotaatsine. Ikamintha intzimayete jiyoshiitayetairo, aventaayetaariri Pava, irootakera joimairentantaitakarori thaankiini iroka ashinonkaantsi. ²³ Aririka pinkeme inkantaitemi: 'Jirika Cristo.' Pashine kantatsine: 'Jirinta Cristo,' eerora pikempisantziri. ²⁴ Tema impokayetapaake oshiyakotyaarone Cristo, oshiyakotyaarone kamantanteneri. Ari intasonkaventa-tashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi, ikaratzi

jiyoshiitayetakeri Pava. ²⁵ Aritakera noka-mantziyetakamiro. ²⁶ Impoña inkantaitakemi: 'Areetaka janta tsika te inampiitaro.' Eeromaita piyaatashitziri. Inkantaite eejatzi: 'Ari isaiki inthomointa pankotsiki.' Eeromaita pikempisanziri. ²⁷ Tema aririka impiye Itomi Atziri, iroshiyapaiyaaro okantaranki ookatharontsi. Etanakyaaro omporekanake ishitovapiintzi ooryaatsiri, irojatzzi tsika ikyaapiintzi. ²⁸ Tsikarika isaiki aparoni shitzivari, ari ipiyoventari amempori." †

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

²⁹ "Aririka onkaratapaake apaata jashinonkaita antaro, ari intsivakake ooryaa, eero joorenta kashiri eejatzzi. Impoña inthopiryaayetake inkiteki impokiro, maaroni ikaratzi oorentayetachari inkiteki inthonkya imporokayete eejatzzi. ³⁰ Aripaite inkoñaatapapai Itomi Atziri inkiteki. Antaro intharovayetanake atziri jaka kipatsiki. Tema iriñeetavairo irovaneenkaro eejatzzi ishintsinka, inkenantapaiyaaro menkori. ³¹ Intyootapaake shintsiini maninkariite, irapatotapai ikaratzi jiyoshiitayeetakeri nampitarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzzi tsika ochentetapaa.

³² Okempitaranki aririka piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai.

^{††33} Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakeri nokantayetakemiri, okarikitzimataana.

³⁴ Omaperora nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzzi iriñaantayeetakyaarori nokamantayetakemiri. ³⁵ Eerora okantaitatyaani piñeero inkite eejatzzi kipatsi irooma okaratzi noñaaneyetakari omaperoitaatyaeni iroori.

³⁶ Iro kantacha tekatsira iyotatsine tsikapaita, iri ovatsipero inkiteveri maninkariite, te jiyotzi. Tema apaniro ikantakaaro Ashitanari jiyotziro irirori. ³⁷ Arira os-hiyaaro pairani isaikantavetari Noé, ari onkantaiyaari eejatzzi aririka impiye Itomi Atziri. ³⁸ Tema pairani tekera areeta oonkaro, onimovaitziri atziri, jovavaitaiyani, jiravaitaiyini, pashine aayetatsiri iina. Irojatzzi jotetantanakari Noé pitotsiki. ³⁹ Tekatsi inkinkishiretakote, irojatzzi omapokantakariri oonkaro, ari japerotakari maaroni. Arira onkempitagaiyaari aririka impiye Itomi Atziri. ⁴⁰ Tema isaika apite antavaitatsiri irovaneki, aparoni iraaeyetanai inkiteki. Iriima pashine irookaitanairi. ⁴¹ Osaika apite tsinane ontononkavaite, aparoni iraaeyetanai inkiteki. Irooma pashine tsinane, irookaitanairo. ⁴² Paamaventaiaa eeroka, tema te piyote tsikapaita impiye Pivinkatharite. ⁴³ Pinkinkishiretakoteri aparoni atziri, aririkami iriyote impokatye koshintzi tsireni, arimi iraaaventakyaami, eero ikoshitaarantaitziri ipankoki. ⁴⁴ Ari onkantyaari, ontzimatye paamaventayetaiaa eejatzzi eeroka. Tema tekatsi iyotatsine tsikapaita impiye Itomi Atziri.

† Ikempitara añapiintziri amempori jivotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzzi aririka añaaayetakeri okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzi irootaintsi impiyimatai. †† Ikantakoitziri jaka "pankirentsi" higuera onatzi.

⁴⁵ Poshiyakotyaari aparoni otzikataari kameethashireri, kinkishiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki omperatariri, ikantanakeri: 'Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.' ⁴⁶ Kimoshirera inkantaiya irika omperataari, aririka impiye omperatariri, tema iriñaapairi jimonkarataakero ikan-tanakeriri. ⁴⁷ Aritake irishinetaakeneri iraa-maakoventyaaniri maaroni okaratzi jashitari. ⁴⁸ Iriima aparoni kaariperoshireri omperataari, ikantzi: 'Eero ipiyita omperatanari.' ⁴⁹ Impoña irovasankitaavaitakeri pashine omperataari. Jatake inkempiyayetaari shinkiryaantzi. ⁵⁰ Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaiaa omperatariri. ⁵¹ Iri-imaperoteri irovasankitaapairi, irookapaakeri janta tsika ikashiyakaitakari kamataaviri. Ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsitaiya."

Iñaaventaiziro 10 evankaro

²⁵ "Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyatyaaro 10 evankaro jatatsiri tsireni omonthaiyaari aavakaachane. Aayetanake ootamentopayeeni. ² Tzimatsi okaratzi 5 evankaro kyoshiretaintsiri, tzimatsi eejatzzi okaratzi 5 evankaro kaari kyoshiretatsine. ³ Irokapayeeni 5 evankaro kaari kyoshiretatsine aavetanakari ootamento, iro kantacha kapiche aanake iyaaki. ⁴ Irooma pashine kyoshiretaintsiri, aayetanake iroori ootamento, aanake eejatzzi osheki iyaaki. ⁵ Tera impokitayeeeya thaankiini aavakaachane, ayimatapaakero ovochoki, magaiyanakeni. ⁶ Okanta niyankiite tsireni, okematzi ikaimaitzi, ikantaitzi: 'Kaakitake aavakaachaneri, pomonthaavakyaari!' ⁷ Kaki-taiyanakeni evankaro, ojaikiyetanairi iyaaki ootamentopayeeni. ⁸ Evankaropayeeni kaari kyoshiretatsine, okantavetanakaro kyoshiretaintsiri: 'Pimpena iyaaki pootamento, irootaintsi intsivake nootamento naaka.' ⁹ Ari okantanake: 'Eero nopimi, ari inkovityiimotakyaana naaka, piyaate pamanantapainta.' ¹⁰ Iyaaminthaitapaintzi amanantzi, areetapaaka aavakaachaneri. Irokapayeeni okaratzi aamaventainchari, omonthaavakari, jaanakero janta tsika iroimoshirenkaiteri. Jashitaitanakero ashitakorontsi. ¹¹ Okanta opiyavetapaaka jatatsiri amanantzi, okaikaimavetapaaka, okantapaake: 'Pashitaryeenaro naaka!' ¹² Okematzi jakaitanakero, ikantaitziro: 'Tetya niyotemi. Omapero.' ¹³ Ontzimatyeera paamaventayetaiaa eeroka. Tema te piyote tsikapaita impiye Itomi Atziri."

Jiñaaventaiziri kireeki

(Lc. 19.11-27)

¹⁴ "Tema aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotatyaari aparoni atziri kovatsiri iriyaate intaina, irapatotakeri iromperatane, ipanakeri iraa-maventyaaniri okaratzi jashitari. ¹⁵ Ipoña ipakeri aparopayeeni iromperatane iireekite. Iriima pampithashiretachari kameetha, impanakeri ikaratzi 5 kireeki, pashine amataachari jiyotzi impanakeri ikaratzi apite, iriima pashine ovekaraantapaakarori impanakeri

aparoni. Ipoña, jatake intaina. ¹⁶ Ikanta irika ipayeetakeri 5 kireeki, jantavaitakaakeri, joshekyaaakeri jagai ikaratzi eejatzi 5. ¹⁷ Ari ikempitakari ipayeetakeri apite, joshekyaaakeri irirori, jagai ikaratzi eejatzi apite. ¹⁸ Iri-ima pashine ipayeetakeri aparoni, jaanakeri iireekite, ikitatakeri kipatsiki. ¹⁹ Okanta osamanitake piyaa ashitariri kireeki, ikaimakaantapairi iromperatane iriyote opaita jantantakari iireekite. ²⁰ Ari ipokapaake ipayeetakeri 5 kireeki, joñaakapairi pashine 5 kireeki joshekyaaakeri, ikantapaake: Pinkathari, 5 kireeki pipakena pairani, jirika pashine 5 noshekyagairi. ²¹ Ikantzi Pinkathari: 'Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaakena, ari pinkempoyagai pashine osheki. Pimpoke, pintsipatyana pan-intagaiya.' ²² Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri apite kireeki, ikantapaake: 'Pinkathari, apite kireeki pipakena, jirika pashine apite noshekyagairi.' ²³ Ari ikantzi Pinkathari: 'Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaakena, ari pinkempoyagai osheki pashine. Pimpoke, pintsipatyana pan-intagaiya.' ²⁴ Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri aparoni kireeki, ikantapaake: 'Pinkathari, niyotzi naaka mashiryaantzi pini, pampoyetanta pantavaitakaantziri piireekite, ari okanta poshekyaanterari.' ²⁵ Iro notharovantakari, naakeri piireekite, nokitatakeri kipatsiki. Jirika iroñaaka namaimiri. ²⁶ Ari jakanakeri ikantziri: 'Kaariperoshire pinatzi osheki piperaneta. Piyovetaka ari nonkisakemi eerorika poshekyaanari kireeki, ²⁷ piñaavetaka eero pimatziro eeroka, pamenemi impaitya antavaitakaimirine, ari iroshekinentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.' ²⁸ Ipoña ikantayeetakeri ikaratzi saikaintsiri: 'Paapithateri kireeki, pimpairi pashine oshekyaaakeriri 10 kireeki.' ²⁹ Tema tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaataye iriñeero eero otzimimoperotairi. ³⁰ Paanakeri irika kaariperoshireri, pookeri tsika otsirenikitzi. Ari iri-raavaityaari, iratsikaikivaitya inkemaantsivaitaiya."

Iñaaventaitziro iyakoventaantsi

³¹ "Aririka impiye Itomi Atziri ñaapinkatha irovayee-tairi. Intsipataiyaari maaroni maninkariite, inkempitaiyaari ikantaranki aparoni pinkathari isaikantaro ova-neenkatachari isaikamento. ³² Irapatotairi maaroni atziri tsikarika irisaikai irirori. Irinashiyetaiyaari iromisaikayetairi. Iroshiyakotyaaari aparoni atziri nashitariri ipira te inkovakairi inkonovayetya. ³³ Iromisaikairi ikovaperotziri irakojanoriki, iriima imanintayetziri irampateki iromisaikairi. ³⁴ Impoña iriñaavaaitake Pinkathari, iriñaanateri jinashitakari irakojanoriki, inkanteri: 'Pimpoke maaroni, osheki intharomentakagaiaami Ashitanari, pinampitaiyaaro tsika ipinkathariventantzi irirori, tema ari jovetsikanontakemiri pairani ovakera jovetsikantakarori kipatsi. ³⁵ Tema piñaanaranki aavetana notashe, iro kantacha

† Iri ikantakoitzi jaka oisha, iriitake piratsi ikovaperoitakeri jomisaikaitakeri akotsijanoriki. Iriima cabra, iri piratsi imanintayeetakeri jomisaikaitakeri ampatentsiki.

pipakena novarite. Piñaana ayimatana nomire, pipakena nirakeri. Piñaakena nareeta pinampiki, pineshi-nonkatakena pipankoki. ³⁶ Piñaana nosaraakovaitzi, pipakena nokithaatar. Piñaana nomantsiyatake, pampitakotakena namataakotantaari. Jominkyaakaantaitakena, pipokashitakena piñaana.' ³⁷ Impoña inkantaiyeni kameethashireri: 'Pinkathari. ¿Tsikapaite noñiimi pitasheneentzi, nopantamiri povarite? ¿Tsika noñiimi pimireneentzi, nopantamiri pimire? ³⁸ ¿Tsikapaite noñiimi, naakameethatantamiri nopankoki? ¿Tsika noñiimi pisaraakovaitzi, nopantamiri piithaare? ³⁹ ¿Tsikapaite noñiimi pimantsiyatzi, jashitakoitziimi, niyaatashitakemi noñiimi?' ⁴⁰ Ari jakanake Pinkathari, ikantzi: 'Tema pikaminthaakeriranki ikaratzi aventaayetanari noshiyakaantaari iyeki, aña naakatakera pikaminthaake. Omapero.' ⁴¹ Ipoña ipithokashitanakari jinashitakari irampateki, ikantziri: 'Kaariperori, piyaate eeroka pinkemaantsitaiyaari paampari kaari tsi-vakanetaatsine, ikashiyakaitakariri kamaari intsipataiyaari maaroni imaninkarite irirori. ⁴² Aña piñaavetakana notasheneentzi, te pimpena noyaari. Ayimatak-ena nomire, te pimpena nomiretyaari. ⁴³ Piñaavetana nareeta pinampiki, te pineshinonkatena pipankoki. Piñaavetana nosaraakovaitzi, te pimpena nonkithaatyaaari. Piñaavetana nomantsiyatzi, jominkyaakaantaitakena, te pinkivantena.' ⁴⁴ Impoña jakanake kaariperoshireri, ikantzi: 'Novinkatharite, ¿tsikapaite noñaavetami pitasheneentzi, pimireneentzi, pikivantana, pisaraakovaitzi, pimantsiyatzi, jominkyeeetakemi, temaita nonkaminthaayetemi?' ⁴⁵ Ari ikantzi Pinkathari: 'Tera pineshinonkayetantaiya, onkantavetakya iryaani irinayeete, naakatakera pantzi-motake. Omapero.' ⁴⁶ Irootake iratsipetantayeetyaarori kantaitaachaneri ashinonkaantsi. Iriima inkarate kameethashireyetaintsine, inkantaitaatyeeero iriñaayetal."

Ikamantavakaita irakaanteri Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 Ikanta ithonkanakero Jesús okaratzi iñaaventayetakeri, ikantanakeri iriyotaane: ² "Piyotaiyini eeroka kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi. Arira irakaantaateri Itomi Atziri impaikakoiteri."

³ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ipoña antarikonaite, japatotaiyakani ipankoki Caifás ijevajanorera omperatasorentsitaari.

⁴ Ari ikamantavakaiyakani, ikantayetake: "Thame amataviteri Jesús ayeri ovakaanteri. ⁵ Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoven-tarikari atziripayeeni."

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetchari. ⁷ Ari areetapaaka tsinane amakotake kasankaari, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi paitachari "alabastro," osheki ovinaro.

Osaitantapaakari iitoonaki Jesús isaikakera jovaiyani.
⁸ Ikisaiyanaka iriyotaane jiñaakero, ikantaiyanake:
 “¿Opaitama apaavaitantarori? ⁹ Aririkami ompimantya,
 iragaitemi osheki kireeki impayeterimi
 ashinonkainkari.” ¹⁰ Jiyotakotakeri Jesús, ikantziri:
 “¿Opaitama pikisantarori iroka tsinane? Kameetha
 okanta noñaakero naaka antakeri. ¹¹ Arira inkantaitaty-
 eeyaani ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, irooma
 naaka eero piñiiri onkantaityaani pintsipatyaana.
¹² Tema eevatatzi osaitantanaro kasankaari omotaitaro
 apaata aririka inkitaikenena. ¹³ Aririka inkamantantay-
 eetairo Kameethari Naantsi, inkinkithatakoitairo iroka
 tsinane, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri.
 Omapero.”

Ikinkishirya Judas irakaanteri Jesús (Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Ikanta Judas Iscariote karavetariri 12 iriyotaane
 Jesús, jiyaatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari.
¹⁵ Ikantapaakeri: “¿Ipaitama pimpenari aririka na-
 makemiri?” Ari joñaakaitanakeri ikaratzi 30 ipeviryaaka
 kireeki. ¹⁶ Aripaitera jamemenatanakero Judas tsika-
 paite irakaanteri.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane (Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintaitarori tan-
 taponka, pokaiyapaakeni iriyotaane Jesús, josampitziri:
 “¿Tsika onkotsitakaan-teka oyaari kitaiteriki Ananko-
 ryaantsi?” ¹⁸ Ari ikantanakeri: “Piyaate nampitsiki. Ari
 pomonthaiyaari aparoni shirampari, pinkanteri:
 ‘Ikantzi iyotaanari: “Monkaratapaaka, nokovi niyaate
 pipankoki noimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi,
 nontsipatyaari niyotaanepayeeni.”’” ¹⁹ Ari jimatakero
 iriyotaane okaratzi ikantakeriri Jesús. Jonkotsitakaan-
 take iroyaari kitaiteriki Anankoryaantsiki.
²⁰ Aritake sheetyaanake jareetapaaka Jesús, saika-
 paake irovaiyaani itsipatapaakari iriyotaane
 ikarataiyakeni 12. ²¹ Ikanta jovaiyani, ikantanake Jesús:
 “Pinkeme nonkante, pikarataiyini eeroka jaka, tzi-
 mat-sira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.”
²² Ovashire ikantaiyanakani. Aparonipayeeni josampi-
 tanakeri: “¿Naakama pinkathari?” ²³ Ipoña jakanakeri,
 ikantzi: “Tsikarika itzimi ayootakenari, iriitakera
 pithokashityaanane. ²⁴ Kyaaryoora impeyakotya irika
 Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyeetakeriri
 pairani. Pkantamacheetziri pithokashityaarine! Eeromi
 itzimaajatzi irirori.” ²⁵ Ari iñaavaitanake Judas
 pithokashityaarine, ikantzi: “¿Naakama iyotaanari?”
 Ikantzi Jesús: “Irootake pikantakeri.”
²⁶ Eenirora jovaiyani jaakero Jesús tanta, ipaa-
 soonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriy-
 otaane, ikantziri: “Jiroka, poyaaro, novatha onatzi.”
²⁷ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeven-
 takero, ipakotakeri iriyotaane, ikantziri: “Piraiyeni maa-
 roni, ²⁸ tema niraane onatzi iroka, irootake
 ooñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari, iro shito-
 vaatatsine onkantya irariperoyeetantaiyaariri kaariper-

oshireri. ²⁹ Pinkeme nonkante, eerora niritaaero iroka
 irojatzi apaata aririka impinkathariventantai Ashita-
 nari, ari apiitairori eejatzi.”

Iñaaventakero Jesús irookaventante Pedro (Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ithonkanakero jamampaakotari Pava,
 jataiyanake tonkaariki otzishi Olivos. ³¹ Ipoña Jesús
 ikantziri iriyotaane: “Irootaintsi pookaventaiyena
 iroñaaka tsireni. Tema josankinaitake pairani kantat-
 siri:

Noveri aamaakoventariri oisha, ari inthonkya
 iroivaraayetanakya ipira.

³² Iro kantacha aririka nañagai, Galilea-kira noyaapai-
 mi.” ³³ Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Aritaima irookaven-
 takemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Pinkeme nonkantemi, iroñaaka tsireni
 tekera iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñi-
 iri Jesús.’ Omaperora.” ³⁵ Ari ikantzi Pedro: “Eero
 nookaventzimi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari
 ikantaiyakeni eejatzi maaroni iriyotaane.

Jamani Jesús Getsemani-ki (Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta Jesús itsipatakari iriyotaane, areetaiyakani
 Getsemani-ki, ikantapaakeri: “Ari pisaikavake jaka,
 niyaaneentavake naaka janta, namane.” ³⁷ Intaani
 jaanakeri Pedro itsipataanakeri apiteranki itomi Zebe-
 deo. Ari jiraashiretakotapaakari iniroite Jesús.
³⁸ Ikantziri: “Ovamaimatatyana novashirenka. Ari pi-
 saikaiyavakeni eeroka jaka, thame anakempite.”
³⁹ Ovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeerovapaaka,
 amanapaake. Ikantzi: “Ashitanari, pishinetanarika
 eeroka, pintsiparyakoventena onkarate nonke-
 maantsityaari. Iro kantacha eero pimatano okaratzi
 nokovavetakari naaka, iro pimate okaratzi pikovakaak-
 enari.” ⁴⁰ Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, iña-
 paatziiri imagaiyini. Ikantapaakeri Pedro: “¿Tema
 pinkisashityaaro pivochoki pintsipatyaana anakem-
 pite? ⁴¹ Pinkakite, pamane, otzimikari pike-
 nakaashitane. Tema te pinkisashivainetya eeroka, os-
 heki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.”
⁴² Eejatzi ipiyanaa Jesús, amanapai, ikantzi: “Ashitanari,
 eerorika pitsiparyakoventana onkarate nonke-
 maantsityaari, pimateroma opaita pikovakaakenari
 eeroka.” ⁴³ Ikanta ipiyapaa, eejatzi jiñaapairi imagaiyi-
 ni, tema iniroite okantaka ivochoki. ⁴⁴ Ipiyapi-
 thatanaari, mavatake ipiyaka jamani. Irojatzi japiitapai
 ikantayetakeri inkaaranki. ⁴⁵ Ipoña ipiyashitapaakari
 iriyotaane, ikantapaakeri: “¿Irojatzi pimagaiyini?
 Monkaratapaakara irakaantaitantyaariri Itomi Atziri,
 iragaitanakeri janta kaariperoshireriki atziri. ⁴⁶ Pintzi-
 naye, thame aatai. Okarikitzi matapaake
 pithokashityaanane.”

Jagaitakeri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaavaiminthaitzi Jesús, areetapaaka Judas ikarave-tapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi ijevajanore omperatasorentsitaari, ipoña irashi antarikon-aite. ⁴⁸ Tema Judas pithokashitaneri, ikantzitakeri inkaaranki iramane: "Tsikarika intzime nonintaaporotapaake, iriitake, poirikeri." ⁴⁹ Ikanta jareetapaakara Judas, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakeri: "Tyotaanari." Inintaaporotapaakeri jovethatapaakari. ⁵⁰ Ipoña josampitantzi Jesús, ikantzi: "Asheninká, ¿Ipaítama pipokashitziri?" Ari joirikaitapaakeri Jesús, iraatantanaakari janta iramenakoiteri. ⁵¹ Ikanta aparoni tsipatakariri okarikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari. ⁵² Ari ikantanake Jesús: "Povairo piyotsirote, ipiyeetamikari. Tema ikaratzi ovesantatsiri, jovesaitziri irirori." ⁵³ Tema piyotzi kantatsimi namaneri Ashitanari, aritakemi iromityaantakena osheki maninkariite kisakoventyaanari. ⁵⁴ Iro kantamaitacha ari onkantyaari omonkaraantyaari okaratzi josankinatakoyeetakenari pairani." ⁵⁵ Ipoña Jesús ipithokashitanakari ikaratzi pokashitakeriri, ikantziri: "¿Naakama koshintzi pamashitantanari povathaamento, pipasamento? ¿Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki, kaarima paantana?" ⁵⁶ Ari onkantyaari, irootake omonkaratantyaari okaratzi josankinayetakeri pairani kamantantaneri." Aripaite ishiyayetanaka iriyotaane, jookaventaitanakeri Jesús apaniro.

Japatoventaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ikanta jagaitanakerira Jesús ipankoki Caifás, ijevajanore omperatasorentsitaari, ari japatotaiyakani maa-roni iyotzinkariite itsipatakari antarikonapayeeni. ⁵⁸ Noshikacha ineetsiini Pedro joyaatakoventakeri Jesús, irojatzí jareetantapaakari ipankoki ijevajanore omperatasorentsitaari. Iro inkyaantapaakyaarimi pankotsiki itsipayetapaakari kempoyaaventaneri, ikovi Pedro inkemakoventeri tsika inkantaiteri Jesús. ⁵⁹ Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakari ikaratzi apatotainchari, jamenavetaiyaka impaitya thaiyakotyaarine Jesús onantyaari irovakaanteri. ⁶⁰ Te iriñaamaitya, okantavetaka ipokayevetaka osheki kovatsiri inthaiyakotyaarimi. Ipoña ikatziyanaka apite thaiyakotanakariri, ⁶¹ ikantanake: "Nokemiri naaka chapinki iñaavaitzi ikantzi: 'Ari nomporkakero tasorentsipanko, iro avisavetakya mava kitaite, nonthonkairo novetsikairo.'" ⁶² Ari ikatziyanaka ijevajanore omperatasorentsitaari, ikantanakeri Jesús: "¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkemeri okaratzi ikantakotakemiri?" ⁶³ Irojatzí jimairtake, te irake. Ari ishintsithatanakeri, ikantziri: "Pimpairyeeeri Kañaaneri Pava, onkantya niyoperotantyaari kyaaryoorika onkarate

† Iro ikantaitzi jaka "osheki maninkariite," 12 legion ikaratzi.

pinkantenari. ¿Eerokama Cristo Itomi Pava?" ⁶⁴ Ari jakanake Jesús, ikantzi: "Irootake pikantakeri. Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaaari irakojanoriki Pava impinkatharitari. Impoña piñeeri impiye inkenapai menkoriki." ⁶⁵ Ikanta ikemavakera jevajanori, isaperyaanakero iithaare ikisanakara, ikantanake: "Naakero, ipairyaaashitakeri Pava. Tekatsira pashine ankoveri inkantakoiteri. Pikemaiyakeni eeroka okaratzi ithainkakeri Pava. ⁶⁶ ¿Ipaítama pikantaiyirini eeroka?" Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: "¿Zimake ikanaashitane! [Ontzimatyé inkame!]" ⁶⁷ Ipoña ichoontaporovaitaitanakeri. Tzimatsi pashine kaposaporovaitanakeriri. Tzimatsi eejatzí pasaporovaitanakeriri. ⁶⁸ Josampitzimaitaitari ikantaitziri: "Cristo, ¿tema kamantantaneri pinatzi, intsityaa pinkantena ipaita pasavaitzimiri?"

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Ari isaikake Pedro jakakiroki, iro oñaantapaakariri otzikataaro, okantapaakeri: "¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Galilea-satzi?" ⁷⁰ Iro kantacha osheki ñaakeriri Pedro jotekanakero, ikantanake: "Tetya, te niyoteri ipaita pikantanari." ⁷¹ Ari ishitovaneentanake Pedro jakakiroki. Ari oñaapairi pashine otzikataaro, okantapaakeri itsipayetakari: "Irijatzí irika itsipataranki Jesús Nazaret-satzi." ⁷² Ari japiitanakero Pedro jotekanakero, ikantanake: "Apaniro jiyotzi Pava, te niyoteri naaka irika shirampari pikantanari." ⁷³ Tekera osamanite, japiitakeri ikaratzi itsipatakari ikantziri: "Eerokatake itsipatapiintari Jesús, tema Galilea-satzi pini, iriivaitake ikantziro jiñaavaitzi." ⁷⁴ Ikantanakeri: "Tevé, te niyoteri irika shirampari pikantanari. Jiyotzi Pava nothaiyarika, irovasankishitainana." Aripaite iñaanake tyoopi. ⁷⁵ Ari ikinkishiretanairo Pedro ikantakeriranki Jesús: "Tekera iriñeeta tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: 'Te noñeeri Jesús.'" Shitovanake Pedro, iniroite jiraavaitanaka.

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 Okanta okitaiyaamanai, apatotaiyamanaka jevariite itsipayetakari antarikonapayeeni, ikamantavakaiyakani iroverri Jesús. ² Ipoña joosotaitanakeri Jesús, jagaitanakeri isaikira Poncio Pilato, jeveriperori inatzi irika.

Ikamantakeri Judas

³ Ikanta Judas aakaanterri, jiyotanake irova- maakaanashityaari Jesús. Iniroite ikinkishiretanaka, jatake iroipiyeeneri 30 kireeki ijevare omperatasorentsitaari, ipoña antarikonaita, ⁴ ikantapairi: "Jirika piireekite. Te onkameethate okaratzi nantakeri. Tekatsi irante Jesús naakaanashitakeri." Ikantaiyanakeni irirori: "Intaanityaami, piyotziro eeroka." ⁵ Ari japishoonkanakeri kireeki janta tasorentsipankoki, ishiyaperotanakitya ipiyanaka, irojatzí ishirkanta-

paakari. ⁶ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari, jagairi kireeki, ikantaiyini: "Te oshinetaantsite ankempoyagairi kireeki, tema iriitake apinatakeriri irovakaantaitantyaariri." ⁷ Ari josampitavakaiyani: "¿Tsika ankanterika aaka irika kireeki?" Ipoña ikantaiyini: "Thame amanantantyaaro pitzitharipatha kipatsi, tsika inkitay-eeteri aririka inkamayete kaari asheninkata." ⁸ Irojatz iroñaaka ipaitayeetziro iroka kipatsi: "Iraantsipatha." ⁹ Ari okanta omonkaratantakarari josankinatakari pairani kamantaneri Jeremías, ikantake:

Jagaitakeri 30 ipevirya kireeki,
Okaratzi ikovaiyakeri icharinepayeeni Israel impinateri,

¹⁰ Iri jamanantayeetantakarori pitzitharipatha,
Irootake ikovakaakenari Pinkathari namanantero.

Pilato josampitziri Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Aritake areetaka Jesús isaiki jevariperori, josampitavakeri, ikantziri: "¿Eerokama ivinkatharite Judío-payeeni?" Ari jakanake Jesús, ikantzi: "Irootake pikantakeri." ¹² Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakarari antarikonaite, osheki ikantakovetapaakariri Jesús. Te jakimaita irirori. ¹³ Ipoña ikantzi Pilato: "¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeetzimiri?" ¹⁴ Eeniro jimairetake, te irake. Ipampoyaaminthatanakeri Pilato irika Jesús.

Jiyakoventaitziri Jesús

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Tzimatsi jametapiintari jevariperori: Maaroni osar-entsi aririka iroimoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparori isheninka jaakaantaitziri tsikarika intzime inkovaiyakeri. ¹⁶ Tzimatsiya aparori judío jaakaantaitziri ipaita Barrabás, ikemakoitane inatzi irika jantakerora koveenkatatsiri. ¹⁷ Ikanta japatotaiyakani atziriite, josampitantake Pilato, ikantzi: "¿Niinkama pikoviri nomishitovakaanteri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pikovi Jesús ikantaitziri Cristo?" ¹⁸ Jiyotake Pilato ikisaneentashiitari Jesús, irootake jaakaantaitantakariri. ¹⁹ Tema inkaaranki, okantakaantakeri iina, okantake: "Eero pimaimanevaitziri eeroka kameethashireri. Osheki jomishimpyaakaanakena tsireni omintharovashiryaakena." ²⁰ Iro kantacha ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonapayeeni, jotsimaakeri atziriite, inkantaiyeni: "Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás, iriima Jesús irovaiteri." ²¹ Ipoña japiitanakero jevariperori josampitantzi: "¿Niinkama pikoviri nomishitovakaantairi?" Ari ikantaiyini maaroni: "Iri Barrabás!" ²² Ari ikantzi Pilato: "¿Tsikama nonkanterika Jesús ipaitaitziri Cristo?" Jakaiyini atziri: "I Pimpaikakotakaanteri!" ²³ Ari ikantzi jevariperori: "¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?" Eekero ishintsitatziri ikaimaiyini atziriite, ikantzi: "I Pimpaikakotakaanteri!"

²⁴ Ari jiyotanake Pilato jamenaashivaitaka josampitantzi, tema osheki ikatsimashireyetake atziripayeeni. Ikaimakaanake jiña, iñeetakeri maaroni iki-

vaakotanaka, ikantanake: "Tera naaka kovatsine novakaanteri irika kameethashireri. Pikovaiyakeri, eeroka iyotaiyeroneri." ²⁵ Ari ikantaiyanakeni iriroriite: "Nokovaiyini, naakatake irookantaitya ompaityaarika avisaintsiri eejatzi novaiyanepayeeni." ²⁶ Ipoña jomishitovakaantaitakeri Barrabás. Iriima Jesús ipasatakaantaitanakeri, jiyakoventakeri impaikakoiteri.

²⁷ Ikanta ovayiriite, ikyaakaanakeri Jesús ipankoki Pilato ipaitaitziro "Pretorio." Ari japatoventakariri maaroni ovayiri. ²⁸ Isapokaitakeri Jesús, ikithaaitakeri kithaarentsi jonkeromaitatsiri oshiyarori ikithaayetapiintari pinkathariyetsiri. ²⁹ Ipoña jamathaitaitakeri kitochetapo iitoki, joirikakaitakeri irakoperoriki ithavorokarak. Ipoña jotyeerovashiitanakeri Jesús ithainkimavaitaitziri, ikantaiyini: "I Paakameethatavakeri ivinkatharite judío-payeeni!" ³⁰ Osheki ichoontaporovaitakeri, jomposainavaitantari savorokarak. ³¹ Ikanta jeshitakero ishirontzimentavaitakeri. Isapokaineri ikithaaitakeri inkaaranki, ikithaaitaineri iithaare, jaanakeri impaikakoteri.

Ipaikakoitziri Jesús irojatziri ikamantakarari

(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

³² Ikanta jiyataiyananakeni, jomonthaitakarari Simón poñaachari Cirene, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakotantaityaariri Jesús. ³³ Irojatziri jareetantakarari tonkaariki opaita Gólgota (akantziro aaka: Atziriitoni.) ³⁴ Ari ipakoveetakari Jesús imire ikonovaitakero iyepitentsi, ikanta ithovetavakero kapiche, temaita irirero. ³⁵ Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite jaakero ikithaayetari Jesús, itsiparyaavakaayetakarero, ikempitakaantakero jiñaaretaita iro iriyotantyaari intzime ayerone. Ari omonkaratakari iñaaventakeri pairani kamantanteneri, ikantake:

Iñaareventayeetakero noithaare,
Ipavakaayeetakero.

³⁶ Ari isaikaventaiyirini, jaamaakoventari. ³⁷ Ipoña josankinaitake kantakaantakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IRIKA JESÚS, IRIITAKE IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. Jontarekakoitakeneri jeñokiini ipatziitoki. ³⁸ Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparori irakojanoriki, pashine irampateki. ³⁹ Ithainkimayetakari ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata, ⁴⁰ ikantaitziri: "Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi. Eerokami Itomi Pava ¿Opaitama kaari payiitanta ipaikakoitakemi? Povavisaakotaiya." ⁴¹ Irojatziri ikantakeri eejatzi ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakarari iyotzinkariite, Fariseo-payeeni, ipoña antarikonaite, ikantaiyini: ⁴² "Jovavisaakotziri pashine, ¿kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori, iriromi ivinkatharite Israel-mirinkaite? ¿Arimi irovavisaako-

† Tema irooyetake jameyetapiintari pinkathariite jamathaiyetero poreryaayetatsiri, joirikayetapiintziro eejatzi irakoperoriki ashikorakari. †† Irootakera joitaitziri atziri eero ikemaantsivaitanta aririka irovasankitagaiteri. ‡ Iro jametaiyarini judío-payeeni jotekainata aririka inthainkashiretante. Iro oshiyarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookoteri atziri anthainkashireteri: "I Piñaakero! I Pikemakero!"

takya ipaikakoitakeri, aritake ankempisantakerimi?⁴³ Javentaavetakari Pava, intsityaa añeeri omaperorika jetakotari ari irovavisaakotairi. Tema ikantapiintzi: 'Naaka Itomi Pava.'⁴⁴ Jimatzitakaró koshintzipayeeni itsipatakari ipaikakota, ithainkavaitakeri.

⁴⁵ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatzí sheeteeni ithaperotanakara ooryaa.⁴⁶ Ari ikaimanake Jesús shintsiini, ikantanake: "Él! Él! ¿Lama sabactani?" (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: "¿Pavá! ¿Pavá! ¿Opaitama pookaventantakanari?")⁴⁷ Ikanta ikaratzí saikaventakeriri, ikemavetavakari ikaimanake, ikantaiyini: "Pinke-meri, ikaimatziiri Elías."⁴⁸ Ipoña ishíyapainta aparóni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankovítakeneri savoropankeki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatavakeromi.⁴⁹ Ikantaiyini pashine: "Añaavakeri-ita ari impokake Elías irovayitairi."⁵⁰ Ipoña japi-itanakero ikaimanai shintsiini, peyakotanaka.

⁵¹ Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitzirori, apikota okantanaka, opoñaanaka jenoki irojatzí osaaviki. Iniroite onikanaka tankayetanake mapi.⁵² Ithonka iporokakoyetanake kaminkari, osheki kameethashireri kamayetaintsiri, añaaetanai.⁵³ Tema jañagairanki Jesús, ikaratzí añaaayetanaatsiri ishítovanairo omoroki jiyaayetai iriroriite nampitsiki tasorentsitatsiri, joñaakayetantaa.⁵⁴ Ikanta ijevare ovayiriite itsipayetakari pashine ikaratzí ikatziyavetakari Jesús, jiñaakero onikaro, jiñaakero okaratzí avisayetaintsiri, iniroite itharovanake, ikantanake: "¿Omaperovetyaama Itomintari Pava irika?"

⁵⁵ Tzimatsi eejatzí janta tsinanepayeeni amenakotakeriri, irootake poñeenchari Galilea-ki oyaatziri Jesús, osheki ampitakoyetakari.⁵⁶ Jiroka okarataiyini: María Magdalena, María iriniro Jacobo ipoña José, ari osaikake eejatzí iriniro itomipayeeni Zebedeo.

Ikantakeri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ikanta osheetyaanake, ari ipokakeri aparóni ashaarantachari poñaachari Arimatea, ipaita José. Iri-jatzí jiyotaapiintakeri Jesús.⁵⁸ Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: "Pishinetenari nonkitatairi Jesús." Ikanta Pilato ikantakaantake iraanairi inkitatairi.⁵⁹ Ikanta José iponatantakeri Jesús kiteri manthakintsi.⁶⁰ Jovakotakeri ovakeranatake jimorontashiitziri kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinaakaantake iniroite mapi, joshepi-takotantakeri. Piyana José.⁶¹ Okanta María Magdalena, ipoña pashine María, osaikaventapaintziri tsika ikitaitakeri.

Aamaakoventavetariri tsika ikitaitakeri

⁶² Okanta avisanake jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari, ari jiyaatake ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni janta ipankoki Pilato,⁶³ ikantapaakeri: "Pinkatharí, chapinki eeniro

† Iro ikantayeeetziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapoka-paakari otsitenitanake irojatzí joveraanaka ooryaa 9.

jañaaveta amatavitantaneri, nokemiri ikantzi: 'Aririka nonkamavetakya, iro mavatapaintsine kitaite, aritake nañagai.'⁶⁴ Nokovi potyaante aamaakoventyaarine irojatzí omonkaratantakyaari mava kitaite. Aamaashitya iriyaatake tsireni iriyotaanepayeeni, iragaateri. Im-poña inkantaiya: 'Añagai Jesús!' Aririka irimatakero, ari ovatsiperotakya iramatavitante."⁶⁵ Ari ikantanake Pilato: "Jirika ovayiriite, paanakeri, pinkanteri iraa-maventyaari tsikarika okanta pikoviri eeroka."⁶⁶ Ari jiyaataiyanakeni, jovitsinekakoyetapaakeri omoroki. Ari isaikaventaíyirini.

Jañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 Okanta avisanake kitaite jimakoryaantaitari, ari-take kitaitamanake etapiintarori kitaite. Ari iyaatamanai María Magdalena otsipatanakaro pashine María amenairo tsika ikitaitakeri Jesús.² Ari onikanakari shintsiini kipatsi, tema yayiitapaakitzi inkiteveri maninkariite jotanampyaapaakero mapi jashitantaveetarori omoro, isaikantapaakaro.³ Shipakirya ikantapaaka ikempitapaakaro ookatharontsi. Kitamaaniki okantaka iithaare kempivaitaka sharaka.⁴ Ikanta ovayiriite aamaakoventavetariri, iñaavakerira, antaro itharovaiyanakeni, kempivaitanaka inkamanakityeemi.⁵ Ipoña irika maninkariite, ikantanakero tsinanepayeeni: "Eero pitharovaiyini eeroka. Niyotake iri pipokashitzi Jesús ipaikakoveetakeri.⁶ Te añeeri jaka, añagai. Tema ari ikantzi-takaranki. Pimpoke, pamenero tsika jovaveetakari Avinkatharite.⁷ Pimpiyanake, pinkamantayeteri iriyotaanepayeeni, pinkanteri: 'Añagai Jesús, piyaatai Galilea-ki, ari piñaayetairiri.' Aritake nokamantakemi."⁸ Okanta opiyana pampoyaashire okantayetanaka. Iro kantacha iniroite okimoshiretanake, os-hiyashitanakari iriyotaane onkamantayeteri. Os-hiyaminthaita iyaate onkamantante,⁹ ari joñaakakarori Jesús, jovethatavakaro. Iyaatashitanakeri okarikiini, otyeervovashitapaakari, avithanokiitapaakeri.¹⁰ Ipoña ikantziro Jesús: "Eero pitharovi, piyaate pinkamantayetairi nirentziyetaari, iriyaaita Galilea-ki, ari iriñaayetainari."

Ikantayetziri ovayiri

¹¹ Okanta opiyeeyanaka tsinane onkamantante, jatanake eejatzí ovayiriite nampitsiki, ikamantapaakeri ijevare omperatasorentsitaari okaratzí avisaintsiri.¹² Ari japatoiyanakani antarikonaita, ikantavakaiyani: "¿Tsika ankantyaaka omanakotantayairiri?" Ikaimaitakeri ovayiri, ikantzi: "Jirika osheki nompinatemiri,¹³ pinkantayeteri atziriite: 'Niyankiite tsireni, no-maanake. Aamaa ari ipokaiyakeni iriyotaane, jaanairi.'¹⁴ Aririka inkemake jevari, naakatake kantakoventemine eero jovasankitaantami."¹⁵ Ari jimatakero ovayiriite, jaakeri ipinaitakeriri, jantakero okaratzí ikantaitakeriri. Irootakera jantetaari maaroni judío-payeeni iroka, irojatzí iroñaaka.

Jotyaantziri Jesús iriyotaane

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 iriyotaane Jesús, jataiyakeni Galilea-ki osaikira otzishi ikantakeriranki Jesús ari iriñeeriri. ¹⁷ Ikanta jiñaavairira, jotyeerovashitavaari. Iro kantacha tzi-mayetatsi kisoshireventavairiri. ¹⁸ Ikanta jokarikita-paakari Jesús, ikantapairi: "Iriñaapinkathaperoyeetaina inkiteki eejatzi kipatsiki. ¹⁹ Irootake nonkan-

tantyaamiri: Piyaatero maaroni nampitsi, pinkempisantakaayetairi atziripayeeni, pothotyero maaroni. Aririka inkempisantayetai, poviinkaayetairi, pimpairy-eeri Ashitairi, Itomi, ipoña Tasorentsinkantsi. ²⁰ Piyotaayetairi atziripayeeni irimayetairo okaratzi nokamantayetakemiri. Arira nontsipatapiintatyeeeyaami naaka, kiso novemi irojatzi apaata onthonkantaiyaari kipatsi." Ari nonkantyaari.

MARCOS

Ikamantakeri Juan oviinkaatanerani

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Jiroka okanta opoñaantanakari Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Itomi Pava, paitachari Jesucristo. ² Pairani tzimatsi kamantanterani ipaita Isaías. Josankinatakotakeri Pava iñaanatziri Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi, Iriitake ovetsikanontemine.

³ Incheraacheraaventapaakemi tsika te inampiitaro, inkantantapaake:

Povameethataineri Avinkatharite tsika inkenapaake, Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴ Ari okantamaitaka, monkarataka iñaaventayeetakeri. Kinkithatake pairani Juan tsika te inampiitaro, iñaaventapaakero oviinkaataantsi, ikantantapaake: “Poviinkaatzimentyaari Avinkatharite, povashaantairo kaariperori, aritake impeyakoyetaimiro pikaariperoshirevetaka.” ⁵ Oshekira pokashitakeriri Juan, Judea-satziite ipoña Jerusalén-satziite. Ikamantakoyeta-paakero ikaariperoshiretzi, irootake joviinkaayeetantakariri jiñaaki Jordán. ⁶ Iithaaretari Juan, jontyeetziro ivitzi camello. Jovathakitari meshinantsimashi. Jañaantari jovayetari kentori, jimiretari iyaaki pitsi. ⁷ Jiroka ikantake Juan ikinkithatzi: “Aatsikitake maperotzirori iñaapinkatharentsitzi, noñaapinkathatzitataikari naaka. Te aritaajate inkempitakaantyaana iromperatane onkantya noiyotashitantaariri no-zapato-ryeeri. ⁸ Iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkaatanatyeerimi Tasorentsinkantsi. Naakamacheeni intaani noviinkaatanamatsitaro jiña.”

Joviinkaata Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Ikanta ipokake Jesús ipoñaakaro nampitsiki Nazaret saikatsiri Galilea. Joviinkaatavakari Juan antaraaki jiña Jordán. ¹⁰ Iro intonkaantanakyaarimi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, iñaavakeri josaavi-inkashitapaakari Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki joshiyapaakari shiro. ¹¹ Ikemaitatzi jenoki ikantaitanake:

Oshekira nokimoshireventakemi Notomi, eerokatake netakoperotane.

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ikantakaanakarira Jesús Tasorentsinkantsi, jatake tsika te inampiitaro. ¹³ Ari ikovavetakari Satanás inkaariperoshiretakairimi. Tema osheki kitaite isaikake janta itzimayetzira koveenkari piratsi, okaratzi 40 kitaite. Iro ipokantapaakari maninkariite jampitakotakeri.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ipoña ikenanake Jesús Galilea-ki inkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. Aritakera jashitakoitakeri Juan irirori. ¹⁵ Ikantantapaake Jesús, ikamantantzi: “Monkarataka iriñeetantyaariri Pava impinkathariventantai, pinkempisantairo Kameethari Ñaantsi. Povashaantayetairo pikaariperoshirevaitzi.”

Jaantaitanakariri 4 shimaatzinkari

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Okanta pashine kitaite ikenanake Jesús inkaarethapyaaki Galilea, iñaapaatziiri paitachari Simón itsipatakari irirentzi Andrés ikithataiyini. Tema shimaatzinkari inaiyini. ¹⁷ Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatagaiaami.” ¹⁸ Aripaitera joyaatanakeri, jookanakero iithamento. ¹⁹ Iro jovaavetanaka kapicheeni, iñaapaatziiri itomipayeeni Zebedeo paitachari Jacobo itsipatakari irirentzi Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare. ²⁰ Jaanakeri eejatzi. Eeniro isaikanake iriri itsipayetanaari iratzirite.

Atziri jaakiri peyari

(Lc. 4.31-37)

²¹ Aritake areetaiyakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta aparani kitaite jimakoryaantaitari, jiyotaantapaake japatotapiintaita. ²² Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janaanakeri iyotzinkariite, iniroite ipampoyaaamintaitanakeri. ²³ Ariya isaikakeri janta atziri jaakiri peyari, kaimanake irirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Nazaret-satzi, niyotzimi naaka, eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.” ²⁵ Ikantanakeri Jesús: “Pimairete peyari! Piyate!” ²⁶ Ikaimanake shintsiini atziri, jompetatakaavaitanakeri iveyarite, jookanakerira. ²⁷ Ikantavakaanaka atziirite: “Piñaaiteriri irika, ikitsirinkiri jovavisaakotziri jaakiri peyari.”

Ipampoyaaperoitanakeri. ²⁸ Ikemakoitanakeri thaankii-ni Jesús maaroni janta Galilea-ki.

Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ikanta ishitovanaira Jesús japatotapiintaita, jaanakeri Juan ipoña Jacobo, ikenaiyanakeni ipankoki Simón, isaikitar eejatzi Andrés irirentzi Simón. ³⁰ Iro jareetapaakityaani, ikantaitavakeri: "Okatsirinkavaitatzi iriyote Simón." ³¹ Eekero ipithokashitaro, jakathavakotakero, jomisaikakero. Eshitanake okatsirinkavaveta. Piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

Jovashinchaayetziri Jesús mantsiyari

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri Jesús osheki mantsiyari, jamaitakeneri eejatzi osheki jaakiri peyari. ³³ Ipiyotzimentaitapaakari pankotsiki. ³⁴ Jovashinchaayetairi maaroni. Tera ishinete aparani peyari iriñaavaite jovashinchaayetzirira ikaratzi jaakayetziri. Tema jiyotzi peyari irirori tsika ipaita Jesús.

Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Okanta okitaitzimatake, ananenkanaka Jesús iñaañaatzi tsika te inampiitaro. ³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaratzi joyaataiyirini, ikokovatairi. ³⁷ Ikanta iñaapairi, ikantapairi: "Iyotaanari, ikokovaitatziimi." ³⁸ Jakanakeri irirori ikantzi: "Thame aate, tera iro nompokantyaari nosaika jaka, ontzimatyey niyotaantayete eejatzi pashineki nampitsi." ³⁹ Ari okantamaitaka, ithonka Jesús janiitakero Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, jovashinchaayetai osheki jaakayevetari peyari.

Jovashinchaayetziri omatziri pathaarontsi

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ipoña ipokake omatziri pathaarontsi, joty-eerovashitapaakari Jesús, ikantapaakeri: "Pikovirika, ari onkantake povashinchagaina." ⁴¹ Jamenanakeri Jesús, jetakoshiretanakari. Jantantakariki kapicheeni irako, ikantzi: "Nokovi, peshitakotai!" ⁴² Eshitakotanake ipathaavaivetaka. ⁴³ Ikantavetavaari jiyataira inampiki, ⁴⁴ ikantzi: "Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimontakarairo ikantakaantakeri pairani Moisés-ni, paanake pinkitevathatantaiyaari, iroora iriyoyeetantaitaari eshitakotaimi." ⁴⁵ Iro kantomaitacha pathaavaivetachari, ikamantantanake nampitsiki tsika okanta jeshitakotantaari. Iro kaari aritantanaa isaikanai Jesús nampitsiki. Jatake tsika te inampiitaro, ari isaikakeri. Arimaitaka ipokashitziriri osheki atziri.

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

² Avisake tsika okaratzi kitaite, eejatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikemayetavai atziriite, ikantaitzi: "Areetaa Jesús." ² Ipiyotzimentavaari eejatzi, te irantetapaakyaaro pankotsi. Jiyotaayetaipairi maaroni. ³ Tzimatsiya 4 atziri pokashitakeriri Jesús janatakotakeri kisoporokitatsiri. ⁴ Te onkante iriñeeri, jotzikaakeri atziriite piyotainchari. Ataitanake jenoki pankotsiki, joveyantakero ikatziyakara Jesús, jovani-ryaakotakeri mantsiyari. ⁵ Ikanta Jesús, jiyotakotavakeri iraventaashiretaneete, iñaanatavakeri mantsiyari, ikantzi: "Notomí, ipeyakoitaimiro pikaariperoshirevetaka." ⁶ Kemavakeya iyotzinkariite, ikantashiretaiyanake irirori: ⁷ "Ithainkakeri Pava irika. Tema tekatsi kanterone impeyakotantero kaariperori, apaniro ikanta irirori Pava ipeyakotantziro." ⁸ Iyotake Jesús ikinkishiretakari, ari josampitziri, ikantzi: "¿Opaitama pikinkishirevaitashitantari? ⁹ ¿Tema onkameethatzi-motemi nonkanteri kisoporokiri: 'Ipeyakoitaimiro piyaariperoshirenta?' ¿Irooma pikovi nonkanteri: 'Pinkatziye, paanairo ponoryaamento, piyaatai?' ¹⁰ Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri tzimatsi ishintsinka, ipeyakotzi kaariperoshireite." Ipithokashitanakari kisoporokiri, ikantanakeri: ¹¹ "Pinkatziye! Paanairo ponoryaamento. Piyaatai." ¹² Katziyanaka mantsiyari, jaanairo jonoryaantavetari, shitovanake. Maaroni atziri iñaavakeri. Ipampoyaaminthatanakeri iñaayetakerira. Itharomentaventanakari Pava, ikantayetanake: "Omapero okameethatake iroka. Tera añaapiinte oshiyaarone."

Jaantanakariri Jesús paitachari Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ipoña japiitapairo Jesús jiyotaayetaipairi atziri inkaarethapyaaki. Ari ipiyotzimentaitavaari eejatzi. ¹⁴ Ikanta ithonkanakero jiyotaantzi, avisanake. Irojatziri iñaantapaakariri itomi Alfeo paitachari Leví, isaiki irirori ikovakoyetziri kireeki isheninkapayeeni. Ikantapaakeri: "Poyaatena!" Katziyanaka, joyaatanakeri. ¹⁵ Ipoña Leví irirori, jaanakeri Jesús irovakaiyaari ipankoki. Ari jiyaatziitakariki eejatzi iriyotaane, ikempiyapaakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, ipoña kaariperoshireite. Osheki piyotaincha jovaiyani. ¹⁶ Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari iyotzinkariite, josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantzi: "¿Opaitama ikempiyantariri iyotaimiri kaariperoshireite, ikempiyakari eejatzi kovakotziriri isheninka?" ¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: "Aririka irimantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsine tekatsi inkove irirori. Tera iro nopokajaantantakariki naaka nonkaimashireyetairi kameethashireite, aña nopokashitaatziiri kaariperoshireite nonkaimashireyetairi."

Iñaaventziro Jesús itzitaita

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Tzimatsira pokashitakeriri Jesús, josampitapaakeri ikantziri: "Itzitapiintakaro iriyotaane Juan irovarite, ari ikempitari iriyotaane Fariseo-payeeni. ¿Opaitama kaari itzitantaro piyotaane eeroka?" ¹⁹ Jakanakeri Jesús, ikantziri: "Aririka inkempiyeeetyaari aavakaachari, ¿Arima irovashireneentaitakya? Kempitaka eero, aña kimoshirera inkantaitya irovaitya." ²⁰ Irooma apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intziventavaitaityaari. ²¹ Aparoni paisatori ikithaataitari, aririka irovapatankaitantyaaro ovakeramairi osape, arira osaperyaaperotanake ampithatanakyaarika ovakeramairi. ²² Iroora aritatsi irovayeetero ovakerari imireyeeitari, ovakerariki meshinantsinaki. Irooma irovantashitakyaaro paisatonakiki, ari osanaryaakotanake, apiteroite apaatashivaitakya."

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Ari javiikitanakeri iriyotaane okithoki pankirentsi. ²⁴ Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitakeri Jesús, ikantanakeri: "¿Opaitama javiikitantarori piyotaane? ¿Tema iriyote te oshinetaantsite kitaiteriki jimakoryaantaitari?" ²⁵ Jakanake Jesús ikantziri: "¿Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakariri itashe?" ²⁶ Ikyaaake tasorentsipankoki ijevavetari Abiatar-ni, jovakaro tasorentsianta, ipakeri eejatzi itsipayetakari. Tera oshinetaantsiveta, intaani jovapiintavetaro Omperatasorentsitaari." ²⁷ Eekero ikantanakitzi Jesús: "Tema iriira atziriite kantakaantakerori jovetsikantaitakarori kitaite jimakoryaantaitari. Tera iro kitaite jimakoryaantaitari kantakaanterone jovetsikay-eentakariri atziriite. ²⁸ Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite."

Atziri kisovakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 Ipoña ikyaapai eejatzi Jesús japatotapiintaita. Ari isaikake atziri kisovakori. ² Ikovaitatziira iriñeeteri irovashinchaayetairi mantsiyari kitaite jimakoryaantaitari. Aamaane jovaitakeri, onantyaari inkantakoiteri. ³ Ipoña Jesús ikaimakeri mantsiyari, ikantziri: "Pimpoke, posatekya niyanki." ⁴ Josampitakeri piyotzimentakariri: "¿Otzimikama shinetaantsitatsiri anteri kitaite jimakoryaantaitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi avamaante? ¿Tema aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaariperovaita?" Tekatsira akatsine. ⁵ Ipampoyaanakeri Jesús piyotzimentakariri, ovatsimashiretanakeri jiñaayetakerira te irineshinonkayetante, ikantanakeri mantsiyari: "Ipinthaaryaavakotai!" Matanaka, akotsitanai kameetha atziri. ⁶ Ikanta Fariseo-payeeni, jatake ikinkithavaitakairi aapatziyariri Herodes iramene tsika inkantero irovamaakaanantyaariri Jesús.

Ipiyotaita inkaarethapyaaki

⁷ Ipoña ishitovanai Jesús, ikenanai inkaarethapyaaki itsipatanaari iriyotaane. Jyaaareki jovanakeri Galileasatzi, Judea-satzi, ⁸ Jerusalén-satzi, Idumea-satzi, maroni nampiyetarori intatsikero antaraaki jiña Jordán. Ikemakotakeri eejatzi Tiro-satzi, Sidón-satzi, ikantaitzi: "Osheki itasonkaventantake Jesús, jantake osheki kaari iñaapiintaitzi." Pokaiyanakeni iriroriite iriñeeri. ⁹ Irootake Jesús ikantantanakariri iriyotaane irameneneri pitotsi, eero janavyeetantari. ¹⁰ Jimatakero Jesús, jovashinchaayetake osheki. Otatsinkapirinikitavakaaka mantsiyari ikovira irantantavakyaari kapicheeni irako. ¹¹ Ipokayetzira jaakayetziri peyari, jotypeerovashitari Jesús, ikaimimaita shintsini, ikantziri: "Eeroka Itomi Pava, niyotzimi naaka!" ¹² Onkantya eero jiyotzitantaitari Jesús, ikisathayetakeri.

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanoriite

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki. Arira ikaimakaanapaakeri ikaratzi ookimotakariri. Jataiyakeri ikaratzi ikaimakaanakeri. ¹⁴ Aripaitera jiyoshiitake 12 intsipatapiintyaari, iriitake irotyaanteri inkinkithatakaantayete. ¹⁵ Ipasavyaakari irovashinchaayetairi irirori mantsiyari, ikaratzi jaakayetziri peyari. ¹⁶ Jirika ikaratzi jiyoshiitakeri: Simón, ipaitakeri Pedro. ¹⁷ Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipataakeri Juan, irijatzi irirentzi Jacobo. Ipaitakeri "Boanerges," (akantziri añaaneki aaka: "Otomii ookatharontsi.") ¹⁸ Ipoñaapaaka eejatzi Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, eejatzi Simón ipaitakeri "Kisakotanteneri," ¹⁹ ipoñaapaaka Judas Iscariote, tsika intzime pithokashityaarine.

Kishimatziiri Tasorentsinkantsi

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰ Ipoña ipokaiyeeni Jesús pankotsiki. Ari ipiyotzi-mentavaari osheki atziriite, te onkante iriyaatapainte irovaiya Jesús. ²¹ Tzimatsi kantayetaintsiri: "Shinkiventaka Jesús." Iro ipokantavetakari isheninkathoriite, iraanairimi. ²² Areetaiyapaakani eejatzi iyotzinkariite ipoñaayetaka Jerusalén, ikantapaake irirori: "Irika atziri jovashinchaatziiri ashitariri peyari paitachari 'Beelzebú,' irootake jovashinchaayetariri ikaratzi jaakayetziri peyari." ²³ Ikanta ikemakera Jesús, japatotaiyakerini, joshiyakaaventatziiniri okaratzi ikantayetakeriri, ikantziri: "¿Tzimatsima peyari kaminaavakaachari eero jaakantanta?" ²⁴ Aririka irantaminthatavakaiya atziri tsika ipinkathariventaitziri aparoniki nampitsi, jiñi iro jovapintaavaka. ²⁵ Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya. ²⁶ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovapintaavakaakya, eero iñi iro ishintsite, ari inthonkyaari. ²⁷ Aparoni atziri ñaaperotachari kameetha, tekatsira materine inkyashiteri

ipankoki irayiteri jashiyetari irirori. Irooma aririka iroosoitakeri, aritake irimaitakeri.

²⁸ Pinkeme nonkante: kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kaariperoshirevaitatsine, onkantavetakya inkantzimavaivetakyaari. ²⁹ Iriima inkarate kantzimavaivaitakerine Tasorentsinkantsi, irashira irovaatyeeero, eerova ipeyakoitairi." ³⁰ Iroora ikantantakarari Jesús, tema ikantayeetaziiri: "Kamaari inatzi."

Iriniro Jesús ipoña irirentzipayeeni

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Ariya areetapaakari iriniro Jesús otsipatakari irirentzipayeeni, okaimakaantapaakeri, okatziyapaaka jakakiroki. ³² Ikantavetakari ikaratzi apatoventakariri: "Ari opokiri piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi." ³³ Ikantanake Jesús: "¿Niinkama pikinkishiretaiyarini eeroka iro nonirontari, iri nirentzitari?" ³⁴ Ari jamenayetanakeri apatoventakariri, ikantzi: "Irikaite, iriyetakera nokempitakaantaari nirentzi, irijatzi nokempitakaantaari noniro. ³⁵ Ikaratzi antanairori ikovayetziri Pava, iriitakera nirentzitari, irojatzi not-sirontaari, irojatzi nonirontari."

Joshiyakaaventziri Jesús pankivarentzi

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

4 Ipoña ipiyanaa eejatzi Jesús inkaarethapyaaki, jiyotaantapai. Ipiyotzimentaitavaari. Otetanaka pitotsiki, saikakotake niyankyaaki kapicheeni, katziyeyakani atziiriite othapyaaki ikempisantziri. ² Maaroni jiyotaayetziiriri, joshiyakaaventatziiniri, ikantzi: ³ "Tzimatsi aparoni pankivarentzi, jatatsiri impankite. ⁴ Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki. Ipoña ipokaiyapaakeni tsimeri, jovaapaakaro. ⁵ Tzimatsi pashine ookakitapainchari tsika omapiporokitzi te ontzimaperote kipatsi. Thaankiperoini oshookavetanaka. Tera ontontopathaperotatyte kipatsi, ⁶ sampishitanake pankirentsi jooryaapaakera ooryaa. Tema te onkyaaperote oparitha inthomointa. ⁷ Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okitocheemashitzi, anaanakero iroori oshookanake. Te onkithokite. ⁸ Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana oshookapaake, kithokitanake maaroni. Tzimayetai okitho aparopayeeni okaratzi shookaintsiri. Aparoni shookapaintsiri, eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho." ¹⁹ Eekero ikantanakitzi Jesús: "Kovatsiri inkemathatero, irovayempitaya inkempisante."

¹⁰ Aritake jataiyeeni maaroni atziri, intaani isaikake Jesús itsipayetakari oyaayetapiintakeriri, ipoña 12 iriyotaane. Ari josampitaiyakeri Jesús, ikantziri: "¿Tsikama okantakotaka okaratzi poshiyakaaventakeri inkaaraniki?" ¹¹ Jakanakeri Jesús, ikantzi: "Iroñaakara nonkaman-temiro kaari piyovetaiyani, aritake piyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantzi. Iriima pashinepayeeni,

† Kantakotajaantachari jaka "okaratzi shookapaintsiri," aamaa-ka okaratzi 30 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 100 okithoki.

eero nokamantzitari irirori, intaani noshiyakaaventayeteneri, ¹² ari onkantya eero iñaantaro ikemayevetari. Onkantavetakya inkempisante, eero ikemath-atziro, ari onkantya eero ipashineshoretantaa, tema eero ipeyakoitairi irirori." ¹³ Ipoña Jesús josampitzi, ikantziri: "¿Tema piyotavakero noshiyakaaventakeri? Aririka noshiyakaaventakemiro pashine, ¿tsikatya pinkantya piyotantyaarori? ¹⁴ Tema irika atziri ookakitakerori ivankire, iriira oshiyakaaventacha kaman-tantzirori iñaane Pava. ¹⁵ Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ipokapaake Satanás, imaisantakaapaakeri. Iriiyetakera oshiyakaaventziri ookakitapainchari avotsiki. ¹⁶ Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ikempisantaveta thaankiini. Joshiyakovetakero ookakitapainchari omapiporokitzi, oshookavetanaka thaankiini. ¹⁷ Tera iriyotakoperotatyeeero ñaantsi, te inkisashityaaro ike-maantsiventanako ikempisantanaaro ñaantsi, jovashaantanakero. Joshiyakarora pankirentsi sampishitanaintsiri, tera onkyaaperotatyte oparitha inthomointa kipatsiki. ¹⁸ Tzimatsi pashine kemavetarori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari kitocheemashiki. ¹⁹ Okantakaantziro jamatavivaita apaniro, ikinkishiryakotaro irashaarantya, iro ikovaperotake ontzimimotairi maaroni. Anaanakero ñaantsi ikemavetavakari, joshiyakaro pankirentsi kaari kithotatsine. ²⁰ Tzimatsiya kemavakerori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi. Ikempisantanai, joshiyakotakero aparoni shookapaintsiri, tzimanaintsiri eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho." ††

Onkoñaatakoyetai omanakoyevetaichari

(Lc. 8.16-18)

²¹ Ipoña ikantake eejatzi: "Ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Avakotziri-ma otapinaki? Tera. Aña iro akovi onkoñeetye maaroni inkene amenavaite. ²² Ari onkantyaari eejatzi, ontzimatyte onkoñaatakoyetai omanakoyevetaichari, ooñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani. ²³ Kovirori inkemathatairo, inkempisante." ²⁴ Ikantanakeri eejatzi: "Paamaiyaarora okaratzi pikemakeri. Oztimikari pantzimotantane, jimaperoyeetaimikari apaata eeroka. ²⁵ Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotzitari. Iriima kaari otzimimotzi, eekerora iriyaatatyte iriñeero eero ontzimimoperoyetairi." ††

Joshiyakaaventziro Jesús oshooki pankirentsi

²⁶ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: "Tzimatsira oshiyari ipinkathariventantai Pava. Oshiyatyaarira aparoni shirampari pankitziirori pankirentsi, ²⁷ imayira tsireni,

†† Pamenero kantakotachari janta versículo 4.8. ‡ Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityeemiro. †† Jiroka okantakotziri okaratzi iñaaventaitziri jaka: Ikaratzi iyotavakerone niyotakeriri, eekero niyotakaaperotanakityeeri. Iriima kaari kempisantavakerone niyotavetakariri, iriimaperotyta eero jiyotairo.

inkakitamanai. Temaita iriyotero tsika okanta oshookantanakari ivankire. ²⁸ Apanirora oshookavaitzi, etanakyaaro oshitovanake iryaani oshi, impoña ompovainkaryaanake, tzimanake osheki okithoki. ²⁹ Onkantya osampatake, monkarapaitetapaaka iraatantaityaarori."

Joshiyakaaventaitziro okitho inchatu iryaanitsiri
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanake eejatzi Jesús: "¿Opaitama oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Pava? ¿Opaitama noshiyakaaventemirori? ³¹ Oshiyatyaarora aririka ampankitero iryaanitsiri okitho pankirentsi. Okantaveta iryaani onaveta, ³² aririka ampankitakero, oshookanake, anaanakero pashine pankirentsi, antaro onkantayetya oteva, ari irimavoshiyetyaari tsimeri otsimankatapeshitake."

¿Opaitama joshiyakaaventantarori Jesús iñaaventayetziri?
(Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventayetziniri atziri okaratzi jiyotaayetziriri. Kapicheenirika inkemathayetakero atziriite, kapicheenira iriyotaayeri. Oshikirika inkemathayetakero atziriite, oshekira iriyotaayeri. ³⁴ Tekatsi aparoni okaratzi ikamantantziri kaari joshiyakaaventzi. Iriima iriyotaane, ikemathatakaakeri maaroni otzimi jiyotaantayetakeri.

Joimarentziro Jesús tampyaa
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta osheetyaanake, ikantanairi iriyotaane: "Thame amontyagai intatsikeronta." ³⁶ Aritake jatanai maaroni piyotzimentakariri. Tema aritake isaikake irirori pitotsiki montyaakotaiyanaani. Tzimatsiya oyaatanakeriri ikenakoyetanake pashineki pitotsi. ³⁷ Ari omapokapaakari iniroite tampyaa, otamakaanake antaro, otetaatapaaka jiña pitotsiki, irootzimatake intsitsiyakote. ³⁸ Jovakiryagaitanakeri jimayira opoopaki pitotsi, jotziitotaka, ikantaitziri: "¡Yotaanari! ¡Antsi-siyakotatyé!" ³⁹ Piriintanaka Jesús, iñaatanakero tampyaa, ikantziro: "¡Aritapaake pitampyaatake!" Ikantzitanakero inkaare eejatzi: "¡Pimairyaa!" Avisanake tampyaa, mairyataanai inkaare. ⁴⁰ Ikantziri iriyotaane: "¿Opaitama pitharovantanakari? ¿Tekerama paventaari Pava?" ⁴¹ Osheki iñaapinkathatanakeri, ikantavakaiyani itharonkakiini: "¿Ipaitatyaakama irika joimarentantarori tampyaa, joimarentziro eejatzi inkaare?"

Gadara-satzi jaakiri peyari
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 Areetapaaka Jesús intatsikero inkaare, inampiki Gadara-satzi. ² Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki,

³ ari isaikavaitziri irirori. Te iravyeeteri joosoveetantari ashirotha. ⁴ Itzimpeshiro joosoveetantari iitziki eejatzi irakoki. Tekatsira kitsirinkerine. ⁵ Ari ikantaitatyaani maaroni kitaite eejatzi tsireni, ikenayetzi otzishiki, kitataariki, ikaimavaitzi, itotakaayetaro mapishetapayeeni. ⁶ Ikanta iñaavakerira ipokake Jesús, ishiyashitavakari, jotypeerovashitapaakari. ⁷ Ikaimapaake shintsini, ikantzi: "¡Jesús, Itomi Pavaperotatsiri, tera nonkove povashinonkaina! ¿Tsikama pinkantaa-jatenaka?" ⁸ Tema ikisapaakitziiri Jesús, ikantapaakeri: "¡Piyaate peyari!" ⁹ Ipoña josampitanakeri: "¿Tsikama pipaitaka?" ¹⁰ Ari jakanake peyari, ikantzi: "Nopaita 'Oshekyaantzi,' tema osheki nokarataiyini." ¹¹ Eekero ikantankitzi peyari: "Te nonkove pomityaantena pashineki nampitsi." ¹² Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chanchoshintariyini. ¹³ Ikantaiyini peyari: "Pomityaantena janta chanchoki." ¹⁴ Ari ikantzi Jesús: "Pimatero." Arira ishiyeyanakeri chancho imperetatzitzi, mita-gaiyapaakani inkaareki, ari ithonka ipinkake. Aamaaka ikaraveta 2,000 chancho.

¹⁵ Itharovaiyanakeri aamaakoventariri, shiyeyanakeri ikamantantapaake nampitsiki, ikamantakeri eejatzi maaroni saikayetatsiri irovaneki. Pokaiyanakeri iramenero avisantsiri. ¹⁶ Ipoকাশitanakeri Jesús, iñeetapaatziiri jaakavetari peyari. Isaikake, ikithaataa, kameetha ikantanaa. Itharovakaapaakari iñaapaakeri. ¹⁷ Ikaratzi ñaakeriri inkaaranki ikamantavakeri pokayetaintsiri, ikantzi: "Piñaakeri irika, iriitake Jesús ovavisaakotairiri. Joviinkakaantake eejatzi osheki chancho." ¹⁸ Ikantaitanakeri Jesús: "Piyaatai, te nonkove pisaikimotena." ¹⁹ Ipoña jotetana Jesús pitotsiki. Ikantavetavaari jovavisaakotairi: "Nokovi noyaatanakemi." ²⁰ Jakanake Jesús, ikantzi: "Eero poyaatana, piyaatai pisheninkaki. Pinkantapairi: 'Jineshinonkataana Pinkathari.'" ²¹ Jimatakeri jaakavetari peyari, jatai inampiki paitachari Decápolis, ikamantapairi maaroni atziri, ikantapairi: "Jovavisaakotaana Jesús." Ipampoyaaminthaitanakeri ikemaitzirira ikantayetapairi.

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²² Ikanta ipiya Jesús ipoñagaaro intatsikero. Ipiyotzimentavaari osheki atziri inkaarethapyaaki. ²³ Ari jareetapaakaya jevatatsiri japatopiintaita ipaita Jairo. Jiñaapaakeri Jesús, jotypeerovashitapaakari, ²⁴ ikantapaakeri: "Onkamatyee nishinto. Nokovi piyaate pantantaiyaaro kapicheeni pako, eshitakotaita." ²⁵ Ari jiyaatanake Jesús, iro kantamaitacha joyaatanakeri osheki atziri, janavyiimatanakeri.

²⁶ Okanta aparoni tsinane osokaavaitachari, tzimako-take 12 osarentsi omantsiyavaitake, ²⁷ osheki jaaventaveetakero, aperotakero tzimimovetarori opinaventa. Amenaashivaitaka, eekero iyaatatzi omantsiyatzi.

²⁸ Okemake iroori iñaaventaitziri Jesús, ikantaitzi: "Ovashinchaantaneri inatzi Jesús." Osatekantanakari atziri okenashitanakeri itaapiiki, antzitapaakeri kapicheeni iithaare. ²⁹ Tema okantashiretanakitzi

† Iro ikantakoitzi jaka "okitho iryaanitsiri pankirentsi" paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

iroori: "Aririka nantzitakeri iithaare, ari neshitakotai." ²⁹ Apathakero eshitanake osokaavaiveta. ³⁰ Jiyotzitanaka Jesús tzimatsi ovashinchaashitakeri ishintsinka, josampitanakeri oyaayetakeriri, ikantziri: "¿Niinkama antzitanakerori noithaare?" ³¹ Jakanakeri iriyotaane, ikantzi: "¿Tema piñeeri janavyiimatakemi atziri? Eekero pikantatzi: '¿Niinka antzitanakerori noithaare?'" ³² Eekero jamemenatanakitzi Jesús, iriñeeri antzitanakeriri iithaare. ³³ Okanta tsinaneka oñaapinkathatanakeri Jesús, okavaitanaka. Tema iro jovashinchagai. Iyaatashitanakeri, otyeerovashitapaakari, okamantakotapaaka. ³⁴ Ikantanakero irirori: "Tsinané, ovashinchagaimi paventaane. Kantatsi piyaatai, kimoshire pinkantanaiya, aritake eshitakotaimi."

³⁵ Tekera inthonkero Jesús iñaanatziro, areetaiya-paakani poñeenchari ipankoki Jairo. Ikantapaakeri: "Kamakera pishinto. Eerora poñaashirenkashivaitari iyotaanteneri" ³⁶ Ikanta ikemavakera Jesús ikantaitapaakeri, ikantanakeri Jairo: "Eero povashireta, paventaiyaana naaka." ³⁷ Tekatsi ishinete iroyaatanakeri. Intaani jaanakeri Pedro, Jacobo, Juan. Iriitake Juan irirentzi Jacobo. ³⁸ Ikanta jiyaatake, areetaka ipankoki Jairo. Iñaapaatziiri jakivaamashitaka atziriite, jiraakotaiyaroni. ³⁹ Kyaapaake Jesús, ikantapaakeri: "¿Opaitama piraantaiyarini? Te onkame, omakoryaatzi."

⁴⁰ Thainkashire jovaveetanakeri Jesús. Jomishitovapaakeri maaroni. Intaani isaikanake ashitarori, eejatzi iriyotaane. Ikyashitanakero jonoryeetakerora eentsi. ⁴¹ Joirikavakotapaakero, iñaanatzimaitaro, ikantziro: "¡Talita cumi!" (akantziri aaka: "Eentsi, pimpiriinte.") ^{†42} Piriintanaa eentsika, aniitanai. Tema tzimake 12 osarentsite, irootake aniivaitantanaari. Ipampoy-aaminthatanakeri ikaratzi ñaakerori. ⁴³ Ikantzi Jesús: "Pimperoota ovarite." Ipoña ikantanakeri eejatzi: "Tera nonkove pinkamantayeteri atziriite."

Ipiyaa Jesús Nazaret (Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 Ikanta Jesús ipiya inampiki, ari joyaatairi maaroni iriyotaane. ² Okanta aparoni kitaite jimakoryaan-taitari, jiyotaantake Jesús japatotapiintaita. Ipampoy-aaminthataitakeri. Ikantayeetzi ikemaitzirira: "¿Tsikatya jaakerori jiyotanetantakeri? ¿Niinkama matakairiri kaari iñaapiintatzi? ³ ¿Tema iriitake añaapiintzi josheronkayetziro inchakota? ¿Tema iri otomi María? ¿Tema añiiri Jacobo, José, Judas ipoña Simón, iriitake irirentzipayeeni? ¿Arira akarayetziro iritsiro anampitaro jaka?" Ari opoña te inkempisantaiteri Jesús. ^{†4} Iro ikantantanakeri: "Ari jashi jovatziro kamantanteneri, te iriñaapinkathaiteri isaikayetzira isheninka." ⁵ Irootakera kaari okantanta Jesús iroñaakantero ishintsinka janta. Te iroshekiperote mantsiyari jovashinchaake jantantanakeri kapicheeni irako. ⁶ Antaro jovashiretakotakeri ikaratzi kisoshirevaitatsiri, kaari kovatsine inkempisantai. Iroora ikenan-

† Irootake iñaavaitakeri Jesús, tema arameo onatzi jiñaanetari irirori. †† Jacobo, irijatzira ikantaitzitari eejatzi Santiago.

tanakari jiyotaantayetzi pashineki nampitsi tzimayetat-siri janta.

Jotyaantaitziri iyotaari (Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane. Ipasavyaakari ishintsinka inkitsirinkantyaariri irirori peyari. Jotyaantakeri, intsipatavakaayetanakya inkarate apite. ⁸ Ikantavakeri: "Eerora paanake pi-tharate, povarite, eejatzi piireekite, intaani paanake pikotzi. ⁹ Eero okantzi paanake eejatzi pashine piithaare. Aparoni pinkyaantanakya pi-zapato-te." ¹⁰ Ikantzitavakari eejatzi: "Pareetakyaarika aparoni pankotsi, arira pimaapiintatye, irojatzivi pavisantakyaari pashineki nampitsi. ¹¹ Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaitzimi eejatzi, pavisapithateri. Potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisanteri Pava. Iriira irimaperoitai irovasankitaiteri apaata, anaanakero inkantayeetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora." ¹² Ikanta jiyaayetakera iriyotaane Jesús ikamantayetairi atziri irovashaantairo ikaariperoshireyetzi. ¹³ Jovavisaakoyetake jaakiri peyari, jovashinchaayetai eejatzi osheki mantsiyari jotziritantari yeenkantsi.

Ikamantakeri Juan oviinkaantanteneri (Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Areetakotakeri pinkathari Herodes okaratzi Jesús jantayetziri. Tema ikantayeetake: "Añagaira Juan oviinkaantanteneri. Piñeeri otzimi ishintsinka." ¹⁵ Pashine kantayetatsiri: "Elías inatzi." Ikantayeetzi eejatzi: "Aamaa iriitake pashine kamantanteneri." ¹⁶ Ikanta ikemakera Herodes ikantayeetakeri, ikantanake irirori: "Iriitakera añaagaatsi Juan nothatzinkakaantakeri." ¹⁷ Opoñaantzitakeri Herodes jashitakotakaantziri Juan, okantakaantziro Herodías, iinantavetari Felipe irirentzi Herodes. Irootake jiinantaariya Herodes irirori. ¹⁸ Tema ikaminaantavetatya Juan, ikantavetakari Herodes: "Te onkameethate piinantyaaro iina pirentzi." ¹⁹ Iro opoñaantari okisaneentziri Herodías, okovake ova-maakaanterimi. ²⁰ Irootake jashitakotzitakaantantakariri Herodes. Iro kantamaitacha Herodes iniroite jiñaapinkathatakeri Juan, jiyotzi kameethashireri ini, itasorentsitakaane Pava jinatzi. Tera inkove irovaiteri. Tema maaroni ikaminaavetariri, okompitzimoshiretakari Herodes. Ari jeshiventavetaro ikempisantziri. ²¹ Opoña aparoni kitaite, joimoshirenkavetaro Herodes itzimantakari pairani. Ipokaiyakeni ikaratzi ipinkathar-entsitzi, ipokake ijevare ovayiriite Roma-satzi, ipokake jevayetatsiri Galilea-ki. Ovaiyakani. ²² Opoña okyapaake ishinto Herodías jovaiyanira, amasheetapaake, ookimotapaakari Herodes amasheetane, ari ikempitakari itsipatakari jovaiyani. Ikantanakero Herodes: "Ari nompakemi opaitarika pinkampitenari. ²³ Eero namatavitzimi, jiyotzi Pava kyaaryoo nokantzi. Iroorika pinkovemi okaratzi nopinkathariventziri, arityaami onkantake nompemi kashetani." ²⁴ Iyaatashitanakero iniro, okantapaakero: "¿Opaitama nonkampiteriri?"

Okantanake iroori: "Pinkampiteri iito Juan ovi-inkaataneri." ²⁵ Piyapaaka evankaro, okantapaakeri: "Nokovi pimpenaro iito Juan, povakenaro matzitaki." ²⁶ Jovashiretanaka antaro pinkatharika. Tema maaroni ikemaitakeri inkaaranki, ikantakerori evankaro, tekatsi inkenakaanairo, ontzimatyero impero okovakotakeriri. ²⁷ Jotyaantake ovayiri iramakeneri iito Juan. ²⁸ Jatanake ovayiri jashitakoyeetzirira Juan, ithatzinkapaakeri, jamakotakero iito matzitaki. Ipaitakero evankaroka, aanakenero iniro. ²⁹ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane Juan-ni. Pokaiyakeni, ikitaitari.

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Aritake areeyetaa irotyaantane, apatotapaa maaroni isaikira Jesús, ikamantapairi okaratzi jantayetakeri. ³¹ Eekero ipokaminthatatzi atziri, piyayetacha pashine. Te onkantapainte iriyaataiyeeni Jesús irovaiya. Irootake ikantantanakariri Jesús iriyotaane: "Thame aate tsika te inampiitaro, amakoryaavakeeta kapicheeni." ³² Otetaiyanakani pitotsiki, jataiyini. ³³ Iro kantamaitacha, osheki amenakotavakeriri jiyaaanake, jiyotavakeri. Shiyeeyanakani ikenaiyake avotsiki, ipoñaanakaro nampitsiiteki. Iri etaiyakaroni jareeta, apatotaiyapaakani. ³⁴ Ikanta jareetapaaka Jesús, jiñaa-paatziiri ipiyotaiyakani. Jetakoshiryapaakari. Tema ikempitakityaari oisha eerorika itzimi aamaakoveentyaarine. Jiyotaayetapairi eejatzi. ³⁵ Aritake sheetyaanake, ipokashitapaakeri iriyotaane, ikantapaakeri: "Iyotaanari, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro. ³⁶ Pinkaratero piyotaantzi, iriyaaita atziripayeeni nampitsiki iramanante iroyaari." ³⁷ Ari ikantake Jesús: "Pimpereri eeroka iroyaari." Ikantziya: "¿Pikovatzi-ima niyaate namanantakite novakayaariri? Oshékira ovinaro, eero janteta kireeki aamaaka 200 denario ompinatyaari, novakaantyaariri maaroni." ³⁸ Ikantzi Jesús: "¿Tsika okaratzi tanta jamanontakari atziriite? Piyaaate pamenakitero." Ikanta jamenakitziro, ikantziro: "Tzimatsi 5 tanta, ipoña apite shima." ³⁹ Ikantzi Jesús: "Pomisaikeri maaroni atziri onatsiryaapankaatake kataroshimashi, pinashiyetyaarira pomisaikayeteri." ⁴⁰ Ari jimatakeri. Tzimatsi nashiyetainchari isaikayetake aamaaka ikaratzi 100 atziri, jimataka eejatzi pashine aamaaka ikaratzi 50 atziri. Ari ikantayetakeriri, jomisaikakeri maaroni. ⁴¹ Ipoña Jesús, jaakotanakero 5 tanta okonovakarira apite shima, amenanake inkiteki, ipaasonketanake. Ipetoryaakero tanta, ipakeri iriyotaane, jovavisaakeneri irirori atziripayeeni. Ari ikempitaakeriri eejatzi shima, jantetaakari maaroni. ⁴² Maaroni jovaiyakani, kemaneentaiyakani. ⁴³ Ijaikiyeetai 12 kantziro okaratzi jovakaantakari. ⁴⁴ Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari.

Janiitantaro Jesús inkaare

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Ari ikantanairi Jesús iriyotaane: "Thamera, petaiyaaro pimontyagai nampitsiki Betsaida." Ikan-tanakeri piyotzimentakariri: "Kantatsira piyaayetai pi-

pankoki." ⁴⁶ Ikanta jiyaaanaira maaroni atziri, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate. ⁴⁷ Aritake tsirenitanake, overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki inkaare jimontyaakotaiyani. Apaniro isaikake Jesús otzishiki, ⁴⁸ jamenakotakeri iriyotaane, shintsi ikomataiyini oipiyapiyatakotakerira tampyaa. Okanta okitaitzimatake, jiyaatashitairi, janiitantaaro inkaare, ikemashitapairi itaapiiki, iro iravisanakerimi. ⁴⁹ Ikanta jiñeeyavairi, joshiyakaantzi shiretsi inatzi, kaimaiyanakeni, ⁵⁰ tema maaroni otsinkashiryaaanakeri iñaakerira. Ipoña ikantapaakeri Jesús: "Naakatake pokaatsi, eero pitharovi, tontashire pinkantaiyaani." ⁵¹ Otetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. Ipampoyaaminthataiyakerini. ⁵² Tema tekeraata inkemathatero joshekyaaantakarori Jesús tanta, iro okantakaantziro ikisoshirevaitaiyini.

Jovashinchaantzi Jesús Genesaret-ki

(Mt. 14.34-36)

⁵³ Irojatzari jareetantaiyapaakari inampiki Genesaret-satzi. ⁵⁴ Iro jaatakoiyapaakitziini, jiyoitavakeri Jesús. ⁵⁵ Ikamantavakaanaka maaroni nampitarori janta, jamakoyeetakeri mantziyari inaryaamentoki. Tsikarikara isaiki Jesús, ari jamakoyeetziniriri. ⁵⁶ Omataka ikemayetzira iryaaniki nampitsi, nampitsiki antaro, eejatzi ovaantsiki, jovakoyeetziniri mantziyari avotsiki, ikantayeetziri: "Pishineteri irantzitavakemiro piithaare kapicheeni." Tema maaroni antzitayetakeriri iithaare eshitakoyetai.

Ovaariperoshiretziriri atziri

(Mt. 15.1-20)

7 Ipoña ipokaiyake Fariseo itsipatakari iyotzinkari, ipoñaayetaka Jerusalén-ki. Japatoventapaakari Jesús. ² Tema iñaapaakitziiri iriyotaane te irantero jametapiintaitari ikivaakota jovaiyanira. Ikishimatapaakeri. ³ Tema okaratzi jantapiintziro Fariseo-payeeni, eerorika ikivaakota, eero jovaa. Irootake jametapiintakariri pairani icharineete: Aririka inkove iroya, ontzimatyero inkivaakotavakya, inkitevathatantyaari. ⁴ Aririka irareetaiya jamanantavaitzi, tekera irovapaiyaata, inki-vaakoperotapaiya. Tera aparoni onkantya jameyeteri, ikivayetzitaro eejatzi iriraamento, iyovite, ironkotsimento, imaamento, maaroni. ⁵ Irootake josampitankariri Jesús, ikantziro: "¿Opaitama ipeyakotantakarori piyotaane jiyotaayetairi pairani acharineete? Noñaapaakeri jovaiyani, te inkivaakotya." ⁶ Jakanake Jesús, ikantziro: "Kamataviri pinaiyini. Eeroka iñaaventake pairani Isafas-ni, ikantake josankinatzi: Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni. Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha. ⁷ Amenaashivaita jotyeeerovayeta iñaapinkathavetana, Tema jiyotaantashivaitaro jameyeteri irirori. ⁸ Pipeyakotakero eeroka Ikantakaantane Pava, pantashiyetakaro jametayeteri atziriite. Pivayetziro piyovite, piraamento. Oshékira okaratzi pantashiyetakari."

⁹ Ikantziri eejatzi: "Iroora pantayeperotake pameyetari, pithainkanakero Ikantakaantane Pava.

¹⁰ Okantzi irosankinare Moisés-ni:

Piñaapinkathateri ashitamiri.

Okantzi eejatzi:

Ontzimatyé irovamaiteri kishimavaiterine ashitariri.

¹¹ Iro kantamaitacha eeroka pikantapiintzi:

'Ankashiyakairirika Pava aireekite, ontzimatyé amperi.

Onkantavetakya afeeri irashinonkaavaitya ashitairi.'

¹² Ari pikantakari eeroka, piyotaashiyetakari atziripayeeni inthainkantavaite, te irineshinonkayetairi ashitariri. ¹³ Intaani pantashiyetakaro jameyetari pairani picharine, irootake pithainkantakarori iñaane Pava. Arira pikantapiintatya pantayetziro kempitakarori iroka."

¹⁴ Opoña ikaimakeri Jesús maaroni apatotainchari, ikantziri: "Pinkempisantaiyeni, onkantya pinkemath-atantyaarori nonkanteri. ¹⁵ Maaroni jovayeetari, te ovaariperoshiretante. Irooma okaratzi amishitovayetziri poñaachari inthomointa, irootakera ovaariperoshiretantatsiri. ¹⁶ Povayempitatyaaaro iroka." ¹⁷ Ikanta jiyaaatayeeni atziri, kyaapai Jesús pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: "¿Opaitama poshiyakaaventakeri?" ¹⁸ Jakanake Jesús, ikantzi: "¿Tema pinkemathatavakero eejatzi eeroka? ¿Tema piyote eeroka te ovaariperoshiretantzi okaratzi jovayee-tari? ¹⁹ Tekatsira onkantero ashire, intaani okeniro asheetoki, irojatzi oshitovantanaiyaari." Iro jiyotaantakeri Jesús, tema te onkaariperote okaratzi jovayee-tari. ²⁰ Ipoña ikantanake eejatzi: "Irooma aririka ankinkishiretya antakairi asheninka kaariperori, irootakera ovaariperoshiretantatsiri. ²¹ Tema inthomointa ashireki opoñaayeta, okempitatyaa: kaariperori kinkishiretaantsi, kaari kinataantsi, mayempitaantsi, ovantaantsi, ²² koshitaantsi, mashithataantsi, kaariperoshiretaantsi, amataavitaantsi, mayempiryookitaantsi, samakoneentaantsi, kishimataantsi, asagaaventaantsi, masontzishiretaantsi. ²³ Tema okaratzi ikinkishiretapi-intaka atziri kaariperori onatzi, irootake iñaantarori ovaariperoshirevaitziri. Tema inthomointa ishireki opoñaayetaka irokapayeeni."

Aventaari Pava Sirofenicia-sato

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Opoñaashitaka ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro, irojatzi janta Sidón-ki. Ari isaikapaake aparoni pankotsi, te inkovavetya inkemakoiterimi. Iro kantacha te onkante iromanakotyaa. ²⁵ Tema janta tzi-matsi aparoni tsinane, jaakiri peyari oshinto. Oke-makotavakeri iroori Jesús, iyaatashitanakeri, otyeerovashitapaakari. ²⁶ Kaari judío iroka tsinane, opoñaatya iroori pashineki nampitsi opaita Sirofenicia. Okantapaakeri: "Jesús, povashinchagainaro nishinto, jaakatziiro peyari." ²⁷ Ikantanakero irirori: "Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: Te aapithateri irovarite eentsi amperi otsitzi iroyaaro, apaniro jovaro irirori irojatzi inkematziitantakyaari." ²⁸ Ipoña akanake tsinane, okantziri: "Omaperotatya pinkatharí. Ari ikatziyapiin-

tari otsitzi irirori jantyaatziini, jovayetaro ovaritentsi jookakaantayetziri eenchaaniki." ²⁹ Ikantzi Jesús: "Ari okanta, omaperotatya pikantakeri. Kantatsi piyaatai, ari piñaapairo pishinto, eshitakotai iroori." ³⁰ Okanta iyaatai tsinane opankoki, oñaapairo ishinto onoryaaka omaamentoki, eshitakotai.

Jovashinchagairi Jesús omatayempivetari

³¹ Ipoña jovaanaa Jesús isaikavetapaakara nampitsiki Tiro, ikenanairo Sidón-ki, Decápolis-ki irojatzi jareetan-taari Galilea-ki. ³² Ari jamaitakeneri aparoni atziri matayempiri, kisovaanteri inatzi eejatzi. Ikantaitapaakeri: "Jesús, pantantavakyaari kapicheeni pako." ³³ Ipoña Jesús jaanakeri jantyaatziini, josaantantakari irakoimpeki iyempitaki, jotziritantakari ichoore ineneki.

³⁴ Amenanake inkiteki, jovineenkatanaka, ikantziri: "¡Efata!" (akantziri añaaneeki aaka: "ovitaryagaiyaata.")

³⁵ Apathakero ivitaryaanaa iyempita, te inkisovaante-tanai eejatzi, kantana iñaavaitzi. ³⁶ Ikantavetakari Jesús: "Eerora pikamantakotana." Iro kantacha ipiyathatakari, ikamantakeri maaroni atziri. ³⁷ Ipampoy-aaminthaitanakeri Jesús, ikantayeetzi: "¿Opaitama okameethatantari jantziri irika? Ikemakagairi matayempitari, iñaavaitakagairi eejatzi kisovaanteri."

Jovakaari Jesús 4,000 shirampari

(Mt. 15.32-39)

8 Ikanta japatotaiyanira osheki atziri, thonkapaaka irovarite. Ikaimakeri Jesús iriyotaane ikantziri: ² "Antaro netakoshiretakari atziripayeeni. Tema mavatake kitaite itsipatakana jaka, tekatsitapaake irovaiaari. ³ Aririka notyaantairi, ari aakeri itashe avotsiki, tema tzi-mayetatsi poñaachari intaina." ⁴ Jakanake iriyotaane, ikantziri: "¿Tzikama ayeka ovakaiyaariri jaka tsika te inampiitaro?" ⁵ Josampitziri Jesús: "¿Tzikama okaratzi tanta tzi-matsiri?" Ikantaiyini irirori: "Tzimatsi 7." ⁶ Ipoña jomisaikakaantakeri Jesús maaroni atziri kipatsiki. Jaakero 7 tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipakeri iriyotaane jovavisaakeneri atziripayeeni irirori. ⁷ Tzimitacha eejatzi tsikarika ikaratzi shimaaniki. Ipaasoonkeventakeri eejatzi, ipayeetakeri atziripayeeni. ⁸ Ovaikyani maaroni, kematziiitayakani. Ijaikitai okaratzi tzi-makaantapaintsiri 7 kantziri. ⁹ Maaroni ovainchari aamaaka ikaratzi 4,000 shirampari. Ari jomityaantayetairiri. ¹⁰ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari iriyotaane, montyaakotanaa intat-sikeronta opaitara Dalmanuta.

Ikovakoyeetziri Jesús intasonkaventante

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Ipoña ipokaiyapaakeni Fariseo, iñaanaminthata-paakeri Jesús, ikovi iriñeero intasonkaventante, iro iriyotantaityaari omaperotatya opoña itasorenka inkiteki, tema iñaantatyaari. ¹² Jovineenkatanaka Jesús, ikantzi: "¿Opaitama ikovantari iriñeena nontasonkaventante

† Iriira joshiyakaaventayeetzi judío-payeeni, ikempitari eenchaaniki. Iriima kaari judío-tatsine ikempitari otsitzi.

irikapayeeni? Eero noñaakimaitari. Omaperora.”
¹³ Piyanaka Jesús, montyaakotanaa.

Shineyakairori itantane Fariseo (Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ari ipeyakotanakaro iriyotaane iraanontanakyaami tanta, intaani jaamatsitanake aparoni janta ipitoki.

¹⁵ Ari ikantzi Jesús: “Ontzimatyé paamaventyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Herodes.”

¹⁶ Ari iñaanatavakaiyani iriyotaane, ikantavakaa: “Kaarima amantaka tanta.” ¹⁷ Ikanta Jesús jiyotake ikantavakaari iriyotaane, ikantzi: “¿Ipaitema pikan-tavakaamentari: ‘Kaari amantaka tanta?’ ¿Tema pike-mi? Kisoshire pikantaka. ¹⁸ Tzimavetacha poki te piñaante, tzimavetacha piyempita te pinkeme. ¿Tema pinkinkishiryeeero noshekyaanatarori tanta? ¹⁹ Tema 5 tanta tzimavetacha, iro kantamaitacha jovaiyakani 5,000 shirampari. Piyoyagairo okaratzi tzimakaanta-paintsiri. ¿Tsikama okaratzi kantziri jaikitaachari?” Ikan-taiyini: “12 kantziri.” ²⁰ “Eejatzi nokempitaakero, kar-avetachari 7 tanta, jovaiyakani 4,000 shirampari. Piyoy-agairo tzimakaantapaintsiri. ¿Tsika okaratzi kantziri pi-jaikitairi?” Ikantaiyini: “7 kantziri.” ²¹ Ari ikantziri: “¿Tek-erama pinkemathateroota?”

Jovashincheetziri mavityaakiri

²² Areetaka Jesús nampitsiki Betsaida. Jamaitakeneri mavityaakiri, ikantaitapaakeri: “Pantantanakyaari kapicheeni pako.” ²³ Ipoña Jesús, jakathavakotanakeri. Jaanakeri othapiki nampitsi. Ichoontaakitakeri, jantan-takari kapicheeni irako. Josampitzimaitari: “¿Kantatsi pamene?” ²⁴ Ari jamenanake, ikantzi: “Amenavetaana, noñaavetaari atziri janiitaiyini, iro kantamaitacha te inkoñaaperote, joshiyakaro inchato.” ²⁵ Ipoña japiitak-eri ipampitaakitziri, iñaantaari jamenakagairi eejatzi. Ari jeshitakotanake, koñaatanai jameni intaina, iñaanairo maaroni. ²⁶ Jotyaaantairi, ikantavairi: “Eerora pikenanai nampitsiki, te nonkove pinkamantakotena.”

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús (Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Ipoña jovaanaka Jesús, itsipatanaari iriyotaane, iriyaatero maaroni nampitsi saikatsiri Cesarea-ki in-ampitsiteki Filipino. Okanta niyanki avotsi josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Ipaitema ikinkishiretakotanari atziripayeeni?” ²⁸ Ari jakaiyanakeni: “Ikantayeetzi Juan-ni oviinkaantanteri pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías pinatzi. Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi pashine, kaman-tanteri piriintaacha.” ²⁹ Ipoña josampitanakeri irirori, ikantziri: “¿Opaita pikinkishiretari eeroka?” Ari jakanake Pedro: “¿Cristo pinatzi!” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Eerora pikamantakotana.”

Iñaaventziro Jesús inkame (Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Ari jetanakaro Jesús ikamantziri iriyotaane onkarate avishimoterine, tema iri apaniro paitaincha

Itomi Atziri. Ikantziri: “Oshekira noñeero noñaashitakoventyaami. Osheki inkisaneentena pinkatharipayeeni, eejatzi ijevarepayeeni omperata-sorentsitaari, eejatzi ikaratzi iyotzinkariite. Irova-maakaantena. Iro avisavetakya mava kitaite, aña-gaana.” ³² Ari ikantakeriri, te iromanero. Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikovavetaka inkaminairi-mi. ³³ Ipithokapithatanakari, jamenanakeri iriyotaane, ikisathatanakeri Pedro, ikantziri: “¿Piyaate Satanás! Tera poshretaro eeroka ikovakaantziri Pava, intaani poshretaro ikovayetziri atziriite.” ³⁴ Ipoña ikaimakeri Jesús piyotzimentakariri, ikaimakeri eejatzi iriyotaane, ikantakeri: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana irovashaantairo ikovashiyetari irantero. Onkantavetya impaikakoiterimi, intsipatyaana. ³⁵ Ikaratzi etako-vaitachari apaniro jantayetziro inemetashiyetari, ari im-peyashitakya. Iriima inkarate kamementenane, okan-takaantairo ikempisanziro Kameethari Ñaantsi, ari-take iravisakoshiretai. ³⁶ Amenaavaitashitara iñeetziro otzimimotantzi osheki ovaakaronsi tzimayetatsiri jaka kipatsi, impoña iriñeetairo impeyaashiitaiyaaro añaantarentsi. ³⁷ ¿Kantatsima impinakoventaitya eero iñaantaitaro impeyashitaitya? ³⁸ Tema ikaratzi pashikiventakotanari naaka iñaaventaina kaariper-oshireriki atziri, ari nonkantzitaiaari naaka eejatzi nompashikiventairi apaata aririka nompiye namairo irovaneenkaro Ashitanari nontsipatyaari maninkari-ite, tema naaka Itomi Atziri.”

9 Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzi-mayetatsi pikaratzi jaka, tekeraata pinkameeta, ari piñaakero ishintsinka Pava tsika ikanta ipinkathariventantzi.”

Ishipakiryimotakeri Jesús iriyotaane (Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Okanta avisanake 6 kitaite. Tonkaanake Jesús otzishiki, jaanakeri Pedro, Juan, ipoña Jacobo. Ari ishipakiryimotakeriri. ³ Kitamaro okantanaka iithaare, tekatsi ankempitakaantya okitamaronanaka. ⁴ Iñaatziri Elías itsipatapaakeri Moisés, ikinkithavaitakaapaakeri Jesús. ⁵ Iñaavaitashitanaka Pedro, ikantanakeri Jesús: “Iyotaanari, omapero okameethatzi pamaiyakena jaka. Kameetha novet-sikaiyemine mava pankoshetantsi: aparoni pashitya eeroka, aparoni irashitya Moisés, irashitya aparoni Elías.” ⁶ Tema itharovaiyanakitziini, irootake iñaavaitashivaitantanakari. ⁷ Ipoña opokapaake menkori otsimankakotapaakeri. Ikematzi ikantaitzi: “Notomi inatzira irika netakokitari, pinkempisanteri.” ⁸ Ipoña jamenaperovetaiyanaani, tekatsi iriñaanai, in-taani Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaanira otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantanziro iñaakeri irojatziri apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaara.

¹⁰ Irootake eero ikamantakotantari, iro kantacha oshe-ki josampitavakaiyakani irirori tsika opaita ikan-takotziri Jesús, ari irañagai inkamavetakya. ¹¹ Ipoña josampitaiyakeri, ikantziri: “¿Opaitaka ikantakotziri iy-

otzinkariite iriira eevatapaintsine Elías impoke?"¹² Ari jakanake Jesús, ikantziri: "Omaperotatya, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovatampatzikatanta-paake. ¿Tsikama okantzika josankinatakoyeetakena pairani? Tema okantzi: 'Irika Itomi Atziri, osheki inthainkavaitaitei.'¹³ Pinkeme, aritakera pokake Elías. Osheki imaimaneetavakeri, imonkaratakero okaratzi josankinatakoyeetakeriri."

Jovavisaakotziri Jesús eentsi jaakiri peyari

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jareetaa Jesús jookanakeri iriyotaane, iñaapaatziri ipiyotzimentakari osheki atziri itsipatakari iyotzinkariite iñaanaminthatziri.¹⁵ Ikanta iñaavairira ipokai Jesús, ipampoyaavairi, ishiyanaka irovethatavaiyaari.¹⁶ Josampitapaakeri Jesús, ikantzi: "¿Ipaitema piñaanatzimentziriri?"¹⁷ Akanake aparoni, ikantanake: "Iyotaanarí, namatziimiri notomi jaakiri peyari, te onkantai iñaavaitai.¹⁸ Impokashitapairirika, osheki jomposakaavaitari kipatsiki. Ishimorepaantevaitakaari, jatsikaikivaita, ikisotakairi. Nokantavetakari piyotaane irovavisaakotainari, te irimateri."¹⁹ Jakanake Jesús, ikantanake: "Tetya pinkempisantaiyeni eeroka. ¿Tsikapaitema piyote? Pamakeri jaka eentsi."²⁰ Jamaitapaakeneri. Ikanta peyari iñaapaakerira Jesús, jompetatakanakari shintsiini eentsika, tyaanake, ipinaavaita kipatsiki, ishimorepaantevaitanake.²¹ Josampitanakeri Jesús iriri eentsi, ikantziri: "¿Tsikapaitema jetantanakari peentsite?" Ikantzi: "Ari ikantzita ovakera jeentsitapaake.²² Itaakaavaivetakari paampariki, ipiinkavaitzi eejatzi jiñaaki, ikovi irovamayerimi. Kantatsirika pineshinonkatyaana, pimatero."²³ Ikantziri Jesús: "¿Opaitama pikantantarori 'Kantatsirika...?' Aririka pinkempisantanaí, aritake omatakya maaroni."²⁴ Ipoña ikaimanake shintsiini iriri eentsi, ikantanake: "Kempisantavetachana, terika nokempisantaperotzi, pinkempisantakaaperotaina eeroka."²⁵ Eekerora iñaatzi Jesús ipokaiyapaakeni atziri, ikisathanakeri peyari, ikantanakeri: "Pintainaryeeyaari eentsi, eerora pipiyashitaari eejatzi."²⁶ Ikaimanake shintsiini peyari. Ikamanatakanakeri eentsika. Osheki kantainantsiri: "Kamake eentsika."²⁷ Ipoña jakathavakotanakeri Jesús, jovatziyakeri. Añaanai.²⁸ Ikanta ikyapaakera Jesús pankotsi, ari josampitakeriri iriyotaane apaniroini, ikantziri: "¿Ipaitema kaari nomatantari naaka novavisaakoteri?"²⁹ Ikantzi Jesús: "Imaperotatya ishintsitzi irika peyari, okovitya aakoventyaaro amane, antziventyaari eejatzi."

Japiitairo Jesús ikamantakota inkamimotante

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ipoña jovaanaa Jesús, ikenayetanai Galilea-ki. Tera inkove inkemakoteri atziriite.³¹ Tema jiyotaayetatziri iriyotaane, ikantayetzi: "Irootaintsira irakaantaiteri Itomi Atziri, irovaiteri. Avisavetakya, mava kitaite, aritake irañagai eejatzi."³² Iro kantamaitachari te iriyotaiyavakeroni okaratzi ikamantavetariri. Tekatsi kovatsine irosampiteri.

Tsika itzimi iriiperotatsiri

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Areetaiyaani Capernaum-ki. Ikanta isaikaiyapainira pankotsi, josampitakeri Jesús, ikantziri: "¿Opaitama pikantavakaari inkaaranki avotsiki?"³⁴ Ari imairetaiyak-eni irirori. Tema ikantavakaamentatyaaro inkaaranki avotsiki tsikarika itzimi iriiperotatsiri.³⁵ Saikanake Jesús, japatotakeri 12 iriyotane, ikantziri: "Aririka pinkove piriiperote, poshiyakotyaari ikanta otzikataari, te ipinkathariventantzi irirori."³⁶ Jamake aparoni eentsi isaikaiyakenira, ithomaakeri, ikantzi: ³⁷ "Inkarate pairyirori novairo ikempisantaana, impoña irakameethatairi aparoni kempitariri irika eentsi, naakara jaakameethatake. Ari okempitari eejatzi, aririka paakameethatakana naaka, kempiperovaitaka iri paapatziyanaa itzimi otyaantakenari jaka."

Ari akaratziiri kaari kisaneentairi

(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanake Juan: "Iyotaanarí, noñaake chapinki aparoni atziri pairyirori pivairo, jovavisaakotzimaitari jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri."³⁹ Ikantzi Jesús: "Eero povashaantakairimi. Tema ikaratzi tasonkaventantatsiri ipairyirora novairo, eerora ikishimataana osamaniityaake.⁴⁰ Tema ari akaratziiri itzimi kaari kisaneentaine.⁴¹ Aririka inkaminthagaitemi impaiyeetero novairo, inkantaite: 'Nompakoteri jiña jashitaari Cristo.' Iriira impinaitairi apaata. Omaperora."

Eero pantakaantziro kaariperori

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² "Tsikarika itzimi antakaakerine kaariperori aparoni eentsi aventaanari, oshiyakariri irika jaka, ari irovasankitaayeetairi. Iro kameethatatsimi inthay-eeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki.⁴³ Iroorika pako pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi pako. Irojatzipiyaaponthokitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite pako ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitatyeeni pintagaiya,⁴⁴ tsika janta te inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari.⁴⁵ Iroorika piitzi pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi piitzi. Irojatzipiyaaponthokitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite piitzi ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitatyeeni pintagaiya,⁴⁶ tsika te janta inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari eejatzi.⁴⁷ Iroorika poki pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinkithoryaatyeeromi poki. Irojatzipiyaapityaakitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite poki ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki

tsika pinkantaitatyeeni pintagaiya, ⁴⁸ tsika te janta inkaamanetai chovitsi, tsika te intsivakanetai paampari eejatzi. ⁴⁹ Tema paamparikira iriñaantayeetyaami maaroni, inkempitakaantaitemiro eejatzi okanta katyori. ⁵⁰ Kameetha okanta tzivi okatyotzi, aririka inkonovaitero tsika ompaitya, eero apantaaro inkatyokantaitaaro. Ari pinkantanaiyaari eero okanta ontzimatye pinkempitakotaiyaaro tziviperori, paapatziyavakaiya, tema te apantaro pintzimaventavakaiya.”

Jiyotaantzi Jesús ikantziri: te apantyaaro pookero piina
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 Ikanta jovaanaa Jesús iriyaatero Judea, ikenanakero intatsikero Jordán. Japatotzimentavaari osheki atziri. Jetapaaro jiyotaayetapairi ikempitapiintzirora.

² Ari ipokakeri Fariseo, josampitapaakeri Jesús ikovi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakeri: “¿Shinetaantsitatisima aparoni atziri irookero iina?” ³ Jakanake Jesús, ikantanakeri: “¿Opaitama ikantakaantziri Moisés-ni?” ⁴ Ikantaiyini irirori: “Ishinetaakaantziro Moisés-ni ookero aina aririka impayeetairo tsika osankinatokota ookavakaantsi.” ⁵ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Okantakaantziro te pinkempisantane, irootake ishinetantakamirori iroka. ⁶ Tema pairani etantanakari jovetsikantzi Pava, jovetsikakeri shirampari, jovetsikitakaro eejatzi tsinane. ⁷ Iro jookantariri shirampari ashitariri, onkantya iraatyaari iina, ⁸ aparoni ikantanaa jaavakaanaara. Tera apite atziri inkaratanai, aparo jinanaatzi. ⁹ Irootakera eero okantanta intsiparyeeyaro shirampari itsipataakaakariri Pava.”

¹⁰ Ikanta isaikaiyini pankotsiki, josampitairi iriyotaane okaratzi ikantakeri, ¹¹ ikantanake Jesús: “Tsikarika itzimi ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jiyamayempiventakero etavetarori. ¹² Ari okempita tsinane aririka ookeri oime, agairika pashine shirampari, omayempitake eejatzi.”

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari jamaitakeneri Jesús eentsipayeeni, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Ikanta iriyotaane Jesús ikisathatavakeri amayetziriri eentsi. ¹⁴ Te onimotanakeri Jesús iñaakerira, ikantziri: “Pishineteri eentsipayeeni impokashitenaata. Eero pithañaana. Maaroni kempitaiyaarine irirori, iriitake ñagairone ipinkathariventantzi Pava. ¹⁵ Omapero, eeorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eerora iñeetairo ipinkatharitari.” ¹⁶ Ithomaavakeri eentsipayeeni, jotzimikapatziiyotakeri, itasonkaventayetakera.

Evankari ashaarantachari
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Iro iravisantanaiyaarimi Jesús, ishiyashitakari aparoni evankari, jotyeerovashitapaakari, josampitapaakeri: “Kameethari Iyotaantanerí, ¿opaita nantairi noñaantaiyaarori añaantarentsi kantaitaachaneri?”

¹⁸ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikantanariri: ‘Kameethari pinatzi?’ Apanirora ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. ¹⁹ Aritakema piyotakotakero Ikantakaantaitziri: Eero povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamatavitantzi, piñaapinkathateri ashitamiri.”

²⁰ Jakanake irirori, ikantziri: “Iyotaantanerí, nothotyaakero maaroni irojatzi netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeeni.” ²¹ Ipoña Jesús jamenakeri, jetakotanakeri, ikantziri: “Tzimatsi aparoni kovityaapainchari kaari pantzi. Piyaataate pipankoki, pimpimantero maaroni pashitari, pimpashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Pimpokera, poyaatena.” ²² Ikanta ikemavakera, okantzimoneentanakari. Ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³ Ipoña Jesús, jamenanake maaroni inampinaki, ikantziri iriyotaane: “¿Osheki opomerentsita iriyaatai ashaarantzinkari ipinkathariventantzi Pava!” ²⁴ Jiyokitziitanake iriyotaane ikemakera ikantakeri. Ipoña japiitanakero ikantziri: “Notomiite. ¿Osheki ompomerentsitziimotyaaari iriyaatai tsika ipinkathariventantzi Pava aventuraori irashaakero! ²⁵ Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero opomerentsita inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitzi Pava.” ²⁶ Eekero jiyokitziitanakitzi iriyotaane, ikantashireyetanake: “¿Tsikama impaityaaka avisakoshiretaatsine?” ²⁷ Jamenanakeri Jesús, ikantziri: “Eerora imatziro apaniro atziri, iriitakera Pava matakayerine. Tema tekatsi pomerentsitziimotyaaari irirori.” ²⁸ Ipoña ikantanake Pedro: “Jirikatakena maaroni nokarataiyakeni, nookayetanakero okaratzi tzimimoyetanari, noyaataiyakemi.” ²⁹ Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Omaperotatya, tzimatsirika kempisantanaarori Kameethari Ñaantsi, kamantakoyetanarori eejatzi, ari okanta jookayetanakarori inampi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, irovane, ³⁰ iriitake ñagairone impairi Pava osheki. Osheki onkarate pankotsi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, ireentsite, irovane. Onkamtavetakya osheki inkisaneentavaitaiteri, tema eero osamani onkantya iriñeero añaantarentsi kantaitaachaneri. ³¹ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoyetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetaiyaaro.”

Japiitairo ikamantakota Jesús irovamagaiteri
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Ikanta itonkaiyini ipampithatziro avotsi jiyaatziro Jerusalén-ki. Iriitake eevatatsi Jesús janiitaiyinira. Ipampoyaaminthataiyakerini iriyotaane, tharovashire ikantaiyani joyaatziri. Ipoña japiitakero Jesús japatotziri 12 iriyotaane, inkamanteri onkarate avishimoterine, ikantakeri: ³³ “Aataziira Jerusalén-ki. Arira iray-eeteri Itomi Atziri irakaanteri ijevare omperatso-rentsitaari intsipatakyaari iyotzinkariite, iriyakoven-teri irovaiteri, impoña irayeeetanakeri atziriki kaari asheninkata, ³⁴ irishirontzimentavaitaityaari, im-

pasavaitaite, inchoontavaitaite, irovaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”

Ikoviri Jacobo itsipatari Juan

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Ikanta Jacobo itsipatakari Juan, itomipayeeni Zebedeo, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantakeri: “Iy-otaantaneri, nokovi pantainaro nonkampitemiri.”
³⁶ Josampitanakeri irirori: “¿Ipaítama pikoviri nantemiri?”
³⁷ Ikantaiyini: “Tema irootaintsi pimpinkathariventante, pishinetena nosaikanampitemi pakojanoriki nontsiapatyaami ampinkathariventante.”
³⁸ Ikantanakeri Jesús: “Tera piyotero opaita pikampitanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima pinkempitakyaana nonkame naaka?”
³⁹ Ikantaiyini irirori: “Aritake nomatakero.”
 Ikantzi Jesús: “Omapero, irootaintsira pimatero onkarate nonkemaantsityaari, ⁴⁰ irooma pisaikanampitena nakojanoriki pintsipatyaana ampinkathariventante, eero okantzi naaka noshinetaimiro, irashira tsika itzimi ikashiyakaayeetzitakari.”
⁴¹ Ikanta ikemaiyakera pashine iriyotaane, ikisanakeri Jacobo eejatzi Juan.
⁴² Ipoña japatotanairi eejatzi, ikantziri: “Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkathariyetatsiri jaka, jomperanatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetziri irirori.”
⁴³ Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri pinkempitakotya ikantara otzikataari.
⁴⁴ Iroorika pinkove pijevatakaante, iri pinkempitakotya ikantara omperataari.
⁴⁵ Tera iro ipokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakari inkempitakotyaari otzikataari irojatziri inkamimentantakyaari, iri pinakoyentantatsine, irovatsinaryaakoventairi maaroni.”

Jamenakagaitairi kameetha Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ikanta jareetaka Jesús nampitsiki Jericó. Ipoña jovaanaa itsipatanaari iriyotaane eejatzi ikaratzi apatotzimentakariri. Okanta avotsinampikira, iñaapaakeri atziri paitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikovakoyetantzi impashiyeetyaari.
⁴⁷ Ikanta ikemake irirori, iriitake Jesús poñaachari Nazaret, ikaimakotavakeri, ikantziri: “¿Jesús, icharinentari David-ni, pineshinonkataina!”
⁴⁸ Ikisathaveetanakari irimairtantyaari, eekero ikaimanakitzi shintsini: “¿Icharinentari David-ni, pineshinonkataina!”
⁴⁹ Katziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pinkaimenari.” Ari ikaimaitakeri ikantaitziri: “Pinkatziye, ikaimatziimi, thaamenta pinkantanakya.”
⁵⁰ Jookanakeri iveviryaakoro, katziyanaka, ishiyashitapaakari Jesús.
⁵¹ Josampitavakeri, ikantziri: “¿Opaitama pikovakotanari? ¿Tsika nonkantaimika?”
 Jakanake irirori, ikantzi: “Iyotaañtanerí, nokovi name-

† Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima pinkempitakyaana iroviinkaataitena naaka?”
 †† Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana iroviinkaataitena naaka.”

navaitai kameetha.”
⁵² Ikantanake Jesús: “Kantatsi piyaatai, ovashinchagaimi paventaanara.”
 Apathakero jamenanai kameetha, joyaatanakeri Jesús.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 Irootzimatake irareetya Jesús Jerusalén, joveraaka osaiki nampitsi Betfagé ipoña Betania, omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaantakeri apite iriyotaane, ² ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakari. Arira piñaapaake aparoni evonkiri burro inthatakotya, tekera ikyaakoitairiita. Pinthataryaakoteri, pamakenari.”
³ Aririka ikantaitavakemi: “¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?”
 Pinkantanakeri eeroka: “Ikovatziiri Pinkathari. Ari iroipiyeemiri eejatzi.”
⁴ Jataiyakeni, iñaapaakeri ithatakotaka evonkiri burro pankotsinampiki. Ithataryaakotapaakeri.
⁵ Tzimatsiya atziri ñaavakeriri, ikaimakotakeri: “¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?”
⁶ Ikantanakeri irirori okaratzi ikantavakeriri Jesús. Ishineetakeri iraanakeri burro.
⁷ Jamaitakeri Jesús. Jovaitakeri manthakintsi imitzikarakiki burro, ikyaakotanakeri Jesús.
⁸ Tzimatsi omaronkashitakeriri manthakintsi, pashine chekanaintsi inhashi iromaronkero eejatzi onkantya ovaneenkantantyaari tsika ikenanakera.
⁹ Atziripayeeni eevataintsiri, ikaratzi oyaatakeriri itaapiiki eejatzi, ikaimaiyini, ikantaiyini:

□Kaakitataike añaapinkatharevé!

Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

¹⁰ Aakameethairi impoyaatyaarine acharine David-ni.

□Kaakitataike Avinkathariteperotyaari!

¹¹ Areetapaaka Jesús Jerusalén-ki, kyaapaake tasorentsipankoki, jamenayetapaakero maaroni. Tema aritakera sheetyaanake, piyanaka Betania-ki itsipatanaari 12 iriyotaane.

Jiyakatziro Jesús pankirentsi kaari kithotatsi

(Mt. 21.18-19)

¹² Okanta okitaitamanai, piyaa Jesús ipoñagaaro Betania, itashaapaake niyanki avotsi.
¹³ Jamenake jantó iñaake okatziya pankirentsi, ovaneenka okanta oshi. Jiyatashitanakero, iramene tzimatsirika okitho. Tekat-simaita, iyoshiita oshi, tema tekera onkithopaitetai.
¹⁴ Jiyakatanakero pankirentsi, ikantzi: “Ari pashi po-vaatyeeero eero pikithotai.”
 Ikemaiyakerini maaroni iriyotaane.

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Ikanta jareetaiyapaani Jerusalén-ki. Kyaapaake Jesús osaikira tasorentsipanko, jomishitovapaakeri pimantayetatsiri eejatzi ikaratzi amanantayetatsiri. Jotatsinkayetapaakero jovayeetziri kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika jovayeetziri shiro.
¹⁶ Tera ishine-

‡ Kantakotachari jaka “pankirentsi,” irojatzira ipaiyeetzitari “higuera.”

tanai aparoni iravisakayero irovaakaro osaikira tasorentsipanko. ¹⁷ Ipoña jiyotaantanake, ikantzi: "Pairani josankinaitakero, kantatsiri: 'Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintenari poñaayetachari maaroni nampitsi.' Iro kantamaitacha eerokapayeeni pamataviantapiintake janta pipimantayetzira, pikempitakaan-takero koshintzipanko." ¹⁸ Ikanta ikemaiyakeni iyotzinkariite, itsipatakari ijevare omperatasorentsitaari, jamenaiyakero tsika inkenakairo irovamaakaanteri. Iro kantamaitacha itharovakaayetakarini Jesús, tema osheki pampoyaakeriri iñiirira kameetha okanta jiyotaantayetziri. ¹⁹ Tema aritakera sheetyaake, piyanaa Jesús.

Sampishitanake pankirentsi jiyakatakeri

(Mt. 21.19-22)

²⁰ Ikanta ikenamanai osaiki pankirentsi, iñaatziro sampishitanake, kamanake maaroni oparitha. ²¹ Ikinkishiryaanairo Pedro jiyakatakeri chapinki Jesús. Ikantziri: "Iyotaanari, pamenero pankirentsi piyakatanakeri, sampishitanake." ²² Jakanake Jesús, ikantzi: "Paventaiaari eeroka Pava. ²³ Tema aririkami pinkovakoterimi Pava iroshirinkeromi otzishi irookero inkaareki, eerorika pikisoshiryaavaitanake, iri paventaanakya, aritake irimatakemiro. Omaperora. ²⁴ Iroora nokantantamirori iroka, tema aririka pamaneri Pava pinkampiteri tsika ompaitya, paventaanakyaaririka, aritake irimatakemiro pikovakotziriri. ²⁵ Aririka pamaneri Pava, pimpeyakotairo kaari onimotemine jantzimotozimiri eeroka, onantyaari Ashitairi inkitesatzi impyekotaimi eeroka pikenakaashitakari. ²⁶ Eerorika pipeyakotairo jantzimotozimiri eeroka kaari onimotemine, arira inkempityaari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, eero ipeyakotzitaami eeroka pantakero kaariperori."

Ishintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Ikanta jareetaiyapaani Jerusalén-ki, aniivaitapai Jesús tasorentsipankoki. Ipokashitapaakeri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ipokake eejatzi antarikonaita. ²⁸ Josampitapaakeri, ikantziri: "¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?" ²⁹ Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: "Tzimatsi eejatzi naaka nosampitemiri, aririka pakakena ari nonkamantakemiro niinka otyaantakenari. ³⁰ Tema joviinkaantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?. Pakaiyenitya." ³¹ Ipoña ikantavakaanaka: "Aririka ankantakeri Pava otyaantziri, ari inkantanakai: '¿Opaitakaya kaari pikempisantantari?' ³² Aririka ankante: 'atzi otyaantakeri,' ari inkisanakai atziripayeeni. Tema ikantaiyini atziririite, omaperora kamanantanerini inatzi Juan-ni." ³³ Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: "Te niyotero." Ikantzitanaka eejatzi Jesús: "Ari nokempita naaka, eero nokantzimiro niinka otyaantakenari."

Kaariperoshireri antavairantzi

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 Ari jetanaaro Jesús joshiyakaaventziro okaratzi jiyotaantayetziri, ikantzi: "Ipankitake aparoni shirampari chochokimashi, jotantakotakero, jovetsikanontakero iroveronta apaata ovaaki, jovetsikake pankoshetantsi inkene iramenakoitero pankirentsimashi. Ipoña jamenake amenerone ivankiremashi, jatake irirori intaina. ² Okanta irakapaitetake ivankire, jotyaaantavetaa iromperatane iragaatemi okithoki. ³ Ikanta iñaavakeri antavairantzi, jaavakeri ipasavaitavakeri, joipiyeeri tekatsi iraanai. ⁴ Jotyaaantzitaveta eejatzi pashine iromperatane. Itsitokainavaitakeri, ikaviyavaitakeri, joipiyakeri. ⁵ Jotyaaantake eejatzi pashine, jovaitakeri. Osheki ikaratzi jotyaaantavetaka, tzimayetatsi ipasavaitakeri, jovaitakeri pashinepayeeni. ⁶ Aparoni ikantapaaka itomi irirori, jetakokiperotari, jotyaaantakeri, ikantashiretzi: 'Irikarika notomi naaka ari iñaapinkathaitakeri.' ⁷ Iro kantamaitacha irikapayeeni amenirori pankirentsimashi, ikantavakaa: 'Jirikataa ashitaiyaarone apaata pankirentsimashi. Thame ovamayeri, ayeroota aaka.' ⁸ Jaavakeri, jovakeri. Jookakeri othapikitapaaka pankirentsimashi. ⁹ ¿Ipaitama iranteri ashitarori pankirentsimashi? ¿Tema ari impokanake irirori, irovakeri aamaventavetarori ivankiremashi, iramenanai pashine? ¹⁰ ¿Tema piñaanatero osankinarentsi? Kantatsiri:

Imanintavetakero mapi ovetsikirori pankotsi.

Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

¹¹ Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori onampinaki.

Irootakera apampoyaaminthatantakariri."

¹² Ari ikovavetaiyanakani irakaantanakerimi Jesús, jiyotavakero iriitake iñaaventakotziri. Te onkante, tema itharovakaayetatyari atziri piyotzimentakariri. Jovashaantanakeri, jiyaapithatairi.

Kameethama impinayeeteri pinkathari

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ipoña jotyaaantaitake Fariseo itsipatakari ikaratzi aapatziyayetariri Herodes, ikovaiyaveta inkompi-takaiyaarimi Jesús. ¹⁴ Ikanta jareetaiyakani, ikantapaakeri: "Iyotaantanerini, okaratzi piñaanetarini eeroka iroopero onatzi, kaarira inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro eeroka kyaaryooperoini inintakaantziro Pava. ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaan-tane Pinkathari César?" ¹⁵ Jiyotakotakeri Jesús, ikovatzi iramataviterimi ikaratzi osampitakerini, ikantanakeri: "¿Ipaitama piñaantantanari? Pamakeni kireeki, namenavakeriita." ¹⁶ Jamaitapaakerini. Ikantzi Jesús: "¿Ipaitama ashitarori iroshiyakaaro jaka? ¿Ipaitama ashitarori ivairo?" Ikantaiyini irirori: "Itrash César." ¹⁷ Ikantanake Jesús: "Tema iri César ashitari, pantantyaanirini okaratzi ikovakayimiri pimpinateri. Irooma maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaanirini ikovakaayetzimiri irirori." Iyokitzi ikantaiyanakani ipampoyaakeri Jesús.

Josampitakoventaitziro aririka irañagai kamayetaintsiri
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetatsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri: ¹⁹ "Iyotaantanerí, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka inkame aparoni shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzi iinantaiyaaro irirentzi. Aririka ovaiyantai tsinane, kempivaitanaa iriirikami ashityaarine oime kamaintsiri.

²⁰ Thame ankantavake: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatziini. Etarori itzimi jaavetaka iina, tekera osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina.

²¹ Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo. Ipoñaavetapaaka mavatatsiri itzimi, eejatzi ikempitakari irirori. ²² Ari ikantakari maaroni ikarataiyinira 7 irirentzi. Tekatsi aparoni ovaiyantakairone. Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. ²³ Aririkami irañaa yetaimi apaata ikamayevetakara, ¿itzimikama oimentaperotari tsinaneka? Tema maaroni ikaratzira 7 jinantavetakaro."

²⁴ Jakanakeri Jesús, ikantziri: "¿Opaitama kaari pike-mathatantaro osankinarentsi? ¿Opaitama kaari piyotakotantaaro ishintsinka Pava? ²⁵ Tema aririka irañaa yetai apaata kamayetaintsiri, eero itzimapai aavakaayetachaneri. Inkempitapaiyaari maninkariite saikayetatsiri inkiteki. ²⁶ Irooma okantakota irañaa yetai kamayetaintsiri, ¿tema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta Pava iñaanatantakariri otaara kitocheemaishi? Ikantakeri:

Moisés, Naaka Pava, iñaa pinkathatziiri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

²⁷ Ari ayotziri, añaa yetatsi irirori, tema te imatziro kaminkari iriñaa pinkathateri Pava, intaani añaa yetatsiri. ¿Ñaakero? Pikenakaashitakaro eeroka."

Iñaaventakoitziro ikovakaaperotairi Pava

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Ari ipokapaake aparoni iyotzinkari, ikemapaakeri iñaanatavakaa. Iyotapaake kameetha Jesús jiyotaakeri Saduceo, josampitapaakeri irirori: "¿Otzimikama etarori okovaperota Ikantakaantaitane?" ²⁹ Jakanake Jesús, ikantziri: "Jiroka kovaperotachari, okantziri:

Pinkeme Israel-mirinkaite, irika Avinkatharite Pava, Pinkathari apaniro ikanta irirori.

³⁰ Petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, petakoshintsitaiyaari, pampithashire povairi eejatzi. Iroora kovaperotachari Ikantakaantaitane. ³¹ Ari okempitaro apitetanaintsiri, okantziri:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo pivatha eeroka. Tekatsira pashine Ikantakaantaitane anayirori irokapayeeni." ³² Ikantanake iyotzinkariite: "Kameethatake, Iyotaantanerí, omaperotatya pikantakeri: Aparoni inatzi Pava tekatsi pashine. ³³ Osheki okameethatake etakoperotaiyaari, etakoshiretaiyaari, etakoshintsi-

taiyaari, pampithashire ovanairi. Eejatzi ankempitavakaanaiya aaka, etakotavakagaiya. Iroora ikovakaaperotairi Pava, anayiro ipometayeetziniri, maaroni jashitakaayeetariri Pava." ³⁴ Ikanta Jesús, iñaaakeri kameetha okaratziri ikantakeri, ikantanakeri: "Irootaintsimi piñeero piñaa pinkathatairi Pava, onantyaari impinkathariventaimi irirori." Tekatsira kovanaatsine irosampitanairi Jesús.

¿Ipaite charinentariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Ipoña jiyotaantake Jesús tasorentsipankoki, ikantziri: "¿Opaitama pikinkishiretari eeroka, aririka pinkemeri iyotzinkariite, ikantziri irirori: 'Irika Cristo-tatsine icharinera irinatye David-ni?' ³⁶ Tema Tasorentsinkantsi ñaava itakakeri pairani David-ni, ikantake:

Iñaaavitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite: Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante, Irojatziri apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentayetakemiri, ari pimakoryaakiitantaiyaariri.

³⁷ Aña ikantzitaita David-ni irirori: 'Novinkatharite inatzi Cristo.' ¿Tsikama inkene incharinentyaari?" Ikanta maaroni atziri piyotainchari, onimoyetakeri ikemiri ikan-tayetziri Jesús.

Iñaaventakoitziri iyotzinkariite

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ipoña ikantake eejatzi Jesús: "Paamaiyaari iyotzinkariite. Osheki inebetaro irovaneenkatziiya, ishometakaa yetero iithaarethanthanaa. Ikovi ñaa pinkatha irovethatapiintaiyaari iriñeeteririka.

³⁹ Aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita, ikovapiintziro irosatekakya niyankineki. Ari ikempitari aririka irovaiyaani isheninka, ikovapiintzi irosatekya. ⁴⁰ Jam-poyetaro eejatzi kamaimetzinkaro jashiyetaro opanko. Iro josamaninkayetantarori jamanayetapiintzi eero jiyotantaitari. Iro kantamaitacha antarora irovasankitaay-eetairi."

Ashinonkainkaro tsinane

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Ikanta Jesús isaikimotapaakero jovayeetapiintziri kireeki, jamenaminthatziri oteyetziriri iireekite. Ipokaiyakeni ashaarantzinkari iroteperoyete irirori iireekite. ⁴² Ipoña opokapaake tsinane kamaimetzinkaro, ashinonkainkaro onatzi, otetapaake iroori apimentyakiteeni kireeki, tekatsi antetachane iramanantaitantyaari. ⁴³ Ikantanakeri Jesús iriyotaane: "Anaa-take iroka tsinane, anaakeri ikaratziri oteyevetainchari. Omaperora. ⁴⁴ Tema ikaratziri oteyevetainchari osheki, jotetashitakari tzimakaantatsiri iireekite. Irooma iroka ashinonkainkaro, apintziyaakeri otetakeri oireekite amanantantyaarimi okovayetziri."

Iñaaventakotziro Jesús omporoke tasorentsipanko

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 Ikanta ishitovanai Jesús tasorentsipankoki, ikantziri aparoni iriyotaane: "Iyotaanarí, pamen-

erotya mapi jovetsikantayeetarori, antaro onayetzi, ovaneenkavaitaka pankotsi.”² Ikantzi Jesús: “Maaroni pankotsi okaratzi piñiirika, irootaintsira imporokaitero, eero iñagaitairo peviryaayetachari mapi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ipoña itonkaanake otzishiki Olivos, jimonteta-paakaro tasorentsipanko. Ari isaikapaake Jesús. Ikanta Pedro, Juan, Jacobo ipoña Andrés, josampitakeri jantyaatziini, ikantziri: ⁴ “Pinkamantena: ¿Tsikapaitema omatya pikantakeri? Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika onkantyaaka niyotantyaari?”⁵ Ari jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya jamataviitizimikari. ⁶ Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakena, inkante: ‘Cristo nonatzi naaka.’⁷ Ari pinkemakotakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzimikari, tema ontzimatyete omonkarayetya irokapayeeni, tekera omonkaratyaata onthonkantaiyaari maaroni. ⁸ Irantaminthataavakayetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. Iriñeetero osheki onikayetya, iriñeetero eejatzi osheki intashaaneentayeete. Irootakera etanakyaaarone inkemaantsiy-eetyaaro irokapayeeni.

⁹ Ontzimatyeeera paamaayetya. Tema irakaantaitaty-eemi jevaripayeeniki impasanavaitaitemi pankotsiki papatotapiinta. Impoña iraaeyetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorentsi okantakaantzirora paventaana, ari piñaaventayetainari janta. ¹⁰ Iro kovaperotacha iretyaaro atziripayeeni inkemakotairo Kameethari Ñaantsi maaroni nampitsiki. ¹¹ Aririka iraaeyetanakemi, eero pikantashiretzi: ‘¿Opaitama nonkanteriri?’ Tema Tasorentsinkantsi iyotakaimirone opaita pinkanteri, tera eeroka ñaavaitashitachane. ¹² Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanterine. Piñe aakaanterine itomi. Piñe ovamaakaanterine ashitariri ikisa-neentanakeri. ¹³ Oshekira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakityeero paventaiyaana, aritake novavisaakotaimi.

¹⁴ Aririka piñaakeri ipaitayeetziri ‘Pinkaari Aperotantani’ isaikapaake tsika te inintakaitziri, inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki, ontzimatyeeera ishiyayetai tonkaari otzishiki. Tema iro iñaaventakeri pairani kamantaneri Daniel-ni.” (Maaroni ñaanayetairone iroka, okovaperota inkemathatairo.)

¹⁵ “Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishyanake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsika ompaitya. ¹⁶ Povanekirika pisaika, eero paapanaatziro piithaare. ¹⁷ Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzimayetatsine eentsite eeniro ithotzi! ¹⁸ Pamaneri Pava, onkantya aririka pishiyayetake, eero omonthaantami kyaarontsi.

¹⁹ Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayeetakero kipatsi, irojatziri iroñaaka, tera iriñeetero kempityaarone iroka ashinonkaantsi. Eero apiita iriñeetairo eejatzi kempityaarone. ²⁰ Eeromi ishintsitake Avinkatharite

joimairentziro ashinonkaantsi, tekatsi avisakotaatsine-mi. Ikamintha intzimayetai jiyoshiiyetairi irirori, aventayetaiyaarine, irootakera joimairentantakarori ashinonkaantsi. ²¹ Aririka pinkeme inkantaitemi: ‘Jirika Cristo.’ Pashine kantemine: ‘Jirinta Cristo,’ eerora pikempisantziri. ²² Tema impokayetapaake kempitakotyaaarone Cristo, kempitakotyaaarone kamantantantneri. Ari intasonkaventantashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi ikaratzi jiyoshiitairi Pava. ²³ Paamaventayetyaara eeroka, aritakera nokamantzi-tayetakamiro.”

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ “Apaata, aririka onkaratapaake jashinonkaita antaro, ari intsvakake ooryaa, eero joorentaa kashiri, ²⁵ inthopiryayete impokiro inkiteki, maaroni oorentayetachari inkiteki imporokayete eejatzi. ²⁶ Ari-paitera impokai Itomi Atziri inkenantapaiyaaro menkori, iriñeetavairo ishintsinka eejatzi irovaneenkaro. ²⁷ Impoña irotyaantakeri maninkariite, irapatotairi ikaratzi jiyoshiitaitakeri nampiyetarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatziri tsika ochentetapaa.

²⁸ Arira okempitaro piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi osarentsipaitetzimatai. ²⁹ Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, okarikitzimataana. ³⁰ Eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatziri iriñaantay-eetakyaarori nokamantayetakemiri. Omapero. ³¹ Eerora okantaitaatyaaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, irooma noñaaneyetakari omaperoitaatyeeeroni iroori.

³² Tema apaniro ikantakaaro Ashitairi jiyotziro tsikapaite omonkarayetya. Tera jiyotziro Itomi, iri ovatsipero maninkariite saikatsiri inkiteki. ³³ Paamaiya, aamaventa pinkantya, pamane. Tera piyote tsikapaite omonkaratantyaari. ³⁴ Okempitayaaari aririka iriyaate shirampari intaina. Irookanako ipanko, inkantayetanakeri maaroni iromperatane opaitarika iranteneri. Eejatzi inkempitaakeri kempoyaaventarori pankotsi, inkantanakeri: ‘Paamaventaiaana.’ ³⁵ Paamaiya eeroka, tema te piyote tsikapaite impiye ashitarori ipanko, tsireniiteeni, niyankiitepaite, iriñaapaitetakerika tyoopi, onkitaivanairika, ³⁶ onkantyaama aririka iromapokairo impiye, eero iñaapaimi pimaye. ³⁷ Okaratzi nokantayetzimiri eeroka, irootakera nokantayetzitariri eejatzi maaroni: Paamaiya.”

Ikamantavakaita irakaanteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 Ari kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintziro Anankoryaantsi, jovantapiintaitarori eejatzi tantaponka. Ari ikamantavakaari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, inkantavakaiyani: “Thame amataviteri Jesús ayeri, ovakaantereri. ² Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziriite.”

† Kantakotachari jaka “pankirentsi,” irojatzira ikantayeetziri “higuera,” iro shookatsiri pashineki nampitsi.

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetachari. Ari isaikake jovaiyani. Areetapaaka tsinane amakotake kasankaari. Iyoshiita ovaa in-chateya paitachari “nardo,” osheki ovinaro, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi opaita “alabastro.” Osataakotakero opatziki, osaitantakaripatziitoki Jesús. ⁴ Kisanaka ikaratzi ñaakerori, ikantavakaanaka: “¿Opaitama aparatantarori kasankaari?” ⁵ Aririkami ompimantya, iragaitemi osheki kireeki inkaratemi 300 denario ampashityaaririmi ashinonkainkari.” Ikisanakero tsinaneka. ⁶ Ari ikantzi Jesús: “Piñaashityaaro, ¿Opaitama pikisantarori? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. ⁷ Ari inkantaitatyeeeni ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, pinkoverika petakotyaari, ari pimpashitakyaari. Irooma naaka, eerora okantaitatyaani piñeena pintsipatyaana. ⁸ Iroka tsinane antatziro aavyiiri iroori, eevatake osaitantannaro kasankaari omotaitatyaaro aririka inkaitakena. ⁹ Aririka inkamantantayeetairo Kameethari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinaneka, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri iroori. Omaperora.”

Ikinkishirya Judas iraakaanteri Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Ikanta Judas Iscariote, jiyaatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari impimanteri Jesús. Iriivetaka karavetariri 12 iriyotaane. ¹¹ Antarora ikimoshiretaiyanakeni jevari, ishinetaakeri imperi kireeki. Jamemenatanakero Judas tsikapaita iraakaanteri Jesús.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, jovamaapiintaitzi eejatzi jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. Josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantzi: “Iyotaanari, ¿Tsikama onkotsitakaanteka aaka?” ¹³ Ari ikantanakeri apite iriyotaane: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari shirampari jaakotziro ijiñaate kovityaaniki. Poyaatzishitanakeri, ¹⁴ tsikarika inkyaapai, pinkanteri ashitarori ipanko: ‘Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane.’ ¹⁵ Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okantaka jovetsikaitakero maaroni inkene irovaitya. Ari ponkot-sitakaanteri oyaari.” ¹⁶ Jatake iriyotaane areetaka nampitsiki. Jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaanteri iroyaari.

¹⁷ Okanta osheetyaanake areetapaaka Jesús, itsipatapaakari eejatzi 12 iriyotaane. ¹⁸ Ikanta jovaiyanira, ikantzi Jesús: “Pikaratakera payootana, tzimatsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” ¹⁹ Ovashire ikantaiyanakani. Josampitayetanakeri, ikantzi: “¿Naakama pithokashityaamine?” Pashine osampitzi: “¿Naakama?” ²⁰ Ikantzi Jesús: “Iriitake aparoni pikaratakera payootakena. ²¹ Kyaaryoora impeyakotyá Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyeetakeriri

pairani. Ikantaitake: ‘Ikantamacheetziri aakaanterine! Eero itzimaajaitzimi irirori.’”

²² Eenirora jovaiyani, jaakero Jesús tanta. Ipaasonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantzi: “Poyaaro, novatha onatzi.” ²³ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasonkeventakero, ipaketakeri iriyotaane, jirayetake maaroni. ²⁴ Ikantzi: “Niraanera onatzi, iro shitovatsine iravisakoshirentaitaari osheki. Irootake oñaakantaperoterone antzimotavakaiyaari. ²⁵ Eerora niritaaro, irojatzí apaata tsika impinkathariventantai Pava, ari napiitairori. Omaperora.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Ikanta jamampaakotanakaripava, jataiyanaini tonkaariki otzishi Olivos. ²⁷ Ikantzi Jesús: “Irootaintsira pookaventaiyenane tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Noveri aamaakoventariri oisha, ari inthonkya iroivaraayetanakya ipira.

²⁸ Iro kantacha, aririka nañagai, Galilea-kira noyaapaimi.” ²⁹ Ipoña ikantzi Pedro: “Aritaima irookaventakemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Iroñaaka tsirenika, tekeraata irapiitero iriñe tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.” ³¹ Eekero ishintsitatzi Pedro, ikantzi: “Eero nookaventzimiitsi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantaiyakeni eejatzi maaroni.

Jamani Jesús Getsemaní-ki

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ikanta jareetaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakeri iriyotaane: “Ari pisaikavake jaka, noñaañaatavake.”

³³ Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo ipoña Juan. Antaro jiraashiretakotapaaka. ³⁴ Ikantzi: “Ovamaimatyaanara novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka, pinkayempite.” ³⁵ Jovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeerovapaaka kipatsiki, jamanapaake, onkantya eero ikemaantsitantaromi avishimoterine. ³⁶ Ikantzi: “Ashitanari, tekatsi pomerentsitzimotemine eeroka. Nokovaveta pintsiparyaakoventenami onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eero pimatanaro okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate opaita pikovakaakenari eeroka.” ³⁷ Ipoña ipiyapaaka, iñaapaatziiri imagaiyini. Ikantapaakeri Pedro: “Simón, ¿Opaita pi-maantari? ¿Tema pinkisashityaaro pivochoki?”

³⁸ Pinkayempite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya, osheki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.” ³⁹ Eejatzi ipiyanaa, amanapai. Irojatzí japiitapai ikantayetakeri inkaaranki. ⁴⁰ Ikanta ipiyapaa, eejatzi iñaapairi jimagaiyini, tema antaro okantaka ivochoki. Ikaanivaitzi iriyotaane, te iriyote tsika inkante. ⁴¹ Iro mavanaintsiri ipiyapaaka, ikantapaakeri: “¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaratapaakara iraakaanteritayariri Itomi Atziri, iragaiteri janta kaariperoshireki atziri.

⁴² Pintzinaye, thame aatai. Okarikitzimatapaakera pithokashityaanane.”

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Iñaavaiminthaitzi Jesús, areetapaaka Judas ikarave-tapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi pinkathariite apatoventariri Jesús: Ijevare omperatasorentsitaari, iyotzinkariite, ipoña antarikonaite.

⁴⁴ Tema Judas, pithokashitantachari, ikantzitakari inkaaranki iramanevo: “Tsika intzime nonintaaporotapaake, iriitake, poosoteri, paanakeri.” ⁴⁵ Ikanta jareetapaaka, jontsitokapaakari okariikiini Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaanarí.” Inintaaporotapaakeri jovethatapaakari. ⁴⁶ Joirikaitapaakeri Jesús, joositapaakeri.

⁴⁷ Ikanta aparoni tsipatakariri okariikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari. ⁴⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Naakama koshintzi, pamashitantanari povathaamento, pipasamento? ⁴⁹ Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki ¿Kaarima paantana janta? Ari onkantya, iro omonkaratantyaari josankinatkoitakenari pairani.” ⁵⁰ Shiyeeyanakani iriyotaane, jookaventaitanakeri apaniro.

Evankari shiyannainchari

⁵¹ Tzimatsiya evankari oyaatakoventanakeriri Jesús. Ikithaavetaka. Iro kantamaitacha joirikaveetakarira irirori, ⁵² jookanakero iithaare ithañaanakara, ishiyamerekitashitanaka.

Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ipoña jagaitanakeri Jesús ijevajanoreki omperatasorentsitaari. Ari japatotaiyakani maaroni ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakariri antarikonaite, ipoñaapaaka iyotzinkariite. ⁵⁴ Ikanta Pedro noshikaka irirori ipoki ineetsiini, joyaatakoventakeri Jesús, irojatzii jareetantapaaka osaikira ipanko ijevajanore omperatasorentsitaari. Ari ikatziyapaakari itsipatapaakari iromperatanepayeeni, jakitsitaiyani paampariki. ⁵⁵ Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakariri ikaratzi apatotainchari, jamenavetaka impaitya thaiyakotyaaarine Jesús onantyaari irovakaanteri. ⁵⁶ Tzimavetaka osheki thaiyakovetapaakariri, te omonkaratavakaamaita okaratzi ikantayevetakari pashinepayeeni. ⁵⁷ Opoña ikatziyanaka aparopayeeni, ithaiyakotanakeri Jesús, ikantzi: ⁵⁸ “Nokemiri naaka chapinki irika, ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, irovetsikane atziri, iro avisavetakya mava kitaita nonthonkya novetsikaineri naaka pashine, kaari ipomerentsita atziri irovetsikairo.’” ⁵⁹ Tera, onashiyetaka okaratzi ikantayetakeri pashine. ⁶⁰ Ipoña ikatziyanaka ijevajanorite omperatasorentsitaari, josampitanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoitzimiri?” ⁶¹ Irojatzii ji-

mairetake, te irake. Japiitziiri josampitziiri: “¿Eerokama Cristo, Itomi Tasorentsitakaaneri?” ⁶² Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakatake. Irootaintsi piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaari irakojanoriki Pava impinkatharite. Impoña piñeeri eejatzi impiye inkenapai menkoriki.” ⁶³ Ikanta ikemakera jevajanori, jaanakero iithaare isaperyaakero ikisanakara, ikantzi: “¿Tzimatsima pashine ankoveri inkamantakoiteri? ⁶⁴ Pikemaiyakeri maaroni ithainkakeri Pava. ¿Tsikama pikantaiyinika eeroka?” Ikantzi maaroni: “¿Tzimataike ikenakaashitane! ¿Ontzi-matye inkame!” ⁶⁵ Tzimatsi aparopayeeni choontavorotanakeriri. Tzimatsi pashine otzimikaporotakeriri, ipoña ikaposavaiziri, ikantzimaitari: “¿Intsityaa piyote kamantantaneri?” Imatzitakero eejatzi iromperatane jevajanori, ipasavorovaitakeri.

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Isaikakera Pedro irirori jakakiroki, shitovapaake tsinane irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. ⁶⁷ Oñaapaakeri Pedro jakitsita paampariki, okantziri: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Nazaret-satzi?” ⁶⁸ Jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tetya, te niyote ipaita pikantanari.” Shitovanake kapicheeni. Irojatzii iñaantanakari tyoopi. ⁶⁹ Okanta osamaniityaake, oña-gairi eejatzi, okamantakeri ikaratzi akitsitachari, okantziri: “Irijatziiitara irika.” ⁷⁰ Japiitanakero Pedro jotekiro. Tekera osamanite, japiitanakero ikaratzi saikaintsiri josampitziiri, ikantziri: “Eerokatake itsipata Jesús, tema Galilea-satzi pinatzi, iriivaitake ikantziro iñaavaizti.” ⁷¹ Ikantzi: “Te niyoteri pikantanari. Jiyotzi Pava omapero nokantzi, nothaiyarika, irovasankitainaata.” ⁷² Ari japiitanakero iñaanake tyoopi, kantanaka apite japiitakero. Ikinkishiryaaanakero Pedro ikantakeriri Jesús: “Tekera apitetanake iriñe tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: ‘Te noñeeri Jesús.’” Iraanaka ikinkishiryaaanakerora.

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 Okanta okitaimanai, japatotaiyamanaa maaroni ñaapinkatharentsi: ijevare omperatasorentsitaari itsipatakariri antarikonaite, ipoña iyotzinkariite, osheki iñaaventakeri Jesús. Ipoña joositanakeri, jagaitanakeri isaikira Pilato. ² Josampitavakeri Pilato, ikantziri: “¿Eeroka ivinkatharite judío-payeeni?” ³ Jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ⁴ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari, ikisaneentanakeri, ithaiyakovaitanakeri. ⁴ Japiitanakeri Pilato josampitziiri: “¿Tekatsima pinkanteri eeroka? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeetzimiri?” ⁵ Te irake Jesús. Ipampoy-aaminthatanakeri Pilato irika Jesús.

Jiyakoventaitziri Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Tzimatsi jantapiintziri Pilato: Maaroni osarentsi aririka iroimoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparoni isheninka jaakaantaitziri, tsikarika

intzimerika inkovakeri. ⁷ Tzimatsi aparoni paitachari Barrabás, itzimi jashitakoitziri itsipayetakari ikaraiyini jovantake, jovayiritari ivinkatharite. ⁸ Ikanta ipokaiya-paakeni atziri, ikovakotapaakeri Pilato irantero jametapiintari. ⁹ Jakanake Pilato, ikantzi: “¿Iriima pikovi nomishitovakaanteri ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío-payeeni?’” ¹⁰ Jiyotzi Pilato, ikisatya ijevare omperatasorentsitaari jaakaanantakariri Jesús. ¹¹ Iro kanta-maitacha ijevarera omperatasorentsitaari, jotsimaakeri atziriite inkante: “Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás.” ¹² Japiitanakeri Pilato josampitziri: “Irika ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío,’ ¿Tzikama nonkanterika?” ¹³ Ikantzi ikaimaiyini atziri: “¿Ipaipakakotakaan-terivé!” ¹⁴ Ikantzi Pilato: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero ishintsitatziri ikaimaiyini ikantzi: “¿Ipaipakakotakaan-terivé!” ¹⁵ Ikovanake Pilato iranteneri ikovakeri atziripayeeni, jomishitovakaanakeri Barrabás. Iri ipasatakaantanake Jesús, jagaitanakeri ipaikakoiteri.

¹⁶ Ikanta ovayiriite ikyaakaanakeri Jesús ipankokira Pilato, ipaitaitziri “Pretorio.” Ari japatotakaanaitakeriri maaroni ovayiri. ¹⁷ Ikithaataapaakeri kithaarentsi jonkeromaiperotatsiri kempitarori ikithaayetapiintari pinkathariyetatsiri. Ipoña jamathaitakaitakari ki-tocheetapo. ¹⁸ Iroora jantantarori iroka, tema ithainkimavaitatziiri. Ikaimakotzimaitari, ikantzi: “¿Jirikataa ivinkatharite judío-payeeni!” ¹⁹ Ipoña jomposainavaintakariri savoro. Ichoontaporovaitakeri. Joty-eerovashitzimaitari iriñaapinkathaterimi ikantzi. ²⁰ Ari jeshitakero ishironzimentavaitakariri. Isapokaineri ikithaatakeriri inkaaranki, ikithaatairi iithaare. Jaanakeri ipaikakoteri.

Ipaikakoitziri Cristo irojatziri ikamantakariri

(Mt. 27.32-56; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

²¹ Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iriri Alejandro ipoña Rufo, jomonthaitakariri jareeta irirori nampitsiki, ishintsiventaitakeri iranatanakero ipaikakotantaitaari Jesús. ²² Jagaitanakeri tonkaariki opaita “Gólgota” (akantziri aaka: “Atziriritoni.”) ²³ Ipaikoitapaakeri imire ikonovaitakero kepishaari, te irirero. ²⁴ Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite itsiparyaavakaakaro ikithaayetari Jesús, ikempitakaanakero iñaaretaita iro iriyotantyaari intzime ayerone. ²⁵ Aritake jenokiityaapaake ooryaatsiri, ipaikakotaitakerira Jesús. ²⁶ Josankinaitake kantakaanakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. ²⁷ Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparoni irakojanoriki, pashine irampateki. ²⁸ Ari omonkaratakari osankinatainchari pairani, okantzi: Itsipataitakeri kaariperoshiretatsiri.

²⁹ Ithainkimavaiyetakeri ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata, ikantziri: “Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatziri. ³⁰ ¿Ipaitema kaari payiitanta ipaikakotaitakemi

povavisaakotaiya?” ³¹ Irojatziri ikantakeri eejatziri ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, jovashiyaventari, ikantavakaiyani: “Jovavisaakotziri pashine, ¿Kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori?” ³² ¿Intsiyaa irayiite Cristo-vetachari ipaitaitziri ‘Ivinkatharite Israel-mirinkaite,’ omatantyaari ankempisanteri!” Jimatzitakaro eejatziri itsipatakari ipaikakota, ithainkimavaitakeri.

³³ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatziri sheeteeni ithaperotanakara ooryaa. ³⁴ Ari ikaimanake Jesús shintsiini, ikantanake: “¿Elo! ¿Elo! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: “Pava, Pava, ¿ipaitama pookaventantakanari?”) ³⁵ Ikanta irikapayeeni saikaventakeriri Jesús, ikemavetavakari ikaimanake. Ikantanake: “Pinkemeriri, ikaimatziiri Elías.” ³⁶ Ishiyapainta aparoni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankoviitakeneri savorpankeki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatero, ikantzi: “Añaavakeri ita ari impokake Elías irovayitairi.” ³⁷ Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsiini, tera iraneenkatanai. ³⁸ Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitziirori, opoñaanaka jenoki irojatziri osaaviki, apikota okantanaka. ³⁹ Ikanta ijevare ovayiriite katziyaventakari eejatziri Jesús, iñaakerira ikaimanake shintsiini ikamantanakariri, ikantanake irirori: “Omaperovetatyaaama Itomintari Pava irika.”

⁴⁰ Tzimatsi eejatziri tsinane amenaiyeentsini jantyaatziini. Jiroka okaraiyini: María Magdalena, Salomé, María iriniro iyaapitsi Jacobo ipoña José. ⁴¹ Irokapayeeni tsinane irootake tsipatakari pairani Jesús Galilea-ki, osheki ampitakoyetakeriri. Otsipatakaro eejatziri pashine tsinanepayeeni oyaatapaakeriri Jesús ipokakera Jerusalén-ki.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Aritake sheetyaanake. Irootake kitaite jamenarontapiintaita iroyaari osaitekira, kitaite imakoryaantaitari. ⁴³ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea, ikaratapiintziri japatota jevariite, irijatziri oyaaventariri Pava impinkathariventantai. Te intharove jiyaatashitanakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitatairi Jesús.” ⁴⁴ Tema jomapokapaakeri Pilato, te iriyovetya kamakera Jesús. Ikaimakaanakeri ijevare ovayiriite, josampitakeri omaperorika ikamake Jesús. ⁴⁵ Ikamantaitakerira Pilato, ishinetaineri José iraanairi. ⁴⁶ Jamanantashitakeri kithaarentsi jentamaitatsiri. Ikentakoryaakotairi, japonatakari. Jovakotakeri jimorontashiitziiri kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinakaanake mapi, joshepitakotantakariri. ⁴⁷ Okanta María Magdalena otsipatakaro María irinirora José, amenaiyakeni iroori tsika jovaitakeri.

yarini judío-payeeni jotekainata, aririka inthainkashiryaaante. Iro kempitarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookote atziri an-thainkashireteri, ankante: “¿Ipiñaakero! ¿Ipikemakero!” †† Iro ikan-tayeetziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsirenitanake irojatziri joveraanaka ooryaa 9.

† Iroka kepishaari opaita “mirra.” Iro joitaitziriiri atziri, ijempavathatantyaari, eero ikemaantsivaitanta aririka irovasankitagaiteri. †† Iro ikantayeetziri pairani: joveraaka ooryaa 3. ‡ Iro jametai-

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 Avisanake kitaite jimakoryaantaitari. María Magdalena, otsipatakaro pashine María irinirora Jacobo, opoña Salomé, amanantaiyakeni kasankaari, iyaate otziritantaiyaarimi Jesús-ni. ² Okanta okitaitamanai domingo, ananenkamanaka iyaate omoroki jovaveetakarira Jesús. Aritake shitovimatapaake ooryaatsiri areetzimatapaakara janta. ³ Okantavakaiyani: “¿Impaityaaka otamikerone mapi jashitakotantaitakariri?” ⁴ Iro amenavetapaaka, oñaatzi otamikaka mapi, tema antaro mapi oni. ⁵ Kyaapaake omoroki jovaveetakarira. Oñaashitapaaka aparoni evankari isaikake akojanoriki, okitamaanikitake iithaare. Otharovaiyanakeni. ⁶ Ipoña ikantanakero irirori: “Eero pitharovi. Iriima pipokashiveta Jesús Nazaret-satzi, ipaikakotaitakeri chapinki. Añagaira, te isaikake jaka. Pamenero jovaveetakariri. ⁷ Pimpiyanake, pinkamantayetaari iriyotaane, pinkantairi eejatzi Pedro arira iriyaatai Jesús Galilea-ki, ari piñaayetaariri. Aritake ikamantzitakami.” ⁸ Oshiyapithatanakero omorona, ompevaitanaka. Tekatsi pashine atziri onkamantanake, tema otharovanakitzi.

Joñaakaaro María Magdalena

(Jn. 20.11-18)

⁹ Aritake añagai Jesús kapichekitaite domingo, iro jेतanaa joñaakaaro María Magdalena jovashinchagairi pairani jaakavetaro karatatsiri 7 peyari. ¹⁰ Irojatziri iyaatashitantanakariri iroori ikaratzi itsipatakari pairani Jesús, oñaapaatziiri jiraavaitaiyani, okamantapaakeri oñagairi. ¹¹ Ikanta ikemavetaiyavakaro oñagairi Jesús jañagai, te inkempisantaiyeroni.

Joñaakaari Jesús apite iriyotaane

(Lc. 24.13-35)

¹² Ikanta Jesús, joñaakaari apite iriyotaane jiyaataiyini avotsiki, ipashinevorotapai kapicheeni. ¹³ Ari ipiyeeyanakani irirori, ikamantavetapaakari ikarataiyini. Ari ikempitaitakeriri eejatzi, te inkempisantaiteri.

Jotyaantziri Jesús iriyotaane

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Ikanta jovavaiminthaitaiyani 11 iriyotaane, ari joñaakakariri Jesús, ikaminaathatapaakeri, iñaakerira kisoshire ikantayetaka, te inkempisanteri ikaratzi ñaayetaariri jañagai. ¹⁵ Ikantapairi: “Piyaaate pothoty-eero maaroni kipatsi. Piñaaventaineri atziripayeeni Kameethari Ñaantsi. ¹⁶ Tsikarika intzime kempisantavakerone, oviinkaatanachane, iriitakera avisakoshiretaatsine. Iriima kaari kempisantavakerone, irovasankitaitaateyeri. ¹⁷ Jiroka inkantayetanakya inkarate kempisantanaatsine: irovashinchaayetaari jaakayetziri peyari impairyeena naaka. Iriñaavaitayetaari kantashivaiyetachari ñaantsi. ¹⁸ Aririka iroirikavetyaari maranke, aririka iriravetyaaro piyantatsiri, tekatsi onkanteri, eero ikami. Ari onkantake irovashinchaayetaari mantsiyaripayeeni eejatzi.”

Jovajenokaa Jesús inkiteki

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ithonkanakero Avinkatharite ikamantayetakeri, irojatziri jovajenokantaari inkiteki, itsipatapaari Pava ipinkathariventantapai. Isaikimotapairi irakojanoriki. ²⁰ Ikanta jiyaataiyakeni iriyotaane, ikamantantake maaroni nampitsiiteki. Avinkatharite matakaayetak-eriri, jantakaayetakeri kaari iñaapiintayeetzi, ari onkantya iriyotantaityaari omaperotatya ikamantantayeetzi. Ari onkantyaari.

LUCAS

Jovethaitari Teófilo

1 Osheki kovavetaincha irosankinateromi okaratzi avishimoyetakairi. ² Ikovaitake irothotyeeetero okaratzi jiyotaayetakairi ñaayetajaantakerori ovakeraini tsika itzimi kamantakairori ñaantsika. ³ Ari nokempitakari eejatzi naaka Teófilo. Tema namampaakaro ineetsiini tsika okanta opoñaantanakari, irootake nosankinatantaamirori eeroka okaratzi avisayetaintsiri. ⁴ Ari onkantya piyotakotantyaarori kyaaryooperoini okaratzi jiyotaavetaitamiri.

Iñaaventaitziro itzimantakari Juan

⁵ Pairani, ipinkatharitantari Herodes janta Judea-ki, ari isaikiri aparoni omperatasorentsitaari ipaita Zacarías, icharine Abías-ni jini. Irooma iina opaita Elisabet, irisaro Aarón-ni onatzi eejatzi iroori.

⁶ Kameethashire ikantayani apiteroite iñaapinkathatziri Pava. Jimonkarayiniri okaratzi ikovakairiri, tekatsi aparoni inkenakaashitapaintya. ⁷ Iro kantacha te intzime irovaiyane, tema maanirothaki onatzi Elisabet. Jantarikonatashitaiyakani. ⁸ Okanta aparoni kitaite, ari omonkarataa jantapiintantarori Zacarías jomperatasorentsitaaritanti. ⁹ Tema iro jametaiyapiintari omperatasorentsitaari, ikempitakaantakero iñaaretaita, ari iñeetakero iri Zacarías kyaatsine tasorentsipankoki intayeneri Pava kasankainkari. ¹⁰ Piyotaiyachani atziri jakakiroki jamanaiyini, itagaitzirora kasankainkari. ¹¹ Arira joñaakakariri Zacarías imaninkarite Avinkatharite, ikatziyimotapaakari irakoperoriki itayirora kasankainkari. ¹² Iniroite itharovanake, osheki ipampoyaaminthatavakari iñaavakerira. ¹³ Ipoña iñaavaitanake maninkari, ikantzi: "Zacarías, eero pitharovi. Tema ikemaitakemiro pamanane. Ari piñaakero piina Elisabet, ovaiyante. Iri pimpaiteri Juan. ¹⁴ Aririka intzimakarika pitomi, osheki pinkimoshireventeri, ari inkempitakyaari eejatzi atziripayeeni. ¹⁵ Tema iriiperori inkantakaiyaari Pava. Eerora pimiretakaari kachoyetatsiri ishinkiitari. Tema inampitzitantatyaari Tasorentsinkantsi tekeramintha intzimeeta. ¹⁶ Inkinkishiretakaayetaiyaari Israel-mirinkaite inkempisantairi Avinkatharite Pava. ¹⁷ Iriitake eevatapaakerine Avinkatharite. Inkantakaakyaarira ishintsinkani Elías, ari irapaatziyashiretakaayetaiyaari ashitaaniriite maaaroni irovaiyaneete. Ari intsimaryaashiretakaayetairi katsimashireri, ari onkantya irovetsikashiretantaityaari inkempisantaite Avinkatharite." ¹⁸ Jakanakeri Zacarías

maninkari, ikantziri: "Ari! ¿Tsikama onkantya niyotantyaarori iroka? Tema antarikona nonake naaka, eejatzi okempitakari noina iroori." ¹⁹ Ikantzi maninkari: "Naakatake Gabriel, poñaachari Pavaki. Jotyaaantakena nonkamantemiro Kameethari Ñaantsi. ²⁰ Iro kanta-maitacha, okantakaantziro pithainkañaanetakena, kisoavaante pinkantya iroñaaka, irojatzi omonkarantakyaari okaratzi nokantakemiri." ²¹ Saikaiyatsinira pashine jakakiroki jonyaaventaiyarini Zacarías, ipoña ikantavakaiyani: "¿Ipaitema josamanitantari Zacarías tasorentsipankoki?" ²² Ikanta ishitovavetapaara Zacarías, te onkante iriñaavaitapai, jookojookovaitashitapaa. Arira jiyotaitanakeri tzimatsi iñaakeri tasorentsipankoki. Jashira jovanakero ikisoavaante-tanake. ²³ Irojatzi jimonkaraantaarori kitaite jantavaitzi tasorentsipankoki, jatai ipankoki irirori.

²⁴ Okanta Elisabet iinara Zacarías, motzitake. Iniroite opampithashiretaka, te oshitovai opankoki ikaratzi 5 kashiri omairentaka, okantashirevaitzi: ²⁵ "Irootake jinintakaakenari Pinkathari naaka, ari onkantya eero imanintashiretantaitana."

Iñaaventaitziro intzimantyaari Jesús

²⁶ Okanta, aritake avisanake 6 kashiri, jotyaaantairi Pava maninkari Gabriel nampitsi paitachari Nazaret saikatsiri Galilea-ki, ²⁷ iriñeero aparoni evankaro kaari iyoterine shirampari, paitachari María, tema irootake inantyaaro evankari paitachari José, icharineni David. ²⁸ Ikanta ikyaapaakera maninkari osaikira María, ikantapaakero: "Novethatami María, itsipatatyaaami eeroka Avinkatharite. Panaakoyetakero pashine tsinaneyetatsiri ineshinonkaperotami Pava!" ²⁹ Okanta oñaavakerira maninkari, opampoyaaminthatavakari, okinkishiretakotziro ikantapaakerori jovethatapaakaro. ³⁰ Ipoña ikantziro maninkari: "María, eero pitharovi, tema iyaminthaane Pava pinatzi. ³¹ Ari piñaakero pimotzite, intzime peentsite. Iri pimpaiteri JESÚS. ³² Iriitake materone iriiperote, impaitayeeteri Itomi Jenokisatzi. Tema Pava Avinkatharite, iriitake pinkatharitakairine ikempitaakerira pairani icharineni David ipinkatharitakaakeri. ³³ Irijatzira pinkathariventairine ikaratzi icharinentayetakari Jacob-ni, ari inkantaitatyeeroni impinkathariventantai irirori." ³⁴ Ari osampitanakeri María, okantziri: "¿Tsikama inkene nomotzite, tera noñe shirampari?" ³⁵ Jakanakero maninkari, ikantziro: "Iri kantakaiyaarone Tasorentsinkantsi. Tema impamankantatyeeyaamiro ishintsinka Jenokisatzi, oshiya-paakyaaromi opamankantzi aamparentsi. Irootake im-

paitantyaari povaiyane Tasorentsi Itomi Pava. ³⁶ Ari okempitakari eejatzi pisheninkathori Elisabet, ipaitaveetari maanirothaki, okantavetaka antarokon-avetaka iroori, motzital. Tzimakotake 6 kashiri. ³⁷ Tema tekatsi kompitzimotyaaarine Pava." ³⁸ Opoña okantanake María: "Naakatake iromperatane Pinkathari, irantenaro okaratzi pikantakenari." Irojatzipiyan-tanaari maninkari.

Iyaatake María areetaro Elisabet

³⁹ Ipoña pashine kitaite, shintsiini iyaatanake María, jatake tonkaariki Judea-ki osaikira aparoni nampitsi, ⁴⁰ irojatzipi aretantakari ipankoki Zacarías, ovethata-paakaro Elisabet. ⁴¹ Okanta okemavakero Elisabet ovethatapaakarora María, ishevatanaka omotzitakeri. Tema ikantakaanakityaaro Elisabet Tasorentsinkantsi, ⁴² oñaavaitanake shintsiini iroori, okantanake: "Eerokatakera anayirori pashine tsinaneyetatsiri itasonkaventaitakemira. Ari inkempityaari eejatzi povaiyane. ⁴³ ¿Ipaitema pipokashitantanari irinirontyaari Novinkatharite? ⁴⁴ Tema nokemavakemira povethatapaakana, ishevatanaka nomotzitakeri naaka, ikimoshiretanake. ⁴⁵ Kimoshirera pinkantaiya eejatzi eeroka pikempisantakera, tema aritake omonkarataiya okaratzi ikovakaakemiri Avinkatharite."

⁴⁶ Opoña okantanake María:

Iniroite noveshiryaaventaiaari Novinkatharite, ⁴⁷ Kimoshire nonkantaventaiaari Pava tsika itzimi ovavisaakoshiretainane.

⁴⁸ Tema iñaakero iromperatane ashinonkaavaitaka, Aripaitera inkantayeetai: Iniroite itasonkaventaitakero.

⁴⁹ Tema iniroite jantzimotakenari matzirori otzimi ishintsinka.

□Tasorentsi onatzi ivairo!

⁵⁰ Ari inkantaitatyeeyaani ineshinonkayetairi inkarate incharinentayeetyaari apaata, Tsikarika intzime ñaapinkathayetairine.

⁵¹ Iro ishintsinka imatantayetakari.

Japerotzitairi ipampithashirevetari iranterimi kantakaaperovaitachari.

⁵² Ikaratzi pinkatharivetachari, ikantakaantakero Pava eero jiyaatakaantaro impinkatharite,

Iri iñaaperotakaayeta ikaratzi tsinampashiryaavetachari.

⁵³ Jashaarantakaayetai ikaratzi tashaaneentavetachari,

Iriroma ikaratzi ashaarantavetachari jaapithayetairi tzimimovetariri jomishitovakerira.

⁵⁴ Jineshinonkatairi Israel-mirinkaite, tema iromperatane inayetake.

Te impeyakotyaari ikaminthaayetziri,

⁵⁵ Tema iro ikantayeetakeriri pairani acharineyetakari, Jetanari Abraham-ni irojatzipi inkarate incharinentayetaiyaari.

⁵⁶ Ari osaikimovaitapaintziro María iroka Elisabet ikaratzi mava kashiri, irojatzipi opiyantaari opankoki iroori.

Itzimantakari Juan oviinkaatanerani

⁵⁷ Ikanta omonkaraaka ontzimaanitantyaari Elisabet, tzimake otomi. ⁵⁸ Ari ipokaiyakeni osheninkapayeeni ikimoshireventaiyironi, tema jiyotaiyakeni iniroite jineshinonkatakaro Pava. ⁵⁹ Aritake maakotapaake 8 kitaite eentsika, jagaitanakeri intomeshitaaniiteri, ari ikovaveetaka impaitaiterimi Zacarías, tema ivairora onatzi iriri. ⁶⁰ Irojatzipi okantantanakari iriniro: "Eero ipaita Zacarías, impaitya Juan." ⁶¹ Ari ikantaitanakero: "¿Opaitakaya? Tema tekatsi pisheninka paitachaneri Juan." ⁶² Ipoña jookotaitakeneri ashitariri josampiitzi, tsika inintzi impaiteri. ⁶³ Jookotake Zacarías inchakota iramaiteneri, ari josankinatakari, okantzi: "Juan impaitya." Ipampoyaaminthatanakeri ikaratzi osampitakeriri. ⁶⁴ Jomapokashitanaa iñaavaitanai Zacarías. Iniroite iñaapinkathatanakeri Pava, ipaasoonketanakeri. ⁶⁵ Paraanka ikantaiyanakani isheninkapayeeni Zacarías. Tema ithonka ikemaitakero tonkaariki Judea-ki okaratzi avisaintsiri. ⁶⁶ Pampithashire ikantaiyaka ikaratzi kemakoventakeriri, ikantaiyini: "¿Tsikama impaityaaka apaata irika? Tema kempoyaaventa jovakeri Avinkatharite irika eentsika."

Ikamantantakeri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, ashitakariri eentsika, ikantakaanakari Tasorentsinkantsi, ikamantantanake, ikantzi:

⁶⁸ Kameetha inake Avinkatharite Pava, ivavanetari Israel-mirinkaite,

Ipokake irovatsinaryaakoyetai.

⁶⁹ Jotyaantakairi matzirori jovavisaakoshiretantzi, Iriitake icharinentakari David-ni, iromperatane.

⁷⁰ Iro iñaavaitakaayetakeriri pairani tasorentsitsisiri kamantantanerani.

⁷¹ Iri ovavisaakoyetagaineri itzimavetara kisaneentayevetairi.

⁷² Tema jineshinonkataari ikaratzi acharineyetakari, Eero ipeyakotaro tasorentsitsisiri irantzimotavakaiyaari.

⁷³ Irootake iroka ishinetaakeriri pairani acharineni Abraham,

Onkarate irantzimotairi.

⁷⁴ Intsiparyaakoventai itzimavevetara kisaneentayevetairi,

Tekatsi antharovakaiya ankempisantairi.

⁷⁵ Kiteshire ankantayetaiya. Kameethashire ankantzi-mentaiyaari maaroni kitaiteriki.

⁷⁶ Irooma eeroka notomi, impaitayeetemi iyaman-tanerite Jenokisatzi.

Tema eerokatake eevaterine Pinkathari, povetsikanonteri tsika inkenayetanake.

⁷⁷ Eeroka kamantairine asheninkapayeeni, iro iriyotantyaari iriitake ovavisaakotantanerani.

Iri peyaakotairine ikaariperoshirevaivetaka.

⁷⁸ Tema iniroite okantaka jineshinonkatai Pava,

Jotyantakairi poñaachari inkiteki ikempitakota-paakaro okantaranki ovakera okitaityaamanai.

⁷⁹ Ikitainkatakotairi ikaratzi saikayetatsiri otsirenikitzi-ra. Ikitainkatakotairi eejatzi ikaratzi otsimankakove-takari irampare iyotakaantatsiri iriyaayetaatye sarinkaveniki.

Iri oñaakantairone tsika ikantaita isaikaitzi kameetha. ⁸⁰ Kameethara ikimotatzi eentsika, ñaaperoshire ikanta. Ari inebetaro isaikavaitzi janta tsika te inampiitaro, irojatzi omonkaratantakari iroñaakyaari Israel-mirinkaite.

Itzimantakari Jesús

(Mt. 1.18-25)

2 Ipoña Pinkathari César Augusto, ikantakaantake irosankinatakotya maaroni atziri. ² Aripaite omapokaka irosankinatakoyeetya ijevatakaantantari Cirenio janta Siria-ki. ³ Maaroni atziri jiyaataiyakeni irosankinatakoyetya inampiki tsika ipoñaayeta pairani icharine. ⁴ Irojatzi itonkaantanakari José irirori, ipoñaanaka Nazaret saikatsiri janta Galilea, iriyaatero nampitsiki tsika itzimake pairani Pinkathari David, opaita Belén saikatsiri janta Judea. Tema irika José icharine ini David-ni. ⁵ Ari irosankinatakotyaari irirori intsipatyaaro inathori María, tsika otzimi ikashiyakari irayero. Iro kantamaitacha aritake motzitate iroori. ⁶ Ikanta jareetayakara Belén-ki, irootaintsi ontzimaante María. ⁷ Ari itzimakeri etanakarori otomi. Oponatak-eri, onoryaakeri irovamentoki piratsi, tema te oñaapaake tsika omaapaake.

Maninkariite ipoña aamaventariri oisha

⁸ Okanta jantyaatziini nampitsi, tzimatsi kakiventziriri tsireni iroishate jaamaventari. ⁹ Ari joñaakakari imaninkarite Avinkatharite. Ikitainkatakotantapaakari irovaneenkaro Avinkatharite, iniroite itharovaiyanakeni. ¹⁰ Iñaanatapaakeri, ikantziri: "Eero pitharovashivaita. Tema namatziimi Kameethari Ñaantsi, iro oimoshirenkairine maaroni atziri. ¹¹ Tzi-mataikera iroñaaka ovavisaakotantaneri, janta in-ampikira pairani pinkathari David-ni, iriitake Cristo Avinkatharite. ¹² Jiroka piyotantyaariri: Ari piñaakeri imponaiteri eenchaaniki ironoryeetakeri irovamentoki piratsi." ¹³ Iñheetatzi ikoñaatapaake osheki inkiteveri it-sipatapaakari maninkari, jamampaaventapaakari Pava, ikantaiyini:

¹⁴ ¶ Iro aritaitatzi otzimimotziri irovaneenkaro Pava nampitarori ojenokitajaantzira inkite!

¶ Saikayetai kameetha iyaminthaanepayeeni jaka kipatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyeeyanaani maninkariite inkiteki, ikantavakaanaka aamaventariri iroishate: "Thame aate Belén-ki, amenakitero opaita avisaintsiri. Ari añeerori ikamantakaantakairi Avinkatharite." ¹⁶ Shiyeeyanakani, irojatzi jiñaantapaakarori María otsipatakari José, onoryaakeri eenchaanikite irovamentoki piratsi. ¹⁷ Ikanta jiñaapaakeri, ikamantantapaakero okaratzi ikantakeriri inkaaranki maninkari. ¹⁸ Ipampoyaaminthataitakeri aa-

maventariri oisha ikemaitzirira ikinkithavaitzi.

¹⁹ Irooma María, antaro opampithashiretakotaro iroori okaratzi ikantaitapaakerori. ²⁰ Ipoña ipiyeeyanaani aamaventakotariri oisha, tharomenta ikanta jamampaaventanaari Pava, tema iñaayetakero okaratzi ikamantaitakeriri inkaaranki.

Jagaitanakeri Jesús tasorentsipankoki

²¹ Ari maakotapaake 8 kitaite eenchaaniki, jagaitanakeri intomeshitaaniiteri. Irojatzi ipaiyeetantakariri JESÚS tema ari ipaitzitakari maninkari tekeramintha omotziteriita María.

²² Okanta jimonkarataakero kitaite joimairentaiyani onantyaari inkitevathayetai, tema iro ikantakaantakeri Moisés-ni. Ari jagaitanakeri Jesús Jerusalén-ki irashitakaityaari Avinkathariteki. ²³ Iro irimonkaraantyaarori Osankinarentsijanori ikantakaantziri Avinkatharite, kantatsiri:

Iriirika shirampari omapokane tsinane, Irashitakaayeetyaari Pinkathari, itasorentsire irinatye.

²⁴ Irimatantyaarori irimonkarayero ikantakaantane Pinkathari, ontzimatyete impometaineri Pava:

Apite tookitzi, eerorika apite iryaani shiro.

²⁵ Tzimatsiya janta Jerusalén-ki aparoni shirampari ipaita Simeón. Tampatzikashire ini irika shirampari, ñaapinkathatasorentsitaneri ini, tema iri inampishiretantakari Tasorentsinkantsi. Iriitake oyaaventarori imposhenkayeetaiyaari Israel-mirinkaite. ²⁶ Jiyoshiretakaakeri Simeón Tasorentsinkantsi, eero ikamita irirori irojatzi iriñaantakyaariri Isaipatziitotane Avinkatharite. ²⁷ Ikantakaakari Tasorentsinkantsi, pokake tasorentsipankoki. Ipoña ashitariri Jesús jaanakeri tasorentsipankoki irimonkaraantyaarori ikantakaantaitane, ²⁸ ithomaavakeri Simeón irika eenchaaniki, ipaasoonketanakeri Pava, ikantziri:

²⁹ Monkaraaka Pinkathari okaratzi pishinetaakenari, Pishinetai iroñaaka nonkame, tema pomperatane povakena.

³⁰ Tema noñagairi ovavisaakotantaneri,

³¹ Iriitake potyaantakeri ovavisaakotairine atziripayeeni,

³² Iri kitainkatakoyetairine atziri kaari asheninkata, Iri kantakaiyaarone iriñaapinkathayeetantyaariri Israel-mirinkaite.

³³ Ipampoyaaminthatanakeri ashitariri, ikemakoventziri iñaantsikoventaitziri Jesús. ³⁴ Ikanta Simeón itasonkaventakerira, ikantanakero iriniro Jesús: "Irika eenchaaniki iri kantakaiyaarone impayashitantaiyaari osheki asheninka Israel-mirinkaite, kempivaitaka imparyaateemi, iri kantakaiyaarone eejatzi iravisaakoshiretantaiyaari osheki, kempivaitaka intzinagaateemi iparyaavetaka. Tema osheki inkantaite: 'Kaari irooperori ñaantsi iñaaneyetakari.' ³⁵ Tema irika eenchaaniki iriira oñaakanterone okaratzi impampithashiretantaiyaari. (Iro kantamaitacha iniroite povashiretanakya eeroka kempivaitakami irovathaayee-tatyeeemi.)"

³⁶ Ari osaiki eejatzi aparoni tsinane paitachari Ana, kamantantanero oni iroori, irishinto Fanuel icharinentayetanakari Aser. Antarokonatake iroori. Ayitavetak oime ovakera omainarotapaake, 7 osarentsi otsipavetakari oime. ³⁷ Kamaimetzinkaro onatzi, tzimake okaratzi 84 osarentsite. Ari ashi ovatziro osaiki tasorentsipankoki, aakoventaro kitaite eejatzi tsireni amani, otziventakaro eejatzi. ³⁸ Ari opokapaakeri iroka tsinane, opaasoonketapaakeri Pava. Ipoña oñaaventanakeri eenchaaniki, irojatzi ikemantaiyakarini ikaratzi oyaakoventarori irovatsinaryaakoyeetairi Jerusalén-satzi.

Ipiyantaari Nazaret-ki

³⁹ Aritakera imonkaraakero okaratzi ikantakaantayetziri Pinkathari, piyaa Galilea-ki osaikira inampi Nazaret. ⁴⁰ Tharomenta ikanta ikimotatzi eenchaaniki, eekero jiyaatatzi ishintsitzi, iyotaneri jinatzi. Aamaventa jovakeri Pava.

Isaiki Jesús tasorentsipankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatya osarentsiki ashitariri Jesús jiyaatzi Jerusalén-ki joimoshirenkiro Anankoryaantsi. ⁴² Ikanta Jesús aritake tzimanake 12 irosarentsite, jataiyakeni Jerusalén-ki tema iro jametaiyapiintari iroimoshirenkyaa. ⁴³ Aritake karatake joimoshirenkaiyani, piyeeyaani ashitariri, iro kanta-maitacha irojatzi isaikanakeya Jesús irirori janta Jerusalén, te iriyote ashitariri. ⁴⁴ Iñaajaantake eevatake Jesús ikempiyayetanaari ikarataiyini. Aniitake aparoni kitaite, ari ikovavetaari, josampivetakari isheninkapayeeni ikaratzira jiyataiyini. ⁴⁵ Tera iñeeri, ipiyaa Jerusalén-ki inkokovatairi. ⁴⁶ Mava kitaite jiñaantaariri isaiki tasorentsipankoki, ikinkithavaitakaayetziri iyotakotzirori Ikantakaantaitane, josatekaitakeri niyanki, josampiminthatziri. ⁴⁷ Ipampoyaaminthataitakeri iñeetakerira omapero jiyotaneta, jakayetakero kameetha okaratzi josampiyetakeriri. ⁴⁸ Ikanta jiñaapairira ashitariri, ipampoyaaminthataapaakeri, okantapaakeri iriniro: "Notomí, ¿tsikama pinkantenaka? Osheki nokokovatakemi notsipatarí piri, iniroite pomintharovaneentakena." ⁴⁹ Ipoña jakanake irirori, ikantanake: "¿Opaitama pikokovatantanari? ¿Tema piyote iro kovaperotacha nanteneri ikovakaanari Ashitanari?" ⁵⁰ Iro kantacha te inkemathatero ashitariri okaratzi ikantakeri. ⁵¹ Jaanairi, jataiyeeni Nazaret-ki. Jantzirora maaroni okaratzi jomperatariri iriri. Iro kantacha pampithashire ovakotakeri iriniro.

⁵² Eekero itharomentatya Jesús ikimotatzi, iyotane ikanta. Kempoyaaventa joviri Pava. Ari ikempitaakeriri eejatzi atziripayeeni iyaminthaane joviri.

Ikamantantziri Juan oviinkaatanerani

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 Aritake monkarataka 15 osarentsi ipinkathariventantziri Tiberio César. Ari ijevatziri Poncio Pilato irirori janta Judea-ki. Iriima Herodes ijevatziri irirori

Galilea-ki. Iriima Felipe irirentzi Herodes, ijevatziri irirori Iturea-ki eejatzi Traconite-ki. Ipoña Lisantias, ijevatziri irirori Abilinia-ki. ² Iriima Anás itsipatakari Caifás ijevatziri irirori omperatasorentsitaari. Aripaite iñaanashiretakeri Pava itomi Zacarías paitachari Juan janta tsika te inampiitaro. ³ Irojatzi ikenayetantanakari Juan intatsikero Jordán, iñaaventziro oviinkaataantsi, ikantzi: "Poviinkaatzimentaiyaari Avinkatharite, povashaantairo pantayetziro kaariperori, ari impeyakoyeetaimiro pikaariperoshirevetaka." ⁴ Tema iro josankinatakari pairani Isaías kamantantanerani, ikantake: Inkamantantaite apaata janta tsika te inampiitaro, inkantaite:

Povameethatineri Pinkathari tsika inkenapaake, Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁵ Onkameethapathayetai otenkanaayetziri, Ovintenyetai otzishi.

Tampatzika onaatye avotsi okaratzi tzipivetachari, Omameripanka onkantayetaiya.

⁶ Ari iriñeero maaroni atziri tsika ikanta Pava jovavisaakotantzi.

⁷ Ikantayetavakeri atziri pokayetaintsiri iroviinkaatyaa: "Te pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakari maranke. ¿Piñaajaantake eero jovasankitagaítai? ⁸ Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta pairani, pinkameethashireyetai, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri. Eero pikantashirevaitashita: 'Aña naaka icharineni Abraham, te onkovaperotya novashaantairo nokaariperoshirevaitzi.' Pinkeme nonkante: Ari inkovakerikami Pava, kantatsi iratziritakairo iroka mapi, iro impoyaataiyaraine incharinentayetakari Abraham-ni. ⁹ Pankirentsi kaari kithotatsi, iponkitziyeeztziro impomeyeetero. Ari inkempiyeeetami eeroka eerorika pikameethashiretai."

¹⁰ Ikanta atziripayeeni josampitanakeri, ikantziri: "¿Opaitama nantairi?" ¹¹ Ari jakanakeri, ikantzi: "Tzimatsirika apite piithaare, pimperi aparoni kaari otzimotzi. Tzimatsirika povarite, ari pinkempitakero eejatzi." ¹² Ipoña ipokaiyakeni kovakotziriri kireeki isheninka ikovi iroviinkaatyaa, ikantapaakeri: "Pinkathari, ¿opaitama nantairi naaka?" ¹³ Ikantakeri: "Eero panaakairo ikantaitakemiri onkarate pinkovakotanteri." ¹⁴ Ikanta ovayiriite Roma-satzi, josampitakeri eejatzi, ikantziri: "Naaka, ¿ipaitama nantairi?" Jakanakeri, ikantzi: "Eero pasaryiimatanta, eero pithaiyakotanta eejatzi onkantya paapithatantyaariri atziri tsikarika ompaitya. Pinkimoshireventeri ikaratziri ipinaizimiri eeroka."

¹⁵ Osheki atziri aamaventakariri Juan, ikantashiretaiyini: "¿Kaarima irika Cristo?" ¹⁶ Ari ikantanakeri Juan maaroni atziri: "Naaka intaani noviinkaatantero jiña. Iro kantamaitacha, aatsikitake maperotzirori iñaapinkatharentsitzi, noñaapinkathatzitataikari naaka. Te aritaajate inkempitakaanena naaka iromperatane onkantya no-zapato-ryaantyaariri. Iriitakera kempitakaanteraone iroviinkaatanatyeeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaatanatyeeerimi eejatzi paampari. ¹⁷ Tema aririka aviikitero avankire, otekak-

itziro, ipoña atayiro opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero, ovakoyetakero. Ari inkempitagaiyaari Avinkatharite eejatzi, irinashiyetaiyaari atziri. Ineshinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima kaari ovashaanterone ikaariperoshirevaitzi, intagairi paampariki kaari tsivakanetatsine.”

¹⁸ Osheki ikaminaantake Juan iñaaventziniri atziripayeeni Kameethari Naantsi. ¹⁹ Ari ikempitaakeriri eejatzi Herodes pinkatharitatsiri, ikaminaathavetakari, jaakerora Herodías iinantavetari Felipe irirentzi. Tema tzimatsi eejatzi osheki pashine kaaripero jantayetakeri. ²⁰ Iroora ovatsiperotakerori jantakeri Herodes jashitakotakaantakeri Juan.

Joviinkaata Jesús (Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta joviinkaayetzirira Juan osheki atziri, ari joviinkaatakari Jesús irirori. Jamanaminthaitzi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, ²² iñeetatzipokashitakeri Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki ikempitapaakari shiro. Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Eerokatakera Notomi netakoperotane. Osheki nokimoshireventakemi.”

Icharineyetari Jesús (Mt. 1.1-17)

²³ Ikanta Jesús jetantanakarori jantayetakeri, ari tzi-make 33 irosarentsise. Ikantayeetzi iri tomintakari José. Tomintanakariri José ipaita Elí, ²⁴ tomintanakariri Elí ipaita Matat, tomintanakariri Matat ipaita Leví, tomintanakariri Leví ipaita Melqui, tomintanakariri Melqui ipaita Jana, tomintanakariri Jana ipaita José, ²⁵ tomintanakariri José ipaita Matatías, tomintanakariri Matatías ipaita Amós, tomintanakariri Amós ipaita Nahum, tomintanakariri Nahum ipaita Esli, tomintanakariri Esli ipaita Nagai, ²⁶ tomintanakariri Nagai ipaita Maat, tomintanakariri Maat ipaita Matatías, tomintanakariri Matatías ipaita Semei, tomintanakariri Semei ipaita José, tomintanakariri José ipaita Judá, ²⁷ tomintanakariri Judá ipaita Joana, tomintanakariri Joana ipaita Resa, tomintanakariri Resa ipaita Zorobabel, tomintanakariri Zorobabel ipaita Salatiel, tomintanakariri Salatiel ipaita Neri, ²⁸ tomintanakariri Neri ipaita Melqui, tomintanakariri Melqui ipaita Adi, tomintanakariri Adi ipaita Cosam, tomintanakariri Cosam ipaita Elmodam, tomintanakariri Elmodam ipaita Er, ²⁹ tomintanakariri Er ipaita Josué, tomintanakariri Josué ipaita Eliezer, tomintanakariri Eliezer ipaita Jorim, tomintanakariri Jorim ipaita Matat, ³⁰ tomintanakariri Matat ipaita Leví, tomintanakariri Leví ipaita Simeón, tomintanakariri Simeón ipaita Judá, tomintanakariri Judá ipaita José, tomintanakariri José ipaita Jonán, tomintanakariri Jonán ipaita Eliaquim, ³¹ tomintanakariri Eliaquim ipaita Melea, tomintanakariri Melea ipaita Mainán, tomintanakariri Mainán ipaita Mata-ta, tomintanakariri Matata ipaita Natán, ³² tomintanakariri Natán ipaita David, tomintanakariri David ipaita Isaí, tomintanakariri Isaí ipaita Obed, tom-

intanakariri Obed ipaita Booz, tomintanakariri Booz ipaita Salmón, tomintanakariri Salmón ipaita Naasón, ³³ tomintanakariri Naasón ipaita Aminadab, tomintanakariri Aminadab ipaita Aram, tomintanakariri Aram ipaita Esron, tomintanakariri Esron ipaita Fares, tomintanakariri Fares ipaita Judá, ³⁴ tomintanakariri Judá ipaita Jacob, tomintanakariri Jacob ipaita Isaac, tomintanakariri Isaac ipaita Abraham, tomintanakariri Abraham ipaita Taré, tomintanakariri Taré ipaita Nacor, ³⁵ tomintanakariri Nacor ipaita Serug, tomintanakariri Serug ipaita Ragau, tomintanakariri Ragau ipaita Peleg, tomintanakariri Peleg ipaita Heber, tomintanakariri Heber ipaita Sala, ³⁶ tomintanakariri Sala ipaita Cainán, tomintanakariri Cainán ipaita Arfaxad, tomintanakariri Arfaxad ipaita Sem, tomintanakariri Sem ipaita Noé, tomintanakariri Noé ipaita Lamec, ³⁷ tomintanakariri Lamec ipaita Matusalén, tomintanakariri Matusalén ipaita Enoc, tomintanakariri Enoc ipaita Jared, tomintanakariri Jared ipaita Mahalaleel, tomintanakariri Mahalaleel ipaita Cainán, ³⁸ tomintanakariri Cainán ipaita Enós, tomintanakariri Enós ipaita Set, tomintanakariri Set ipaita Adán, tomintanakariri Adán iriitake Pava.

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 Ikanta ipiyaa Jesús ipoñaagaro Jordán, isaikashiretantakari Tasorentsinkantsi. Ikan-takaanakari Tasorentsinkantsi, jatake tsika te inampitaro. ² Ari isaikakeri okaratzi 40 kitaite, irojatziki kovave-tantakari kamaari inkaariperoshiretakairimi. Tema tekatsi irovaiya janta, ayimatakeri itashe. ³ Pokake kamaari, ikantavetapaakari: “Omaperotatyaarika Itomintami Pava, pimpeyero tanta iroka mapi, poyaaro.” ⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri:

Tera apatziro okovityiimotari atziri iroyaaro tanta, iroora kovaperotacha ankempisantaaro maaroni ikan-tairi Pava.”

⁵ Ipoña kamaari jaanakeri Jesús tonkaariki otzishi, jookotapaintziniri maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziriite. ⁶ Ikantziri: “Ari nonkantakaakyaaro iriñaapinkathayetaimi maaroni piñaayetakeri, ari nompakemiro eejatzi irovaneenkaro. Tema irootake jashitakaayeetakanari naaka maaroni, ari onkantake nomperi itzimirika nokoviri. ⁷ Aririka potyeerovake piñaapinkathatena, maaroni ikaratzi piñaakeri, eeroka ashitanaiyaarine.” ⁸ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Tzimatsi osankinarentsi, kantatsiri:

Añaapinkathateri Avinkatharite Pava, iri ankempisante apaniro.”

⁹ Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki Jerusalén, isaikaakeri jenoki otavantoki tasorentsipanko, ikantapairi: “Omaperorika Itomintami Pava, pimitaye os-aavikinta kipatsiki. ¹⁰ Tema tzimatsi osankinarentsi, kantatsiri:

Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaventyaamine, ¹¹ Iri thomaavakemine,

Eero pomposantavaitapaaka mapiki.”

¹² Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Aritake ikantaitake pairani:

Te onkameethate piñaantashivaityaari Pivinkatharite Pava.”

¹³ Ikanta kamaari tera inkitsirinkashityaari Jesús inkaariperoshiretakairi, jintainaryaapaintari.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Ikanta ipiyaa Jesús Galilea-ki, otyaakari ishintsinka Tasorentsinkantsi. Ithonka ikemakoyeetanakeri maaroni. ¹⁵ Jiyotaantayetake maaroni tsika japatotapiintaita. Tharomenta ikantaventakari maaroni.

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ikanta Jesús piyaa inampiki Nazaret tsika jantaitake. Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, jatake Jesús japatotapiintaita, tema iro jametapiintakari irirori. Ari ikatziyanakari iriñaanatero osankinarentsi.

¹⁷ Ipayeetakeri irosankinare kamantanteneri Isaías-ni. Ikanta japinairyaakero osankinarentsi, iñaatziro josankinaitakero, kantatsiri:

¹⁸ Isaikantana naaka Itasorenka Avinkatharite, Tema iri saipatziiitotakenari onantari noñaaventaineri ashinonkainkari Kameethari Naantsi.

Irijatzi otyaantakenari novavisaakoyetairi okantzi-moneentashirevaiyetari.

Nonkamantayetairi jaakaantayeetziri tsika inkantaiya intsiiparyaakoventayeetairi.

Impoña namenakaayetairi mavityaakiri, Nosaikakaashivaitaiyaari ikaratzi jotzikayeetari.

¹⁹ Noñaaventayetairo tsikapaita irakameethatantari Avinkatharite.

²⁰ Ipoña japinaitanairo Jesús osankinarentsi, ipanairi kinkithatakantapiintatsiri, saikanake. Irojatzi ipampoyaakeri maaroni atziri ikaratzi saikaintsiri japatotapiintaita. ²¹ Ari jetanakaro ikantayetanakeri:

“Omonkaraimoyetakami iroñaaka iroka osankinarentsi okaratzi pikemakeri.” ²² Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, tema kameetha okanta iñaaventayetziri. Osheki ñaaventakoyetanakeriri kameethaini. Ikantayeetzi eejatzi: “¿Kaarima irika itomi José?” ²³ Irojatzi ikantantana-

kaririri: “Kempitaka ari pinkantakena: ‘Intsiyaa aaventantzinkari paaventya eeroka. Tema osheki nokemakoventakemi pantayetakeri Capernaum, intsiyaa pantapairo eejatzi jaka pinampiki.’” ²⁴ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Omaperotatyaara nonkantemiri, ari jashi jovatziro kamantanteneri te iriñaapinkathariteri inampiki tsika isaikayetzi isheninka. ²⁵ Tema omaperotya iroka, pairani eeniro isaikavetani Elías, te omparyaagairanki inkane okaratzi mava osarentsi ipoña 6 kashiri janta Israel-ki, iniroite itasheneentaitake. Osheki kamaimetzinkaro tzimavetachari janta, ²⁶ iro kantamaitacha, te irotyaantaiteri Elías-ni iriyaatashitero aparoni kamaimetzinkaro, intaani jotyaantaitakeri nampitsiki Sarepta saikatsiri Sidón-ki, osaikiranki aparoni tsi-

nane kamaimetzinkaro kaari isheninkata. ²⁷ Ari okempitakari eejatzi eeniro isaikaveta kamantanteneri Eliseo, tzimavetacharanki Israel-ki osheki mantsiyari pathaavaitatsiri. Iro kantamaitachari te irotyaantaiteri Eliseo irovashinchagai aparoni, intaani jotyaantaitakeri Naamán kaari isheninkata poñaachari nampitsiki Siria, jovashinchagairi.” ²⁸ Ikanta ikemaiyakera ikaratzi saikaintsiri japatotapiintaita, iniroite ikisaiyanakani. ²⁹ Ikatziyeeyanakani, jagaitanakeri Jesús overaathapita nampitsi, ikenakaitanakeri tsika osaiki impereta irotziyeeterimi. ³⁰ Iro kantamaitacha Jesús, ishiyapithatanakari josatekantanakari niyanki, jatai.

Atziri jaakiri peyari

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta Jesús oirinkanaa nampitsiki Capernaum saikatsiri Galilea. Jiyotaantayetapai kitaiteriki jimakoryaantaitari. ³² Tema te omaanta ishintsinka jiyotaantzira, ipampoyaaminthaitakeri. ³³ Okanta janta tsika japatotapiintaita, ari isaikakeri aparoni atziri jaakiri peyari, kaimanake shintsiini irirori, ³⁴ ikantzi: “Piñaashityaana Jesús Nazaret-satzi, niyotzimi naaka eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.” ³⁵ Ikisathatanakeri Jesús, ikantanakeri: “Pimairete peyari, piyaatai! Tyaanake atziri jintainaryaananakari iveyarite, temaita irovaaperovaitanakeri.” ³⁶ Ipampoyaaminthaitaitanakeri maaroni, ikantavakaiyani: “¿Ipaitatyaakama irika? Joitsinampairi jomishiyiri peyari iñaashincheenkatziri.” ³⁷ Ari ithonka ikemakoyeetanakeri Jesús maaroni nampitsiki okaratzi saikatsiri janta.

Jesús jovashinchagairo iriyote Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ipoña ishitovanake Jesús japatotapiintaita, kyapaake ipankoki Simón. Okanta iroori iriyote Simón, omatakero iniroite saavakitaantsi. Ikantaitavakeri Jesús irovashinchaapairo. ³⁹ Joyootashitanakaro onoryaakara, kempivaitaka iriñaashincheenkatyeeeromi saavakitaantsi. Eshitakotanake osaavakiveta, piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

Jovashinchaayetziri Jesús mantsiyaripayeeni

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri Jesús osheki atziri kantashivaiyetachari imantsiyare. Ikanta iñaavakerira Jesús, intaani ipampitantavakari kapicheeni irako, eshitakoyetanai. ⁴¹ Osheki jomishitovitake eejatzi iveyarite, iniroite ikaimayetzi peyari, ikantzi: “Itomi Pava pinatzi!” Iro kantamaitacha Jesús, ikisathayetakeri peyari, te ishineteri iriñaavaite, tema jiyotzi irirori peyari iriitake Cristo.

Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki

(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitaityaamanake, ananenkanake Jesús apaniroini ikenanake tsika te inampiitaro. Osheki amemenatairiri tsikarika ikenake. Ikanta jiñeetairi tsi-

ka isaiki, te ishineeteri iriyaatai. ⁴³ Irojatziki ikantantana-kari Jesús: "Ontzimatyé inkemaiteero eejatziki pashine-ki nampitsi Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziri ipinkathariventantai Pava. Tema irootake nopokantakari naaka jaka." ⁴⁴ Eekerora jijaatakanakitziiro Jesús ikinkithatanake pankotsiiteki japatotapiintaita okaratzi saikatsiri Galilea-ki.

Kaari iñeetapiintzi shimaataantsi

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 Okanta aparoni kitaite, isaiki Jesús inkaarethapyaaiki Genesaret. Jatsinakimatakeri atziri ikaratzi piyotzimentakariri ikempisanziro iñaane Pava. ² Ari jiñaake Jesús apite pitotsi ovaataka oparaiteki. Tekatsi otetantyaarone, tema ikivaiyatzi-ironi ishimaamento. ³ Otetapaaka Jesús pitotsiki. Tema iriira ashitaro Simón iroka pitotsi, ikantakeri irotyaantero kapicheeni niyankyaaki. Ari isaikantanakaro Jesús pitotsi, jetanaaro jiyotaayetanairi atziri. ⁴ Ikanta ithonkanakero jiyotaantzi, ikantzi: "Simón, paanakero pipito niyankyaaki inkaare, ari pishimaatyaari." ⁵ Ari jakanake Simón, ikantzi: "Ari noshimaavaiveta tsireni-paite, tekatsi naye. Eerokara kantanari, aritake nomatakero." ⁶ Jimatakero ishimaata, jaake osheki shima, iro onthatyiiimatemi ishimaamento. ⁷ Ikaimavakotairi ikaratapiintziri ishimaata irampitakotairi. Ikanta jiyatashitanakeri, ikenakotaiyakeni pashineki pitotsi, ijaikitakero apiteroite, iroovetainchami intsitsiyokotaiyeni. ⁸ Ikanta jiñaakero Simón Pedro avisaintsiri, jotypeerovashitanakari Jesús, ikantanakeri: "Pintainaryeeyaana pinkatharí, kaariperoshireri nonatzi naaka." ⁹ Tema iniroite itharovanake Simón jiñaakera jaake osheki shima. Ari ikempitakari eejatzi maaroni itsipataiyarini. ¹⁰ Jimatzitanakaro Jacobo eejatzi Juan, itomipayeeni Zebedeo, tema iri itsipatakari Simón. Iro kantamaitacha Jesús ikantanakeri Simón: "Eero pitharovashivaita, onkempitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami." ¹¹ Ikanta jaatakotaiyapaini, jookaventanakero maaroni, joyaataiyakeri Jesús.

Jovashinchagairi Jesús omatziri pathaarontsi

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Okanta pashine kitaite jareetaka Jesús aparoni nampitsi, ari ipokakeri omatziri pathaarontsi. Ikanta jiñaapaakeri Jesús, jotypeerovashitapaakari, ikantapaakeri: "Pinkatharí, pikovirika ari onkantake povashinchagaina." ¹³ Ipoña jakotanake Jesús, jantantakari kapicheeni irako, ikantziri: "Nokovi, peshitakotai." Eshitanake ipathaaveta. ¹⁴ Ari ikantziri: "Tera nonkove pinkamantakatotena. Apatziri povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkarayero josankinatakari Moisés-ni, paanake pinkitevathatantaiyaari, onkantya iriyotantaitaari eshitakotaimi." ¹⁵ Iro kantamaitacha ikemakoyeetanakeri intaina Jesús. Osheki atziri piyotzimentakariri ikempisanziri. Ikovaiyini irovashinchaayetaineri eejatzi imantsiyarepayeeni. ¹⁶ Iro kantacha Jesús joshitaapiintaka irirori tsika te inampitaitaro, ari jamaniri.

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta pashine kitaite jiyotaantzi Jesús, ari isaikaiyakeni Fariseo itsipayetakari iyotzinkariite, poñaayetachari nampitsiki Galilea, Judea, eejatzi Jerusalén-ki. Tema otyaakarira Jesús ishintsinka Avinkatharite, kantatsi irovashinchaayeteri mantziyari. ¹⁸ Ipoña jareetaiyapaakani atziri janatakotakeri shi-tashintsiki aparoni kisoporokiri. Ikovavetaiyakani inkyaaapaakerimi pankotsiki, ironoryaakoterimi isaikakera Jesús. ¹⁹ Tera onkantatye inkyaaakayeri, tema osheki atziri piyotaincha. Jataitakaanakeri jenoki pankotsiki, imorontakero pankotsi, jovaiitakotakeri mantziyari josatekantanakari piyotzimentakariri Jesús. ²⁰ Ikanta Jesús jiyoshiretaiyavakeri osheki javentaakari, iñaanatavakari mantziyari, ikantziri: "Asheninká, ipeyakoyeetaimiro pikaariperoshirevetaka." ²¹ Ikanta ikemavake iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo, ikantashiretaiyanakeni: "Ithainkatziiri Pava irikavé. Tema tekatsi kanterone impeyakotantero kaariperori, apaniro ikantakaaro Pava." ²² Iro kantamaitacha Jesús jiyoshiretakotakeri, ari josampitziri: "¿Opaitama pikinkishirevaitashitanti? ²³ ¿Tema okameethatzi nonkante: 'Ipeyaakoitaimiro pikaariperoshirevetaka?' Irooma pikovi nonkantereri: 'Pinkatziye, piyaatai.' ²⁴ Iroñaaka piyoteri Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshirevetachari." Ipithokashitanakari mantziyari, ikantziri: "Pinkatziye, paanairo pishitashi, piyaatai." ²⁵ Piriintanaka kisoporokiri, jaanairo ishitashi jonoryaantavetari. Jiñee-tavairi jijaatai ipankoki, kimoshire ikantaventanakari Pava. ²⁶ Maaroni atziripayeeni ipampoy-aaminthatanakeri, ikimoshireventanakeri iriroriite Pava. Itharonkakiini ikantaiyini: "Tera añaapiintero kempiyaarone iroka."

Jaantaitanakariri Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishitovanaira Jesús, iñaapaakeri paitachari Leví isaiki irirori ikovakotziri kireeki isheninka, ikantapaakeri: "Poyaatena." ²⁸ Katziyanaka Leví, jookanakero maaroni, joyaatanakeri.

²⁹ Ipoñaashitaka Leví, jaanakeri Jesús iroimoshirenkya ipankoki itsipataanakeri iriyotaane. Ari jijaatakeri eejatzi osheki kovakotziri kireeki isheninka, osheki jatayetaintsiri pashine. Ari ikarataiyakerini jovaiyani. ³⁰ Ikanta Fariseo itsipatakari iyotzinkariite, iñaanaminthatakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: "¿Opaitama pikempiyantariri povaiyani kaariperoshireri ipoña kovakotziri kireeki isheninka?"

³¹ Ipoña jakanake Jesús irirori, ikantanakeri: "Aririka irimantsiyate atziri, ipokashitziri aaventanzinkari, iriima atziri kaari mantziyatatsi tekatsi inkove irirori. ³² Tera iro nompokantajaantakyaari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireri, aña nopokashitziri kaariperoshireri nonkaimashiretaiiri irovashaantairo kaariperori."

Iñaaventziro Jesús itziventaita

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Ipoña josampiitakeri Jesús, ikantaitziri: “¿Opaitama kaari itziventanta piyotaane? Iriima irashi Juan, ipoña irashi Fariseo-payeeni, osheki itziventapiintaiyani irirori, jamanaiyini eejatzi. Noñiiri piyotaane eeroka, te intziventanetya, ovavaiyetacha, iravaitatsi imire.” ³⁴ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Aririka inkempiyeetyaari aavakaachari, ¿arima irovashireneentaitakya? ³⁵ Aryaa-jaini apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intziventaitya.” ³⁶ Ipoña joshiyakaaventanakeneri Jesús, ikantziri: “Aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantyaaro osape ovakerari, ari omaperotanakya osaperyaanake aririka ampithatanakya ovakerari. Tera ariperotakairo paisatori ikithaataitari irovapatankaitantyaaromi ovakerari. ³⁷ Te jaritzi eejatzi paisatori meshinantsinaki irovantayeetyaaro eeryaatatsiri jimiretaitari. Aririka irovantayeetakyaaro, ari isanaryaanake, apaavaitashitakya imiretaitari, eejatzi inkempitakya meshinantsinaki irirori. ³⁸ Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantayeetyaaro eeryaari jimireetari. Iro eero japaavaitanta apiteroite. ³⁹ Ikaratzi ametarori jimiretaro poitatsiri, eerora jametaaro imiretaiyaaro eeryaari. Inkantapiinte: ‘Iro kameethatatsi amiretyaaro poiri.’”

Iñaaventziro Jesús kitaite imakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenake Jesús pankirentsimashiki. Ikanta iriyotaanepayeeni javiikitanake okithoki, jamirokakitzimaitaro inkene iroyaaro. ² Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitakeri ikantziri: “¿Ipaitema paviikitarorori? ¿Tema piyote tera oshinetaantsite kitaiteriki imakoryaantaitari?” ³ Ari jakanake Jesús, ikantanake: “¿Tema piñaanatakoteri eeroka ikantaranki pairani David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakari itashe? ⁴ Ikyaaake tasorentsipankoki, jaakero tasorentsianta, jovakaro irirori, ipayetakeri eejatzi ikaratzi itsipayetakari. Tema te oshinetaantsiveta irovaityaaro, intaani jovapiintayetaroro omperatasorentsitaari.” ⁵ Ipoña ikantake eejatzi: “Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite.”

Atziri kisovakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta pashine kitaite imakoryaantaitari, ikyaaake Jesús japatotapiintaita, jiyotaantapai eejatzi. Ari isaikakeri atziri kisovakotatsiri irakoperoriki. ⁷ Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo, aamaane jovakeri Jesús iriñeeri aririka irovashincheeri mantsiyari kitaite imakoryaantaitari, onantyaari inkantakoteri. ⁸ Iro kantamaitacha Jesús, jiyotake irirori opaita ipampi-

† Iriitakera Jesús oshiyakaaventachari jaka. Iriitakera kempitakariri jaavakaayeta atziri. Kantakotachari eejatzi jaka, aririka iraaeyetakeri iimentaitari, irijatziro kantakotacha aririka irovamaayetakari, osheki irovashirevantanakya iriyotaanepayeeni.

thashireyetakari. Ikaimakeri atziri kisovakori, ikantziri: “Pimpoke, posatekya niyanki.” Pokapaake kisovakori, katziyapaaka. ⁹ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi nosampitaiyemiri: ¿Otzimikama shinetaantsitatsiri anteri kitaite jimakoryaantaitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi ovamaante? ¿Eeroma aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaariperovaite?” ¹⁰ Ipampoyaanakeri piyotzimentakariri, ipoña iñaanatanakeri mantsiyari, ikantziri: “Pinthaaryaavakotai.” Matanaka, akotsitanai kameetha. ¹¹ Iro kanta-maitacha irikapayeeni, inirote ikisaiyanakani. Ikinkithavaitaiyakeni tsika inkanteri Jesús.

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ipoña itonkaanake otzishiki iramaneri Pava. Ari jaakoventakaro maaroni tsireni jamani. ¹³ Okanta okitaitamanai, japatotakeri maaroni iriyotaane. Ari jiyoyaakeri ikaratzi 12, iriitake ipaiyetakeri Otyaantajanorite. ¹⁴ Jirika ikaratzi jiyoyaakeri: Simón, iri ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés irirentzira Simón. Ipoñaapaaka Jacobo itsipataakeri Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Ipoñaapaaka Simón ipaitaitziri kisakotanteneri, ¹⁶ ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. Ipoñaapaaka eejatzi Judas Iscariote, tsika itzimi pithokashityaarine apaata.

Ikinkithatakairi Jesús osheki atziri

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ipoña joirinkaiyaani Jesús itsipataari iriyotaane. Ari isaikaiyapaakeni ovintenipathatzi. Osheki atziri piyotzimentapaakariri, Judea-satzi, Jerusalén-satzi, Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi. Ipokaiyakeni irikapayeeni inkemero iñaaventziri Jesús, ikovaiyatziini eejatzi irovashinchaayetairi imantsiyaritepayeeni. ¹⁸ Tema ikaratzi jaakayetziri peyari, jovashinchaayetairi. ¹⁹ Ikovaiyanake atziri irantantavakyaari kapicheeni irako, tema otzimotoziri Jesús ishintsinka, jovashinchaayetzi maaroni.

Iñaaventaitziri kimoshiretatsine eejatzi ashinonkaachari

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ipoña Jesús ipampoyaanakeri iriyotaane, ikantziri: “Kimoshirera pinkantaiya ashinonkainkari, tema eerokatake ñagairone impinkathariventantai Pava.

²¹ Kimoshirera pinkantaiya piñaavetaroro iroñaaka pitashaaneentavaitzi, tema irootaintsi piñeero pinke-maneeentaiya. Kimoshirera pinkantaiya piñaavevetaroro piraaneentavaita iroñaaka, tema irootaintsi piñeero pishirontavaitaiya.

²² Kimoshirera pinkantaiya onkantavetakya piñaavevetaroro iroñaaka inkisaneentayeetemi, irooki-maitemi, inkaviyavaitaitemi, irimanintavaitaitemi, okantakaantziro poshiretaari Itomi Atziri. ²³ Tharomenta pinkantayetaiya, pinkimoshireyetai, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotyaaaro tsika ikantayeetakeri pairani etayetakarori kamantanteneri, irootakera avishimotzimiri eejatzi eeroka iroñaaka.

²⁴ ¶Inkantamacheeteri ashaarantzinkari! Tema aritake jiñaayetakeri iroñaaka janintaavaiyetaka.

²⁵ ¶Inkantamacheeteri ikaratzi ñiirori iroñaaka ikema-neentayeta! Tema ari iriñeero apaata irirori intashaa-neentai. ¶Inkantamacheeteri ikaratzi ñaayetzirori iroñaaka ishirontavaita! Ari iriñeero apaata inke-maantsivaitaiya, ari iriraavaitaiyaari eejatzi.

²⁶ ¶Inkantamacheeteri ikaratzi jasagaaventaitari iroñaaka! Tema ari ikempitaaveetakari pairani kempitakovetariri kamantantneriite.”

Petakotyaari kisaneentayetzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Iro kantamaitacha pinkeme nokantzi naaka: Petakotaiyaari ikaratzi kisaneentayetzimiri, paakameethayetairi. ²⁸ Eero pipiyatari kishimavaitzimiri. Pamanakoyetairi thaiyakovetamiri. ²⁹ Aririka impasaitemi kashetavoroki, pishinetyaari irapiteroryaavorotemi impasatemi. Aririka inkovaite iragaitero piithaare posaavantapiintari, pishineteneri iraanakero pikithaatakari eejatzi. ³⁰ Aririka inkantayeetemi: ‘Pimp-pena,’ okameethatzi pimpimantanete. Aririka irayitay-eetemi pashitari, okameethatzi eero pikiñaan-eventziro. ³¹ Pikovirika iretakoyeetyaami, petavakyaaro eeroka petakotantya.

³² Iiriirika petakotashitakya ikaratzi etakotayetamiri eeroka, ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro jimatapiintakeri kaariperoshireri. ³³ Iiriirika paakameethatashitakya ikaratzi aakameethatzimiri eeroka ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro jimatapiintakeri kaariperoshireri. ³⁴ Aririka inkantaitemi: ‘Pimpavakenaro, ari noipiyeemi,’ impoña pimpavakeri tema piyotzi ari irimataimi eeroka apaata. ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro imatapi-intziri kaariperoshireri. ³⁵ Petakoyetaiyaari eeroka kisayetzimiri, eero pipiyatari. Pimpimantanete aririka inkamitayeeetemi, eero poyaaventa irimayetaimi eeroka. Iniroite impinayeetaimi, itomintaamira Jenokisatzi. Omaperora jetakoyetakari irirori maaroni kaariperoshireripayeeni. ³⁶ Ikempitara Ashitairi jetakotanta, ari pinkempitanaiyaari eeroka.”

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷ “Eero pikantzimantantzi, jimaitaimikari eeroka apaata. Eero piyakoventantzi, jimaitzimikari eeroka apaata. Aririka pimpeyakotante, ari irimayeetaimi eeroka apaata. ³⁸ Pimpimantanetai, tema ari irimayeetaimi eeroka apaata, iranaakaayeetaimiro eeroka okaratzi pipimantakeri. Tzimatsirika pantakeri, ari inkempitayeeetaimi apaata eeroka.”

³⁹ Ipoña joshiyakaaventanakeneri Jesús, ikantzi: “¿Kantatsima irakathatavakaiya mavityaakiri? ¿Tema ari imparyaake apiteroite omoronaki? ⁴⁰ Tera iriñeete aparoni eenirora jiyotaitziri iranaakoteri tsika itzimi iyotairiri. Irooma apaata aririka iriyotaaperoitakeri ari inkempitaiyaari iyotairiri pairani. ⁴¹ ¿Opaitama pikovantari pameneneriri pashine otyaakitziriri irookiki?

Petavakyaaro eeroka paavairo antaro inchapeto otyaakitakemiri. ⁴² Tema eero okantzi pinkanteri pisheninka: ‘Pimpoke, nayemi otyaakitakemiri pokiki.’ Aña tzimataitatsi pokiki eeroka antaro inchapeto otyaakitakemiri. ¶Kamataviri! Petavaiyaaro paavairo eeroka otyaakitakemiri pokiki, inkene pameneneriri pisheninka otyaakitainchari kapicheeni irookiki.”

Ari jiyoitzirori onkithotanakerika

(Mt. 7.15-20)

⁴³ “Aparoni inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Irooma inchato sampiyashitatsiri, te kameetha iriñeetero onkithokite. ⁴⁴ Tema okaratzi kameethayetsiri chochoki, tera onkameethavaitashitya apaniro, aña iro kantakaarori ovaato okameethatzi iroori. ¿Añiroma aparoni higo onkithotantyaaro ovaato kitochee? ¿Kantatsima aparoni uva okithotantaro kitochee eejatzi? ⁴⁵ Arira ikempiyetanaari kameethashireri ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetziri. Iriima kaariperoshireri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okaariperotantari jantayetziri. Tema okaratzi ipampithashireyeteri, irootake jiñaaneyetakari eejatzi.”

Iñaaventaitziri apite ovatzikirori ipanko

(Mt. 7.24-29)

⁴⁶ “¿Opaitama ikantantayeetantanari: ‘Pinkathari, pinkathari?’ Temaita irantaitenaro okaratzi nokantayetziri. ⁴⁷ Tzimayetatsi matanairori okaratzi nokantayetziri. Jiroka ikempitayetanaari: ⁴⁸ Ikempitakari aparoni atziri ovetsikatsiri ipanko, ikiyashitakero itzinkami oshirantapathatzi kipatsi, jovatzikakero. Ipoña opokake iniroite amarani, ookantapaakaro shintsiini pankotsi, te eevokero. Tema jovatzikaitakitziro kameethaini oshirantapathatzi. ⁴⁹ Iriima ikaratzi peyakotarori nokantayetziriri, kaari antanairone. Ikempitakari aparoni atziri ovetsikavetachari ipanko, temaita inkiyashitero inthomointa. Okanta opokake iniroite amarani, ookantapaakaro shintsiini, tyaanake. Te iriñeetairo.”

Jovashinchagairi Jesús inampire ijevare ovayiriite

(Mt. 8.5-13)

7 Aritake ithonkanakero Jesús ikinkithatakayiri atziripayeeni, jatai nampitsiki Capernaum. ² Ikan-ta imantsiyatake iretakoperotane inampire ijevare ovayiriite Roma-satzi, irootaintsi inkamemi. ³ Ari ikemakoventakeriri Jesús, jotyaantake irantarikonate judío-payeeni, inkaimeri Jesús, irovashinchagairiita inampire. ⁴ Ikanta jiyaatashitakeri Jesús, ikantapaakeri: “Okovaperota pampitakoteri ijevare ovayiriite, ⁵ tema jaakameethatapiintakena, jovetsikaiyakena pankotsi tsika napatotapiinta.” ⁶ Ikanta Jesús, joyaatanakeri. Iro irareetantyaarimi ipankoki, jomonthaakeri isheninkathori ijevare ovayiri, iriitake pashine jotyaantakeri, ikantapaakeri irirori: “Jesús, ikantakaantzimi jevare, ikantzi: ‘Kaariperori nonatzi naaka, eero pikyaa-

vankotana. ¹⁷ Irootake kaari niyaatashitantami noñee-mi naaka. Intaani nokoviro piñaane pinkantakaan-tavakeri nonampire, aritake ireshitakotai. ⁸ Tema tzi-matsi omperatanari naaka, tzi-matsi eejatzi ovayiri nomperatari naaka. Aririka nonkanteri: "Piyaate," aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: "Pimpoke," aritake impokake. Aririka nonkanteri nonampire: "Pantero iroka," imatziro jantziro." ⁹ Ikemavakerira Jesús, ipampoyaanakeri, ikantanakeri itsipatakari: "Iriitake matakerori irika ikempisantzi, tera intzime jaka Israel-ki aparoni asheninka kempityaarine irika. Omaperora." ¹⁰ Ikanta ipiyeeyani pankotsiki jotyaaantaitakeri, iñaapaatziiri nampirentsi, eshitakotai imantsiyaveta.

Jovañagairi Jesús eentsite kamaimetzinkaro

¹¹ Ipoña ikenanake Jesús aparoni nampitsi paitachari Naín, iri itsipayetaka iriyotaane. Osheki eejatzi atziri-payeeni. ¹² Iro jareetzimataka nampitsiki, jomonthaakotantaka jagaitziri aparoni kaminkari inkitaieri, apintzi inatzi otomintari aparoni tsinane kamaimetzinkaro. Osheki atziri oyaatakerori iroka tsinane. ¹³ Ikanta Jesús iñaavakerora tsinane, iniroite jektakoshiretanakaro. Ikantziro: "Aritapaake piraavaitaka." ¹⁴ Ipokapaake okarikiini, ipampitapaakero jovantaitakariri. Katziyeeyapaakani anatakotziriri. Ikantzi Jesús: "Evankarí, eeroka noñaanatzí, pimpiriintai." ¹⁵ Piriintana kamavetainchari ñaavaitanai. Jakathatanairi Jesús irojatzi iriniroki. ¹⁶ Iniroite itharovaiyanake ikaratzi ñaakeriri. Ikimoshireventaiyanakari Pava, ikantaiyanake: "Pokataike iriiperori kamantanteneri." Ipoña ikantaiyini eejatzi: "Pokataike Pava iri neshinonkayetaine aaka." ¹⁷ Ithonkara ikemakoyeetanakero jantakeri Jesús maaroni Judea-ki, eejatzi pashineki nampitsi okaratzi saikanampiyetatsiri.

Jotyaaantakeri Juan iriyotaane

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta Juan ikemake irirori okaratzi avisaintsiri, ikamantakeri iriyotaanepayeeni. Ari ikoyaake apite iriyotaane, ¹⁹ jotyaaantakeri irosampiteri Jesús, inkanteri: "¿Eerokama ipaitaitziri 'Pokatsineri?' Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamayaari?" ²⁰ Ikanta ipokaiyakeni, jiñaapaakeri Jesús, ikantapaakeri: "Jotyaaantakena Juan oviinkaantanteneri nosampitemi: ¿Eerokama ipaitaitzi 'Pokatsineri?' Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamayaari?" ²¹ Tema eekero jovashinchaayetatzí Jesús kantavaiyetachari imantsiyave, ikaratzi jaakayetziri peyari, jokiryaaayaetai osheki mavityaakiri eejatzi. ²² Irojatzi ikantantanakariri pokaintsiri: "Aririka piyaatai, pinkamantapairi Juan maaroni okaratzi piñaayetakeri eeroka nantakeri, okaratzi pikemakenari eejatzi. Tema namenakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisoporokiri, noke-makaayetairi ashitakempitari, novashinchaayetairi omatziri pathaarontsi, novañaayetairi kaminkari, noñaaventayetaineri ashinonkainkari Kameethari

† Irika ijevare ovayiri kaarira judío, pashinesatzi atziri jinatzi. Tema pairani aparoni judío, te inkyaavankoteri kaari isheninkata.

Ñaantsi. ²³ Irootake inkimoshiretantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane."

²⁴ Ikanta ipiyeeyanaani irotyaantane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, iñaaventziri Juan, ikantziri: "¿Ipaitama pipampithashiretakotariri piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitarori savoro opiyonkatonkitakaaro tampyaa okantakaantziro te iminthashireta? ²⁵ ¿Piñaakerima irovaneenkatakya ikithaataka? Tema maaroni ikaratzi anintaavaitachari, ovaneenkatzitachari ikithaata, isaikavankotziri pinkatharentsi. ²⁶ Aña iro piyaatashitantakariri piyotaiyakeni kamantanteneri jinatzi. Tema jimaperotatziro irirori janaakeri kamantanteneripayeeni. ²⁷ Iriitakera josankinatakoyeetake pairani, iñaanatziiri Pava itomi, ikantzi:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi, Iriitake ovetsikanontemine tsika pinkenapaake eeroka.

²⁸ Nokantzi naaka: Atziriite ikaratzi tzi-mayevetainchari, tekatsira aparoni kamantanteneri anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate impinkathariventairi Pava inkiteki, aparoni tsinampashiretaatsiri janta, janaakotajaantairira irirori Juan." ²⁹ Ikanta atziriite itsipatakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, jiyotanairo tampatzikashire ini Pava, joviinkaayetakeri Juan. ³⁰ Irima Fariseo-payeeni itsipatakari iyotzinkariite te irishinetya iroviinkaayeteri Juan, ari japaatzirori okaratzi irantzimotanteri Pava.

³¹ Ipoña ikantzi Pinkathari Jesús: "¿Ipaitama nonkempitakaanteriri irikaite? ³² Nonkempitakaanteri ovashaantavarentzi eentsi aririka iroshiyakaantavaite ikaratzi jeentsitaiyini, inkantavakaiyaani: 'Thame ashovirite amasheetantyaari.' Eeromaita ikovi. Impoña inkantavetya eejatzi: 'Intsityaa amampaavaitya ovashiretantyaari.' Eero ikovimaita eejatzi. ³³ Iroora jimayetakeri irikaite. Jiñaayevetakari Juan, itziventapaakaro irirori ovaritentsi, te jimiretaro kachori, iro kantamaitacha ikantakotaiyakerini: 'Jaakatziri peyari.' ³⁴ Ipoña ipokake Itomi Atziri, te intziventavetyaaro irirori ovaritentsi, jimiretaro kachori. Ikantakotaiyakeri: 'Kaariperori inatzi, niyavarentzi jini, shinkiryaaantzi, jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyari eejatzi kaariperoshireri.' ³⁵ Tekatsi ompaitzimaitya, tema aparoni iyotaneri ari iriyoyeetairi apaata omapero jiyotanetari, aririka iriñaajaantayeetairo onkarate avisayetatsine."

Jareetari Jesús aparoni Fariseo paitachari Simón

³⁶ Ikanta aparoni Fariseo jaanakeri Jesús irovakaiyaari. Areetaiyaka ipankoki, thointapaake Jesús jovapiintaita. ³⁷ Okanta aparoni kaariperoshireri tsinane nampitarori janta, okemakoventakeri Jesús ipokake ipankoki Fariseo irovaiyaani, jatake iroori aakotanake kasankaari ovarianto onaki jovetsikaitziro mapinaki. ^{††38} Okatziyimotapaakari iityeempekiki Jesús,

†† Iro ikantakoitzi jaka mapinaki, ipaitaitziri pashineki nampitsi "alabastro."

irayimotapaakari. Othaatanakara oyaaki okiki ashetakeri iitziki, oshetantamaitari oishi. Ipoña onintaakivaitakeri, osaitantanakari kasankaari. ³⁹ Ikanta irika Fariseo amakeriri Jesús, iñaakeri, ikantashiretanake: "Trimaperotatyeeeromi irika inkamantantenerite, ari iriyotakeromi tsika okantavaita iroka tsinane pampitakeriri, tema kaariperoshireri onatzi." ⁴⁰ Ipoña Jesús ikantanakeri Fariseo: "Simón, tzimatsi nokoviri nonkantemi." Ari ikantzi: "Intsiyaa pinkanteno iyotaanteneri." ⁴¹ Ipoña ikantzi: "Aparoni atziri, ipakeri iireekite pashine apite atziri. Aparoni ipake 500 denario, iriroma pashine ipakeri 50 denario. ⁴² Okanta osamanitake, te onkante irika apite atziri iroiipiyeeri kireeki, ipeyaakoitairi irireevetane apiteroite. Intsiyaa pinkantena, ¿Itzimikama etakoperotantachane?" ⁴³ Ikantzi Simón: "Nokantzi naaka iri etakoperotantacha atziri ipeyakoperoitakeri irireevetane." Ari ikantzi Jesús: "Ari pimatakeri pikantakeri." ⁴⁴ Jamenanakero Jesús osaikake tsinane, ikantzi Simón: "¿Piñaakero antakeri iroka tsinane? Nokyaavankotakemi eeroka, temaita pimpena jiña nonkivakiitapaakyari. Iroorima iroka tsinane, okivakiitantanaro oyaaki shito-vanaintsiri okiki, ipoña oshetantanakara oishi. ⁴⁵ Te pinintavorotavakena povethatavakyaana eeroka, iroorima iroka tsinane osheki onintaakiitakena. ⁴⁶ Te pisaipatziitotantyaanari eeroka yeenkantsi piñaapinkathatena, irooma iroka tsinane, osaitantanakara kasankaari noitziki. ⁴⁷ Osheki okaariperoshirevetaka iroka tsinane, impeyakoitainero tema osheki etakotantaka. Iriroma tsika itzimi ipeyakoitziri kapicheeni, kapicheeni jetakotanta." ⁴⁸ Ipoña ikantanakero tsinane: "Ipeyakoitaimiro okaratzi pikaariperoshirevetaka." ⁴⁹ Ikantaiyanakeni ikaratzi itsipataiyarini: "¿Ipatatyaakama irika irimatantyaarori kaariperori imeyakotanero?" ⁵⁰ Eekero Jesús ikantanakitziro tsinane: "Piyatai kameetha, tema iro pavisakoshiretantari pikempisantanai."

Tsinane ampitakoyetakeriri Jesús

8 Ikanta Jesús itsipayetakari 12 iriyotaane, japerotakero nampitsi ikinkithatake, iñaaventakeri Pava tsika ikanta ipinkathariventantai. ² Ari itsipatakaroro eejatzi tsinaneete okaratzi jovashinchagairi jaakavetaropeyari, eejatzi okaratzi mantsiyavevetachari. Jiroka okaratzi oyaatakeriri: María ipaiyeetziri eejatzi Magdalena jaakavetari ikaratzi 7 peyari, ³ opoñaapaaka Juana iina Chuza iromperatane Herodes, opoñaapaaka Susana. Ari ikaratkero eejatzi pashinepayeeni tsinane okaratzi papiintakeriri kireeki Jesús.

Joshiyakaaventziri Jesús pankivairyaantzi

(Mt. 13.1-15, 18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ipoña ipiyotzimentapaakari Jesús osheki atziri poñaayetachari pashineki nampitsi. Joshiyakaaventatziiniri okaratzi jiyotaayetziriri, ikantzi: ⁵ "Tzimatsi aparoni pankivairantzi jatatsiri impankivaite. Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ithonka jaatzikakitakero, ipoña ipokaiyapaak-

eni tsimeri, jovapaakaro. ⁶ Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi kipatsi. Okanta oshookavetanaka pankirentsi, sampiyashitanake, tema te irenka-pathataye kameethaini kipatsi. ⁷ Tzimatsi pashine ookakitapainchari okitocheemashitzi. Okanta oshookavetanaka, kamanake anaanakero ki-tocheemashi. ⁸ Tzimatsi pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana okanta oshookapaake, kithokitanake. Aparopayeeni shookapaintsiri kameetha tziyayetai 100 okithoki." Ipoña ikantanake Jesús: "Kovirori inkemathatero, irovayempitayati inkempisante."

⁹ Ikanta iriyotaane Jesús josampitakeri opaita oshiyakaaventachari okaratzi jiyotaantakeri. ¹⁰ Jakanakeri Jesús, ikantzi: "Eerokaite nonkamante kaari piyove-taiyani, ontzimatye piyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. Iriima pashinepayeeni, eero nokamantzi irirori, intaani noshiyakaaventeneri. Ari onkamantzi iramenavetya irikaite, eero iñaatzimaitaro. Ari inkemayevetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayevetakari. ¹¹ Jiroka oshiyakaaventachari: Iroka okithoki ipankiitakeri, iñaanera Pava oshiyakaaventatcha. ¹² Okaratzi ookakitapainchari avotsiki, oshiyakaaventari kemavetarori ñaantsi, ipokapaake kaamaari imaisantakaapaakeri, tema te ikempisantzi, eero javisakoshiretai. ¹³ Ari okempita ookakitapainchari omapiporokitzi, oshiyakaaventari kemavetarori ñaantsi thaankiperoini ikempisantzi. Tera iriyotakoperotatyeeero ñaantsi, jovashaantanakero ikempisantzi. Te ikisashitaro irantakaiteri kaariperori, ikempivaitakaro pankirentsi kaari kyaaperotatsine oparitha inthomointa kipatsiki. ¹⁴ Ari okempita ookakitapainchari okitocheemashitzi, oshiyakaaventari kemavetarori ñaantsi. Okantakaantziro okantzimoshirevaitari, ikinkishiretakotaro irashaarantya, inevevaitaro inthaamentavaiya. Iro anaanakero ñaantsi ikemavetakari, ikempitakaro pankirentsi kaari kithotatsine. ¹⁵ Irooma okitho ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, oshiyakaaventziri kempisantanairori ñaantsi, kameethashire ikantana, joshiyakotanaaro pankirentsi saankana ishookanake, osheki okithotanake."

Onkoñaatakoyetai omanakoyevetaichari

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ipoña ikantake eejatzi: "Ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Amanakotzirima otapinaki? Aña te. Ovakotziri jenoki inkene inkoñeenkatakote akarataiyini. ¹⁷ Ari onkempityaari eejatzi, ontzimatye onkoñaatakoyetai omanakoyevetaichari, oñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani. ¹⁸ Paamaventyaaro okaratzi pikemak-eri. Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimoperotairi." †

† Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: "Kapicheenirika pikempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityeemiro."

Iriniro Jesús ipoña irirentzipayeeni

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opokashitakeri iriniro Jesús otsipatakari irirentzipayeeni oñeeri. Temaita onkante oñeeri jotzikaakero atziri piyotzimentakariri. ²⁰ Ipoña ikantaitakeri: "Ari opoki piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi." ²¹ Ikantanake irirori: "Ikaratzi kem-anairori iñaane Pava ipoña jantanairo okaratzi iko-vayiriri, iriitake nirentzitari, iro nonirontari."

Joimarentziro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatanari iriy-otaane, ikantanari: "Thame amontye intatsikeronta." Jataiyake. ²³ Ikanta jimontyaakotaiyani, maanake Jesús. Ari omapokapaakari iniroite tampyaa, kimota otamakaanake inkaare, otetaatapaaka jiña pitotsiki, iroovetaincha intsitsiyakote. ²⁴ Ari jovakiryeeetanakeri Jesús, ikantaitziri: "Iyotananari! Iantsitsiyakotatye!" Piri-intanaka, iñaanatanakero tampyaa, ikantziro: "Iaritapaake pitampyaatake!" Ipoña ikantziro inkaare eejatzi: "Ipmairyaate!" Avisanake tampyaa, mairyaatanai. ²⁵ Ipoña ipithokashitari iriyotaane, ikantziro: "¿Tsikama okenake paventaane?" Iniroite iñaapinkathatanakeri, ikantavakaiyani iriyotaane itharonkakiini: "¿Ipatatyaakama irika joimarentantarori tampyaa, joimarentziro eejatzi inkaare?"

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ikanta imontyaanakarora Jesús intatsikeroki inkaare Galilea, areetaka inampiki Gadara-satzi. ²⁷ Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari. Pairanitake jaakiri peyari te inkithaataiya, te jametaiya isaikai pankotsiki, ari isaikavaizti kitataarimashiki. ²⁸ Ikanta iñaavakeri jareetapaaka Jesús, ishiyapaaka, jotypeerovashitapaakari. Kaimanake shintsiini, ikantzi: "Ijesús, Itomi Pavaperotatsiri! ¿Tsikama pinkantajaanenaka? Tera nonkove povashinonkaina." ²⁹ (Tema ikisathavetavakityaari peyarika irovashaantairiita shirampari. Pairanitake inampishiretantakari. Osheki joosoveetantari ashirotha, ithatyiro. Ishishiyavaita otzishimashiki ikantakaari peyari.) ³⁰ Ipoña Jesús josampitakeri peyari, ikantziro: "¿Tsikama pipaitaka?" Jakanake peyari, ikantzi: "Nopaita 'Oshekyaanzi.'" Tema osheki ikarataiyini. ³¹ Eekero ikantanakitzi peyari: "Tera nonkove paperotaiyena." ³² Ari ipiyotaiyani osheki chancho ishintaraiyini. Ikantaiyini peyari: "Pomintyaantena janta chanchoki." Ipoña ikantzi Jesús: "Pimatero." ³³ Ikanta Oshekyaanzi, ikyaanashiretapaakari chanchopayeeni. Irojatzisi ishiyantanakari tsika imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani, ari ithonka ipinkake inkaareki.

³⁴ Itharovaiyanakeni aamaakoventariri chanchopayeeni, shiyeeyanakani ikamantantapaake nampitsiki, ikamantakeri eejatzi maaroni saikayetatsiri irovaneki. ³⁵ Pokaiyapaakeni atziri iramenero okaratzi avisaintsiri.

Ipoña jiyaatashiitanakeri Jesús. Iñeetapaatziiri jaakavetari peyari isaikake itsipatakari, ikithaataka, kameetha ikantanaa. Iniroite itharovaitanake. ³⁶ Ikaratzi ñaakerori inkaaranki avisaintsiri, ikamantavakeri pokayetaintsiri, ikantzi: "Piñeeri jaakavetari peyari, iri-itakera Jesús ovavisaakotairiri." ³⁷ Ikanta maaroni Gadara-satzi, ikantaiyakeri Jesús: "Piyaatai, te nonkove pisaikimotena." Iro ikantantari, tema iniroite itharovakaanakeri. Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, jatai. ³⁸ Ari ikantavetavaari jovavisaakotairi: "Nokovi noyaatanakemi." Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: ³⁹ "Eero poyaataana, piyaatai pisheninkaki pinkamantapairi, pinkanteri: 'Jovavisaakotaana Pava.'" Ariya jimatakero shirampari, jatai ikamantantapairo okaratzi jovavisaakotairi Jesús.

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaara Jesús, tharomenta ipiyotzimentavaari atziri, tema iri joyaakoneentakeri. ⁴¹ Tzimatsi aparoni shirampari ipaita Jairo, iriitake jevatakaantatsiri tsika japatotapiintaita. Ari iñaapaakeri Jesús, jotypeerovashitapaakari, ikantapaakeri: "Nokovi piyaate nopankoki." ⁴² Tema okamimatatzisi irapintote irishinto. Ari tzimake 12 osarentsite. Ikanta joyaatzirira atziri-payeeni irika Jesús, jatsinakimatanakeri.

⁴³ Okanta aparoni tsinane kemaantsivaitachari osokaata iraane, tzimakotake 12 osarentsi oñaashivaitaka, aperotakero tzimimovetarori opimantziro opinatantari aaventantzinkari, tekatsimaita kanterone iraaventero. ⁴⁴ Okenashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni opatziki iithaare. Apathakero eshitanake osokaavaita iraane. ⁴⁵ Ipoña josampitantanake Jesús, ikantzi: "¿Niinkama antzitakenarori noithaare?" Tekatsi kamantatsine ipaita antzitakeriri. Ipoña Pedro itsipatakari ikarataiyini, ikantzi: "Iyotananari, tema piñeeri jatsinakimatakemi osheki atziri, eekero pikan-tatzi: '¿Ninkama antzitanarori noithaare?'" ⁴⁶ Eekero ishintsitanakitzi Jesús ikantzi: "Tzimatsi antzitakenarori noithaare. Tema nokemavakero noshintsinka tzimatsi ovashinchaashitakari." ⁴⁷ Okanta oñaakerora iroka tsinaneka te omanakota okaratzi antakeri, iniroite otharovanake, opokashitapaakeri Jesús, otyeerovashitapaakari, maaroni ikemaitakero okamantakota, ikemaitakero eejatzi tsika okanta omapokanaka eshitakotai osokaavaita. ⁴⁸ Ikantanakero Jesús irirori: "Tsinané, iro ovavisaakotaimi paventaane. Kantatsi piyaatai, kimoshire pinkantanaiya."

⁴⁹ Tekeramintha inkaratero Jesús iñaanatziro tsinane, areetapaaka poñeenchari ipankoki jevatakaantatsiri japatotapiintaita, ikantapaakeri: "Kamakera pishinto, aritapaake poñaashirenkiri iyotaantaneri." ⁵⁰ Ikanta ikemakeri Jesús areetapainchari, ikantanake irirori: "Eero pitharovashivaita. Paventaiyaana, aritake eshitakotai." ⁵¹ Ikanta jareetaiyapaaka pankotsiki, tekatsi ishinete inkyaapaake, intaani Pedro, Jacobo, Juan, ashitarori irishinto ipoña iniro. ⁵² Osheki irakotaiyaroni kamaintsiri. Ikantapaake Jesús: "Eero piragaiyani,

te onkame eentsika, omakoryaatzi.”⁵³ Thainkashire jovevetakari Jesús, tema omapero jiñeetakero okamake eentsika.⁵⁴ Ikanta Jesús joirikavakotapaakero, iñaanatzimaitaro shintsiini ikantziro: “Tsinané, pimpirinte!”⁵⁵ Piyashinenkatapaaka eentsika, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: “Pimperora oyaari.”⁵⁶ Ipampoy-aaminthatanakeri ashitarori eentsika. Eekero ikantanakitzi Jesús: “Tera nonkove pinkamantantero okaratzi piñaakeri.”

Jotyaaantaitziri 12 iyotaari (Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane ipasavyaakari ishintsinka onkantya inkit-sirinkantyaariri peyari eejatzi mantsiyarentsi.² Jotyaaantakeri inkamantantero tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, irovashinchaayetairi mantsiyayetatsiri eejatzi.³ Ikantavakeri: “Eerora paanake tsika ompaitya, eero paanake pikotzi, pi-tharate, povarite, piireekite, eero okantzi paanake eejatzi apite piithaare.”⁴ Aririka pareetakya aparoniki pankotsi, arira pimatapiintatye irojatzii pavisantakyaari.⁵ Eerorika jaakameethaitzimi janta, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisante.”⁶ Ikanta jiyaataiyakeni iriyotaane, ithonka ikamantanterokero nampitsiki kameethari Ñaantsi, osheki mantsiyari jovashinchaayetake.

Ikamantakeri Juan oviinkaatananeri (Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ikanta pinkathari Herodes ipaitaitziri eejatzi Tetrarca ikemakoventakeri Jesús okaratzi jantayetziri, okantzimoshiretanakeri, tema tzimatsi kantatsiri: “Aña-gaira Juan oviinkaatananeri.”⁸ Pashine kantatsiri: “Elías inatzi.” Ikantayetzi eejatzi: “Aama pashine kamantantaneri piriintaacha.”⁹ Irojatzii ikantanakeri Herodes: “Aña nothatzinkakaantakeri Juan-ni. ¿Tsikama itzimi nokemakoventziri iroñaaka?” Osheki ikovake iriñeerimi Jesús.

Jovaiyani 5,000 shirampari (Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Ikanta ipiyayetaara otyaantaari, ikamantapairi okaratzi jantayetakeri. Ipoña japatotavairi maaroni, jaanakeri nampitsiki ipaitaitziro Betsaida.¹¹ Iro kantacha iyotaiyake atziri tsika ikenake joyaatanakeri. Ikanta Jesús jaavakeri kameetha, ikamantakeri tsika ikanta Pava impinkathariventantai, jovashinchaayetakeri mantsiyayetatsiri.¹² Aritake sheetyaanake, ipokashitapaakeri Jesús 12 iriyotaane, ikantapaakeri: “Potyaantairi atziripayeeni, iramene tsika irimaye, tsika iroyaa eejatzi, tema asaikatzi jaka tsika te inampiitaro.”¹³ Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Pimperori eeroka iroyaari.” Ari ikantaiyini: “Tekatsi nomperiri, intaani otzimi 5 tanta ipoña apite shima. ¿Pikovima niyaate namanantakiteneri iroyaari maaroni atziri?”¹⁴ Aamaaka ikarataiyini 5,000 shirampari apatotainchari. Ipoña Jesús ikantziri iriyotaane: “Papatoyeteri inkarate 50

atziri pomisaikayeteri, ari pinkempitakeriri maaroni.”

¹⁵ Ari ikantakero, jomisaikakeri maaroni atziri.

¹⁶ Jaakero Jesús 5 tanta ipoña apite shima, jamenanake inkiteki, ipaasonkeventakero ovaritentsi, ipoña ipetoryaakero ipakeri iriyotaane impayeteri maaroni atziri apatotainchari.¹⁷ Jovaiyakani maaroni, kemaneen-taiyakani shintsiini. Jiyoyetai 12 kantziri okaratzi tzi-makaantapaintsiri.

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi Jesús (Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸ Ikanta isaiki Jesús jiñaañaatzi itsipatariri iriyotaane. Ari josampitakeriri ikantziri: “¿Ipaitema ipampithashiretakotanari atziripayeeni?”¹⁹ Ari jakaiyanakeni: “Ikantayeetzi Juan-ni oviinkaataneri pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías-ni pinatzi. Tzimatsi kantatsiri eejatzi: ‘Tri pashine piriintaacha etarori kamantantaneri.’”²⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Tsikama pikantaiyiniika eeroka?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Eerokatake Cristo poñaachari Pavaki.”

Iñaaventziro Jesús inkame (Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²¹ Ari ikantanakeri Jesús iriyotaane: “Eerora pikamantakotana.”²² Eekero ikantanakitzi: “Oshekira inke-maantsitakaityaari irika Itomi Atziri, omapero inkisaneentena ijevarite antarikona, ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi ikaratzi iyotzinkariite. Ari irova-maakaantakena. Iro kantacha avisavetakya mava kitaite, ari nañagai.”

²³ Ipoña ikantanakeri maaroni: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana, irovashaantero ikovashivaiyeteri iran-teri, onkantavetakya impaikakoventaiterimi joshiretaana, intsipatapiintyaana kitaiteriki.²⁴ Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyeteri, ari impeyaashitakya. Iriima inkarate kamimentenane okantakaantziro ikempisantana, aritake iravisakoshiretai.²⁵ Amenashivaitara ontzimimotantemi osheki ovaakarontsi jaka kipatsiki, impoña iriñeetairo impayaashitaiya, apanirora japerovaitaita.²⁶ Tema inkarate pashiventakotenari naaka, eejatzi okaratzi noñaaneyetakari, ari irimatapairi eejatzi Itomi Atziri impashiventakotairi apaata aririka impiye iramairo irovaneenkaro, irashi Ashitariri, irashi eejatzi maninkariite tasorentsitsatsiri.”²⁷ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzimatsi pikaratake jaka, tekera inkameeta ari iriñaanairo tsika inkantya Pava impinkathariventante.”

Ishipakiryiimotziri Jesús iriyotaane (Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Okanta avisake 8 kitaite, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate, ari itsipatanakeri Pedro, Jacobo ipoña Juan.²⁹ Ikanta jiñaañaatzira, ari ipashinevorotanake Jesús, kitamaro okantanaka iithaare oshipakiryaaanake.³⁰ Iñeetatzii apite katziyapainchari itsipatapaakari Jesús, Moisés inatzi itsipatakari Elías.³¹ Ari ikatziyeeya-paakani otapotakari irovaneenkaro, iñaaventziro tsika

inkantya Jesús impeyakaityaari Jerusalén-ki. ³² Ayi-matakerira ivochokini Pedro eejatzí ikaratzi itsipatakari. Okanta avishimotanakeri ivochoki, iñaatziiro irovaneenkaro Jesús itsipatakari apite koñaata-paintsiri. ³³ Iro ipiyimatanaka apiteka tsipatapaintariri Jesús, ikantzi Pedro: “Iyotaanari, kameethavaitake asaíke jaka! Ari novetsikemiri mava pankoshetantsi, aparoni pashi eeroka, irashitya aparoni Moisés, irashitakya aparoni Elías.” Iñaavaitashitanaka Pedro, te iriyote opaita ikantziri. ³⁴ Iñaavaiminthaítzi Pedro, opa-mankapaakeri menkori, itharovanake. ³⁵ Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki ikantaitzi: “Notomi ne-takokitane inatzi irika, iri pinkempisante.” ³⁶ Okarata-paakera ñaantsi iñaavaitaitakeri, iñeetatzí apaniro ikantanaa Jesús ikatziya. Tera inkamantantzityaaro iriyotaane tsika ikanta iñaakeri, iromanane jovakero.

Jovashinchiiri Jesús eentsi jaakiri peyari
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitaitamanai, oirinkaiyaani Jesús ipoña-gaaro tonkaariki otzishiki, osheki pokapaintsiri iromonthaavaiaari. ³⁸ Ari josatekaka aparoni shirampari, kaimanake shintsiiini ikantzi: “I Jesús, nokovi pamenenari napintzite notomi! ³⁹ Jaakatziiri peyari, osheki ikaimakaavaítziri, ishimorepaantetakairi ikamanavaítziri, jomposakaavaítari, te irovashaanteri kapicheeni. ⁴⁰ Nokantavetakari piyotaane irovvisaakotainari, te inkanteri.” ⁴¹ Jakanake Jesús ikantanake: “Tetya pinkemanete eeroka. ¿Tsikama onkarate no-saikimotanaimi, noñeero nonkisashityaami? Pamakeri pitomi jaka.” ⁴² Ikanta jamaitapaakeri eentsi, ishinkiventakaanakari peyari, tyaanake osoviki, iniroite jompetavaitanaka. Ipoña Jesús ikisathatakeri peyari, eshitakotanai eentsika, jaanairi ashitariri. ⁴³ Ipampoyaaminthatanakeri atziri iñaakerora ishintsinka Pava.

Japiitairo Jesús ikamantakota inkamimotante
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ipoña japiitakero Jesús ikantziri iriyotaane: ⁴⁴ “Povayempitatyaro eeroka iroka ñaantsi, eero pipeyakotaro. Tema irika Itomi Atziri impithokashiitayeeri irakaantaiteri.” ⁴⁵ Iro kantamaitacha te inkemathataiyeroni okaratzi ikantavetariri, tema jomanapithatziiri eero ikemathatantaro. Iro itharovantaiyarini tekatsi osampiterine opaita iñaaventakotziri.

Tsika itzimi iriiperotatsine
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta iriyotaane Jesús ikantavakaamentakaro ninkarika iriiperotatsine. ⁴⁷ Iro kantamaitacha Jesús jiyoshiretakeri ipampithashiretari. Jaake aparoni eentsi, jomisaikakeri tsika isaikaiyini. ⁴⁸ Ipoña ikantzi: “Ikaratzi aapatziyariri kempitariri irika eentsi okantakaantziro ipaiyiro novairo, kempivaitakara naakami irapatziye. Ari okempitari eejatzí, aririka irapatziyena naaka, kempivaiperotanaka iri irapatziyake tsika itzi-

mi otyaantakenari jaka. Ikaratzi kaari iriiperotatsine iroñaaka jaka, iriira iriiperotaatsine apaata.”

Ari akaratziiri kaari kisaneentairi
(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Ipoña ikantanake Juan: “Iyotaanari, noñaake chapinki aparoni atziri pairiirori pivairo, jovashinchaakeri jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri.” ⁵⁰ Ari ikantanake Jesús: “Eero povashaantakairimi, tema ari akaratziiri kaari kisaneentairi.”

Ikisathataitziiri Jacobo ipoña Juan

⁵¹ Aritake monkaratzimatapaaka irovajenokantaiyaari Jesús, tontashire ikantanaka iriyaate Jerusalén-ki. ⁵² Jotyaantake impaitya amenaronterine janta Samaria-ki. ⁵³ Iro kantamaitacha te inkovaiyeni Samaria-satzi inkenimoteri, tema jiyotaiyini iriyaatatye Jerusalén-ki. ⁵⁴ Ipoña Jacobo itsipatakari Juan, ikantanakeri Jesús: “Pinkathari, thame ankaimakaante paampari inkiteki, ikempitaakero pairani Elías, iraperotyaata intaiya maaroni.” ⁵⁵ Ari ipithokashitanakari Jesús, ikisathatanakeri, ikantziri: “Tetya pinkameethashirete eeroka. ⁵⁶ Tera iro ipokantakari Itomi Atziri jaka impeyashivaitaiya atziri, ontzimatyeye irovvisaakoyetairi.” Irojatzí ikenantanakari pashineki nampitsi.

Kovavetachari iroyaaterimi Jesús
(Mt. 8.18-22)

⁵⁷ Ikanta jiyaatanaira Jesús, ikantaveetavaari avotsiki: “Pinkathari, nokovi noyaatemi tsikarika pinkenayete eeroka.” ⁵⁸ Jakanakeri Jesús ikantziri: “Aparoni ot-sitziniro tzimatsi imoro tsika imaapiintzi, eejatzí ikempitari tsimeri tzimatsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera ontzime ipanko irimaantapiintyaari.” ⁵⁹ Ipoña Jesús ikantanakeri pashine: “Poyaatena eeroka.” Ari ikantzi irirori: “Pinkathari, nokovavetaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha nokovi noñaanakero nonkitateri nirintari, ari noyaatemiri.” ⁶⁰ Ikantanakeri Jesús: “Poyaatena, pishineteri ikaratzi kamashireyetsiri inkitatairi irirori kamayetatsiri. Ontzimatyeye piñaaventantairo eeroka tsika inkantya Pava impinkathariventantai.” ⁶¹ Ari ikantanake pashine: “Pinkathari, nokovi naaka noyaatemi, iro kantamaitacha pishinetena novethatapanaatyaari noshenin-ka nonampiki.” ⁶² Jakanake Jesús, ikantziri: “Apatziro pamenapiintziro pikiyashitziro pivankire, tekatsi pamenayetanai pashine. Ari ikempitari kaari ovashaantairone jantayetapiintziri, tera apantaperi inkantya iñeero impinkathariventairi Pava.”

Jotyaantaitakeri ikaratzi 70

10 Ipoña Jesús jiyoyaake pashine ikaratzi 70, apitepayeeni jotyaantakeri, ireevateri nampitsiki tsika inkenanakera irirori. ² Ikantayetziri: “Ikempitakaro atziripayeeni pankirentsi osampainkatzi, iro

kantacha te intzimaperote impaitya aavatairone. Piñaañaateri eeroka Pinkathari irotyaanteeta jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisan-tayetaatsine. ³ Notyaantaiyatyeemine, nonkempitakaantemi jotyaantaitziri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. ⁴ Eerora paanake pitharate, piireekite, pi-zapato-te. Eero povethatari impoña pinkinkithavaitakairi inkarate piñaanakeri avotsiki posamanitzikari. ⁵ Aririka pareetayetakya pankotsi, povethatapaakyaari saikat-siri. Pinkantapaakeri: 'Inkamintha pisaikavaite kameetha pipankoki.' ⁶ Tzimatsirika impaitya aakameethatakemine, aritake iñaakero isaikake kameetha. Irooma eerorika jaakameethataitzimi, ame-naashita povethatapaakari. ⁷ Apatziro pimaapiintatye pankotsiki tsika pareetaka, eero pamemenatzi pashine pankotsi. Ari poyaari, pirero onkarate impayeetemiri. Tema aparoni antavaitatsiri ipinayeetziri. ⁸ Aririka iraaameethaitemi aparoniki nampitsi, poyaarora onkarate impayeetemiri janta. ⁹ Povashinchaayeteri janta mantsiyari, pinkanteri: 'Irootaintsi im-pinkathariventantai Pava.' ¹⁰ Irooma pareevetakya aparoni nampitsi, eerorika jaakameethaitzimi, pavisapithateri, pinkantanake: ¹¹ 'Ari notekanairo noipatsikiite jaka, iro piyotantyaari te pikempisantsi. Iro kanta-maitacha ontzimatyepiyote irootaintsira im-pinkathariventantai Pava.' ¹² Tema irimaperoitairi irovasankitaiteri apaata, anaanakero inkantayeetairi Sodoma-satzi. Omaperora."

Ikantamacheetziri kisoshireri nampitsiiteki

(Mt. 11.20-24)

¹³ "Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Iñaayevetakaro notasonkaventantayetake, temaita inkempisantayeni. Iriimi ñaakenanemi Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi, aritakemi irovashiretakotakyaami ikaariperoshireyetzzi, irovashaantakeromi. Impoña inkempisantaimi maaroni iriroriite. ¹⁴ Aririka iraaeyeetairi apaata kameethashireri, eero imaperoitziri irovasankitaayeetairi Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi. Iri-ima Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, iri imaperoyeetai irovasankitaayeetairi. ¹⁵ Eejatzi inkempitagaiya Capernaum-satzi, ipampithashiretaiyani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha kaminkarimashi-ki inkenayetai.

¹⁶ Tzimatsirika kempisantemine, naakatake ikempisantake. Itzimirika manintashiretakemine, naakara imanintashiretake. Itzimirika manintashiretakenari naaka, jimanintakeri tsika itzimi otyaantakenari jaka."

Ipiyayetaa jotyaantaitakeri karatatsiri 70

¹⁷ Kimoshire ipiyeeyaani jotyaantaitakeri 70, ikan-tayetapai: "Pinkathari, nopairiirora pivairo, jantakero peyari nokantayetziri." ¹⁸ Ikantzi Jesús: "Noñaakeri Sa-tanás jovaryeetakeri inkiteki ikempitavaitakaro ookatharontsi. ¹⁹ Tema naaka pakemiro shintsinkantsi,

† Tema ikaratzi Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío inayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri inayetzi te isheninkatari judío-payeeni.

ari onkantake posatekantyaari maranke eejatzi ki-toniropayeeni. Ari poitsinampaakeri peyari kisaneentz-imiri, tekatsimaita avishimotemine. ²⁰ Eerora piki-moshireventashitaro jantakero peyari pikantakeriri. Iroora pinkimoshirevente josankinayetairo pivairo inkiteki."

Ikimoshiretzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Irojatzzi ikimoshiretantanakari Jesús, ikantanake: "Ashitanari, eerokatake pinkathariventziri inkiteveri, eejatzi kipatsisatzi, iniroite nopaasonketakemi. Tema eerokatake iyotakaayetairiri tsinampashireri kaari jiyoyetzi iyotaneriite jaka. Ari okantamaita Ashitanari, irootake onimotakemiri eeroka." ²² Ikantzi Jesús: "Iri Ashitanari pasavyaakenarori maaroni. Apaniro ikanta irirori jiyoperotana naaka tema itomi jovana. Ari nokempitzitakari eejatzi naaka apanirora niyoperotziri. Impoña inkarate niyotakaayetairo naaka ari iriyoyetairo Pava."

²³ Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, jaanakeri jantyaatziini, ikantakeri: "Kimoshirera irinaatye inkarate ñaayetairone okaratzi piñaayetairo eeroka.

²⁴ Tema tzimavetacha osheki kamantantaneri, eejatzi pinkathariite kovavetainchari iriñeeromi okaratzi piñaakeri eeroka, iro kantacha te onkante iriñeero, te inkemayetairo eejatzi."

Aakameethataneri Samaria-satzi

²⁵ Ari isaikakeri iyotaantzirori Ikantakaantaitane, ikovake inkompitakaiyaari Jesús, ikantake irirori: "Iyotaa-nari, ¿opaitama nanteri naaka onkantya noñaantaiyaarori kantaitachari añaantarentsi?" ²⁶ Ikantanake Jesús: "¿Ipaaitama okantziri Ikantakaantaitane? ¿Tsika-ma okantziri piyotakotziro eeroka?" ²⁷ Ari jakanake irirori, ikantzi: "Petakoshiretaiyaari Avinkatharite Pava, petakoperotaiyaari, petakoshintsityaari, pampithashire povairi. Ari okempitari eejatzi: Ontzimatyepitakotavakaiya maaroni, akempitara akaminthayiro avatha, ari ankempitanairi asheninka." ²⁸ Ipoña ikantzi Jesús: "Omapero pikantakeri. Pantero iroka, aritake pavisakoshiretai."

²⁹ Iro kantamaitacha irika, ikovajaantzi irotzikaaventanakya, josampitziri Jesús: "¿Niinkama nonkempitakaanteri nosheninka?" ³⁰ Ipoña ikantanake Jesús: "Tzimatsira asheninka poñaachari Jerusalén-ki ikovi iriyaatero nampitsiki Jericó. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakeri koshintzi, itsitokavaitakeri, jookanakeri avotsinampiki ikamimatake. ³¹ Ikanta pokake omperatasorentsitaari, iñaavetapaakari jonoryaaka, javisapithatanakeri. ³² Ari ikempitakari eejatzi Leví-mirinkaite, iñaavetapaakari jonoryaa, javisapithatanakeri. ³³ Ipoña ipokake aparoni Samaria-satzi, jiñaapaakeri jonorya, jineshinonkatapaakari irirori. ³⁴ Jaaventapaakeri jotziritantakari yeenkantsi, ipoña ikyaakotakaanakeri imoraneki, jaanakeri nampitsiki. Iriitake aamaventakariri. ³⁵ Okanta pashine kitaite, jaake apite denario, ipinakoventanakeri, ikantanake: 'Paamaventyaanari iri-

ka, aritake nompinatapaimi eejatzi aririka nompiyake.”³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Mava ikaratzi noñaaventakeri ñaakeriri ikoshiitziri. ¿Tsikatya itzimi kempitakaantakariri isheninka?”³⁷ Jakanake iyotakotzirori Ikantakaantaitane, ikantzi: “Iriira matapaakeriri neshinonkataririri.” Ipoña ikantzi Jesús: “Piyaatai, irojatzira pimateri eeroka.”

Jareetaro Jesús opankoki Marta opoña María

³⁸ Ikanta javisanake Jesús areetaka pashineki nampitsi. Ari osaikiri tsinane paitachari Marta, iro isaikimotapaake opankoki. ³⁹ Iroka tsinane tzimatsi irento opaita María. Iroora tsipatavakariri okarikiini Jesús okempisantziri ikinkithavaitzi. ⁴⁰ Iro kantamaitacha Marta osheki okantzimotakaro amemenavaitzi ompaitya ompavakeriri Jesús. Irojatzira opokashitantakariri, okantapaakeri: “Pinkatharí, ovapintaakena nirento. ¿Pinkantenario ampitakotavakena?”⁴¹ Ikantzi Jesús: “Marta, ¿opaitama okantzimoshiretantamiri onkarate pantayeteri?”⁴² Pinkeme nonkantemi: Aparoni okanta kovaperotachari, irootake okoyaakeri María tema tekatsi kanterone irapithatairo.”

Iñaaventziro Jesús ñaañaataantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 Ipoña Jesús jiyaatake iriñaañaate. Ikanta aparoni iriyotaane, ikantakeri: “Pinkatharí, piyotainaro iñaañaataitzi, ikempitairo Juan-ni jiyotaantziro ñaañaataantsi.”² Ari ikantzi Jesús: “Jiroka pinkante piñañaatapiinte eeroka:

Ashitanarí, inkitesatzi,
Tasorentsi pinatzi eeroka.
Pimpinkathariventaina naaka.
Pantakanairo jaka kipatsiki okaratzi pinintakaanari eeroka.

Pinkempitakainari saikatsiri inkiteki, jantayetziro okaratzi pinintakairiri.

³ Pimpapiintenario kovityiimotanari noyaari.

⁴ Pimpeyakotainaro nokaariperoshirevaitake,
Tema nomatakero naaka eejatzi, nopeyakotairi ikaratzi ovaariperoshiretakenari.

Eero pishinetaana iriñaantaityaana, inkovaite irantakaitenaro kaariperori.”

⁵ Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Aririka intzime aparoni pitsipaminthare, impokake niyankiite, inkantemi: ‘Pimpavakena mava tanta, ⁶ tema tzimatsi areetachari nopankoki, tekatsi tzimatsine nompavakeriri.’⁷ Impoña pinkantavetyaari: ‘Eero poñaashirenkana nomakaatziiri neentsitepayeeni, aritake nashitanairo nopanko eejatzi, irootake eero okantanta nompemi.’

⁸ Kempivaitaka eero pikovaveta pimperi onkantavetya iriimi pitsipaminthare. Iro kantacha eekerora ishintsitatziri ikampitzimi, ari peshiventanakero pintzinaye, pimpavakeri okaratzi ikoviri.”⁹ Ikantziya Jesús: “Pimpampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemiro pikoviri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pishintsiventapaakeri, pinkanteri: ‘Pashitaryeenaro. Aritake irashitaryeetakemiro.’¹⁰ Arira

impayeetairi kampitantayetatsiri. Inkarate amemenaterone ari iroñaakaitairi. Aritake irashitaryeetaineri inkarate shintsishintsitatsiri inkaime. ¹¹ Tema aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: ‘Apá, pimpena tanta.’ ¿Arima pimpakeri mapi? Aririka inkantemi: ‘Pimpena shima noya.’ ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari?

¹² Aririka inkantemi: ‘Pimpena kithokintsi.’ ¿Arima pimpakeri kitoniro? ¹³ Tema piyotzi petakotari pitomipayeeni eeroka, kaariperori pinaveta. Iriira maperotzirori Ashitairi saikatsiri inkiteki, jetakotari irirori ikaratzi amanayetapiintziriri, inampishiretakaayetari Tasorentsinkantsi.”

Maimanetavakaachari pankotsiki

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Ipoña Jesús jovavisaakotakeri aparoni kisoaanteri jaakiri peyari. Ikanta jovashinchagairira, ñaavaitanai kisoaantevetachari. Iniroite ipampoyaaminthaitanakeri Jesús. ¹⁵ Tzimatsi kantayetanaintsiri:

“Ipasavyaatyaaari irika ashitariri peyari, ipaitaitziri ‘Beelzebú,’ irootake jimatantarori jovavisaakotziri ikaratzi jaakayetziri peyari.”¹⁶ Tzimatsiya pashine kovatsiri iñeero intasonkaventante Jesús, iro iriyotantaityaari omaperotatya opoña itasorenka inkiteki, tema iñaantaitatyaari. ¹⁷ Ikanta Jesús jiyotake okaratzi ipampithashiretari atziirite, ikantanake: “Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventaitziri nampitsi, jiñiuro jovapintaavaka. Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya. ¹⁸ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovapintaavakaakya eero iñiuro ishintsite, ari inthonkyaari. ¿Opaitama pikantantari iri ovashinchaanari Beelzebú? ¹⁹ Iriirikami kamaari Beelzebú ovashincheenane, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovavisaakotantari jaakayetziri? Aririka okanta, pikamantakotziri piyotaane, ari inkishmentakemiro okaratzi pikantakeri. ²⁰ Tema iriitake Pava kantakaarori novashinchaayetantari jaakiri peyari, tema jomapokakemi Pava eeroka ipinkathariventantzi. ²¹ Aparoni atziri ñaaperori kameetha, tekatsira materine inkyashiteri ipankoki irayiteri okaratzi jashitari. ²² Irooma impokashitakeri pashine atziri anayiriri ishintsitzi, irapithatakeri javentaavetari, irapithatakeri jashitari, irantetaakyaaro. ²³ Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisaneentanari. Inkarate kaari ampitakoteneri iriyoyaakotena, japaatakotatyaana.”

Ipiyashitanta peyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴ “Okempivaitaka irinampishiretantyaarimi peyari aparoni atziri, ipankotsitetakaro irañaantare. Aririka irookaveetakyaari, avisakoveta atziri isaikantari peyari. Jatake inkenavaite tsika te inampitaitaro, eero jiñi tsika isaie. Impoña inkante peyari: ‘NOMPIYE NOPANKOKI TSIKA NOPOÑAAKA.’²⁵ Piyaa peyari, iriñaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ²⁶ Impoña peyari iriyaatashitakeri maperotzirori

ipeyaritzi, inkantapaakeri: 'Thame aate nopankoki, pintsipatyaana ampinkatharite.' Iramake inkarate 7. Arira irashinonkaaperotyaari atziri, eero ikempitaa jashinonkaavetara pairani kapicheeni ikanta."

Maperoterone inkimoshiretai

²⁷ Tekera inkaratero iñaavaizti Jesús, okaimanake aparoni tsinane osatekainchari ipiyotaka atziri, okantzi: "Tharomenta onatye tsinane ovaiyantakemiri, antarintakaakemi othotaimi." ²⁸ Ipoña jakanakero Jesús, ikantzi: "Iriira tharomentaperotaachane inkarate matairone inkempisantairo iñaane Pava."

Ikovaiyini kaariperoshireri intasonkaventante Jesús (Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyotapaaka osheki atziri, ikantanake Jesús: "¿Opaitama ikovantari iriñeena kaariperoshireri nontasonkaventante? Eero noñaakimaitari, intaani iriñeero kempitarori iñaakeri pairani Jonás. ³⁰ Tema ikantara pairani Jonás jiñeeyakeri Nínive-satzi, ari inkemitaiaaari eejatzi Itomi Atziri iriñeeri irikaite. ³¹ Apaata aririka iramenakoyeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iyakoventaimi tsinane pinkatharitsiri pairani nampit-siki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyotaneri paitachari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka, janayiri Salomón. ³² Eejatzi okempitari ari iriyakoventaimi apaata Nínive-satzi, tema ikempisantaiyakerini irirori pairani Jonás, jovashaantanakero jametayevetari. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka jaka, janayirira Jonás."

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi (Mt. 6.22-23)

³³ "Tema ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima ovakotakeri otapinaki? Aña avakotziri jenoki inkene onkoñeenkate maaroni. ³⁴ Kameetharika poki, piñaantaro kameethaini, okempitaro pinkoñeetyaakotatyee-mi. Terika apantaro poki, eero piñaantaro kameethaini, kempitaka pintsirenikitakotatyee-mi. ³⁵ Paamaventaperotya poitsivakirikari ootamentotsi saikantakamiri. ³⁶ Omaperotarika isaikantakami ootamentotsi, terika pantanairo kaariperori, aritake pooñaakantairo irooperori kameethari, pinkempitanaiyaari aparoni ootamentotsi joorentantzi."

Iñaaventakota iyotaantzirori Ikantakaantaitane (Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ikanta ikaratapaakero ikinkithatake Jesús, ipokashitapaakeri aparoni Fariseo iriyaatakairi ipankoki iroya. Ikanta jareetaka Jesús pankotsiki, saikapaake jovapiintaita. ³⁸ Osheki okompitzimotakari Fariseo jiñaakeri Jesús te irimonkaratero jametapiintari, inki-

† Oshiyakaaventachari oki kameethari, aparoni pimantaneri (kaari mashithatatsi), iri ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava, tema isaikanaatzi okitainkatzi. Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aparoni mashithari, tsika itzimi kaari ñeerone inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava, tema isaikatzi tsika ot-sirenikitzi.

vaakotapaakya irovantyaari. ³⁹ Iro kantamaitacha Jesús, ikantanake: "Pikempitakotakaro piraamento eejatzi povamento okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa, kipatsi okantaka. Ari pikempiyetakari eeroka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi kaariperoshireri pinatzi. ⁴⁰ Masontzi. Tema tzimatsi ovetsikakemiri pivathaki koñaayetatsiri, ¿kaarima ovetsikashiretakemiri eejatzi inthomointa pañaantareki? ⁴¹ Okovaperotatya pimpashitantaiyaaro tzimimoshiretzimiri inthomointa pañaantareki, ari onkantya pinkiteperoshiretantaiyaari.

⁴² ¿Kantamacheetzimi Fariseo! Pashitakaapiintari Pava inhashimpoki. Iro kantacha te panteneri ikoviri: Ontzimatyepinkameethashiretai, petakoshiretaiyaari eejatzi. Tema iro kovaperovetachari pantayerotomi iroka, eero povashaantamaitaro pashinera. ⁴³ ¿Kantamacheetzimi Fariseo! Osheki pikovapiintziro posatekyaniyankineki japatotapiintaita, ari pikempitaitaro eejatzi pikovi ñaapinkatha irovethatapiintaitaami aririka iriñeetemi. ⁴⁴ ¿Kantamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinatzi! Pikempitashitakaro kaari jiyoitzi ari ikitayeetziri kaminkari, te iriyoyete atziri jaatzikakotatziiri kaminkari."

⁴⁵ Ari jakanake aparoni iyotaantzirori Ikantakaantaitane, ikantanakeri Jesús: "Iyotaantaneri, pikemakaakenaro eejatzi naakaite okaratzi pikantakeri." ⁴⁶ Jakanake Jesús, ikantzi: "¿Kantamacheetzimi eejatzi eeroka iyotaantzirori Ikantakaantane! ¿Opaitama piñaatenatakantari atziriite? Te piñaantamaityaaro eeroka pinkematenatyaaro. ⁴⁷ ¿Kantamacheetzimi eeroka, opaitama povetsikapiriniyetantarori ovaneenkatachari tsika ikitayeetakeri etayetakarori kamantantaneri!. Iritajaantake jovamaayetakeri pairani pivaisatziite. ⁴⁸ Tema eerokatake ovetsikashiyetakeri tsika inkitayee-teri, ari okoñaatziri pakakotatziiri okaratzi jantayetak-eri pivaisatziite. ⁴⁹ Tema iyotane jinake Pava, ikantake: 'Ari notyaantake kamantantaneri intsipayetakaari otyaantaari. Aparopayeeni irimaimaneete, irovayee-take pashine.' ⁵⁰ Ari onkantya irovasankitaantaityaari-mi eeroka, okantakaantziro povamaayetakeri kamantantaneri etajaantanakarori pairani. ⁵¹ Eeroka pinataityaarone iroñaaka okantakaantziro jovamaakaantaitakeri pairani, jetanakaro Abel-ni irojatzizacarías-ki tsika itzimi jovamaitakeri ipiyavetanaaro tasorentsipankoki ipometziniri Pava. ⁵² ¿Kantamacheetzimi iyotaantzirori Ikantakaantaitane! Te pimataajatero eeroka piyotanetya, arira pikenakaakerori eeroka kaari ikemathatantaro pashinepayeeni."

⁵³ Ikanta Jesús ithonkakero ikantayetakeri. Ari jetanakaro Fariseo itsipayetapaakari iyotzinkariite, japatoventaari Jesús ikovake inkompitakaiyaari onkantya inkemantyaariri ompaitya inkanteri. ⁵⁴ Ishintsithavaitakeri, ikovi iñaavaaitakairi ñaantsi kaariperori onkantya inkamantakotantyaariri.

†† Iro ikantaitziri jaka inhashimpoki: Menta, ruda, maaroni okaratzi ivankireetari. Irootake kempitarori pinitzi.

Shineyakairori itantane Fariseo

12 Ipoña ipiyotzimentaitapaakari Jesús, anavyaapirinikitaka ikantaka atziriite. Irojatzí ikantantanakari iriyotaane: “Ontzimatyee paa-maventyaaro shineyakaarori itantane Fariseo, iramatavimento onatzi. ² Tema ontzimatyee onkoñaatakoyetai okaratzi omanakoyevetaínchari, oñaarontaiya kaari ikemathaveeta pairani. ³ Okaratzi pomanakaavetari, ari onkoñaatakotai. Okaratzi piñaavaiziri apaniro pipankoki, ari inkemakoyeetairo iriñaaventaitero shintsini.”

¿Intzimekama añapinkathateri?

(Mt. 10.26-31)

⁴ Ikantzi Jesús: “Asheninká, eero pipinkashivaitari materone irovemi, tema ari overaapaakari jaavyiiri irirori. ⁵ Jirika tsika intzime pimpinkeri: Iriitakera pimpinke Pava matzirori jovamaantzi, impoña irotyaantemi sarinkaveniki. Intaani iri piñaapinkathatai apaniro. ⁶ Tema te impinaperovetya tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante, tekatsi iramaakiite aparoni. ⁷ Jiyotzitaro Pava okaratzi tzimayetatsiri aishi. Tema piñaakero jaamakotari tsimeripayeeni, eerokara imaperotzirori jaamakotami, eero pipinkantashivaita.”

Inkarate ñaaventakotainane atziriite

⁸ “Intzimerika kanterine isheninka: ‘Jashitaana Jesús.’ Eejatzí inkempitaiya Itomi Atziri inkantairi imaninkarite Pava: ‘Nashitaari irika.’ ⁹ Iriima tsika intzime kantairine isheninka: ‘Te jashitana Jesús.’ Ari inkempiitairi irirori, inkantaiteri imaninkarite Pava: ‘Te nashitaiyaari irika.’ ¹⁰ Tsikarika intzime kantzimatakerine Itomi Atziri, kantatsi impeyakoitairi. Iriima intzime kantzimatakerine Tasorentsinkantsi, eerora jiñiiri impeyakoitairi. ¹¹ Aririka irayeeetemi japatotapiintaita isaikayetzi pinkathar-entsi, eero okantzimoshirevaitashitami, pinkante: ‘¿Opaitama nonkanteriri?’ ¹² Tema Tasorentsinkantsi iyotakaimirone opaitarika piñaavaiteri janta.”

Iñaaventakoitziri masontzitatsiri ashaarantzinkari

¹³ Ipoña iñaavaiziti aparoni piyotzimentakariri, ikantzi: “Iyotaanari, pinkantenari nirentzi impainaata kashetani jookanairi ashitanari.” ¹⁴ Ikantzi Jesús: “Asheninká, tera naaka amenakoyetzirori tzimaventavakaantsi nonkantantyaariri pirentzi.” ¹⁵ Eekero ikantakitzi Jesús: “Paamaventya pineveyetaro ashaakaronsi. Tera iro ovañaayetemine.” ¹⁶ Ipoña joshiyakaaventanakeneri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni ashaarantzinkari kithotaintsiri osheki ivankivaire irovaneki. ¹⁷ Ipampithashirevaitaka, ikantzi: ‘¿Tzikatya noveroka oshekitaintsiri novankire?’ ¹⁸ Ipoña ikantashiretanake: ‘Jiroka nanteri. Notantoryeero novan-

† Kantakotachari jaka “te impinaperoty tsimeri,” irojatzira kantakotachari jamanantamatsitaitari apite kireeki inkarate 5 tsimeri.

tapiintari novankire. Impoña novetsikakaante iniroite, ari noverori okaratzi novankiretari, eejatzí nashaakaro. ¹⁹ Ari onimotenari, tema osheki novanontakari. Osheki osarentsi nomakoryaavaite, novatziivaitya, niravaite nomire, noimoshirenkavaitya.’ ²⁰ Iro kantamaitachari, ikantzi Pava: ‘Masontzi, iroñaaka tsireni iraashinenkaitaimi, tera piyote impaitya agairone okaratzi pashitari.’ ²¹ Arira ikantakotari oshekyavaaitashitarori irashaakaro, te joshekyavaaityaaro okaratzi jashitari Pava.”

Iñaaventziro Jesús kantzimoshiretaantsi

(Mt. 6.25-34)

²² Ipoña ikantanairi iriyotaane: “Pinkeme nonkante: Tera onkameethate onkantzimoshirevaityaami, pinkante: ‘¿Impaitya noyaari, impaitya nomiretyaari, impaitya nonkithatyaari?’ ²³ Tema tzimatsi pashine ampampithashiretakotapiinteri añaaantareki, iro kovaperotacha anayiro okaratzi ovayetapiintari, okaratzi akithaayetapiintari eejatzí. ²⁴ Pimpampithashiretakoteri tsimeri. Te iriyote impankitanontya iroyaari, te irovetsike ipanko irovanontya ivankire. Iro kanta-maitacha Pava, ipayetapiintakeri irovarite. Aakara jimaperotzi jetakotai Pava. ²⁵ Aririka paakoventyaaro onkantzimoshirevaityaami, ¿arima pinkantakaakyaaro povavineentavairo posarentsite kapicheeni? ²⁶ Tera onkantatyee povavineentero kapicheeni, ¿opaitama okantzimoshiretantamiri? ²⁷ Pimpampithashiretakotero inchatyee, te añeero antavainete, te ontyaanontya onkithatyaari. Iro kantamaitacha te onkantzimoshirevaityaaro, onkante: ‘¿Opaita nonkithatyaari?’ Aña ovaneenkata kameetha, anayiri jovaneenkaveta Salomón pinkatharivetachari pairani. ²⁸ Iriitakera Pava ovaneenkatzirori, okantavetaka kapiche añaaavetaro ovaneenkatapainta, iro osamani, tekatsi apantyaarone aririka onkamateyatanake, tema inchekeyeetakero, impoña intaayeetakero. Eeroka irimaperote inkempoyaaventemi Pava, aritake, eero pikisoshirevaiziti. ²⁹ Aritapaake okantzimoshirevaitakami eeroka, pikantzi: ‘¿Opaita noyaari, opaita nireeri?’ ³⁰ Apatzirora okantzimoshirevaitari ikaratzi kaari kempisan-tatsi. Irooma eeroka, jiyotakoyetzi Ashitairi opaitarika kovityiimoyetamiri. ³¹ Iro kovaperotacha pinkokovatairi impinkatharishireventaimi, impoña piñaayetairo impayetaimiro okaratzi kovityiimoyetamiri.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaarantsi

(Mt. 6.19-21)

³² “Eerokaite kempitakariri nopira, eero pitharovashitaiyani, tema iriitake Pava kovaintsiri impinkathariventaimi. ³³ Pimpimantayetero tzimimotzimiri, pimpashitanyaaaro. Iro kameethatatsi pantayetairo iroka piñaantaiyaarori pisaikai kameetha inkiteki. Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami inkiteki tsika te ompathaanetapai, tsika te intzimapai koshintzi. ³⁴ Tema tsika janta povaarantaka, ari pimpampithashiretapiinterori eejatzí.”

Omperataari aamaventachari

³⁵ "Povathakitanakero piithaare. Poisayeteri pootamento. ³⁶ Pinkempityaari omperataari oyaaventariri irareetaiya ivinkatharite joimoshirenka, inkene irantavaineri thaankiini iromperatapaiyaariri. ³⁷ Kimoshirera inkantaiya aparoni omperataari itzimi iñaapairi ivinkatharite aamaventa ikantaka. Omaperora nonkante, aritake iromisaikairi jovapiintaita iriitake oyiitainerine irovarite. ³⁸ Kimoshirera inkantayetya, intzime iriñeetapairi aamaventa ikanta, onkantavetya te iriyote tsikapaite irareetya, niyankiite terika onkitaizimatake. ³⁹ Pinkemero iroka. Aririkami iriyote aparoni ashitaanitachari impokatye koshiterine, ari iraa-maventakyaami, eero ikoshitaarantaitzirimi. ⁴⁰ Iro piyoteri eerokaite, ontzimatye paamaventayetya. Tema te piyote tsikapaite impiyantaiyaari Itomi Atziri."

Kaariperori omperataari

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Ari ikantanake Pedro: "Pinkatharí. ¿Arima nokaratziri maaroni atziri poshiyakaaventakena?" ⁴² Ikantzi Jesús: "Pinkempitakotyaaari aparoni otzikataari kameethashireri itzimi pampithashiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki omperatariri, ikantanakeri: 'Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.' ⁴³ Kimoshirera inkantya irika omperataari, aririka impiye ivinkatharite iñaapairi jimonkaraakero ikantanakeriri. ⁴⁴ Aritake ishinetaakeneri iraa-maakoveentyaaniri okaratzí jashitari. ⁴⁵ Irooma inkantashiretakemi omperataari: 'Eero ipiyita novinkatharite.' Impoña irantavaitakeri ikaratzi jomperaitari eejatzi inkempitaakero tsinane jomperaitari. Jatake irovatziivaitya, ishinkivaitya. ⁴⁶ Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaiya omperatariri. Irimaperoteri irovasankitaapairi, irookapairi janta tsika ikashiyakaitakari kisoshireri. ⁴⁷ Tema irika omperataari jiyovetakaro okaratzí inintakaavetariri ivinkatharite, temaita iraa-maventaiyaari impiye. Irootake impasaperoitantaariri. ⁴⁸ Iriima itzimi kaari iyotakoterone okaratzí inintakairiri, eero ipasaperoitairi. Tema ikaratzi ishinetaayeeztziri irantaperoyeteromi ikovaitziri, osheki iromperaitaari. Intzimerika osheki javentaayeeetakari, osheki inkovakoyeeteriri irirori."

Iñaaventakota Jesús

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ "Tema iro nopokantari novasankitairi kaariperoshireri, okempivaitakaro iriimi paampari namakemi kipatsiki. Osheki nokovataikemi etaitaitya irovasankitaayeeete, aperotaiyaami kaariperori. ⁵⁰ Iro kantacha ontzimatye netanakyaaro naaka nonkemaantsitanakya, irojatzí nomonkaraantakyaarori. ⁵¹ Piñaajaan-take iro nopokantari iñaamatsiyeetairo atziri isaikameetha. Aña nopokakera, namatziiro antaminthataavakaantsi. ⁵² Iroñaaka iriñeetero iranta-

minthatavakaiya atziri isaikavankotavakaiyani, apite atziri irantaminthateri pashine atziri karatatsiri mava. ⁵³ Aparoni evankari ari impithokashitakyaari iriri, impiyatziyaari eejatzi iriri inkisaneenteritomi. Impithokashityaaro tsinane iniro, ompiyatziyaaro eejatzi iniro. Impithokashityaaro tsinane ayirontari, ompiyatziyaaro eejatzi ayiro."

¿Tema piyotero kantainchari?

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ipoña Jesús ikantziri atziri piyotzimentakariri: "Tema aririka piñeero menkori ikyaapiintzi ooryaatsiri, pikantapiintzi: 'Omparyaatye inkane.' Omata pikantakeri. ⁵⁵ Tema aririka pinkemero tampyaa ompoñeeya katonko, pikantapiintzi: 'Osaryaatye kameetha iroka kitate.' Omata okaratzí pikantziri. ⁵⁶ [Kamataviri! Piyovetaro eeroka tsika okanta piñaayetapiintziro inkite, eejatzi kipatsi. ¿Opaitama kaari piyotakotantaro okaratzí kantachari iroñaaka?"

Paapatziyaari kisaneentzimir

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ "¿Opaitama kaari pamenantaro eeroka okaratzí kameethatatsiri? ⁵⁸ Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharovakote eeroka avotsiki, pinkanteri: 'Eero pikisavaita, thame aakameethatavakagaiya.' Tema aririka irareetakaakyaami pinkatharentsiki, inkantaitakeri aamaventaneri: 'Paanakeri irika.' Irojatzí iraa-maventakyaamiri irashitakoitemi. ⁵⁹ Tema eerorika pipinatashitari okaratzí pireevere, eerora piñagairo iroimishitovakaantaimi. Omaperora."

Eerorika povashaantairo pameyeteri, ari pimpeyaashitaiya

13 Ari ipokaiyakeni kamantziriri Jesús, tema Pilato jovamaakaanake Galilea-satzi janta ipometajaantaitapiintziniri Pava piratsi. ² Ikantanake Jesús: "¿Piñaajaan-tzima eerokaite iro jantantaitakarori iroka tsika ikantaitakeri jovamaitakeri, tema janaatziiri ikaariperoshiretzi pashine Galilea-satzi? ³ Nokantzi naaka: Te ari onkantya. Eerorika povashaantziro pameyeteri eeroka, ari pinkempitakotaiyaari irirori. ⁴ Ari ikempitakari karatatsiri 18 kamaintsiri atsinakakeri pankotsi janta Siloé, ¿piñaajaan-tzima iri maperotzirori ikaariperoshiretzi janayiri pashine Jerusalén-satzi? ⁵ Nokantzi naaka: Tera ari onkantya. Tema eerorika povashaantziro pameyeteri, ari pinkempitakotaiyaari."

Joshiyakaaventaitziro pankirentsi kaari kithotatsine

⁶ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakero, ikantzi: "Otzimi aparoni atziri ivankire irovaneki. Aparoni kitaite jiyaatake iramenero tzimakerika okitho, temaita iriñaapaake. ⁷ Ikantakeri aamakoventaniriri: 'Tzimake mava osarentsi nopokaveta nameniro novankire onkithote, temaita noñe. Pinchekero, amenaashivaita okatziya ja-

ka.'⁸ Ari jakanakeri irirori, ikantzi: 'Eero novinkatharite, añaavairo iroka osarentsi eerorika okithotzi, nonkithatashitavakero oponkitziki notyaakitavairo onkithotantyaari.⁹ Aririka onkithotai, kameetha onatzi. Irooma eerorika, aripaitera pintovakaantero.'"

Jovavisaakotziro Jesús aparoni tsinane kitaite imakoryaantaitari

¹⁰ Ikanta jiyotaantzi Jesús kitaite jimakoryaantaitari janta japatotapiintaita, ¹¹ ari osaikiya aparoni tsinane tzimakotaintsiri 18 osarentsi jaakaitziro. Tsinkamitzitake, te onkante onkatziye kameetha. ¹² Ikanta iñaapaakero Jesús, ikaimapaakero, ikantziro: "Tsinané, eshitakotaimi pimantsiyaveta." ¹³ Jantzitakero kapicheeni otsinkamitzitake. Tampatzikatanai kameetha. Osheki otharomentaventanakari Pava. ¹⁴ Iro kantamaitacha te onimoteri jevatatsiri japatotapiintaita, iniroite ikisanaka, iñaakeri jovashinchaantake Jesús kitaite jimakoryaantaitari. Ikantanakeri atziriite: "Tzimatsi 6 kitaite jantavaintaitari, ari pimpokeri inkene irovashincha-gaitemi. Te onkameethate kitaite jimakoryaantaitari." ¹⁵ Irojatzzi jakantanakari Jesús, ikantzi: "Kamatavirí! Kitaiteriki jimakoryaantaitari pithataryaakotapiintziri pipira pashitakoyetziri pirakairi imire. ¹⁶ Tema iroka tsinane asheninka onatzi, iro isarontari Abraham-ni tzimakotake 18 osarentsi iñaashitakaakaro peyari. ¿Tema onkameethate ovashincheero kitaite jimakoryaantaitari?" ¹⁷ Ikantanakera Jesús, iniroite ipashiventanaka ikaratzi kisaneentziri. Iro kantamaitacha kimoshire ikantaiyanakani atziri ikaratzi ñaakerori jantakeri Jesús.

Joshiyakaaventaitziro okitho incható iryaanitatsiri

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Ipoña ikantanake Jesús: "¿Opaitama oshiyari ipinkathariventantai Pava? ¿Ipaítama noshiyakaaventemirori?" ¹⁹ Aña oshiyaatyaaro aririka impankiitero okitho iryaanitatsiri pankirentsi. Tema tzimatsi aparoni atziri pankitakerori irovaneki, anaanakero pashine pankirentsi, antaro oteveyetanake, ari imavoshiyetari tsimeri otsimankatapeshitake." ††

Joshiyakaaventaitziro shineyakairori tanta

(Mt. 13.33)

²⁰ Ipoña japiitakero ikantzi Jesús: "¿Ipaítama noshiyakaaventemirori ipinkathariventantai Pava?" ²¹ Aña okempitattyaro shineyakaarori tanta. Aparoni tsinane, aakero kapicheeni, okonovakero tantapatha, tekera osamanite, shineyanake maaroni."

Iñaaventaitziro iryaanityenkakiini ikyaapiintaitzi

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Ithonka ikenayetake Jesús nampitsiki jiyotaantayetzi. Irojatzzi ikenantanakari Jerusalén-ki. ²³ Ari

† Iri ipirayetari janta: buey ipoña asno. †† Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitatsiri pankirentsi paitachari mostaza, iro shookatsi inampiki pashine atziri.

josampitaitakeriri, ikantaitziri: "Pinkatharí, ¿kapichema avisakotaatsine?" Ipoña ikantzi Jesús: ²⁴ "Ontzimatyepiñaashintsitya pinkempitakaantyaaro pinkyaagaatyeeemi iryaanityenkakiini ikyaatapiintaitzi. Tema osheki kovavetachane inkyaantaiyaaro, eeromaita imatziro. ²⁵ Aririka irashitanakero ipanko ashitarori, irojatzirika pisaikake jakakiroki, pinkantavetya: 'Pinkatharí, pashitaryeenaro.' Impoña irakanake irirori, inkante: 'Te niyotemi tsika pipoña eeroka.' ²⁶ Impoña pinkantave-tanakya eeroka: '¿Tema piyotena akaratziranki avaiyani, akaratziranki iravaitaiyini? Piyotaantapiintake nonampiki.' ²⁷ Inkante irirori: 'Omapero, te niyotemi tsika pipoña. Piyaataveete pankiventarori kaariperori.' ²⁸ Arira piraavaityaari, patsikaikivaitya, aririka piñaayetairi Abraham, Isaac, Jacob intsipataiyaari ikaratzi kamantantaniite isaíke ipinkathariventantai Pava. Irooma eeroka jakakiroki pisaikai. ²⁹ Tema inkarate avisakoshiretaatsine impoñaayetairi tsikarika overaapaa kipatsi, isaikayetai irayooyetairi Pava tsika ipinkathariventantai. ³⁰ Tema tzimatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoiyyetai. Tzimayetatsi eejatzzi impoiyyetsiri iroñaaka, iriira ñaayetairone ire-tayetaiyaaro."

Jiraaneentakotaro Jesús Jerusalén

(Mt. 23.37-39)

³¹ Ari jareeyetapaaka Fariseo, ikantapaakeri Jesús: "Piyaatai, kaakitaintsi Herodes ikovi irovemi." ³² Ikantzi Jesús: "Piyaate, pimpiyanake, pinkanteri kempitakariri sagari, novashinchaayetziri jaakiri kamaari, novashinchaayetziri mantsiyari. Intaani okapatapaaka mava kitaite nonkaratantyaarori nantziri. ³³ Iro kantamaitacha, eekero niyaatatye irojatzzi mavatapaintsine kitaite, tema iro aritatsi irovayeeteri maaroni kamantantaniite Jerusalén-ki. ³⁴ ¡Jerusalén-satziite! Osheki povake kamantantaniite. Pitsitokayetakeri ikaratzi jotyaa-taveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitzi iriryaaante. Ari nonkanterimi naaka ikaratzi notomintaari. Iro kantamaitacha te pinkovaiyeni. ³⁵ Iroka pinampi tsika pisaikapiintayeveeta, eero iñeetai impaitya nampitaiyaarone. Pinkeme nonkante: Eerora piñiitaana, irojatzzi apaata pinkantantaiyaari: 'Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkatharentsi apaitziri otyaantakeriri.'"

Jesús jovashinchagairi eeniyavaitatsiri

14 Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, ikenake Jesús ipankoki ijevare Fariseo iroya. Osheki kempoyaakeriri ompaitya iranteri. ² Ariya isaikakeri janta aparoni mantsiyari eeniyavaitatsiri. ³ Ipoña Jesús josampitakeri iyotaantayetzirori Ikantakaantaitane itsipataakeri Fariseo, ikantziri: "Kitaite jimakoryaantaitari onatzi iroñaaka, ¿tema oshinetaantsite ovashinchaante?" ⁴ Te irakaiyeni, irojatzzi imairetaiyakeni. Jaakeri Jesús mantsiyari, jovashinchagairi, jotyaaantairi. ⁵ Ipthokashitanakari irikapayeeni, ikantziri: "Aririka irotetya pipira omoroki kitaite jimakoryaantaitari,

¿tema ari pinoshikairi thaankiperoini?"¹⁶ Tema tekatsi inkante irakanakeri.

Oimoshirenkachari aavakaantsiki

⁷ Ari isaiki Jesús ipampoyiiri inkarate ayooterine ijevere Fariseo, tharovako ikantayani ikovi irosatekayetya intsipatantyaari jevari iroya. Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeneri, ikantanake: ⁸ "Aririka inkaimayeetemi poimoshirenkya aavakaantsiki, eerora pikovashita posasatekatya pinkove pintsipatyaari jevari, tema tzimatsi pashine pokatsine anaakotzimiri jiriiperotziri irirori. ⁹ Aririka irareetapaakya kaimakaantzimiri, inkantapaakemi: 'Eero posasatekata eeroka, piyaate pisaike jantyaatziini.' Iniroitera pim-pashiventanakya. ¹⁰ Aña iro kameethatatsi aririka piyaate eero posasatekavaita, pisaikapaake jantyaatziini. Impoña impokake kaimakemiri, inkantemi: 'Asheninka, pimpoke posatekya eeroka janta.' Aripaitera iriñaapinkathayeetemi. ¹¹ Tsikarika itzimi kovashivaitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero intsinampashiretakaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri, iriitake ñeerone iriñaapinkathayeetairi."

¹² Ipoña ipithokashitanakari Jesús aanakeriri irovakaiyaari, ikantziri: "Aririka pinkaime atziri povakaiyaari, eero pikaimashitari pisheninkajanotari eeroka, pirentzi, ipoña ikaratzi ashaarantachari, tema ari onkantake impiyatayami eeroka irovakaiyaami. ¹³ Aririka poimoshirenkya, iri pinkaimayete ashinonkainkari, mavityaakiri, pesaponthoyetatsiri. ¹⁴ Ari piñeero pinkimoshiretai, tema irikapayeeni, eero okantzi impiyatayami apaata iroimoshirenkya. Iro kantamaitacha ari impinayeetaimi pantakeri aririka iriñaayetai kameethashireri."

Joshiyakaaventaitziro iniroite jovaita

¹⁵ Ikanta ikemavakera aparoni ikaratzi isaiki jovaiyani, ikantanake: "Kimoshirera inkantya inkarate ovaachane impinkatharitanakerika Pava." ¹⁶ Ipoña ikantzi Jesús: "Tzimatsi aparoni atziri, jovetsikakaante iniroite oimoshirenkaantsi, ari irovaiyaani. Ithonka ikaimakeri ikarataiyini. ¹⁷ Ikanta omonkaratapaaka irovantyaari jotyantakeri iromperatane inkamanteri ikaratzi ikaimakaantakeri, tema irootaintsi irovaiyaani. ¹⁸ Tera inkove impokaiyeni ikaratzi ikaimakaantaveetakari. Jetanakaro aparoni, ikantzi: 'Eero okantzi niyaate, niyaatatye namenero ovaantsi namanantakeri. Irootake eero okantanta niyaate.' ¹⁹ Ikantake pashine: 'Niyaatatye noñaantyaari namanantakeri nopirapayeeni, irootake eero okantanta niyaate.'^{††20} Ari ikantake pashine eejatzi: 'Eero okantzi niyaate, tema ovakera naavakaaka.' ²¹ Ipoña ipiya omperataari, ikamantapairi ivinkatharite kantainchari. Iniroite otsimaanakari, ikantanakeri iromperatane: 'Piyaate, paniitero tsika overaa nampitsi, pamakeri ashinonkainkari,

† Iri ipirayeetari janta: buey ipoña asno. †† Iri kantakotachari jaka nopirapayeeni, karatatsiri 5 buey.

mavityaakiri, pesaponthoriite inkarate piñeeri janta.' ²² Ari jimatakero iromperatane. Ipoña ikantairi ivinkatharite: 'Nomatakero okaratzi pikantakenari. Iro kantamaitacha eeniro okaankitzi pankotsi.' ²³ Ipoña ikantziri iromperatane: 'Pinthonkero paniitero avotsi, piyaayete tsikarika, pishintsiventero inkarate piñeeri janta, impokeeta ojaikityaata nopanko. ²⁴ Pinkeme nonkante: Oshekira netavetakari nokaimakaantziri, eeromaita iñaajatziro iroya kapicheeni novetsikakaan-takeri ovaritentsi.'"

Pomerentsitachari ankempitakotyaari Cristo

²⁵ Osheki ikaratzi oyaatakeriri Jesús. Ipoña ipithokashitanakari, ikantziri: ²⁶ "Aña iro onimotzimiri petakoyetari piri, piniro, piina, pitomi, pirentzi, pitsiro, petakota eejatzi apaniro eeroka. Iro kantacha aririka anaanakero okaratzi petakotyaanami naaka paventaana, tera pinkyaaryoote pinkempisantena. ²⁷ Ontzimatye pinkyaaryoovero noñaaventayetakemiri, onkantavetakya impaikakoitemi. Aririka povashaantakeri, eerora nokempitakaantami eeroka niyotaane. ²⁸ Aparoni kovatsiri irovetsike pankotsipenthakii, iretavakyaaro impampithashiretya tzimatsirika irimatantyaarori irovetsikero. ²⁹ Ari onkantya inthonkantyaarori iretanakyaaro irovetsikero, tema aririka irookaventakero ari ishirontaventakyaari inkarate ñeerine. ³⁰ Inkantayeni: 'Piñaamatsiteri irika, te iravayeeero, jookashitaro.' ³¹ Ari ikempitari eejatzi, aparoni pinkathari tzimatsiri 10,000 irovayirite, irim-inthatya irovayirityaari pashine pinkathari tzimatsiri 20,000 irovayirite. Ontzimatyeera iretavakyaaro impampithashiretavakya, aririka iroitsinampaakeri. ³² Iñaakerorika eero joitsinampairi, eenirora joveraa intaina pashine pinkathari pokatsiri irovayirityaari, irotyaantake kanterine: '¿Tsikama ankantyaaka eero ovayiritavakaanta?' ³³ Ari okempitari eejatzi ontzimatye petavakyaaro pimpampithashiretavakya eerokaite, tema eerorika povashaantziro petakoyetaro okaratzi pashiyetari, eerora nokempitakaantaami niyotaane."

Kempitarori tzivi kaari katyotaatsine

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ "Tema kameetha okanta tzivi okatyotzi. Iro kantacha aririka inkonovaitero tsika ompaitya, eero apan-taaro inkatyokantaityaaro. ³⁵ Tekatsi apantaiyaarone tzivi, eero aritaajatzi eejatzi isaiponkitzitanaityaaro pankirentsi, ontzimatye irookaitero. Kovirori inkemathatero iroka, irovayempitayata inkempisante."

Jiñaaventaitziri oisha peyavetachari

(Mt. 18.10-14)

15 Osheki kovakotziriri kireeki isheninka itsipatakari atziri kaariperoshireri, ikempisantzi jiyotaantzi Jesús. ² Ikanta Fariseo itsipatakari iyotzinkarite, iñaaventanakari Jesús, ikantzi: "Pameneri irika, ikempiyakari atziri kaariperoshireri, itsipatari jovapiintaiyani."

³ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeneri, ikantanake: ⁴ "Tzimatsi piratachari ikaratzi 100 iroishate. Okanta aparoni kitaite, ipeyaka aparoni iroishate, jookanakeri pashine 99 oisha tsika te inampiitaro, jatake ikokovatairi peyeenchari. ¿Tema pimatziro eeroka iroka? ⁵ Ikanta iñaapairi iroishate, kimoshire ikanta janatapai. ⁶ Tema jareetara ipankoki, japatotapai isheninka, ikantapai: 'Pimpoke pintsipatyana aimoshirenkya, tema noñagairi noishate peyavetainchari.'" ⁷ Eekero ikantatzi Jesús: "Arira onkempitagaiya inkiteki, iniroite inkimoshireventaiteri aparoni atziri ovashaantairori ikaariperoshireveta. Iranaanakeri 99 kameethashiretaiyatsiri."

Joshiyakaaventaitziri kireeki peyavetachari

⁸ Ipoña ikantzi: "Aparoni tsinane tzimatsi 10 oireekite. Okanta aparoni kitaite ipeyapithatakarokoro aparoni oireekite, ovaampatake ootamento, opishitakero maaroni opanko okokovatairi oireekite. ⁹ Okanta oñagairi, okaimakeri osheninka, okantakeri: 'Pimpoke, pintsipatyana noimoshirenkya, tema noñagairi noireekite peyavetainchari.'" ¹⁰ Eekero ikantatzi Jesús: "Arira inkempitagaiya imaninkarite Pava iniroitera inkimoshireyetai iñaakerika aparoni atziri jovashaantairo ikaariperoshirevaitzi."

Iñaaventaitziri tomitsi aparavaitatsiri

¹¹ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: "Aparoni atziri tzimatsi apite itomi. ¹² Ikanta iyaapitsi itomi, ikantakeri iriri: 'Apá, pimpenaro okaratzi pashitakaiyaanari.' Ari ikantakero, itsiparyaakeneri itomi okaratzi irashitakaiyaariri apaata aparopayeeni. ¹³ Tekera osamanite, jatake iyaapitsi itomi intaina pashineki nampitsi. Ari japaravaitashitakeri iireekite. ¹⁴ Ikanta japerotakeri japaratakeri maaroni, iñeetake iniroite tashetsi janta nampitsiki. Ari ikovityaanaka ikaratzi japaratashivaitakeri. ¹⁵ Ipoña jijaatashitakeri nampitarori janta ikovi antavairentsi, jotyaantaitakeri iraa-maventyaari chancho. ¹⁶ Iniroite itashaake, ikovake irayooteri chancho, tema tekatsi perine iroyaari. ¹⁷ Ipoña ikantashiretanake evankari: 'Osheki janintaavaita jovatziita antavaitatsiri ipankoki ashitanari, ¿ipaitama nashinonkaantavaitantari naaka jaka nosheneentzi? ¹⁸ Ontzimatyete niyaatai ashitanariki, nonkantapai: Apá, tzimatsi kaariperori nantzimotakemiri, eejatzi nokempitaakeri Inkitesatzi. ¹⁹ Te arite pinkempitakaantaina pitomi, intaani nokovi pinkempitakaantenari ikaratzi antavaitzimiri.' ²⁰ Ari ipoña ikatziyanaka, pokai ashitariki. Ikanta ashitariri, amenavookitatsi irirori iñaavairi ipokai, ishiyashitavaari, javithanotavairi, inintaaportavairi. ²¹ Ikantapaake itomi: 'Apá, tzimatsi kaariperori nantzimotakemiri, eejatzi nokempitaakeri Inkitesatzi. Te arite pinkempitakaantaina pitomi.' ²² Iro kantamaitacha ashitariri, ikantakeri iromperatane: 'Pamake irooperori kithaarentsi,

† *Ikantakoitziri jaka "kireeki," irijatzi ipaitayeetziri "dracma," kireeki inatzi jashiyetari Grecia-satzi. Iriitake ipinatantaitariri antavaitatsiri aparoni kitaite.*

pinkithaataavairi notomi. Poveneri irakoki mareryaatatsiri, pinkyaantakaiyaari eejatzi zapato. ²³ Ipoña pamenake evonkiri vaca kameetha ivathate, povamayeri. Nokovi aimoshirenkya. ²⁴ Tema irika notomi kamavetaka, iro kantamaitacha añagai iroñaaka. Pairani ipeyaka, iñeetairi iroñaaka.' Ari jetanakaro joimoshirenkaiyani.

²⁵ Ikanta irantarite irirentzi saikatsi jantavaitzi ovaantsiki. Pokai pankotsiki, ikemapaatziiri joimoshirenkaiyani. ²⁶ Josampitapaake aparoni iromperatane opaita ikimoshiretantaitari. ²⁷ Ari ikantanakeri: 'Areeta pirentzi, irootake jovamaakaatantakariri piri evonkiri vaca, tema kameetha jareeta pirentzi tekatsi avishimoterine.' ²⁸ Ari ikisapaaka, te inkove inkyaapai pankotsiki. Ipoña jijaatashitakeri iriri, osheki ipankiventakariri intsipatantyaariri joimoshirenka. ²⁹ Irojatziri ikantantanakariri iriri: 'Piñaavetana naaka osamani nosaikimotzimi, tekatsi nantzimotemi. Tetya pimpajaatena aparoni piratsi noimoshirenkya. ³⁰ Iro kantamaitacha ipokaira iyeka thonkitakemiriri pireekite ipiro mayempero, iriyya povamainiri vathatatsiri poimoshirenkavairi.' ³¹ Ari jakanake iriri, ikantziri: 'Notomí, ari pashi poviro pisaikimotakena eeroka, maaroni okaratzi nashitari, eerokara ashitaro maaroni. ³² Irootake ankimoshiretantyaari iroñaaka, tema irika pirentzi, kamavetaka, iro kantacha añagai iroñaaka. Ipeyavetaka jifneetairi iroñaaka.'"

Joshiyakaaventaitziri kaariperori omperataari

16 Ipoña Jesús ikantakeri eejatzi iriyotaane: "Tzimatsi aparoni atziri ashaarantachari. Itzimi irirori iromperatanepayeeni. Okanta aparoni kitaite tzimatsi pokaintsiri, ikantaitakeri ashaarantachari: 'Irika ijevare pomperatane, japaratakemiro pashaakaro.' ² Ikanta irika ashaarantaneri ikaimakeri iromperatane, josampitakeri: '¿Opaitama pantakeri? Nokemake ikantaitana. Nokovi poñaakenaro okaratzi pantavaitakenari. Tema ari okaratapaake pijevatziri nomperatanepayeeni.' ³ Ari ikantashiretanake irika omperataari: '¿Tsikatya nonkantyaaka iroñaaka? Iromishitovatyeeena omperatanari. Te onkante nompankivaite, aririka nonkampitante impashityana, osheki nompashiventya.' ⁴ Ipoña ikantashiretzi: 'Niyotake ompaitya nanteri iriakameethatantaityaanari pankotsiki aririka iromishitovaitakena.' ⁵ Japatotakeri ikaratzi ireevetziriri ivinkatharite, ikantakeri etakarori: '¿Tsikama ikaratzi pirezvetziri novinkatharite?' ⁶ Ikantzi irirori: 'Nireevetziri ikaratzi 100 inchatonaa jovaitzi yeenkantsi.' Ipoña ikantziri: 'Jiroka pirezevere, thaanki posankinate, intaani inkaratai 50 inchatonaa pirezeveri.' ⁷ Ipoña josampitakeri pashine ikantziri: '¿Eeroka tsikama ikaratzi pirezvetzi?' Ikantzi: 'Nireevetzi okaratzi 100 ipiyotakoyeetziro trigo.' Ipoña ikantziri eejatzi: 'Jiroka pirezevere, posankinate, intaani onkaratai 80 ipiyotakoyeetziro.' ⁸ Ikanta irika pinkathari, joñaakantakeri iromperatane tema iñaakeri omatziiri jiyotzi tsika inkenakairo kantainchari. Arira ikantayetari atziripayeeni iroñaaka,

†† *Ikantakoitziri jaka "piratsi," iriitakera cabra.*

imatatya jiyotzi tsika ikenakairo irakameethayetyaariri isheninka, janayiri tsika ikanta kempisantzinkariite.”⁹ Irojatziki ikantantanakari Jesús: “Ontzimatyey piyote paakameethatantyaaro pashaarantayetari iroñaaka onkantavetya te apantaperotaro, iroora onantaiyaari irakameethayeetaimi apaata eeroka janta inkiteki.

¹⁰ Itzimirika kyaaryootaintsiri kapicheeni, iriitake kyaaryooperotaatsine. Itzimirika kaariperoshiretatsiri kapicheeni, iriitake maperotairone inkaariperotai.

¹¹ Terika pinkyaaryoovero ashaakaronsi kaari apantaperotaro jaka, tekatsira ameentyaamine irooperoriki. ¹² Terika pinkyaaryoovero ashinentsi, tekatsira pemineri pashityaari eeroka. ¹³ Tekatsira aparoni omperataari materone irantavaitene apite pinkathari. Tema aparoni inkovaperote jomperatari, iriima pashine inkisaneentakeri. Ari okempitari eejatzi, tekatsira materone inkempisanteri Pava, aririka impampithashiretakotero ashaakaronsi, kempivaitaka omperanatyeyearimi.”

¹⁴ Ari ikaratzi ikemaiyakeni Fariseo, tema irijatzi nevetarori ashaakaronsi, ishironzimentakari Jesús ikemiri ikantayetakeri. ¹⁵ Ipoña ikantanakeri: “Piyotzi potzikaaventaiyani eeroka eero jiyotantami atziri, iro kantamaitacha jiyotzimiro Pava okaratzi pipampithashireyetari. Tema okaratzi irooperotziimovetariri atziri, ipinkimatziro Pava.”

Ikantakaantaitane ipoña ipinkathariventantai Pava

¹⁶ “Tema pairani iñaaventayeetakero Ikantakaantaitane ipoña irosankinare kamantantaniite. Ipoña ikinkithatake Juan. Ikematziro iroñaaka atziriite Kameethari Ñaantsi tsika ikanta ipinkathariventai Pava. Iniroite ikovi iriñeero okempitaro ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. ¹⁷ Te opomerentsita aperotaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitacha eero aperotzimaitaatsi Ikantakaantaitane.”

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: “te apantyaaro pookero piina”

¹⁸ “Itzimirika ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jimayempiventakero etavetarori. Ari ikempitari eejatzi agairone tsinane jookiri oime, imayempitake irirori.”

Ashaarantachari ipoña Lázaro

¹⁹ “Tzimatsi aparoni atziri ashaarantachari, tsika itzimi ovaneenkatachari ikithaatapiinta. Jaakoventaro kitaiteriki joimoshirenka ovaneenka jovatziivaita.

²⁰ Tzimitacha eejatzi aparoni ashinonkaavaitachari ipaita Lázaro, ithonka ipathaavaitake irika. Ari jonyaaapiinta jakakiro ipankoki ashaarantani. ²¹ Iriitake kovatsiri iriyoyeero jovyaaayetziro irovanaro ashaarantachari. Pokatsi otsitzi ithotziri ivathaaroki.

²² Ikanta apaata kamake ashinonkainkari, jaanakeri imaninkarite Pava, jatake isaikira Abraham. Ipoña

† Iro ikantakoitzi jaka “ovaneenka,” kitharentsi jonkeromaitatsiri. Osheki ovinaro iroka. Intaani ikithaayetaro ashaarantachari.

kamitaka eejatzi ashaarantachari, ikitaitakeri. ²³ Ikanta janta sarinkaveniki, osheki ikemaantsivaitaka irika ashaarantavetachari. Jamenakotakeri intaina jiñaatziiri Abraham itsipatakari Lázaro. ²⁴ Ari ikaimanake irirori, ikantzi: ‘Chariné, Abraham, pineshinonkatena. Potyaanteri Lázaro iramaajatakana kapicheeni jiña nomiretavakyaari, tema itashineentatyaana shintsini paampari.’ ²⁵ Ikantanake Abraham: ‘Nochariné, poshiretyaaro pashaakaro pairani, eejatzi ikempita Lázaro joshiretaro iñaashivaitakeri. Iro kanta-maitachari kimoshire ikanta irirori jaka, irooma eeroka ontzimatyey pinkemaantsivaitaiya. ²⁶ Tekatsi pinkene pimpoke, tzimatsi iniroite impereta otzikairi, eero okantzi eejatzi niyaatashitemi eeroka.’ ²⁷ Eekero ikantaveta irirori: ‘Pinkeme nokantzimi chariné, potyaante jatatsineri isaiki ashitanari. ²⁸ Tzimatsi janta ikaratzi 5 nirentzi, pinkamanteri eero ipokanta irirori jaka, osheki jiñaashitaitaro.’ ²⁹ Ari ikantzi Abraham: ‘Tzimatsi Ikantakaantakeri Moisés, tzimatsi eejatzi ikantayetakeri kamantantani, iro inkempisanteri.’ ³⁰ Ipoña ikantzi eejatzi: ‘Eerotyami, Chariné, Abraham. Tzimatsirika aparoni kamatsiri kamantairine añaatsiri atziri, ari irovashaantairo kaariperori jameyetari.’ ³¹ Eekero ikantanakitzi Abraham: ‘Tema te inkempisantero ikantayevetari Moisés eejatzi ikantayetakeri kamantantani, eerotyey ikempisantaajatziri inkamantavetyaari aparoni kaminkari.’”

Eero pantakaantziro kaariperori

17 Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Ari intzimapiantatye antakaanterone kaariperori. Inkantamacheeteri irika. ² Tsikarika itzimi antakaakerine kaariperori aparoni eentsi avantaanari, ari irovasankitaayeetairi. Iro kameethatatsimi inthayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki, ari onkantya eero ikaariperotakaantantami. ³ Ontzimatyey pampaventya eeroka. Tema intzimerika aparoni antzimotemine kaariperori, pinkaminairi. Aririka irovashaantanairo jantayevetakari, pimpeyakotero jantzimovetakamiri. ⁴ Ari okempitari eejatzi. Tzimatsirika atziri osheki irantzimotapiintakemi, okempitaajatatyaama onkarate 7 irapiiitero aparoniki kitaite, ontzimatyeyera papiiiteri pimpeyakoteri aririka impokashitapiintakemi inkovakotemi pimpeyakotairi.”

Paventaaperotakaina

⁵ Ikanta Otyaantajanoriite, ikantanakeri Jesús: “Nokovi poshiretakaaperotyana.” ⁶ Ipoña ikantzi Avinkatharite: “Onkantavetakya eero iniroitetzi poshiretaana, onkempityaaro okitho iryaani pankirentsi, aritake pimatakero iniroite inchato katziyeenchari, pinkantero: ‘Pishirinke, piyaate pinkatziye janta inkaareki.’ Nonkante, arira omatakya.” ††

†† Iro ikantakoitzi jaka “okitho iryaani pankirentsi,” paitachari “mostaza,” iro shookatsiri inampiki pashine atziri. Iro ikantakoitzi jaka “iniroite inchato,” paitachari “sicómoro,” irojatziki shookatsiri pashineki inampi atziri.

Irantayeteri omperataari

⁷ "Aririka intzime pomperatane, piñaavairi irareetaiya joshevavaizti povaneki, jaamaakoventari pipira zarima pinkantavairi: 'Payootapaina?' ⁸ Aña eero, intaani pinkantavairi: 'Ponkotsitapai ovaritentsi. Povathakitya inkene poyiitena, irojatzi novantakyaari, nirake nomire eejatzi. Impoña pimpoite eeroکا povaiya.' ⁹ ¿Arima pimpaasoonketakeri okaratzi iranteri pomperatane? Aña eero. ¹⁰ Arira pinkempityaari eejatzi eeroکا, aririka pimonkarataakero okaratzi inintakaimiri Pava, ompoña pinkante: 'Eero asagaaventavaita jomperayeetai, tema intaani amonkaraamatsitero okaratzi ikovakaay-eetakairi antero.'"

Jovashinchagaitziri 10 pathaavaitatsiri

¹¹ Ipoña javisanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, ike-nanakero Samaria-ki ipoñaanakaro Galilea. ¹² Ikanta jareetapaaka aparoniki nampitsi, ari jomonthaavakari 10 shirampari pathaavaitatsiri, intaina ikatziyeeyapaa-ka. ¹³ Ikaimaiyini, ikantzi: "Iyotaanteneri Jesús, pineshi-nonkataina naaka!" ¹⁴ Ari jamenanakeri irirori, jiñaatzi-iri ikatziyeeyani, ikantziri: "Piyaatashiteri omperata-sorentsitaari iramenavakemiro pivathaaro." Ikanta jiyaaaiyanakera, omapokashitaka opeyanaka ivathaaro, eshitakoyetanai. ¹⁵ Ikanta aparoni iñaakero-ra jeshitakotai ipathaavaitzi, tharomentaka ipiyaa irirori, ikimoshireventanakeri iniroite Pava. ¹⁶ Joty-eerovashitapaakari iitziki Jesús, ipaasoonketapaakeri. Irika piyaachari Samaria-satzira inatzi. ¹⁷ Ipoña ikantzi Jesús: "¿Tema 10 ikaratzi eshitakotaatsi, tsikama ike-nakeka pashine? ¹⁸ Tekatsira nosheninka piyaatsine inkimoshireventairi Pava impaasoonketeri, intaani ipiya pashinesatzi atziri." ¹⁹ Ari ikantanakeri Jesús pathaavaivetachari: "Pintzinaanai, piyaatai. Iro ovash-inchagaimi poshiretana."

Etantanakyaarori impinkathariventantaite

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ipoña Fariseo josampitakeri Jesús, ikantziri: "Tsika-paite etantanakyaarori impinkathariventantai Pava." Ari jakanake irirori: "Omapokashitaiyaara impinkathariventantai Pava." ²¹ Eero ikantaitzi: 'Jiroka jaka. Jironta janta.' Tema aritake pinkatharishireventantai Pava." ²² Ipoña ipithokashitanakari iriyotaane, ikantziri: "Ari pinkovavetaiya apaata piñeerimi kapicheeni irika Itomi Atziri, eero okantzimaita. ²³ Ari pinkemake inkantaite: 'Jirika jaka.' Pashine kantatsine: 'Jirinta janta.' Eerora piyaatashitziri, eero poyaatziri eejatzi. ²⁴ Aririka impiye Itomi Atziri, inkempitapaiyaaro oporeki ookatharontsi, ompoñaanakya tsika overaa kipatsi iro-jatzi tsika janta othapitapaa. ²⁵ Aña etavakya ir-iñaavakero inkemaantsitya iniroite, irimanintavaiteri irikaite atziriite tzimayetatsiri iroñaaka. ²⁶ Tema onkempityaaro tsika okanta pairani eeniro isaikaveta Noé. Ari onkempitzitaiya eejatzi aririka impokimatai It-omi Atziri. ²⁷ Onimotziri atziri jovavaiyeta, jiravaitaiyini,

jaavakaayeta eejatzi. Irojatzi ikyaantanakari Noé irirori pitotsiki jovetsikakeri. Okanta oonkanaka kipatsiki, ap-erotakeri maaroni atziri ipiinkake. ²⁸ Ari onkempityaaro eeniro isaikaveta pairani Lot. Onimotziri atziri jo-vaiyani, jiravaitaiyini, jiyomparitaiyani, ipankivaitaiyini, jovetsikaiyini ipanko eejatzi. ²⁹ Iro kantamaitacha omonkaratapaaka kitaite ishitovantanakari Lot nampitsiki Sodoma, jomapokashitaka iparyaapaake iririite paampari, ari japerotakeri maaroni atziri itaga. ³⁰ Aritakera onkempitagaiyaari eejatzi aririka impiye It-omi Atziri. ³¹ Tzimatsirika saikatsiri jakakiroki ipanko, arira impoñaanakya irishiye, eerora ikyaapanaatzi iraa-panaate tsika ompaitya. Itzimirika saikatsine irovaneki, irishiye tsika ikantara, eero ipiyapanaata. ³² Pinkink-ishiretakotero okaratzi avishimotakerori iina pairani Lot. ³³ Ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro in-ebetashiyetari, ari impeyaashitakya. Iriima inkarate kamimentenane jantanairo nokovakairi naaka, ari-take iravisakoshiretai." ³⁴ Eekero ikantatzi Jesús: "Tzi-matsi tsipataavakaachane irimaye. Aparonira iraaeyeetai inkiteki, iriima pashine irookayeetanairi. ³⁵ Tzimatsi apite tsinane tsipataavakaachane otononkavaitzi. Apa-roni iraaeyeetai inkiteki, irooma pashine irookayee-tanairo. ³⁶ Irisaika apite atziri irovaneki. Aparoni iraa-yeetai inkiteki, iriima pashine irookaitanairi." ³⁷ Ipoña josampitanakeri ikantzi: "¿Tsikatya janta Pinkathari?" Ikantzi Jesús: "Tsikarika osaikai ivatha kaminkari, ari impiyoventyaarira tziso." †

Iñaaventaitziro kamaimetzinkaro ipoña kaariperori pinkathari

18 Ipoña joshiyakaaventanakero Jesús onkantya iramanayeetantyaarimi kitaiteriki, eero jo-vashaantayeetantaro. ² Ikantzi: "Tzimatsi aparoni nampitsi, ari isaikiri kaariperori pinkathari, te ir-iñaapinkathateri irirori Pava, iri ovatsipero te ir-iñaapinkathateri atziri. ³ Ari osaikitari eejatzi aparoni tsinane kamaimetzinkaro. Opokashitakeri kaariperori pinkathari, okantziri: 'Nokovi pinkaimenari kisaneenta-nari, povetsikainaro avishimotanari.'" ⁴ Teya inko-vavetya pinkatharika. Ipoña ikantashiretake: 'Te noñaapinkathateri Pava, eejatzi nokempitairi atziri. ⁵ Iro kantacha iroka kamaimetzinkaro, ontzimatyene nantenero kameethari okoviri. Nosamarokari aririka oñaashirenkena ompipiyatashitena.'" ⁶ Ikantzi Jesús: "Piñaakero ikantashiretakeri kaariperori pinkathari. ⁷ Iri maperotzirori Pava irirori, eero ishenkaatsi iran-taineri kameethari ikoyaayetairi, tsika itzimi aakoven-tanaarori jamanairi kitaiteriki.'" ⁸ Eekero ikantatzi Jesús: "Eerora ishenkaita irantantaityaarori kameethari. Iro kantacha aririka impiyapaake Itomi Atziri, ¿eekeroma iriñaapaatyene aventaapiintyaarine kipatsiki?"

† Ikempitara añaapiintziri amempori jevotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzi aririka añaayetakeri okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzira irootaintsi impiyimatai.

Joshiyakaaventaitziri Fariseo ipoña kovakotziri kireeki isheninka

⁹ Tzimayetatsi pampithashiretachari kameethashire inatzi. Ipoña imanintashirevaitziri pashine atziri. Irootake Jesús joshiyakaaventantanakariri, ikantzi: ¹⁰ "Tzimatsi apite atziri jiyaatake tasorentsipankoki iramane. Fariseo inatzi aparoni, iriima pashine iri kovakotziriri kireeki isheninka. ¹¹ Ikanta ikatziyapaaka Fariseo jamani, ikantzi: 'Pava, iniroite nopaasoonketzimi, tema te nokempitari naaka pashine atziri, koshintzi ini, kaariperoshire ikanta, mayempiri ini, ari ikempitakari irika kovakotziriri kireeki isheninka. ¹² Apitesatzi notzitapiintaro novarite avisayetzi kitaite jimakoryaantaitari, nookapiintzi kireeki ikaratzi ipinaitanari.' ¹³ Ipoña irirori kovakotziriri kireeki isheninka, ikatziyapaaka jantyaatziini, oyootapaaka jamani te iramene jenoki. Tema okatsitzimoshiryaaanakeri, ikantzi: 'Pava, pinkaminthayena naaka, kaariperoshire nonatzi.'" ¹⁴ Ikantzi Jesús: "Iriitake jaakameethayeetairi irika, kameethashire ikanta jiyatai ipankoki, te inkempityaari pashine. Tema tsikarika itzimi iriiperovaitatsiri iroñaaka, ari intsinampashiretakaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri iroñaaka, ari iriifeero iriiperotakaitairi."

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Ipoña jamayeetapaakeneri Jesús eenchaaniki, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Iro kantacha iriyotaanera Jesús, ikisathatavakeri amayetziriri eentsi. ¹⁶ Irojatzii ikantantanakari Jesús: "Pishineteri eenchaaniki impokashitena. Eero pithañaana. Tema inkarate kempitaiyaarine irirori, iriitakera ñaagairone ipinkathariventantai Pava. ¹⁷ Omaperora, eeorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eero iñeetairo ipinkatharitari."

Evankari ashaarantachari

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Ikanta aparoni pinkathari josampitakeri Jesús, ikantziri: "Kameethari Iyotaantanerí, ¿opaitama nanterí noñaantaiaarori kantaitaachaneri añaantarentsi?" ¹⁹ Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: "¿Opaitaka pikantantanari: 'kameethari pini?' Apanirora ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. ²⁰ Piyotakotakeroma Ikantakaantaitane, kantatsiri: Eero povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamatavitantzi, piñaapinkathateri ashitamiri." ²¹ Ari jakanake evankari, ikantzi: "Iyotaantanerí, nothotyaakero maaroni irojatzii netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni." ²² Ikanta ikemakerira, ikantzi Jesús: "Tzimatsi aparoni kovityaapainchari kaari pante."

† Kantakotachari jaka "okatsitzimoshiryaaanakeri," iroora kantakotajaantachari jomposashipaneetanakitya irika atziri. Tema irootake jametayetari judío-payeeni aririka onkatsitzimoshireteri tsikarika ompaitya. Onashitara okaratzi ametari aakapayeeni aririka amposashipaneetya, tema asagaaventavaitatya.

Pimpimantero okaratzi pashitari, pimpashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Impoña pimpokanake, poyaatena." ²³ Ikanta ikemavakera, ovashire ikantanaka, tema ashaarantaperoneri jinatzi. ²⁴ Tema iñaakerira Jesús iniroite jovashiretanaka, ikantanake: "Imapero opomerentsita iriyaatai ashaarantzinkari tsika impinkatharitari Pava! ²⁵ Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero ompomerentsitya inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitari Pava." ²⁶ Ikan-tayetanake ikaratzi kemakeriri ikantake Jesús: "¿Impaityaakama avisakoshiretaatsine?" ²⁷ Ipoña ikantzi Jesús: "Tzimatsi opaiyeta pomerentsitzimoyetariri atziri, iriima Pava te opomerentsitzimotari." ²⁸ Ari ikantanake Pedro: "Jirika nokarataiyakeni naaka, nookayetanakero okaratzi tzimimoyetanari, noy-aataiyakemi." ²⁹ Ikananake Jesús: "Omaperora, tzimat-sirika kovanairori impinkathariventairi Pava, irootake jookaventantanakarori ipanko, ashitariri, irirentzi, iina, ipoña irovaiyaneete, ³⁰ tema osheki impayetairiri Pava irika, ari anaanakero okaratzi jookaventanakeri. Ari inkempitagairiri eejatzi apaata aririka iriifeero kantaitaachaneri añaantarentsi."

Japiitairo Jesús ikamantakota irovamagaiteri

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Ipoña Jesús japatotairi karatsiri 12 iriyotaane, ikantziri: "Aatayeera iroñaaka Jerusalén-ki. Ari omonkaratyaari onkarate avishimoterine Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyetakeriri pairani kaman-tanani. ³² Arira irakaantaiteri, irayeri atziri kaari asheninkata. Iniroite ishirontzimentavaitaityaari, inke-maantsitakaityaari, impoña inchoontaporovaitaiteri. ³³ Aririka onkaratake impasavaitaiteri, ari irovamagaite-ri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi." ³⁴ Iro kantamaitacha, te inkemathatero irikapayeeni ikaratzi kemavetainchari, tema te inkovaite inkemath-atakagaite-ri.

Jamenakagaitairi Jericó-satzi

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ikanta Jesús areetzimataka nampitsiki Jericó. Ari isaikiya aparoni mavityaakiri avotsinampiki ikampit-antzi impashiityaari. ³⁶ Ikemake mavityaakiri, josampi-takeri avisayetatsiri atziri, ikantziri: "¿Ipaita pokatsiri?" ³⁷ Ikantaitanakeri: "Ipokatzi Jesús, ipaitaitziri Nazaret-satzi." ³⁸ Irojatzii ikaimantanakari, ikantzi: "¿Jesús, ichari-mentari David-ni, pineshinonkatana naaka!" ³⁹ Osheki ikisathaveetanakari irimairtantyaari. Eekero ikaimanakitzi shintsiini, ikantzi: "Icharinentari David-ni, pineshinonkatana naaka!" ⁴⁰ Ari ikatziyapaaka Jesús, ikantzi: "Pamakenari jaka." Ikanta jamaitapaak-eneri, josampitavakeri. ⁴¹ Ikantziri: "¿Tsikama pikovi nonkantaimi?" Jakanake mavityaakiri, ikantzi: "Nokovi nokiryagai, Pinkatharí." ⁴² Ikantzi Jesús: "Kantatsi pokiryagai, iro ovashinchagaimi paventaana." ⁴³ Omapokashitanaka jamenanai, joyaatanakeri Jesús, kimoshire ikantaventanakari Pava. Ikanta atziriite

iñaakero okaratzi jantakeri Jesús, jimatankero irirorite itharomentaventanakari Pava.

Jesús ipoña Zaqueo

19 Ikanta jareetapaakara Jesús Jericó, janiitapaakero nampitsiki. ² Ikanta aparoni shirampari ijevare kovakotziriri kireeki isheninka ipaita Zaqueo. Ashaarantzinkari inatzi. ³ Ikovaperotake irirori iriñeeri Jesús. Iro kantacha te onkante tema osheki atziri otzikaakeriri, ikaraporoityokitziini eejatzi. ⁴ Ipoña jeevatanake Zaqueo, ataitapaake inchatoki inkene iñeeri Jesús, tema ari inkenapaakeri. ⁵ Ikanta jareetapaaka jataitakera, jamenapaake jenoki, iñaapaakeri, ikantziri: "Zaqueo, payiitanake thaankiini, tema ari noshiretaro nomayimotemi pipankoki." ⁶ Thaankiperoini jayitanake Zaqueo. Kimoshire jaanakeri ipankoki. ⁷ Ikanta jiñeetakeri, ñaavaitanake atziriite ikantzi: "¿Opaitama ikyavankotantariri Jesús aparoni kaariperoshiretatsiri?" ⁸ Ipoña ikantake Zaqueo: "Pinkatharí, ari nompakeri ashinonkainkari kashetani nashaakaro. Tzimatsirika ipaita namatavitakeri nokoshitziri, ari noipiy-eeneri onkarate 4 nayitakeriri." ⁹ Ikantanake Jesús: "Iroñaaka piñeero pavisakoshiretai. Tema pimatanairo pikempitakotanaari Abraham-mirinkaitejanori. ¹⁰ Tema iro ipokantakari Itomi Atziri ikokovayetairi ikaratzi peyaashivetainchari irovavisaakoshireyetairi."

Joshiyakaaventaitziri 10 kireeki

¹¹ Irojatziki ikempisantaiyakeni atziri iñaaventakeri Jesús. Ipoña joshiyakaaventanakeneri, tema iñaajaan-take atziriite koñaaroini impinkathariventantai Pava, tema jiñaakero irootaintsi irareetzimataiyaani Jerusalén-ki. ¹² Ikantanake: "Tzimatsi aparoni jevari jiyataake pashineki nampitsi, impinkatharitakaiteiri, impoña impiye. ¹³ Japatotanakeri 10 iromperatane, ipanakeri 10 kireeki, ikantayetanakeri: 'Pantavaikairi kireeki nopayetakeri, irojatziki nompiyantapaakyaari.' ¹⁴ Iro kantachari tzimatsi kaari koverine impinkathariventante. Jotyaaantaitake kantatsineri: 'Te nonkovaiyeni impinkatharite.' ¹⁵ Ikanta ipiya, aritake impinkatharitakaitakeri. Japatotapairi iromperatane ipayetakeri kireeki, ikovi iriñeeri tsika ikanta jantavaikakaakeri iireekite. ¹⁶ Jetapaakaro ipokake aparoni, ikantapaake: 'Pinkatharí, noshekyaaakeri piireekite, nagai pashine ikaratzi 10.' ¹⁷ Ikantanake irirori: 'Kameethatake nomperatane, kapiche pikyaaryootake, aritake piñaakero pijevaventero onkarate 10 nampitsi.' ¹⁸ Ari ipokapaake pashine iromperatane, ikantapaake: 'Pinkatharí, noshekyaaakeri piireekite, nagai pashine ikaratzi 5.' ¹⁹ Eejatzi ikantanakeri irirori: 'Ari pinkempityaari eeroka, ari piñaake pijevavente onkarate 5 nampitsi.' ²⁰ Ipokapaake pashine, ikantapaake: 'Pinkatharí, jirika piireekite kameetha noponatakemiri. ²¹ Tema iniroite notharovakaami omaperotatziimi pi-

† Kantakotachari jaka inchatok, irootake ipaitaitziri pashineki nampitsi sicómoro. †† Ikantakoitziri jaka kireeki, iri ipaitayeeetziri pairani "mina." Iñaantaityaari irayeeeteri aparoni mina, ontzimatyeye irantaventaiteiri inkarate mava kashiri.

mashirenkata, te piñaakotyaa poshekyaaantariri piireekite.' ²² Ikantanake irirori: 'Kaariperori nomperatane pinatzi. Eeroka apeshityaarone okaratzi pikan-takenari. Piyoveta ovanaa nomashirenkata, te noñaakonetya noshekyaaantariri noireekite. ²³ Piñaave-ta eero pimatziro eeroka, pamenemi impaitya antavaitakaimirine noireekite, ari iroshekineentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.' ²⁴ Ari ikantziri atziri piyotainchari: 'Payiteri kireeki, pimperi oshekyaaakeriri ikaratzi 10.' ²⁵ Ikantaiyanake atziri: 'Pinkatharí, ¿opaitama impantaityaariri, tema tzimake irirori 10 kireeki pipakeriri inkaaranki?' ²⁶ Eekero ikantatzi ashitariri iireekite: 'Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatyeye iriñeero eero otzimimoperoyetairi.' ²⁷ Ikantake eejatzi: 'Pamakeri ikaratzi kisanneentanari kaari kovatsine nompinkathariventeri, noñeeri pinthatzinkenari.'"

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ithonkanakero ikantakeri Jesús, eevatanake jiyatziro Jerusalén-ki. ²⁹ Ikanta jareetzimataka nampitsiki Betfagé ipoña Betania omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaaantakeri Jesús apite iriyotaane. ³⁰ Ikantakeri: "Piyaate nampitsiki amontetakari. Ari piñeeri evonkiri burro inthatakotyaa, tekeri ikyaaakoitairi. Pintharyaaakoteri, pamakenari jaka. ³¹ Aririka irosampitavakemi: '¿Pinkanterika pithataryaaakotantariri burro?' Pinkantanakeri eeroka: 'Ikovatziiri Pinkathari.'" ³² Jataiyanakeni jotyaaantaitakeri, jiñaakero okaratzi ikantaitakeriri. ³³ Ithataryaaakotapaakeri burro. Josampitakeri ashitariri, ikantziri: "¿Pinkanterika pithataryaaakotantariri?" ³⁴ Ikantanake irirori: "Ikovatziiri Pinkathari." ³⁵ Irojatziki jamantakaniriri. Jovanketakeri manthakintsi imitzikaaki, ikyaaakotakaitakari Jesús. ³⁶ Ikanta janiitakaanakerira Jesús burro, jomaronkashitanakeri manthakintsi avotsiki tsika inkenanakera. ³⁷ Ikanta jiyotaapiintakeri Jesús, oirinkimataka otzishi Olivos, ikaimaiyini itharomentaventanakari Pava, tema iñaayetaapiintakero itasonkaventantake Jesús. ³⁸ Ikantaiyini:

□ Kaakitaitake avinkatharite! Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

□ Saikakaayetairi kameetha nampitarori inkiteki!

□ Iro aritataitatsi otzimimotziri irovaneenkaro Pava nampitarori ojenokitajaantzira inkite!

³⁹ Ikanta Fariseo saikayetaintsiri eejatzi janta, ikantakeri Jesús: "Iyotaantanerí, pinkisathateri piyotaane."

⁴⁰ Jakanake Jesús, ikantzi: "Aririka noimairentakeri ikaratzi kaimayetaintsiri, kempitaka ari onkantakemi mapi onkaimanake iroori."

⁴¹ Ipoña jareetzimatapaakara Jesús Jerusalén-ki, jiraakotapaakaro iñaapaakerora. ⁴² Ikantzi: "□ Osheki aritemi pinkemathataajatavakeromi iroñaaka iroora ki-taite piñaantaiyaarori pisaikameetha! Iro kanta-maitacha eero okantzi tema mavityaaki ikantakaitakami. ⁴³ Tema irootaintsi impoke kisaneentzimiri, irovet-

sikayetashitapaakemi iraperotantyaamiri. Inthonka in-tapotapaakemi overaa potanto, eero piñeero tsika pinkene pishiye. ⁴⁴ Ari imporokakoitakemi, irashiry-eetyaari maaroni. Eero iñeetairo mapipayeeni okaratzí oveviryaa yetachari iroñaaka, okantakaantziro te piy-otavakeri itzimi pokashitakemiri.”

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Ipoña ikyaapaake Jesús tasorentsipankoki, jomishitovapaakeri pimantayetatsiri eejatzi ikaratzí amanantayetatsiri. ⁴⁶ Ikantayetzi: “Pairani josankinaitakero kantatsiri: ‘Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintaite-nari.’ Iro kantamaitachari eeroka pamatavitantapiintake janta pipimantayetzi, pikempitakaantakero koshintzipanko.” ⁴⁷ Arira ikantapaakitya Jesús jiy-otaantzi kitaiteriki tasorentsipankoki. Iro kantacha ijevare omperatasorentsitaneri, itsipatakari iyotzinkariite ipoña antarikonaite, jamemenatakero tsika inkenakairo irovakaanteri. ⁴⁸ Te onkantamaitya iriñe tsika inkenakairo, tema ovayempita ikantaiyakani atziiriite ikempisantziri Jesús.

Ishintsinka Jesús
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 Ikanta Jesús jiyotaayetakeri atziri tasorentsipankoki, iñaaventziniri Kameethari Ñaantsi. Irojatzí ipokantapaakari ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ipokake antarikonaite eejatzi. ² Josampitapaakeri Jesús, ikantziri: “Pinkantena, zipaitama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” ³ Ipoña jakanake Jesús, ikantziri: “Tzimatsi eejatzi nosampitemiri naaka, ontzimatyé pakena. ⁴ Tema jovina kaantake Juan-ni, zipaitama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Iriima otyaantakeri atziri?” ⁵ Ari ikan-tavakaiyanakani irirori: “Aririka ankantakeri Pava otyaantakeriri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantantari?’ ⁶ Irooma ankanteri: ‘Añaajaantzi atziri otyaantakeriri,’ ari ishemyeetakai. Tema maaroni atziiriite ikantaiyini kamantantaneri inatzi Juan-ni.” ⁷ Irojatzí ikantantaiyakani: “Te niyote ipaita otyaantakeriri.” ⁸ Ari ikantzitanakari Jesús irirori: “Eejatzi naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Kaariperoshireri antavairantzí
(Mt. 21.33-34; Mr. 12.1-11)

⁹ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeneri atziiriite, ikantzi: “Tzimatsi aparani pankitzirori chochokimashi. Ipoña jamenake impaitya amenerone ivankiremashi, jatake irirori intaina osheki ipeyaka. ¹⁰ Ipoñaashitaka jotyaaantai iromperatane iragaatemi okitho ivankire. Ikanta iñaavakeri antavairantzí, ipasavaitavakeri, joipiyeeri tekatsi iraanai. ¹¹ Jotyaaantake pashine. Ari ikempitaakeri, ikisavaitavakeri, itsitokavaitakeri, joipiyeeri eejatzi tekatsi iraanai. ¹² Ipoña jotyaaantake mavatanaintsiri iromperatane. Ari ikempitaitakeriri eejatzi, jantavaitavakeri, joipiyakeri. ¹³ Ikantzi ashitarori ivankiremashi: ‘¿Tsikatya nonkantyaaka? Iriirika

notyaantake netakotane notomi naaka, ari iñaapinkathatakeri.’ ¹⁴ Ikanta antavairantzí iñaavakeri itomi ipokake, ikantavakaiyani: ‘Jirika ipokake ashitaiyaarone apaata pankirentsímashi. Thame avamayeri, ayeroota aaka.’ ¹⁵ Jaavakeri, jaanakeri othapiki-tapaara pankirentsímashi, jovakeri. ¿Opaitama iranteri ashitarori pankirentsímashi? ¹⁶ Tema impokanake irirori, irovakeri maaroni aamaventarori irovane, iramenai pashine atziri.” Ikanta irikaite ikaratzí kemakerori ikantakeri Jesús, ikantaiyanake: “‘Onkamintha eero omata!’” ¹⁷ Ipoña Jesús ikempoyaanakeri atziiriite, ikantanakeri: “¿Opaitama okantziri osankinatainchari?

Imanintavetakaro mapi irikaite ovetsikirori pankotsi. Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi.” ¹⁸ Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiiki iroori, ari iriñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri.

Iñaaventakota kireeki impayeeteriri pinkathari
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ari ikovavetaka ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite irakaanterimi Jesús, tema jiyotake iriitake iñaaventakotzi. Temaita onkante, osheki itharovakaayetakeri atziri piyotainchari. ²⁰ Ipoña jotyaaantaitake amamenavairantzí, inkempitapaakyaari atziri kameethashireri, ikovaiyaveta inkompitakaiyaarimi Jesús, inthavetakotzimaityaari pinkathariki. ²¹ Ikanta jareetaiyaka, ikantapaakeri Jesús: “Tyotaantanerí, okaratzí piñaanetari eeroka irooperori onatzi, kaarira inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro eeroka kyaaryooperoini inintakaantziro Pava. ²² ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?” ²³ Iro kantamaitacha Jesús jiyotavake ikovatzí iramataviteri ikaratzí osampitakeriri, ikantanakeri irirori: “¿Opaitama piñaantantanari? ²⁴ Intsityaa poñaakenari kireeki. ¿Ipaitama ashitarori iporo oshiyakaantainchari? ¿Ipaitama ashitarori ivairo eejatzi?” Ikantaiyini: “Irashi César.” ²⁵ Eekero ikantatzí Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaaniri okaratzí ikovakayimiri. Irooma okaratzí jashitari Pava, pantantyaaniri ikovakaayetzimiri irirori.” ²⁶ Te inkitsirinkeri inkompitakaiyaari, intaani ipampoyaanakeri ikemakerira ikantake, tekatsi inkantanake.

Josampitakoventaitziro aririka irañagai kamayetatsiri
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Ipoña ipokaiyakani Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetatsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri Jesús, ²⁸ ikantapaakeri: “Iyotaanarí, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri: ‘Aririka inkame aparani shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzí iragairo irirentzi inantaiyaaro irirori. Aririka ovaiyantai tsinane, kempivaitaka iriirikami ashityaarine oime kamaintsiri.’” ²⁹ Thame oshiyakaaventavakero: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatzi. Etarori itzimi jaavetaka iina,

tekerá osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina. ³⁰ Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo. ³¹ Ipoñaavetapaaka mavatanaintsiri itzimi, eejatzi ikempitaka irirori. Ari ikantakari maaroni ikarataiyakenira 7 irirentzi. Tekatsi aparóni ovaian-takairone tsinane. ³² Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori. ³³ Aririkami irañaaayetaimi apaata ikamayetakera, ¿tsikama itzimi oimentaperotari tsinane-ka? Tema ari ikaratzi 7 jinanantavetakaro.”

³⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Intaanira jaayetzi iina atziriite añaaayetziri iroñaaka jaka, jaakaavakaayetaró iina eejatzi. ³⁵ Iriima inkarate kitsirinkairone irañaaayetai apaata ikamayetakara, eero jaayetaitsi iina, eero jaakaavakaayetaatsi iina eejatzi. ³⁶ Tema eero iñaapairo inkaamanetapai janta, inkempitapaiyaari maninkariite, tema itomi Pava jinayetaatzi jañaayetaira. ³⁷ Irooma ikantakota irañaaayetai kamayetaintsiri, ¿tema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta Pava iñaanatantakariri otaara ki-tocheemaishi? Ikantakeri:

Moisés, Naaka Pava, iñaapinkathatziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

³⁸ Ari ayotziri, añaaayetsira irirori, tema te imatziro kaminkari iriñaapinkathateri Pava, intaani añaaayetsiri. ¿Ñakero? Tema ikaratzi kamayevetachari, irojatzi jañiimotziri Pava.” ³⁹ Ari ikantanake aparóni iyotzinkari: “Iyotaantanerí, ari pimatajaantakero.” ⁴⁰ Tekatsira kovanaatsineri irosampitanairi.

¿Ipaíta charinentariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Ipoña Jesús josampitantake, ikantzi: “¿Opaitama ikantantaitari, ‘irika Cristo-tatsine icharine irinatye David-ni?’ ⁴² Aña iri David-ni osankinatakeró kantatsiri: Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite, ikantziri:

Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante,

⁴³ Irojatzi apaata novasankitaantaiyaariri ikaratzi kisa-neentayetakemiri,

Ari paatzikairiri pinkempitakaantairi pimakoryaakimento.

⁴⁴ Ñakero, ikantzitaita David-ni irirori: ‘Novinkatharite inatzi Cristo.’ ¿Tsikama inkene incharinentyaari?”

Iñaaventakoitziri iyotzinkariite

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Maaroni atziriite ikemaiyakeri Jesús ikantakeri iriyotaane: ⁴⁶ “Paamaiyaari iyotzinkariite. Osheki inebetaro irovaneenkatziiyta, ishametakaayetero iithaarethanthanaa. Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaityaari aririka iriñeeteri. Aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita, ikovapiintziro irosatekya niyankineki. Ari ikempitari aririka irovaiyaani isheninka, ikovapiintzi irosatekya. ⁴⁷ Jampoyetaró eejatzi kamaimetzinkaro jaapithayetziro opanko. Iro josamaninkantayetarori ja-

manayetapiintzi eero jiyotantaitari. Iro kantamaitacha osheki irovasankitaayeetairi.”

Ashinonkainkaro tsinane

(Mr. 12.41-44)

21 Ari jamenaminthatziri Jesús irika ashaarantzinkari joteyetziri iireekite janta joteyetapiintzirira. ² Ipoña opokapaake tsinane kamaimetzinkaro ashinonkainkaro oni, otetapaake iroori apimentyakiteeni kireeki. ³ Ikantzi Jesús: “Omapero anaantake iroka tsinane, anaakeri ikaratzi oteyevetainchari. ⁴ Tema ikaratzi oteyevetainchari osheki ikashiyakaavetariri Pava, jotetashitakari tzimakaantatsiri iireekite. Irooma iroka kamaimetzinkaro, apintziyaakeri otetakeri oireekite amanantantyaarimi ovarite.”

Iñaaventziro Jesús omporoke tasorentsipanko

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Tzimatsi kantayetaintsiri: “Kameetha inatzi mapi jovetsikantayeetarori tasorentsipanko, ovaneenka okanta.” Ipoña ikantanake Jesús: ⁶ “Okaratzi piñiiri ovetsikayetainchari, irootaintsira iraperoyeetero imporokaiteero, eero iñagaitairo peviryaaetachari mapi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Ipoña josampitaitanakeri, ikantaitziri: “Iyotaanarí, ¿tsikapaitema omatya pikantakeri? Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika onkantyaaka iriyotantaitaari?” ⁸ Ari jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya jamataviitzimikari. Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impaiyaapaakero novairo, inkante: ‘Irootaintsira omonkaratzimatya, Naakatake Cristo.’ Eerora poyaatziri. ⁹ Ari pinkemakotakero ovayiritaantsi, maimanetavakaantsi, paamaiya omapokimikari, tema ontzimatyé omonkarayetya iroka, iro kantacha eekero iyaatatyé.

¹⁰ Irantaminthatavakaanakya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetsiri. ¹¹ Iriñeetero osheki onikayetya kipatsi, intashaaneentayete, irimantsiyayeete. Iriñeete eejatzi osheki intharovakaayeetyaari, iriñeete inkiteki kaari iñetapiintzi. ¹² Iroora etayetanakyaarone irakaantavaitanake-mi atziri, imaimanevaitanakemi. Impoña impasatakaantavaitaitemi japatotapiintaita, irashitakotakaantavaitemi. Iraayetanakemi isaikayetzi pinkatharentsijanori okantakaantziro pipaiyaana pikempisantaana. ¹³ Iroora omayetantyaari iroka onkantya piñaaventantyaanari janta. ¹⁴ Ontzimatyéera paventaiyaana naaka, eero pipomerentsiventashivaitaro ompaitya pinkantapaakeriri. ¹⁵ Tema naaka iyotakaimirone, ari onkantya eero piñaantaro impiyatyaami onkarate pinkanteriri. ¹⁶ Arira piñaake irakaantemi ashitamiri, irakaantemi pirentzi, irakaantemi pisheninkathori eejatzi. Tzimayetsira irovamaakaantaite. ¹⁷ Osheki piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipaiyaana pikempisantaana. ¹⁸ Iro kantamaitacha eero

opeyakaantaajata aparoni piishi. ¹⁹ Aririka pamavetero, iroora piñaantayetaiyaarori pavisakoshireyetai.

²⁰ Aririka piñaake intapotapaakero ovayiriite Jerusalén, ari piyote monkaratapaaka iraperoi-tantyaarori. ²¹ Inkarate nampitaiyaarone apaata Judea-ki, ontzimatyeeera ishiyayetai otzishiki. Inkarate saikat-sine tsika inampitaitaro, ari impoñeeya irishiyana-ke. Inkarate saikatsineri irovaneki, eero ipiyapanaata ipankoki. ²² Tema ipiyakoventaitatyaari irikaite, ari omonkaratayetyaari okaratzi josankinayeetakeri pairani. ²³ Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzimayetatsine eentsite eeniro ithotayetzi! Tema antaro onkantya irashinonkaayeetya aririka irovasankitaayeetairi. ²⁴ Iraperoyeetairimi Jerusalén-satzi. Iromperatane irovayetairi atziri poñaayetchari pashineki nampitsi. Iri oipatsitakerori nampitsi Jerusalén-ki kaari asheninkata, irojatzi omonkaratantaiyaari okaratzi ikovakaakeriri Pava irikaite.”

Impiyantaiyaari Itomi Atziri
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ “Ari iriñeetake apaata kaari iñeetapiintzi inkiteki, impashineyetai ooryaatsiri, kashiri, eejatzi impokiro. Ari onkempityaari kipatsiki, iniroite irashinonkaayetaiya atziriite, eero jiyotai ompaitya irantayetairi onkantakaantero oyameninka otamakaane inkaare. ²⁶ Ari ovamaimatakeri itharonka atziriite impampithashiretakotero onkarate avisatsineri jaka kipatsiki. Ari irimatztakyaaro eejatzi inkiteveri otzimimoyetziri ishintsinka, osheki inkantayetanakya. ²⁷ Aripaitera impokai Itomi Atziri, inkenapai menkoriki, iriñeetavairo ishintsinka, eejatzi irovanenkaro. ²⁸ Aririka piñaayetakero etanakyaaro kantayetchane, ovenokatamako pinkantya tema irootaatsi intsiiparyaakoventayetem.”

²⁹ Ipoña joshiyakaaventanakeri, ikantzi: “Pimpampithashiretakotero tsika okanta piñaayetapiintziro inchatopayeeni. ³⁰ Aririka piñaakero eereshiyetai, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai. ³¹ Iroora piyoteri eerokaite, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, irootaatsi impinkathariventantai Pava. ³² Omapero nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzi iriñaantayeetakyaaarori nokamantayetakemiri. ³³ Eero okantaitatyaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, iroora noñaaneyetakari omaper-oitaayeeni iroori.

³⁴ Aamaventa pinkantayetaiya eerokaite, eero otyaami piyaariperonka, ayimavaitemi eejatzi pishinkitya, onkantzimovaiyetyaami. Ñaa jomapokaitzimikari. ³⁵ Inkempiitapaakyaaro aparoni ivirentsi. Ari irivitaiyaari ikaratzi saikayetatsiri kipatsiki. ³⁶ Paamaiya, aakoventa pinkantya pamane, pinkante: ‘Pookaakoventena eero nokemaantsitantaro ñaaventayetaiinchari. Povetsikashiretakaiyaana nomonthaan-tavaiyaariri Itomi Atziri.”

† Iro ikantaitziri jaka piñaayetapiintziro inchatopayeeni, pankirentsi higuera shookatsiri pashineki nampitsi.

³⁷ Tema kitaite jiyotaantzi Jesús tasorentsipankoki. Iroora tsiteni, jiyatzi otzishiki Olivos, ari jimayiri. ³⁸ Ananenkayetaka osheki atziri ikempisantziri Jesús jiyotaantzira tasorentsipankoki.

Ikamantavakaita irakaantaiteri Jesús
(Mt. 26.1-5, 14-15; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 Irootaatsi iromoshirenkaitero jovantapiintaitarori tantaponka ipaitaitziro kitaite Anankoryaantsi. ² Ari ikamantavakaari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ikantavakaiyani: “Thame avamaakaanteri Jesús.” Iro kantamaitacha iniroite itharovakaayetakari atziriite.

³ Ikanta Judas ipaitaitziri eejatzi Iscariote ikaravetapiintari 12 iriyotaane Jesús, ikamaarishiretakaanakeri Satanás. ⁴ Jiyatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ikinkithavaitakaakeri tsikapaite irakaanteri Jesús. ⁵ Iniroitera ikimoshiretaiyanakeni jevari, ikamantavakaiyaka imperi kireeki. ⁶ Aripaite jamemenatanakero Judas tsikapaite irakaanteri, eero jiyotzimita atziriite.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ari omonkaratapaakari kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, jovamaapiintaitziri eejatzi oisha jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. ⁸ Ipoña Jesús jotyaantakeri Pedro itsipatanakari Juan, ikantakeri: “Piyaate ponkot-sitakaante oyaari kitaite Anankoryaantsiki.” ⁹ Ikantaiyini irirori: “¿Tsika janta pikovika nonkotsitakaante?” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Aririka pareetzimatakya nampitsiki, ari pomonthaakya shirampari aakotzirori iriñaate kovityaaniki. Poyaatzishitanakeri irojatzi pankotsiki tsika inkyaapaake. ¹¹ Tsikarika inkyaapaake, pinkanteri ashitarori ipanko: ‘Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane, iromoshirenkero kitaite Anankoryaantsi.’ ¹² Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okantaka jovetsikaitakero inkene irovaitya. Arira ponkotsitakaanteri janta.” ¹³ Jataiyake iriyotaane, jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaantakeri iroyaari.

¹⁴ Okanta omonkarataka irovantyaari, saikapaake Jesús itsipatakari iriyotaane. ¹⁵ Ipoña ikantakeri: “Tema irootaintsi noñeero inkemaantsitakaitena, iniroite nokimoshiretzi ovaiyani iroñaaka kitaite Anankoryaantsiki. ¹⁶ Tema eerora novitaaro iroka, irojatzi apaata omonkaratantaiyaari impinkathariventantai Pava, aripaite napiitapairori.” ¹⁷ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, ikantakeri: “Pirero iroka, pantetaiyaaro pikarataiyini. ¹⁸ Tema eero niraaro naaka, irojatzi apaata aririka omonkarataiya impinkathariventantai Pava.” ¹⁹ Ipoña jaanakero tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Poy-aaro, novatha onatzi, tema iro kamimentemine. Irootakera pinkinkishiretapiintantyaanari.” ²⁰ Ari ithonkakeri jovaiyani, jaakotakero imiretairi, ikantzi:

"Niraane onatzi, irootake shitovatsine onkantya irav-isakotantaiyaari osheki atziri. Irootakera oñaakan-tairone ovakerari antzimotavakaiyaari. ²¹ Omapero nokantzi: Pikarataiyakeni payootana, tzimatsira aparoni pithokashitenane irakaantena. ²² Tema omapero impeyaakotya Itomi Atziri, ari matzimaitaka ikovaitakeri pairani. Iro kantacha. Inkantamacheeteri aakaan-terine!" ²³ Ipoña iñaanatavakaiyanakani iriyotaane, ikantzi: "¿Itzimikama materone?"

Tsika itzimi iriiperotatsine

²⁴ Ipoña iñaanatavakaiyakani iriyotaane, ikantzi: "¿Tsikama itzimi iriiperotatsine apaata?" ²⁵ Ipoña ikantanake Jesús: "Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkatharitatsiri jaka, jomperatanta. Tema iriipero jinayetzira ipashitantayeta ikosheka iromperatantyaari. ²⁶ Eerora pimatziro eerokaite aririka piriiperoyete iroñaaka, aña pinkempitakotyaari iyaapitsi jovaiyantaitziri. Aririka pijevatakaante, pinkempitakotyaari otzikataari. ²⁷ ¿Tsikama itzimi iriiperotatsiri? ¿Tema iriitake iriiperotatsiri kempitariri oyaaventachari irantavaitaiteneri? Irooma naaka nonkempitakaantya pantavaitakaanemi povená."

²⁸ Iro kantamaitacha, eerokaite tsipatapaintakanari, noñaayetzirora okaratzi pomerentsitzimoyetanari. ²⁹ Irootake noshinetantemirori pimpinkathariventante, ikempitaakenarora Ashitanari naaka ishinetaakenaro. ³⁰ Ari piñeero ankarate avaiya, iravaitai janta tsika nompinkatharitai. Ari pinkempitaiyaari ikantara aparoni pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento, pimpinkathariventayetairi maaroni incharinentayetyaari Israel, karatatsiri 12 jinashiyeta."

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: "Simón, ikampitantakemi Satanás iriñaantashireyetyaami, inkempitakaantemi intsikaatatyemimi. ³² Iro kantamaitacha osheki namanakoventakemi eero povashaantantaro pikempisantanaari. Tema aririka pimpiyashiretapaake, eerokatake aavyaashiretakaapaakerine pisheninka." ³³ Ari jakanake ikantanake: "Aña ayimatakena Pinkatharí ankarate irashitakoitai, aritake ankarate eejatzi irovamagaitai." ³⁴ Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: "Pedro, nonkantemi, iroñaaka tsirenika, tekeraata iriñe tyoopi, mavasatzitake papiitero pinkantake: 'Te noñiiri Jesús.'"

Tharato ipoña osataamentotsi

³⁵ Ipoña Jesús josampitanakeri ikaratzi iriyotaane, ikantziri: "Chapinkiranki notyaantakemi tera paanake pitharate, tera paanake pi-zapato-te. ¿Tzimatsima koviyyimotakamiri?" Ikantaiyini irirori: "Tekatsitya."

† *Ikantakoitziri jaka intsikaatatyemimi, ari ikempitaitzirori tri-go-pane itsikaataitziro. Tema intsikaataitakero, iyoshiitanakya os-hiteki kaari apantyaarone. Irootake joshiyakaaventaitantiriri iriyotaaneete ikempitakotaro itsikaataitziro trigo-pane. Tema ari iriñeeteri tera irimatero inkameethashirete.*

³⁶ Ipoña ikantziri eejatzi: "Aritatsira iroñaaka payero pitharate. Iriima inkarate kaari tzimatsine irosataamentoto, impimantero iithaare, iramanantantyaari. ³⁷ Tema omapero omonkaratya okaratzi josankinatakoitakenari pairani, kantatsiri:

Ari itsipataitakeri kaariperoshireri.

Eero okantashita iroka, ontzimatyete omonkaratya."

³⁸ Ikaimaiyanakani iriyotaane: "Pinkatharí, tzimatsi jaka apite osataamentotsi." Ikantzi Jesús: "Aritapaake."

Jamani Jesús Getsemani-ki

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Ipoña ikenanai Jesús otzishiki Olivos ikempitapi-intzirora, ari itsipatari iriyotaaneete. ⁴⁰ Ikanta jareetaiyakani janta, ikantapaakeri iriyotaane: "Pamanaiyeni eeroka jaka inkempoyaaventaitantyaamiri otzimikari inkenakaashitakaityaamiri." ⁴¹ Ari jovaaneentanaka irirori. Otyeerovapaaka kipatsiki, amanapaake.

⁴² Ikantzi jamani: "Ashitanarí, iroorika pikovakaanari, paavyaakainaro pintsiparyaaakoventenarimi onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantamaitacha, eerora pantanaro nokovavetari naaka, aña iro panteri okaratzi pikovakaakenari eeroka." ⁴³ Ari jomapokapaaka maninkari poñaachari inkiteki, ishintsishiretakaapaakeri. ⁴⁴ Tema iniroitera okantzimoshireneentanakari, jamanaperotanake. Iro oshitovantanakari iramasavitane okempivaitanakaro iriraane thaatanainchane ovitenkapaaka kipatsiki. ⁴⁵ Ikanta jamanake, piyapaaka, iñaapaatziiri iriyotaane jimagaiyini okantakaaro jovashiretaiyani.

⁴⁶ Ikantapaakeri: "¿Opaitama pimaantari? Pinkakitaiyeni, pamane eeroka inkempoyaaventaitantyaamiri otzimikari inkenakaashitakaityaamiri."

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaavaiminthaitzi Jesús, iñaashitakeri pokaiyeentsiri. Iri eevatapaintsiri Judas ikaravetapiintari 12 iriyotaane. Jontsitokapaakari Jesús inthovoroteri.

⁴⁸ Ipoña Jesús ikantavakeri: "Judas, ¿Arima pipithokashitariri Itomi Atziri pithoporotapaakeri?"

⁴⁹ Ikanta iñaavakero ikaratzi itsipatakari Jesús, ikantanakeri: "Pinkatharí, thame ampiyatantyaari osataamento." ⁵⁰ Akotanake, itotzitakeri irakojanori iyempita irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. ⁵¹ Ari ikantzi Jesús: "Aritapaake, eero pimaimanetziri."

Ipampitzitairi iyempita, eshitakotanai itoveetakari.

⁵² Ipoña Jesús ikantanakeri ikaratzi pokashitakeriri, ijevere omperatasorentsitaari, aamakoventarori tasorentsipanko, antarikonaita, ikantziri: "¿Naakama koshintzi pamashitantanari posataamento, ipoña pipasamento? ⁵³ ¿Tema piñaavetapiintana tasorentsipankoki niyotaantzi? ¿Kaarima paantana janta? Aritake onkantya, tema aripaitera jimatakaimiro iroñaaka tsireniveri kaari pimatzi pairani."

†† *Kantakotchari jaka jovaaneentanaka, tema jovaanakara kapiche Jesús, te osamani iriyaate, okempivaitakaro overaa osantatziranki aririkami irapishoonkaitero mapi.*

Ikantzi Pedro: "Te noñiiri Jesús"

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ikanta joosoitakeri Jesús, jagaitanakeri isaikira ijevajanore omperatasorentsitaari. Impoitatsi Pedro irirori joyaatakoventziri intainaini Jesús. ⁵⁵ Ipoña jo-vaampataitake paampari pankotsinampiki, jakitsitaiyani. Ari isaikitapaaka eejatzi Pedro jakitsita.

⁵⁶ Okanta aparoni tsinane omperataaro, oñaapaakeri Pedro isaiki jakitsita. Opampoyaapaakeri, ari okantzi: "¿Tema irijatzi irika itsipatapiintakari Jesús?" ⁵⁷ Iro kantamaitacha Pedro, ikantanake irirori: "Te noñeeri."

⁵⁸ Okanta osamaniityaake, ikenapai pashine, ikantapari Pedro: "¿Tema eejatzi eeroka ari pikaratziri Jesús?" Ikantanai Pedro: "Tera naaka." ⁵⁹ Iro osamani eejatzi, tzimatsi pashine kantapaakeriri Pedro: "Omaperotyaa eerokatake tsipatariri Jesús chapinki, tema Galileasatzi pinatzi." ⁶⁰ Ipoña ikantanai Pedro: "Te niyoteri pikantanari." Aripaite iñaanake tyoopi. ⁶¹ Ari ipithokapainta Jesús, jamenapaintziri Pedro. Irojatziri ipampithashiretantanakari Pedro ikantakeriranki: "Tekera iriñe tyoopi, mavasatzi pinkante: 'Te noñiiri Jesús.'"

⁶² Shitovanake jakakiroki, iniroite jiraavaitanaka.

Ipasavaitziri Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ikanta irikaite ikaratziri aamaventakotariri Jesús, ishirontaventavaitakari, ipoña ipasavaitziri. ⁶⁴ Jotzimikaporotakeri, jomposaporomaitari, ikantziri: "¿Tema kamantanteneri pinatzi, intsityaa piyote ipaita omposaporotakemiri?" ⁶⁵ Tzimatsi osheki opaita ikantavaitziriri kaariperori ñaantsi.

Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ikanta okitaitamanake, apatotaiyakani ijevajanore omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonaite, ipoña iyotzinkariite. Ari jamaitakeriri Jesús, josampitakeri, ikantaitziri: ⁶⁷ "Pinkantena, ¿Eerokatakema Cristo?" Ari ikantzi irirori: "Aririka nonkantakemi, eero pikempisantana. ⁶⁸ Aririka nosampitemi, tema eero pakana, eero papakaana eejatzi. ⁶⁹ Iro kantamaitacha etanakyaaarora iroñaaka, ari iriñeero Itomi Atziri isaike irakojanoriki Pava iroñaakantairo ishintsinka." ⁷⁰ Ipoña ikantaiyanake ikaratziri apatoventakari: "¿Eerokatakema Itomi Pava?" Ari ikantzi Jesús: "Eerokatake kantatsi naakatake." ⁷¹ Irojatziri ikantantaiyanakari: "¿Ipaitama ankoveri iroñaaka? Aakatake kemaiyakerini ikantakeri."

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 Ipoña ikatziyeeyanaani ikaratziri apatotainchari, jaanakeri Jesús Pilato-ki. ² Ikantapaakeri Pilato: "Trika atziri osheki jovaariperotakero nampitsi, ikaimanakeri atziriite eero ipantaari kireeki pinkathari César, ikantake eejatzi Cristo inatzi iri pinkatharitatsi." ³ Ipoña Pilato, josampitanakeri irirori, ikantziri: "¿Eerokama

ivinkatharite Judío-payeeni?" Ari jakanakeri ikantzi: "Irootake pikantakeri." ⁴ Ikantziri Pilato omperatasorentsitaari, eejatzi maaroni atziriite: "Tekatsitya noñe ompaitya inkenakaashityaari irika." ⁵ Iro kantamaitacha atziripayeeni eeniro ishintsitanakitzi ikantzi: "Osheki ikaminaantake irika irimaimanetante atziriite nampitsiki, jetanakaro Galilea-ki irojatziri iroñaaka jaka Judea-ki."

Jovavisaitakeri Jesús janta Herodes-ki

⁶ Ikanta ikemavake Pilato ikaminaantake Galilea-ki, josampitakoventanakeri Jesús irirorika Galilea-satzi. ⁷ Ikematzi ikantaitziri iriitake. Jovavisaakeri Herodes-ki ipokira irirori jareeta Jerusalén-ki. ⁸ Ikanta Herodes iñaavakeri Jesús, iniroite ikimoshiretanake, tema osheki ikovavetapiintaka iriñeeri, osheki ikemakoventakeri eejatzi okaratziri jantayetakeri, ikovaperotake iriñeeri irirori intasonkaventante. ⁹ Osheki josampitavakeriri. Iro kantamaitacha Jesús te irakeri. ¹⁰ Ari isaikitakari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotanteneriite, osheki ikantakovetakari. ¹¹ Ikanta Herodes itsipatakari irovayirite irirori, imanintashiretanakeri, ikaviyavaitanakeri. Ikithaatantakari irooperori kithaarentsi, joiپییeeeri isaikira Pilato. ¹² Aripaite jaakameethatanakeri Herodes irika Pilato, tema pairani osheki ikisaneentavakaavetaka.

Jiyakoventaitziri Jesús

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.38-19.16)

¹³ Ipoña Pilato japatotakeri ijevare omperatasorentsitaari itsipataakeri ikaratziri jevatokaantatsiri nampitsiki, eejatzi maaroni atziriite. ¹⁴ Ikantakeri: "Aña pamavetakanari irika atziri ovaariperoteronomi nampitsi, nosasampivetakari, te noñeero onkaariperote okaratziri jantakeri ikantakoyeetziriri. ¹⁵ Ari ikempitaka eejatzi Herodes, tema notyaantavetakanari irirori. Tekatsitya irante irika atziri inkene ovakaanteri. ¹⁶ Intaani nompasatakaantakeri naaka, napakagairi." ¹⁷ Irooya jametapiintari Pilato joimishitovakaantzi aparoni aakaantaari kitaiteriki iroimoshirenkaitya.

¹⁸ Iro kantamaitacha ikantaiyanakeni atziriite: "¡Te nonkoveri irika! ¡Iri poimishitovakaante Barrabás!" ¹⁹ Irika Barrabás iri jashitakoitziri okantakaantziro jovantake jimaimanetakeri pinkatharitatsiri nampitsiki. ²⁰ Ipoña japiivetaka Pilato tema ikovavetatya irirori iroipakaakaanterimi Jesús. ²¹ Iro kantacha japiitanakero atziriite ikaimaiyini: "¡Pimpaiakotakaanteri, pimpiakotakaanteri!" ²² Iro mavasatzi japiivetakaro Pilato josampitantzi: "¿Opaitama kaariperori jantakeri irika? Tekatsitya ompaitya irante, eero okantzi ovakaantashityaari. Intaani nompasatakaantashityaari, iriyaaita." ²³ Eekero ishintsitatzi atziriite ikaimaiyini, ikovi impaikakoiteri Jesús. Iro japiipiitaiyini ikaimaiyini eejatzi ijevare omperatasorentsitaari, ari omatakari. ²⁴ Irojatziri jantantakarori Pilato okaratziri ikovakeri. ²⁵ Jomishitovakaantakeri ovantzinkari maimanetziriri jevatokaantantatsiri nampitsiki, tema

iri ikovaiyakerini atzirite. Ishinetakeneri inkantavaiteri Jesús ikovakaari iriroriite.

Ipaikakoitakeri Jesús

(Mt. 27.32-56; Mr. 15.21-41; Jn. 19.17-30)

²⁶ Ikanta jagaitanakeri Jesús, jomonthagaitakari paitachari Simón poñaachari Cirene, ari jareeta irirori ipoñagaaro irovaneki, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakoitantaariri Jesús. ²⁷ Osheki atziri oyaatakoventanakeriri Jesús. Tzimatsi tsinane irakotanakariri. ²⁸ Ari jamenapaintziro Jesús okaratzi tsinane irakotakariri, ikantziro: "Jerusalén-sato, eero piraakovaitashitana naaka, aña piraakotaiya eeroka, eejatzi povaiyaneete. ²⁹ Tema irootaatsi piñeero inkantayeetai: 'Kimoshire onatye tsinane kaari ovaiyantatsi, othotaavaitantashitakari. ³⁰ Impoña inkaimayeetai, inkantaite: "Pintarankashitena otzishi, pinkitatenata." ³¹ Tema piñaakero tsika ikantaitakero incható añi-inkaro, aña iro irovatsiperoite kaminkaro."

³² Ari jagaitanake eejatzi apite kaariperoshireri itsipataitanakeri Jesús irovaite. ³³ Ikanta jareetakaitapaakari ipaitaitziro atziriteoni, ari ipaikakoitakeriri. Jovatzikakoitake aparoni kaariperoshireri irampateki, iri-ima pashine irakojanoriki. ³⁴ Ari ikantzi Jesús: "Ashitanari, te iriyote opaita jantziri kemaantsitakaakanari, pimpeyaakoteri." Ipoña jagaitakero iithaare Jesús itsiparyaavakaakaro, ikempitakaantakero jiñaaretaita. ³⁵ Irojatzí jamenaiyakeni atzirite. Jimatzitakaro jevatakaantatsiri nampitsiki, itsinampaimatakeri Jesús, ikantzi: "Jovavisaakotziri pashine, zkaarima imatantaro irovavisaakotya irirori? Aña iriimi Cristo iriyoshiitane Pava, ari irimatakeri." ³⁶ Ari jimatzitakaro eejatzi ovayiriite, ithainkakeri Jesús, ipoña jamakotakeneri kepishaari. ³⁷ Ikantapaakeri: "Intsityaa povavisaakotya, omaperorika eeroka ivinkatharite Judío-payeeni." ³⁸ Tzimatsi osankinarentsi ikentakoitakeri jeñokiini ipatziitoki, iñaaneki Judío, iñaaneki Roma-satzi, iñaaneki eejatzi Grecia-satzi, okantzi: "IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI."

³⁹ Ari imatzitakaro eejatzi iñaanamintatziro aparoni kaariperoshireri itsipatakari ipaikakota, ikantziri: "Eerokatakeri Cristo, povavisaakotya, impoña povavisaakotziyaana naaka eejatzi." ⁴⁰ Irojatzí jakantanakari pashine kaariperoshireri, ikisathanakeri ñaanatakeriri Jesús, ikantziri: "Pimatzitaroma eeroka te piñaapinkathateri Pava, arira akaratakeri jovasankitaayetai. ⁴¹ Tema tzimatsi antakeri aaka añaantakarori jovasankitaayeetai. Iriima irika jovasankitaashiitakari, tekatsi kaariperori irante." ⁴² Ipoña jamenanakeri Jesús, ikantziri: "Pinkathari, eerora pipeyakotana naaka apaata aririka pimpiye pimpinkathariventantai." ⁴³ Jakanake Jesús, ikantzi: "Omaperora nonkantemi, aritakera pintsipatapaiyaana iroñaaka eeroka janta tsika ikimoshireetapai."

⁴⁴ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaake otsirenitanake, irojatzí sheeteeni ithaperotanaka ooryaa. ^{†45} Ari itsivakanakeri ooryaat-

† Iro ikantaitziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapoka-paaka otsirenitanake irojatzí joveraanaka ooryaa 9.

siri. Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitziro. ⁴⁶ Irojatzí ikaimantanakari Jesús shintsiini, ikantzi: "Ashitanari, paavakenaro noshire." Ari ikantanake, kamanake. ⁴⁷ Ikanta ijevare ovayiri katziyamentakariri iñaakero okaratzi avisaintsiri, iniroite itharomentaventanakeri Pava, ikantanake: "Omaperotyaa ikameethashiretzi irika shirampari." ⁴⁸ Eejatzi ikaratzi ñaayetakerori avisaintsiri, okatsizimoneentanakeri jiyaayetai. ^{†49} Iriima ikaratzi ñaapiintakeriri, eejatzi tsinanepayeeni, tsipatakari ipoñaantakari Galilea-ki, intaina ikatziy-eeyakani jamenakotakeri opaita avisaintsiri.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea saikatsiri Judea, kameethashire inatzi irika, iriitake itsipatapi-intari japatota jeveriite judío, ⁵¹ temaita onimoteri okaratzi ikantavaiteitakeriri Jesús, tema osheki joyaaventakari irirori Pava impinkathariventantai.

⁵² Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: "Pishinetenari Jesús, nonkitatairi." ⁵³ Ipoña ikentakoryaakotairi, japonatantakari manthakintsi, ikitatakeri ikiyeetziro imperetanaki, tsika otzimi kaari ikitatantaita kaminkari. ⁵⁴ Tema irootake kitaite jamenarontapiintaita iroyaari osaitekira kitaite jimakoryaantaitari.

⁵⁵ Okanta tsinanepayeeni tsipatakari ipoñaantakari Jesús Galilea-ki, oyaatakoventanakeri, oñaakero tsika ikanta jonoryeetapaintziri ikitaitakerira. ⁵⁶ Okanta opiyeeypaakani ovetsikayetakeneri kasankaari. Omakoryeeyakani, tema iro kitaite ikantakaantaitziri imakoryaantaityaaro.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 Okanta okitaitamanai domingo, ananenka-manaka tsinane iyaate imperetamoroki tsika jominkyakoitakeri Jesús, aanakero kasankaari ovet-sikakeri chapinki. Ari okaratakero eejatzi pashinepayeeni tsinane. ² Okanta amenavetapaaka, oñaatzi otamikanaka mapi jashitantaitakarori omorona. ³ Kyaapaake inthomoi, te oñaapairi tsika jovakoveetakarira. ⁴ Osheki otharovanake. Oñaashitaka ikatziyomotapaakaro apite evankari, shipakiryaa okantaka iithaare. ⁵ Tema otharovanakitziira, otye-eerovashitanakari. Ari ikantziro: "¿Ipaaitama pamemnantariri añaagatsiri jaka kaminkarimoroki? ⁶ Tera isaiki jaka, aritake añagai. Pinkinkishiretero okaratzi ikantakeri isaikantavetari Galilea-ki. ⁷ Ikantziranki: 'Irootaintsira irakaantaiteri Itomi Atziri, impaikakoteri kaariperoshireri atziri. Avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.'" ⁸ Ari okinkishiretaiyanakero iroori okaratzi ikantakeriranki Jesús. ⁹ Opiyapi-

†† Kantakotachari jaka "okatsizimoneentanakeri," iroora kantakotajantachari jomposashipaneetanakitya irika atziri. Tema irootake jametayetari judío-payeeni aririka onkatsizimoshireteri tsikarika ompaitya. Onashitara okaratzi ametari aakapayeeni aririka amposashipaneetya, tema asagaaventavaitatya.

thananakaro omorona, okamantapaakeri 11 iriyotaane Jesús eejatzi pashinepayeeni. ¹⁰ Jiroka okaratzi tsinane: María Magdala-sato, Juana, María iriniro Jacobo ipoña pashinepayeeni tsinane, irootake kamantapaakeri otyaantajanoriite. ¹¹ Iro kantamaitacha ikaratzira okamantavetapaakari, te inkempisantero, iñaajaantake okantashivaita irokaite tsinane. ¹² Ikanta Pedro, jatanake omoronaki irirori, ishiyaperotanakitya. Jame-navetapaaka inthomointa omoronaki, jiñaapaatziro onoryaaka manthakintsi japonataitantakariri. Ipampoyaapaakero jiñaapaakeri, piyaa pankotsiki.

Avotsi jatachari Emaús-ki

(Mr. 16.12-13)

¹³ Tekera osamanite, janiitaiyini apite iriyotaane Jesús iriyaatero nampitsiki paitachari Emaús. Te osamaniperote osaiki Jerusalén okaratzi 11 kilómetro. ¹⁴ Iro iñaaventaiyini janiitziro okaratzi avisaintsiri.

¹⁵ Ikinkithavaiminthaitzi janiitaiyini, pokapaake Jesús irirori itsipataapaakari janiitziro. ¹⁶ Iro kantamaitacha irika iriyotaane, kempitavaitaka irotzimikaitatyeerimi irookiki, eero jiyotantavaari. ¹⁷ Ikantapaakeri: “¿Opaitama piñaaventziri paniitaiyini? ¿Opaitama povashireneentantari?” ¹⁸ Ari jakanake aparoni ipaitaitziri Cleofas, ikantanake: “¿Eerokama apintzi kaari iyotakoterone okaratzi avisaintsiri Jerusalén-ki?”

¹⁹ Ikantzi: “¿Opaitama avisaintsiri?” Ari ikantaiyini iriyotaane: “Iri Jesús ipaitaitziri Nazaret-satzi, tsika itzimi jotyaaantakeri Pava, inkamantantannerite, iri jiyotavake atziriite. Tema okaratzi jantayetakeri, okaratzi ikantayetakeri eejatzi, ari joñaakantzirori ishintsinka. ²⁰ Iro kantamaitacha jaakaantakeri ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari pinkathariite, jovakaantakeri janta ipaikakoitakeri. ²¹ Aña noñaajaantavetaka naakaite iri ookaventairine maaroni asheninka. Irootakera mavatatsiri iroñaaka kitaite jovantaitakariri.

²² Tzimayetsiya tsinane nokaratapiintziri omapokashitakanari, ananenkamanaka iyaatamanai omoronaki. ²³ Tera oñaapairi jovakoveetakari Jesús, opiyaa okamantapai: ‘Noñaake maninkari, ikantakena: “Añaagai Jesús.”’ ²⁴ Ari jiyaataiyanake nokarataiyini janta omoronaki, iñaapaakero okaratzi okantaiyakerini tsinane, te iñaamaitapaari Jesús.” ²⁵ Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: “Tetya piyotanetya eerokaite, osheki pithainkashiretakero okaratzi ikamantantayetakeri kamantantanneriite! ²⁶ Aña iro kovaperotacha avishimoteri Cristo irokapayeeni, impoña irisaikai irova-neenkaroki.” ²⁷ Arira jetanakaro jooñaarontziniri okaratzi osankinayetaichari tsika jiñaaventakoitziri Cristo. Ipoñaanakaro irosankinareki Moisés japerotakeri okaratzi josankinayetakeri maaroni kamantantanneriite.

²⁸ Areetaiyakani nampitsiki tsika joshiretaro. Ari ikovi Jesús irivisanakemi irirori kempivaitaka iriyaatayeemi intaina. ²⁹ Ikantaiyirini irika apite: “Eero pavishi, ari pisaikanake. Tema tsireniityaake.” Irojatzisi isaikan-

† Iro ikantakoitziri jaka 11 kilómetro, ikantaitziro pairani 60 estadio.

tanakari Jesús pankotsiki isaikapaakera. ³⁰ Ipoñaashitaka isaikaiyini irovaiyaani, jaakero Jesús tanta, ipaasonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri. ³¹ Ari-paitera jiyotakaayeetanairi iriitakera Jesús. Iro kantamaitacha Jesús ipeyashitanaka, te iñaavairi tsika ikenake. ³² Ikantavakaiyini: “¿Tema tharomentashire pikanta ikinkithavaitakairanki avotsiki, jiñaaventairora osankinarentsi eejatzi?” ³³ Tera isaikanake, piyanaka Jerusalén-ki. Iñaapaatziro ikaratakeri 11 iriyotaane japatotaiyini, itsipayetakari ikaratapiintaiyini. ³⁴ Ikantaiyini: “Omaperora jañaagai Avinkatharite. Tema joñaakaari Simón.” ³⁵ Ipoña ikamantantapaakero irirori okaratzi avishimotakeri avotsiki, tsika okanta jiyotantaariri ipaasonkeventapairo tanta.

Jesús joñaakari iriyotaane

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ikinkithavaiminthaitzi iriyotaane, osatekapaaka Jesús, jovethatapaakari ikantziri: “Pisaikaita kameetha.” ³⁷ Iniroite itharovaiyanakeni, iñaajaantake iri shiretsi ñaanatziro. ³⁸ Ipoña ikantanakeri eejatzi: “¿Opaitama pitharovantari? ¿Opaitama pikisoshireventantari?” ³⁹ Pamenenaro nako, eejatzi noitzi, naakatake. Pimpampitena, pokityaana. Tema aparoni shiretsi te ontzime ivatha, te ontzime eejatzi itonki. Irooma naaka tzimatsi.” ⁴⁰ Ikantakerira, joñaakimaitari irako eejatzi iitzi. ⁴¹ Okantakaakari itharomentanaka te impampithashiretya aña iriivetaka Jesús. Eekero josampitanakitziro, ikantziri: “¿Tsimatsima oyaari?” ⁴² Ari ipaitakeri tzimakaantatsiri shima itsipataitakeri iyaaki pitsi. ⁴³ Jaavakeri Jesús, jiñaakeri ikaratzisi iriyotaane jovakari.

⁴⁴ Ari ikantzi: “Irootakera nokantzitakamiri eeniro notsipayetami. Ontzimatyete omonkarayetya okaratzi josankinatakoyetakenari Moisés-ni, kamantantanneriite, ipoña salmos.” ⁴⁵ Ikemathatakaakeri Jesús okaratzi osankinatakoyetaichari. ⁴⁶ Ikantziri: “Irootake josankinayeetakeri. Ontzimatyete inkemaantsitakaityaari Cristo, iro avisavetakya mava kitaite aritake irañaagai. ⁴⁷ Ontzimatyete iriñaaventaitero novairo maaroni kipatsiki, ari iretitanakyaaro Jerusalén-ki. Ari onkantya irovashaantaitaayarori kaariperori jantayeetziri, impeyakoyeetairi eejatzi. ⁴⁸ Eerokatake ñaayerone iroka. ⁴⁹ Ari piñaakero notyaantemiro okaratzi ishine-taakemiri Ashitanari. Arira pisaikaiyavakeni jaka Jerusalén-ki, irojatzisi ishintsitakaantakyaamiri poñaachaneri inkiteki.”

Jovajenokaitakaanakari Jesús inkiteki

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ipoña Jesús jaanakeri iriyotaaneete janta Betania-ki. Ari itzinaavakotanaka, itasonkaventanairi. ⁵¹ Ikanta itasonkaventakeri, jomapokashita jovajenokaitakaanakari inkiteki. ⁵² Ikanta iñaapinkathaiyanakeri iriyotaane. Piyeeyaani Jerusalén-ki, iniroite ikimoshiretaiyanake. ⁵³ Ari ikantaitanakitya ithamentaventanaari Pava janta tasorentsipankoki. Ari onkantyaari.

JUAN

Jatziritake ipaitayeetzi “Ñaantsi”

1 Ovakera etantanakari jovetsikantayeetzi pairani, aritake tzimake ipaitayeetzi “Ñaantsi.” Ari itsipatari Pava. Tema Pava jinatzi irirori. ² Iriitake ikaratak-eri pairani Pava ovakera etantanakari. ³ Iriitake ovet-sikajaantakerori maaroni tziyetsitansi. Tekatsira aparoni okaratzi tziyetsitansi kaari irovetsikajaante irirori. ⁴ Ikempitakovaitakari kitainkari ikitainkatakotairira atziriite onkantya inkañaanetakaan-tayetaiyariri. ⁵ Ikempitakotapaakari kitainkatakotantatsiri otsirenikitzi. Temaita inkitsirinkeri iroitsivakavakeri kempitakotakarori tsirenikiri.

⁶ Pairani jolyaantake Pava aparoni shirampari, ipaita Juan. ⁷ Iriitake ñaaventakotapaakeriri ipaitayeetzi “Kitainkari,” ari onkantya inkempisantayeetantyaarori maaroni iriyotaanteri. ⁸ Irika Juan kaarira ipaitayeetzi “Kitainkari.” Aña iriitake pokaintsiri iriñaaventakoteri.

⁹ Tema aritake pokataike jaka kipatsiki maperotzirori ikempitakotari kitainkari, iriitakera kitainkatakotairiri atziriite. ¹⁰ Isaikapaintzi kipatsiki. Tema iriitake ovet-sikakero kipatsi. Iro kantamaitacha te iriyotavakeri atziriite. ¹¹ Isaikimovetapaintari isheninkamirinkaite. Iro kantacha te iriakameethatavakeri. ¹² Iriima ikaratzi aakameethatavakeriri, pairyaapiintanairiri ikempisantai, iriyyetakera ishinetake Pava itomiyetaari. ¹³ Itomi jovajaantayetairi Pava. Temaita oshiyaro itomitantapiintayeta atziriite, invetankakiini, ikovi irovaiyantavaite. Aña iri Pava kovashitainchari intomitantya.

¹⁴ Irika ipaitayeetzi “Ñaantsi,” jatziritake, isaikimoyetapaintai. Kaminthaatziitantaneri inatzi. Kyaaryoori onatzi iñaanetari. (Naakaite ñaajaantakero itasorenka, ari okempitajaantakero itasorenka irapintzite itomi Ashitariri.) ¹⁵ Iriitake icheraaventapaakeranki Juan, ikantapaake: “Jirika noñaaventakeri pairani, nokantake: ‘Aatsikitake impoyaatapaakyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani tekeramintha nontzime naaka.’” ¹⁶ Tema kameethatzi-ivaitake irirori, irootake añaantayetaarori maaroiteni ikaminthaatziyyetapiintai. ¹⁷ Pairani, iriira Moisés-ni josankinatakaaveetakari Ikantakaantaitane. Iriima Jesucristo iriitajaantakera neshinonkayetairi, irijatzi ñaavaiyetapaintzirori kyaaryoori. ¹⁸ Tekatsira materone iriñeeri Pava. Iriima irapintzite itomi Ashitairi, itzimi saikimotajaantziriri, iriitakera kamantairi aakaite ayotantaari tsika ikanta irirori.

Ikamantantakeri Juan oviinkaataneri

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Ikanta judío-payeeni nampitarori Jerusalén-ki, jolyaantake omperatasorentsitaariite itsipataakeri Leví-mirinkaite, iriyaate irosampiteri Juan, inkantapaakeri: “¿Niinkama eeroka?” ²⁰ Te iromanakotya Juan, ikamantantake, ikantzi: “Te naaka Cristo.” ²¹ Ipoña japi-itaitziri josampiitziiri, ikantaitziri: “¿Tsikama pipaitatyaa-ka? ¿Eerokama Elías-ni?” Ikantzi Juan: “Tera naaka.” Eekero ishintsitaitatzi josampiitziiri: “¿Eerokama Kamantantaneri noyaakoneentari?” Ikantzi: “Te.” ²² Ari ikantaitziri: “¿Niinkama eeroka? Pinkamantena, inkene nonkamantapairi naaka otyaantanari. Intsityaa pinkamantakotya.” ²³ Japiitanakero Juan, ikantzi: “Naakakakera cheraacheraatapaintsine tsika te inampiitaro, inkantante: ‘Povameethatineri Avinkatharite tsika inkenapaake, pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.’ Irootajaantake iñaaventzitakari pairani kamantantaneri Isaías-ni.”

²⁴ Ikanta irika irotyaantaneete Fariseo-payeeni, ²⁵ eekero josampitanakiziiri, ikantzi: “Te Cristo pinatye eeroka, te eeroka Elías, te Kamantaneri pinatye eejatzi. ¿Opaitama poviinkaantantantari?” ²⁶ Ari ikantzi Juan: “Intaani noviinkaantantamatsitaro naaka jiña. Iro kantamaitacha tziimatsi aparoni jaka pikarataiyakeri, kaari piyotaiyeni, ²⁷ iriitakera impoyaatapaakyaanane. Te aritaajate naaka inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapatoryaantyaariri.” ²⁸ Maaroni iroka, iro avisaintsiri pairani janta ipaitayeetziro Betábara, intatsikeronta jiña Jordán tsika joviinkaantantziranki Juan.

Iroishate Pava

²⁹ Okanta okitaitamanai jiñaavairi Juan ikenapai Jesús, ikantzi: “Jirika iroishate Pava, iriira peyakotzirori iyaariperonka atziriite. ³⁰ Iriitake noñaaventzitaka nokantake: ‘Aatsikitake shirampari impoyaatyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani tekeramintha nontzime naaka.’” ³¹ Te niyovetari naaka. Aña iro nopokantakari noviinkaantante, onkantya iriyotantyaariri Israel-mirinkaite.” ³² Jiroka ikantanake eejatzi Juan: “Noñaataikeri Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki ikempitakari shiro. Jookantapaakari. ³³ Tera niyovetari naaka. Iro kantacha irika otyaantakenari noviinkaantante, ikantakena: ‘Aririka piñaake intzime iroshaaviinkatashitakeri Tasorentsinkantsi irookantapaakyaari iitoki, iriitakera kempitakaantyaarone irovi-

inkantantyaarimi Tasorentsinkantsi.³⁴ Naakajaantake ñaakeri, iro noñaaventakotantariri tema Itomi Pava jinatzi.”

Etanakarori jiyotaanetari Jesús

³⁵ Okanta okitaitamanai ari isaiki Juan itsipatakari apite iriyotaane. ³⁶ Ikanta jiñaavairi Jesús ikenapai, ikantzi Juan: “Jirinta iroishate Pava.” ³⁷ Ikemavakera apiteka iriyotaane Juan, joyaatanakeri Jesús. ³⁸ Ari ipithokanaka Jesús, jiñaatziiri joyaataiyakeri, ari ikantziri: “¿Tsikama piyaateka?” Ikantaiyini irirori: “Rabí (Iro ikantayeetziiri ‘iyotaanerí’), ¿tsika pinampitaroka?” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpoke piñeero.” Ikanta joyaataiyakeri, jiñaakero tsika jinampitaro. Ari jimayimotapaintziri tema aritake sheetyaake. ⁴⁰ Irika kemakeriri Juan, oyaatanakeriri Jesús, iritake Andrés irirentzi Simón Pedro. ⁴¹ Ikanta Andrés, apatziro jiyatashitanakeri irirentzi, irika Simón, ikantapaakeri: “Noñaataikeri Mesías (iro ikantaitziri eejatzi, ‘Cristo.’)” ⁴² Ipoña Andrés jaanakeri Simón isaikira Jesús. Ikanta Jesús jiñaavakeri irirentzi Andrés, ikantavakeri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka pimpaitaiya ‘Cefas.’” (Iro ikantaitziri eejatzi, Pedro.) ††

Ikaimaitakeri Felipe ipoña Natanael

⁴³ Okanta okitaitamanai, jatake Jesús Galilea-ki. Ari jiñaakeriri Felipe, ikantapaakeri: “Poyaatena.” ⁴⁴ Irika Felipe, Betsaida-satzi jinatzi, irojatziri inampi Andrés eejatzi Pedro. ⁴⁵ Ikanta Felipe, jiyatashitanakeri Natanael, ikantapaakeri: “Noñaataikeri josankinatakotakeri Moisés-ni janta Ikantakaantaitaneki, itzimi josankinatakotzitakariri eejatzi kamantantaneriite. Iritake itomi José, Nazaret-satzi.” ⁴⁶ Ari ikantzi Natanael: “¿Tzimatsima kameethashireri janta Nazaret-ki?” Ikantzi Felipe: “Pimpoke, piñeeri.” ⁴⁷ Ikanta Jesús jiñaavakeri ipokake Natanael, ikantanake: “Kaakitataike irika Israel-mirinkajanori, tera inthaiyanetya.” ⁴⁸ Ari ikantzi Natanael: “¿Tsikama janta piñaanaka piyotantanari?” Ikantzi Jesús: “Noñaakemitya tek-eramintha inkaimemi Felipe pisaiki pankirentsipateshiki.” ⁴⁹ Ikantanake Natanael: “Rabí, ¿Eerokatake Itomi Pava, eerokatake Ivinkatharite Israel-mirinkaite!” ⁵⁰ Ikantzi Jesús: “Iro pikempisantantamatsitanakari nokantakemi ‘noñaakemi pisaiki pankirentsipateshiki.’ Iro kantacha, arimaitaka piñaake pashine anayerone iroka.” ⁵¹ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Ari piñaakero ashitaryeeya inkite. Ari impiyiyataiyeni maninkariite iraniiryaashiteri Itomi Atziri.” ††

Aavakaantsi Caná-ki

2 Okanta mavatapaintsiri kitaite ari jaavakaitakari nampitsiki paitachari Caná, saikatsiri Galilea-ki.

† Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake oshiyarori ikantaitziri pairani “joveraaka ooryaatsiri 10.” †† Ikantaitziri “Cefas” iñaaneki arameo, irootake “Mapi.” † Paitachari jaka “pankirentsipateshi,” irootake ikantayeetziiri “higuera.” †† Oshiyakaaventachari jaka “ashitaryeeya inkite,” tema aritake onkantake iriñaayee-tairi inkiteveri, kaari kantavetachari iriñeetapiintaiteri.

Ari osaikakeri eejatzi iriniro Jesús janta. ² Ari ikaimakaantaitakeri eejatzi Jesús itsipatanakari iriyotaanepayeeni. ³ Ikanta joimoshirenkaiyani, thaatapaaka jimiretaiyarini. Ipoña iriniro Jesús, okantakeri otomi: “Thaatapaaka imire.” †† Ikantzi irirori: “Tsinané, ¿Opaitama pikantantanari naaka? Aña tekerá omonkarapaitetyaata noñaakantantya.” ⁵ Okantanakeri iroori ikaratzi pakotantatsiri: “Panterera onkarate inkantemiri notomi.” ⁶ Ari othointaka janta 6 kovitzi mapinatatsiri, iro jovantapiintari judío-payeeni jiñaá ikivayetantari inkitevathatantyaari. Iroka kovitzi, tzimayetatziri antetachari 50 litro jiñaá, pashine 60 litro. ††† Ikantanakeri Jesús ikaratzi pakotantatsiri: “Pijaikite jiñaá maaroni kovitzi.” Ijaikiperoyetakeri kovitzi. ⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “Pinkitanake iroñaaka kapicheeni, paanakeneri amenakaantzirori oimoshirenkaantsi.” Ari ikantaiyakeri. ⁹ Ikanta irika amenakaantzirori oimoshirenkaantsi ikemaantavakero kapicheeni jimireetari otzimi peyanainchari ojiñaaveta, te iriyote tsika okenakotapaake irooperori jimireetari. Intaani jiyotaiyini pakotantatsiri, tema iriyetake jaikitakerori jiñaá. Ipoña irika amenakaantzirori oimoshirenkaantsi, ikaimakeri aavakaachari, ¹⁰ ikantziri: “Iro jameyetari atziriite jetapiintaro ipakotantziro irooperori jimireetari, aririka inkematziitaiyakyaaani oimoshirenkachari, ari impakotantayeetero jentaakyaari. Irooma eeroka povapithaantakero irooperori jimireetari irojatziri iroñaaka.” ¹¹ Iroka jantakeri Jesús nampitsiki Caná saikatsiri Galilea-ki, iro etanakarori itasonkaventantzi ari joñaakantzirori ishintsinka. Ari ikempisantaperotanakeri iriyotaanepayeeni.

¹² Ikanta okaratapaake iroka, jatanake Capernaum, itsipatanakaro iriniro, irirentzipayeeni, eejatzi iriyotaanepayeeni. Te osamani isaikapainte janta.

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Okarikitzimatai joimoshirenkapiintantarori judío-payeeni Anankoryaantsi. Jatake Jesús Jerusalén-ki. ¹⁴ Jiñaapaakeri tasorentsipankoki iyomparitariri ipirapayeeni, ipoña ishironepayeeni. Ari isaikayetakeri eejatzi iyomparitariri kireeki. ††† ¹⁵ Ikanta jiñaapaakeri, jampithatake Jesús ipasamento, jomishitovakeri maaroni iyomparitachari tasorentsipankoki, ari itsipataakeri ipirapayeeni. Josokitakeri iireekite ikaratzi iyomparitariri kireeki, jotatsinkitakeri isaikamentopayeeni. ¹⁶ Ikantakeri Jesús iyomparitariri ishironé: “Ipaanairi pipira! Ite arite pinkempitakaantero ipanko Ashitanari iyomparentsipanko!” ¹⁷ Ari ikinkithashiretanakero iriyotaane okaratzi josankinayeetakeri, kantatsiri: Iniroite nonkisakotyaaro pipanko.

†† Kantakotachari jaka jimiretairi, irootake “vino.” ††† Kantakotachari jaka 50 litro pashine 60 litro jiñaá, irojatziri oshiyarori ikantaitziri pairani 2 cántaro pashine 3 cántaro. ††† Kantakotachari jaka ipirapayeeni iritake buey ipoña oisha. § Ikaratzi pokayetatsiri Jerusalén-ki, jamayetzi iireekite ipoñaakaayetari inampiiteki irirori. Iro okovantari iriyomparityaari iireekiteki Jerusalén-ki, onkantya iramanantantyaari piratsipayeeni impometeneriri Pava.

¹⁸ Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: "Intsityaa poñaakena iroñaaka pintasonkaventante onkantya noñaantyaamiri omapero otzimi pishintsinka pimantanakarori iroka." ¹⁹ Ikantzi Jesús: "Pimporokero iroka tasorentsipanko, ari avisavetakya mava kitaite, ari nontzinagairo eejatzi." ²⁰ Ikantaiyini judío-payeeni: "Aña okaratzi 46 osarentsi jantavaitaitzi jovetsikayee-tantakarori iroka tasorentsipanko, ¿impoña pintzina-gairoya eeroka onkarate mava kitaite?" ²¹ Iroka "tasorentsipanko" jiñaaventakeri Jesús, iro ikantakotzi ivatha irirori. ²² Ikanta itzinagaaranki Jesús, ikinkithashiretanairo iriyotaaneete iroka otzimi jiñaaventzitakari. Irootake ikempisantaperotantakarori Osankinajanorentsi, eejatzi okaratzi ikantayetakeri Jesús.

Maarointeni jiyoshiretzi Jesús

²³ Eenirora isaiki Jesús Jerusalén-ki joimoshirenkaitziro Anankoryaantsi, osheki kempisantanakeriri jiñaayetakeri itasonkaventantake. ²⁴ Iro kantacha Jesús, te iraventaashiretyaari irikaite, tema jiyoshiretziri maarointeni. ²⁵ Te onkovajaantya Jesús inkamantayeeteri tsika ikantashireyeta atziriite, aña jiyoshiretayeetziri irirori.

Jesús ipoña Nicodemo

3 Tzimatsi aparani Fariseo ipaita Nicodemo, iriiperori Judío jinatz. ² Ikanta irika jatake tsireni iriñeeri Jesús. Ikantapaakeri: "Rabí, niyotaiyini iri Pava otyaantakemi piyotaayetenana, tema tekatsi kanterone irantero okaratzi poñaakantakeri eeroka, eerorika itsipashiretari Pava." ³ Ari jakanake Jesús, ikantziri: "Intsityaa pinkempisantavakena. Itzimirika kaari apiitairone intzimai, eerora jiñeero impinkathariventantai Pava. Omaperora." ⁴ Ikantzi Nicodemo: "¿Kantatsima irapiitairo intzimai aparani shirampari antarikitaintsiri? ¿Arima onkantake inkyagai eejatzi othomonteki iriniro, inkene irapiitairo intzimai?" ⁵ Ari jakanake Jesús, ikantziri: "Itzimirika kaari tzimaatantaiyaarone jiña, kaaririka intzimashiretakaayete Tasorentsinkantsi, eerora jiñeero tsika ipinkathariventantai Pava. ¹⁶ Ikaratzi jovaiyantayetziri atziriite, atziri jinatz. Iriima ikaratzi tzimantaariri Tasorentsinkantsi, tasorentsishire ikantanaa. ⁷ Eero okompitzimotami nokantakemi: 'Ontzimatyepapiiyetairo pintzimayetai.' ⁸ Okempitara tampyeenka otasonkantapiintzi tsika okovakaaro. Pikemavetaro oyameninka, temaita piyote tsikarika okenapaake, tsikarika iyaatziro. Ari ikempiyetari eejatzi ikaratzi intzimashiretakaayetairi Tasorentsinkantsi." ⁹ Japiitanakero Nicodemo josampitziri: "¿Tsikama okantakotaka iroka?" ¹⁰ Ikantzi Jesús: "¿Eeroka, iyotaapiintziriri Israel-mirinkaite, tema piyote tsika okantakota

† Okaratzi ñaaventakotachari jaka "intzimaatantaiyaaro jiña," tzimatsi oshiyakaaventayetachari: (1) Tzimatsi kantatsiri iri ñaaventakotacha ikaratzi oviinkaatanachari jovashaantanairo kaariperori. (2) Tzimatsi kantatsiri iro ñaaventakotacha itzimaare eenchaaniki. (3) Tzimatsi kantayetatsiri iri ñaaventakotacha Tasorentsinkantsi, tema añaakotapiintakeri Tasorentsinkantsi joshiyakaaventayetziri jiña.

iroka? ¹¹ Noñaaventaiyimi okaratzi niyotakoyetziri. Noñaaventaiyimi okaratzi nokitapiintajaantari. Iro kantamaitacha te pinkempisantaiyeni eerokaite nokantayetzimiri. Omaperora. ¹² Tera pinkempisante-na noñaaventzimiro osavisato, iro ovatsipero eero pikempisantana aririka noñaaventemiro inkitesato. ¹³ Tekatsira aparani jataintsine inkiteki, intaani itzimi aparoni poñeenchari inkiteki. Iriira añaaventzi, Itomi Atziri. ¹⁴ Tema pairani Moisés-ni jovatzikakotakeri maranke tsika te inampiitaro, ari inkempitayeeteri eejatzi Itomi Atziri, ontzimatyepi irovatzikakoyeeteri irirori, ¹⁵ onantyaari inkañaaneyetai inkarate kempisantairine."

Jetakotaari Pava maarointe osavisatzi

¹⁶ Tema jetakoperokitaari Pava osavisatzi, ishinetak-eri irapintzite Itomi inkamimenter, iro eero ikamaneyetantaa inkarate kempisantairine, aña inkañaaneyetai. ¹⁷ Tema Pava te iro irotyaantantyaariri Itomi jaka kipatsiki iriyakoventayetairi osavisatzi, aña irovavisaakoshireyetaateeri. ¹⁸ Ikaratzi kempisantaiirine Itomi Pava, eero jiyakoventayetziri. Iriima itzimi kaari kempisantaiyetaatsine, aritakera iriyakove-ntayetairi, okantakaantziro te inkempisantai irapintzite Itomi Pava. ¹⁹ Maaroni kaari kempisantaiirine, aritakera iriyakoventayetaakeri, tema jantapiintatziro kaariperori. Tema jareevetapaintaranki kipatsiki ipaiy-eetziri 'Kitainkari,' iro ikovaperotajaantanake tsireniki, jimanintavakeri 'Kitainkari.' ²⁰ Maaroni antayetzirori kaariperori ikisaneentatziiri ipaiyeeetziri 'Kitainkari.' Ikoimentavaita onkantya eero jiyotakoyetantaro jantayetziro kaariperori. ²¹ Iriima itzimi matapiintanairori kyaaryoori, javentaatziitari 'Kitainkari,' onkantya iriñee-tantyaariri jantavaiventapiintanaatziiri Pava."

Iraapatziyaminthare iimentaitari

²² Ikanta okaratapaake iroka, jatanai Jesús Judea-ki it-sipatayetanaari iriyotaane, ari ikaratakeri joviinkaantantzi. ²³ Matzitacha eejatzi Juan joviinkaantantzi irirori Enón-ki, tsika okarikitapai Salim, tema janta ari otzimaperotziri jiña. Ikaratzi jatayetaintsiri janta, joviinkaayeetavakeri. ²⁴ Tema tekera irakaantayeeteriita Juan irashitakoiteri.

²⁵ Ikanta tsika ikaratzi iriyotaane Juan jiñaanaminthatake aparani Judío tsika onkantya inkite-vathayeetantyaari. ²⁶ Ipoña jiyaataiyakeni isaiki Juan, ikantapaakeri: "Rabí, irintaranki tsipatakamiri intat-sikero jiña Jordán, tsika itzimi piñaaventakotakenari, joviinkaantantatzi iroñaaka irirori, osheki atziriite pokashitziriri." ²⁷ Ari jakanake Juan, ikantzi: "Tsikara ikanta piñaakeri irika, tera ompoñaashivaitya, aña iri Pava iriiperotakaakeri. ²⁸ Eerokayetake kemajaantake-na nokantakeranki: 'Te naaka Cristo, aña intaani jotyaaantaitakena neevatapaakeri irirori noñaaventako-teri.' ²⁹ Thame noshiyakaaventemiro: aparoni

†† Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri Itomi Atziri saikatsiri inkiteki.

aavakaantsiki, iri aapiintziro tsinane itzimi iimentaitari. Iriima itsipaminthare, eero jiñaaperovaita irirori, intaani inkimoshiretanake inkemakeririka iñaavaitanake jimetsi. Ari nokempitzitakarika naaka iroñaaka, te niri-iperovaita, iro kantamaitacha, antaro nokimoshiretake. ³⁰ Eekerora iriyaatatye iririiperote irika, irooma naaka ari nompairaniityaakoteri.”

Itzimi poñeenchari jenoki

³¹ “Itzimi poñeenchari jenoki janayiri maaroitani. Iriima nampitarori kipatsiki, osavisatzi jinatzi, jiñaaventashitapiintaro osavisato. Iriima poñeenchari inkiteki janayiri maaroitani, ³² jiñaaventakotziro okaratzi jiñiiri, okaratzi ikemiri. Iro kantamaitacha eero ikempisantaitziro okaratzi jiñaaventziri. ³³ Iro kantacha inkarate kempisantanairine, ari irimatanakya irirori iñaaventanakeri Pava kyaayoori jinatzi. ³⁴ Itzimi jotyaaantakeri Pava, iñaane Pava jiñaaventzi. Tema Pava jothotyiro inampishiretakaanantaro Itasorenka. ³⁵ Irika Ashitairi jetakotari Itomi, ipinkathariventakaakeri maaroitani tzimayetsiri.

³⁶ Itzimirika kempisantanairine Itomi, ari inkañaanete. Iriima kaari kempisantanairine Itomi, eero ikañaanetai irirori, intaani irapeshitaiyaaro irovasankitagairi Pava.”

Jesús ipoña Samaria-sato

4 Ikanta Fariseo-payeeni ikemaiyake, ikantaitzi: “Tzimake osheki iriyotaane Jesús, joviinkaatake osheki atziriite, janaanakeri Juan.” Jiyotake irirori Jesús okaratzi ikemaiyakerini Fariseo. ² (Kaarimacheeni Jesús oviinkaantatsine, aña iriyotaaneete inatzi.) ³ Irootake Jesús ishitovantanakari Judea-ki, ipiyaaro Galilea-ki. ⁴ Ari eentathakitziro inkenanairo iipatsiteki Samariasatzi. ⁵ Irojatzari jareetantakarika aparani nampitsi saikat-siri Samaria-ki opaita Sicar, iro tsipanampitarori iipatsite pairani Jacob-ni ipanairiri itomi, José. ⁶ Ari osaikiri jiñaaiiyakotane Jacob-ni. Tema jimakokitakera Jesús janiitake, isaikimotapaakero jiñaai, joveraaka ooryaa tampatzika. †

⁷ Ari opokake aparani Samaria-sato onkaye jiñaai. Ikantziro Jesús: “Pimpena jiñaai niravake.” ⁸ Tema jiyaaatayatzini iriyotaane nampitsiki iramanante ovaritentsi. ⁹ Maaroni Judío-peroriite te jaapatziyari kameethaini Samaria-satziite. Ari akanakeri tsinane okantanakeri: “¿Tsika pinkenakairoka eeroka, Judío pinatzi, ipoña pikampitana naaka Samaria-sato nompemi jiñaai?” ¹⁰ Ari jakanakero Jesús, ikantziro: “Arimipiyote opaita ipantziri Pava, ari piyoterimi kimpitakemiri jiñaai, eerokara kimpitenanemi naaka. Aritake nompakemiro jiñaai añaakaantatsiri.” ¹¹ Okantanake tsinane: “Pinkatharí, tekachaajatake pinkitantaayari jiñaai, inthomoi okantaka omoro, ¿tsikatya payeroka pimpenari jiñaai añaakaantatsiri?” ¹² Iri acharineete Jacob-ni panairori pairani iroka jiñaai, irootake

† Ikantayeeziri jaka “ooryaa tampatzika,” iroojatzi ikantaitziri pairani joveraaka ooryaa 6.

jimiretajaanakarika irirori, irojatzari jimireyetaka itomipayeeni, jimireyetakarika eejatzari ipiraite. ¿Panayirima eeroka?” ¹³ Jakanakero Jesús, ikantanakero: “Maaroni miretarori iroka jiñaai, eero opeya imiretzi. ¹⁴ Iriima itzimi miretakyaarone jiñaai nomperiri naaka, eerora jimirenetai. Tema jiñaatatsiri nopantziri naaka ari oshitovaashiretantaiyaari onkempivaityaaro oshitovaantatyeeyaarimi jiñaai añaakaantatsiri.” ¹⁵ Okantzi tsinane: “Pinkatharí, pimpenaro naaka iroka jiñaatatsiri, eero napiitantaro nomiretai, eero nopiypiyavaitanta jaka nonkaye jiñaai.”

¹⁶ Ari ikantziro Jesús: “Piyaate, pinkaimeri piime, impoña pimpiyake jaka.” ¹⁷ Okantzi tsinane: “Tekatsi noime.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantake, te intzime piime, ¹⁸ tema tzimavetaka pairani ikaratzi 5 piime. Iriima itzimi pitsipatari iroñaaka, kaarira piime. Omaperora okaratzi pikantake.” ¹⁹ Okemavakera ikantakero, okantanake tsinane: “Pinkatharí, niyotanakemi naaka kamantantanerini pinatzi. ²⁰ Pairani nocharineete Samaria-satziite jiñaapinkathatapiintakeri Pava jaka, otzishikira. Iro kantamaitacha eerokaite Judío-perori pikantayini janta Jerusalén-ki, ari añaapinkathatapiintairiri.” ²¹ Ikantanakero Jesús: “Pinkempisantavake tsinane, irootaintsira piñaapinkathayetairi eerokaite Ashitairi, eero okovajaanta pimpoke jaka otzishiki, eero okovajaanta piyaate eejatzari Jerusalén-ki. ²² Omaperovetaty, te piyotaiyerini eerokaite ipaita piñaapinkathatapiintziri. Irooma naakaite niyotziri itzimi noñaapinkathatziro. Tema irika intzime ovavisaakotantatsine, judío irinatye. ²³ Iro kantacha, irootzimataintsini. Iriitake iroñaakara ñaapinkathatajaanatziro Ashitairi itzimi ñaapinkathashiretataitziro. Tema iriyetake ikoviri Ashitairi ñaapinkathayetairine. ²⁴ Pava iriijatzari Tasorentsinkantsi, kaari koñaatatsine. Inkarate ñaapinkathayetairine, ontzimatyete iñaapinkathashiretairi, te onkovajaantayari irantayetairo koñaayetsiri.”

²⁵ Okantzi tsinane: “Niyotzi naaka, ari impokakeri Mesías, ipaiyeetziri Cristo. Aririka irareetakya irirori, ari inkamantapaakairo maaroni tsika okantakota.”

²⁶ Ikantzi Jesús: “Naakatake, itzimi ñaanataajaanakemi.”

²⁷ Ari jareetaiyapaani iriyotaane. Ipampoyaaaminthatapaakeri jiñaapaakeri ikinkithavaitakairo tsinane. Iro kantamaitacha tekatsi osampitapaakerine opaita okoviri tsinane, tsikarika opaita ikinkithavaitakairori. ²⁸ Ari ookanakero tsinane oyovitenaki, jatake nampitsiki, okantapaakeri atziriite: ²⁹ “Pimpokaiyeni piñeeri aparani shirampari itzimi iyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani. ¿Kaarima ikantaka Cristo?” ³⁰ Ikanta ishitovaiyanakeni atziriite nampitsiki, pokaiyanakeni isaikakera Jesús.

³¹ Ari ipankiventaiyarini iriyotaane, ikantziro: “¡Rabí, poya!” ³² Ikantzi Jesús: “Tzimatsi opaita novari naaka, te piñeeyeroni eeroka.” ³³ Ari josampitavakaayetanaka iriyotaane: “¿Tzimatsima ipaita amakeneriri irovarite?” ³⁴ Iro kantacha Jesús, ikantanake: “Iro nokempitakaan-tari novarite naaka nantero ikoviri itzimi otyaantakenari, ontzimatyete nonthonkero eejatzari antavairentsinipakenari. ³⁵ Jiroka pikantapiintayini eeroka: ‘Kapata-

paaka 4 kashiri osampatantyaari pankirentsi.' Iro kantacha naaka nonkantemi pamene pankirentsimashiki, aritake sampainkatake ontzimatyee aavatyaa. ³⁶ Inkarate antavaitatsine iraavatero pankirentsi ari impinayee-tairi. Okaratzii pankirentsi iraavayeetaari iriiyetakera os-hiyakaaventacha inkarate kañaanetatsineri. Iroora inkimoshiretantaiyaari itzimi pankitakerori intsi-pataiyaari itzimi aavatairori. ³⁷ Tema omaperotatya iro-ka joshiyakaaventaitakeri, ikantaitzi: 'Tzimatsi aparoni itzimi pankitakerori, tzimatsi pashine intzime aavatairone.' ³⁸ Notyaantakemi naaka piyaate eerokaite paavayetairo kaari pipomerentsiventa pantavaivent-tero. Tema tzimayetatsi pashine pankiventakarori jantavaiventakero. Eerokayetake anintagaarori irantavai-tane irikaite."

³⁹ Tema osheki Samaria-satzi saikatsiri nampitsiki kempisantavakerori Jesús okantakaantziro tsinane okantantapaake: "Jiyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani." ⁴⁰ Ikanta Samaria-satziite, jareetaiya-paakani ipankinatapaakari Jesús isaikimotanakeri in-ampiki. Ari jimatakeri Jesús, apite kitaite isaikanake, ⁴¹ osheki pashine kempisantanaintsi ikemajaantakerira iriroriite okaratzii ikantayetziri Jesús. ⁴² Ari ikantayee-tanakero tsinane: "Kempisantayetaana naaka iroñaaka, tera iro intaani nonkempisantanaiyaari okaratzii pikamantapaakena, aña naaka kemajaantairi okaratzii ikantayetziri. Niyotaiyeerini eejatzi omaperotatya iri-itake ovavisaakoshiretantaatsine jaka kipatsiki, iriitake Cristo."

Jovashinchagairi Jesús itomi aparoni jevari

⁴³ Ikanta omonkarataka apite kitaite isaikapaake Jesús Samaria-ki, avisanake iriyaatero Galilea-ki.

⁴⁴ Tema iri Jesús kantajaantaintsi: "Aparoni kamantan-taneri te iriñaapinkathayeeteri inampijanoriki." ⁴⁵ Ikan-ta jareetaa Galilea-ki, osheki jaakameethayeetavairi janta, tema ari ikaratake jiyaataiyake Jerusalén joimoshirenkiro Anankoryaantsi, jiñaakero maaroni jantayetakeri Jesús janta.

⁴⁶ Ari jareetaari Jesús janta Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, tsika ipeyakero jiña okempivaitanakero jimireetari. Tzimatsi janta aparoni iriiperori jevari, mantsiy-ataintsiri itomi janta Capernaum-ki. ⁴⁷ Ikanta irika je-vari ikemakotakeri Jesús ari jareeta Galilea-ki ipoña-gaaro Judea-ki, jiyaatashitanakeri iriñeeri. Ipankinata-paakari, iriyaate ipankoki, irovashinchagairi itomi, irootaintsi inkamake. ⁴⁸ Ari ikantanake Jesús: "¿Opaita-ma kaari pikempisantanana eerokaite? Pikova-jaantziya noñaakemiro kaari piñaapiintzi pairani, piko-vajaantzi notasonkaventantavake." ⁴⁹ Iro kantacha je-vari ikantanakeri: "Pinkatharí, thameeta iroñaaka, tek-era ikamanakeeta notomi." ⁵⁰ Ipoña ikantzi Jesús: "Pimpiye pipankoki. Eshitakotai pitomi." Ikempisan-tanake shirampari okaratzii ikantakerori Jesús, piyanaka. ⁵¹ Ipiyaminthaita ipankoki, jomonthaakari iromper-ataneete, ikantavairi: "Eshitakotai pitomi!" ⁵² Josampi-tanakeri irirori tsika joveraa ooryaa jamataakoneen-tantanaari itomi, ikantaiyini iromperatane: "Chapinki,

itainkanakera ooryaatsiri, ari avisanakeri ikat-sirinkavaitzi." ⁵³ Ari ikinkishiretanakero ashitariri ari-take joveraakari ooryaatsiri chapinki ikantakeri Jesús: "Eshitakotai pitomi." Iroora ikempisantanakari irirori, ari okempitanakari eejatzi maaroni isheninkamirinkaite irirori ikempisantanakeri Jesús. ⁵⁴ Irootakera apitetaintsiri joñaakantziro Jesús ita-sonkaventantzi jareetaara Galilea-ki ipoñaagaaro Judea-ki.

Kisoporokiri Betesda-satzi

5 Okanta okarayetapaake iroka, joimoshirenkaiyaani Judío Jerusalén-ki. Ari jiyaatzii-takari eejatzi Jesús.

² Janta Jerusalén-ki, ari osaikiri jovaankanaayeetziro jiña ipaitayeetziri iñaaneki hebreo "Betesda." Tzimatsi okaratzii 5 opankoshetaaniki. Ari otsipanampitaro osai-ki ashitakorontsi ipaitayeetziri "Oisha." ³ Ari ipiyotakarori osheki mantsiyari, mavityaakari, kisoporokiri, ethorivai-tatsiri jonoryaayetaka kipatsiki joyaaventaro oshe-vaate jiña. ⁴ Tema ikantayeetzii: Inatzi ipokapiintzi maninkariite ishevaatakaairo jiña, intzimerika etanakyaarone impiinkaantantakyaaro jiña oshe-vaatara, aritake ireshitakotanai jimantsiyavaitzi. ⁵ Tzi-matsi janta mantsiyarimashiki aparoni tzimakotaintsiri 38 osarentsi imantsiyavaitake. ⁶ Ikanta Jesús jiña-paakeri jonoryaaka, jiyotapaake osamani okantaka ji-mantsiyavaitake irika, josampitapaakeri, ikantziri: "¿Pikovima peshitakotai?" ⁷ Ari jakanake mantsiyari: "Pinkatharí, te intzime impaitya oviinkenari aririka os-hevaapaitetya jiña. Tema nokovavetapiintara nomp-iinkaatemii naaka, aritake janaakotakena pashine ipi-inkaatake irirori." ⁸ Ari ikantzi Jesús: "Pintzinaye, paanairo ponoryaamento, piyaatai." ⁹ Apathakero jeshitakotanai irika, jaanairo ironoryaamento, ani-itana. Iro kantacha, tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, ¹⁰ ikantakeri judío-payeeni irika shirampari es-hitakotaatsiri: "Kitaite jimakoryaantaitari onatzi iroñaaka, te oshinetaantsite paanairo ponoryaamento." ¹¹ Jakanake irika shirampari, ikantzi: "Irinta itzimi ovashinchagaanari, ikantakena: 'Paanairo ponoryaa-mento, piyaatai.'" ¹² Ari ikantaiyanakeni Judío: "¿Niinka kantakemiri: 'Paanairo ponoryaamento, piyaatai?'" ¹³ Iro kantacha irika shirampari te iriyoteri niinka ovashinchagairiri, tema te iriñaavairi Jesús tsika ike-nanake, ipiyotaiyakanira atziriite janta. ¹⁴ Ipoña Jesús jiñagairi shirampari janta tasorentsipankoki, ari ikantziri: "Pinkeme, aritake eshitakotaimi iroñaaka, eerora papiitairo pantairo kaariperori, ari onkantya eero avishimotantami koveenkaperotatsiri." ¹⁵ Ikanta irika shirampari jatanake, ikamantakeri judío-payeeni iriitakera Jesús itzimi ovashinchagairiri. ¹⁶ Iro opoñaan-tari ikovi judío-payeeni iroveri Jesús, tema jovashin-chaantake kitaite jimakoryaantaitari. ¹⁷ Iro kanta-maitacha, ikantanake Jesús: "Ari ikantaitatyaani jant-avaitzi Ashitanari, ari nokempitziitari eejatzi naaka

† Kantakotachari jaka "itainkanake ooryaa," irootake ikantayeetziri pairani "hora 7."

nantavaitzi.”¹⁸ Irootakera, ikovaperotantanakari judío-payeeni iroveri Jesús, tema te intaani jantavaitantakaro kitaite jimakoryaantaitari, aña joshiyakotakari Pava, ikantakera Jesús iriitake Pava jiritajaantari irirori.

Ishintsinka Itomintari Pava

¹⁹ Ipoña Jesús jakanakeri, ikantzi: “Irika Itomitari Pava tekatsi irantashivaitya irirori ikovakaanekiini. Intaani jantziro okaratzi jiñaakotziriri Ashitariri. Maaroni okaratzi jantziro Ashitariri, irojatzji jantziro Itomi. Omapero. ²⁰ Tema jetakotari Ashitariri irika Itomitari, joñaakiri maaroni jantayetziri irirori. Eekero iroñaakatyeeri tsikarika opaiyetari iniroitetatsiri, irootake pimpampoyaaminthataiyerine eerokaite. ²¹ Tema ikempitara Ashitariri jovañaayetziri kaminkari, ikañaanetakairi, ari ikempitari eejatzji Itomitari, irañaakaayeri inkoveri irirori. ²² Tera iriyakoventantsine Ashitariri, aña iri Itomi ishinetake iriyakovevantai, ²³ ari onkantya maaroiteni iriñaapinkathayetantyaariri Itomi ikempitaayeeztirira Ashitariri. Itzimi kaari ñaapinkathatairine Itomitari, tera jiñaapinkathatztari Ashitariri, itzimi otyaantakeriri.

²⁴ Itzimirika ovayempitairone nokantayetziri, impoña inkempisantanaari itzimi otyaantakenari, aritake inkañaaneshireyetai. Eero jovasankitaavaitatziri, tema karatapaake ikaamanevaitzi, kañaane ikantayetaa. Omapero. ²⁵ Irootzimataintsira omonkaratya, iroñaakatajaantake, inkemapaitetairo kamashireriite iñaane Itomi Pava. Inkarate kemavairone, aritake irañaashireyetai. Omapero. ²⁶ Tema ikempitara Ashitariri jañaakaantajaantzi, iro ishinetaakeriri eejatzji Itomi irañaakaante irirori, ²⁷ ishinetaakeri eejatzji iriyakoventantai, tema iriitake Itomi Atziri. ²⁸ Eero pipampoyaaminthataashitaro iroka. Tema irootzimataintsira omonkaratya inkemayetantiaaarori kaminkariite iñaane, ²⁹ ari impiriintayetanake tsika ikitayetaka. Ikaratzji antayetakerori kameethari, ari inkañaaneyetai. Iriima ikaratzji antayetapiintakerori kaariperori, irañaayevetaiya irovasankitaayeeztari.”

Ñaayetajaantakeriri Cristo

³⁰ “Tera nantashivaitaro naaka nokovashitari, iri Ashitanari shinetanarori namenakotemi. Okaratzi nokantakoventantziri tampatzika okantaka, tema te nantashivaityaaro nokovakaari naaka, aña iro ikoviri Ashitanari otyaantakenari. ³¹ Naakami kinkithakovaitashitachane apaniro, tekatsira apantyaarone nokinkithakovaivetaka. ³² Iro kantamaitacha zimataitatsi pashine kinkithatakotanari, niyotzi irootake kyaaryooperotatsiri okaratzi ikinkithatakotakenari irirori. ³³ Omaperovetatya iñaaventakena Juan potyaantantakariranki irosampitakiteri. Tema okaratzi ikinkithatakotavakenari omaperovatya. ³⁴ Iro kantacha tera iro noñaaventamatsite iroñaaka okaratzi ikinkithatakotanari aparoni atziri kempitakariri Juan. Aña iro noñaaventataitzi matzirori ovavisaakoshiretai-

mi. ³⁵ Tema Juan ikempivetakari aparoni ootamentotsi itzimi kitainkatapaintsiri. Iro pikovapaintziri eerokaite panintaavakyaaro ikempitari kitainkari. ³⁶ Iro kantacha tzimatsi kinkithatakotanari naaka, anayiriri Juan. Okaratzi nantziri naaka, irootake ikantanari Ashitanari nantero, iroora oñaakantzirori iriira Ashitanari otyaantakenari. ³⁷ Ari ikempitakari Ashitanari, itzimi otyaantakenari, ikinkithatakotakena irirori, temaita pinkempisantero iñaane. Te piñaavorotaneteri. ³⁸ Te onkyaantaajayaaami iñaane, tema te pinkempisanteri irotyaantane. ³⁹ Amatsinka pikantaveta piñaanatziro Osankinajanorentsi, tema ari poyaakoneentarori piñaayetairo pinkañaaneyetai. Iro kantamaitacha, aña naakavetaka okinkithatakotzi Osankinajanorentsi, ⁴⁰ temaita pinkovayetaiyeni eeroka paventaayetyaana onkantya pinkañaanetantiaaari. ⁴¹ Te nonkovatashityaaro naaka intharomentavaityaana atzirite. ⁴² Aña niyotzitaiziyami tsika pinkantiaiyeni eeroka, niyotzitam eejatzji te petakotari Pava. ⁴³ Naakatake jovake Ashitanari nompoke nopairyagairo ivairo. Temaita paakameethataiyenani eerokaite. Irooma aririka impoke pashine pairyaashivaitapaakyaarone ivairojanori irirori, iriia paakameethataiyerine. ⁴⁴ ¿Tsikama pinkene pinkempisantheyeni, eerokara tharomentashivaitavakaacha, teya pinkokovatero iri tharomentavetaiya Pavajanori? ⁴⁵ Eerora pikinkishirevaitashita naakara thavetakotemine Ashitanariki. Intzime thavetakotajaantaimine iriitake Moisés-ni, itzimi paventaapiintayetaari eerokaite. ⁴⁶ Tema arimi pinkempisantaajaantakerimi Moisés-ni, aritakemi pinkempisantaavakenami naaka, tema naakatake josankinatakotake Moisés-ni. ⁴⁷ Irooma te pinkempisantero okaratzi josankinatakeri, ¿tsikama pinkene pinkempisantero onkarate nonkantayetemiri naaka?”

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 Ikanta okaratapaake iroka, montyaanaka Jesús intatsikero inkaare saikatsiri Galilea-ki, irojatzji ipaiyeetziri Tiberias. ² Osheki atziri oyaatakeriri, tema jiñaayetakitziiri itasonkaventantake jovashinchaayetairi mantsiyariite. ³ Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki, ari isaikapaake itsipayetakari iriyotaane. ⁴ Irootake areetzimataiya kitaite Anankoryaantsi, aripaite joimoshirenkapiintari judío-payeeni. ⁵ Ikanta jamenapaake Jesús, jiñaatzji osheki atziri oyaatakeriri, ikantakeri Felipe: “¿Tsikama amananteka ovaritentsi ovakyaariri maaroni irika atziri?” ⁶ Aña josampitashitari Felipe iriñaantyaariri tsika inkante, tema jiyotajaantake Jesús opaita iranteri. ⁷ Ari jakanake Felipe, ikantanake: “Eerotya jantetaajata 200 denario amanantemi ovaritentsi, aña eepichokiini irovamatsitakya aparopayeeni irikaite.” ⁸ Ipoña ikantanake Andrés, iriitake pashine iriyotaane, irirentzira Simón Pedro, ikantzi: ⁹ “Jirika jaka aparoni eentsi amaintsiri 5 tanta, apite shima. Iro kantacha, ¿arima irantetakyaari osheki atziri?” ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: “Pinkanteri maaroni

† *Ikantaitzi jaka iroka tanta, iro jovetsikayeetake cebada.*

isaikayete." Okataroshimashitatzi janta, ari isaikaiyak-
eni. Ikarataiyini 5,000 shirampariite. ¹¹ Ari
jaakotanakero Jesús tanta, ipoña ikaratakero ipaa-
soonketakeri Pava, itsiparyeetakeneri ikaratzi saika-
mashitaintsiri. Ari ikempitaakeri shima, ipayeetakeri
maaroiteni kovatsiri. ¹² Ikanta ikemaiyapaakani maa-
roni, ikantairi Jesús iriyotaane: "Paayetairo opetoki
okaratzi tzimakaantapaintsiri, eero apaavaitanta."
¹³ Jiyoyaayetairo iriyotaaneete, ijaikitai 12 kantziri
opetoki tzimakaantapaintsiri karavetachari 5 tanta.
¹⁴ Irikaite atziri, jiñaakerora itasonkaventakero Jesús
ovaritentsi, ikantaiyanakeni: "Omaperotaajatya, iri-
itakera irika Kamantantaneri itzimi ishinetaitakeri im-
poke jaka kipatsiki."

¹⁵ Iro kantacha Jesús jiyotake ishintsiventaitatyeeri
iraayeetanakeri impinkathariventera atziriite, eejatzi
itonkaanai otzishiki, inkene isaikavaite apaniro.

Janiitantaro Jesús inkaare

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ikanta osheetyaanake, oirinkaiyaani inkaareki iriy-
otaane Jesús, ¹⁷ otetaiyapaani pitotsiki, montyaako-
taiyaani iriyaatairo Capernaum-ki. Aritake tsireniper-
otanake, tekera impiyeeta irirori Jesús. ¹⁸ Ari
otampyaatapaake, iniroite otamakaanake inkaare.
¹⁹ Aritake santhatake jimontyaakotaiyani, jiñaatziiri
Jesús ipokashitairi janiitantaaro inkaare. Antaro
itharovaianakeni iriyotaane. ²⁰ Ikantapai Jesús:
"Naakatake, eero pitharovaiyini!" ²¹ Kimoshire ikan-
taiyani jotetavairi pitotsiki, tekera osamanite, aatako-
taiyapaakeni ikovirora irareetya.

Osheki atziriite amemenatakeriri Jesús

²² Okanta okitaitamanai, irojatzi isaikaiyakeni atziriite
intatsikero, jiyotaiyakeni iro apinto pitotsi jimontyaan-
tanaa iyotaariite, te inkaratanairi Jesús. ²³ Ari aree-
takotantapaaka pashine pitotsi poñaayetachari
Tiberias-ki, aataiyapaakeni tsika okarikitzi jovaiyakani
tanta chapinki ipaasoonkeventakeri Avinkatharite.
²⁴ Ikanta jiñeeyake te isaika Jesús, eejatzi iriyotaaneete,
otetaiyanakani atziriite pitotsiki, jatake Capernaum-ki
inkokovatairi.

Ipaiyeetziri Jesús "ovaritentsi añaakaananeri"

²⁵ Ikanta jareetaiyapaakani intatsikero, jiñaapairi
Jesús, josampitapaakeri: "Rabí, ¿tsikapaitema pipokake
eeroka jaka?" ²⁶ Ikantanakeri Jesús: "Irootakera pikoko-
vatantanari eerokaite tema pikemaneentaiyakani
chapinki povaiyakani, aña tera iro pikokovatantanari
pikemathanakero notasonkaventantake. Omapero.
²⁷ Te arite piñaashintsiventashivaitaro ovaritentsi
thonkanetachari, aña iro piñaashintsiventya ovarit-
tentsi enitatsiri, ontzime kañaanetakaimine. Iroora
ovaritentsi ipantziri Itomi Atziri, tema Pava, Ashitariri,

† Kantakotachari jaka "santhatake jimontyaakotaiyani," irojatzi
ikantaitziri "5 terika 6 kilómetro," ikantaitziri eejatzi pairani "25 terika
30 estadio."

iriitake jookotakeri." ²⁸ Ipoña josampiitanakeri, ikan-
taitziri: "¿Tsikama nonkantayetyaaka noñaashintsiven-
tantaiyaarori ikoviri Pava?" ²⁹ Jakanake Jesús: "Ikoviri
Pava pantayetairi, ontzimatye pinkempisantairi irika
itzimi jotyaaantakeri." ³⁰ Ipoña josampiitanakeri eejatzi:
"¿Intsityaa pintasonkaventante onantyaari nonkemp-
isantemi? ¿Opaitama pantayetakeri?" ³¹ Pairani achari-
neete jovayetakarero janta tsika te inampiitaro ipaiyeet-
ziri 'maná,' irootake okantziri Osankinarentsi:

Pava pakeri iroyaaro ovaritentsi paryeentsiri inkiteki."
††

³² Jakanake Jesús, ikantzi: "Okaratzi ovaritentsiperotat-
siri poñeenchari inkiteki, kaarira Moisés-ni panterone.
Aña iri Ashitanari payetemirone. Omaperora. ³³ Tema
irika ovaritentsi ipantziri Pava, iriitakera poñeenchari
inkiteki, iri kañaanetakaayetairine osavisatziite." ³⁴ Ari
ikantayeetanakeri: "Pinkatharí, pimpapiintenaro iroka
ovaritentsi."

³⁵ Ikantzi Jesús: "Naakatakera ovaritentsi kañaane-
takaananeri. Inkarate oshentashiretainaneri naaka,
eero itashaavaitai. Inkarate kempisantananane naaka,
eero jimirevaitai. ³⁶ Tema aritake nokantaiyakemi,
temaita pinkempisantaiyena okantavetaka piñaave-
takana. ³⁷ Ikaratzi joshentashiretakaakanari Ashitanari,
iriitetakera oshentashireperotainane, eerora noman-
intavakeri naaka. ³⁸ Tema te iro nompokantakyaari ja-
ka nopoñaaka inkiteki nantayetero nokovashivaitari
naaka, aña iro nantapiinte ikoviri Ashitanari, itzimi
otyaantakenari. ³⁹ Jiroka ikoviri Ashitanari otyaantake-
nari, eero nopeyakaantajatzi aparani ikaratzi joshen-
tashiretakaayetaanari, aña ontzimatye noviriintayetairi
overaantapaakyaarone kitaite. ⁴⁰ Tema ikovi Ashitanari
eejatzi, maaroni itzimi amenairine Itomi Pava, inkarate
kempisantairine, aritake inkañaanetakaayetairi.
Naakatajaantakera oviriintairine omonkarata-
paakyaarika kitaite."

⁴¹ Irootakera ipoñaantanakari judío-payeeni ikishi-
mavaitanakeri Jesús, tema ikemakera ikantake:
"Naakatake ovaritentsi poñeenchari inkiteki." ⁴² Ari
ikantavakaiyanakani: "¿Kaarima irika Jesús, itomi José?
Niyotaiyirini naaka ashitariri. ¿Opaitama ikantantari:
'Nopoñaatya inkiteki?'" ⁴³ Ikantanake Jesús: "Aritapaake
pikishimavaitakena. ⁴⁴ Tekatsira oshentashire-
vaitashityaanane naaka, eerorika jamashiretairi
Ashitanari itzimi otyaantakenari. Naakatake oviriinta-
jaantairine omonkaratapaakyaari kitaite. ⁴⁵ Irosank-
inareki kamantantaneriite, ikantake:

Iriitajaantake Pava iyotagairine maaroiteni.
Maaroni itzimi kemairiri Ashitanari, itzimi iyotairiri
irirori, joshentashiretaana naaka. ⁴⁶ Tera nonkantatye
tzimatsira ñaavorotakerine Ashitanari, aña apaniro
jiñaavorotataitzi poñeenchari Pavaki. ⁴⁷ Itzimirika
kempisaintainane naaka, aritake inkañaanetai. Omap-
ero. ⁴⁸ Naakatakera ovaritentsi añaakaananeri. ⁴⁹ Jo-

†† Jaka tsika oñaaventakota "ovaritentsi," irootake ikantayeetziri
pairani "tanta." Ari okempitari eejatzi, jiñaaventakoyeetzirora pairani
tanta, iroora jiñaaventakoyeetziri maaroni ovaritentsi. Iroovaitake
akantapiintaiyini aakaite: "Poya kaniri," tera intaani añaaventero
kaniri, aña tzimataitzi eejatzi vathatsi oyaari.

vavetakaro picharineete 'maná' janta tsika te inampitaro, kamayetzimaitaka. ⁵⁰ Iriima oshiyakarori ovaritentsi noñaaventziri naaka ipoñaatya inkiteki. Intzimerika ovaiyaarine irika, eero ikaamanetai.

⁵¹ Naakatakera kañaaneri ovaritentsi poñeenchari inkiteki. Intzimerika ovakyaarone iroka ovaritentsi, ari inkañaanetai. Iroka ovaritentsi nopantziri naaka, novathajanora onatzi. Iriira noshinetakoventa osavisatziite inkañaaneyetantaiyaari."

⁵² Ari ikantavakaiyani judío: "¿Tsikama inkenakairoka irika irovakaantairori ivatha?" ⁵³ Ikantanake Jesús: "Eerorika povaro eerokaite ivatha Itomi Atziri, eerorika piriro iriraane, eerora pikañaaneyetai. Omapero. ⁵⁴ Itzimirika ovakyaarone novatha, itzimi irakerone niraane, ari inkañaaneyetai. Naakatake oviriintajaantairine omonkaratapaakyaarika kitaite. ⁵⁵ Tema iroka novatha ovaritentsiperori onatzi, iroka niraane iro jimireperoitari. ⁵⁶ Intzimerika ovakyaarone novatha, intzime eejatzi irakerone niraane, itsipashiretaatyaana naaka, eejatzi naaka notsipashiretaari irirori. ⁵⁷ Tema Ashitanari, itzimi otyaantakenari, kañaaneri jinatzi, iriitake añaakaanari naaka. Ari okempitari eejatzi, intzimerika ovaiyaanari naaka, iriitake nañaakaayetairi.

⁵⁸ Nokinkithatakotatziirora ovaritentsi poñeenchari inkiteki. Iroka ovaritentsi te oshiyaro 'maná' otzimi jovayetakari pairani picharineete eeroka, okantavetaka jovayevetakaro, ikamayetake. Iriima inkarate ovakyaarone irika oshiyarori ovaritentsi, ari inkañaanetai." ⁵⁹ Irooyetakera jiyotaantakeri Jesús ipiyotaiyakani janta japatotapiintaita saikatsiri Capernaum-ki.

Iñaaventayeeztiro kañaanetaantsi

⁶⁰ Ikanta ikemayeetakero iroka iyotaantsi, irikaite ikaratzi oyaatziriri Jesús, ikantaiyanakeni: "Iroka ikantayetakari Jesús pomerentsiitaka akantyaarori. ¿Ipaitema kempisantamatsiterine?" ⁶¹ Ikanta Jesús, jiyotake okaratzi ikishimavaitaiyiri, josampitanakeri: "¿Tema onimotemi iroka? ⁶² ¿Opaitama avisatsine, aririka piñeeri Itomi Atziri irovajenokaiya tsika ipoñaaka pairani?"

⁶³ Okaratzi noñaaventakoyetakemiri, iroora kantakotacha okaratzi añaashiretakaantatsiri, kaarira avathajanori noñaaventakote, tekatsi ompaiperoatjaantya avatha. Aña iro noñaaventzi aventaashirenkantasi kaari koñaanetatsi, kañaanetakaantatsiri. ⁶⁴ Iro kantacha eenirotatsi tsika pikaratzi eerokaite kaari kempisantatsine." Tema jiyotzitaitaika Jesús itzimi kaari kempisantatsine, tsika itzimi pithokashityaarine. ⁶⁵ Eekero ikantanakitzi Jesús: "Iroora nokantzitantakamiri: 'tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka: eerorika ishi-neshiretaanari Ashitanari.'"

⁶⁶ Aripaitera, jiñeetake osheki piyapithatanakeri Jesús oyaavetapiintakariri. ⁶⁷ Ipoña Jesús josampitanakeri 12 iriyotaane: "¿Pikovima eejatzi eerokaite piyaatayetai?"

⁶⁸ Ari jakanake Simón Pedro: "Pinkatharí, ¿Intzimekama niyaatashiteri? Aña eerokatake ñaaventajaan-takerori kañaanetaantsi. ⁶⁹ Aritake nokempisantaiyake-mi naakaite. Niyotaiyini eerokatake Cristo, Itomi Pava Kañaaneri." ⁷⁰ Jakanake Jesús, ikantziri: "¿Kaarima naa-

ka iyoyaakemiri pikaratakera 12? Iro kantamaitacha, tzimatsi aparoni pikaratakera kamaari jinatzi."

⁷¹ Jiñaavaitakerora iroka Jesús, jiñaaventatziiri Judas, Itomi Simón Iscariote. Tema iriitake Judas pithokashityaarine, iriivetaka aparoni karatapiintakeriri 12 iriyotaane.

Irentzipayeeni Jesús te inkempisantaiyerine

7 Ikanta okaratapaake irokapayeeni, jareetantavaita Jesús janta Galilea-ki. Te inkove isaikanai Judea-ki, tema janta ikokovatatziiri judío-payeeni iroveri. ² Iro kantacha monkaratzimataa kitaite ikimoshireventapi-intziro judío-payeeni ipaiyeetziri "pankoshetantsi."

³ Ithainkitanakari, irirentzi irirori okarikiini, ikantanakeri: "Eero pomanatziita jaka, piyaate Judea-ki iriñaantyaamiri janta piyotaaneete onkarate pantayeteri. ⁴ Tema ikaratzi kovatsiri irasagaamentaityaari, te jomanakaatziitaro jantayetziri. Pimatziirora eeroka pantayetziro opaiyeteri, poñaakantero tsika ipiyotaiyani atziiriite." ⁵ Tetya inkempisantaajateri eejatzi irirentzipayeeni. ⁶ Ari ikantanake Jesús: "Aña tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya naaka, irooma eerokaite aritzimovaitzimi maaroni kitaiteri. ⁷ Te inkisaneentemi eerokaite osavisatziite. Irooma naaka osheki ikisaneentana, tema koñaaro nokantziro naaka, okaratzi jantayetziri kaariperori onatzi. ⁸ Piyaataiyeni eeroka joimoshirenkaita, eero niyaatziita naaka, tema tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya." ⁹ Ikan-takeri iroka, irojatzi isaikanake Galilea-ki.

Joimoshirenkiro Jesús ipaiyeetziri "pankoshetantsi"

¹⁰ Iro kantacha aritake jatayake irirentzipayeeni, jatanake eejatzi Jesús joimoshirenkaita te iroñaakanta-jaantya, aña iromananeekiini ikantaka. ¹¹ Ikokovatakeri judío-payeeni janta joimoshirenkaita, ikantaiyini:

"¿Tsikama isaikaajatzika shirampari?" ¹² Osheki atziiriite ñaaventakeriri Jesús. Tzimatsi kantayetatsiri:

"Kameethari inatzi shirampari." Tzimatsi pashine kantatsiri: "Te inkameethate, aña jamatavitakeri atziiriite."

¹³ Iro kantamaitacha, omanaantsikiini jiñaaventayetziri Jesús, tema itharovakaayetyaari judío-payeeni.

¹⁴ Okanta oniyankitake joimoshirenkaita, kyaapaake Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai. ¹⁵ Pampoyava-ka ikantaiyanakani judío, ikantaiyini: "¿Tsikama jiyotanetantari irika, te inkyaaperovetaajaty tsika jiyotaantayeeztiri?" ¹⁶ Ari jakanake Jesús, ikantziri: "Okaratzi niyotaantziri tera naaka iyotashityaarone, aña iri iyotakaanaro otyaantakenari. ¹⁷ Inkarate kovaperotajaanairone ikoviri Pava, ari iriyotairo iri Pava iyotakaanarori okaratzi niyotaantziri, tema te naaka iyotashivaityaarone. ¹⁸ Tema ikaratzi iyotaantzirori jiyotashivaitari, ikokovatatzi iriñaapinkathayee-tashityaari. Iriima itzimi kovakovatziirori iñaapinkathayee-tairi otyaantakeriri, iriira ñaavaitziirori kyaayoori. Tera intzipishirevainete irirori. ¹⁹ ¿Tema josankinavetakami pairani Moisés-ni Ikantakaanaitane? Iro kantacha, te pimonkarataiyerone. ¿Opaitama pasaryaan-

tanari naaka poveni iroñaaka eeroka?"²⁰ Ari ikantaiyanakeni atziriite: "ƆKamaari! ƆIpaitama asaryaamiri irovemi?"²¹ Ikantzi Jesús: "Maaroni eerokaite osheki pipampoyaakero piñaajatakena nantakeri kitaiteki jimakoryaantaitari."²² Iro kantamaitacha, ikantakaantake Moisés-ni pintomeshitaanitapiintante. (Okantavetaka kaari Moisés-ni poñaakaantyaarone iroka, aña iri poñaakantanakaro avaisatziite tekeramintha intzime Moisés-ni.) Iro opoñaantari pitomeshitaanitapiintantzi eerokaite, okantavetaka kitaite jimakoryaantaitari.²³ Piñaakero, pimonkaraantyaarori eerokaite Ikantakaantane Moisés-ni pitomeshitaanitapiintantake kitaite jimakoryaantaitari. ƆIpaitama pikisaneentantannari naaka novashinchagairi ivathaki maaroni aparoni atziri kitaite jimakoryaantaitari?²⁴ Paamaventya ovapyiimotashitamikari aririka piyakuventante. Aña tampatzikashirepero pinkantya pamenayetakotante."

ƆIriitakema irika Cristo?

²⁵ Tzimayetatsi Jerusalén-satzi, osampitantanaintsiri, ikantzi: "ƆKaarima irika ikokovataitzi irovaiteri?"²⁶ Jirinta isaikake, maaroni jiñeetziri ikinkithavaitzi. Tekatsitya akotashiterine. ƆJiyotatziima jevariite omaperotatya Cristo jinatziri irika shirampari?²⁷ Iro kantacha irika, ayotaiyirini tsika ipoñaaro. Irooma apaata aririka impokake maperotzirori ipaita Cristo, tekatsira iyotatsine tsika ipoñaaro."²⁸ Ikanta ikemake Jesús, isaikakera jiyotaantzi tasorentsipankoki, shincheenka ikantanake: "ƆArima, piyotaiyana eerokaite tsika nopoñaaro! Iro kantacha tera naaka nintakaashityaarone nompoke, aña irotyaantane nonatzi itzimi javentaaperoyeetari. Tsika itzimi kaari piyotaajataiyini eerokaite."²⁹ Niyotziri naaka tema ari nokaratziri, iriitake otyaantakenari."³⁰ Ari ikovavetanaka irakaantayeetanakerimi, iro kantacha tekatsi akotashiterine, tema tekera omonkara-paiteta.³¹ Osheki kempisantanakeriri Jesús, ikantaiyini: "Kaaririkami irika Cristo intzime pokatsine, eerotyaami itasonkaventantayetaajatzimi irika shirampari, ñakero."

Jotyaaantake Fariseo oirikerine Jesús

³² Ikanta Fariseo-payeeni ikemakero ikantayetakeri atziriite jiñaaventziri Jesús, jaapatziyanakari ijevare omperatasorentsitaari, jotyaaantake kempoyaaventarori tasorentsipanko iroirikakiteri.³³ Ari ikantzi Jesús: "Kapichepaitetapaake nosaikimoyetanaimi eerokaite, impoña niyaatai isaikira otyaantakenari."³⁴ Osheki pinkokovavetaiyaana eerokaite, iro kantacha eero piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka."³⁵ Ari josampitavakaanaka judío-payeeni: "ƆTsikama iriyaamatsiteka irika eero añaantari? ƆIriyaatatyeema pashineki nampitsi joivaraayetaka asheninkapayeeni judío, inkene iriyotaayetairi kaari asheninkata?"³⁶ ƆOpaitama ikantakotziri: 'Pinkokovavetaiyaana, eeromaita piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka?'"

Jiñaaka kañaanetakaantatsiri

³⁷ Ovekaraantapaakarori kitaite ari joimoshirenkaperoyeetari. Arira ikatziyanakari Jesús, shintsiiini ikanta jiñaavaitanake, ikantzi: "Itzimirika mireneentavaitatsineri, iroshentashiretaiyaana naaka, imirevaitaiya."³⁸ Tema okantzi Osankinajanorentsi:

Inkarate kempisantainane naaka, onkempivaityaaro oshiyaashiretantyaarimi jiñaaka kañaanetakaantatsiri."³⁹ Iriira joshiyakaaventzi Jesús jaka inkarate kempisantairine ari inampishiretantaiyaari Tasorentsinkantsi. Okantavetaka tekeramintha irotyaantayeeteriita Tasorentsinkantsi, tema Jesús tekeraata irova-jenokashitaiyaaro irovaneenkaroro.

Itzimporokanake atziriite

⁴⁰ Tzimayetatsi atziri kemakeriri Jesús ikantakeri, ikantaiyanake: "Omaperotatya irika shirampari kaman-taneri jinatziri."⁴¹ Tzimatsi pashine kantanaintsiri: "Cristo jinatziri irika." Iro kantacha tzimatsi pashine kantatsiri: "Kaari, tema Cristo eero ipoñaaro Galilea-ki."

⁴² Tema okantzi Osankinajanorentsi:

Icharine irinatye pinkathari David-ni intzime Cristotatsineri, impoñeeyaaro Belén-ki, inampikira pairani David-ni."

⁴³ Ari itzimporokanakeri atziriite iñaanatavakaamentanakarira Jesús.⁴⁴ Tzimayetatsi kovavetanainchari irakaanterimi, tekatsimaita akotashiterine.

Tera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi

⁴⁵ Ikanta kempoyaaventarori tasorentsipanko jataiyeeni isaikira Fariseo-payeeni itsipayetakari ijevare omperatasorentsitaari, ari josampitavairiri, ikantziri:

"ƆOpaitama kaari pamantakeri?"⁴⁶ Ari ikantaiyini

irirori: "ƆTera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi!"⁴⁷ Ikantaiyanake Fariseo: "ƆPimatzitakaroma eerokaite pishinetaka iramatavitemi?"⁴⁸ ƆTzimatsima aparoni ajevarite kempisantakeriri irika shirampari? ƆTzimatsima eejatzi naakaite Fariseo kempisantakeriri?⁴⁹ Intaanira ikempisantamatsitziri atziriite kaari iyotakoterone Ikantakaantaitane, ovasankitaarira irinayete."⁵⁰ Ikanta Nicodemo, Fariseo-tatsiri itzimiran-ki pokaintsiri iriñeeri Jesús, ikantanake: ⁵¹ "Okantzi Ikantakaantaitane, te oshinetaantsite iyakoventeri atziri terika ankemajaanteri aakaite inkene ayotero opaita jantakeri."⁵² Ari ikantaiyanake irirori: "ƆEerokatakema eejatzi Galilea-satzi? Piñaanaperotero Osankinajanorentsi, ari piñaakero tekatsira kamantan-neri poñaachane Galilea-ki."

Tsinane mayempiro

⁵³ Ipoña jiyaataiyeeni ipankopayeeniki.

8 Iro kantacha Jesús tonkaanake irirori otzishiki Olivos.² Ikanta okitaitamanai, ipiyaa tasorentsipankoki. Osheki atziri piyotzimentavaari, saikapai Jesús jiyotaapairi atziriite.³ Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo-payeeni jamakeneri aparoni tsi-

nane jomonthagaitakari omayempitzi. Jovatziya-paakero niyankineki ipiyotaiyani. ⁴ Ikantapaakeri Jesús: "Iyotaantaneri, iroka tsinane jomonthaakotajaan-taitakaro omayempivaizti. ⁵ Ikantakaantake pairani Moisés-ni intsitokaitero, kantachari tsinane. ¿Tsiatya pikantzika eeroka?" ⁶ Iro josampitanteriri irikaite ikovi inkompitakaityaari, ontzimantyaari ompaitya inkantakoteriri. Iro kantacha Jesús oyootanaka josankinavai-tantaro irako kipatsiki. ⁷ Eekerora josampiyeetaziiri, ari ikatziyanaka joyootakara, ikantanakeri: "Terika pinkaariperoshiretaiyeni pikarataiyakenira eerokaite, petakaantyaaro pintsitokantyaaro mapi iroka tsinane-ka." ⁸ Eejatzi joyootanaa, japiitanairo josankinavaitzi kipatsiki. ⁹ Ikanta ikemaiyavakero kantachari, ari ipiyayetanaa, ikinkishiretakoyetanakero tsikara ikantayeta iriroriite. Iriira etatainakara ipiyanaka antarikonaite. Ikanta isaikanake Jesús apiteroini itsipatakaro tsinane jamayeetakeri, ¹⁰ ikatziyanaa joyootaka, ari josampitziro ikantziro: "Tsinané, ¿Tsiakama ikemaiyakeni? ¿Tekatsima iyaatakairone iriyakoyentemi?" ¹¹ Akanakeri iroori okantziro: "Tekatsiya, Novinkatharite." Ikantzi Jesús: "Eejatzi naaka eero niyakoyentzimi. Piyaatai iroñaaka, eerora papiitairo pinkaariperoshirevaitai."

Jesús kitainkatakotziri osavisatzi

¹² Ipoña japiitanakero Jesús jiyotairi atziriite, ikantziro: "Naakatake kitainkatakotziri osavisatziite. Itzimirika oshentashiretaiyaanane naaka, aritake nonkitainkashiretakotairi, onkempivaityaaro te inkenavaitai ot-sirenikitzi." ¹³ Ari ikantaiyanakeni Fariseo-payeeni: "Povakoyentavaitashitaka pikinkithatakovaita apaniro, tekatsira apantyaarone okaratzi pikinkithatakovaitetaka." ¹⁴ Ari jakanake Jesús: "Apantaro okaratzi nokinkithatziro naaka, okantavetaka noñaaventakovaivetaka apaniro. Tema niyotzi tsika nopoñaakaro, tsika janta niyaatai. Iro kantamaitacha eerokaite, te piyotaiyeroni. ¹⁵ Iro pametashitapiintakariri eerokaite poshiyakotari atziriite jiyakoyentantzi. Irooma naaka tekatsi niyakoyente. ¹⁶ Irooma aririka niyakoyentante naaka, okaratzi nokantayetziri omaperotatya, tema te apaniro niyakoyentante, aña ari nokaratziri Ashitanari itzimi otyaantakenari. ¹⁷ Jiroka okantzi Ikantakaantaitane ipayeetakemiri eerokaite:

Aririka oshiyavakaa inkantayeteri apite kaman-takotantatsine, omaperotatya okaratzi ikinkithatziro. ¹⁸ Naakatajaantakera kamantakotaincha. Eejatzi Ashitanari otyaantakenari irijatzi pashine kaman-takotanari. Apiitera nokaratziri nokamantakotaka." ¹⁹ Ari josampitanakeri: "¿Tsiakama isaikiri Ashitamiri?" Ikantzi Jesús: "Eerokaite te piyotaiyenani naaka, eejatzi pikempitairiri Ashitanari. Arimi piyotaiyenami naaka, ari piyotakerimi eejatzi Ashitanari." ²⁰ Arira ikinkithayetakeri Jesús jiyotaantzira tasorensipankoki, janta tsika jovay-eetapiintziri kireeki jashitakaayeetariri Pava. Iro kantamaitacha tekatsira aakaanterine, tema tekera omonkarapaiteta.

Tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite

²¹ Ipoña japiitanakero Jesús ikantzi: "Aririka niyaatai, osheki pinkokovayetaina eerokaite, iro kantamaitacha ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite." ²² Ari ikantaiyanake judío-payeeni: "¿Ishinevaitatyaama irika. Irootya ikantantari eero areeta aakaite tsika iriyaate irirori?" ²³ Ikantanake Jesús: "Osavisatzi pinayetzi eero-ka, irooma naaka jenokisatzi nonatzi. Ari pinampitaro eerokaite kipatsiki, irooma naaka inkiteki nonampitaro. ²⁴ Irootake nokantantamiri: 'Ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema eerorika pikempisantairo nokamantakoyetakara niinkarika naaka, irootakera pinkamakotantaiyaarori piyaariperonka.'" ²⁵ Ipoña josampitanakeri: "¿Niinkama eeroka?" Ari jakanake Jesús: "Aritake nokamantzitakami ovakeraini. ²⁶ Tzimatsi osheki nonkantemiri, ari niyakoyentakemi eejatzi. Tema okaratzi iñaavaitziri otyaantakenari kyaaryoori onatzi. Okaratzi nokamantayetzimiri eerokaite osavisatziite, irootake ikamantajaantanari irirori." ²⁷ Iro kantacha irikaite kemakeriri Jesús, te inkemathatavakeri jiñaaventaziiri Ashitairi. ²⁸ Irootake ikantantanakari Jesús: "Aririka pimpaikakotakantakeri Itomi Atziri, aripaitera piyote naakatake. Tera naaka antashivaityaarone nokovakaari. Intaani niyotaantziro okaratzi jiyotaanari Ashitanari. ²⁹ Tema itzimi otyaantakenari ari itsipashiretana naaka. Te irookaventena Ashitanari, tema nantapiintziniri okaratzi ookimotariri." ³⁰ Ikanta iñaaventayetakera Jesús iroka, osheki kempisantanakeriri.

Iro kyaaryoori isaikakaashivaitanaiyaamine

³¹ Ipoña Jesús ikantanakeri judío-payeeni ikaratzi kempisantanakeriri: "Aririka poisokerotanakyaaro noñaane, eerokatake kyaaryoori niyotaaneete. ³² Aritake piyotairo kyaaryoori, iro saikakaashivaitanaiyaamine." ³³ Jakaiyanakeni irikaite: "Icharineete Abraham-ni nonayetzi naakaite. Te intzime impaitya omperavaityaanane. ¿Opaitama pikantantanari eero-ka: 'Ari pisaikashivaitanaiya?'"

³⁴ Ikantzi Jesús: "Ikaratzi antapiintziri kaariperori, kempivaitaka omperatayeeyaarimi. Omaperora. ³⁵ Aparoni omperataari kapichera isheninkavaitayeetyaari, iriima aparoni itomiitari inkantaitayeeyaani isheninkamirinkayeetari. ³⁶ Tema aririka isaikakaashivaitanaiyaami Itomiitari, arira pisaikashitziivaitaiya. ³⁷ Niyotaiyimi icharineete Abraham-ni pinatzi. Iro kantamaitacha pikovaiyakeni poveni, tema te ookimotami noñaaneyetari. ³⁸ Iroora noñaaventayetziri naaka okaratzi joñaakanari Ashitanari. Irooma eerokaite pantayetashitaro pikemakotairira ashitamiri eero-ka."

Iriira ashitariri kamaari

³⁹ Ari jakaiyanakeni iriroriite: "Aña iri Abraham-ni ipaiyeetziri Ashitanari, iriitake novaisatziite!" Ipoña ikantzi Jesús: "Eerokami charinetyaarinemi Abraham-

ni, ari pantakeromi okaratzi jantayetakeri irirori. ⁴⁰ Iro kantacha, okantavetaka noñaaventaperotakemiro okaratzi jiyotakaakenari Pava, pikovaiyakeni eerokaite poveni. Iro kaari irimatane pairani Abraham-ni! ⁴¹ Irojatzu pantapiintaiyakeri okaratzi jantakeri pairani pivaisatziite." Ari ikantaiyanakeni iriroriite: "Itera naakaite irovaiyantane thainkatasorentsivaitaneri. Apaniro ikanta Ashitanari, iriitake Pava!" ⁴² Ari jakanakeri Jesús: "Omaperomi iri Pava ashityaamine, ari petakotakyaanami, tema Pavaki nopoñaakaro naaka, jirikatakena. Tera naaka pokavaitashitachane nonintakaanekiini, aña iri Pava otyaantakenari. ⁴³ ¿Opaitama kaari pikemathatantana eerokaite? Iroora kantakaantzirori tera pinkovaiyeni pinkempisantero noñaane. ⁴⁴ Iriitake ashitakamiri kamaari, pantapiintakeri okaratzi ikoviri. Tema ari jashi jovakero kamaari ovakera etantanakarori, jovamaashiretantzi. Thairi jinatzu, te iriñaavaitero kyaaryoori. Aririka inkove iramatavitante, jiñaavaiziro thaiyaantsi. Iririite thairi jinatzu. ⁴⁵ Irooma naaka noñaavaiziro kyaaryoori ñaantsi, temaita pinkempisantaiyena eerokaite. ⁴⁶ ¿Tzimatsima jaka aparoni pikarataiyake iyoperotajaantziro ikantzira: 'Kaariperoshireri jinatzu Jesús?' Tema kyaaryoori onatzi okaratzi noñaavaiziri ¿opaitama kaari pinkempisantantana? ⁴⁷ Itzimirika jashitari Pava, ikempisanziro iñaane Pava. Irooma eerokaite tera jashitaami Pava, te pinkove pinkempisantaiyeni."

Itzimaitaika Cristo

⁴⁸ Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: "Omatatya nokantaiyakemi Samaria-satzi pinatzu, tema kamaari pinatzu." ⁴⁹ Ari jakanake Jesús: "Te nonkamaarite, noñaapinkathatziri naaka Ashitanari. Irooma eerokaite, te piñaapinkathataiyenani. ⁵⁰ Kaarira naaka kovashitachane piñaapinkathayetena, aña tzimatsi pashine kovatsiri iriñaapinkathayetena, iriitakera iyakomentantsine. ⁵¹ Itzimirika kempisantairone noñaane, eerora ikaamaneyetai. Omaperora." ⁵² Ari ikantaiyanake judío-payeeni: "Ari niyoperotaiyini omapero pikamaaritzu. Tema kamake Abraham-ni, ari ikempitakari kamantantaneriite, kamayetake maaroiiteni. Ipoña pikantziya eeroka: 'Itzimirika kempisantairone noñaane, eero ikaamaneyetai.' ⁵³ ¿Panayirima eeroka nocharineni Abraham? Kamake irirori, ari ikempiyetakari kamantantaneriite eejatzu. ¿Tzikama pimpaimatsityaaka eeroka?" ⁵⁴ Jakanake Jesús: "Naakami kovashitachane iriñaapinkathayeetenami, tekatsi apantyaarone. Iro kantacha itzimi ñaapinkathatakananari, iriitake Ashitanari. Irijatzu pikantapiintavetaiyarini eerokaite 'Novavane.' ⁵⁵ Iro kantamaitacha eerokaite te piyotaiyerine. Irooma naaka noñiiri. Aririkami nonkante 'te noñiiri,' thairi nonake nokempitakotamiro eerokaite. Iro kantacha omapero noñiiri. Nokempisanziro iñaane. ⁵⁶ Pairani Abraham-ni, picharineyetanakari eerokaite, ikimoshiretake iriñeero-

† *Ikantakoitziri jaka "thainkatasorentsivaitaneri," irijatzira ikantayeeetziri mayempiriite. Tema joshiyakaaventapiintakeri pairani judío-payeeni, te inkinatanetyaari Pava, jantayetzirora kaariperori.*

ra nompokapaitete. Aritake jiñaamaitakana, iniroite ikimoshiretake." ⁵⁷ Ipoña judío-payeeni ikantanakeri Jesús: "Tekeraminta ontzime eeroka 50 posarentsite. ¿Ipoña pikantzi piñiiri Abraham-ni?" ⁵⁸ Ari jakanake Jesús: "Tekeraminta intzimeeta Abraham-ni. 'Naakatzitaka.' Omaperora." ^{†59} Ikanta irikaite jaayevetanaka mapi ikovi impicheerimi. Iro kantamaitacha Jesús, jomanapithatanakari. Shitovanake tasorentsipankoki.

Jovashincheeri Jesús mavityaakitatsiri itzimapaake

9 Ikanta ikenayetzira Jesús, jiñaake aparoni mavityaakitatsiri, jashi jovatziro ovakera itzimapaake. ² Ikanta iriyotaane josampitakeri, ikantziri: "Rabí, ¿Ipaitema imavityaakitantari itzimake irika shirampari? ¿Irooma kantakaantarori iyaariperonka ashitariri? ¿Irojatzima kantakaantarori iyaariperonka irirori?" ³ Ari jakanake Jesús, ikantziri: "Te iro kantakaanterone iyaariperonka irirori, te onkantakaanterone iyaariperonka ashitariri eejatzu. Iro okantantari iroka, onkantya iriñaantayeetyaarori iroñaakantayeetero ishintsinka Pava. ⁴ Eenirora okitaitetzi, ontzimatye antero irantavaire itzimi otyaantakenari. Tema aririka ontsirenitana, tekatsira kanterone irantavaite. ⁵ Eenirora nosaiki naaka jaka kipatsiki, naakatake kitainkatakotziri osavisatzi." ⁶ Ikaratakero iñaavaitate Jesús, ichoontanake kipatsiki, jamirokake kapicheeni kipatsipitha irakoki, jotziritakitakeri mavityaakirika. ⁷ Ipoña jiñaanatziri ikantziri: "Piyaate pinkivaakitya janta ovaankanaata paitachari Siloé." Ari ikenanake mavityaakiri, ikivaakitapaaka. Ikanta ipiyapaaka, kantanai jameni kameetha. ⁸ Ikanta isheninkapayeeni, ikaratzi ñaayetapiintziriri ikampitantzi impashiyeetyaari, josampitavakaayeta, ikantziri: "¿Kaarima irika saikapiintatsiri ikovakotantzi impashiyeetyaari?" ⁹ Tzimayetatsi kantatsiri: "Iriitake." Pashine kantayetatsi: "Aña kaari, iriivaivetaka." Iro kantamaitacha, ikantziri irirori: "Naakatake." ¹⁰ Ipoña josampitanakeri: "¿Tzikama pikantairoka pamenantaari kameetha iroñaaka?" ¹¹ Ari ikantanake irirori: "Irinta shirampari paitachari Jesús, iriitake matakantarori, tzimatsi jotziritakenari nokiki, ipoña ikantakana: 'Piyaate ovaankanaata Siloé. Ari pinkivaakityaari.' Ikan-ta niyaatanake, ari nokivaakitapaaka, kantanai namene." ¹² Ipoña josampitanakeri: "¿Tzikama iroñaaka irika shirampari?" Ari ikantziri irirori: "Te niyote."

Fariseo-payeeni josampitziri mavityaakiri eshitakotaatsiri

¹³ Ipoña jaayeeetanakeri mavityaakivetachari isaikayetzi Fariseo-payeeni. ¹⁴ Tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, jotziritakipaitetantakariri Jesús mavityaakivetachari, iro jamenantaari kameetha. ¹⁵ Ari josampitakeri Fariseo-payeeni tsika okanta jamenan-

†† *Ipairyaapiintakara Jesús ikantziri: "Naakatzitaka," ari os-hiyakaro jiñaavaitate Pava pairani, jiñaanatantakariri Moisés-ni. Tema pairani Moisés-ni josampitakeriranki Pava, ikantziri: "Tzikama pipaitaka." Ari jakanake: "Naakatzitaka." Iro jiyotantaiyarini Judío-payeeni jiñaavaitate Jesús, ikovatzi irimonkaraiyaari Pava. ‡ Iroka paitachari "Siloé," irojatzu ipaitayeeetziri: "Otyaantaari."*

taari kameetha. Ikantanake irirori: "Jotziritantakanaro nokiki kapiche kipatsi, ipoña nokivaakitaka. Amenaana iroñaaka kameetha." ¹⁶ Ari ikantayetzi Fariseo: "Itzimi antakero iroka kaarira irashi Pava, tema te iriñaapinkathatero kitaite jimakoryaantaitari." Iro kantacha ikantaiyini pashine: "¿Kaariperoshireri irinatyeemi, eero jantaajaziromi iroka?" Tera jaapatziyavakaamentaro ikantaiyakerini Fariseo-payeeni. ¹⁷ Ari japiitakeri josampitziri mavityaakivetachari: "¿Ipaitama pikinkishiretari eeroka, itzimikama amenakagaimiri kameetha?" Ikantzi irirori: "Kamantantneri jinatzi."

¹⁸ Kantaira iroñaaka jamenavaitai kameetha, te inkempisante judío-payeeni mavityaakiperi jinaveta. Irojatzii ikaimantakariri ashitariri, ¹⁹ josampitavakeri, ikantziri: "¿Iriima pitomi irika? Pinkantenatya ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake ¿Tzikama okantaka jamenantaari iroñaaka kameetha?" ²⁰ Ikantanake ashitariri: "Niyotaiyini iriitake novaiyane, ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake. ²¹ Iro kantacha te niyote tsika okanta jamenantaari kameetha iroñaaka, te niyote eejatzi ipaita amenakagairiri kameetha. Posampiteri irirori, antari jinake, iriitake kamantemine." ²² Iro ikantantari ashitariri tema itharovatzi, ikantaiyakeri judío-payeeni: "Intzimerika kantaintsineri Cristo inatzi irika Jesús, eerora noshineyetairi inkyaagai apatotapiintaiyani." ²³ Irootake ikantantakariri ashitariri: "Posampiteri irirori, antari jinake notomi."

²⁴ Japiitakeri judío-payeeni ikaimairi mavityaakivetachari, ikantziri: "Piñaapinkathateri Pava, pinkamantena kyaaryooperoini, eero piñaapinkathavaitashitari irika shirampari kaariperoshireri jinatzi." ²⁵ Ari ikantanake irirori: "Te niyote naaka kaariperoshireri jinatzi. Intaani niyotzi naaka mavityaakiri nonaveta. Iro kantacha amenaana kameetha." ²⁶ Japiitakeri josampitziri: "¿Tzikatya ikantakemika? ¿Opaita jantakeri jamenakantaamiri?" ²⁷ Ari jakanairi: "Aritake nokantakemi, iro kantacha te pinkempisante. ¿Opaitama pikovantari napiitemiro? ¿Pikovatziima pinkempisantaiyerini eerokaite?" ²⁸ Ari jetanakari ikaviyavaitanakeri, ikantaiyini: "Pinkempisanteri eeroka irika shirampari, irooma naakaite nonkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni. ²⁹ Niyotaiyini naakaite jiñaanatakeri Pava pairani Moisés-ni. Iriima irika, tekatsi iyoterine tsika ipoñaakari." ³⁰ Ari jakanake shirampari, ikantzi: "Tsikama okantatyaaka iroka! Aña jamenakagaana naaka kameethaini, teya piyotataiteri eerokaite tsika ipoñaakari. ³¹ Ayotaiyini maaroni te ikemiri Pava kaariperoshireri. Intaani ikemiro iñañaatane itzimi ñaapinkathatziiriri, ikaratzi antanairori ikovakayiriri. ³² Tekatsira ankemakoventapiinte tzimatsi amenakagairine mavityaakitatsiri itzimapaake. ³³ Eeromi ipoñaakaro irika shirampari janta Pavakinta, eerotyaa jimaataajaziromi iroka." ³⁴ Ari ikantanakeri: "Piyaariperonka pitzimakaake eeroka. ¿Pikovima piyotaayetaina naaka iroñaaka?" Jomishitovakaantaitakeri.

Mavityaakishireri

³⁵ Iyotake Jesús jomishitovakaantaitakeri mavityaakivetachari. Ikanta jiñagairi apaata, josampitairi: "¿Pikempisantzirima eeroka Itomi Atziri?" ³⁶ Ari ikantzi irirori: "Pinkathari, pinkantena tsika itzimi, inkene nonkempisanteri." ³⁷ Ikantzi Jesús: "Aritake piñaakeri, naakatake itzimi pikinkithavaitakaake." ³⁸ Ikanta irika shirampari jotypeerovashitanakari Jesús iñaapinkathatanakerira, ikantziri: "Nokempisantzimi Pinkathari." ³⁹ Ipoña ikantzi Jesús: "Nopokake naaka jaka kipatsiki namenakoyetantai, ari onkantya iramenayetantaiyaari mavityaakiri. Iriima ikaratzi amenavetachari, mavityaaki inkantaiya." ⁴⁰ Tzimayetatsi Fariseo tsipatakari Jesús, ikemakerira ikantakeri, josampitanakeri: "¿Pikempitakaantatyaanarima naakaite mavityaakiri?" ⁴¹ Ikantanake Jesús: "Omaperomi pinkempityaari mavityaakishireri eerokaite, tekatsira iyakoventemirone piyaariperoshirenka. Irooma pikantaiyini te pikempitari mavityaakishireri, irootataikera piñaantaiyaarori iriyakoventantaityaamiro pipiyathatakana."

Joshiyakaaventaitziro oishatanto

10 Ipoña ikantanake Jesús: "Itzimirika kaari kyaatsine omorojanoki oishatanto, irataitashitakyaari-ka onampinatantoki inkyaantakyaari, koshintzi jinatzi, kaariperori jini. Omaperora. ² Iriima itzimi kyaatsiri omorojanoki, iriitakera aamaventapiintariri oisha. ³ Iriirika ashitaryaajaanterone aamaventarori ashitakorntsi, impoña inkye aamaventariri oisha, impairyaayetapaakeri oisha inkaimayetapairi, ari iriyovaantetavairi oisha. Iri omishitovajaanterine jaamaventapiintari iroishate. ⁴ Aririka iromishitovakeri jakakiroki maaroni, iri eevaterine aamaakoventariri, iroyaatzimaityaari oisha tema jiyovaantetziri iri aamaventariri. ⁵ Iro kantacha tera joyaatziri kaari jiñaapiintzi, aña osheki ishiyapithatari, tema te iriyovaanteri." ⁶ Ari ikantake Jesús joshiyakaaventziniri, iro kantacha te inkemathatayerini irikaite opaita ikantziri.

Ikempitari Jesús kameethari aamaakoventantneri

⁷ Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: "Naakatajaantakera oshiyarori omorojano oishatanto. Omaperora. ⁸ Ikaratzi kaariperoriite etakarori ipokake tek-eramintha nompoke naaka, joshiyashitakari koshintzi. Irootake kaari ikempisantantaiyarini oisha. ⁹ Naakatajaantake oshiyarori omorojano. Intzimerika kyagaatsine noshiyakarora omorojano, aritake iravisakoshiretai. Ari iroshiyakotaiyaari oisha ipipiyata ikyaapiintzi, ishitovapiintzi eejatzi. Te onkovityiimotyaaari irovarite. ¹⁰ Iriima koshintzi intaani ipoki inkoshite, irovante, iraperotante. Irooma naaka nopokake nañaakaashiretziiyetantai. ¹¹ Naakatake oshiyari kameethari aamaakoventariri oisha. Tema aparoni kameethari aamaakoventariri oisha, ishineventari iroishate. ¹² Tema aparoni impinayeeteri jaamaventari oishanentsi, ariri-

ka iriñaavakeri ovaminthatariri piratsi, jookaventziri, ari onkantya irovakaantayeetantyaari piratsi ishiyanakara aamaventariri, oivaraa inkantayetanakya pashine piratsi. ¹³ Iro ishiyantari aamaventashitariri, tema intaani ikovashita impinayeeteri. Tera iri oisha inkovaperote iramaakoventyaari. ¹⁴ Naakatake oshiyari kameethari aamakoventariri oisha. Niyoyetziri noishate. Jiyotayetana eejatzi irirori. ¹⁵ Ikempitara jiyoperotana naaka Ashitanari, ari nokempitzitari eejatzi naaka niyoperotzitari irirori. Noshineventari naaka noishate. ¹⁶ Eeniroyetatsi eejatzi pashine noishate kaari saikatsine jaka. Ontzimatyete namayetairi irirori jaka. Aritake inkempisantayetaini irirori. Aparoni inkantya ipiyotaiyaani. Aparoni inkantaiya aamaakoventaiyaarine. ¹⁷ Jetakotana naaka Ashitanari tema noshinetero nañaantare inkene nañagai eejatzi. ¹⁸ Tekatsira shintsiventenane, aña naakatake shine-tashitacha. Otzimimotana noshintsinka noshinetantari, iro nañaantaiyaari eejatzi. Tema irootake ikovakeri Ashitanari nantero.”

¹⁹ Ikanta ikemaiyavakeroni judío-payeeni iroka ñaantsi, japiitanakero te irapaatziyavakaanaiya. ²⁰ Tzimatsi osheki kantayetanaintsiri: “¿Opaitama pikempisantantariri? Ikamaaratatzi, iro ishinkiventantakari.” ²¹ Iro kantacha pashine kantatsi: “Tekatsira kamaari materone iriñaavaitero iroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari iramenakagairi mavityaakivetachari?”

Ikisaneentanakeri judío-payeeni irika Jesús

²² Aritake kyaarontsipaitetai. Okanta janta Jerusalénki, joimoshirenkaitatziro tasorentsipanko. ²³ Ari isaikitakari Jesús tasorentsipankoki, janiivaiziti avisatapeshitzira ipaitayeetziro “Irashi Salomón.” ²⁴ Ipoña judío-payeeni ipiyotzimentapaakeri, josampitakeri: “¿Tsikapaitema onkarate pinkisoshiretakaayetena? Eerokarika Cristo, intsityaa pooñaarontataitenaro.” ²⁵ Jakanake Jesús ikantzi: “Aritake nokamantaiyakemi, temaita pinkempisantena. Okaratzi omatakaayetakenari ishintsinka Ashitanari, ooñaarontaperovaitakero kameethaini. ²⁶ Iro kantacha eerokaite te pinkempisantaiyeni, tema te pinkempitakaantayetya eerokami noishate. ²⁷ Ikarayetzi kempitakaantaachari noishate jiyovaantetana, niyotzitari eejatzi naaka. Joyaayetana iriroriite. ²⁸ Naakatake kañaanetakaayetairine. Eero ipeyavaita, tekatsi aapithatenarine. ²⁹ Ikaratzi jashitakaanari Ashitanari, tekatsira aapithatenarine, tema iri matzirori jiririitetzi anaakoperotantatsiri maaroni. ³⁰ Tema itsipashiretanara Ashitanari, kempivaitaka aparonimi nonkantya.”

³¹ Ikanta judío-payeeni jaavetanaa mapi ikovi intitokerimi, ³² iro kantacha Jesús, ikantanakeri: “Iro ishintsinka Ashitanari antakaayetakenarori osheki kameethayetatsiri okaratzi piñaakoyetakenari eerokaite. ¿Tsikama otzimika pintsitokaventenari?” ³³ Ari ikantaiyanakeni judío: “Te iro ompoñaantyaari nonkove nontsitokaventemiro kameethari okaratzi pantayetakeri, aña iro nontsitokaventemi pithainkatasorentsitakeri Pava. Tekatsi pimpaimitatsitya eeroka,

atziri pinatzi, iro kantzimaitacha pikempitakaantashivaitaka Pavami pinatye.” ³⁴ Ikantzi Jesús: “Jiroka osankinata Ikantakaantaitane,

Naaka kantatsi: ‘Pavaite pinaiyini eerokaite.’ ³⁵ Ayotaiyironi Osankinajanorentsi, eero okantzi atekañaanetero. Iriitajaantake Pava paitakeri atziriite ‘Pavaite’ itzimi jiyotakaayetakeri iñaane. ³⁶ ¿Ipaitama pikishimatantanari eerokaite pikantaiyini nothainkatasorentsitake nokantakera naaka Itomi Pava? Aña naakatataike jookotake, jotyaaantakena nompoke kipatsiki. ³⁷ Eeromi nantziro naaka okaratzi jantziri Ashitanari, eerora pikempisantaiyini. ³⁸ Iro kantacha aritakera nantakero. Onkantavetya eero pikempisantana naaka, iro pinkempisante okaratzi notasonkaventantayetake, iro piyoperotajaantantyaari ari notsi-pashiretari Ashitanari, itsipashiretana eejatzi irirori.” ³⁹ Ari ikovavetaiyeni eejatzi irakaanterimi, iro kantacha Jesús ishiyapithatanakari.

⁴⁰ Piyanaa Jesús katonkokero jiña Jordán. Ari isaikapai janta, tsika joviinkaantanziranki Juan-ni. ⁴¹ Osheki atziri jatashitakeriri jiñiiri Jesús. Ikantaiyini: “Okantavetaka Juan-ni te intasonkaventantayete irirori, iro kantacha okaratzi ikinkithatakotakeriri irika shirampari kyaaryoori onatzi.” ⁴² Oshekira kempisantanakeriri Jesús janta.

Ikamantakari Lázaro

11 Tzimatsi aparoni mantziyari shirampari paitachari Lázaro, Betania-satzi jinatzi, ari janta onampitarori María ipoña Marta irento. ² (Iroka María, iritsirora Lázaro, irootakeranki saitantakari kasankaari iitziki Avinkatharite ipoña oshetantanaari oishi.) ³ Okanta apiteka iritsiro Lázaro, okantakaantakeri Jesús: “Pinkathari, jimantsiyatatzi paapatziyane.” ⁴ Ikanta ikemavakera Jesús, ikantzi: “Iroka mantziyarentsi eero ovamaantzi, aña ari iriñeeterori ishintsinka Pava, ari iriñeeterori eejatzi ishintsinka Itomi Pava.” ⁵ Okantavetaka Jesús osheki jetakotaro Marta, eejatzi irento, ipoña Lázaro, ⁶ ikemavetakara ikantaitakeri jimantsiyatatzi, eekero jovavisaanaatzi apite kitaite isaikavaitanai. ⁷ Ipoñaashitaka ikantanairi iriyotaane: “Thame ampiye Judea-ki.” ⁸ Ari ikantaiyanakeri iriyotaane: “Rabí, irovakera ikovaiyini janta judío-payeeni irovemi. ¿Eejatzima pikovi pimpiyanai janta?” ⁹ Ikantzi Jesús: “¿Tema omapero osamanitzi aparoni kitaite ikaratzi 12 hora? Itzimirika aniitatsiri kitaipaiteki, te jantzivavaita, tema jiñaakeri kitainkari jaka kipatsiki. ¹⁰ Iriima itzimi aniitatsiri tsirenipaiteki, jantzivavaita,

† Oshiyakaaventachari jaka “12 hora,” iriñaantare onatzi Jesús, iro kempitakarori aparoni kitaite. Tema jiñaavaitakerora Jesús iroka, jiyotzi tekera omonkarapaiteta irovamaantaiyaariri. Jiroka ikantakeri: “Pinkinkishiretakotero opaita avisatsiri aririka aniite kitaipaite. Tema aririka aniite kitaipaite, kameetha okoñaatzi, eero antzivavaita, aña iro eejatzi tsika ankene eero amenaashivaita tsikarika aate. Irooma aniiterika tsirenipaite, osheki antzivavaita, amenaashitya tsikarika aate. Irootake aatantyaari iroñaaka tsika jinintakairo Pava, eero amenaashivaita aate. Eerorika aatzi tsikarika ikovakairo Pava, aritake amenaashivaitakya tsika aate. Tema iriitake Pava oshiyarori iroñaaka kitainkari, tsikarika aate, eero amenashivaita.”

tema ikovityaatya janta kitainkari." ¹¹ Eekero ikan-tanakitzi Jesús: "Makoryaakera aapatziyane Lázaro, iro kantacha ontzimatye niyaate noviriintairi." ¹² Ari ikantaiyanake iriyotaane: "Pinkathari, kempitaka iro ireshitakotai, tema imakoryaatzi." ¹³ Okaratzi Jesús ikantavetariri iriyotaane imakoryaatziira Lázaro, iñaajaantaiyini iriyotaane iro jiñaaventakotzi Jesús makoryaantsi. ¹⁴ Ipoña jooñaarontanakeneri, ikantziri: "Kamakera Lázaro. ¹⁵ Ovana nokimoshiretake te nosaie janta, tema iro pinkempisantaperotantyaari, thame aate ameneri." ¹⁶ Ikanta Tomás ipaitayeetziri "Tsipari," ikantanakeri ikarataiyini jiyotaanetari: "Thametya oy-aatanakeri, añaamatsite eerorika jovamaayeetai aaka." †

Iri Jesús, oviriintanteri, añaakaantanteri

¹⁷ Ikanta jareetzimatapaaka Jesús, ikemapaake tzi-makotake Lázaro 4 kitaite ikitayeetantakariri. ¹⁸ Tera intainaperote Betania osaikira Jerusalén, ¹⁹ iro jiyaaatashitantakarori judío-payeeni iroka Marta ipoña María, onkantya imposhenkaatyaarori ikamakera iyaariri. ²⁰ Okanta iyotakera Marta iro irareetzimatya Jesús, jatanake omonthaavakyaari. Iro saikanaintsi María pankotsiki. ²¹ Okantavakeri Jesús iroka Marta: "Pinkatharí, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikami-mi noyaariri. ²² Iro kantacha niyotzi naaka aririka pinkampiteri Pava ompaitya irantemiri, aritake irimatakemiro." ²³ Ari jakanakero Jesús: "Aritake irañagai piyaariri." ²⁴ Okantzi Marta: "Niyotzi aritake impiriintai apaata overaantapaakyaarone kitaite impiriintai-yetaiyaari ikaratzi kamayetsiri." ²⁵ Ipoña Jesús ikantanakero: "Naakatake oviriintantatsiri, naakatake ovañaantanteri. Itzimirika kempisaintainane naaka, onkantavetakya inkame, ari irañagai. ²⁶ Ikaratzi añaayetsiri iroñaaka, intzime kempisaintainane, eero ikaamaneyetai. ¿Pikempisantiroma iroka?" ²⁷ Ari okantzi iroori: "Ari Pinkathari, nokempisantzimi naaka eerokatake Cristo Itomi Pava, itzimi ishinetaikeri impoke jaka kipatsiki."

Jiraapaaka Jesús ikitayeerira Lázaro

²⁸ Ikaratakero Jesús ikantayetakero iroka, jatanake Marta okaimiro irento María, okamantathatapaakero, okantziro: "Areetapaaka iyotaantanteri, ikaimimi." ²⁹ Okanta okemavake María, katziyanaka, jatanake oñeeri Jesús. ³⁰ Tekeratsita irareetya Jesús nampitsiki, irojatzi isaikake omonthaavakarira Marta. ³¹ Ikanta jiñeetakero María okatziyanaka ipoña oshiyana, irikaite judío ikaratzi tsipatakarori opankoki, iposhenkaro, joyaataiyanakero jiñaajaantake iravai-tatyeeya kitataariki. ³² Okanta areetapaaka María isaikake Jesús, otyeerovashitapaakari okantziri: "Pinkatharí, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikami-mi noyaariri." ³³ Ikanta Jesús, jiñaakero María irayimo-

† *Ikantakoyeetziri jaka "Tsipari," irijatzira ipaiyeetziri pairani "Dídimo."* †† *Kantakotachari jaka "te intainaperote," iro oshiyarori ikantayeetziri iroñaaka 3 kilómetro, irojatzi ikantayeetziri pairani 15 estadio.*

tapaakari, ari ikempitapaakari eejatzi judío-payeeni oy-aatapaakerori, iniroite jovashiretanaka, okatsitzi-moshiretanakeri, ³⁴ josampitanakero: "¿Tsikama janta pikitatakerika?" Ari ikantaitanakeri: "Pimpoke Pinkatharí, piñeeri." ³⁵ Ari jiraapaakari irirori Jesús. ³⁶ Ipoña ikantaiyanakeni judío: "¡Pameneri iniroite jektakotataikari!" ³⁷ Iro kantacha tzi-matsi pashine kantainantsiri: "Iriivetaka irika amenakairiri mavityaakiri, ¿kaarima jamenanta tsika inkenakairo eero ikamantami Lázaro?"

Ipiriintaa Lázaro

³⁸ Apiitanakeri Jesús okatsitzi-moshiretanakeri, jiyaaatashitanakeri okarikiini kitataari. Omorona onatzi, iro mapi joshepitayeetantakarori. ³⁹ Ikantanake Jesús: "Potanampyeero mapika." Ari okantanake Marta irit-siro kamaintsiri: "Pinkatharí, kempitaka aritake jenkaake, tema tzi-make 4 kitaite ikamantakarori." ⁴⁰ Ari jakanake Jesús: "¿Tema nokantakemi, pinkempisante-narika, ari piñaakero ishintsinka Pava?" ⁴¹ Jotanampye-etakero mapi. Ipoña jamenanake Jesús inkiteki, ikantanake: "Ashitanari, nopaasoonketzimi eeroka, tema pikemana. ⁴² Niyotzi ari pinkantapiintya pikemana. Irootake nokantantari inkemantyaari irikaite atziri saikaintsiri jaka, onkantya inkempisantantyaari eerokatake otyaantakenari." ⁴³ Ikanta okaratapaake iñaavaitakero iroka, ikaimanake: "¡Lázaro, pishitove!" ⁴⁴ Shitovapai kaminkari, joosotakaro manthakintsiri irako eejatzi iitziki, irojatzi japonaporotakaro jankovityeetantavakariri. Ari ikantzi Jesús: "Poosoryaakoteri, iriyaataita."

Ikamantavakaita irovakaantaiteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Irootakera ikempisaintantanakari osheki judío-payeeni ikaratzi jataintsiri itsipataro María, ikaratzi ñaakerori okaratzi jantakeri Jesús. ⁴⁶ Iro kantacha tzi-mayetsi jatashitanakeriri Fariseo-payeeni. Ikamantapaakari okaratzi jantakeri Jesús. ⁴⁷ Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari ijevare omperatasorentsitaari, japotaiyakeri jeveriite, ikantaiyini: "¿Tsikama ankantyaarika? Irika shirampari osheki itasonkaventantake. ⁴⁸ Aririka añaashiminthakyaari, ari inkempisaintaiteri maaroiteni. Impoña impokake ijevarepayeeni Romasatzi, imporokakaantakero tasorentsipanko, irapero-takaantakero anampitsite." ⁴⁹ Iro kantacha, aparoni ikarataiyini, paitachari Caifás, iriitake ijevajanore omperatasorentsitaari, ikantanake irirori: "Te piyotaiyeni eeroka. ⁵⁰ Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkami-mentayetai, ari onkantya eero japeroyeetantai anampiki." ⁵¹ Iro kantacha Caifás, iriitakera omperatasorentsijanori, iñaavaitakaakeri Pava. Okantavetaka te iriyovetyaaro, iriira Jesús jiñaaventajaantake inkami-menteri isheninkapayeeni. ⁵² Tera intaani inkami-menteri maaroiteni itomiite Pava oivaraayetainchari, onkantya irovithaakaantaiyaariri inkarate

irashitaiyaari. ⁵³ Aripaitera ikovaiyakeni ijevare judío-payeeni irovamairi Jesús.

⁵⁴ Irootake Jesús kaari ikovantanaa inkem-piyayetanaiyaari judío-payeeni. Aña shitovanake isaikakera Judea, jatake tsika te inampiitaro osaiki nampitsi paitachari Efraín. Ari isaikakaapairiri iriyotaane.

⁵⁵ Irootaintsira iroimoshirenkapaitetairo judío-payeeni Anankoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Jerusalén-ki irovetsikashireyetya. ⁵⁶ Ari ikokovayeetakeri Jesús, josampitavakaiyani janta tasorentsipankoki: “¿Tsikama pikantaiyini eeroka? ¿Arima impokake irirori joimoshirenkaita?” ⁵⁷ Ikanta Fariseo-payeeni itsipayetakari omperatasorentsijanoriite, ikantantayetake: “Intzimerika iyotaintsine tsika isaiki Jesús, inkamante, naakaanteriita.”

Isaitantaitari Jesús kasankaari (Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 Aritake kapatapaaka 6 kitaite iroimoshirenkantyaarori Anankoryaantsi, jatake Jesús Betania-ki, inampiki Lázaro itzimi joviriintairiranki. ² Ari joimoshirenkaitakeriri Jesús. Iro Marta oyiitantatsi. Ari isaikitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús jovaiyani. ³ Amakotapaake María kasankaari. Osheki ovinaroni iroka. Osaitantapaakari iitziki Jesús. Ipoña osheetantanaari oishi. Kasankainka okantanaka maaroni pankotsiki. ⁴ Ikanta Judas Iscariote, iriyotaane Jesús itzimi pithokashityaarine apaata, ikantanake: ⁵ “¿Opaitama kaari ipimantayeetantaro iroka kasankaari? Ari aantakyaami osheki kireeki, iri aneshinonkayetyaaririmi ashinonkainkari.” ^{††6} Iro kantacha Judas tera iro inkantantyaari jetakotatyaari ashinonkaariite, aña koshintzi jinatzi. Iriitake jovayee-take inkempoyeeri kireeki, iro kantacha ikoshitapi-intziri kapicheeni. ⁷ Ari ikantanake Jesús: “Piñaashiminthatyaaro, aña iroovetaka okashiyakaakanari, inkitayeetakenara.” ^{††8} Iriima ashinonkainkariite ari inkantaitatyeeni isaikimotemi, irooma naaka eero nokantaitatyaani nosaikimotemi.

Ikamantavakaita irovaiteri Lázaro

⁹ Osheki Judío-payeeni iyotaintsi ari isaiki Jesús janta Betania-ki. Jiyaataiyakeni janta, tera intaani irameneri Jesús aña eejatzi Lázaro, itzimiranki joviriintairi Jesús. ¹⁰ Iro kantacha omperatasorentsijanoriite ikamantavakaayeta eejatzi iroveri Lázaro. ¹¹ Tema iriitake Lázaro kantakaantakerori kaari jaapatziyayeetanta-naari judío-payeeni ikempisantaitanakerira Jesús.

† Iroka kasankaari ñaaventachari jaka, iro jovetsikayeetzi in-chateya paitachari “nardo.” Okaratzi otenatzi aparoni libra, irojatzi ikantayeetairi iroñaaka 300 gramo. †† Kantakotachari jaka “osheki kireeki,” irijatzira ikantayeetzi pairani “300 denario.” Iri ipinayeet-ziriri antavaiyaantzi, aririka imonkaratzimatakero aparoni osarentsiri irantavaitake. ‡ Tzimatsi jameyeetari pairani. Aririka inkamakaan-tayeete, isaitantari kasankaari, inkene inkitaitaite.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki (Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Osheki atziri jataintsiri Jerusalén-ki iroimoshirenkero Anankoryaantsi. Okanta okitaitamanai, ike-maiyakeni ari impokeri Jesús nampitsiki. ¹³ Ipoña ichekaiyanake oshiyarori kompiropena. Jataiyanake iromonthaavakyaari, ikaimaiyini ikantzi:

□Kaakitataike añaapinkathare!

Tasonkaventaari jinatzi, tema pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

□Iriitake Avinkathariperotetaiyaari aakaite Israel-mirinkaite!

¹⁴ Ari jiñaapaake Jesús evonkiri burro, ikyaakotanakari, tema okamantakotzitakari Osankinajanorentsi, ikan-taitake:

¹⁵ Sion-satoité, eero pitharovaaiyini, Pokataike Pivinkatharite, Ikyaaokotakari evonkiri burro.

¹⁶ Ovakeraini, te inkemathataiyeroni iriyotaane iroka. Iro kantacha jovajenokashitaaroranki irovaneenkaro Jesús, aripaitera ikinkishiretanaka iriitakera Jesús josankinatakoyeetzi. ¹⁷ Atziriite ikaratzi tsipatakariranki Jesús joviriintairi Lázaro, ikinkithatakoyetakero okaratzi jiñaakeri. ¹⁸ Irootakera, jiyaatantayetanakari atziriite jomonthaavakari Jesús, tema ikemakotakeri joviriintantake. ¹⁹ Iriima Fariseo-payeeni ikantavakaiyani iriroriite: “Piñaakero, kempitaka eero akitsirinkiri. Pameneri, iro iriyaatashiteri maaroiteni.”

Ikokovatziri Jesús griego-thatatsiri

²⁰ Tzimayetatsi griego-thatatsiri konovakariri atziriite jataintsiri joimoshirenkaiyani. ²¹ Ipokashitapaakeri griego-thatatsiri irika Felipe, Betsaida-satzi, nampitsi saikatsiri Galilea-ki. Ikantapaakeri: “Pinkathari, nokovi noñeeri Jesús.” ²² Ari jiyaatanake Felipe, ikamantapaakeri Andrés. Apiteroite jiyaataiyanake, ikamantakeri Jesús. ²³ Ari ikantanake Jesús: “Monkarapaitetapaakara irovajenokashitantaiaarori irovaneenkaro Itomi Atziri. ²⁴ Aparoni okitho kaari sampiikitatsine impankiitero, ari ashi ovamatsitero onkantya apakithoroini. Irooma aririka osampiikitapainte ikitakiitakero, ari iriñeetakero onkithokiperotai. Omapero. ^{††25} Itzimirika etakotashiv-aitachari jantayetziro inevetashiyetari, ari im-peyashitaiya. Iriima itzimi manintanakerone jantashiv-aiyetari jaka kipatsiki, ikamaventanaatziirora inkañaaneyetai. ²⁶ Tzimatsirika kovatsiri nonkempitakaanteri notzikatane, inkempitakotyaanaro naaka. Tsikarika nosaikai naaka, ari isaikitaiya eejatzi irirori notzikatane. Itzimirika nokempitakaari notzikatane naaka, iriira Ashitanari kantakaiyaarone iriñaapinkathayeetantyaariri apaata.”

Ikamantakota Jesús irovamaiteri

²⁷ “¶niroite okatsitzimoshiretakena iroñaaka! ¿Tsikama nonkanteka? ¿Nonkantema: ‘Ashitanari, povatsi-

†† Kantakotachari jaka “okitho,” trigo onatzi.

naryaakoshiretaina? [Aña irootakera nopokantakari, nomonkaratairo! ²⁸ Ashitanarí, poñaakantero povaneenkaro." Ikemayeetatzí ñaavaitanaintsiri inkiteki, ikantaitzi: "Aritake noñaakantakero, iroñaaka napi-itero." ²⁹ Atziriite piyotainchari ikaratzi kemavakerori, ikantaiyanakeni: "Ookatharontsi onatzi." Iro kantacha ikantayetzi pashine: "Aparoni maninkari ñaanatakeriri." ³⁰ Ari ikantanake Jesús: "Tera intaani naaka iñaanayete, aña eerokaite jiñaavaitzimentaitake. ³¹ Irootzimataitakera iriñeeteri irovasankitaayeeteri okantakaantziro iyaariperonka osavisatziite, iroitsinampaayeetairi eejatzi pinkathariventashivaitantainchari. ³² Iro kantacha aririka irovatzikakoitakena jaka kipatsiki, aritake nonkaimashiretanairi maaroiteni." ³³ Ari jooñaarontzirori Jesús tsika onkantya aririka irovamaayeetakeri. ³⁴ Ari jakaiyanakeni atziriite: "Ayotaiyini okantziri Ikantakaantaitane: 'Kañaaneri inatzi Cristo.' ¿Opaitama pikantantari eeroka ontzimatye irovatzikakotaiteri Itomi Atziri? ¿Niinkama Itomi Atziri?" ³⁵ Ikantzi Jesús: "Eenirotsisira isaikimotanaimi ipaiyeetziri 'Kitainkari,' iro kantacha intaanira isaikanai kapicheeni. Pinkempitakaantero paniitayeemi okitainkatzi, ari onkantya eero omapokantami kempitarori tsireniri. Tema ikaratzi aniitatsiri otsirenikitzi, te iriñeero tsika ikeni. ³⁶ Pinkempisantairi ipaiyeetziri 'Kitainkari' eenirora isaikimoyetzimi, pinkempitakotyaari irirori."

Te ikempisantaiyini judío-payeeni

Ithonkanakero iñaavaitanakero iroka, shitovanake Jesús. Te joñaakantanaa.

³⁷ Okantavetaka Jesús osheki itasonkaventantavetaka inampiitekira irikaite, te inkempisantaiyeni. ³⁸ Ontzimatye omonkaratya josankinatakeri kamantantaneri Isaías-ni, kantatsiri:

Pinkatharí, ¿Niinkama kempisanterone añaane? ¿Niinkama joñaakayeetakeri ishintsinka Pinkathari? ³⁹ Jiroka pashine josankinatakeri Isaías-ni, irootake kaari ikempisantantayeeta, ikantakeranki:

⁴⁰ Iri Pava mavityaakitakaakeriri, Imasontzitakaayetakeri, Ari onkantya eero jokichaatanta Eero ikemathavainetanta. Ari onkantya eero ipiyashitantaana naaka, Novavisaakotantaiyaariri.

⁴¹ Iro iñaavaitantakarori iroka Isaías-ni tema jiñaamampyaakityaaro irovaneenkaro Jesús, irootake ikinkithatakotantakarori. ⁴² Iro kantacha, osheki judío-payeeni kempisantanairiri Jesús, ari jimatzitanakaro iriiperoriite. Iro kantacha te irooñaarontero, tema itharovakaayetatyaari Fariseo-payeeni, eerora ishineyetairi inkyaayetajapatotapiintaiyani. ⁴³ Ari okantamaitaka. Iriira ikovaperotajaantanakeri Fariseo-payeeni irapatziyaminthatyaari, iriima Pava, tera.

Jesús iyakoventairine atziriite

⁴⁴ Ari iñaavaitanake shintsiiini Jesús, ikantanake: "Itzimirika kempisaintainane naaka, tera apaniro ikempisantana, aña ikempisantzitakari otyaantakenari. ⁴⁵ Ikaratzi okitaanari naaka, okempivaitakaro iriimi irokitakyaami otyaantakenari. ⁴⁶ Irootake nopokantakari naaka, nonkempitaiyaari 'Kitainkari,' ari onkantya nonkitainkatakotantaiyaariri osavisatzi. Eero isaikayetai otsirenikitzi inkarate kempisaintainane. ⁴⁷ Tema te iro nompokantyaari naaka jaka kipatsiki novasankitaante, aña iro nopokantakari novavisaakotante. Iro kantacha ikaratzi kemayevetarori noñaane, temaita inkempisante, kaarira naaka ovasankitayerine. ⁴⁸ Itzimirika manintakenari, kaari kempisaintairone noñaane, tzimakera impaitya ovasankitayerine. Kempivaitakara iroka ñaantsipayeeni okaratzi noñaavaiyetakeri atzirimi onatye, iroora ovasankitaantaatsine apaata, ipiyathavaantetaikana. ⁴⁹ Tema naaka te noñaavaitashivaitya nonintakaanekiini. Ashitanari, itzimi otyaantakenari, iriitake kantakenarori okaratzi nokantayetakeri, okaratzi niyotaaantayetakeri. ⁵⁰ Niyotzi naaka okaratzi ikantakaantziri Ashitanari iro kañaanetakaanatsiri. Ari okantari, okaratzi nokantayetakeri naaka, nothotyaatziirora okaratzi ikantajaantakenari Ashitanari."

Jesús ikivakiitzi iriyotaaneete

13 Ari kapatapaaka aparoni kitaite iroimoshirenkantayeetyaarori Anankoryaantsi. Jiyotake Jesús monkarapaitetapaaka irookaventantyaarori kipatsika iro iriyaatai intsipatapaiyaari Ashitariri. Iniroite jetakoyetakari ikaratzi kempisantakeriri, ari ikantapiintatya jetakotari irojatzí ovekaraan-tantapaakarori. ² Ikanta isaikaiyini jovaiyani, aritakera kamaaritanake Judas Iscariote, itomi Simón, itzimi pithokashityaarine Jesús. ³ Jiyotake Jesús tema ipoñaatyaaro irirori Pavaki, aritake impiye janta. Iriitake shintsitakaaperotakeriri Ashitariri. ⁴ Ari ikatziyanaka isaikakera jovaiyani, isapokanakero iveviryakoro, jovathakitanakaro aparoni manthakintsi. ⁵ Ipoña jaake jiña isakero kivaakomentoki. Ikivakiiyetakeri iriyotaane, ipoña joshekiiyetantaari manthakintsi jovathakitakari. ⁶ Iro inkivakiitantyaaririmi Simón Pedro, ikantanake irirori: "Pinkatharí, ¿eerokama kivaakiiyetanane naaka?" ⁷ Ari ikantzi Jesús: "Te pinkemathatero iroñaaka okaratzi nantziri, iro kantacha apaata, ari pinkemathatairo." ⁸ Ikantanake Pedro: "Eero noshinetamaitami poshiyaari onampitaari pinkivakiite-

† Iro jameyetari judío-payeeni ikivakiitapiinta inkyaayetapiintantyaari ipankoki. Iroka antavairantsi, intaanira jantapiintziro aparori onampitaari. Tema aparoni iriiperori atziri, eero okantzi inkivakiitayante. Irootake kaari okameethatziimotantari ikivakiitakeriranki Jesús iriyotaane. Iro jantantakarori iroka Jesús, onkantya iriyotaantyaariri iriyotaane, onkantavetya jevarimi irinatye aparori atziri, ontzimatye irapatziyaari pashine, inkempitakotyaari ikantara aparori onampitaari, tsinampashire inkantya.

na!" Jakanake Jesús: "Eerorika nokivakiitizimi, tera paa-patziyana." ⁹ Ikantzi Simón Pedro: "Pínkatharí, eerotyá pikivakiitashitana, aña pinkivena maaroni nakoki eejatzi noitoki!" ¹⁰ Iro kantacha Jesús, jakanairi: "Ikaratzi ovakera kaatainchari intaani onkovajaantya iroñaaka inkivakiyetya, tema ari kitetake maaroni. Aritake kite-taiyakemi eerokaite, okantavetaka te maaroite pinkiteshiretaiyeni." ¹¹ Tema jiyotakeri Jesús itzimi pithokashityaarine, irootake ikantantakari: "Te maaroite pinkiteshiretaiyeni."

¹² Aritakera ithonkakeri ikivakiyetaakeri, ikithaataanaaro Jesús iroveviryaakoro, saikanai eejatzi tsika jovaiyani, ari ikantzi: "¿Píkemathatakeroma eerokaite okaratzi nantakeri?" ¹³ Pikantapiintaiyana eerokaite 'Iyotaanarí, Pínkatharí.' Omatatya pikantantanari eerokaite, tema naakatake. ¹⁴ Naakara 'Iy-otaaneri,' naakara 'Jevari.' Iro kantacha, noshiyakotakari onampitaari eejatzi nokivakiyetaakeri, ari pinkempitayetyaari eerokaite pinkivakiitavakaayetya. ¹⁵ Naakatake oñaakakemirori, onkantya pinkempitakotantyaanarori eerokaite tsika nokantakemi naaka. ¹⁶ Tera iñaapinkathayeetziri aparani onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Tekatsi eejatzi aparani otyaantaari anaakoteriri itzimi otyaantakeriri. Omaperora. ¹⁷ Aririka pinkemathatanairo iroka impoña pantanairo, aritake pinkimoshiretai. ¹⁸ Jiroka nonkantemiri, iro kantacha, tera maaroiteni noñaaventaiyemi. Niyotziri naaka ikaratzi niyoshiiyetairi. Arimaitaka omonkaratyaari Osankinajanorentsi, kantatsiri:

Tzimatsi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane. ¹⁹ Aririka omonkaratakya iroka, iroora pinkempisanta-perotantyaanari 'Naakatziitaka.' Irootakera neevatantamirori nokamantzimiro. ²⁰ Intzimerika aapatziyaarine notyaantane, naakajaantake jaapatziyaka eejatzi. Itzimirika aapatziyakaanari naaka, iri jaapatziyajaantaka itzimi otyaantakenari."

Ikamantzi Jesús iri pithokashityaarine Judas

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Ari ithonkanakero iñaavaitakero iroka, iniroite okatsitzimoshiretanakeri Jesús. Eekero jooñaarontanakitziiro iñaaventakeri, ikantzi: "Pikarataiyakeni eerokaite jaka tzimatsi aparani pithokashityaanane. Omaperora." ²² Ari ipampoy-aavakaanaka iriyotaane, te iriyote tsika itzimi iñaaventzi. ²³ Ikanta aparani iriyotaane, iretakoperotane Jesús, itzimi saikimotakeriri okarikiini jovaiyani, ²⁴ jiñaakeri Simón Pedro jiñaanacheratziri, ikantziri: "Posampiteri niinka jiñaaventziri." ²⁵ Ikanta irirori, jontsitokanakari okarikiini, josampitakeri: "Pínkatharí, ¿Niinkama?" ²⁶ Ari jakanake Jesús: "Piñeena nashete kapicheeni tanta, intzimerika nompake, iriitakera." Jashetake kapicheeni tanta, ipakeri Judas Iscariote, itomi Simón. ²⁷ Ikanta jovavakaro Judas tanta. Aripaitera ikamaaritanake. Ari ikantziri Jesús: "Panterootara thaankiini pikinkishiretapiintakari." ^{†28} Iro kantacha

† Ipaaryaapiintakara Jesús ikantzi "Naakatziitaka," ari oshiyakoro jiñaavaitake Pava pairani. Pamenero eejatzi Jn. 8.58. †† Kantako-

ikaratzi jovaiyani tekatsira kemathatavakerone opaita ikantantariri. ²⁹ Tema Judas iriitakera kempoyiiriri kireeki, iñaajaantaiyini ikantatziiri Jesús iriyaateeta iramanante tsika ompaitya iroimoshirenkaiyaarini, iñaajaantake eejatzi iramanantatye impayeteriri ashinonkainkariite. ³⁰ Aritakera jovavakaro Judas tanta, jatanake. Aritake tsirenitanake.

Ovakerari Ikantakaantaitane

³¹ Aritakera jatanake Judas, ikantzi Jesús: "Monkara-paitetapaakara irovajenokashitantaiyaarori irova-neenkaro Itomi Atziri. Iro ompoñaantyaari eejatzi iriñeetairo irovaneenkaro Pava. ³² Tema ari okantari, iri-itajaantakera Pava oñaakanterone iriñeetantyaarori irovaneenkaro. Iroñaakatajaantakera irantero. ³³ Notomiite, kapichetapaakera nosaikimoyetanaimi. Osheki pinkokovavetaiyaana eerokaite, iro kantacha eero piñagaana, Irojatziri nokantzitakariri asheninkapayeeni judío, irojatziri napiitziyaamiri nonkantemiro eerokaite, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka. ³⁴ Jiroka ovakerari nokantakaantane. Ontzimatyeeera petakotavakaayetaiya. Nokempitara naaka netakoyetami, ari pinkempitanaiyaari eerokaite, petakotavakaayetaiya. ³⁵ Aririka petakotavakaanaiya eerokaite, ari iriyoyeetaimi maaroiteni eerokayetake niyotaane."

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Ikanta Simón Pedro josampitanakeri Jesús: "Pínkatharí, ¿tsikama piyaateka?" Ari jakanake Jesús, ikantzi: "Tsika janta niyaate naaka, eero okantzi poyaatena eerokaite iroñaaka, irooma apaata ari onkantake poyaatena." ³⁷ Ikantanake Pedro: "Pínkatharí, ¿opaitama eero okantanta noyaatemirori iroñaaka? [Aritake noshineventakyaami!]" ³⁸ Jakanakeri Jesús, ikantziri: "¿Omaperoma pishineventyaana? Aña tek-eramintha iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkante: 'Te niyoteri Jesús.' Omapero."

Iri Jesús oshiyarori avotsi jareetantaitari Ashitairiki

14 "Eero povashirevaitaiyani. Pavantaiyaari Pava, pavantaiyaana eejatzi naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari tzimatsi osheki tsika anampitapaiyaaro. Eeromi otzimi, eero nokantavaitzimi niyaatai novetsikayetapaimi tsika pinampitapaiyaaro. ³ Aririka niyaatai, aririka novetsikayetaimi tsika pisaikai, ari nompishaitaimi naayetaatemirori, onkantya pintsipantaiyaanari eerokaite tsikarika nosaikajaantai naaka. ⁴ Piyotaiyironi eerokaite avotsi jiyaatantaitari tsika nosaikai." ⁵ Ari ikantanake Tomás: "Pínkathari, te niyotaiyeni tsika piyaate. ¿Tsikama nonkantyaaka niyotantyaarori avotsi?" ⁶ Jakanake Jesús, ikantzi: "Naakara 'Avotsi,' 'Kyaaryoori,' 'Añaantarentsi.' Intaanira impampithavookitayeetaina naaka, ari irareeyee-

tachari jaka "aripaitera ikamaaritanake," tera iro kantakaanterone jovavakaro Judas tanta, okanta ikamaaritantanakari, aña iriitajaantake kantakaashitakarori ikamaaritantanakari.

taiya janta Ashitanariki. ⁷ Arimi piyoperotaiyenanemi, ari piyotairimi eejatzi Ashitanari. Aña aritake piyotzi-tataikari iroñaaka, iriitake piñaapiintakeri.”

⁸ Ikantanake Felipe: “Pinkathari, intsityaa poñaakenari Ashitamiri, tekatsi pashine nonkove.” ⁹ Ari ikantanake Jesús: “Felipe, ari osamanitake notsipayetakami eerokaite, ¿tekerama piyotena? Ikaratzi ñaakenari naaka, jiñaakeri Ashitanari. ¿Opaitama pikantantari?”

¹⁰ ¿Tema pinkempisantena ari nokaratziri Ashitanari, ari ikaratana irirori? Okaratziri nokantayetziri, tera naaka nintakaashivaityaarone noñaaventemiro. Aña iri Ashitanari tsipashiretanari, iriitake antakaajaanarano irantavaitane. ¹¹ Pinkempisantena ari nokaratziri Ashitanari, ari ikaratana irirori. Okompitzimotamirika iroka, irooty pinkempisantaajate notasonkaventantayetake.

¹² Inkarate kempisainane naaka, ari intasonkaventantayetai eejatzi. Aritake irimaperotanakero intasonkaventante, anaanakero okaratziri jiñaakoyee-takenari, tema niyaatzimatai naaka nontsipatapayaari Ashitanari. Omaperora. ¹³ Maaroni pairyagainane naaka inkovakoyetaina iñaañaatana, aritake nomatakenari. Ari onkanta intharomentayeetantayari Ashitanari, okantakaantziro jimatzimotantakeri Itomi. ¹⁴ Ompaityaarika pinkovakoyetainari pimpairyagaina naaka, aritake nomatakemiro.”

Ishinetaantaitziri Tasorentsinkantsi

¹⁵ “Aririka petakoyetaiyaana, aritake pinkempisantairo nokantakaantane. ¹⁶ Ari nonkampitairi Ashitanari irotyaantemi pashine Ookaakoventaneri, ¹⁷ Tasorentsijanori irinatye, iriitake tsipashiretapiintaiyaamine. Iriima osavisatziite eero isaikimotziri, tema te onkante iriñeeri te iriyoteri eejatzi. Irooma eerokaite piyotaiyirini, tema isaikimotakemi, iriira nampishiretan-taiyaamine.

¹⁸ Eerora pikempitakotari miritzi jookaventayeetziri, ari nompiyashitaimi. ¹⁹ Irootaintsira, eero jiñaayetaana osavisatziite. Iro kantacha eerokaite ari piñaayetaina, kañaaneri pinkantayetaiya tema kañaaneri nonatzi naaka. ²⁰ Aripaitera piyoyetai notsipashiretari Ashitanari, eejatzi eerokaite pitsipashiretana, ari nokempitari naaka notsipashiretami eerokaite. ²¹ Inkarate kempisantavaanteyetainane, joñaakantziro kyaaryooperoini jetakotana. Irootake iretakotantaiyaariri Ashitanari, eejatzi naaka ari netakotaiyaari, ari noñaakayetaiyaari.” ²² Ikanta Judas (kaarira Iscariote) josampitanakeri: “Pinkathari, ¿Opaitama poñaakantaiyaanari naakaite, eeroya poñaakayetaari pashineete?” ²³ Jakanake Jesús: “Ikaratzi etakotanari naaka, ikempisantavaantetana. Irootake iretakotantaiyaari Ashitanari. Ari nokaratairi Ashitanari nontsipashireyetaiyaari irikaite. ²⁴ Iriima kaari etakotyaanane, ipiyathavaantetakana. Tera naaka iyotashivaityaarone okaratziri nokantayetakemiri, aña Ashitanari otyaantakenari iri iyotakaayetakenarori.

²⁵ Nokamantatziimiro maaroni irokapayeeni eenirora nosaikimoyetzimi. ²⁶ Iriima Tasorentsinkantsi,

Ookaakoventaneri, irotyaantemiri Ashitanari intzime impoyaatyaanani, iriira iyotakaapaakemirone maaroni, impampithashiretakaayetaimiro okaratziri nokantayetakemiri. ²⁷ Kameethara pisaikayetai. Tera iro noñaaventashitya tsika okanta isaikakaantzi osavisatziite. Aña naaka matzirori onkanta pisaikantaiyaari kameethaperoini. Eero povashirevaitashita, eero pitharovavaitashita eejatzi. ²⁸ Aritake pike-mayetakena nokantake: ‘Iro niyaatai, impoña nompiye ari ankaratai asaikayetai.’ Arimi petakoperoyetaanami, eeromi povashirevaitami nookayetanaimira, aña aritakemi pinkimoshireventakenami piyotakera niyaatatye Ashitanariki, anaataikenari iroñaaka natziritapaintzira. ²⁹ Nokamantzitatyaamirora iroka, onkanta pinkinkishiretantyaari apaata, omonkara-paitetapaakyaarika. ³⁰ Eerora nonkinkithavaitzitakaayetyaami, tema aatsikitake pinkathariventantashivetachari kipatsiki. Okantavetaka te ipinkathariventana naaka. ³¹ Aritake onkantaari, onkanta iriyotantyaari osavisatziite netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaratziri ikantanari irirori. Pinkatziyeyeni. Thame aate.”

Ikempitaro Jesús oponkitzithapero pankirentsi

15 Eekero ikantanakitzi Jesús: “Naakara kempitarori oponkitzithaperori pankirentsi. Iriima Ashitanari iri kempitakariri itzimi pankitzirori. ² Eerorika okithotzi nohevatha, ichekathatziro ashitarori. Irooma otzimi kithotatsiri, jovameethachevatziro, jovaankiityaakotziro inkene onkithoperote. ³ Kempivaitaka iroñaaka aritake kaankiityaakoyetakemi eerokaite, okantakaakami ñaantsipayeeni nokamantayetakemiri. ⁴ Aparoni ohevatha pankirentsi otzimi chevoryaathataintsiri eero okithotai, aña ontzimatyeshookantyaaro oponkitzitha. Ari okempitari eejatzi eerorika poisokerotana, eerora okantzi pantayetairo kameethari. ⁵ Naakatake kempitakarori oponkitzitha pankirentsi, irooma eerokaite pikempitakaro nohevatha pinayetatziri. Ikaratzi oisokerotanari naaka ari nokempitzitakariri irirori, kempivaitaka oshekimi inkithoperotai. Eerorika pitsipashireyetaana, tekatsira pantayetai. ⁶ Ikaratzi kaari oisokerotyaanari naaka, ari nookaventayetairi. Ari inkempitayetaiyaaro okamachevathatzi pankirentsi, jaayetziro intagaitero. ⁷ Oisokerorika povayetaina, pinkyaaryoventanairorika okaratziri niyotaaayetakemiri, pinkovakotairi Ashitanari opaiyetarika pikoviri, aritake irimatakemiro. ⁸ Aririka pimatanairo joshiyakaaventayeetakero kithokiperotatsiri pankirentsi, aritake iriyoyeetaimi omapero niyotaaaneyetaami. Iroora iriñaapinkathayeetantyaariri Ashitanari. ⁹ Iniroite netakoyetakami, noshiyakari Ashitanari jetakotana naaka. Panintaavaityaarora netakoyetaami. ¹⁰ Eekerorika pinkempisantanakityeero nokantakaantane, ari panintaavaitaiyaaro netakotanka, nokempitairora naaka nokempisantavaantetziri Ashitanari nanintaavaitaro iretakonka. ¹¹ Iro nokamantamirori iroka inkene ankarataiyeni ankimoshirete, irootake pinkimoshiretziitantaiyaari eeroka.

¹²Jiroka nokantakaantane: Ontzimatyete petakotavakaayetaiya nokempitairora naaka netakoyetaami eerokaite. ¹³Tsikaarika itzimi shineventariri inkamimenteriri irapatziyane, joñaakantatziirora jetakotziitanta. ¹⁴Naapatziyane pinayetatzi eerokaite aririka pantanairo okaratzi nokantzimiri. ¹⁵Aritapaake nokempitakaantami onampitaari, tema aparoni onampitaari te iriyote okaratzi jantayetziri onampitariri. Aña nokempitakaantaami naapatziyane, tema nokamantaimiro maaroni ikantanari Ashitanari. ¹⁶Tera eerokaite iyoshiitakenaneri, aña naaka iyoshiitayetaimi eerokaite. Naakatake otyaantayetemine piyaayete tsikaarika, pinkempitakotaiyaaro pankirentsi kithoperotatsiri, ari pinkantapiintanakityeeya. Ari onkantya irimayetan-taiyaamirori Ashitanari ompaityaarika pinkovakotenari pimpaiyaayetainarika. ¹⁷Jirokatake nokantakaantzimiri: Ontzimatyete petakotavakaayetaiya.”

Inkisaneentayetanakemi osavisatziite

¹⁸“Aririka piñaayetakero inkisaneentayetanakemi osavisatziite, pinkinkishiretero ari ikantaitakena naaka ikisaneentavaitaitakena. ¹⁹Eekeromi poshiyaakotyaari osavisatziite, ari iretakoyetakyaamimi, ikempitavakaara irirori jetakotavakaiyani. Iro kantacha niyoshiitayetaimira naaka, pikempiyayetari osavisatziite, irootake ikisaneentantamiri. Kempivaitaka iroñaaka kaarimi eeroka osavisatziite. ²⁰Pinkinkishiretero nokantzitakamiri: Tera iñaapinkathayetziri aparoni onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Ari inkempitayeetemi eerokaite inkovayeete irovaitemi, inkempitayeetenara naaka. Ari okempitari eejatzi ikaratzi kempisantavaantetakenari naaka, aritake inkempisantayetaimi eerokaite. ²¹Iro inkovayee-tantyaari irovayeetemi, naakatake irovimentaitemi, okantakaantziro tera iriyotaina iri Pava otyaantakenari. ²²Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eerorikami nopokimi niyotaaayetairi. Iro kantacha iroñaaka eerora okantai irookaakoventaiyaro iyaariperonka. ²³Ikaratzi kisaneentakenari naaka, ikisaneentzitakari eejatzi Ashitanari. ²⁴Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eeromi notasonkaventzimoyetakeri okanta jiñaayeeantakarokaa kaari jiñaapiintaitzi. Okantavetaka jiñaayetakero irokapayeeni, eekero ikisaneentatyaana, ikisaneentzitakari eejatzi Ashitanari. ²⁵Ari okantzimaita, tema ontzimatyete omonkaratya osankinarentsi, kantatsiri:

Ikisaneentashivaitaitakana.

²⁶Iro kantacha aririka impokake ‘Ookaakoventaneri,’ Tasorentsiperotatsiri, intzime notyaantapaimiri nontsi-patyaari Ashitanari, iriitakera iyotaashiretakotantapaakenane naaka. ²⁷Impoña pinkinkithatakoyetaina eerokaite, tema ari pitsipayetzitakana ovakeraini etantakarori.”

16 “Iro nokantayetanamirori irokapayeeni, eero povashaantantaro paventaashiretyaana. ²Ari piñaayetakero eero ishineyetaimi pinkyagai tsika japatotapiintaita. Ari piñaayetakero eejatzi irovayeetemi, iriñaajaantayeete jantatziiniri Pava kameethari. ³Iro ir-

imatantyaarori iroka, tema te iriyoteri Ashitanari, te iriyotena eejatzi naaka. ⁴Aririka omonkaratakya iroka, iroora pimpampithashiretakotantyaarori nokantayetakemiri. Irootakera neevatantamirori nokamantzimiro.”

Jantakaantziri Tasorentsinkantsi

“Tera nonkamantzityaamiro ovakeraini iroka, tema irojatzi notsipayetami. ⁵Iro kantacha iroñaaka jataana nontsi-patapaiaari itzimi otyaantakenari. Iro kantacha tekachaajaini osampitakoventerone tsikara niyaatai, ⁶intaani povashiretaiyani pikemakenara nokantakemiro irokapayeeni. ⁷Iro kantacha pinkemnonkantemiro kyaaryoori. Iroora kameethatzi-motzimiri eerokaite niyaatai. Tema eerorika niyaatai, eerora ipoki paitachari ‘Ookaakoventaneri’ intsipashiretapiintayetaiyaami. Iroora aririka niyaatai, naakatajaantake otyaantapairine. ⁸Aririka impokapaake Tasorentsinkantsi, iriira ooñaarontapaakeneriri ikinkishirevaishitari osavisatziite, tema ikenakaashivaitakero ikinkishiretakotaro tsika okantakota kaariperonkantsi, tsika okantakota kameethashirenkantsi, tsika okantakota iyakoventantsi. ⁹Ari iriyotakaayetairi iroora kaariperonkantsi eerorika ikempisantayeetana naaka. ¹⁰Ari iriyotakaayetairi iroora kameethashirenkantsi, nomatziroora naaka novameethashiretantzi, tema niyaatairika Ashitanariki eero jokiyetaana. ¹¹Ari iriyotakaayetairi itzimi jiyakoventayetakeri, iriitakera irika pinkathariventashivaitakariri osavisatziite.

¹²Eenirotsi osheki onkarate nonkantemiri, iro kantacha iroñaaka kempitaka aritake anaanakemi nokantayetakemiri. ¹³Aririka impokake Tasorentsijanori, iriitake iyotakaapaakemirone maaroni kyaaryoori. Tema eero iñaavaitashivaitaro ikovakaashitari irirori, aña inkamantantayetero ikemakeri. Ari iriyotakagaimiro onkarate avisayetatsine apaata. ¹⁴Iri kemayetajaanainane noñaavaitero, impoña irovaakayetaimiro eerokaite, ari onkantya iriyotantayeetaiyaarori novaneenaro. ¹⁵Tema okaratzi jiyotanetari Ashitanari, irojatzi niyotanetari naaka. Irootake nokantantakarori: ‘Iri kemayetajaanainane noñaavaitero, impoña irovaakayetaimiro eerokaite.’”

Onkantavetya povashiretya, aritake pinkimoshireyetai

¹⁶“Kapichetapaake eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñaayetaana eejatzi. Tema niyaataatye naaka Ashitanariki.” ¹⁷Ikanta iriyotaane josampitavakaanaka: “¿Opaitama ikantakotziri? Ikantayetakai kapichetapaake eero añaayetairi, iro osamanivetakya ari añaagairi eejatzi, tema iriyaataatye Ashitaririki. ¹⁸¿Opaitama ikantakotziri ‘kapichetapaake?’ Te anke-mathatero opaita iñaaventziri.” ¹⁹Ari jiyotake Jesús ikovaiyatziini irosampiteri, ikantanakeri: “Nokantayetakemiri: ‘Kapichetapaake, eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñaayetaana eejatzi.’ ¿Irootakema iroka posampitavakaamentari? ²⁰Ari piñaayetairo pi-

raavaitaiya, ovashiretziita pinkantayetaiya, piñaaminthaterira osavisatziite ikimoshiretaiyini. Onkantavetya povashiretziitaiyaani, aritakera piñeero pinkimoshireyete. Omapero. ²¹ Aririka ontzimaanitzimate aparoni tsinane, okemaantsivaita. Iro kantacha aririka intzimake ovaiyane, ompeyakotanakero okemaantsivaitaka aña okimoshireventanakitziiri eenchaanikite. ²² Ari onkempityaari eejatzi, ontzimatyepovashireneentavaiya eerokaite iroñaaka. Iro kantacha aririka piñaavaina, osheki pinkimoshiretanai, tekatsi ovashiretakaiyaamine. ²³ Apaata tekatsira posampitainari naaka. Tema iri Ashitanari matayetaimirono ompaityaarika pinkovakotenari pimpairyayetainarika. ²⁴ Tema pamanapiintayetzirira Ashitanari pikovakoyetziri opaiyetarika, pikampiminthavaitashitakariri. Irooma iroñaaka aririka pinkovakoyetairi, ontzimatyepimpairyapiintaina naaka. Arira pinkantya pinkovakotapintairi, aritake irimatakemiro, irootake pinkimoshiretziitantaiyaari.”

Noitsinampaakero naaka osavisato

²⁵ “Noshiyakaaventatziimiro maaroni irokapayeeni noñaaventakemiri. Iro kantacha irootaintsi omonkaratya eero noshiyakaaventayetaimiro, aña koñaaroini noñaaventaimiri Ashitairi. ²⁶ Apaata, ari piñaayetairo eerokaite pimpairyagaina pinkovakoyetaririka Ashitanari. Tera naaka kampitakoven-taimine. ²⁷ Tema iriitajaantake Ashitairi etakoyetaami eerokaite. Iro jetakoyetantaamiri, tema eerokaite petakoyetaana naaka, tema pikempisantaiyakena ari nopoñaakari naaka Pavaki. ²⁸ Noshitovanake Ashitairiki okanta nopokantanakari jaka kipatsiki. Iroñaaka nookaventanairo kipatsi iro nompie Ashitairiki.”

²⁹ Ipoña ikantaiyanakeni iriyotaane: “Iroñaakara koñaatanake piñaavaitziri, te poshiyakaaventavaitero. ³⁰ Noñaayetakemi iroñaaka piyotziro maaroni tsikarika opaiyeta, te onkovajaantya intzime impaitya osampitemine, aña piyotziro opaiyetarika ikinkishireyetairi. Irootakera nokempisantantari omapero pipoñaaka Pavaki.” ³¹ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Arima, kempisantayetaimima iroñaaka? ³² Monkarapaitetzimatapaaka. Iroñaakara, piñaayetero aparopayeeni eerokaite poivaraiya pinkenayete tsikarika, ari pookaventanakena apaniroini. Iro kantacha temaita nosaika apaniro, aña Ashitanari tsipatanari. ³³ Nokamantayetzimiro maaroni iroka onkantya piñaantyaarori kameetha pisaika pintsipatyaana naaka. Jaka osaviki, osheki piñaayetero eerokaite piñaashivaityaaro. Iro kantacha, pishintsishireyete. Tema noitsinampaataikero naaka osavisato.”

Jesús jamanakotziri iriyotaane

17 Ikanta ithonkakero ikantayetakero irokapayeeni, amenanake Jesús inkiteki, ikantanake: “Ashitanari, monkarapaitetapaaka. Poñaakantayetairo iroñaaka irovaneenkaro pitomi, ari onkantya iroñaakantantyaarori pitomi eejatzi povaneenkaro

eeroka. ² Eerokatake ovakeriri okanta ipinkathariventantakariri maaroitene atziri, ari onkantya inkañaaneyetakaantyaarori ikaratzi pashitakaakariri. ³ Aririka iriyoyeetaimi apaniro Pipavaperotzi eeroka, iriyoyeetairi Jesucristo itzimi potyaantakeri, arira inkañaanetakaaayetairi. ⁴ Noñaakantakemiro povaneenkaro jaka kipatsiki, nothotyaakemirora pikantakenari nantero. ⁵ Pishinetena nontsipataiyaami iroñaaka, Ashitanari, ari ankarate añaayetairo avaneenkaro akempitara pairani tekeramintha ovetsikero kipatsi.

⁶ Irikaite piyoshiitairi pashitakaanari, niyotaaayetairi niinkarika eeroka. Eerokatake ashitzitakariri, ipoña pashitakaayetanaari naaka. Nokempisantaayetaimiri piñaane. ⁷ Ikinkishireyeta iroñaaka, okaratzi niyotanetari naaka, eerokatake iyotakaayetanarori. ⁸ Niyotaaayetairi okaratzi piyotakaayetaanari, ikempisantayetanakero irikaite. Ipampithashiretanai kyaaryoo nokaratzi eeroka, ikempisantayetanai eerokatake otyaantakenari. ⁹ Naakatake kampitakoventziri irikaite. Tera iri nonkampitakoventatziiri itzimi pashitakaanari. ¹⁰ Maaroni nashitari naaka irijatzi pashitari eeroka. Ikaratzi pashitari eeroka irijatzi nashitari naaka. Tema iriyetake oñaakantayetairori novaneenkaro. ¹¹ Eero nosaikanaai jaka osaviki, niyaataira naaka nonkaratapaimi eeroka, irooma irikaite eekero irisaikanaatyete. Ashitanari Tasorentsi, pinkempoyaaventerori onkantya impairyapiintantyaamiri, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari eejatzi, akempitavakara aaka. ¹² Eenirora notsipayetarori jaka osaviki, naamaakoventayetarori, nokempoyaaventayetziri okanta ipairyapiintantamiri. Eerora itzi-mayetai peyashivaitaachaneri, apatziro inkantakaiyaaro ipaiyeetziri ‘Otomipi peyashivaitaantsi,’ tema ari onkantya omonkaratantyaari oñaaventakeri Osankinjanorentsi. ¹³ Iroñaaka niyaatai pisaikinta eeroka. Irootake nokantantayetarori irokapayeeni eenirora nosaiki jaka osaviki, onkantya inkempitantyaanari naaka inkimoshiretaiyeni kameethaini irikaite. ¹⁴ Niyotaaayetakeri piñaane, iro kantacha osheki ikisaneentaitanakeri, tema te ikempitanaari osavisatziite, nokempitara naaka te osavisatzi nonatyete. ¹⁵ Te nonkovakotemi paayetairi isaikira jaka osaviki, intaani pinkempoyaaventayetairi ikaariperotakaitzirikari. ¹⁶ Nokempitara naaka te osavisatzi nonatyete, eejatzi irikaite te iroshiyanaiaari osavisatziite. ¹⁷ Pintasorentsishiretakairi irakoventantyaarori kyaaryoori. Tema kyaaryoori onatzi piñaanetari eeroka. ¹⁸ Pikempitaakena naaka potyaantakena nosaikimoyeteri osavisatziite, ari nonkempitzityaarori naaka notyaantayeteri irisaikimoyeteri. ¹⁹ Okovaperotatya iroñaaka nontasorentsishiretai noshineventaiyaarira irikaite, ari onkantya intasorentsishireperotantaiyaari eejatzi irirori.

²⁰ Tera intaani nonkampitakoventerori irikaite, aña nonkampitakoventzitari eejatzi inkarate kempisaintainane aririka inkinkithatakaayetairi irikaite. ²¹ Namakoventziri maaroni irikaite onkantya

irovithaavakaantaiyaari, aparoni inkantaiya irovithaanaiyami eeroka. Ashitanarí, akempitara aaka ovithaavakaiyani, ari inkempiyetai yaari eejatzi irovithaavakaaperotaiya, onkantya inkempisantantaiyaari osavisatziite eerokatake otyaantakenari. ²² Iroka novaneenkaro, okaratzi poñaakayetakenari, irojatzinomatairi naaka noñaakayetairi iriroriite. Arira onkantya irovithaavakaantaperotyaari, akempitavakaara aaka. ²³ Tema pitsipashiretana eeroka, ari nonkempitzitakyaari eejatzi naaka nontsipashiretaiyaari iriroriite, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari. Iro inkinkishiretantayetaari osavisatziite eerokatake otyaantakena, iniroite petakoyetakari pikempitaakenara naaka iniroite petakotakana. ²⁴ Ashitanarí, eerokatake ashitakaayetakanariri irikaite, nokovi intsipayetaiyaana tsika janta nosaikai naaka, onkantya iriñaantaiyaarori novaneenkaro. Eerokatake ovaneenkataakanari, tema petakotzitaikana tek-eramintha ovensikyaata kipatsi. ²⁵ Ashitanarí tam-patzikashireri, te iriyotaiyemine osavisatziite. Iro kantacha naaka niyotzimi, eejatzi ikempiyetaka irikaite jiyotzi eerokatake otyaantakenari. ²⁶ Niyotaayetairi ni-inkama eeroka, eekerora niyaatakaatyero niyotairi, tema nontsipashiretaiyaari, netakoyetai yaari pikempitaakenara naaka petakotakana.”

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 Aritake ithonkanakero ikantayetakero iroka, shi-tovanake Jesús itsipatanaari iriyotaane iriyaatero intatsikeronta ovaryeenkaari ipaiyeetziro “Cedrón.” Ari otzimiri pankirentsimashi, tsika janta isaikapaake Jesús itsipayetakari iriyotaane. ² Jiñiitaro eejatzi irika Judas itzimi pithokashitantachane, tema ari isaikaapiintziriri Jesús iriyotaane janta. ³ Ari jareeta-paaka Judas itsipatapaakari ovayiriite, ikonovakari kempoyaaventaneri jotyaaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, irotyaantane eejatzi Fariseo-payeeni. Joirikayetaapaakero irovantamento, jamake eejatzi irootamento. ⁴ Iro kantacha Jesús jiyotzitakero maaroni avishimoterine, ishitovashitanakeri, josampitavakeri: “¿Ipaitema pikokovatziri?” ⁵ Ikantaiyini irikaite: “Nokokovatziri Jesús Nazaret-satzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakatake.” Irika Judas itzimi pithokashitakariri, ari ikaratakeri irikaite. ⁶ Jiñaavaitanakera Jesús, ipiyaponthotaiyanakani itaapiiki, tyeyanakeni. ⁷ Japiitanakeri Jesús, josampitziri: “¿Ipaitema pikokovatziri?” Japi-itaiyanakero irirori, ikantzi: “Nokokovatziri Jesús Nazaret-satzi.” ⁸ Ari japiitanakeri Jesús, ikantzi: “Aritake nokantakemi naakatake. Naakarika pikokovataiyini, potyaantairi irikaite notsipayetakari, iriyaayetaita.” ⁹ Ari omonkaratari ikantzitajaantakeri Jesús: “Ashitanarí, ikaratzi pashitakaakanari, eero ipeyakaantavaita aparoni.” ¹⁰ Ikanta Simón Pedro, otzimimotziri irirori irosataamento, jinoshikanakero, itotzitakeri iyempitap-eronampi aparoni paitachari Malco, inampirera omperatasorentsijanori. ¹¹ Ipoña Jesús, ikantanakeri Pedro: “Povairo posataamento. Aña iri Ashitanari shine-

takenari nonkemaantsivaityaaro iroka, ¿eeroma okantzi nomonkarayeneri?” †

Jaayeetanakeri Jesús omperatasorentsijanoriki

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ikanta ovayiriite itsipatakari ijevare, eejatzi ijevare kempoyaaventaneri irotyaantane judío-payeeni, joirikanakeri Jesús, joosotanakeri. ¹³ Ari jetapaintaro ikenakaanakeri ipankoki Anás. Tema iriitake irikonkiri Caifás itzimi omperatasorentsijanotatsiri. ¹⁴ Irika Caifás iriitajaantakera kantakeriranki judío-payeeni: “Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkamimentayetai.”

Pedro ikyaaake iniyankiirentsita Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, joyaatakoventakeri Jesús. Irika pashine iyotaari, iñaapiintane jinatzitzi omperatasorentsijanori, irootake ikyaaantapaakari joyaatakoventakeri Jesús. ¹⁶ Iriima Pedro ari ikatziyapaakari jantakironta otantontsiki. Irootake irika iyotaari iñaatapiintane omperatasorentsijanori, ikinkithavaitakaantakarori aamaventarori ashitakorontsi, iro ominkyaantakariri eejatzi Pedro. ¹⁷ Okanta aamaventarori ashitakorontsi, osampitakeri Pedro: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Tera naaka.” ¹⁸ Tema okatsinkaityaatziira, irikaite onampitaari itsipayetakari kempoyaaventaneri jovaampataiyakeni paampari. Ari isaiki jakitsitaiyani. Ari itsipataiyakarini eejatzi Pedro irikaite, jakitsitaiyarini paampari.

Anás josampitziri Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Ikanta omperatasorentsijanori jetanakari Jesús josampitakoventziniri iriyotaanepayeeni, ipoña okaratzi jiyotaantayetakari. ²⁰ Ari ikantanake Jesús: “Nokinkithatakaapiintakeri maaroitene atziriite. Niyotaantapiintake japatotapiintaita eejatzi janta tasorentsipankoki, tsika japatotapiintaiyani maaroni judío-payeeni. Tetya nomanakaiyaaro okaratzi nokinkithayetziri. ²¹ ¿Opaitama posampitantanari naaka? Posampitayeteri ikaratzi kemayetakenari. Iriiyetake iyotzirori okaratzi nokantayetakariri.” ²² Ikan-takerora Jesús iroka, aparoni kempoyaaventaneri ipasavorotanakeri, ikantziri: “¿Arima pinkanteri pakeri omperatasorentsijanori?” ²³ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsirika kaariperori noñaavaitakeri, pinkantenaro tsika otzimi. Aña okaratzi noñaavaitakeri kameetha onatzi. ¿Opaitama pipasavorotantanari?” ²⁴ Ikanta Anás jotyaaantakeri janta Caifás-ki itzimi omperatasorentsijanotatsiri, joosotaka.

† Jiroka ikantakotakeri jaka Jesús: “Iri Ashitanari shinetakenarori nomiretyaaro kepishaari.” Tema iro oshiyakaaventacha aririka inke-maantsivaitya, okempivaitaro jimireyeetaro kepishaari.

Ikantzi Pedro: Te noñeeri naaka Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Irojatzia ikatziyaka Pedro jakitsivaita paampariki. Ari josampiitakeriri: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tera naaka.” ²⁶ Ikanta osamaniityaake josampitairi eejatzi aparoni inampire omperatasorentsijanori, iriitakera isheninkathori itotzitakeri inkaaranki Pedro iyempita, ikantziri: “¿Kaarima eeroka noñaake itsipatami janta pankirentsimashiki?” ²⁷ Ari japiitanakero Pedro jotekañaanetantzi, aripaitera jiñaanake tyoopi.

Jaayeetanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5, 13-25)

²⁸ Tema aritake kitaitzimatake, jomishitovaitanairi Jesús ipankokira Caifás, jaayeetanakeri isaikinta Pilato ijevarite Roma-satzi. Te inkyeeyapaakeni judío ipankoki Pilato, tema aririka inkyaaavankotakeri ipiyathakaro Ikantakaantaitane ikitevathatantaitari, eerora okantzi iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi. ²⁹ Irootake ishitovantapaakari Pilato, ikinkithavaitakairi, ikantziri: “¿Opaitakama jantakeri irika shirampari?” ³⁰ Ikantaiyini irirori: “Eeromi ikaariperotzimi irika, eeroty namirimi jaka.” ³¹ Ari ikantzi Pilato: “Paanairi eerokaite, povasankitairi tsika okantzira ikantakaantaitzimiri.” Ikantaiyanakeni judío-payeeni: “Aña te pishinetapiintaiyena noveri nosheninkaite.” ³² Ari omonkaratakari ikantzitajaantakariki Jesús tsika onkantya irovamaayeeteri.

³³ Ipoña ipiyanaka Pilato ikyaapaintzi inthomoi ipankoki, ikaimapaakeri Jesús, josampitakeri: “¿Eerokatakema Ivinkatharite judío-payeeni?” ³⁴ Ari ikantzi Jesús: “¿Piyotashitaroma iroka posampitanari? Kempitaka tzimatsi ipaita kantakemiri niinkarika naaka.” ³⁵ Jakanake Pilato: “¿Naakama judío? Aña iri pisheninkaite amakemiri jaka itsipayetakari ijevare omperatasorentsitaari. ¿Ipaitema pantakeri?” ³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Te nompinkathariventante naaka jaka oosaaviki. Ari onkantyaami, aritakemi piñaakemi osheki novayirite kisakoventyaanari, eero jaakaanantana judío-payeeni. Iro kantacha tera ari nompinkathariventante jaka.” ³⁷ Japiitanakeri Pilato josampitanakeri: “¿Arima, eerokatake Pinkathari?” Ari ikantzi Jesús: “Eerokatake kantaintsiri. Irootake notzimantakariki, irootake nopokantakariki jaka kipatsiki noñaaventairo kyaaryoori. Tema ikarayetzi kamaitanaarori kyaaryoori, ikempisantavaanteyetana.” ³⁸ Ari ikantzi Pilato: “Irojatzitaveetacha, kyaaryoori.” Ikantanakerira, shito vanake ipiyotaiyakani judío-payeeni, ikantapairi: “Tetya noñeero ompaitya inkenakaashityaari irika shirampari.

³⁹ Poimoshirenkapaitetapiintziro Anankoryaantsi, pametapiintaiyaroni nomishitove aparoni jaakaan-taitziri. ¿Nomishitovakaantairima ipaiyeetziri ‘Pivinkatharite?’” ⁴⁰ Ari ikaimaiyanakeni maaroiteni, ikantaiyini: “Eero pomishitoviri irika! Iri pomishitove Barrabás!” Irooma irika Barrabás, koshintzi jinatzi.

¹⁹ Ikanta Pilato ipasatakaantakeri Jesús. ² Ikanta ovayiriite jampitatapotake kitochee ikempitakaantakero amathairentsi, jamathaitakaakari Jesús. Ipoña ikithaatantakariki jonkeromaitatsiri kithaarentsi. ¹³ Ipoña ipiyotzimentapaakari, ishirontzimentavaitari ikantaiyirini: “Iirikataa Ivinkatharite judío-payeeni!” Ipasavorotzimaitari. ⁴ Eejatzi ishitovapai Pilato, ikantapairi judío-payeeni: “Pameneri, jirika nomishitovakeri onkantya piyotantyaari te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁵ Ari ishitovakaapaakero Jesús jamathaitayeetantakariki kitocheetapo iitoki, ikithaayee-tantakariki eejatzi jonkeromaitatsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “Iirika shiramparika!” ⁶ Ikanta jiñaaavakerira ijevare omperatasorentsitaari ipoña kempoyaaventaneri-ite, ikaimaiyanakeni, ikantaiyini: “Iimpaiyakotakaan-teri! Iimpaiyakotakaan-teri!” Ipoña ikantzi Pilato: “Jirika paanakeri eerokaite pimpaiyakoteri, tema naaka te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.”

⁷ Jakaiyanakeni judío-payeeni: “Tzimatsi naakaite Ikantakaantaitanari, ontzimatyte irovamagaiteri irika, tema ikempitakaantashivaitaka Itomi Pava.” ⁸ Ikemavakera Pilato ikantaiyakeni ikempitakaanta Itomi Pava jinatzi, osheki itharovanake. ⁹ Eejatzi ipiyanaa inthomointa ipankoki, josampitapaakeri Jesús: “¿Tsikama pipoñaajaantaka eeroka?” Iro kantacha Jesús te irakeri.

¹⁰ Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ¿Tema piyote pinkathariperori nonatzi naaka, ari onkantake nompaiyakotakaan-teri, ari onkantake eejatzi nomishitovakaantaimi?” ¹¹ Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: “Eeromi ishinetakemiromi Jenokisatzi, eeroty pipinkathariventaperotaajanami. Irootakera nokantantari naaka, iritake maperotainchari ikaariperotake itzimi amakenari jaka, anaanakero piyaariperonka eeroka.”

¹² Aripaite ikokovavetanaka Pilato iromishitovakaantairimi Jesús, iro kantacha eekero ikaimakotaiyatziirini judío-payeeni ikantaiyirini: “Aririka pomishitovakaantairi irika, tera paapatziyari pivinkathajanorite César! Tema itzimirika kempitakyaarine irika, ikempitakaantashivaitaka pinkatharimi irinatye, ikisaneentatziiri César!” ¹³ Ikanta ikemavakera Pilato, jamakaanakeri Jesús, jagaitanakeri ipiyotzimentaitakariki, jomisaikapaakeri tsika jamenakoyeetapiintziri iyakoventaari, ipaiyeetziro “Mapipankaa,” iro ipaiyeetziri eejatzi iñaaneki hebreo “Gabata.” ¹⁴ Ikanta jovetsikaventa-paitetarora Anankoryaantsi iroimoshirenkayee-tantyaarori, ari tampatzikatapaake ooryaatsiri. Ikantziri Pilato irikapayeeni judío: “Iirika Pivinkatharite!” ¹⁵ Iro kantacha irikaite ikaimaiyini, ikantzi: “Inkame! Inkame! Iimpaiyakotakaan-teri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Kantatsima nompaiyakotakaan-teri pivinkatharite?” Ari jakaiyanakeni ijevare omperatasorentsitaari, ikantaiyini: “Intaanira César novinkathariteta, tekatsi pashine!” ¹⁶ Ikanta Pilato, joipiyeeri Jesús iraanairi judío-payeeni impaiyakoteri. Ari jaanakeriri.

† Tema irootake jameyetapiintaiyarini pinkathariite jamathaiyetaro poreryaayetatsiri, ikithaayetaro eejatzi kithaarentsi jonkeromaitatsiri.

Ipaikakoyeetakeri Jesús irojatzí ikamantakeri

(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷ Ikanta Jesús irijatzí anatanakero inchakota im-paikakotantyaari, iriyaate ipaiyeetziro "Atzirítoni," iro-jatzí ipaiyeetziro iñaaneki hebreo "Gólgota." ¹⁸ Ari ipaikakoyeetakeriri, itsipataitakeri apite atziri, aparóni jovatzikakoitake irakoperoriki, jovatzikakoitakeri pashine irampateki. ¹⁹ Ikanta Pilato jontarekakotakaantake ipaikakoyeetakeri Jesús aparóni osankinar-entsi, kantatsiri: "JESÚS NAZARET-SATZI, IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI." ²⁰ Osheki judío-paye-enee ñaanatakerori iroka osankinarentsi, tema te in-tainaperote osaiki nampitsi, tsika ipaikakoyeetakeri Jesús. Tema josankinayeetakeri iroka osankinarentsi iñaaneki hebreo, iñaaneki griego, iñaaneki Roma-satzí. ²¹ Irootakera ikantantakariri Pilato irikaite ijevare om-peratasorentsitaariite, ikantziri: "Eero posankinatziro: 'Ivinkatharite judío-payeenei.' Aña onkantatyeeemi posankinatakaante: 'Kempitakaantashivaitachari ivinkatharite judío-payeenei.'" ²² Iro kantacha Pilato, ikantanakeri: "Okaratzi nosankinatakeri, aritake ashi ovatyeeero osankinataka."

²³ Ipoña ovayiriite aritakera ipaikakotakeri Jesús, jayitanakeri imanthati, itotakero 4-kotate ipavakaayetakaró aparopayeenei. Ipoña jayitakeri ee-jatzí iithaare, tera ovavikotatyá, aparóni okanta jonty-eetziro irojatzí osaviki. ²⁴ Ari ikantavakaiyani ovayiriite: "Eero athatyaavaitziro iroka, intaani añaareventyaaro, ari añaero intzime ayerone." Arira omonkaratari Os-ankinajanorentsi, kantatsiri:

Ipavakaayeetakero nomanthati.

Iñaareventayeetakero noithaare.

Irootakera jimataiyakerini ovayiriite. ²⁵ Okanta janta ipaikakoyeetakerira Jesús ari osaikitakeri iriniro otsi-patakero irirento, María iinara Cleofas, ipoña María Magdalena. ²⁶ Ikanta Jesús jiñaakero iriniro, otsi-patakari okatziyaka iriyotaane itzimi jetakoperotari, ikantanakero iriniro: "Tsinané, iritakera pintom-intaiyaari irika." ²⁷ Ipoña ikantanakeri iriyotaane: "Irootakera pinirontaiyaari iroka." Aripaitera osaika-vankotanakeri irika iyotaari.

²⁸ Okanta avisayetakera maaroni iroka, iyotake Jesús aritake jimonkaratakero, ikaimanake: "¡Nomirevé!" Ari omonkaratari oñaaventakotakeriri Osankinajanorentsi. ²⁹ Ari othointakotakeri kepishaari janta chomoki. Jaayeetanake inchateva, jankoviitaitake atsimiyaaterone kepishaari, jovaankakoitakeri ipaan-tekira Jesús. ³⁰ Jatsimiyaavakero Jesús iroka kepishaari, ipoña ikantanake: "Othotyaapaaka maaroni." Ari ithamenkotanaka, jatashinenkatanake.

Josataamerekitaikeri Jesús

³¹ Ari monkarapaitetapaaka jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari. Irootake kaari ikovantaiyani judío-payeenei inkatziyakote ipaikakoyeetakeri kitaiteri-

† Kantakotachari jaka "inchateva," irojatzí ikantayeetziro pairani "isopo."

ki jimakoryaantaitari, tema iroka kitaite iro jiñaapinkathaperoyeetziro. Irootake ikovantakariri Pilato inkaraaporitakaanteri paikakotaari inkaman-tanakyaari thaankiini, irovatzikaryaakoyetairiite ee-jatzí. ³² Ikanta jiyaataiyanakeni ovayiriite, ikaraaporita-paakeri aparóni ikaratakari Jesús ipaikakoitziro, ipoña jimatakari pashine. ³³ Ari ipithokashivetanakari Jesús, jiñaatzí aritake kamake. Irootake kaari ikaraaporitanta-itari irirori. ³⁴ Iro kantacha, aparóni ovayiri josa-taamerekitantanakari irosataamento, ari iyovanakeri iriraane okonovakaro jiña. ³⁵ Itzimi kinkithatziro iro-ka, iritakera ñaajaantakerori. Omaperotaajatyaara ikamantzimiri ari onkantya pinkempisantantayetyaari eejatzí eerokaite. ³⁶ Tema iro avisantayetakari iroka-payeenei onkantya omonkaratantyaari okantzitakeri Osankinajanorentsi:

Eerora ikaraavaitziniri aparóni itonki irirori.

³⁷ Okantzitaka eejatzí Osankinajanorentsi:

Ari iramenakoyeetakeri irosataamerekitaikeri.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta okaratapaake iroka, José Arimatea-satzí, ikampitairi Pilato, ikantziri: "Pishinetenari naanairi Jesús." Irika José irijatzí kempisantakeriri Jesús, iro-mananekiini ikempisantzi itharovakaarira judío-paye-enei. Ikanta Pilato ishinetaakeneri. Jatake José, jaanairi. ³⁹ Ari ipokitapaakari eejatzí Nicodemo, itzimi jatashitakeriranki Jesús tsireni, jamakotapaake ikono-vaataitziro kasankaari, osheki otenanka iroka. ⁴⁰ Ipoña José itsipatakari Nicodemo jaanairi Jesús, iponatantakeri manthakintsi jashetantakero kasankaari. Iro jametaiyarini judío-payeenei ikitapi-intziro iyaminkarite. ⁴¹ Janta tsika ipaikakoyeetakeri Jesús, ari otzimiri pankirentsimashi, ari janta osaikiri ovakerari omorona tsika ikitaitziro kaminkari, tekera inkitayeetantyaaro. ⁴² Ari jovayeetakeri Jesús, tema okaarikiini osaikira iroka omorona, tema irootzimata-paake kitaite jimakoryaantapiintaiyarini judío-payeenei.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 Okanta avisanakera kitaite jimakoryaantaitari, eenirora otsireñeenkatzi, ananenkanaka María Magdalena iyaate omoronaki jovayeetakerira Jesús. Oñaapaatziro otanampyaaka mapi jashiyeetantakarori omorona. ² Ipoña opiyanaka iroori oshiyaper-otanakitya iyaatashiteri Simón Pedro itsipatakari pashine iyotaari, iretakoperotane Jesús, okantapaakeri: "¡Jagaitakeri Avinkatharite, te ayote tsikarika jovay-eetairi!" ³ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, jatanake kitataariki. ⁴ Ishiyanakitya jiyaataiyanake apiteroite. Iro kantacha pashine ishiyaperotanakitya jookanakeri Pedro, iri etapaakaro jareetaka kitataariki. ⁵ Jinetapitapaake omoronakira,

†† Iroka kasankaari, ikonovayeetakerori mirra, ovaaki inchashi ipaiyeetziro áloe. Osheki otenanka okaratzi 100 libra, irojatzí ikantaye-etairi iroñaaka 30 kilo.

jiñaapaakitziiro onoryaamaitaka iponayeetantakariri, temaita inkyaapaake inthomoi. ⁶ Ari jareetapaakari Simón Pedro, ikyaapaake inthomointa, jiñaapaakero eejatzi irirori onoryaamaitaka iponayeetantakariri. ⁷ Jiñiitapaakaro manthakintsi jankoviiyeetantavakariri iitoki, inashita jovayeetanakero te ontsipatyaro iponayeetantakariri, kameetha jotzipiyeetanairo. ⁸ Ipoña ikyaapaake eejatzi pashine iyotaari itzimi etapaakarori jareetaka kitataariki. Jiñaapaakero okaratzi kantainchari, ari opoña ikempisantaperotanake. ⁹ Tekeramaita inkemathatero okantziri Osankinajanorentsi, aritake irañagai Jesús. ¹⁰ Ipoña ipiyeeyaani ipankoki irika apite iyotaari.

Joñaakaaro Jesús María Magdalena

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ari osaiki María opatzimoroki iravaaita. Okanta iravaaitaka, ari onetapitzi inthomointa omoronaki, ¹² oñaatziiri apite maninkari okitamarikitake iithaare, isaikaiyakeni tsika jonoryaaveetakari Jesús. Aparoni isaikake jiiitoveetakari, isaikake pashine jiiitziiveetakari. ¹³ Ikanta maninkariite, josampitakero ikantziro: "Tsinané, ¿opaitama piraantari?" Akanakeri iroori, okantzi: "Tema jaayeetakenari Novinkatharite, te niyote tsika janta jovayeetakeri." ¹⁴ Iro okantakitziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, iro kantamaitacha te iyotavairi iriitakera. ¹⁵ Ari josampitanakero Jesús, ikantziro: "¿Ipaitema piraantari tsinané? ¿Ipaitema pikokovatziri?" Oñaajaantzi iroori iri ñaanatzirori aamaventarori pankirentsimashi, okantanakeri: "Pinkatharí, eerokarika aakeri, pinkamantena tsika janta povakeri, niyaateeta naaka namenairi." ¹⁶ Ari jiñaananakero Jesús, ikantziro: "¡María!" Ari amenanakeri iroori, okantzi: "¡Raboni!" (iro ikantaitziri iñaaneki hebreo "Iyotaaneri.") ¹⁷ Ikantziro Jesús: "Eero poirikana, tema tekera niyaaita nontsipatapaiyari Ashitanari. Iro kantacha piyaate pinkamantenari iyekiite, iroora niyaaita nonkaratapai Ashitanari tsika itzimi Ashitzitamiri eejatzi eerokaite. Iri Novavanetari naaka, irijatzi Pivavanzitziiri eerokaite." ¹⁸ Okanta iyaatanake María Magdalena, okamantapaakeri maaaroni iyotaari oñeeri Avinkatharite, okamantapaakeri eejatzi okaratzi ikantakerori.

Joñaakaari Jesús iriyotaaneete

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Okanta otsirenitanake avisanakera jimakoryaantaitari kitaite, apatotaiyakani iyotaari jashitakotaiyakani shintsiini itharovakarira judío-payeeni. Ari ikyaapaakeri Jesús, ikatziyimotapaakari, jovethatapaari ikantapai: "¡Pisaikayetai kameetha eerokaite!" ²⁰ Ari jovethatapaakarira, joñaakapaakeri irako, eejatzi imereki. Ikimoshireyetaiyanae irikaite jiñaavairira Avinkatharite. ²¹ Ipoña japiitanakero Jesús, ikantziro: "¡Pisaikayetai kameetha eerokaite! Ikempitaakenara jotyaaantakena naaka Ashitanari, ari nonkempitziyaamiri eejatzi eerokaite notyaantayetyeemi." ²² Ari itasonkiri iyotaariite, ikantziro: "Isaikashiretantaamiita

Tasorentsinkantsi. ²³ Inkarate pimpeyakoyetairi eeroka jaka, aritakera ipeyakoyetairi janta. Iriima kaari pimpeyakoyetai eeroka jaka, tera impeyakoyetairi eejatzi."

Iisoshirenkatane Tomás

²⁴ Ikanta Tomás ikaratapiintziri 12 iyotaari, itzimi ipaiyeetziri "Tsipari," te isaiki irirori jareetantapaakari Jesús. ²⁵ Ipoña pashinepayeeni iyotaari ikamantairi, ikantziro: "Noñeeri Avinkatharite." Iro kantacha Tomás jakanakeri, ikantziro: "Eerorika noñeeri naaka tsika ipaikavakoyeetakeri, eerorika nokyaantavakotari irakoki, eerorika nokyaantamerekitari eejatzi, eero nokempisantzi."

²⁶ Okanta avisanake 8 kitaite, japiitairo iyotaari japatotaiyani. Arira isaikitakari eejatzi Tomás irirori. Jashitaiyakeroni shintsiini ashitakorontsi, iro kantacha Jesús kyaapaake, ikatziyimotapaari, jovethatapaari ikantapai: "¡Kameetha pisaikaiyeni eerokaite!"

²⁷ Ipoña ikantapaakeri Tomás: "Jiroka nako, pinkyaantavakotyaaana, pinkyaantamerekityaaana eejatzi. Eero pikisoshirevaitzi, ¡Pinkempisante!" ²⁸ Ari ikaimanake Tomás, ikantanake: "¡Novinkatharite, Novavane!"

²⁹ Ikantzi Jesús: "Aña iro pikempisantantamatsitanakari piñaakena. ¡Kimoshirera irinayetai inkarate kempisantaatsine kaari ñaayetaajatenane!"

Opaita josankinayeetantarori iroka

³⁰ Osheki japiipiitakero Jesús itasonkaventzimotakeri iriyotaaneete, te osankinatakoyetya jaka. ³¹ Iroomaitaka osankinayetantakarori irokapayeeni onkantya pinkempisantantayetyaari, irika Jesús iriitake Cristo, Itomi Pava. Aririka pimpairyaapiintanairi pinkempisantanairi, aritake inkañaanetakaayetaimi.

Joñaakari Jesús 7 Iriyotaane

21 Ikanta okaratapaake iroka, japiitakero Jesús joñaakari iriyotaane, inkaarethapyaaki ipaitayeeetziri Tiberias. Jiroka okantaka. ² Ari itsipatavakaiyani isaiki Simón Pedro, Tomás, ipaitayeeetziri eejatzi "Tsipari," Natanael, poñaachari Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, itomipayeeni Zebedeo, ipoña apite pashine iyotaari. ³ Ipoñaashita ikantzi Simón Pedro: "Niyaataye noshimaatya." Ikantaiyini pashine: "Ari ankarataiyanakemi." Jataiyanakeni, otetaiyapaakani pitotsiki. Iro kantacha, tekatsimaita iraye ishimaavetaiyakani tsireni.

⁴ Okanta okitaitzimatake, katziyapaaka Jesús oparaiteki inkaare. Iro kantacha iriyotaaneete te iriyotavairi iriitakera. ⁵ Ikaimakotapaakeri, ikantziro: "Evankariite, ¿Tekatsima pagaiyeni?" Ari jakaiyanakeni iriroriite: "¡Tetaavé!" ⁶ Ikantzi Jesús: "Poviinkero pakoperoriki piithamento, ari paake." Ari jimatayakeroni ikantaitakeriri. Tema jaakera osheki shima, tera iravyagairo irinoshikairo iithamento. ⁷ Ikanta

† Ikantakoyeetziri jaka "Tsipari," irijatzi ipaiyeetziri pairani "Dídimo." †† Ikantakoyeetziri jaka "Tsipari," irijatzi ipaiyeetziri pairani "Dídimo."

iyotaari iretakoperotane Jesús, ikantanakeri Pedro: “Iriitakera Avinkatharite irinta!” Ikemavakera Simón Pedro, ikithaatanaka, ookaatanaka inkaareki. ⁸ Iriima pashinepayeeni iyotaari pitotsiki ikenakoyetanai jinnoshikaatakotairi ishimane, irojatzi jaatakotantapaari oparaiteki. Tema isaikakotakitziira niyankyaakiini. [†]

⁹ Ikanta jayiitaiyapaakeni, jiñaapaakitzi joisaka paampari, ari itashitakari shima, itsipataitakeri tanta. ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: “Pamake shima ovakera paakeri.” ¹¹ Ikanta Simón Pedro, joosoryaakotakeri ishimane, jinnoshikakotakeri irojatzi oparaiteki. Antaripayeeni ikantayeta shima, ikaratzi 153. Temaita ontzimpeshe iithamento. ¹² Ari ikantzi Jesús: “Thame oya.” Tekatsira aparoni iyotaari osampiterine niinkarika, tema jiyoperotaiyakeri iriitake Avinkatharite. ¹³ Jaapaakero Jesús tanta, ipayetakeri aparopayeeni, ari ikempitaakeri eejatzi shima. ¹⁴ Irootakera mavatanaintsiri joñaakari Jesús iriyotaaneete jañagaira.

Paamakoventaiyaanari noishate

¹⁵ Ithonkanakero jovaiyani, josampitanakeri Jesús irika Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Petakoperotanama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventaiyaanarira nokempitakaantaari noishate.”

¹⁶ Japiitakeri josampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventapiintaiyaanari nokempitakaantaari noishate.” ¹⁷ Iro mavatanaintsiri josampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿paapatziyanama?” Ari jovashiretanaka Pedro, tema mavasatzi josampiminthatakeri, ari jakanakeri: “Pinkathari, eerokatake iyotziro maaroni, piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventaiyaanari

[†] Kantakotachari “niyankyaakiini,” okaratzi osanthatzi “200 akonaki,” irojatzi ikantayeetairi iroñaaka “100 metro.”

nokempitakaantaari noishate. ¹⁸ Tema eenirora pevankariperovetani, pikithaatapiintayeta ikeni piyaatayetzi tsika pinintakaaro. Irooma aririka pan-tarikonatapaake, intaani povaankavakotaiya, pashine kithaataimine, irayeetaimi tsika te pikovavetaro piyaate. Omaperora.” ¹⁹ Ikantantakarori Jesús iroka, ikovatzi inkemathayeetero tsika inkantya inkamai apaata Pedro iñaapinkathatairira Pava. Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Ipoyaatena!”

Iyotaari iretakoperotane

²⁰ Ikanta ipithokanaka Pedro, jiñaatziiri joyaatakeri iyotaari iretakoperotane Jesús, irijatzi apitetzitaririri Jesús jovaiyaniranki, itzimi osampitakeriri, ikantziriranki: “¿Pinkathari, itzimikama pithokashityaamine?”

²¹ Arira jiñaavakeri Pedro irika impoitapaintsiri, josampitanakeri Jesús: “Pinkathari, irikasa, ¿ipaitama avishimoterine?” ²² Ikantzi Jesús: “Arimi nonkovemi aritake onkantake irañe irika, irojatzi nompiyantakyaari apaata, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka? Poshiretyaana eeroka.” ²³ Okanta apaata ithonka oivaraakotanaka iroka ikantakeri Jesús, ikemayetakero maaroni iyekiite, iñaajaantayetanake eero ikamita irika iyotaari. Iro kantacha, tera inkantatye: “Ari nokovi...” añña ikantatzi: “Arimi nonkovemi, aritakemi onkantake irañe irika, irojatzi nompiyantapaakyaari, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka?”

²⁴ Naakatajaantakera ñaaventakotainchari nokantakera “irika iyotaari,” tema naaka osankinatajaantakerori iroka osankinarentsi. Irootakera ayoperotantaari omaperotatya iroka.

²⁵ Tera noñaaventero maaroni jantayetakeri Jesús, tema osheki onatzi. Arimi osankinatakoyetyaami maaroni, kempivaitaka arimi anaanakero maaroni kipatsi ompiyoty osankinarentsipayeeni. Ari onkantyaari.

JANTAYETAKERI

Ishinetakaantaitziri Tasorentsinkantsi

1 Teófilo, pairani ovakera netantanakarori notyaantzimiro nosankinare, ari noñaaventakemiro maaroni jantayetakeri Jesús, noñaaventakemiro eejatzi okaratzi jetanakari jiyotaantziri, ² irojatziri omonkaratantapaakari jovajenokaa inkiteki. Tekera irovajenokaiyaata, jiyoshiitakeri Irotyaantajanorite, ikantakaakarira Tasorentsinkantsi, jiyotakaakeri ompaitya irantayeteri. ³ Ikanta ikamavetakara, jiñeetavairi koñaaroini, ari jiyotaiyini iriyotaane añagai. Okaratzi 40 kitaite joñaakapanaatari iriyotaane, jiyotaa-panaatziri tsika ikanta ipinkathariventantzi Pava. ⁴ Eenirora itsipayetari Irotyaantajanorite, ikantzitakari irojatzitara isaikayetavake Jerusalén-ki, ikantakeri: “Ari-ra poyaaventavakyaaro omonkaratya okaratzi ishine-taakemiri Ashitanari, tsika otzimi noñaaventzitikamiri. ⁵ Tema omapero Juan joviinkaantakararo jiñaa, iro kantacha eero osamanitzimaita piñaayetantyaariri Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaami kempivaitakami iroviinkaayeetantyaamirimi.”

Jovajenokantaari Jesús

⁶ Ikanta irikaite tsipatakariri Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿Irootaintsima pintsi-paryaakoventairi nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite?” ⁷ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Te onkovajaantya piyotero eerokaite tsikapaite, apaniro jiyotzi Ashitanari tsikapaiterika, iriitajaantake otzimimotzi ishintsinka irantantyaarori. ⁸ Iro kantacha aririka impokake Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaami eerokaite, iriitake aavyaashiretakaimine, impoña piyaayetanake piñaaventaina naaka, Jerusalén-ki, maaroni janta Judea-ki ipoña Samaria-ki, irojatziri intaina tsika overaapaa kipatsi.” ⁹ Ithonkara iñaavaitakero iroka, jamenaminthaitziri iriyotaane, jovajenokayeetairi Jesús, irojatziri ipeyantapaakari menkoriki, tera iriñeetanairi. ¹⁰ Jamenaminthaitzi tsika ikanta Jesús jovajenoka inkitekinta, apite shirampari katziyimotapaakari okitamaraanikitake iithaare, ¹¹ ikantapaakeri: “Galilea-satzi, ¿Opaitama pipampoyiiri inkiteki? Piñaakeri tsika ikanta Jesús jovajenokaa jiyataai, arira inkantajaantaiya eejatzi apaata aririka impiye.”

Jiyoyeetake pashine impoyaatyaarine Judas

¹² Ikanta ipiyeeyaani iyotaari janta Jerusalén-ki ipoña-gaaro otzishiki ipaiyeetziri Olivos, te intainatajaante,

oshinetaantsitzi iraniitayeete kitaiteriki jimakoryaan-taitari. ¹³ Ikanta jareetaiyaani nampitsiki, ataitaiyapaini jenokinta pankotsi tsika jimaapiintaiyini. Jirika ikarataiyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón ipaiyeetziri “Kisakotaneri,” ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. ¹⁴ Maaroni irikaite ari ikantaitapiintatya japotaiyani jiñaañaataiyini itsipayetakari irirentzi Jesús, itsipataro María irinirora, ipoña pashinepayeeni tsina-neete.

¹⁵ Ikanta japatotaiyanira kempisantzinkariite, ikarataiyini 120 atziriite. Ari jiñaaavaitanakeri Pedro, ikantanake: ¹⁶ “Iyekiite, monkarataka okaratzi josankinatakaakeriri Tasorentsinkantsi pairani David-ni, jiñaaventakeri Judas itzimi jevatapaintsiri jaakaantziri Jesús. ¹⁷ Irika Judas iri atsipatapiintakari, ari akarave-tari antavaireki. ¹⁸ Iro kantacha jaakeri kireeki ipinaveetakariri iyaariperonka, jamanantantaka aparoni kipatsi. Ari iparyaakeri janta Judas, jovatziitotanaka, ithonka itankavaitapaake, ookaporenthakeerekivaitapaaka isheeto. ¹⁹ Ikanta ikemaiyakeni Jerusalén-satzi, ipaitakero kipatsika ‘Iraantsipatha,’ ikantziro iñaaneki irikaite ‘Acéldama.’ ²⁰ Tema osankinarentsiki Salmo-ki, ikantaitake:

Kaankithaantevetya onkantya ipanko,
Tekatsi nampitantaiyaarone.

Ikantaitake eejatzi:

Intzime pashine impoyaataiyaarine irantavaireki.

²¹ Tzimsatira jaka shirampariite itzimi tsipatapiintakairi eenirora itsipavetai Avinkatharite Jesús, ²² itzimi akaratzitakari ovakera joviinkaataka Jesús irojatziri jovajenokantaari inkiteki. Okovatya amenai aparoni ankaratairi itzimi ñiitakariri eejatzi Jesús jañagaira.”

²³ Ipoña jookoitake apite: José, ipaiyeetziri Barsabás, irijatziri ipaiyeetzitari Justo, ipoñaapaaka Matías. ²⁴ Ari jiñaañaatakoventanakeri, ikantzi: “Pinkatharí, eeroka iyoshiretziriri maaroiteni, jirika apite nookotakeri, poñaakenari aparoni tsika itzimi pikoyaakeri eeroka, ²⁵ iriitake nonkaratairi notyaantajanoritziri nantavaitaimi, irimpoyaataiyaari Judas-ni opeyaashitakaakarira iyaariperonka irirori. Tema Judas, jatake irirori tsika iriyaatera.” ²⁶ Ipoña ikempitakaantakaroro irikaite jiñaaaretaita, jiñaatzi iriitake Matías. Iriitakera karatanairiri irikaite 11 Otyaantajanoriite.

† Ikantayeetziri jaka kempisantzinkariite, irijatziri ipaiyeetzirira “Iyekiite.”

Ipokantakari Tasorentsinkantsi

2 Okanta omonkarataa joimoshirenkaitziro kitaiteri "Aavataantsi." Japatotaiyaani maaroni iriyotaane Jesús. ¹² Ari omapokashitaitakari iniroite poimpata-paintsiri oshiyavetapaakaro antaro tampyaa, okenapaake jenoki inkiteki, ookantapaakaro pankotsi tsika japatotaiyakani. ³ Iñaashitataika paampashithakeereki-tapaintsiri, jookantapaakari aparopayeeni ikaratzi apatoinchari. ⁴ Maaraitenira inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi. Ari jetanakaro iñaavaiyetanakero pashinetatsiri ñaantsi, iriitakera Tasorentsinkantsi ñaavaitakaanakeriri.

⁵ Okanta janta Jerusalén-ki, ari isaikayetziri Judío-payeeni poñaayetchari intaina pashineki nampitsi. Iriiyetakera ñaapinkathatasorentsitaneriite. ⁶ Ikanta ikemaitakero poimpatapaintsiri, ipokaiyapaakeni osheki atziri, te iriyotavakero opaita kantachari, tema ikemathatakero aparopayeeni ñaantsi okaratzi jiñaavaiy-eetziri, irootake iñaane. ⁷ Ipampoyaaavakaanaka, ikantavakaiyani: "¿Tema Galilea-satzi inatzi ikaratzi ñaavaiyetakerori pashineyetatsiri ñaantsi? ⁸ ¿Tsikama ikantakeroka akemantariri jiñaavaitziro añaanepayeeni aaka? ⁹ Tema akarayetakeri jaka Parto-satzi, Medo-satzi, Elam-satzi, Mesopotamia-satzi, Judea-satzi, Capadocia-satzi, Ponto-satzi, Asia-satzi, ¹⁰ Frigia-satzi, Panfilia-satzi, Egipto-satzi, ipoña Africa-satzi okarikitapaira Cirene. Tema akaratakeri eejatzi poñaayetchari Roma, Judío-tatsiri ipoña kaari Judío-vetacha pairani. ¹¹ Eejatzi Creta-satzi, ipoña Arabia-satzi. Ari akaratakeri maaroni irirori akemayetakeri iñaavaitantayetakaroka añaanepayeeni, ikinkithatakotziri Pava itasonkaventantzi." ¹² Ipampoyaaavakaiyanakani atziripayeeni, te iriyote opaita jiñiiri. Ikantavakaiyani: "¿Opaitama iroka?" ¹³ Iro kantacha tzimatsi eejatzi atziri thainkantaneri, ikantayetzi irirori: "Aña ishinkitaiyatyaani irikaite!"

Etanakarori ikinkithatanakeri Pedro

¹⁴ Ipoña ikatziyanaka Pedro irirori, itsipatakarira 11 Otyaantajanoriite, iñaavaitanake shintsiini, ikantzi: "Aasheninká! Jerusalén-satziite! Pinkempisantavakena onkantya piyotantyaari. ¹⁵ Piñaajaantakema eerokaite ishinkitayia irikapayeeni. Tera, tema ovakera ijenokityaapaake ooryaa. ^{††16} Aña omonkaratayia okaratzi josankinatakari pairani kamantaneri, Joel-ni, ikantake:

¹⁷ Ikantzi Pava:
Tzimatsi avisatsine ovekaraantapaakyaarone kitaite. Ari notyaantakeneri atziriite Notasorenka okempivaitakaro irisakoperotaitayeenerimi.
Ari inkinkithatakoyetanaina itomipayeeni eejatzi irishintopayeeni.
Ari iriñaavyayetakya evankariite,
Ari imishiyetake antarikonayetaintsiri.

† Kantakotachari jaka "Aavataantsi," irojatzi ikantayeeztitari "Pentecostés." †† Kantakotachari jaka "ijenokiityaapaake ooryaa," irootake ikantaitziri pairani "ooryaa 3." Okaratzi jametari judío-payeeni irirori, te ishinkineta ovakera onkitaityaamanake.

¹⁸ Ari nonkempitaakeri evankaripayeeni jotzikayee-tari, eejatzi evankaropayeeni.

Notyaantaineri Notasorenka apaata, ari inkinkithayetai.

¹⁹ Ari iriñeetake inkiteki kaari iriñaapiintaite. Iriñeetero kipatsikika iraantsi, paampari, antaro kachaareenka.

²⁰ Ompoña iriñeeteri ooryaatsiri intsivakimate, Iriñeeteri eejatzi kashiri inkempityaaro iraantsi, Irootaatsira omonkarataiya kitaite impokantaiyaari Pinkathari.

Tema antaro irovaneenkaro onkantaiya.

²¹ Inkarate pairyaanairine Pinkathari, javentaayetaari, iriyyetakera avisakoshiretaatsine.

²² Shirampariite! Israel-mirinkaite! Pinkemaiyeni nonkante. Piñeeyakerini eeroka, irikaranki Jesús Nazaret-satzi, iriitakera jotyaantakemiro Pava. Ita-sonkaventayetakemi, joñaakayetakemiro okaratzi kaari piñaayevetaiyani pairani. ²³ Iro kantamaitacha, jamayeetapaakemiriranki irika, povamaakaantakeri eerokaite ipaikakotantakariri kaariperoshireriite, ari omonkaratakari onkarate avishimoterine, tema irootake ikinkishiretzitakari Pava. ²⁴ Ikanta joviriintairiranki Pava ikamavetakara, tera irishinetanairi inke- maantsivaitaiya. Tema te aavyaajateri kaamanetaantsi.

²⁵ Tema iri josankinatakotakeri eejatzi pairani David-ni, ikantake:

Noñaapiintziri Novinkatharite itsipatana.

Tema isaikatzira irirori nakoperoriki, tekatsira impaitya kitsirinkenane.

²⁶ Irootake nokimoshiretantari,

Kamenivaante nokanta notharomentari.

Iriitakera noyaakoperotaiyaari, naventagaiyaarira.

²⁷ Tema eero pookaventanaro noshire sarinkaveniki aririka nonkamavetakya.

Eero pishinetziro eejatzi novatha ompathaye, pita-sorentsine nonatziira.

²⁸ Piyotaakenaro tsika nonkantya nañaashiretai.

Osheki poimoshirenkaina aririka nontsipataiyaami.

²⁹ Iyekiite, ayotaiyini aaka tera iri acharineete David-ni ñaaventachane jaka, aña kamataike pairani irirori, ikitaitakeri, irojatzi isaiki iroñaaka. ³⁰ Tema Kamantan- taneri jinake irirori, jiyotataitake pairani tzimatsi ishinetakeneriri Pava, ari impinkatharitakairi aparoni incharinentyaari. ³¹ Tema okempivaitakaro iriñaakity- eeromi David-ni, jiñaaventakero irañagai Cristo, ikinkithatakotakeri eero isaiki irika sarinkaveniki, eero opathayi eejatzi ivatha. ³² Iriitakera jovañagairi Pava iri- ka Jesús. Omaperotayia, maaroni noñeeyavairini naa- ka. ³³ Aritake ovajenokaa, isaikimotapairi irakojanoriki Pava ipinkathariventantapai. Ari omonkaratari okaratzi ishinetzitariri pairani Ashitariri, aritake irotyaantak- eneri Tasorentsinkantsi okempivaitakaro irisakopero- taitayeenerimi. Irootajaantakera piñaayetakeri iroñaaka. ³⁴ Tema kaarira David-ni ovajenokaachane

‡ Tzimatsi osankinarentsi pairiyiriri Cristo isaikimotairi Pava tsi- ka ipinkathariventantzi irirori.

inkiteki, aña iriitataike ñaavaitakerori pairani iroka, ikantake:

Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite: Pi-saikapai nakojanoriki ampinkathariventante.

³⁵ Irojatzji apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentakemiri, ari paatzikairiri pinkempitakaantairi pimako-ryaakiitamento.

³⁶ [Asheninká! iro kameethatatsi ayotaiyeroni iroka maaroni aakaite icharineyetaira Israel-ni. Irika Jesús itzimi pipaikkakotakaantakeri eerokaite, iri Ipinkatharitaakaakeri Pava, irijatzjiita Cristo.]

³⁷ Ikanta ikemaiyavakera ikaratzi apatotainchari, antaro oimeraashiretanakeri, josampitanakeri Pedro, eejatzji pashinepayeeni otyaantajanori, ikantaitanakeri:

“Iyekiite, ¿tsikatyá nonkantaiyaaka naaka?” ³⁸ Ari jakanakeri Pedro: “Pimpiyashireyetai, poviinkaatzimantaiyaari Jesucristo, pimpairyaayetanairi. Iro iriyotantaitaari imepyakotaimiro Pava pikaariperovetaka, ari in-ampishiretantaiyaami Tasorentsinkantsi. ³⁹ Irootake ishinetaitakemiri eejatzji eeroka, irojatzji ishinetzitaitakariri pitomipayeeni, ipoña ikaratzi nampiyetarori intaina. Tema maaroni ikaimashireyetairi iriitakera ishinetziyeetakaniri eejatzji irirori.” ⁴⁰ Osheki okaratzi iñaaventakeneriri Pedro, ishintsithatantakariri eejatzji, ikantayetakeri: “[Povvisaakoshiretya! [Pintainaryeeyaa irika atziriite kenashivaiyetainchari!” ⁴¹ Irojatzji ikempisantantanakariri osheki atziri oviinkaayetanaka, aamaaka ikaratzi 3,000 atziri kempisantanaatsiri.

⁴² Oisokero jovanakero okaratzi jiyotaayetakeriri Otyaantajanori, kameetha jaapatziyavakaana. Ari ipetoryaapiintaiyironi tanta, jaakoventanakaro eejatzji jiñaañaataiyini. †

Irañaantare etayetanakarori ikempisantzinkaritzji

⁴³ Ipampoyaanakero jiñaakero itasonkaventantayetake Otyaantajanori, jantayetakero kaari iñaayee-tapiintzi. ⁴⁴ Osheki jaapatziyavakaanaka ikaratzi kempisantaatsiri, jantetaavakaanaro okaratzi tzimimoyet-ziriri. ⁴⁵ Ipimantayetziro tzimimoyetziriri. Jayira kireeki itsiparyayetziniri pashinepayeeni kempisantaatsiri ikaratzi ashinonkaayetachari. ⁴⁶ Ari ikantaitanaatya kitaiteriki jaapatziyavakaana japatotaiyanira tasorentsi-pankoki. Te irovashaantanakero ikaimavakaiyani ipankoki irovaiyaani, ari ipetoryiirori tanta. Kimoshire ikanta ikempiyavakaiyani, itsinampashireyetaira.

⁴⁷ Itharomentapiintanakari Pava. Iroora onimoyetak-eriri atziriite jiñaayetakero tsikara ikantayetanaa. Arira okantaitanaatya kitaiteriki joshekyaanairi Avinkatharite kempisantzinkariite inkarate avisakoshireyetaatsine.

† Kantakotachari jaka “ipetoryiirori tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikami-motantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryiirori tanta, jova-yani, jiraiyini eejatzji imire. Tema jimatakotaatziiri Jesús tsika ikan-tanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera jiñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “Pimpetyeero tanta.”

Jovashinchagaitziri kisoporokiri

3 Okanta pashine kitaite, aritake sheetyaake jiñaañaatapiintaitantari. Ari itonkaanakeri Pedro

itsipatanakariri Juan, iriyaatero tasorentsi-pankoki. †² Ari jomonthaakotantaka jamaitziri aparori shirampari kisoporokitatsiri. Ari ikantzitatzya ovakera itzimapaake.

Maaroni kitaite jamaitapiintziri omorokira tasorentsi-panko ipaiyeetziro “Ovaneenkaanto.” Ari isaikapiintziri onkantya impashiyetantayeariri kireeki ikampiyetzirira ikaratzi kyaayetatsiri. ³ Ikanta irika jiñaavakeri Pedro it-

sipatakari Juan, iro inkyaantapaakyaarimi tasorentsi-pankoki, ikampitavakeri impashitanakyaari kireeki.

⁴ Ari ipampoyaanakeri. Ikantziri: “[Pamenena!” ⁵ Ikempisantzitzi shiramparika, iñaajaantake impatyeeeri tsika ompaitya. ⁶ Iro kantacha Pedro, ikantanakeri: “Te intzime noireekite, te intzime eejatzji oro, iro kantacha tzi-

matsi nantzimotemiri. [Pintzinaye! [Paniitai! Nompairy-eemiri Jesucristo Nazaret-satzi, iriitakera antemirone.”

⁷ Jakotashitanakeri, jakathatakeri, jovatziyakeri. Omapokashitanaka ishintsitanai iitziki eejatzji ishoonkitziki. ⁸ Ari jimitaanaka ikatziyanakara, ani-

itanake. Ari itsipatanakariri irikaite ikyaapaake tasorentsi-pankoki, aniiniivaitanai, mitaamitaavaitanaa, itharomentanaari Pava. ⁹ Ithonkara jiñeetakeri jani-

itanaira, ikemakere eejatzji itharomentanaara. ¹⁰ Ipampoyaatziitaitanakeri jiñaakerora avisaintsiri, te inkompiyeetavakyaari irika shirampari, iriitake kempitantapi-

intatsiri impashiyeeetayeari janta omorokira tasorentsi-panko, ipaiyeetziri “Ovaneenkaanto.”

Ikinkithatantaantzi Pedro ikyaapiintaitzi tasorentsi-pankoki

¹¹ Ikanta kisoporokivetachari, te irookane jovanakeri Pedro itsipatakari Juan. Ipampoyaatziitanakeri atziriite, thaankiperoini ipiyotzimentapaakari avisatapeshitak-era tasorentsi-pankoki ipaiyeetzziro “Irashi Salomón.”

¹² Ikanta jiñaavakeri Pedro, ikantavakeri: “[Shirampari-ite! [Israel-mirinkaita! ¿Opaitama pipampoy-

aaminthatantanari naaka? Eerora pikinkishiretashivai-ta naakara ashitaro noshintsinka, naakara tasorentsi-

nomatantariri naniitakagairi irika. ¹³ Aña Ivavane Abra-

ham-ni, Isaac-ni, Jacob-ni, ivavanetanakariri eejatzji

acharineete, iriitakera matakakeri iroka, ari onkantya iriñaapinkathayeetantayeariri Itomi Jesús, tsika itzimi

paakaanakeri eerokaite janta jevariiteki. Ikovavetaka Pilato irirori iromishitovakaanairimi, te pikovimaita

eerokaite. ¹⁴ Iriitakemira pomishitovakaanaimi

Tasorentsitsiri, matzirori itampatzikashiretzi, aña in-

taani pomishitovantashitaari ovantzinkari. ¹⁵ Ari okanta

eerokaite povamaantakariri ovañaashiretaneri. Iro kantacha Pava jovañagairi. Noñeeyakerini naakaite

jañagai. ¹⁶ Okaratzi ovashinchagairiri irika shirampari piñaapiintziri eerokaite, iroora matakakeriri javentaashiretanaaro nopairyaakenerira Jesús. Irootakera

†† Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

eerokatake ovetsikakero inkite, kipatsi, inkaare, ipoña okaratzi tzimantayetarori. ²⁵ Eerokatake kinkithatakakeri pairani pinampire David-ni, ikantake:

¿Ipaitema ikiñaaneventaiyirini atziiriite?

¿Ipaitema ikinkishirevaitashitantakeri?

²⁶ Apatotaiyakani pinkathariventantatsiri jaka kipatsiki,

Ipiyotayetaka jevariite,

Irimaimanetanyaariri Pinkathari, eejatzi iriyoshitaneka Cristo.

²⁷ Arimaitaka jimatakeri Herodes ipoña Poncio Pilato japatotaiyakani nampitsikika, eejatzi Israel-mirinkaite ipiyotaiyakani itsipatakari pashinesatzi atziiriite, imaimanetakeri Jesús, pitasorensite Pitomi, piyoshitaneka. ²⁸ Ari okantaka, jimatakeri irikaite okaratzi pikinkishiretakari tsika onkanya. ²⁹ Iroñaaka, Pinkathari, pamenero eeroka jasaryimatakana, pishinetainoro pinampiyetaanara eero notharovavaintanta nonkamantantairo piñaane. ³⁰ Iroora pishintsinka povashinchaantayentayeariri mantsiyayetsiri. Iroora pintasonkaventakaantakyaanariri nompairyeeeri Tasorensi Pitomi Jesús. ³¹ Ikanta ikaratakero jañañaataiyakeni, ontziñaanaka janta tsika japatotaiyakani. Ikantakaantziitanakarira Tasorensinkantsi iñaaventanakero iñaane Pava, tekatsi intharovakaanakya.

Maaroni tzimimoyetziriri ari ikaratzi jashitaiyaroni

³² Oshekitanakera kempisantanaatsiri. Aparoni okantanaa ipampithashiretanaari. Te imashitavakaiyaaro opaitarika, ipayetavakaaro okaratzi kovityiimoyetariri.

³³ Irikaite Otyaantajanori eekero jiyaatatzi ikinkithatakotziro tsika okanta jañaantaari Pinkathari Jesús. Iniroitera ikaminthaayetakeri Pava maaroiteni.

³⁴ Te intzimavaite aparoni kovityaaneentavaitatsine, tema itzimirika tzimatsine iipatsite, ipanko, ipimantayetziro. Iraakeri kireeki, ³⁵ impakeri Otyaantajanori, iriitake antetaariri maaroitte jaantayetari aparopayeeni opaita ikoviri. ³⁶ Iroora jimatakeri aparoni Levimirinkaite ipaiyeetziri José, Chipre-satzi jinatzi, iri ipaitakeri Otyaantajanoriite irirori, Bernabé. (Oshiyakaaventachari iroka vairontsi Bernabé: "Itomi poshenkanteneri.") ³⁷ Irika shirampari tzimatsi iipatsite, ipoña ipimantakero. Jaanakeri ovinaro iipatsite, ipapaakeri Otyaantajanoriite.

Ananías opoña Safira

5 Iro kantacha tzimatsi pashine atziri ipaita Ananías, itsipatakero iina opaita Safira, ipimantakero irirori iipatsite. ² Irika shirampari jaapatziyakaro iina, jomanakaarantake ovinaro iipatsite. Jamakeriya tzimakaarantapaintsiri, ipapaakeri Otyaantajanoriite. ³ Ikantavakeri Pedro: "Ananías, ¿ipaitama pishinetantakariri Satanás inthaiyakaiyaami, iro pikovantari pamataviteri Tasorensinkantsi, pomanakaarantantakariri ovinaro piipatsite?" ⁴ "¿Kaarima eeroka ashivetyaarone kipatsika? ¿Kaarima eeroka ashityaarine ovinaro?"

¿Opaitama pikinkishiretzitantakarori pantero iroka? Tera iri atziiriite pamatavite, aña iriira Pava pikovavetaka pamataviterimi." ⁵ Ikanta ikemavakera Ananías, tyaanake, kamanake. Iniroitera itharovaiyanakeni ikaratzi kemayetaintsiri. ⁶ Ipoñaanaka evankariite, iponatapaakeri, jaanakeri, ikitatakeri.

⁷ Tekera osamanite, ari okyaapaake iina Ananías, te iyote iroori opaita avisaintsiri. ⁸ Josampitavakero Pedro, ikantziro: "Pinkantena, ¿Arima ikaratzi ovinaro?" Akanake iroori: "Jee, ari ikaratzi." ⁹ Ikantziro Pedro: "¿Opaitama paapatziyavakaantakarori pikovi piñaantyaari Itasorenka Pinkathari? Jirika ipiyeyyakani aanakeriri piime ikitatziri, iroñaaka irayitanakyaami eejatzi eeroka." ¹⁰ Apathakerora okantanaka Safira otyaanake ikatziyakara Pedro, kamanake. Ikanta ikyeyyapaakeni evankariite, jiñaapaatziro kamake. Jaanakero, itsipatagairo oime ikitatakara irirori. ¹¹ Ikanta jiñeetakero avisaintsiri, iniroite itharovaiyanakeni kempisantzinkariite, eejatzi ikempitayetanakarori ikaratzi kemakoyetakerori avisaintsiri.

Osheki itasonkaventantayeetake

¹² Eekero jiyaataakaanakitziro Otyaantajanoriite japatotapiintaiyanakanani janta avisatapeshitakera tasorensipanko ipaiyeetziro "Irashi Salomón." Eekero itasonkaventantayetanakitzi atzirimashiki. ¹³ Ipinkanera jovayetanakeri pashineete, te inkovayetanai intsi-patanaiyaari. Iro kantamaitachari tzimataitatsira osheki tharomentaperoventanakariri. ¹⁴ Eekero ipokanakitzi shirampariite eejatzi tsinaneete, oshekitanake ikaratzi kempisantanairiri Pinkathari. ¹⁵ Jamakoyetapaakeri atziri imantsiyarite jonoryaakoyetapaakeri ishitashiki tsika inkenapaake Pedro. Ikantayetzi: "Inkenapaakeri-ka Pedro jaka, aririka intsimankantanakyaari kapicheeni iraampare, aritake ireshitakotai." ¹⁶ Ari ikempiyetapaakari atziiriite poñaayetainchari nampitsiki saikanampitziroori Jerusalén, jamayetake osheki mantsiyariite eejatzi osheki jaakayetziri peyari, jovashinchaayetavakeri maaroiteni.

Ikisaneentaitanakeri Pedro ipoña Juan

¹⁷ Ikanta omperatasorensijanori, itsipatakari ikaratzi aapatziyakariri, irikaite Saduceo-payeeni, ikisaneentaiyanakanani. ¹⁸ Jaakaantakeri Otyaantajanoriite, jashitakotakaantakeri. ¹⁹ Iro kantacha otsirenive-tanakara, pokake imaninkarite Pinkathari, jashitaryaakotairi, jomishitovayetairi, ikantavairi: ²⁰ "Piyaate tasorensipankoki, piñaaventaineri atziiriite tsika okantakota ovakerari añaantarentsi." ²¹ Okanta kapichekitaitte, areetaiyapaakani tasorensipankoki, jetaapaakero ikinkithatakapaake. Tetya iriyotaa-jataiyeni irirori omperatasorensijanori, apatotaiyachani itsipayetakari irapatziyane, eejatzi maaroni irantarikonaitte Israel-mirinkaite. Ipoña jotyaantake iramayeetakeri Otyaantajanoriite jashitakoveetakarira.

† Kantakotachari jaka "tekera osamanite," iroora ikantayetziri eejatzi "3 horas."

²² Ikanta jiyaatashivetanakari irashitakotane, te iriñaapairi. Piyapaaka, ²³ ikantapaakeri: "Tera añagairi. Irojatzí okanta noñaavetapaakaro ashita kameethaini, irojatzí ikatziyaveveta aamaventariri. Iro kantacha nashitaryaakovetapaakari, te noñaapairi." ²⁴ Ikanta ikemavakera omperatasorentsijanori, ipoña ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ipoña ijevare omperatasorentsitaari, josampitavakaiyanakani ompaityaarika avisatsineri. ²⁵ Ariya jareetapaakari itzimi kamantapaakeriri: "Trikaite pashitakotakaantavetakari eerokaite, isaikaiyini janta tasorentsipankoki ikinkithatakaayetziri atzirite." ²⁶ Irojatzí jiyaatantanakari ijevare aamaventaneriite, jaanake osheki iratzirite, jamairi eejatzí. Iro kantacha te irakotashivaiteri. Tema intharovakaayetyaari atzirite intsi-tokantyaari mapi.

²⁷ Ikanta jareetakaapaakari, jovavisaapaakeri tsika japatotaiyakani jevairiite. Ikanta omperatasorentsijanori josampitavakeri, ²⁸ ikantzí: "¿Tema pikemi nokantzí chapinki: 'Aritapaake piñaaventakeri Jesús?' Eekero piyotantzí maaroni Jerusalén-satzí. Pikantakotakena eejatzí naaka, pikantzí: 'Iri ovamaakaantakeriri Jesús.'" ²⁹ Ari jakanake Pedro ipoña pashineete Otyaantajanoriite, ikantanake: "Triira Pava nonkempisantaperote, eerora nokempisantashivaitari atziri. ³⁰ Tema omapero povamaakaantakeri eeroka Jesús, pipaikakotakaantakeri. Iro kantacha jovañagairi Pava itzimajaantzí ikempisantakeri pairani acharineni. ³¹ Jovajenokairi Pava, jomisaikairi irakojanoriki, itsipataari ipinkathariventantzí. Iriira ovavisaakotagaineri eejatzí. Ikovake ampiyashireyeshitairi maaroni aakaite Israël-mirinkaite, ari onkantya impeyakotantairori akaariperoshireyevetaka. ³² Naakara ñaakero okaratzí jantayetakeri Jesús, ontzimatyete noñaaventero. Irijatzíra Tasorentsinkantsi matakainarone, tema iriitakera jotyaaantakenari Pava inampishireyetaantaiyaana naakaite nokempisantairira."

³³ Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisanaka, ikovanake iroverimi. ³⁴ Iro kantacha ari ikatziyanaka aparani janta, paitachari Gamaliel. Fariseo inatzi irirori, irijatzíra iyotaantzírori Ikantakaantaitane. Ñaapinkatha joviri maaroni atziri. Ikantanake: "Asheninká, intsityaa amishitovavakeri kapicheeni irikaite." ³⁵ Ipoña ikantzí: "¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaite! ontzimatyete pinkinkishiretavakya kameetha tsikarika pinkanteri irika shirampariite. ³⁶ Pinkinkishiretakoteri paitachari Teudas, ikantakaaperovaitaka irirori. Japatotake pairani 400 atziri. Iro kantamaitachari jovamacheetakeri Teudas, ithonka itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁷ Eejatzí okempitaka pairani josankinatakotantari maaroni atziri, itzimaveta pashine paitachari Judas, Galilea-satzí inatzi. Japatotake atziri. Iro kantacha jovamaitakeri eejatzí irirori. Ipoña itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁸ Pinkeme nonkantemi naaka: Eero pimaimanetzíri irika, piñaashiminthatavakyaari. Iriirika antashivaitaro inintakaanekiini, ari impeyashitaiya apaniro, inkempitayetyaari apiteroka noñaaventako-

takeri. ³⁹ Iro kantamaitacha, iriirika Pava matakaayetzíri okaratzí jantayetzíri, eerora pimatzíri eerokaite poitsinampayeri. Paamaventya pimaimanetzírikari Pava."

⁴⁰ Onimotanakerira maaroni kemaintsiri. Ikaimairi eejatzí Otyaantajanori, ipasatakaantakeri, ikantakeri: "Aritapaake piñaaventakotziri Jesús." Irojatzí japakaantairiri. ⁴¹ Ipoña ishitovaiyanaini Otyaantajanori japatoventaitakari. Tharomenta ikantaiyanakani, ikantaiyini: "Piñaataitero ikempitakaantayeetairi apantaperoyetachari jovasankitaaventaitakairira Jesús, apairyiri." ⁴² Ari ikantapiintanaatya jiyotaantzí maaroni kittaite, ikinkithatakaantzí tasorentsipankoki, ikantzí: "Cristo inatziira irikaranki Jesús." Arira ikempitayetakerori eejatzí janta pankotsipayeeniki.

Jiyoyeetake 7 ampitakoteneri

6 Ikanta joshekiperotanakera iriyotaane, ñaavaiyetanake griego-thatatsiri, ikantzí: "Pameneri jantapiintayetakeri hebreo-thatatsiri, ipapiintayetzírori ovaritentsi kamaimetzinkaro, jamaakiyetziro kaari isheninkatajaantayeta iriroriite."

² Ipoñaashitaka 12 Otyaantajanoriite, japatotakeri maaroni iriyotaane, ikantakeri: "Tera arite nookero noñaaventanairi Pava naaka, nompapiintayetantyaamiri poyaari. ³ Iyekiite ontzimatyete pamene jaka akarataiyini, inkarate 7 atziri, iriitakera amenakaantapiinterone iroka. Pinkoye kameethashiretzimotakemiri, iyotanetachari, inampishiretzíitantari Tasorentsinkantsi. ⁴ Ari onkantya naakoventantyaarori naakaite noñaañayete, nonkinkithatakaante, niyotaaantayete eejatzí." ⁵ Ikanta maaroni apatotainchari, onimotanakeri okaratzí ikantakeriri. Ari ikoyeetakeriri Esteban, aventaariri kameetha Pava, inampishiretzíitantakari Tasorentsinkantsi. Ikoyeetakeri eejatzí Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, ipoñaapaaka Nicolás Antioquía-satzí, tsika itzimi kempitakotaariri judío-payeeni, tema irika kaari isheninka judío pairani. ⁶ Ipoña jaayeetanakeri irika 7 janta isaikakera Otyaantajanori, ari jiñaañatakotavakeri, itasonkaventayetakeri jotzimikapatzítoyentantakari irako.

⁷ Eekerora oivaraanakitya iñaane Pava. Eekero joshekiperotanakitzi eejatzí iriyotaane janta Jerusalénki. Ari jimatzitanakaro ikempisantayetanake osheki omperatasorentsitaariite. Jaakaantantaitakariri Esteban

⁸ Ikanta Esteban osheki itasonkaventantayetake janta atzirimashiki, tema Pava neshinonkataririri, ipakeri ishintsinka. ⁹ Iro kantamaitacha, tzimayetatsi judío ikaratzí apatotapiintachari itzimi paitachari "Jotzikaveetari." Iriiyetake poñaayetainchari Cirene-ki, Alejandría-ki, Cilicia-ki ipoña Asia-ki. Ari iñaanaminthatanakeri Esteban. ¹⁰ Iro kantamaitacha te inkitsirinkeriri, tema omapero Esteban jiyotanetakaakari Tasorentsinkantsi. ¹¹ Irootakera ikantantakariri iromananeekiini isheninka: "Nokovi pinthaiyakotyaari Esteban. Pinkante: 'Noke-makeriri Esteban ithainkimavaitziri Moisés-ni, ari ikempitakeriri Pava eejatzí.'" ¹² Iroora ovatsimaaper-

otanakeriri atzirite ikisaneentanakeri Esteban, ari ikempitanakari antarikonaite, eejatzi iyotzinkariite. Jaakaantaitakeri, jaayaanakeri japatotaiyani jevariite. ¹³ Arira jamaitapaakeri thaiyakotakariri Esteban, ikantapaake: "Trika shirampari osheki ithainkakero tasorentsipanko, ithainkakero Ikantakaantaitane eejatzi. ¹⁴ Nokemakeri ikantake: 'Ari imporokakero tasorentsipanko Jesús ipaiyeetziri Nazaret-satzi, ipoña irovashiñaayetairo ameyetari aakaite jiyotaayetairi Moisés-ni.'" ¹⁵ Ikanta jevariite apatotainchari, ipampoyaanakeri Esteban, iñaatziiri iporoki ikempitanakari maninkari.

Joipiyanakeneri ñaantsi Esteban irojatzi jovayeetantakariri

7 Ikanta omperatasorentsijanori josampitakeri Esteban, ikantziri: "¿Omaperoma ikantakoitzimiri?" ² Ari jakanake irirori, ikantzi: "Πyekiite! Αshitaanitachari! Pinkeme nonkantemi. Pairani isaikavetantakariri acharine Abraham-ni janta Mesopotamia-ki, joñaakakari ovaneenkatachari Pava, tekeraminthara iriyaatanakeeta irinampityaaro Harán-ki. ³ Ikantakeri: 'Pookanairo pinampitsite, pookanairo pisheninkamirinkaite, piyaate pashineki kipatsi noñaakemiri naaka.' ⁴ Ikanta Abraham-ni, jookanairo inampitsite paitachari Caldea. Irojatzi ipokantaari inampitaaro Harán-ki. Ikanta ikamaira iriri, irojatzi jotyaaantakariri Pava jaka, tsika anampitaro iroñaaka aakapayeeni. ⁵ Iro kantamaitacha, tera irashitakaaperotyaaari, tekachaajaini irashitakaiyaari kapicheeni. Ishinetzimaitakaniri imperi apaata, aririka inkamake. Iriira ashitaiyaarone inkarate charine-taiyaarine. Irootakera ikantakeriri okantavetaka Abraham-ni tekeramintha intzime irovaiyane. ⁶ Iro kantacha ikantakeri eejatzi: 'Iriñeero pincharineyetaari irinampityaaro iipatsiteki pashine atziri. Onkarate 400 osarentsi inkemaantsivaitya iromperavaitaityaari janta. ⁷ Impoña novasankitaakeri naaka inkarate ompervaitakyaarine. Iriima pincharineyetaari namairi maaroni jaka nampitsiki, ari irantavaitainari naaka.' ⁸ Ipoña ikantakeri Pava eejatzi pairani Abraham-ni: 'Ontzimatye pintomeshitaanitya, tema tzimatsi antzimotovakaiyaari.' Jimatakeri pairani Abraham-ni. Eejatzi ikempitaakeriri itomi irirori, iro jimaakotapaakitziini 8 kitaite, itomeshitaanitakeri. Ari ikempitaakerori Isaac itzimakeranki Jacob-ni. Ari ikempitaakeriri eejatzi Jacob-ni 12 itomipayeeni, itzimi acharineyetanakari aakaite. ⁹ Ikanta irikaite, itzimi acharineyetaari aakaite, ikisaneentakeri irirentzi José, ipimantakeri. Ari okanta jareetantakariri inampiki Egipto-satzi. Iro kantacha, ari-itsipatapiintakariri Pava, ¹⁰ jovavisaakotairi okaratzi ikemaantsivaivetaka. Ipakeri iyotanetaantsi, irootake jaakameethatantakariri ivinkatharite Egipto-satzi paitachari Faraón. Irojatzi ipinkathariventantakariri irirori maaroni Egipto-satzi, eejatzi maaroni isheninkamirinkaite irirori Faraón. ¹¹ Ipoña areetaka antaro tashetsi janta. Osheki ikovityaaneentaiyakeni Egipto-satzi. Ari okempitakariri eejatzi janta inampiki

Canaán-satzi. Te iriñeero pairani acharineni ompaitya irovayetaiyaari. ¹² Ari ikemakeri Jacob eenirotatsi ovaritentsi janta Egipto-ki. Jotyaaantakeri itomiite iramanantakite. ¹³ Ikanta japiitakero jiyaaaiyini, ari jiyotaka-gaari José irirentzipayeeni. Ari okanta jiyotantakariri Faraón tsika itzimi isheninkamirinkaitetari José. ¹⁴ Ipoña José, ikaimakaantairi iriri Jacob, eejatzi maaroni isheninka, aamaaka ikaratzi 75 atziri jataintsiri Egipto-ki. ¹⁵ Ari okanta jareetantakariri Jacob Egipto-ki. Ari ikamairi irirori janta. Ari ikempitakariri eejatzi ikaratzi acharineyetanakari. ¹⁶ Ipoñaashitaka jaatonkiy-eetanairi Siquem-ki, jotyetaari janta, otzimi pairani Abraham-ni jamanantakeneriri itomipayeeni Hamor. ¹⁷ Okanta omonkaratzimataka okaratzi ikantakeriri pairani Pava acharine Abraham-ni. Tzimanakera osheki ireentsite asheninkapayeeni janta Egipto-ki, ¹⁸ irojatzi itzimantakariri pashine pinkathari janta Egipto-ki, kaari iyotakoterine José. ¹⁹ Ikanta irika pinkathari, osheki jamatavitakeri asheninka, jovashinonkaavaitakeri. Ishintsiventakeri irookaverteri ireenchaanikite, onkantya inkamantyaari, eero joshekitanta. ²⁰ Aripaitera itzimakeri Moisés irirori. Iriitakera irika eentsi ookimotakariri Pava. Ikaratzi mava kashiri jomanavetakari ipankoki ashitariri. ²¹ Okanta omonkarapaitetapaaka irookaventantyaariri inkamemi, oñaakeri irishinto Faraón, aakeri, opiraanitaari okempitakaantakeri iriirikami ovaiane iroori. ²² Ari ikantakariri Moisés-ni jiyotantakarori okaratzi jiyotanetari Egipto-satzi. Iriiperori shirampari jinake, irooperori okantayetaka jantayetakeri. ²³ Ikanta otzimakera 40 irosarentsite Moisés-ni, ikovake irareetyaari isheninkapayeeni, Israel-mirinkaite. ²⁴ Iro kantacha iñaapaake aparori Egipto-satzi jovasankitairi aparori isheninka. Iksakoventapaakari Moisés isheninka, jovakeri Egipto-satzi. ²⁵ Iñaajaantake Moisés-ni ari ikinkishiretaiyakeni isheninkapayeeni, iritakera jotyaaantakeri Pava intsiparyaakoventayetairi. Iro kantamaitacha irikaite te iriyotakotaiyeri. ²⁶ Okanta okitaitamanai, iñaake jantavakaiyani isheninka. Ari ikovavetaka Moisés irookakairimi, ikantavetapaakari: 'Eero povashinonkaavakaiyani pantavaka, pisheninka povavakaiyani.' ²⁷ Ipoñaanaka irika antziriri isheninka, jotatsinkavakeri Moisés. Ikantziri: '¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite? ¿Pikovatzi-ima eeroka piyakoventena? ²⁸ ¿Pikovatzi-ima povena naaka pikempitaakeri chapinki povantakariri Egipto-satzi?' ²⁹ Ikanta ikemavakera Moisés ikantakeriri isheninka, ari ishiyanaka. Jatake iipatsiteki Madián-satzi. Ari isaikakeri janta nampitsinentsiki, irojatzi itzimantakariri apite itomi. ³⁰ Okanta avisake okaratzi 40 osarentsi. Janta tsika te inampiitaro, okaakitapaira otzishi paitachari Sinaí, ari joñaakakariri aparori imaninkarite Pava, ipaampatakairo kitocheemaishi. ³¹ Ipampoy-aaminthatanakero Moisés iñaakeri. Ikovajaantzi iramenero okarikiini, ari ikemakeriri Pinkathari iñaanatziiri, ikantziri: ³² 'Pava nonatzi naaka, naakatake

† Kantakotachari jaka "ovaritentsi," irootakera ikantayeetziri eejatzi "trigo."

iñaapinkathatake picharine, Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.' Ari itharovanakeri Moisés, okavaitanaka, tera inkove iramenanaero. ³³ Ipoña ikantanakeri eejatzi: 'Pizapato-ryeeya, tema pikatziyantatyaaro iroñaaka kipatsi notasorentsipathatakaakeri. ³⁴ Noñaakeri janta Egipto-ki nokoyaakeri pisheninkapayeeni, osheki jashinonkaavaitaka. Nokemakeri jatekashirevaitaiyakani. Irootake nopokantakariri nontsi-paryaakoventaimi. Eerokatake notyaante janta Egipto-ki pantero.'

³⁵ Tema pairani imanintaveetakari Moisés-ni, ikantaitakeri: '¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite?' Iriitajaantakera jotyaantakeri Pava iroñaaka impinkathariventairi isheninkapayeeni, iri intsi-paryaakoventairi eejatzi. Iriitakera matakairine imaninkarite Pava iñaakeri ipaampatakiro ki-tocheemaishi. ³⁶ Irijatzira Moisés-ni omishitovairiri pairani asheninkapayeeni Egipto-ki, osheki itasonkaventantzi janta. Arira ikempitaakerori eejatzi janta inkaareki ipaiyeetziri 'Kityonkaari,' eejatzi okempitaka isaikavaivetantakariri okaratzi 40 osarentsi tsika te inampiitaro. ³⁷ Irijatzira Moisés-ni kantakeriri pairani asheninkapayeeni: 'Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaakyaanaro naaka jotyaantakenara. Asheninka irinatye.' ³⁸ Irijatzira Moisés-ni apatotakeriri pairani asheninkapayeeni janta tsika te inampiitaro, ikinkithavaitakaakeri maninkari janta otzishiki Sinaí, itsipayetakari asheninkapayeeni. Iriitake ajaantakero ovañaantaneri ñaantsi, irojatzji jovavisaantakairori aakaite. ³⁹ Iro kantacha te inkove acharineete inkempisanteri Moisés-ni, osheki ipiyathatakariri. Iro ikovaiyakani impiyeemi inampiki Egipto-satzi. ⁴⁰ Irootake ikantantakariri Aarón-ni: 'Iriivetaka Moisés tsiparyaakoventaanari Egipto-ki. Iro kantacha te ayote opaita avishimotakeriri kaari ipokanta jiyaatzi-ra chapinki otzishiki Sinaí. Povetsikena novavane-taiyaari.' ⁴¹ Ari jovetsikaitakeneri kempitavetyaarine evonkiri vaca. Ikovaiyakani inkempitakaanteri Pava. Jovamaakeneri ipirapayeeni iroimoshirenkantyaariri ivavane. Aña iriivetaiyakanira ovetsikakeri. ⁴² Irootakera, jintainaryaantanakariri Pava irikaite, ishinetanakeri iriñaapinkathatashityaari oorentayetchari inkiteki, tema iriitake josankinatakotzitikari kamantantanerite, ikantake:

Israel-mirinkaite! ¿Naakama piñaapinkathatantaka pipirapayeeni pipometapiintzirira?

Tema iro pantapiintakeri okaratzi 40 osarentsi janta tsika te jinampiitaro.

⁴³ Aña iri Moloc piñaapinkathatashitapiintakariri, pikekenatakaapiintakero ipankoshetaizirira.

Arira pikempitapiintakeriri jivavanetashiitari kempitariri impokiro ipaiyeetziri Renfán,

Piñaapinkathatashivaitakariri povetsikayetane eerokaite.

Irootakera noshinetantyaamiri irayeeetemi intaina panaanakero Babilonia.

⁴⁴ Isaikavaitantakariri pairani acharineete tsika te inampiitaro, otzimimotziri tasorentsithaante. Ari jo-

vakoyetzirori irosankinare Moisés-ni. Iroka tasorentsithaante, irootajaantakera jovetsikakaantakeri Moisés-ni tsikara okantajaanta joñaakakeri Pava.

⁴⁵ Irootakera iroka jaajaapiintakeri pairani acharineete, irojatzji jareetantakariri kipatsiki tsika ontzime irashitaiyaari. Iroora jamayetairi ijevatantakariri Josué, joitsinampaantakariri ashivetarori iipatsite, ikantakarira Pava. Arira ikantaitatziro joisokerotakero tasorentsithaante, irojatzji itzimantakariri pairani David-ni. ⁴⁶ Ikanta pinkathari David, osheki jaakameethatakeri Pava, ikantake irirori: 'Tema eeroka Pava iñaapinkathatake pairani Jacob-ni, pishineta naaka novetsikemi aparori pankotsi pisaikantyaari.' ⁴⁷ Iriimaitaka Salomón ovetsikakeneriri tasorentsipanko. ⁴⁸ Iro kantamaitacha Pava, Jenokisatzi te inampitantaro pankotsi irovetsikane atziri. Iroora iñaaventakeri kamantantaneri, ikantake:

⁴⁹ Jiroka ikantakeri Pava:

Irootakera inkite nothointantari nopinkathariventantzi.

Irooma kipatsi iroora nomakoryaakiitantiintari.

¿Tsikama onkarateri pankotsi irovetsikayeetenari? Eerora nantetaro nomakoryaantyaaro.

⁵⁰ ¿Kaarima naaka ovetsikayetakero maaroni tzi-mayetatsiri?

⁵¹ Eekero ikantatzi Esteban: 'Iro kantacha eerokaite, ari pinkantapiintaatya pikisoshiretzi, tera pinkempisantanete, pikempitakariri pashinesatzi atziri kaari asheninkayeta. Pashi povapiintakero pipiyathatakariri Tasorentsinkantsi pikempitakoyetaari picharineete.'

⁵² ¿Zimaajatatsima aparori kamantantaneri kaari inkemaantsitakaavaitya pairani picharineete? Jovamaayetakari ikaratzi kinkithataintsiri, ikantake: 'Aatsikitakera itzimi matzirori itampatzikatzi.' Aritakera pokake iroñaaka matzirori, iriitake pipithokashitaiyakari eerokaite, povakeri. ⁵³ Tema eerokaite iyotayevetaaro Ikantakaantaitane okaratzi jiyotaayevetakairi maninkari, iro kantacha osheki pipiyathataka."

⁵⁴ Ikanta ikemaiyavakera apatotainchari, antaro ikisanakeri Esteban, jatsikaikitashitanakari. ⁵⁵ Iriima Esteban inampishiretziitantakarira Tasorentsinkantsi, jamenanake inkiteki, iñaakero irovaneenkaro Pava, iñaakeri eejatzi Jesús ikatziyaka irakojanoki Pava.

⁵⁶ Ipoña ikantanake: "Pamene! Noñaakero inkite ashitaryaanaka, noñaakeri Itomi Atziri ikatziyaka irakojanoki Pava." ⁵⁷ Ari joshepiyempitanakari irikaite.

Ikaimaiyanakeni shintsiini, ishiyashitapaakari Esteban. Joirikapaakeri. ⁵⁸ Ipoña jaayeeetanakeri othapitapaa nampitsi. Ari jetapaakari itsitokantari mapi, isapokaiyanakero iithaare, jookanakeneri aparori evankari paitachari Saulo, ikantakeri: "Pamenavakenaro noithaare, nontsitokavakeriita."

⁵⁹ Ikanta itsitokaitzirira Esteban, iñaañaatanakeri irirori Pava, ikantziri: "Novinkatharite Jesús, jatashinenkatakenera noñaapaimi." ⁶⁰ Ari jotziverokanakari, iñaavaitanake shintsiini, ikantanake: "Novinkatharite, eerora

poipiyiniri iroka kaariperonkantsi." Ikaratakerora iñaavaitakero iroka, makoryaanake.

Ipatzimaminthaziri Saulo kempisantzinkariite

8 Ikanta Saulo jamenakotakeri Esteban itsi-tokaitziri, ikantanake irirori: "Arivé, kamake Esteban." Aripaitera etanakaro ipatzimaminthataitzi kempisantzinkariite janta Jerusalén-ki. Irootakera ishiyayetantanakari maaroiteni Judea-ki, ikenayetanake eejatzi nampitsiki Samaria. Eeniromaita isaikanake Otyaantajanori iriroriite. ² Ikanta ñaapinkathatasorentsitaneriite ikitatakeri Esteban, iniroitera jiraakovaitakari. ³ Iriima Saulo ikovavetaka irirori iraperoterimi kempisantanantsiri. Jiyaatapiintashiyetakeri ipankoki, jinoshikayetziri shirampari, tsinane, maaroni. Jominkyaaakaantayetakeri.

Ikinkithayezziro Kameethari Ñaantsi nampitsiki Samaria

⁴ Iro kantacha maaroni shiyayetainchari, jatayetanake pashineki nampitsi. Ikinkithatakoyetakero Kameethari Ñaantsi janta. ⁵ Ikanta Felipe, iriitakera aparoni shiyainchari eejatzi, areetaka nampitsi Samaria-ki. Ikinkithatakota-paakeri Cristo. ⁶ Ari japatotaiyanakani maaroni atziripayeeni, jovayempitatakaro ikinkithatziri Felipe, tema iñaayetakero itasonkaventantapaake eejatzi. ⁷ Jovashinchaayetai osheki atziri jaakavetari peyari. Antaro ikaimayetzi peyari ishiyayetara. Eejatzi okempitakari, osheki atziri kisoporokivetachari, kaari kameethave-tachane iitzi, jovashinchaayetairi maaroni. ⁸ Irootake ikimoshiretantakari maaroni nampitarori janta nampitsiki.

⁹ Iro kantacha tzimatsi janta paitachari Simón. Sheripiyari inavetaka pairani. Jamatavitake osheki atziri nampitachari Samaria-ki. Osheki ikantakaaperovaitaka. ¹⁰ Iñaapinkathatzivetakari atziriite, jevariite, maaroni, ikantayetzi: "Thame ankempisanteri, tema irika Simón imatakero iñaavyatari Pava." ¹¹ Ikempisantzitzi Simón maaroni ikantayetziri. Oshekira osarentsi ipampoyaaminthataitakeri isheripiyarinkakiini. ¹² Iro kantacha jareetapaakara Felipe, ikinkithatapaakero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, ñaaventakotziri eejatzi Pava tsika inkantaiya impinkathariventantai. Joviinkaayetanaka shirampariite, eejatzi tsinanepayeeni. ¹³ Ari jimatzitanakaro eejatzi Simón irirori, ikempisantavetanaa, oviinkaavetaka eejatzi. Te irookane itsipatanakari Felipe, iñaakerira itasonkaventantayetzi. Ipampoyaaminthatanakari.

¹⁴ Ikanta Otyaantajanoriite saikatsiri Jerusalén-ki, ike-makotakeri Samaria-satzi ikempisantayetairo iñaane Pava. Irootakera jotyaantantakariri Pedro ipoña Juan. ¹⁵ Ikanta jareetaiyakara Samaria-ki, jiñaañaatakota-paakeri kempisantzinkariite, onkantya irinampishiretantaiyaariri iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁶ Tema intaani joviinkaayeetakeri ipairyetakeri Avinkatharite Jesús. Tekeramintha inampishiretantyaari iriroriite

Tasorentsinkantsi. ¹⁷ Ikanta Pedro ipoña Juan, jotzimikapatziitoyetantakariri irako aparopayeeni. Arira inampishireyetantanakari Tasorentsinkantsi. ¹⁸ Jiñaakerira Simón jantakeri Otyaantajanori, ikaratzi jotzimikapatziitotantakariri irako atziri, inampishiretantaaari Tasorentsinkantsi, ipinavetanakari irirori Otyaantajanori, ¹⁹ ikantanakeri: "Jirika kireeki, pimpena eejatzi naaka pishintsinka, nonkempitanyaaamiri eeroka, onkantya nonampishiretakaantyaariri Tasorentsinkantsi nosheninka, notzimikapatzi-itotantyaarira nako." ²⁰ Ari jakanakeri Pedro, ikantziri: "Arira pinkarataveetairi piireekite pimpeyashitaiya! ¿Piñaajaantakema ari pamanantantakyaaro piireekite ipashitantari Pava? ²¹ Eerora pimataajatziro pinkempitakotyaanaro naaka, tema jiñaakemi Pava te pintampatzikashirete. ²² Povashaantairo piyaariperonka, pinkovakotairi Pava, añaamatsite ari impeyakotaimiro pikinkishirevetakari. ²³ Niyotakemi naaka, osheki pikishirevaitaka. Arira pikantapiintatya pikaariperoshirevaitzi." ²⁴ Ipoña jakanake Simón, ikantanake: "Pamanakotaina eeroka Pinkathariki, onkantya eero avishimotantana okaratzi pikantakenari."

²⁵ Ikanta Pedro ipoña Juan, ikaratakeri ikinkithatakotakeri Pava. Ipoña ikenayetanake pashine nampitsiki okaratzi saikatsiri janta Samaria-ki, ikinkithatakero janta Kameethari Ñaantsi. Arira ipiyeeyaani Jerusalén-ki.

Felipe ipoña Etiopía-satzi

²⁶ Ikanta imaninkarite Pava, iñaanatakeri Felipe, ikantziri: "Piyaate nampitsiki paitachari Gaza, iro pim-pampithatanake avotsi poñaachari Jerusalén-ki irojatzji janta." Tema iroka avotsi irootake kenachari tsika te inampiitaro. ²⁷ Jatake Felipe. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakari Etiopía-satzi. Iriiperori inatzi. Iriitake kempoyiiri kireeki janta Etiopía-ki tsika opinkathariventantzi tsinane paitachari Candace. Ipoñaagaatyaaro irirori Jerusalén-ki iñaapinkathatziri Pava. ²⁸ Iroora iriyaatairo irirori inampiki, isaikantakaro ishiyakomento, jiñaanavaiziro irosankinare Kamantantaneri Isaías-ni. ²⁹ Iñaanashiretanakeri Tasorentsinkantsi irika Felipe, ikantziri: "Piyaate, pokarikityaari shiyakotainchari." ³⁰ Ikanta ipokashitapaakeri Felipe, ikematziiri Etiopía-satzi iñaanatziro irosankinare Isaías-ni. Ari ikantziri: "¿Pikemathatziro piñaanatziri?" ³¹ Ari ikantziri Etiopía-satzi: "¿Tsika inkene nonkemathatero, tera intzime impaitya iyotainarone? Pimpoke eeroka, pintsi-patyaana." ³² Jirokara Osankinarentsi iñaanatziri:

Ikempitakaayeetakeri jaayeetziri oisha irovayeeteri. Ikempitakari oisha te inkaimavaite irameeyeeteri, Ari ikempitakari eejatzi irirori, maire ikantaka.

³³ Tsinampashirera ikantakaayeetakeri, te ontampatzikate okaratzi ikantakoveetakariri.

Ari jovamaayeetakeri, temaita intzime irovaiyanepayeeni irirori.

† Kantakotachari jaka "Iriiperori inatzi," Totaanikiri inatzi. Tema iro jametaiyarini pairani ikaratzi saikavankoyetziriri pinkathari, itotaanikiyeetziri, onkantya eero jovaiyantakaantantayeta ipankoki pinkathari.

³⁴ Ikanta irika iriiperori Etiopía-satzi, josampitanakeri Felipe: “Pinkantena. ¿Niinkama iñaaventziri Kamantan-taneri? ¿Iriijatzima ñaaventacha? ¿Pashinema iñaaventzi?” ³⁵ Ari jetanakaro Felipe ikinkithatakanakeri irosankinareki Isafías-ni, iñaaventanakeneri Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesús. ³⁶ Okanta osamaniityaake, ikenimotapaakero jiña, ikantzi Etiopía-satzi: “Jiroka jiña. ¿Eeroma okantzi noviinkatya naaka?” ³⁷ Jakanakeri Felipe, ikantziri: “Pikempisantaperotanairika, ari onkantake.” Ikantzi Etiopía-satzi: “Nokempisanti, iriitake Jesucristo Itomi Pava.” ³⁸ Ari jovatziyakaantapaakero ishiyakommento Etiopía-satzi. Ayiitanake apiteroite, jatanake jiñaaki. Ari joviinkaatakari. ³⁹ Ikanta itonkaanai jiñaaki, jaanairi Felipe Tasorentsinkantsi. Irika iriiperori Etiopía-satzi, tera iriñaanairi tsika ikenanake. Iro kantacha irika atziri kimoshire ikanta jiyaatai irirori. ⁴⁰ Iri-ima Felipe jiñaashitaaro irirori isaikapai Azoto-ki. Ipoña javisayetanake pashineki nampitsi ikamantantayeziro Kameethari Ñaantsi, irojatzii jareetantaari Cesarea-ki.

Pashineshiretai Saulo

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 Ikanta irirori Saulo, te irovashaantero jasaryi-imayetari irovamayeri iriyotaane Pinkathari. Irootake jiyaatashitantakari omperatasorentsijanori Judío, ² ikantakeri: “Posankinateneri omperatasorentsitaari saikatsiri nampitsiki Damasco, pinkanteri: ‘Pishineteri Saulo irayeteri karatanairiri ipaiyeetziri ‘Avotsi.’” Inkyaayete japatoyeetapiinta, iroosoyeteri shirampari eejatzi tsinane, iramakeri jaka Jerusalén-ki.” ³ Iro jareetzimatata nampitsiki Damasco, ari jomapokakeri morekanantsiri inkiteki, joorentapaaka ikatziyakara Saulo. ⁴ Tyaanake Saulo. Ikematzi ñaantsi inkiteki, ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzi-maminthatananari?” ⁵ Jakanake Saulo, ikantzi: “¿Niinkama eeroka Pinkathari?” Ari ikantaitanakeri: “Naakatakera Jesús itzimi pipatzimaminthatakeri. Eerokatakera ovasankitaavaitacha apaniro, okempivaitakero pimpatziminthatayeeyaaromi thoyempithovari.” ⁶ Ikanta Saulo, okavaitanaka itharovanakera, ikantanake: “Pinkathari, ipaita pikoviri nantairi naaka.” Ari ikantanakeri Avinkatharite: “Pintzinaye, piyaate nampitsiki. Arira inkamantayeetemiro ompaitya panteri.” ⁷ Osheki itharovanake ikaratzi oyaatakeriri Saulo, tema ikemavakero eejatzi irirori ñaantsi, te iriñaamaityaari ñaavaitatsiri. ⁸ Ipoña ikatziyavetanaa Saulo. Ikovaveta irokiryaañai, te onkante iramenanai. Irootakera jakathatantanaariri itsipayetakari, jaanakeri nampitsiki Damasco. ⁹ Ari isaikeri janta okaratzi mava kitaite, te onkante iramenavaitai, te irovaiya, te irirai eejatzi imire.

¹⁰ Okanta janta Damasco, ari isaiki aparoni iyotaari ipaita Ananías. Iriitake iñaanatakeri Avinkatharite imishireki, ikantziri: “¡Ananías!” Ari jakanakeri irirori: “¿Ipaita, Pinkathari? Jaka nosaiki.” ¹¹ Ikantziri: “Piyaate janta avotsiki ipaiyeetziri ‘Tampatzikari.’” Ari osaiki ipanko paitachari Judas, ari posampitakoventeri apa-

roni shirampari ipaita Saulo, iri poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori iñaañaatzi. ¹² Nomishitakaakeri irirori. Jiñaakemi pikyaashitapaakeri, potzimikapatzi-itotantakari pako, irojatzii jamenavaitantanaari.”

¹³ Ikanta ikemavakera Ananías, ikantanake: “Pinkathari, osheki nokemi iñaaventayeetziri irika shirampari, koveenka okanta jantayetakeri Jerusalén-ki jovasankitaayetziri pitasorentsitakaane.” ¹⁴ “Iro ipokantari iroñaaka jaka, tema jotyaañatziiri omperatasorentsijanori irayeteri pairiyimiri javentaanaami.” ¹⁵ Ikantzi Pinkathari: “Piyaate. Tema irika shirampari iriitake nokoyaakeri naaka iñaaventaina maaroni nampitsiki. Inkinkithatakeri Israel-mirinkaite isheninkatari irirori, eejatzi pashinesatzi atziri kaari isheninkate, eejatzi ivinkatharite. ¹⁶ Ari noñaakakeri eejatzi tsika onkarate inkemaantsiventayana naaka.” ¹⁷ Ipoña jiyaatake Ananías pankotsiki isaikake Saulo. Kyaapaake, jotzimikapatziitotantapaakeri irako. Ikantziri: “Tyeki, jotyaañakana Avinkatharite Jesús, tsika itzimi oñaakakamiri avotsiki pikenapaakeranki. Iro jotyaañatantari onkantya pokiryaañatyaari, onkantya inampishiretantyaamiri eejatzi Tasorentsinkantsi.” ¹⁸ Arira opyaanake irookiki kempitavetariri shimapentaki, amenanai kameetha. Ipoña ikatziyanaka, jatanake iroviinkaataiteri. ¹⁹ Arira jovavaitanaa, irojatzii ishintsitantaari kameetha. Kapichera isaikimovaitapaintziri kempisantzinkariite nampitarori Damasco.

Ikinkithatzi Saulo Damasco-ki

²⁰ Arira jetanakaro Saulo ikinkithatakaantanake japatopiintayeta judío-payeeni, ikantzi: “Iriitakera Itomi Pava paitachari Jesús.” ²¹ Ipampoyaaminthatanakeri ikaratzi kemiriri, ikantavaka: “¿Tema iriitake irika kisa-neentziri Jerusalén-ki ikaratzi pairiyiriri Jesús? ¿Tema irijatzii pokaintsiri jaka irayeri kempisantzinkari janta omperatasorentsijanoriki?” ²² Iro kantacha Saulo eekero ishintsitatzi ikinkithatakaantzi tekatsi intharovakaiya. Te iriyote opaita inkantayeteri judío-payeeni nampitarori Damasco-ki, ikemirira Saulo ikantzi: “Irikananki Jesús Cristo inatzi.”

Saulo ishiyapithatari Judío-payeeni

²³ Okanta avisanake osheki kitaite, ikantavakaaka Judío-payeeni: “Thame overi Saulo.” ²⁴ Tema kitaiteriki eejatzi tsireniriki joyaaventakari ishitovapiintaitzira nampitsiki, inkene iroveri. Iro kantacha Saulo jiyotake ikovatzi irovamairi. ²⁵ Ikanta kempisantzinkariite, jote-takeri antaroki kantziri, joviinryaakotakeri tsirenipaite jakakiroki janta jotantoyeetzii nampitsi. Ari okanta ishiyantakari Saulo.

Areetaa Saulo Jerusalén-ki

²⁶ Ikanta jareetaa Saulo Jerusalén-ki, ikovavetaka intsipatapaiyaarimi iriyotaane Pinkathari. Iro kantacha osheki itharovakaakari, iñaajaantzi te ikempisantaperotai irirori. ²⁷ Iro kantacha tzimatsi kempisantzinkari

paitachari Bernabé, jaapatziyanakari Saulo, jatake iroñaakantairi ipiyotara Otyaantajanori. Ikantapaakeri: "Trika Saulo iñagairi Avinkatharite janta avotsiki jat-achari Damasco-ki, ari ikinkithavaitakaakeri. Ari jantanakaro Saulo janta nampitsiki Damasco iñaaventanairi ivairo Jesús. Tekatsi intharovakaanakya." ²⁸ Ari ikantakari Saulo isaikantapaari Jerusalén-ki, itsipayeta-paari irikaite Otyaantajanori. ²⁹ Iñaaventakeri ivairo Jesús Pinkathari, tekatsi intharovakaiya. Arira ikinkithatakaayetziri judío-payeeni Griego-thatatsiri. Iro kantacha ikovake iroveri irikapayeeni. ³⁰ Ikanta jiyotaiyakeni kempisantzinkariite, jaanakeri Saulo janta Cesarea-ki. Ipoña jotyantairi Tarso-ki.

³¹ Ikanta kempisantzinkariite, nampiyetarori Judea-ki, Galilea-ki ipoña Samaria-ki, kameetha ikanta isaikavaitaiyini, eekero jantakishireperotanakitzi, ñaapinkatha jovapiintanakeri Pinkathari, jookakoven-takerira Tasorentsinkantsi. Eekerora jiyaatatzi joshekiperotanake.

Jovashinchagaitairi Eneas

³² Ikanta jareetantayetaka Pedro nampitsiite, irojatzi jareetantaka Lida-ki inampiyetarora itasorentsishire-takaitairi. ³³ Ari jiñaapaakeriri paitachari Eneas, kiso-porokiri inatzi, tzimakotake 8 osarentsi jonoryaavaitaka. ³⁴ Jiñaanatapaakeri, ikantziri: "Eneas, irovashinchagaimi Jesucristo. Pinkatziye, paanairo ponoryaamentoto!" Arira ikatziyanakari Eneas. ³⁵ Ikaratzi nampitarori Lida-ki eejatzi Sarón-ki, jiñaayetairira ikatziyavaita Eneas, iroora ikempisantantakariri Avinkatharite.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Jope, tzimatsi aparoni iyotaaro opaita Tabita, iñaaneki griego ikantaitziro "Dorcas." Iroka tsinane okaminthaantapiintake, oneshinonkatantapiintake. ³⁷ Ipoña aparoni kitaite, omantsiyatake Dorcas, kamake. Jaayeetakero, ikaataitakero, jonoryeetapaintziro jenoki opankoki. ³⁸ Okanta janta Jope-ki te intainaperote osaiki nampitsi Lida, tsikara jareetaka Pedro. Ikanta ikemaiyakeni iyotaariite ari isaikiri Pedro janta, jotyantake apite shirampari inkamantakiteri: "Pimpokanake thaankiperoini Jope-ki." ³⁹ Jatanake Pedro. Ikanta jareetapaaka janta, jaayee-tanakeri jenoki tsika jonoryeetakero. Otapotapaakeri maaroitani kamaimetzinkaro, iragaiyapaakani, oñaakayetapaakeri kithaarentsi oshirikapiintane Dorcas. ⁴⁰ Ipoña Pedro jomishitovakero maaroitani, ari jotypeerovanaka, ñaañaatanake. Ipoña ipithokashitanaaro kaminkaro, ikantzi: "Tabita, pintzinaye!" Ari okiryanaani iroori, oñaatziiri Pedro, thointanaa. ⁴¹ Jakathavakotakero irirori, jovatziyakero. Ipoña ikaimayetakero kamaimetzinkaroite eejatzi ikaratzi itasorentsitakaitane, jiñaayetairo añagai. ⁴² Ikanta ikemakoyeetakero nampitsiki Jope, osheki kempisantanakeriri Pinkathari. ⁴³ Oshekira kitaite isaikavaitanake Pedro nampitsikika, iri isaikimotake shirampari paitachari Simón "Meshinantsipakori."

Pedro ipoña Cornelio

10 Tzimatsi Cesarea-ki aparoni shirampari paitachari Cornelio, iriitake ijevarite ovayiriite Roma-satzi ipaiyeetziri "Italia-satziite." ² Irika shirampari ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinatzi, ari ikaramirinkatziri isheninkaite iñaapinkathatziri Pava. Ipapiintziri ashinonkainkari osheki iireekite okantave-taka te isheninkatari. Jiñaañaatapiintakeri Pava irirori. ³ Okanta aparoni kitaite, aritake sheetyaake, tainkaperotake ooryaa, ari jomapokakeriri imaninkarite Pava ikyaaashitapaakeri isaikakera irirori, iñaavakeri koñaaroini, ikantapaakeri: "Cornelio!" ⁴ Ipampoy-aaminthatavakakeri Cornelio, itharonkakiini josampitanakeri, ikantziri: "¿Pinkathari, ipaitama pikovakotanari?" Ikantanakeri maninkari: "Ikemakemiro Pava piñaañaatane, jiñaakemi pineshinonkayetantapiintaka." ⁵ Potyaante potzikatane nampitsiki Jope onkantya iramantyaariri Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. ⁶ Ari jimayimotziriri pashine Simón, 'Meshinantsipakori' saikathapyaatzirori inkaare. Iriira kamantemineri opaita pantairi." ⁷ Ikanta ishitovanai maninkari, ikaimake Cornelio apite inampire. Ikaimake eejatzi aparoni ovayiri, iraventaane joviri, ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinayetatziri irirori. ⁸ Ikamantakeri okaratzi ikantaitakeriri. Jotyantakeri Jope-ki.

⁹ Okanta okitaitamanai, joveraaka tampatzika ooryaa, irootaintsi irareetzimataiyaani Jope-ki jotyantakeri. Ari jataitanake irirori Pedro iriñaañaate jenoki pankotsipankaki. ¹⁰ Ikemaminthatakero itashe, ikovake iroya, iro kantacha ovakera jonkotsiyeetzi iroyaari, ari jiñaavyatakari. ¹¹ Jiñaakero ashitaryaana inkite, jovayiiyeetakero kempivetarori antaro manthakintsimaanka, ithatoyeetakero opatziki. ¹² Okanta janta manthakintsimaankaki tzimatsi osheki kantashivaiyetchari piratsi, ipoña ikaratzi kamathayetsiri kipatsiki, ipoñaapaaka tsimeripayeeni. ¹³ Ipoñaashita ikemake ñaanatakeriri, ikantziri: "Pedro, pintzinaye, povamayeri irikapayeeni, poyaari." ¹⁴ Ari jakanake Pedro: "Eero Pinkathari. Te novapiintari naaka irikapayeeni ipinkayeetziri." ¹⁵ Japiiyeetanakeri Pedro iñaanaitziri, ikantziri: "Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka 'Ipinkayeetziri.'" ¹⁶ Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayee-tanairo manthakintsimaanka inkiteki.

¹⁷ Antaro okantzimoshirevitanakari Pedro, ipampithashirevaita opaita oshiyakaaventachari okaratzi jiñaakeri. Arira jareetaiyapaakani irotyaantane Cornelio, josasampiventakotapaakero ipanko Simón. ¹⁸ Jareetapaakara pankotsiki, ikaimaiyapaakitziini josampitantapaake, ikantzi: "¿Ari jimayiri jaka Simón, ipaiyeetzi eejatzi Pedro?" ¹⁹ Ipampithashiretakominthaitaro Pedro jiñaakeri, jiñaanashiretakeri Tasorentsinkantsi, ikantziri: "Pamene, areetapaakara mava shirampari amemenatzimiri." ²⁰ Pinkatziye, payiite. Eerora pik-

† Kantakotachari jaka "itainkaperotanake ooryaa," irootake ikantaitziri pairani "ooryaa 9."

isoshirevaitzi, pintsipatyaari, tema naakatake otyaan-takeriri." ²¹ Arira jayiitapaake Pedro, ikantapaakeri shirampariite: "Naakatake pikokovatzi. ¿Ipaitema pipokantari?" ²² Ikantaiyanakeni irirori: "Nopoki jotyaaantana Cornelio, ijevare ovayiriite. Tam-patzikashireri jinatzi, ñaapinkathatasorentsivaitaneri jini, iri irakameethatapiintane pisheninkapayeeni judío. Tema chapinki ipokashitakeri imaninkarite Pava, ikantakeri: 'Pinkaimakaanteri Pedro, onkanya im-pokantyaari pipankoki, ari pinkemero onkarate inkamantemiri.'" ²³ Ikanta Pedro ikyaakaanakeri pankotsiki, ari jimagaiyapaakeni. Okanta okitaitamanake, jatake Pedro joyaataiyanakeri pokashitakeriri, arira itsipatanakari eejatzi Jope-satzi, "iyekiite" inatzi.

²⁴ Okanta pashine kitaite areetaiyakani Cesarea-ki. Arira joyaaventakeri Cornelio itsipayetakari isheninkamirinkaite, eejatzi irapaatziyaminthatane ikaratzi ikamayetakari irirori. ²⁵ Jareetapaakara Pedro pankotsiki, ishitovashitanakeri Cornelio, joty-eerovashitavakari, iriñaapinkathatavakerimi. ²⁶ Iro kantacha Pedro jovatziyakeri, ikantziri: "Pinkatziye, atziri nonatzi eejatzi naaka, arira nokempitami eeroka." ²⁷ Ikanta jiñaanatzirira Cornelio, ikyaakaapaakeri, jiñaapaakitzi osheki atziri apatotainchari. ²⁸ Ikantanake Pedro: "Piyotaiyini eeroka, naakaite judío-payeeni te ishinetaitana nonkempiyaami eerokaite kaari nosheninkata, te aritaajate nonkyaavankotemi. Iro kantacha ovakeraini jiyotaakena naaka Pava, te arite nonkantayetemi: 'Novinkane pinatzi.' ²⁹ Irootakera kaari noshenkaantanaka nopokanake pikaimakaan-tanari."

³⁰ Ikantanake Cornelio: "Chapinki, aritake tzimake 4 kitaite, ari ikaratajaantake iroñaaka ooryaatsiri, itainkakeri. Nosaiki naaka jaka nopankoki notziventavaita, noñaañaatzi osheetyaakera, ari ikoñaatzimotakena aparani shirampari, shipakiryaa okantapaaka iithaare. ³¹ Ikantapaakena: 'Cornelio, ikemakemi Pava piñaañaatziri, ikinkishiretakero pineshinonkatantapiintake. ³² Potyaante nampitsiki Jope amerine Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. Ari jimayimotziriri pashine Simón, meshinantsipakori nampitarori inkaarethapyaaki.' ³³ Ari notyaantakeri thaankipaiteeni iriñeetemi, pimatakero eeroka pipokanake thaankipaiteeni. Jirikayetakena iroñaaka ipiyotakaakana Pava. Intsityaa pinkantenaro okaratzi ikantakeri Avinkatharite."

³⁴ Ipoña ikantanake Pedro: "Arira niyotataitzi iroñaaka omaperotatya Pava te iramaakitaneteri atziri, ³⁵ aña jaakameethayetzi ñaapinkathatanairiri, tam-patzikashiretatsiri, okantavetaka tsikarika inampiyetaro, kaari nosheninkaveta. ³⁶ Tema iroka Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, okaratzi jatakotaintsiri nosheninkaki Israel-mirinkaite, iriitakera Pava kantakaarori nokinkithatakotantaariri irika. Tema iri-itake pinkathariventaineri maaroitene, iriitakera

† Kantakotachari jaka "itainkakeri," irootakera ikantayeetziri pairani "ooryaa 9."

saikakaayetaineri eejatzi kameetha. ³⁷ Piyoperotaiyironi eerokaite okaratzi avisaintsiri noipatsiteki. Tema pikemakoventakero jiñaaventakeroranki Juan-ni okantakota oviinkaataantsi. Irojatziri opoñaantanakari Galilea-ki, ³⁸ jiñeetakari Jesús Nazaret-satzi. Iriira Pava ipakeri ishintsinka eejatzi Itasorenka. Ipoña ikekenayetanake irirori jineshinonkatantayeta, jovav-isakoyetake osheki jaakayetziri peyari. Iroora jimatan-takarori iroka tema Pava tsipatakari. ³⁹ Naakayetake ñaayetajaantakeri maaroni jantayetakari Jesús janta Judea-ki ipoña Jerusalén-ki. Ipoñaashitaka jovamaitakeri, ipaikakoyeetakera. ⁴⁰ Iro kantacha omonkaratakara mava kitaite jovañagairi Pava, ikantakaarora irirori noñaayetairi naakaite. ⁴¹ Tera iroñaakapanaatyaari maaroitene atziri, intaani naakaite, ikaratzi jiyoshiiyetakeri pairani Pava iriñaayetairi. Aritakera jañagai, notsipatavaari novaiyani eejatzi niravaitaiyini. ⁴² Iriitakera otyaantaiyakenari nonkamantayetairi atziriite, nonkantairi: 'Iriira Jesús jovakeri Pava iriyakoventairine maaroni añaayetatsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi.' ⁴³ Irijatzira Jesús jiñaaventakotzitakari pairani Kamantantaineriite, ikantake: 'Inkarate kempisantairine irika impaiyaayetairira, aritake impeyakotaineri iyaariperonka."

⁴⁴ Jiñaavaiminhaitzi Pedro, arira inampishiretanta-paakari Tasorentsinkantsi maaroitene kempisantakeriri ikinkithatzi. ⁴⁵ Ipampoyaaminthataiyakerini ikaratzi oyaataakeriri Pedro, jiñaakerora inampishireyetanta-paakari Tasorentsinkantsi kaari isheninkata, okempivaitakero irisakoperotaitatyeenerimi, ^{††46} ikemaiyakeri jiñaavaiyetantanakero pashineyetsiri ñaantsi, itharomentanakari Pava. ⁴⁷ Ipoña ikantanake Pedro: "¿Kantatsima ompetapithatyaari iroviinkayetya irikaite atziri, kempiyetanakari aakaite inampishiretantayetaari Tasorentsinkantsi?" ⁴⁸ Ari jotyaaantake iroviinkaayeteeri irikaite impaiyeeteri Jesucristo. Ipoñaashitaka irikaite ikantanakeri Pedro: "Pisaikimovaitanakena."

Ikamantapairiri Pedro kempisantzinkariite Jerusalén-ki

11 Ipoña ikemaiyakeni pashine Otyaantajanoriite ipoña iyekiite nampitarori Judea-ki, ikantaitzi: "Ikemayetairora Iñaane Pava kaari asheninkata, ikempisantayetai irirori." ² Iro kantacha jareevetaara irirori Pedro Jerusalén-ki, jiñaanaminthatavairi judío kempisantayetaatsiri. ³ Ikantavairi: "¿Opaitama pareetantariri kaari asheninkata, payooyetakari eejatzi?" ^{††4} Ari ikamantanakeri Pedro tsika okantajaanta opoñaantakari. Ikantanakeri: ⁵ "Nosaiki naaka nampitsiki Jope, noñaañaaminthatzira, ari noñaavyatakari. Noñaake kempitavetarori iniroite manthakintsimaanka, ithatoyeetakero opatziki, jovaniiryeetakero okenapaakero inkiteki irojatziri tsika nosaikakera naaka. ⁶ Ari name-naperotanakero, noñaake osheki katsimari piratsi, noñaake ikaratzi kamathayetatsiri kipatsiki, ipoña

†† Irikaite "oyaataakeriri Pedro," irijatzira ipaiyeetzitari "Totameshitaaniri." † Kantakotachari jaka "judío," irijatzira ipaiyeetzitari "Totameshitaaniri." †† Kantakotachari jaka "kaari asheninkata," irijatzitara ipaiyeetziri "kaari totameshitaaniri."

tsimeripayeeni. ⁷ Ipoña nokemake ñaanatakenari, ikantana: 'Pedro, pintzinaye, povamairi irikapayeeni, poyaari.' ⁸ Ari nakanake: 'Eero Pinkathari, tema te namonkootaajatapiinteri naaka irikapayeeni ipinkayeet-ziri.' ⁹ Japiiyeetanakena iñaanaitana, ikantaitana: 'Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka "Ipinkayeetziri."' ¹⁰ Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeetanairo inkiteki okaratzi noñaakeri. ¹¹ Arira jareetaiyapaakani mava shirampari kokovatanari, jotyaaantaitakeri ipoñaakaro Cesarea-ki. ¹² Jiñaanashiretanakena Tasorentsinkantsi, ikantakena: 'Poyaatanakeri irikaite, eerora pikisoshirevaitanake.' Irootakera nomatakeri. Jirikara 6 iyekiite notsipatanakari. Iriira nokaratakeri nokyaavankotakeri aparani shirampari kaari asheninkata. ¹³ Ikamantavakena, ikantana: 'Chapinki, noñaake maninkari ikatziyapaaka jaka nopankoki, ikantakena: "Potyaante jatatsineri nampitsiki Joje onkanta iramantayairi Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro.' ¹⁴ Iriitakera kaman-temirone tsika pinkantya pavisakoshiretantaiyaari, pinkaratairi maaroitani pisheninkamirinkaite." ¹⁵ Ikanta nokinkithavaitakaapaakeri, arira omapokashitainakari inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi iriroriite, iroovaitakerani inampishiretantakairi aakaite ovakeraini. ¹⁶ Arira nokinkishiretanakero ikantakeriranki Avinkatharite: 'Omapero Juan joviinkaantantaro jiña, iro kantacha ari piñaayetakero eerokaite irinampishiretantyaami Tasorentsinkantsi kempivaitakami iroviinkaayee-tantyaamirimi.' ¹⁷ Tema iriitajaantakera Pava neshinonkatariri eejatzi iriroriite ikempitaayetaira aakaite akempisantayetairira Pinkathari Jesucristo. ¿Niinkama naaka nonkovantyaari nomaimaneteri Pava?" ¹⁸ Ikanta ikemaiyavakera iyekiite nampitarori Jerusalén-ki, tekat-si inkantaiyanakeni. Itharomentaiyanakarini Pava, ikantaiyanakeni: "Arira okantari! Ineshinonkatariri Pava kaari asheninkata! Inkantatsira iriroriite irovashaantairo eejatzi iyaariperonka, onkantya irañaashireyeta-taiyaari!"

Kempisantaatsiri Antioquía-ki

¹⁹ Aritakera jovamayitzitaitakari Esteban, jetaitantanakarori ipatzimaminthayeetziri kempisantzinkariite. Iroora opoñaantanakari ishiyayetzitanaka tsikarika ikaratzi kempisantzinkariite janta Fenicia-ki, Chipre-ki ipoña Antioquía-ki. Ari ikinkithatakaayetakiriri judiopyeenei tsika okantakota Kameethari Ñaantsi, temaita inkinkithatakaairi kaari isheninkata. ²⁰ Iro kanta-maitachari, ari jareetaiyakani Antioquía-ki, kempisantaatsiri poñaachari Chipre-ki ipoña Cirene-ki. Ikinkithatakaayetapaakeri eejatzi kaari isheninkata, jiñaaventakeneri Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, Avinkatharite. ²¹ Okantakaatziitakarira ish-intsinka Avinkatharite irikaite, jovashaantakaakeri pashinesatzi atziri jametashivaiyevetakari. Oshékira kempisantanairiri Avinkatharite. ²² Ikanta kempisanta-yetaatsiri Jerusalén-ki, ikemakotaiyakerini, jotyaaantakeri Bernabé janta Antioquía-ki. ²³ Jareetakara Bern-

abé, iñaapaakeri tsika ikanta Pava ineshinonkayetakari irikaite, iniroite ikimoshiretapaake. Ikaminaayetapaakeri maaroitani ari onkantya irosokeroshireyetaantyaari Avinkatharite. ²⁴ Tema irika Bernabé neshinonkatanerini jinatzi, javentaashiretziitari Avinkatharite, inampishiretziitanti Tasorentsinkantsi. Irootakera joshekiperotantanakari kempisantanairiri Avinkatharite. ²⁵ Ipoñaaka Bernabé, jatake Tarso-ki iriifeeri Saulo. ²⁶ Ikanta iñaapairi, jamairi Antioquía-ki. Ari isaikimovaitakeri iriyotaaneete aparani osarentsi, jiyotaayetake oshéki atziri. Arira etanakaro janta Antioquía-ki ipaiyeetziri "Cristo-veriite."

²⁷ Okanta aparani kitaite, jareetaiyakani Antioquía-ki kamantantanerite ipoñaanakaro Jerusalén-ki. ²⁸ Ipoñaashitaka, aparani kamantantanerini paitachari Agabo, ikatziyanaka japatotaiyani, ikantanake: "Arira iriifeetake iniroite tashetsi maaroni nampitsiki." Iriira Tasorentsinkantsi ñaanashiretakeriri jiyotantakarori. Irootakera monkaratichari pairani ipinkathariventantakari Claudio. ²⁹ Irootakera ikinkishiretantaiyakari Antioquía-satzi irineshinonkatyaari Judea-satzi irotyaanteneri iyekiite okaratzi iravyaayeteri. ³⁰ Iroora jimataiyakerini, ipaiyeetakeri Bernabé itsipatakari Saulo iri amenakaanterone. Jotyaaantakeri antarikon-aité janta Judea-ki.

Jovamaitantakariri Jacobo, ipoña jashitakoitakeri Pedro

12 Ikanta pinkathari Herodes ipatzimaminthatake tsikarika ikaratzi kempisantzinkari. ² Ikantakaan-take inthatzinkaiteri Jacobo, irirentzira Juan. ³ Ikanta jiñaakerora Herodes kameetha onimoyetakari judiopyeenei, joirikakaantakeri eejatzi Pedro. Arira avisayetakari iroka joimoshirenkayeeta jovantayee-tapiintairori tantaponka. ⁴ Aritakera joirikakaantakeri Pedro, jashitakotakaantakeri. Jovayetake ikaratzi 16 ovayiriite aamaventapiintayetyaarine. Ikinkishirevetaka Herodes iroñaakanterimi atziriiteki onkaratakerika joimoshirenkaitaro kitaite Anankoryaantsi. ⁵ Jashitakominthaitziri Pedro, ñañaataiyatsini kempisantzinkariite japatoventakarira Pava.

Jomishitovaitairi Pedro

⁶ Okanta omonkaratzimatapaaka iraanantyaariri Herodes irika Pedro iroñaakanterini atziriiteki. Jimayira Pedro tsireni josatekakeri apite ovayiri, joosoyeetantakariri apite ashirotha. Saikaiyatsini pashine ovayiriite ikyaapiintayeetzi jaamaakoventari. ⁷ Ari jomapokashitakari ipokake imaninkarite Avinkatharite, kitaisaante ikantakaapaakaro. Jotzinkamerekitapaakeri Pedro, jovakiryakeri, ikantziri: "Pintzinaanake!" Oparyaashivaitanaka ashirotha joosoyeetantakariri irakoki. ⁸ Japiitakeri maninkari, ikantziri: "Pinkithaatya, pi-zapato-tya." Ari ikantakero Pedro. Eekero ikantatzi maninkari: "Pinkyaantyaaro piveviryakoro, poyaate-na." ⁹ Shitovanake Pedro joyaatanakeri maninkari. Tera iriyote omaperorika okaratzi jantziri maninkari. Aña okempitzimovaitakeri iriñaavyatatyeeyaami. ¹⁰ Iro kan-

tacha javisanake aparoni aamaventariri, ipoña javisanakeri pashine. Iro irishitovimate, jareetapaakaro ashiretatsiri ashitakoronsi, ashitaryaashivaitanaka apaniro. Shitovaiyanake. Ikanta janiitakera, iro itaponeentanaka, ari jookanairi maninkari apaniro.

¹¹ Arira ikinkishiretanakari Pedro, ikantanake: "Arira niyotziri iroñaaka omaperotatya jotyaantakeri Pinkathari imaninkarite, intsiparyaakoventakena Herodes-ki, itsiparyaakoventakena eejatzi tsika inkantavaitenami judío-payeeni."

¹² Ikanta jiyotanakerora Pedro iroka, jatanake opankoki María, irinirora Juan, ipaiyeetziri eejatzi Marcos, tsika janta japatotaita iñañaataitzi. ¹³ Kaima-paake ikyaapiintaitzi. Okanta aparoni evankaro paitachari Rode, jatanake ameneri niinkarika. ¹⁴ Ari iyovaantetavairi Pedro jinatzi, iniroitera okimoshiretanake, te ashitaryaajanakeneri inkyaanapaakyaari, opiyatainaka inthomointa okamantantzi, okantapaake: "Pedro inatziira kaimatsiri." ¹⁵ Ari ikantayeetavakere: "Te pishinkiventatya!" Iro kantacha eekero oshintsitatziri iroori, okantzi: "Omaperotatya." Ikantaiyini irirori: "Aama imaninkarite jinatzi, kaarira Pedro." ¹⁶ Eekero ishintsitatziri Pedro ikaimi. Ikanta jashitaryaakeneri, iñaatziiri Pedro inatzi, ikitakiziiitaiyanakeni. ¹⁷ Ari jovaankanakero irako Pedro, onkantya imairetantaiyaarini. Ipoñaashitaka ikinkithatakotanakero tsika ikantakero Avinkatharite jomishitovantaariri. Eekero ikantanakitzi Pedro: "Pinkamanterira iroka Jacobo eejatzi pashine iyekiite." Ari ishitovanai, jatanake pashineki nampitsi.

¹⁸ Okanta okitaitamanake, osheki okantzimoshiretaiyarini aamaventavetakariri, tema te iriyotaiyeni tsika ikenake Pedro. ¹⁹ Ikantakaantake Herodes inkokovay-eetairi, iro kantacha tera iriñeetairi. Irootakera jookoyeetantanakariri aamaventavetakariri, jovamaakaan-taitakeri. Ikanta avisake iroka, shitovai Herodes Judea-ki, jatake irinampitapaintyaaro Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

²⁰ Arira ikantzitatya Herodes imaimaneminthavaitakeri nampitarori Tiro-ki eejatzi Sidón-ki. Ikanta ikinkishiretaiyakani imaimaneminthatane irakameethayetairi, tema aritake jiyomparitapiintaiyeni. Jotyaantaiyake jatashiyeterine Herodes irapa-atziyeeyaari. Ikanta saikavankotziriri Herodes, iraventaaperotane, paitachari Blasto, jaakameethayetavakeri pokashitakeriri. Ikantakoventakeri Herodes-ki tsikapaite inkinkithavaitakaantyaariri. ²¹ Monkaratapaaka kitaite ikaimakaantakeri Herodes inkinkithavaitakairi. Ari ikyaantanakero ovaneenkaro iithaare ikinkithavaitakaantapiintantari, thointapaaka isaikamentoki japatoiyakani, ikinkithavaitanake. ²² Ari ikaimakotaiyirini atzirite, ikantzi: "Irinta ñaavaitantsiri, Pava jinatzi, kaarira atziri!" ²³ Tetya onkantzimovaitaajatyaaari Herodes ikempitakaan-taitakari Pava itharomentaitakari. Irootakera omapokashitantanakari jomantsiyaakeri imaninkarite Avinkatharite, kenivaitanake, kamake.

²⁴ Iro kantacha, eekero iyaatakotanakitzi iñaanera Avinkatharite, eekero joshekiperotanakitzi kempisantzinkariite.

²⁵ Ikanta Bernabé ipoña Saulo jimonkaratakero jantakero jotyaantantaitakariri Jerusalén-ki, piyeeyaani Antioquia-ki, ari itsipataari Juan ipaiyeetziri eejatzi Marcos.

Jetanakero ikinkithatakaantzi Bernabé ipoña Saulo

13 Tzimayetatsi kamantantaneriite janta Antioquia-ki japatotapiintaiyanira kempisantzinkariite, tzimayetatsi eejatzi iyotaantaneriite. Jirika ikarataiyini: Bernabé, Simón ipaiyeetziri eejatzi Kisaakiri, Lucio poñaachari Cirene-ki, Manaén ikaratakeri pairani Herodes joimonkaiyakani, ipoñaapaaka Saulo. ¹² Okanta japatoventaiyarinira Avinkatharite, itziventaiyarini, jiñaanashiretakeri Tasorentsinkantsi, ikantakeri: "Pimpairyeenari Bernabé pintsipataakenari Saulo onkantya nantavaitakaantyaariri." ³ Ikanta ithonkatakero jiñañaataiyakani, itziventaiyeni, jotzimikapatziiitoyetantakari irako irikaite, jotyaantaiyakerini.

Ikinkithataiyini Otyaantajanori Chipre-ki

⁴ Ikanta irotyaantanera Tasorentsinkantsi, jataiyananeni Seleucia-ki, ari jotetaiyananeni iriyaatero Chipre-ki. ⁵ Aatakoiyapaakeni Salamina-ki. Jetapaakero ikamantantapaakero iñaane Pava japatotapiintaiyeni judío-payeeni. Arira jiyaatzitanakari eejatzi irirori Juan irampitakovaiteri. ⁶ Jaathakiryaaanakero othampishi, irojatzi jareetantakari Pafos-ki. Ari jiñaakeri aparoni sheripiyari judío, thairi kamantantaneri jinatzi, ipaita Barjesús. ⁷ Irika sheripiyari irapaatziyane inatzi janta pinkathari Sergio Paulo. Iyotaneri inatzi irika pinkathari, ikaimakaantakeri Bernabé ipoña Saulo, tema ikovatzi inkemero iñaane Pava. ⁸ Iro kantacha sheripiyarika paitachari iñaane griego Elimas, ikovavetaka irotzikatzikateri pinkathari eero ikempisantanta. ⁹ Ikanta Saulo, ipaiyeetziri eejatzi Pablo, ipampoyaanakeri irika, ikantakaatziitakarira Tasorentsinkantsi, ¹⁰ ikantanakeri: "Thairi! Kaariperori pinatzi. Itomi kamaari pinatzi. Pimanintakero kameethari. ¿Eeroma povashaantaajatairo potzitzikayetziro okaratzi tampatzikatzimotziriri Novinkatharite? ¹¹ Iroñaaka irovasankitaaveetemi, osamani pinkantya pimavityaakite." Apathakerora ikantanaka, te irokichaatanai. Ikokovavaitzi akathavakotairine. ¹² Ikanta jiñaakerora pinkathari avisantsiri, ikempisantanake. Ipampoyaaninthatanakero iñaaventayeetzirira Avinkatharite.

Areetaka Pablo ipoña Bernabé Antioquia-ki saikatsiri Pisidia-ki

¹³ Ikanta ishitovanaira Pablo janta Pafos-ki itsipayetakari ikarataiyini otetanaka iriyaatero Perge-ki

† Irika "Herodes," iriitakera pinkathariventantatsiri pairani Galilea-ki.

saikatsiri janta Panfilia-ki. Iro kantacha Juan, te iroy-aatanairi, piyanaka irirori Jerusalén-ki. ¹⁴ Ikanta jareeta Perge-ki avisanake pashineki nampitsi Antioquia saikatsiri janta Pisidia-ki. Ikanta janta, ikyeeyakeni japatotapiinta judío-payeeni kitaiteki jimakoryaantaitari, thointaiyapaakani. ¹⁵ Aritakera ithonkaitakero iñaanay-eetziro irosankinare Kamantantaneriite, Ikantakaantaitane eejatzi, ikantake jevatakaantatsiri japatotapiintaita: "Iyekiite, kempitaka tzimatsi pinkanteri iroñaaka onkantya intharomentantayetyaari atziriite." ¹⁶ Ipoña ikatziyanaka Pablo, jakovakotanake onkantya irimairetantayeetyaari, ikantanake: "Eshirampariite! Israel-mirinkaite! Maaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathairiri Pava!

¹⁷ Iriitakera Pava iyoshiitakeriri pairani avaisatziite, Israel-mirinkaite. Iriitakera oshekyakeriri. Ipoña joñaakantakero ishintsinka itsiparyaakoventairira Egipto-ki. ¹⁸ Ipoña ipiyathavaitakari Pava janta tsika te inampiitaro okaratzi 40 osarentsi. Iro kantacha Pava jamavetakero ipiyathayetakari. ¹⁹ Ipoña japerotake Pava ikaratzi 7 isheninkamirinkatavakaa janta Canaán-ki, irootakera iipatsitetakaayetaariri avaisatziite. ²⁰ Maaroni iroka noñaaventakemiri avisakera 450 osarentsi okaratzi osamanitake. Ipoña ipairyaakeneri jevariite amenakoyeterine, irojatzi jovekaraantantapaakarori Samuel-ni, kamantantaneri. ²¹ Iro kantamaitacha ikovavetaka aparoni ivinkathariteperotyaaari. Irootakera Pava ipairyaantakaniriri Saúl-ni, itomi Cis, isheninkamirinka Benjamín. Iriira pinkathariventakeriri okaratzi 40 osarentsi. ²² Iro kantacha Pava jovinkatharyaakeri Saúl-ni, jimpoyaatantaari David-ni. Tema iri David-ni jiñaaventakeranki Pava, ikantzi:

Noñaakeri David itomi Isaí, onimotakena,
Iriitake materone irantero nokoviri naaka.

²³ Ikanta itzimakera Jesús, icharinemirinkatakari David-ni. Iriitakera ishinetakeri Pava irotyaanteri irovav-isaakoyetai aakaite Israel-mirinkaite. ²⁴ Tekeratsitara impokeeta Jesús, ikinkithakotzitakari Juan-ni, ikantake: 'Ontzimatyepimpiyashireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Pava.' ²⁵ Ikanta Juan-ni jimonkaratzimatakero irantavaitane, ikantanake: '¿Piñaajaantakema naakatake irika? Tera naaka. Aña aatsikitakera noñaapinkathaperotzitari naaka, te aritaajate inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapatoryaantyaariri.'

²⁶ Iyekiite! Abraham-mirinkaite! Maaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathairiri Pava! Aakatajaantakera jotyaaantayetakai iroka Ñaantsi avisaakoyetantaiyaari.

²⁷ Tema ikaratzi nampiyetarori Jerusalén-ki ipoña ijevarepayeeni, tera iriyotaiyavakerini Jesús, aña jiyakoventaiyakeri. Arira okanta kaari jiyotantajaavakaro imonkaratakaatyaarora okaratzi josankinatakoyetakeri kamantantaneriite, okantaveta japiipitziivetakero iñaanatapiintziro japatotapiintaiyanira kitaiteriki jimakoryaantaitari. ²⁸ Ipoña ikovakotakeri Pilato irovakaanteri Jesús, okantavetaka tekatsi inkenakaashitapaintya irirori. ²⁹ Ikanta ithonkakero jantayetakero okaratzi jimonkaratakaayetakari josanki-

natakoyeetakeriri pairani, jovatzikaryaakotakeri ipaikakotakeri, ikitatakeri. ³⁰ Iro kantacha Pava joviriintairi. ³¹ Arira jetanakaro Jesús joñaakapanaatari ikaratzi tsipatakariri pairani ipoñaantakari Galilea-ki irojatzi Jerusalén-ki. Oshekira okaratzi kitaite joñaakapanaatari. Iriitajaantakera ñaaventayetairiri iroñaaka tsikarikapayeeni isaikayetzi atziri. ³² Irijatziitara noñaaventzitamiri iroñaaka eerokaite, noñaaventzimirora Kameethari Ñaantsi tsika okantakota ishinetakeneriri Pava avaisatziite. ³³ Arira jimonkaratakero Pava okaratzi ishinetakeneriri, tema joviriintairira Jesús joñaakayetairi aakaite, tema icharineete anaiyatziini. Irootakera osankinatakotachari Salmo-ki, okantzi:

Notomi novimi eeroka.
Naakatake pirintana iroñaaka. †

³⁴ Aritakera iñaaventzitamiri Pava iroviriintairi Jesús, eero oshitzivaitanta ivatha. Ikantake iñaavaitake:

Ari nomonkaratakeneri David-ni okaratzi noshinetaajaantakeneriri.

³⁵ Pashineki Salmo okoñaatakoperotzi iroka, okantzi: Eerora pishinetziri oshitzivaite ivatha pitasorentsita.

³⁶ Omaperora, kaarira David-ni oñaaventakote jaka, tema jañaavaitakaapaintziri Pava irika David-ni, ipoña imakoryaake, itsipataari ivaisatziite ikitayetaa, arira oshitzitairi ivatha. ³⁷ Irooma ivatha irika joviriintairi Pava, tera iriñeero oshitzivaite ivatha irirori. ³⁸ Iyekiite, ontzimatyeeera piyotayetai eerokaite, iriira noñaaventzi Jesús, tema iri matairori ipeyakotaimiro piyaariperonka. ³⁹ Eekerorika paakoventayeeyaaro Ikantakaantane Moisés-ni, eerora ipeyakotaitzimi piyaariperonka. Irooma aririka pinkempisantanaari Jesús, ari impeyakotaimiro irirori. ⁴⁰ Paamaventaiaani eerokaite, papeshitarokari josankinatakotakeri kamantantaneriite, ikantake:

⁴¹ Pinkemaiyeni manintzirori kyaaryoori,
Ari pinkitakitziitapainte, irojatzi pimpeyantakyaari.
Tema ontzimavetakya apaata ompaitya nantzimotaimiri,
Eeromaita pikempisantziro, intzimavetakya ooñaarontemirone."

⁴² Ikanta ishitovimatanaari Pablo japatotapiintaita, ikovakotaiyakerini kaari isheninkata, ikantziri: "Pimpiyeeera pashineki kitaite jimakoryaantaitari, papiitero pinkinkithatakainaro iroka ñaantsi." ⁴³ Ikanta jiyaataiyeenira judío-payeeni eejatzi kaari isheninkata japatotaiyani, tzimatsira osheki oyaatanakeriri Pablo ipoña Bernabé. Ari ikaminaathayetakari onkantya iroisokerotantyaarori ikaminthaayetairira Pava.

⁴⁴ Okanta areetapaa pashine kitaite jimakoryaantapiintaitari, ipiyotaiyakani osheki atziri inkempisantero iñaane Pava. ⁴⁵ Iro kantacha jiñaakerira judío-payeeni ipiyotaiyapaakani atziriite, ikisashiretaiyanakani, jetanakaro imaimanevaitanakeri Pablo, ithainkimavaitanakeri. ⁴⁶ Tera intharovanake Pablo itsipatakari Bern-

† Kantakotachari jaka "Salmos," irojatzira ikantayeetzitari "apitetanantsiri." Tema panthaantsi onayetatziki antayeetziri Salmos. Oshekira onatzi, iroora apitetanantsiri josankinayeetakero pairani iroka.

abé, ikantakeri irirori: “Iro arivetachari netavakyaami nonkamantayetemiromi eerokaite iñaane Pava, tema judío pinayetzi. Irooma pimanintaiyakerora, eero piñeero irañaashiretakaayeetaimi. Irootakera nonkinkithatakaantyaariri iroñaaka kaari asheninkata. ⁴⁷ Tema ari okanta jotyaaantakena Novinkatharite, ikantakena:

Eeroka nopairyake pinkitainkatako yetairi kaari pisheninkata, Ari onkanta piñaaventantaiyaaniriri avisakotaantsi. Pothoyeero maaroni kipatsi.”

⁴⁸ Ikanta ikemaiyavakera kaari isheninkaveta, ikimoshiretaiyanakeni, ikantaiyanakeni: “Osheki okameethatataitzi iñaane Pinkathari.” Tema ithonka ikempisantaiyeeni ikaratzi jiyoshiyeetakeri irañaashireyetai. ⁴⁹ Ithonka ikinkithatako yetanakeri iñaane Avinkatharite nampitsipayeeniki. ⁵⁰ Iro kantacha judío-payeeni, ikinkithavaitakaake iriiperoriite jevatakaantatsiri nampitsiki, tsinaneete ñaapinkathataaro, tsipatapiintavetakari judío-payeeni japatotaiyani, jiminthatakaakari impatizimaminthateri Pablo ipoña Bernabé, jomishitovairi inampitsitekira. ⁵¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé jotekanairo iipatsikiite onkanta iriyotantayeetyaari te inkempisantai-teri Pava janta. Ari jiyaataiyanake pashineki nampitsi Iconio-ki. ⁵² Iro kantacha kimoshire ikantaiyakani iriyotaaneete, inampishiretziitantanakari Tasorentsinkantsi.

Jiyaatake Pablo itsipatakari Bernabé Iconio-ki

14 Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé, ikyeeyakeni japatotapiintaiyani judío janta Iconio-ki. Ikinkithatakaapaakeri, ari ikempisantaiyanake osheki judío-payeeni ipoña kaari isheninkata. ² Iro kanta-maitacha, tzi mayetatsi kisoshireri judío, ikaminaakeri kaari isheninkata irimaimaneteri kempisanta kaantapaintsiri. ³ Irootakera, isaikantapaakari osamani janta. Eekero jiñaaventanakitziri Avinkatharite te intharovaiyeni. Itasonkaventakaayetakeri, ari okanta jiyoyeetantari omaperotatya iñaaventziro iyaminthaanka Avinkatharite. ⁴ Iro kantacha jimaimanetavakaanaka ikaratzi nampitarori janta. Tzimatsi aapatziyanakariri judío-payeeni, tzi matsi pashinepayeeni aapatziyanakariri Otyaantajanoriite. ⁵ Ipoñaashitaka judío-payeeni itsipayetakari kaari isheninkata, ikinkithavaitakaakeri jevariite irovasankitaavaiteri impoña intsitokakaantantyaari mapi. ⁶ Iro kantacha iriroriite, jiyotake okaratzi irantaiteri, shiyaka ikenaiyake Listra-ki ipoña Derbe-ki, iro nampitsiite saikayetatsiri janta Licaonia-ki. Ipoña jiyaayetanake eejatzi pashineki nampitsi okaratzi tzi mayetatsiri janta. ⁷ Ari ikinkithayetakeri eejatzi Kameethari Ñaantsi janta.

Itsitokaveetakari Pablo Listra-ki

⁸ Okanta janta Listra-ki tzi matsi aparori shirampari kisoporokiri, te iraniivaitanete, tema ari ikantatya

ovakera itzimapaake. Ari ithointaka irika shirampari, ⁹ ikempisantziri Pablo. Ipoñaashitaka Pablo ipampoyaanakeri shiramparika, jiyotakeri osheki javentaashiretziivaitaka, kantatsi irovashinchagairi. ¹⁰ Iñaanatanakeri shintsiini, ikantanakeri: “PINKATZIYE, PINTAMPATZIKATERO PIITZI!” Apathakerora jimitaanaka shiramparika katziyanaka, aniiitanai. ¹¹ Ikanta iñeetakeri jantakeri Pablo, ikaimaiyanakeni atziriite iñaaneki Licaonia-satzi, ikantaiyini: “Janiiryii moyetakai pava joshiyakari atzirivé!” ¹² Ikempitakaanakari Bernabé iriimi ivavane paitachari “Júpiter,” iriima Pablo ikempitakaanakari iriimi ivavane paitachari “Mercurio,” tema iriitakera ñaavaitatsi. ¹³ Ikanta iromperatasorentsitere Júpiter, saikatsiri itasorentsipankote tsika ikyaapiintaitziro nampitsiki, jamake ipirapayeeni, inchatyapayeeni. Itsipayetakari atziriite ikovavetaiyani iriñaapinkathateri Otyaantajanoriite, irovamayeneri ipiraite, impometeneri. ¹⁴ Iro kantacha Bernabé itsipatakari Pablo jiyotake irirori ikoviri irantaiyeri, isaperyaanakero iithaare, josatekantanakari atziriite, ikaimanake, ¹⁵ ikantzi: “¿Opaitama pantantyaarori iroka? Atziri nonayetatsi naaka, ari nokempitami eerokaite. Irootakera nopokantakari nonkamantayetaimi povashaantayetairo pametashitapiintakari. Aña ontzimatyepinkempisantai Pava Kañaanetatsiri, ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi maarote tzi mayetantarori. ¹⁶ Irijatzira shineyeteririri pairani pivaisatziite jantapiintayetantakarori inevetashiyetari iriroriite. ¹⁷ Iro kantamaitacha tera iromanapithaperotyaari onkanta eero jiyotantaajata añaatsira irirori. Tema iri Pava neshinonkatapiintakairi aakaite, jovyari-iro inkane, okithoyetantari avankirepayeeni, iri payetairori maaroni ovayetari, ari okanta akimoshireyetantari.” ¹⁸ Okantavetaka ikantayevetakari atziriite iroka, osheki opomerentsitaka irovashaantakaantyaariri irovamayeneri ipirapayeeni impometeneri.

¹⁹ Ariya jareetaiyapaakani judío poñeenchari Antioquia-ki eejatzi Iconio-ki. Ikaminaayetapaakeri atziriite. Irootake itsitokantavetakariri Pablo. Jinoshikanakeri jookakeri nampitsithapiki, iñaajaantake aritake jovamaakeri. ²⁰ Ipoña iriyotaaneete Pablo japatovetapaakari, ari ipiriintanaari eejatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitaitamanake jatake Derbe-ki itsipatanaari Bernabé. ²¹ Ikanta ikamantantapaakero Kameethari Ñaantsi janta Derbe-ki, ikempisantaakaake osheki atziri. Ipoñaashitaka ipiyaaro Listra-ki, Iconio-ki irojatzi Antioquia-ki. ²² Ari ikinkithatakaayetanaari iriyotaaneete, ikaminaayetanaari onkanta iroisokeroyetantyaariri javentaashireyetanakari, ikantayetziri: “Ontzimatyeeera añeero osheki ankemaantsivaityaari onkanta ankyaantaiyaari tsika ipinkathariventantai Pava.” ²³ Jiyoyaanake tsikarika ikaratzi antarikonaita jevaterine kempisantzinkariite tsikarika japatotapiintaiyani. Ipoña jiñaañaatakoventakeri, itzi ventayetakari, ikantapiintake: “Novinkatharite, paamakoventaiyaari irikaite aventaayetanaamiri.”

† Kantakotachari jaka “ipirapayeeni,” iriira toro-payeeni.

Piyaa janta Antioquía-ki saikatsiri Siria-ki

²⁴ Ipoña ikenapairo Pablo janta Pisidia-ki, irojatzi Panfilia-ki. ²⁵ Ikinkithatakaantanake janta Perge-ki, ipoña javisanake irojatzi janta Atalia-ki. ²⁶ Arira jotetanaa irojatzi Antioquía-ki, tsika janta jiyoyeetakeriranki iriyaatantyaari inkamantantero okantakota ikaminthaantai Pava. Irootakera jimonkaratakeri iroñaaka jantayetakeri. ²⁷ Ikanta jareetaa Antioquía-ki, japatoyetapairi kempisantzinkariite, ikamantapairi okaratzi jantakaayetakeriri Pava, tsika ikanta Avinkatharite javentaashiretakaayetaari kaari isheninkata. ²⁸ Ari isaikapairi Pablo itsipatakari Bernabé itsipayetapaari iriyotaaneete.

Japatoyeeta Jerusalén-ki

15 Ipoña jareeyetaka Antioquía-ki, tsikarika ikaratzi shirampariite ipoñaayetakarero Judea-ki, jiyotaantayetapaake, ikantantapaake: "Iyekiite, eerorika pimonkarayetziro Ikantakaantane Moisés-ni, pinto meshitaanitaiya, eerora pavisakoshireyetai." ² Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé osheki iñaanaminthatakeri irikaite areetapainchari. Irootakera ikovayeetantakarero irotyaantaiteri Pablo, Bernabé ipoña pashinepayeeni, iriyaate Jerusalén-ki iriñeeri Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite, inkinkithavaitakotero kantainchari. ³ Ipoña jotyaantakeri ikenanake Fenicia-ki irojatzi Samaria-ki, ikamantantayetanaake tsika ikantayetaa ikempisantayetai kaari isheninkata. Ikimoshiretaiyanakeni iyekiite ikemavakera. ⁴ Ipoña jareetaiyakani Jerusalén-ki. Kameethara jaavakeri kempisantzinkariite, Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite. Ikamantapaakeri iriroriite jantakaayetakeriri Pava. ⁵ Iro kantacha tsikarika ikaratzi Fariseo-payeeni kempisantaatsiri, ikatziyanaka iriroriite, ikantanake: "Ikaratzi kempisantayetaatsiri kaari asheninkata, okovaperotatya imonkarayetairo Ikantakaantane Moisés-ni, intomeshitaanitaiya."

⁶ Arira japatoyakani Otyaantajanoriite itsipayetakari antarikonaite iriñaanatakotero tsika okantakota iroka. ⁷ Ikanta osamanitake jiñaanataavakaaventakarero, ikatziyanaka Pedro, ikantanake: "Iyekiite, pinkinkishiretaiyeroni eerokaite tzimatsi jantzimotayetakairi Pava pairani. Jotyaantakena naaka nokinkithatakaayetairi Kameethari Ñaantsi kaari asheninkata, ari okanta ikempisantantayetaari iriroriite. ⁸ Tema Pava jiyotake tsika ikanta ishireki, ari joñaakayetairori ikovi irirori inampishiretantayetaiyaaari Tasorentsinkantsi kaari asheninkata ikempitaayetakairanki aakaite. ⁹ Tema jaakameethatairi Pava irikaite ikempitakaira eejatzi aakaite, joitentashireyetairi javentaashiretaarira. ¹⁰ ¿Ar-itatsima piñaantavaityaari iroñaaka Pava? ¿Opaitama piñaantenatakaantavaityaari ayotaane? Tema pishintsiventavaitakeri irimonkarayero kaari aavyaajatzi aakaite, kaari iravyaajate eejatzi avaisatziite.

¹¹ Irootakera iyaminthaanka Avinkatharite Jesús ovav-

isaakoshireyetairi aakaite. Arira inkempitziyetaiyaaari eejatzi iriroriite."

¹² Ari jimairetaiyanakeni maaroitene, ikempisantanakeri Bernabé ipoña Pablo ikinkithatakotziro okaratzi jantakaayetakeriri Pava janta pashinesatziki atziriite, itasonkaventakaayetakeri. ¹³ Ikanta ithonkakeri ikamantantake, ikantanake Jacobo: "Iyekiite, pinkempisantavakena: ¹⁴ Ikamantakairo Simón tsika ikanta Pava jetantanakarori jiyoyaayetaake pashinesatziki atziriite, onkantya inkempisantantaiyaariri, impairyaaayetairi. ¹⁵ Arira omonkaratari iroñaaka josankinatakotakeri pairani kamantantaniite, ikantake: ¹⁶ Aririka onkaratapaake iroka, ari nompiye.

Novatziyeero ipanko David tyagaintsiri.

Nompinkatharitakairi incharinetyaari ari inkempitaiyaari tsika ikanta irirori nopinkatharitakaakeri.

¹⁷ Ari onkantya inkokovatantyaanari pashinesatziki atziri, inkantayetaina: 'Novinkatharite,'

Ari onkantya nashiyetantaiyaariri kaari pisheninkata, impairyaaayetainara.

¹⁸ Arira ikantake jiñaavaitake Avinkatharite, oñaakantziirori ikinkishiretzitakari ovakeraini etantanakarori.

¹⁹ Irootakera nonkantantyaari naaka, eero aritzi añaakaayetyaari kaari asheninkata ikaratzi kempisantalayetairiri Pava. ²⁰ Intaani otyaanteneri osankinarentsi ashintsiventero eero jovayetantari vathatsi jashitakaitariri ivavanetashiyetari, eero jimayempivaiyetanta, eero jovakoyetantaro iriraane piratsipayeeni. ²¹ Tema irooyetake iroka irosankinarenini Moisés iñaaventakoyetapiintaitziri tsikarikapayeeni japatotapiintayetara judío kitaiteriki jimakoryaantaitari. Irootake jetanakari pairani. Irootakera irovashaantantyaarori irokapayeeni eero ikantzimoshiretakaantari asheninkapayeeni."

²² Ikanta Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite, itsipayetakari kempisantzinkariite, jiyoyaake irotyaanteri Antioquía-ki intsipatyaari Pablo ipoña Bernabé. Jirika ikaratzi jiyoyaakeri: Judas itzimi ipaiyeetziri eejatzi Barsabás, ipoña Silas. Iriiyetakera jevatakaayetakeriri iyekiite janta. ²³ Iriiyetakera aanakerone osankinarentsi. Jiroka okantzi osankinata: "Iyekiite, naakaite Otyaantajanoriite, antarikonaite. Novethataiyami eerokaite kaari nosheninkamirinkata nampiyetarori Antioquía-ki, Siria, ipoña Cilicia-ki. ²⁴ Niyotaiyake tzimatsi poñaayetanainchari jaka, iri oñaashirenkakemiri janta, ikovi pimonkarayetairo Ikantakaantaitane, pinto meshitaanitaiya. Kaarira notyaantane naakaite. ²⁵ Irootakera nokinkithavaitantakarero jaka, ari niyoyaake tsika ikaratzi akarataiyirini, onkantya iriyaatantyaari iriñeemi intsipatanakyaari etakokitane Pablo ipoña Bernabé. ²⁶ Iriiyetakera apeshiventakariri Avinkatharite Jesucristo. ²⁷ Jirika notyaantakemiri iroñaaka: Judas ipoña Silas. Iriitake kinkithavaitakaapaakemineri janta inkamantapaakemiro maaroni iroka. ²⁸ Tera arite noñaakaavaityaami eerokaite, tema iro kameethatzi-motakeriri Tasorentsinkantsi, eejatzi naakaite. Aña intaani pimayetanairo okaratzi kovajaantachari. Jirokara:

²⁹ Eerora povayetari vathatsi jashitakaitariri ivavane-tashiyeetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaizti. Aririka pimonkarayetanakero iroka, kameethatake. Ari okaratzti.”

³⁰ Ikanta jotyaaantaitakeri, jatake Antioquía-ki. Ari jap-atotapaakeri kempisantzinkariite, ipapaakeri osank-inarentsi. ³¹ Ikanta jiñaanatavakero, ikimoshiretzi-itaiyanakeni. ³² Tema kamantanerira jinayetzi Judas ipoña Silas, itharomentakaapaakari iyekiite iroisokerotyaaari Pava, ikinkithavaitakaapaakerira. ³³ Okanta osamanitakera isaikimovaitakeri kameetha, jotyaaantairi tsika ipoñaakaro pairani. ³⁴ Iro kantacha Silas okameethatzimotakeri irirori irisaikanake. ³⁵ Ee-jatzti Pablo itsipatakari Bernabé irojatzti isaikanake iriroriite Antioquía-ki, ikarayetakeri osheki pashinepayeeni, eekerora jiyotaantanakitzi, ikamantantziro iñaane Avinkatharite.

Pablo itsiparyaari Bernabé, japiitakero jiyaatzti ikinkithatzti

³⁶ Ikanta osamanitake, ikantairi Pablo irika Bernabé: “Thame apiitero areetyaari inampiiteki iyekiite tsika akamantantakero iñaane Avinkatharite. Amenairi tsika ikantayeta.” ³⁷ Ari ikovavetaka Bernabé iraanakerimi Juan, ipaiyeetzitari eejatzti Marcos. ³⁸ Iro kantacha te onimoteri Pablo iraanairi, tema Marcos jookaventakeri janta Panfilia-ki, te irothotyero intsipatyaaari tsika ikenayetake ikinkithatakaantzi. ³⁹ Arira iñaanaminthatavakaiyakani. Aripaitera itsiparyaavakaanakari. Jaanakeri Bernabé irika Marcos, otetanaka ikenanake Chipre-ki. ⁴⁰ Iriima Pablo, jiyoyaakeri Silas. Ipoña jiñaañaatakotavakeri iyekiite, ikantaiyini: “Novinkatharite, naventaami eeroka, aritake pinkaminthaakeri irika.” Ari jiyaataiyanakeni. ⁴¹ Ikanta ikenanake Siria-ki, ipoña Cilicia-ki, iminhashiretakaayetakariki ikaratzti kempisantayetaatsiri.

Timoteo itsipatari Pablo ipoña Silas

16 Ikanta jareetaka Pablo janta Derbe-ki itsipatakari Silas irojatzti jareetantakariki Lистра-ki. Ari-ira jiñaake aparoni iriyotaane Avinkatharite ipaita Timoteo, otomi judío kempisantatsiri, griego-thari jirintari. ² Ikanta irika Timoteo kameetha iñaaventaiyirini kempisantzinkariite nampitarori Lистра-ki eejatzti Iconio-ki. ³ Ari ikovakeri Pablo inkarateri Timoteo. Iro kantacha jetavakari itomeshitaanitakeri onkantya eero ikisavai-tanta judío-payeeni nampitarori janta, tema jiyotaiyini maaroitani griego-thari jinatzti jirintari Timoteo. ⁴ Ikanta ikenayetanakera nampitsiiteki, ikamantayetanakeri kempisantzinkariite imonkarayetairo josankinatakakeri ranki Otyaantajanoriite itsipatakari antarikonaita janta Jerusalén-ki. ⁵ Ari okanta ikyaryooyetantanakari kempisantzinkariite javentaayetana, eekero jiyaaananakitzi kitaiteriki joshekiperotanake. Jomishimpyaakeri Pablo aparoni Macedonia-satzti.

⁶ Ikanta Pablo joshinampitanakero Frigia ipoña Galacia, tema te ishinetairi Tasorentsinkantsi

inkinkithatakaante janta Asia-ki. ⁷ Irojatzira jareetantakariki Misia-ki. Ari ikinkishirevetakariki iriyaatero Bitinia-ki, iro kantacha te ishinetairi Itasorenka Jesús.

⁸ Avisanake janta Misia-ki, oirinkaiyapaakani nampitsiki Troas. ⁹ Arira janta jimishivaitakeri Pablo tsireniki, jimishitake aparoni Macedonia-satzti, ikantziri: “Pareetyaana nonampiki, pinkaminthaayetaina naakaite.”

¹⁰ Ikanta jimishivaitakera Pablo, arira novetsikaiyanakani niyaataiyeni Macedonia-ki, tema niyotanake iriira Pava kaimashireyetakenari janta noñaaventero Kameethari Naantsi.

Jashitakoyeetakeri Filipos-ki

¹¹ Ari notetaiyanakani Troas-ki, apatziro novanakero niyaatziro Samotracia-ki. Okanta okitaitamanake irojatzti naatakotantapaakari nampitsiki Neápolis. ¹² Ipoña navisanake irojatzti Filipos-ki, inampiyetarora poñaayetainchari Roma-ki, otzinkami nampitsi onatzti janta Macedonia-ki. Ari nosaikavaitapaakeri janta.

¹³ Okanta aparoni kitaite jimakoryaantapiintari judiopyeeni, niyaatake jiñaathapyaaki, tema nokinkishiretaiyakani ari iñaañaatapiintaiyini. Ari noñaapaakeri tsinane apatotaiyakani, nothointaiyapaakani noñaaventziniro Kameethari Naantsi. ¹⁴ Okanta aparoni tsinane apatotainchari opaita Lidia, opoñaaro iroori nampitsiki Tiatira. Opoki iyomparivaita manthakintsi jonkeromaiyetatsiri. Tema oñaapinkathatapiintakeri Pava iroka tsinane, okemaminthatakeri ikinkithatzti Pablo, jiminthashiretakaanakero Avinkatharite. ¹⁵ Oviinkataka, otsipatakari ikaratzti saikavankotzirori. Ipoñaashitaka okantaiyanakana: “Piyotzirika eerokaite nokyaaryooventairi Avinkatharite, pimpokaiyemi pimaye nopankoki.” Ari nomataiyakeroni, tema irootake shintsiventakenari.

¹⁶ Ipoñaashitaka aparoni kitaite, niyaataiyini noñaañaate, nomonthaaka aparoni evankaro otzikataaro. Jaakashiretzirora peyari, jiyotakaayetziro opaitarika avishimoterine atziri. Irootakera ipinayee-tantari osheki onampitarori. ¹⁷ Iroka evankaro etanakero oyaatanakeri Pablo, oyaataiyanakana eejatzti naakaite, okantzi okaimi: “Irika shirampariite inampire jinatzti Pava Jenokisatzti, iriitakera kaman-temirone eerokaite pavisakoshiretantaiyaari!” ¹⁸ Ari okantapiintatya iroka kitaiteriki, irojatzti ovatsimashiretantakariki Pablo, ipithokashitanakero, jiñaanatanakeri peyari aakashiretakerori, ikantziri: “Piyaapithatairo evankaroka, iri Jesucristo matakaimirone nopairyaakerira.” Apathakero ikantanaka peyari jiyaaapithatairo.

¹⁹ Ikanta jiñaakero omperatarori, jiyotanake eerora jaantaaro osheki kireeki. Joirikakeri Pablo itsipataakeri Silas, jaanakeri jevariiteki, irojatzti janta ipiyotzimentapiintantayeeta. ²⁰ Ikantapaakeri amenakotaneriite: “Trikaite judío jinatzti. Ichapishiryaayetakeri atzirite jaka anampiki, ²¹ jiyotaayetakeri kaari ashineyetzi iran-tayeetero, tema asheninkamirinkaite inayetatzti Roma-satzti.” ²² Arira ipithokashitaitanakariki Pablo ipoña Silas, ikantake amenakotaneriite: “Pisapokayeteri, pim-pasavaiteri.” ²³ Aritakera ipasavaaitakeri osheki,

jashitakotakaantakeri. Ikantanake: "Paamaakoventap-erotatyeyearira." ²⁴ Ikemakera aamaakoventaneri ikantaitakeri, jominkyaaperotakeri inthomointa, javiki-itantakeri inchakota.

²⁵ Okanta niyankiite tsireni, jiñaañaatzi ipoña ipanthagayini Pablo itsipatakari Silas, kemaiyatsini pashine ashitakotaari. ²⁶ Omapokashitanaka onikana-ka, eevokapaakero jashitakoitakeri. Apathakero ashitaryaayetana ashitakorontsi, javityaakovaishitanaka ashitakotaari ithatakoveetantakeri ashirotha. ²⁷ Ipoña ikakitanake aamaakoventaneri, jiñaatziiro ashitaryaaka jashitakoveetakari, ari jinoshikanakero irovathaamento ikovi irosataiya, jiñaajaantake shiyayetaka ashitakotaariite. ²⁸ Iro kantacha Pablo ikaimitakotanakeri, ikantziri: "Eero povashinonkaavaitashita, eenirotatsi nosaikaiyini maoroiteni jaka!" ²⁹ Ipoñaashitaka irika aamaakotaneri ikaimatakaantake ootamentotsi, ishiyaperotanakitya ikyaapaake, okavaitana itharovanakera, joty-eerovashitapaakari Pablo ipoña Silas. ³⁰ Ipoña jomishitovanakeri, josampitakeri, ikantziri: "Pinkathari, ¿Ipaitema nanteri naaka navisakoshiretantaiaari?" ³¹ Ikantanakeri irirori: "Pinkempisantairi Pinkathari Jesús, aritake pavisakoshiretai eeroka eejatziri ikaratzi saikavankotzimiri." ³² Jiñaaventanakeneri tsika ikantakota Avinkatharite eejatziri ikaratzi saikavankotakeriri. ³³ Ipoñaanaka eeniro niyankiite tsireni irika aamaakotantaneri ikivanakeneri jaavyaavaitakerira ipasayeetakeri. Ipoña joviinkaayetaka irika itsipayetakari isheninkamirinkatari. ³⁴ Ari jaanakeri ipankoki, ipapaakeri irovarite. Kimoshirera ikantanaka irika ikempisantairira Pava itsipayetaari ikaratzi saikavankotakeriri.

³⁵ Okanta okitaitamanake, irikaite amenakotaneriite ikantakaantakeri aamaakotantaneri, ikantake: "Pomishitovakaantairi irikaite." ³⁶ Ipoña aamaakotantaneri, ikantakeri Pablo: "Ikantakaantakena amenakotaneriite nomishitovayetaimi. Kantatsi iroñaaka piyaatayetai kameetha." ³⁷ Iro kantacha Pablo ikantanake irirori: "Irosankinatakotajaantanera Roma-satzi nonatzi naaka, iro kantacha ipasavaitakena janta ipiyotzimentapiintaitanta, te iramenavakero tzimatsirika nokenakaashitane. Jashitakotakaantakena. ¿Iroñaakama ikovi iromanakaiyaana iromishitovayetaina? Ite nonkovero! Pinkanteri impokajaantanake irirori iromishitovayetaina." ³⁸ Ikanta irika aamaakotantaneri, ikamantakeri amenakotaneriite. Ikemavakera irosankinatakotane inatzi Roma-satzi, iniroitera itharovaiyanakeni. ³⁹ Jatanake amenakotaneriite, ikantapaakeri Pablo ipoña Silas: "Pimpeyakotaina novasankitaakaantavaitakemi." Ari jomishitovakaantairi, ikantavairi: "Piyaataiyaami." ⁴⁰ Ari jiyaataiyeeeni opankoki Lidia. Ikinkithatakaayetanaari kempisantzinkariite, itharomentashiretakaayetanaari, jataiyeeeni.

Imaimanetaitantake Tesalónica-ki

17 Ikanta jareetantayetara Pablo ipoña Silas ikenayetanake Anfípolis-ki, Apolonia-ki irojatziri jareetantakeri Tesalónica-ki, ari otzimiri janta japatotapiintaiyani judío-payeeni. ² Tema iro jametapiintakeri Pablo aririka irareetya pashineki nampitsi, ikyaapiintzi tsikarika japatotapiinta judío-payeeni, ikinkithatzi. Irootakera jimatapaakeri iroñaaka. Ipoña japiitairo pashineki kitaite jimakoryaantaitari, japiitairo eejatziri. Ari iñaanaminthatapiintakeriri judío. ³ Jookoyetatziniirira Osankinajanorentsiki tsika iñaaventakota Cristo inkamimotante, impoñaashitakya irañagai eejatziri. Ikantayetziri: "Irika Jesús noñaaventakemiri, iriitakera Cristo." ⁴ Arira ikempisantanakeri tsika ikaratzi judío, ikempiyanakari Pablo ipoña Silas. Ikempisantaianake eejatziri osheki griego-thatatsiri ñaapinkathatasorentsitaneri, ari okempitzitakeri eejatziri ñaapinkathataaro tsinaneete. ⁵ Iro kantacha judío-payeeni kaari kempisantzine, te onimoshiretanakeri. Japatotake kaaripero-shireriite. Jotyaantakeri irimaimanetante nampitsiki. Jimaimanevankotakeri eejatziri Jasón, ikokovatziri Pablo ipoña Silas. ⁶ Tera iriñaashityaari janta, jinoshikanakeri Jasón itsipataayetanaakeri pashine kempisantzinkariite, jaanakeri isaikira jevatakaantzirori nampitsi, ikantaiyapaakeni: "Tzimatsira shirampariite ochapishiryantantsiri nampitsiite, pokake iroñaaka jaka." ⁷ Jirika Jasón omisaikavakeriri ipankoki! Ithainkayetakerora irikaite ikantakaantane pinkatharitsiri Roma-ki, ikantaiyakeni: "Tzimatsi pashine pinkathari, ipaita Jesús." ⁸ Ikanta ikemayeetavakero iroka, te onimotaiyanakeri atziriite eejatziri jevariite. ⁹ Ikovakoyeetakerira Jasón impinaventya itsipayetakari pashinepayeeni, ari onkantya irapakaantayeetapaintyaari.

Jatake Pablo ipoña Silas Berea-ki

¹⁰ Ikanta kempisantzinkariite, jotyaantairi tsirenipaite Pablo ipoña Silas, iriyaatai Berea-ki. Ikanta jareetaiyakani janta, jataiyakeni japatotapiintaiyani judío. ¹¹ Irikaite judío, nethaantaneri jinayetaiyini te inkempityaari Tesalónica-satzi, kameethara ikempisantzavakero ñaantsi. Jaakoventanakaro kitaiteriki jiñaananakero Osankinajanorentsi iriñaantyaarori omaperotatyaarika ikamantayeetziriri. ¹² Osheki judío-payeeni kempisantanaintsiri, ari ikempitzitakeri eejatziri griego-thatatsiri ñaapinkathataari, eejatziri tsinaneete. ¹³ Iro kantacha judío-payeeni nampitarori Tesalónica-ki, ikemakotakeri ikinkithatakaantatzi Pablo janta Berea-ki, pokaiyanakeni, imaimaneminthavaitapaakeri atziriite. ¹⁴ Iro kantacha kempisantzinkariite apathakerora jaanakeri Pablo inkaarethapyaaki. Iriima Silas ipoña Timoteo ari isaikanake irirori. ¹⁵ Ipoña javisakaitanakeri Pablo irojatziri jareetantakeri Atenas-ki. Ikanta ipiyeeyaani Berea-ki, ikantapairi Silas ipoña Timoteo: "Ikaimakaantaimi Pablo, piyaatai thaankiper-oini."

Isaiki Pablo Atenas-ki

¹⁶ Ikanta Pablo jonyaaventari Atenas-ki Silas ipoña Timoteo, osheki oñaashirenkakeri irirori iñaayetziri Atenas-satzi iñaapinkathatziri oshiyakaantsipayeeni. ^{†17} Irootakera ikinkithavaitakaantakariri judío-payeeni, eejatzi pashinepayeeni ñaapinkathatasorentsitaneri janta japatotapiintaiyani. Oshekira ikinkithavaitakaapi-intake eejatzi kitaiteriki tsikarika ipiyotapiintaiyani atziriite janta nampitsiki. ¹⁸ Iñaanaminthayetziri eejatzi iyotaneriite janta nampitsiki. Tzimatsi kantayetatsiri: “¿Ipaítamatsita jiñaaventziri irika kiñaaneri?” Ikantayini pashine: “Kempitaka jiñaaventatzi pashinetatsiri pava.” Iro ikantayetantakariri tema Pablo ikamantantatzi-iro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, ipoña jañaantaari eejatzi. ^{††19} Ipoña jomiyaanakeri otzishiki paitachari “Areópago,” tsika japatotapiintaiyani. Josampitakeri: “Intsityaa piñaaventenaro ovakeratatsiri piyotantziri jaka nonampiki. ²⁰ Tema piñaaventakenaro eeroka kaari nokemapiintaiyani. Nokovaiyini niyote opaita kantakotachari.” ²¹ (Tema okaratzi itzimaventziri Atenas-satziite ipoña areetzinkariite janta, ikempisantayetziro ovakerayetatsiri ñaantsi, irovaaki-maityaaro.)

²² Ikatziyanaka Pablo ipiyotzimentaitakariri, ikantanake: “Atenas-satziite, noñaakemi naaka, tzimatsi osheki pivavaneyetari, piñaapinkathatapiintayetakeri. ²³ Nokenayetzira pinampiki, noñaayetakeri pipomepirinimento. Tzimatsi aparoni josankinataka, okantzi: ‘PAVA KAARI JIYOYEETZI.’ Irijatzitara noñaaventakotzimiri naaka. ²⁴ Iriira ovetsikakerori kipatsi ipoña maaroitenei ikaratzi tzimantayetarori, irijatzzi Pinkathariventziorori inkite eejatzi kipatsi. Te isaikantaro tasorentsipanko irovetsikane atziriite. ²⁵ Te inkovityeero irirori irovetsikayeeteneri tsikarika ompaitya. Tema iriitake añaakaayetairi maaroni aakaite, irijatzzi ovineenkatakaayetairi, ipayetairo maaroni tsikarika opaiyetarika. ²⁶ Iriitake ovetsikakerori etarori shirampari, joshekyaaakeri, joivaraakeri irinampitantyaaro maaroni kipatsiki. Ipampithashiretzitaka tsikarika onkarate osamanite irinampiyetyaaro tsikarikapayeeni. ²⁷ Iroora jantantayetakarori iroka, onkantya inkokovayeetantaiyaariri. Kempivaitakami impapampivaitayeemi ikokovayeetzirira. Ari iriñaayetairi. Tema te intaina isaiki Pava ari itsipayetai maaroni aakaite. ²⁸ Tema iri añaakaayetairi iroñaaka, ishevatakaayetai, iri tzimakaayetairi. Irojatzzira ikantayetzitari pisheninkaite eeroka, kinkitharyaantzi, ikantake: ‘Jashiyetai Pava.’ ²⁹ Tema jashiyetai Pava, te arite

† Iroka nampitsi Atenas otzinkami onatzi nampitsi, ari inampitarori osheki iyotaneriite Griego-thayetatsiri. †† Ipaíyeeetziri jaka “iyotaneriite,” iriíyetakera kempisantayetziorori okaratzi jiyotaantayetziri paitachari “Epicuro,” ikantzi: “Iro kovaperotachari ankimoshirevaite.” Tzimatsi eejatzi pashine ipaiyeeetziri jaka “iyotaneriite,” ipaita “Stoa-satziite.” Ikempisantaiyironi iriroriite okaratzi jiyotaantakeri pairani paitachari “Zenón,” ikantake: “Ontzimatyee añaakoperotanetya.” Iroora ipaiyetantari “Stoa-satziite,” tema japatotapiintaiyani janta ipaiyetziro iñaaneki iriroriite “Stoa,” ovaankiityaantsi onatzi, pothoporoki ikantayetziro.

ankinkishiretakovaityaari ari ikempitari oshiyakaantsi irovetsikane atziriite, jovetsikayetzirira oro, kireeki, mapi. ³⁰ Tema pairani osheki jamavetakero Pava okaratzi jantashivaitakariri imasontzinkakiini. Iro kantacha iroñaaka ikantayetairi maaroni tsikarikapayeeni inampiyeetaro, ikantairi: ‘Povashaantairo kaariperori pametashiyetari.’ ³¹ Tema Pava aritakera jiyoshiitake aparoni shirampari, iriitakera irotyaantairi irame-nakoyetairo okaratzi antayetakeri. Aritakera jiyotajaantakero irirori Pava tsikapaiterika irimatairo. Tema joñaakantakeri shiramparika joviriintairira ikamavetaka.”

³² Ikanta ikemavakera iñaaventakeri kaminkari ipirintaa, ishirontaventaianakari. Tzimamaitacha pashine kantanakeriri: “Ari apiitero apaata nonkememi piñaaventero iroka.” ³³ Jiyaapithatanairi Pablo. ³⁴ Iro kantacha joyaatanakeri tsikarika ikaratzi, kempisantayetai irirori. Jirika ikaratzi kempisantaatsiri Dionisio, irijatzzira aparoni karavetariri ipiyotapiinta Areópago-ki. Ipoñaapaaka aparoni tsinane paitachari Dámaris, tzi-mayetatsi pashine.

Areetaka Pablo Corinto-ki

18 Ikanta okaratapaake iroka, ishitovanake Pablo janta Atenas-ki, jatake Corinto-ki. ² Arira iñaakeri aparoni judío paitachari Aquila, Ponto-satzi jinatzi iri-ka. Irovakera jareetaka Aquila itsipatakaroro iina Priscila ipoñaakaro Italia-ki, tema pinkathari Claudio ikantakantake janta Roma-ki irishitovayete maaroni judío-payeeni. Jatake Pablo jareetari Aquila. ³ Ari isaikapaake Pablo intsipatyaaari. Tema okaratzi jantavaitapiintakeri irika, ishirikayetziro tontamaitatsiri manthakintsi, impankoyeetyaaro. Irojatzzira jantavaitzitari pairani Pablo irirori. ⁴ Arira ikantapiintatya Pablo jiyaatzi japatotapiintaita kitaiteriki jimakoryaantaitari, ikinkithatakantayetake onkantya inkitsirinkantyaariri judío-payeeni inkempisantaakayetairi, eejatzi griego-thatatsiri.

⁵ Ikanta Silas ipoña Timoteo areetaiyapaakani ipoña-gaaro Macedonia-ki. Arira jaakoventanakaro Pablo ikinkithatakantakanake. Ikantayetakeri judío-payeeni: “Irika Jesús, Cristo jinatzi.” ⁶ Iro kantacha te onimoteri judío-payeeni, ikisaneentanaka, ikaviyavaitanakeri. Ari jotekanairo iithaare Pablo onkantya iriyotayee-tantyaari te inkempisantaiyerine, ikantanakeri: “Eerokayetakera kantashityaarone pimpeyashitan-taiyaari, tera naaka kantashityaarone. Iroñaaka nompithokashityaari kaari asheninkata.” ⁷ Shitovanake japatotapiintaita. Jatake ipankoki aparoni shirampari paitachari Justo, ñaapinkathatasorentsitaneri jinatzi. Isaikanampitziro irirori japatotapiintaiyani judío-payeeni. ⁸ Ikanta Crispo, jevatatsiri japatotapiinta judío, ikempisantanakeri Avinkatharite, ari ikempitaakerori eejatzi ikaratzi saikavankotziriri. Eejatzi ikempitaanakari osheki Corinto-satzi, ikemayetakerora ñaantsi, kempisantayetanake, joviinkaayeetakeri. ⁹ Ikanta Pablo, jomishimpyaakeri Avinkatharite tsireni-paite, ikantakeri: “Eero pitharovi. Piyaatakairo pinkamantantero ñaantsi jaka, eero pimairetzi.” ¹⁰ “Tema ari

notsipatami naaka, eerora jovatsinaavaitaitzimi jaka, tema tzimatsi osheki nashiyetaari naaka jaka nampitsiki." ¹¹ Iroora isaikantanakari Pablo Corinto-ki, anaaneentanakero aparoni osarentsi. Jiyotaayetantziro iñaane Pava. †

¹² Okanta ijevatantari Galión janta Acaya-ki, jentanakaro judío-payeeni imaimanetanakeri Pablo. Ipoña jaanakeri janta jevariki. ¹³ Ikantapaakeri: "Irika shirampari ikenakaashitakarora jiyotaayetziri atziriite iñaapinkathatairi Pava, ipiyathatakaro ikantakaantayeeetairi." ¹⁴ Iro iriñaavaitanakemi Pablo, ikantanake Galión jiñaanatanakeri judío-payeeni: "Troorika piñaaventzi ikenakaashitakarori irika shirampari, jovan-take, aritake nonkemakemi pinkantayetenari. ¹⁵ Aña kempitaka pikantavakaamentashitaro okaratzi piñaavaiminthatashitari, okaratzi pi-pairyaaminthavaitashitari, okaratzi pipaitashivaitari: 'Ikantakaantaitanari.' Piyotaiyeroni eerokaite tsika pinkantero, te nomeraaventavaitaro naaka." ¹⁶ Jomishitovavetaiyakarini. ¹⁷ Ikanta griego-thatatsiri, joirikanakeri paitachari Sóstenes, iri jevatzitachari japatotapiinta judío. Ipasavaitanakeri. Iro kanta-maitachari Galión, te irimatziivaityaaro irirori.

¹⁸ Oshekira kitaite isaikavaitanai Pablo janta Corinto-ki. Ipoña jiyaatai itsipatanaro Priscila ipoña Aquila, iriyaatairo Siria-ki. Ikanta janta Cencrea-ki, tekera irotetanaiyaata, jameetanakero iishi, ari irimonkarayerori okaratzi ishinetantakeri. ¹⁹ Ikanta jareetaka Efeso-ki, jatake Pablo japatotapiintaita, ari ikinkithatakayetaapaakeri judío-payeeni. Ari jookanairiri Aquila ipoña Priscila. ²⁰ Ikovakovetavaari judío-payeeni osamani irisaikanake, iro kantacha Pablo te inkove. ²¹ Ikantanairi jiyaatzimatanaira: "Ontzimatye nareetaiya Jerusalén-ki joimoshirenkaitara. Iri-irika Pava kovatsine, ari nompiye noñaayetaatemi." Ipoñaashitaka jotetana Pablo, jatai.

Piyaa Pablo Antioquía-ki ipoña ipiyanaaro ikinkithatzi

²² Ikanta jareeta Cesarea-ki, avisapai Jerusalén-ki irovethayetapayaari kempisantzinkariite. Ipoña javisanai Antioquía-ki. ²³ Ikanta osamanitake, japiitairo eejatzi jareetantayeta aparopayeeni nampitsi tzimatsiri janta Galacia-ki ipoña Frigia-ki, iminthatashire-takayetari iriyotaane.

Ikinkithatzi Apolos janta Efeso-ki

²⁴ Okanta janta Efeso-ki, areetaka aparoni judío paitachari Apolos, Alejandría-satzi jinatzi. Kameetha ikinkithatzi, jiyotakotajaantziro Osankinajanorentsi. ²⁵ Tzimatsira ñaaventzitanairiri Juan-ni oviinkaantantakeri Juan-ni ikantakotara Jesús. Arira overaa jiyotakotziro irirori. Iro kantacha, kameetha ikanta jooñaarontavetarora iñaaventzirira Jesús. ²⁶ Ari ikinkithatakayetaapaake Apolos japatotapiintaita. Ikan-

† Kantakotachari jaka "anaaneentanakero aparoni osarentsi," irojatzira ikantayetziri aparoni osarentsi ipoña 6 kashiri.

ta okemakeri Priscila ipoña Aquila, jaanakeri Apolos, jiyotaakeri tsika ikantakotajaantaka Jesús. ²⁷ Ikovake Apolos iravishe Acaya-ki. Ari ipavakeriri kempisantzinkariite Efeso-satzi aparoni osankinarentsi iriakameethatantavakyaariri Acaya-satzi. Ikanta jareetaka Acaya-ki, osheki itharomentakaapaakeri kempisantzinkariite ikaratzi ikaminthaayetairi Pava. ²⁸ Imatatziiro Apolos ikitsirinkayetakeri judío-payeeni, joñaakayetziri Osankinajanorentsi iñaaventakoitziri Cristo, ari okanta jiyotakotantanakariri Jesús, iriitakera Cristo.

Areetaa Pablo Efeso-ki

19 Ikanta Apolos isaikira Corinto-ki, anonkanake Pablo otzishimashi, areetaka Efeso-ki. Iñaapaake kempisantavetaachari. ² Josampitapaakeri: "¿Inampishiretantakamima Tasorentsinkantsi ovakera ikempisantakayeeetakemi?" Ari ikantaiyanakeni iriroriite: "Tetya. ¿Opaitama kantakotachari iroka? ¿Ipaitama ikantaitziri Tasorentsinkantsi?" ³ Ari ikantzi Pablo: "¿Ninkama poviinkaatzimentakari pikempisantavetaara?" Ikantaiyini iriroriite: "Iro noviinkaatzimenta okaratzi jiyotantakeri Juan-ni." ⁴ Ipoña Pablo jiyotaanakeri, ikantayetziri: "Joviinkaantanzira Juan-ni, oshiyakaaventamatsityaara jovashaantayeeetairo kaariperori. Iro kantamaitacha ikantzitakara Juan-ni: 'Pinkempisantai aatsikitaintsiri, iriira impoyaatapaakyaananeri.' Iriitakera Jesucristo iñaaventakotakeri jaka." ⁵ Ikanta ikemaiyavakera irikaite, joviinkaatzimentanakeri Avinkatharite Jesús, ipairyayeeetaineri irirori. ⁶ Ipoña Pablo jotzimikapatzii toyetantakeri irako, ari inampishireyetantanakari eejatzi iriroriite Tasorentsinkantsi. Jiñaavaiyetantanakarori pashineyetatsiri ñaantsi. Ika-mantantayetanakero ñaantsi jiyotakayetanairiri Pava. ⁷ Ikaratziyini 12.

⁸ Ipoña javisake Pablo japatotapiintaiyini judío, arira ikinkithatakayetaapaakeri ikaratzi mava kashiri. Tekatsi intharovakaiya, ikovi iriyotakayetairi atziriite tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. ⁹ Iro kantacha tzimatsi tsika ikaratzi kisoshirevaitatsiri, te inkove inkempisantaiyeni, ikishimavaitakeri karatanairiri ipaiyeetziri "Avotsi." Ikanta Pablo, jintainaryaanakari irikaite. Jomiyaanakeri iriyotaaneete iparaavateki ipaiyeetziri "Tiranno." Ari jiyotapiintakeri maaroni kitaite. ¹⁰ Ari ikantapiintanakitziro, tzimakotake apite osarentsi. Ike-makoyetarora iñaane Pava nampiyetarori Asia-ki, judío-payeeni, griego-thatatsiri, maaroni.

¹¹ Oshekira itasonkaventantayetake Pablo janta ikantakaakarira Pava. ¹² Matataitachara eejatzi ovashinchaantanake imanthakiyetari Pablo. Aririka iriayeeetero tsikarikapayeeni, irotziriyeetantantakyaari mantsiyari, aritake ireshitakotai. Aritake onkantake eejatzi ireshitakoyetai jaakashireyetziri peyari. ¹³ Ikanta tsikarika ikaratzi judío kenakenavaitatsiri janta jovashinchaayetziri jaakashireyetziri peyari, ikovavetaiyaka iriroriite irovashinchaante impairyeeeri Jesús. Ikantavetari peyariite jiñaanatziri: "Piyaaapithateri, tema nompiyeeemiri Jesús, jiñaaventakotziri Pablo!" ¹⁴ Irootak-

era jimavetaiyakarini 7 itomiite aparoni judío paitachari Esceva, jevavetariri omperatasorentsitanerite janta. ¹⁵ Iro kantacha jakakeri peyariite, ikantakeri: “Noñiiri Jesús, niyotakotziri Pablo. Irooma eerokaite, te niyotakotemi.” ¹⁶ Ikanta jaakashiretziri peyari joirikanakeri irikaite, iniroitera iñaashintsitanakari joitsinampaakeri maarointeni, jomishiyeeri ipanko is-apokamerekitakeri, antaro jovatsinaavaitakeri ivathaki. ¹⁷ Ikemaiyakeni nampitarori Efeso-ki, judío-payeeni ipoña griego-thatatsiri, maaroni. Osheki itharovaiyanakeni. Arira okanta iñaapinkathatantayee-tanakariri Avinkatharite Jesús. ¹⁸ Ari ipokayetanakeri eejatzi osheki kempisantayetaatsineri, ithavetakoyeta-paakero iyaariperonka. ¹⁹ Jamayetapaakero sheripiyarivetachari tsika jiñaanatakotapiintziro, itaayeta-paakero. Ikanta jamenayeetakero tsikarika okaratzi opinatari itaayeetakeri, areetaka ikaratzi: 50,000 ikitho kireeki. ²⁰ Eekero ikemakoperoyeetanakitziiri Avinkatharite.

²¹ Okanta okaratapaake irokapayeeni, jiminthataka Pablo irareetantya Macedonia-ki ipoña Acaya-ki. Im-poña iravisanake irojatziri Jerusalén-ki. Ikantzitaka eejatziri: “Aririka niyaatake Jerusalén-ki impoña niyaatake Roma-ki.” ²² Ipoña jotyaaantake Macedonia-ki apite ampitakotapiintakeriri, Timoteo ipoña Erasto, eeniro-tatsi isaikanake irirori Asia-ki.

Imaimanetantaitzi Efeso-ki

²³ Okanta janta Efeso-ki iniroitera ikantavakaamentaitakariri karatanairiri ipaiyeetziri “Avotsi.” ²⁴ Iriira poñaakaantakarori paitachari Demetrio, kireepakori. Tzimayetatsi eejatziri kempitakariri irirori jovetsikayetziri iryaani oshiyakaantaro otasorentsipankote ivavanetashiitari ipaiyeetziri “Diana.” Iriira jaantayetari osheki kireeki. ²⁵ Japatotaiyakani maaroni kireepakorite. Ikantake Demetrio: “Hirampariite! Tema iro añaantaiyani aakaite iroka antavaire. ²⁶ Iro kantacha, aritake pikemakotaiyakeri ipaiyeetziri Pablo, ikit-sirinkake osheki atziriite, ikantayetziri: ‘Irovetsikane atziriite tera impavate.’ Tera intaani ikantakero anampitsiteki Efeso, aña jimatzitaitakero maaroni jaka Asia-ki. ²⁷ Tera intaani onkantzimoshireyetari eero jamanantaperoyeetanairi ovetsikane, iroora kantzimoshireperotairi, arira ompeyakotakya ikemakoyeetziri iniroite avavane Diana maaroni jaka Asia-ki, arira irovashaantayeetanakero ipokayeetzi otasorentsipankoteki.”

²⁸ Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisaiyanakani, ikaimaiyanakani: “Iniroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!” ²⁹ Eekero jakivaaminthavaitashitanakitya irikaite. Ipoñaashitaka joirikaiyanakeri Gayo ipoña Aristarco, jaanakeri tsika japatotaiyapiinta atziriite. Iri-ka jaayeetanakeri iriyetakeri itsipatapiintari Pablo jareetantayeta, Macedonia-satzi jinaiyini. ³⁰ Ikovavetaka Pablo inkyaapaakemi irirori, temaita ishineteri iriyotaaneete. ³¹ Ari ikempitzitakariri eejatziri tsikarika ikaratzi jevariite irapatziyane Pablo, ikantakaantakeri: “Eerora pimatzitaro eeroka janta.” ³² Ikanta janta japa-

totaiyakani, eekero ichecheraataiyatziini, tera oshiyavakaa okaratzi icheraavetaiyakarini. Tema irikaite atziriite te iriyoperotaiyeni opaita japatovetaiyarini, ikaikaimavaitashitaiyani. ³³ Iro kantacha tsikarika ikaratzi judío, iñaakeri Alejandro josatekaka janta ipiyotaiyakani, ishintsiventanakeri iriñaaventereri. Ikanta Alejandro jakotanake irimaireretantayeetavakyaari, ikinkithavaitakaavetakari. ³⁴ Iro kantacha jiyotaiyakani atziriite judío jinatzi irika Alejandro, eekero japi-itanakitziro ikaimaiyini, osamani ikantaka ikaimi, ikantaiyini: “Iniroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!” ³⁵ Ipoña ikatziyanaka osankinaryaantzi, joimaireretakeri, ikantakeri: “Efeso-satzi, jiyotaitzi maaroni, aakaite kempoyaaventarori otasorentsipankote avavane Diana, eejatziri oshiyakaane poñeenchari inkiteki. ³⁶ Irootakera pinkinkishiretantavakyaari kameetha, eero pimaimaneminthantantashivaita. ³⁷ Tema irikaite shirampari pamayetakeri, te irovaariperotero tasorentsipanko, te inkishimaminthatero eejatziri avavane. ³⁸ Ikovirika iriyakoven-tante Demetrio itsipayetakari ikarayetziri, iraanakera ajevariki iramenakoteneri, iri ovetsikayeterine okaratzi kantzimoshiretariri. ³⁹ Irooma okovatyaarika ayotakotero maaroni aakaite, kempitaka kantatsi apototeri maaroni jevariite, iramenakotantyaarori. ⁴⁰ Okaratzi avisayetaintsiri iroñaaka, kempitakara aritake irovasankitaaventaitakairo amaimanetantake. Eerora otzimi ompaitya ankanteri ampiyakoven-tantyaari.” ⁴¹ Ikanta ithonkakerora iñaavaiyetakero iroka, jotyaaantayetairi atziriite.

Jiyaatzi Pablo Macedonia-ki ipoña Grecia-ki

20 Ikanta othonkakara jakivaaminthataita, japatotakeri Pablo iyotaaneete ikaminaayetanairi. Ipoñaashitaka jovethayetanaari, jatake Macedonia-ki. ² Ari jareetayetanaari maaroni nampitsi tsika isaikayetziri iyekiite, ikaminaayetanairi. Irojatziri jareetantakariri Grecia-ki. ³ Ari isaikavaitapaakeri ikaratzi mava kashiri. Iro irotetanaiyaami iriyaatantyaari Siria-ki, ari ikemak-eri irovamaatyeeemi judío-payeeni irareetakyaarika janta. Irootakera ipiyantanaari Macedonia-ki. ⁴ Ari itsipatanaari Sópater Berea-satzi inatzi irirori itomi Pirro. Ipoñaapaaka Aristarco, ipoñaapaaka Segundo, Tesalónica-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Gayo, Derbe-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Timoteo, eejatziri Tíquico ipoña Trófimo, Asia-satzi inayetatziri irika. ⁵ Ari jeevataiyakanenirikaite iyekiite, joyaaventapaakena naaka Troas-ki notsipatakari Pablo. ⁶ Okanta avisanakera kitaite jovapiintayeetantarori tantaponka, ari notetanaari Filipos-ki. Avisakera 5 kitaite, noñaayetapairi iriroriite janta Troas-ki, ari nosaikaiyapaakeni okaratzi 7 kitaite.

Jareetantaka Pablo Troas-ki

⁷ Okanta areetapaa kitaite japatotantapiintaitari, ari napatotaiyakani nompetyeero tanta,

† Kantakotachari jaka “osamani ikantaka ikaimi,” apite okanta hora osamanitake.

ikinkithatakaantayetakeri Pablo. Tema navisatyeeera onkitaitamanake, eekero jiyaatakaanakiziuro ikinkithatzi niyankiitetakotakena. † †⁸ Ari napatotaiyani jenoki pankotsi, osheki ootamentotsi joisayeetake. ⁹ Ikanta aparoni evankari paitachari Eutico ithointaka opatzimoroki pankotsi. Tema osamanitakera ikinkithatake Pablo, ayimatakerira ivochokini evankarika, paryaanake oosaaviki, kamapaake. †¹⁰ Ipoña jayiitapaake Pablo, joyootashitapaakari evankari, javithanotapaakeri. Ikantanake: “Eero pitharovaiyini, añagai.” ¹¹ Ipoña ipiyanaa Pablo jenoki, ipetoryaapaakero tanta, ovaiyakani. Eekero ikinkithatanakitzi, irojatziki okitaitantanakari. Ipoña navisaiyanakeni. ¹² Iriima evankarika, jaayeetanairi jañagaira. Irootakera tharomentashireperotakaanakariri.

Javisanake Troas-ki irojatziki Mileto-ki

¹³ Ari neevataiyanakeni naakaite, notetaiyanakani irojatziki Aso-ki, ari nokinkishiretakari naanairi Pablo, tema ikovakiziira irirori inkenanake kipatsiki. ¹⁴ Ikanta noñaapairira Pablo janta Aso-ki, ari jotetanaari, jataiyakana Mitilene-ki. ¹⁵ Ipoña navisaiyakani janta, nokitaitakotapaake janta Quío-ki, ipoña namaatakotanai aparoni kitaite areetakana Samos-ki, ari naatakotapaintzi janta Trogilio-ki. Ipoña navisanake pashine kitaite, areetaiyakana Mileto-ki. ¹⁶ Ari okanta navisantanakarori Efeso te naatakotapainte, tema Pablo te inkove iriyaatapainte janta, onkantya eero josamaniperovaitanta Asia-ki. Ikovatziki irareetzitaiya Jerusalén-ki, tekera iroimoshirenkaitanakero kitaiteri “Aavataantsi.” †

Inkinkithatakaairi Pablo irantarikonaite Efeso-satziki

¹⁷ Ikanta nareetakara Mileto-ki, ikaimakaanapaakeri Pablo irantarikonaite kempisantzinkariite Efeso-satziki. ¹⁸ Ikanta ipokaiyakani, ikantavakeri: “Piyotaiyini eerokaite tsika nokanta nosaikimotaiyakemi ovakera nareetantakarori Asia-ki. ¹⁹ Ari nokantapiintatya nantavaitziniri Avinkatharite, tsinampashire nokanta, osheki niraavaitaka noñaayetakero ikovavetaiyakani judío-payeeni irimaimanevaitena. ²⁰ Iro kantacha te novashaantanakero nokinkithatakaayetzimiro onkarate panintaavaityaari, niyotaaetapiintakemi pipankoitaki, eejatziki tsikarika ipiyotapiintaiyani atziririite. ²¹ Nokinkithatakaayetakeri nosheninkapayeeni judío ipoña griego-thatatsiri, nokantayetziri: Pimpiyashiyetairi Pava, paventagaiyaari Avinkatharite

† Kantakotachari jaka “japatotantapiintaitari,” irojatziki ikantayeeetzitari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.” †† Kantakotachari jaka “impetoryeerori tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryiuro tanta, jovaiyani, jiraiyini eejatziki imire. Tema jimatakotaatziiri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera iñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “impetoryeetero tanta.” ‡ Kantakotachari jaka “paryaanake oosaaviki,” irootakera ikantakoitziiri aparoni pankotsi, mava okanta ovevirya jovetsikayeetziro. Arira ipoñaakari iparyaake evankarika irojatziki oosaaviki. †† Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatziki ikantayeeetzitari “Pentecostés.”

Jesucristo. ²² Iroñaaka niyaatatyeeera Jerusalén-ki, Tasorentsinkantsi minthashiretakaanari, te niyotzi-maitya ompaityaarika avishimotenari janta. ²³ Iro kantacha tsikarika niyaatayetziki, jiyoshiretakaanari Tasorentsinkantsi, ikantashiretana: ‘Oshekira piñaashivaitayetyaaro irashitakovaitaitemi.’ ²⁴ Iro kantamaitacha naaka, tekatsira ompaitzimotaajatyaa onkarate nonkemaantsivaityaari, te nonkaminthaatziitanakya. Iro kovaperotacha nonkimoshireventero nonkempitakaanakero irootaintsimi nomatakero noyiishitantziki nareetya janta tsika overaa noshiye. Tema irootaintsi nothotyeeero ikantakenari Avinkatharite Jesús nonkamantantairo Kameethari Ñaantsi okantakota ikaminthaayetaira Pava. ²⁵ Nokinkithatakaayetakemi eejatziki eerokaite tsika okantakota ipinkathariventantairi Pava. Eeromaita papiitairo piñaayetaira. ²⁶ Irootake nokovantari nonkantayetemi iroñaaka tera naaka kantakaashityaarone intziimayentaiyaari peyashitaachaneri, ²⁷ tema noñaaventakemiro maaroni ikinkishiretzitakarori Pava iranteri, tekatsi aparoni nomanimotemi. ²⁸ Pinkempoy-aayetaiya, ari pinkempitakaayetaiyariri eejatziki piyotapiintayetachari janta tsikara jovayetakeri Tasorentsinkantsi. Pinkempitaiyaari aamakoventaneri onkantya paamaventantayariri kempisantzinkariite Avinkatharite, tema iriitake ikapathainkatziimentairi ipinaventayetairira. ²⁹ Niyotzi naaka aririka niyaatai ari impokapaake pashineete, inkempitapaakyaari katsimari piratsi, inkovapaake iraperoteri kempisantzinkariite. ³⁰ Arira intzinaanake pikarataiyakani eerokaite iramataivanakeri kempisantzinkariite, irovashaantakaanakeri ikempisantzinkariite. ³¹ Pinkinkishiretero eerokaite, mavara osarentsi nosaikimovaitapaintzimi, te novashaantapaintero nokaminaayetzimira maaroitani, niraakovaitataikami. ³² Naventaari naaka Pava iroñaaka iyekiite, iriitake amaaventyaamine, iriitake kaminthayemiri tema irootake ikantayetakairi. Ari itharomentashiretakaayetaiyaami, aritake iriñaakaayetaimiro okaratziki ishineyeteriri maaroni itasorentsitakaanane. ³³ Te noñeero naaka nonevetakotantyaari, kireeki, oro, eejatziki ikithaayetari. ³⁴ Piyotaiyini eerokaite, naakatajaantake antavaiventaincha okanta naantari kovityiimoyetanari, ari nokempitzi-takaakariri eejatziki ikaratziki tsipayetakanari. ³⁵ Arira nokanakairori niyotaantakamirori tsika ankantero antavaiperotapiintai, aneshinonkayetantayariri kovityaanentavaitatsiri. Ari nokinkishiretakaimirori iñaaventapaintziri Avinkatharite Jesús, ikantake: ‘Kimoshireperoventaari inatzi neshinonkataneri, tera ari inkantajaantaiteri ipashitaitari.’”

³⁶ Ikanta ithonkanakero Pablo ikantakero iroka, joty-eerovanaka jiñaañaakaanakeri maaroitani piyotainchari. ³⁷ Maarote jiragaiyakani, javithanotavakaayetaka, ari jovethatavaari Pablo iriyaataira. ³⁸ Ovashire ikantaiyanakani, tema ikantakerira eerora jiñagairi. Ipoña jovaataiyanakeri irojatziki jotetantanaari Pablo.

Jiyaatantaari Pablo Jerusalén-ki

21 Ikanta nookanairi iyekiite, otetaiyanaana, tam-patzika novanakero niyaatake Cos-ki, okitaita-manake areetakana janta Roda-ki, ipoña navisanake irojatzí Pátara-ki. ² Ari noñaapaakeri janta antaro pitot-si jatatsiri Fenicia-ki, ari notetaiyanakani. ³ Ikanta namaatakotzira, namenakotanakero nampateki othampishi Chipre, nokenakotanake naakaite nakoperoiniki irojatzí Siria-ki. Tema tzimatsira ovaakarontsi irookay-eetanakeri janta Tiro-ki, ari naatakotaiyapaake. ⁴ Noñaapaatziiri kempisantzinkariite, ari nosaikimovaitanakeri okaratzi 7 kitaite. Ikantavakeri Pablo: "Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki." Iro ikantantakarí, tema jiyoshiretakaayetaktiiri Tasorentsinkantsi. ⁵ Iro kantacha avisanakera 7 kitaite, iro navishimatantanakyaarimi. Ari joyaataiyakenani maaroiteni iyekiite, it-sipayetakaro iinaite, eejatzí ireentsite. Irojatzí othapikitapaa nampitsi, ari notyeerovaiyapaakani janta impanekiite, noñaañaataiyakeni. ⁶ Ipoña novethatavakaayetanaa, otetanaana naakaite, piy-eeyanaani iriroriite ipankoiteki. ⁷ Ipoña namaatakotanai irojatzí Tolemaida-ki, ari novethayetapaari iyekiite, aparóni kitaite nosaikimovaitanakeri iriroriite. ⁸ Okanta okitaitamanake avisakotanakena, areetakana Cesarea-ki. Ipoña noke-nanake ipankoki Felipe kinkithatakaneri, ari nosaika-paakeri. Irika Felipe iriitakera aparóni karatatsiranki 7 ipaiyeetakeri irampitakoyeteri otyaantajanoriite. ⁹ Tzi-matsi Felipe 4 evankaro irishinto, kamantantanero on-ayetatzí. ¹⁰ Aritake oshekitake kitaite nosaikapaake janta, ari jareetakari aparóni kamantantaneri ipoñaakaro Judea-ki, ipaita Agabo. ¹¹ Ikanta iñaayetapaakena naakaite jaapaakeri irovathakiro Pablo, joosotakarí irakoki eejatzí iitziki ipoña iñaavaitanake, ikantzi: "Arira inkantyaari ashitakariri irika ovathakirontsi iroosoteri judío-payeeni janta Jerusalén-ki, impoña irakaantakeri janta kaari asheninkata. Irootakera jiyotakaakenari naaka Tasorentsinkantsi." ¹² Ikanta nokemaiyavakeroni iroka, nokakantavetanakarí Pablo: "Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki." Arira ikantzitavetakariri eejatzí Cesarea-satziite. ¹³ Iro kantacha ikantanake irirori: "¿Opaitama piraantaiyarini, ovana povashire-takaakana? Aña minthatakana naaka. Aririka onkantya iroosoyeetena irojatzí nonkamimentantyaariri Avinkatharite Jesús janta Jerusalén-ki, omavaityaata." ¹⁴ Tera nonkitsirinkatyeeri, intaani nokantanakeri: "Omatyaata ikoviri Avinkatharite." ¹⁵ Ikanta okaratapaake iroka, ovetsikaiyanaana, jataiyakena Jerusalén-ki. ¹⁶ Ari joyaataiyakanena tsika ikaratzi Cesarea-satzi iyotaariite inatzi. Iriitakera aayetananakari ipankoki aparóni shirampari Chipre-satzi paitachari Mnasón, pairanitake jiyotaaritzí irika, iriitakera nomayimotaiyerini.

Joirikayeetakeri Pablo tasorentsipankoki

¹⁷ Ikanta nareetaiyapaakani Jerusalén-ki, kimoshire ikantaiyani iyekiite iñaavakena. ¹⁸ Okanta okitaita-manake, jaayetanakena Pablo nareetyaari Jacobo, ari isaikitakarí eejatzí maaroiteni antarikonaita. ¹⁹ Jovethatapaakari Pablo, ipoña ikamantapaakeri maaróni opaiyeta jantakaayetakeriri Pava janta in-ampiiteki pashinesatzi atziriite. ²⁰ Ikanta ikemaiyavak-eni, itharomentanakari Pava. Ipoñaashitaka ikantaitanakeri Pablo: "Iyekí, ompero joshekitake jaka asheninka judío-payeeni kempisantayetanaintsiri eejatzí, eeniromaita ishintsiventayetziri kempisantzinkariite irimonkarayetero Ikantakaantane Moisés-ni. ²¹ Ikemakoventakemi eeroka piyotaayetakeri asheninka nampiyetarori pashineki nampitsi, pinkantayeterimi: 'Te onkovajaantya pinkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni, te onkovajaantya pinto-meshitaaniyetairi pitomiite, te onkovajaantya eejatzí antayetairo okaratzi ameyetari pairani.' ²² ¿Tsikama ankantyaaka? Arira iriyoyetake iroñaaka asheninka, areetaami jaka. ²³ Iro kameethatatsi pantero iroka: Tzimayetsira akarataiyakeni jaka, ikaratzi 4 shirampari intzime monkaraterone ishinetaantziri. ²⁴ Pintsipatanakyaari irikaite, pantero onkarate kitevathatakagaimineri. Eerokara pinakoventerine inkarate impometayeteri, aririka irameetaikakeri iishi. Ari onkantya iriyoyeetantyaari thaiyaantsi onatzi okaratzi ikantakoyeetakemiri eeroka, aña pimatzitaitaro eeroka pimontakarayo Ikantakaantaitane. ²⁵ Irooma naakaite, niyotaiyini ikenakaashitakaro asheninkapayeeni shintsishintsitashivaivetachari irimonkaratakant-eromi Ikantakaantaitane. Tema ikaratzi kaari asheninkayeta kempisantayetaatsiri, aritakera notyaantakeri pairani osankinarentsi okaratzi nopampithashiretaiyakarini jaka, nokantakeri: 'Eerora povayetari vathatsi ipometaitziniriri ivavanetashiyeetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitsi.' Intaanimacheenira irantayetairo iroka." ²⁶ Ipoña Pablo jaanakeri 4 shirampari. Okanta okitaita-manake itsipayetakari inkitevathayetakaitairi, ikyaa-ke tasorentsipankoki inkamantante tsika onkarate kitaite onthonkantyaari ishinetakantakeri, iñaaventakotakero tsikapaiterika iramayetantyaariri aparopayeeni irashitakaiyaariri Pava. ²⁷ Ikanta omonkaratzimatapaaka 7 kitaite, tsikarika ikaratzi judío poñaayetachari Asia-ki, iñaakeri Pablo janta tasorentsipankoki. Japatotake atziriite, impokashiteri Pablo iroirikeri, ²⁸ ikamaiyini, ikantzi: "¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaita! ¡Pampitakotena! Iriitakera irika shirampari kenekenayetatsiri tsikarikapayeeni jiyotaayetziri atziriite pithokashitariri asheninkapayeeni, pithokashitarori Ikantakaantane Moisés-ni, pithokashitarori eejatzí iroka tasorentsipanko. Iro ovatsiperotainchari, ikyaaakakeri iroñaaka kaari asheninkata janta tasorentsipankoki, ithainkatasorentsivaitakero." ²⁹ Iro ikantantarori iroka tema iñaakitziiri Pablo janta Jerusalén-ki itsipatakari Trófimo

poñaachari Efeso-ki, iñaajaantaiyakeni ikyaaakaakitziri tasorentsipankoki. ³⁰ Apatotaiyapaakani osheki atziri-ite, shiyeeyapaakani, joirikapaakeri Pablo, jino-shikanakeri jomishitovakeri jakakiroki tasorentsipankoki, jashitaitanakeri. ³¹ Iroovetaincha iroverimi, ari ikamantaitakeri ijevare ovayiriite poñaachari Roma-ki, ikantaitakeri: "Jimaimanetavakaatyaara janta." ³² Ikanta jevarika japatotanakeri irovayirite, ishiyeeyanakani ipiyotaiyakani atziri. Ikanta iñeeyavakerini ipokakera, jovashaantanakeri ipasavaiziri Pablo. ³³ Joirikaitapaakeri Pablo, ikantanakeri irovayirite: "Poosotantyaari apite ashirotha." Ipoña josampitanakeri atziriite: "¿Niinka irika, opaita jantakeri?" ³⁴ Tzi-mayetatsi cheraacheraatanaintsiri, temaita os-hiyavakaa okaratz iheraavetaiyakarini. Tera onkante iriyotero irika jevari opaita avisatsiri. Jotyaaantakeri irovayirite iraanakeri Pablo janta jimaapiintaiyini. ³⁵ Ikanta joirinkakaaveetarira Pablo, eekero ishintsitatz i atziriite ikovi impasavaiteri, irootakera janatantainakariri ovayiriite inkene irotzikaaventer. ³⁶ Tema maaroiteni joyaatakoventaitakeri, ikaimaiyini: "Povamayervé!"

Iñaaventakotari Pablo

³⁷ Irootzimatake irominkyeteri jimaapiintzi ovayiri-ite, josampitanakeri Pablo jevarika, ikantziri: "¿Kantat-sima nonkinkithavaitakaimi kapicheeni?" Ari ikantanake jevari: "Tsika piyotziroka noñaane! ³⁸ Tetya Egipto-satzi pinatzi eeroka poñaakaantakarori chapinkipaite maimanetaantsi, kenapaintsiri tsika te jinnampiitaro, jamake 4,000 ovayiriite." ³⁹ Ikantzi Pablo: "Judío nonatzi naaka, nopoñaaro Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami onatzi nonampi, nokovi pishinetena eeroka nokinkithavaitakairi nosheninka." ⁴⁰ Ishinetakeri. Katziyanaka Pablo pavitsiki, itzi-naavakotanaka irimaireretantavakyaari isheninkapayeeni. Ari jimaireraiyanakeni. Kinkithavaitanake hebreo-ki iñaanekira iriroriite, ikantanakeri:

22 "Iyekiite, Ashitaanirí, pinkeme noñaaventakotyaari."

² Ikanta ikemaiyavakeri hebreo-ki iñaanekira irirori-ite, ari jimairerperotaiyanake. Eekero ikantanakitzi Pablo:

³ "Judío nonatzi naaka. Notzimake Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki, iro kantacha jaka Jerusalén-ki nokimotatake, iriyotaane nonatzi Gamaliel, niyoperokitziro ikantakaantane avaisatziite. Nokovapiintavetaka naaka noshireperotyaari Pava, pikempiyetara eerokaite iroñaaka. ⁴ Pairani nopatzimaminthavaitakeri tsipatanaariri ipaiyeetziri 'Avotsi' novamaayeteri. Osheki nonoshikayetake shirampari, tsinane, maaroni, nashitakotakaantayetakeri. ⁵ Iñaayetakena nantayetakeri iroka maaroiite ijevare omperatasorentsitaari eejatzi antarikonaita. Iriiyetake payetakenari osankinarentsi ipakaantziri asheninka judío janta Damasco-ki. Ipoña niyaatake janta nokokovayetziri irikaite, namayeteri jaka Jerusalén-ki irovasankitaayeteri."

Ikamantakota Pablo ikempisantantaari

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ "Ikanta naniitzi avotsiki, irootzimatake nareetya Damasco, joveraaka tampatzika ooryaatsiri, ari jomapokakenari morekanaintsiri inkiteki, joorentakotapaakena nokatziyakara, ⁷ ari notyaanakeri kipatsiki. Nokematzi ñaanatanari, ikantana: 'Saulo! Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatananari?' ⁸ Nosampitanakeri naaka: ¿Niinkama eeroka Pinkathari? Ari jakaitanakena: 'Naakatakera Jesús Nazaret-satzi itzimi pipatzimaminthavaitakeri.' ⁹ Ikaratzi tsipataiyakanari iñeeyakeri oorentapainchari, iniroite itharovaiyanakeni, temaita inkemathataiyeroni irirori-ite iñaanataitakenara. ¹⁰ Ipoña nosampitanakeri, nokantziri: 'Pinkathari. ¿Ipaitama pikoviri nantairi naaka?' Ari ikantanakena Pinkathari: 'Pintzinaye, piyaate nampitsiki Damasco. Arira inkamantayeetemiro ompaitya pantayeteri.' ¹¹ Tema mavityaaki jovanakena oorentakenari, jakathashitanaana notsipayetakari iro-jatzi Damasco-ki.

¹² Ari isaikeri janta aparoni shirampari ipaita Ananías, ñaapinkathatasorentsitaneri jinatzi, jimonkarayetziro Ikantakaantane Moisés-ni. Ñaapinkatha joviri maaroiteni judío nampitayetarori Damasco-ki.

¹³ Pokake Ananías iriñeena. Ikanta jareetapaaka, ikantapaakena: 'Iyeki Saulo, pokiryagai.' Apathakero nokantanaka nokiryaana, amenavaitanaana. ¹⁴ Eekero ikantanakityaana Ananías: 'Eerokara iriyoyaane Ivavane avaisatziite. Jiyoyaakemi onkantya piyotantaiyaarori ikovakaimiri irirori, ari piñaakeri Cristo tampatzikatatsiri, ari pikemañaanetakeri eejatzi. ¹⁵ Eerokatake kamantakotairine maaroni atziriki. Piñaaventayetairo okaratz piñaakeri, okaratz pike-makeri. ¹⁶ Iroñaakatake, tekatsi poyaaventanake. Pintzinaye, poviinkatya, pimpairyagairi Avinkatharite pinkovakotairi onkantya impeyakotantaiyaamirori piyaariperonka.'"

Ikamantantziro Pablo jotyaaantaitziri inkinkithatakayeri pashinesatzi atziri

¹⁷ "Ikanta nopiyapaaka Jerusalén-ki, niyaatake tasorentsipankoki noñaañaate, ari noñaavyavaitakari janta. ¹⁸ Noñaakeri Avinkatharite, ikantakena: 'Pishintsitanake, pishitove Jerusalén-ki, tema eero ikempisantayeetzimi piñaaventena jaka.' ¹⁹ Ari nokantanakeri naaka: 'Pinkathari, jiyotaiyini maaroiteni niyaatapiintake tsika japatotapiintaita, nominkyaaakaantayetakeri ikaratzi kempisantayetzimiri eeroka, osheki nopasatkaantavaitakeri. ²⁰ Tema jovamaayetakeriranki pinampire Esteban, ñaaventakotzimiri eeroka, ari nokaratzitakar eejatzi naaka janta, naapatziyakotakar ovamaakeriri, naamaventakaniri eejatzi iithaarepayeeni.' ²¹ Iro kantacha ikantanakena Pava: 'Piyaate, tema naakatake otyaantemine intaina isaikayetzira kaari pisheninkata.'"

Isaikimotakeri Pablo ijevarite ovayiriite

²² Ikanta ikemavakerora atziriite iroka, japiitaiyanairo ikaimaiyini ikantzi: "Irika shirampari te arite irañe! Pashiryeeyaari!" ²³ Eekerora ishintsitatzi ikaimaiyini, jotekakotaiyani iithaareki. ²⁴ Ikanta jevari, ikantakeri irovayirite: "Paanakeri inthomointa irika, ampasavaitavakeri onkanya inkamantantairori opaita iñaavaitakeri okanta jovatsimaantakariri isheninkapayeeni." ²⁵ Aritakera joosotayeetakeri impasavaitantaityaariri, josampitanakeri Pablo pashine jevari, ikantziri: "Irosankinatakotane Roma-satzi nonatzi naaka. ¿Shinetaantsitatsima impasavaitaitena, tekeraatara iramenakoyeetavakenaro opaita nokenakaashitakeri?" ²⁶ Ikanta ikemavakera irika, ipiyashitanaari ijevajanore irirori, ikantapairi: "Novinkatharite, ¿Piyotakema opaita antakeri? Iriitakera irika, irosankinatakotane Avinkatharijanorite saikatsiri Roma-ki." ²⁷ Ikanta ikemavakera, ipokashitapaakeri Pablo, josampitapaakeri: "¿Omaperotatyaama posankinatakotano eeroka?" Ari jakanake Pablo, ikantzi: "Jee." ²⁸ Ikantzi jevari: "Oshekira nopinakoventakari naaka onkanya nosankinatakotantyaari." Ikantzi Pablo: "Tetya naaka, josankinatakotzitaitakanara ovakera notzimapaake." ²⁹ Ikemaiyavakera ikantake, apathakero ikantanaka joosoryaakotanakeri. Itharovakaanakaro jevari, joosotakaantakerira osankinatakotachari Roma-ki.

Jaayetanairi Pablo japatoyetapiintaiyani ijevare judío-payeeni

³⁰ Okanta okitaitamanake, ikovi iriyotajaante jevari opaita jimaimaneminthatantariri judío-payeeni irika Pablo. Japatotakaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, ipoña ijevajanore judío-payeeni. Jomishitovakaantakeri Pablo, jomisaiakakeri tsikara japotaiyani.

23 Jamenaminthatapaakeri Pablo jevajanoriite apatoinchari, ipoña ikantanakeri: "Iyekiite, naamaakoventapiintaka naaka eero otzimanta nantzimoteriri Pava." ² Ikanta Ananías, omperatasorentsijanori, ipasavaantetakaantakeri Pablo. ³ Iro kantacha Pablo, ikantanakeri: "Kamatavirí, Pavara pasatemine eeroka! Saikavetakami jaka pamenakotantyaanaro Ikan-takaantaitane, ¿Tema pipiyathataro pipasatakaantakenara?" ⁴ Ikanta apatoinchari, ikantanakeri Pablo: "¿Arima pinkanteri pinkaviyeri iromperatasorentsijanore Pava?" ⁵ Ikantzi Pablo: "Iyekiite, te niyoveta naaka omperatasorentsijanori jinatzi, tema okantzi Osankinajanorensiki: 'Eero pikaviyeri jevatakaantatsiri.'"

⁶ Jiyotzi Pablo tsikarika ikaratzi jevajanoriite apatoinchari, Saduceo jinayetatziri iriima pashinepayeeni Fariseo jinatzi, ikantanake: "Iyekiite, Fariseo nonatzi naaka, eejatzi nosheninkamirinkaite. Iroora jiyakoven-tantaitanari iroñaaka tema nokempisantaatziro

† Ikantaitzi eejatzi, jookavanetizitaka kipatsi tsika ipiyotaiyakani, tema ikisaiyatyaani. †† Kantakotachari jaka kamataviriri, iriyetakero omperatasorentsitaneriite, kempitarori okitamaroveta jovantaitariri kaminkari. Pamenero Mt. 23.27.

irañaayetai kamayetatsiri." ⁷ Ikantakera Pablo, ari iñaanaminthatavakaanakari Fariseo-payeeni ipoña Saduceo-payeeni. ⁸ Tema ikantapiintaiyini Saduceo-payeeni: "Eero jañaayetai kamayetatsiri, te intzimanete maninkariite, te intzimanete eejatzi shiretsi." Iriima Fariseo-payeeni, ikempisantayetzi irirori omaperoyetatya irokapayeeni. ⁹ Ari ichecheraataiyini maaroiiteni. Ikanta iyotzinkariite Fariseo, ikatziyayetanaka, ikantanake: "Irika shirampari te ontzime ikenakaashitane. Kempitakara maninkariitsi ñaanashiretakeriri, aamaashityarika shiretsi." ¹⁰ Eeniro-ra ishintsitayetatzi ichecheraataiyini, itharovanake ijevare ovayiriite ari irovatsinaavaitaitakeri Pablo, ikaimakaantake irovayirite iromishitovairiita janta, iraanairi jimaapiintaiyini.

¹¹ Okanta otsirenitani, joñaakagaari eejatzi Avinkatharite, ikantairi: "Pablo, eero pitharovi, arira piñaaventakena janta Roma-ki pikempitaakerora jaka Jerusalén-ki."

Ikinkithashireeta irovaiteri Pablo

¹² Okanta okitaitamanake, ikinkithatavakaiyakani tsikarika ikaratzi judío, ikantavakaiyani: "Thame amashekaventaierine Pablo irojatziri ovantakyaariri." ¹³ Anaanakero 40 ikaratziyini shirampariite kantaintsiri. ¹⁴ Ipoña jiyaatashitanakeri ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi antarikonaita, ikantaiyakerini: "Nokantaiyakeni nomashekaventaierine Pablo irojatziri novantakyaariri. ¹⁵ Intsityaa pintsipatavakaiyaani eerokaite pikaratzi papatotapiintaiyani, pinkampitairi ijevare ovayiriite, pinkantairi: 'Pamainari Pablo onkitaitamanake namenakoperotaineri ikenakaashitakeri.' Impoña naakaite aamaventa nonkantaiyakya novavakerei tekera irareetapaakyaata jaka."

¹⁶ Kemake itzineri Pablo, jatanake imaapiintaiyini ovayiriite inkamantapaakeri. ¹⁷ Ipoña Pablo ikaimake aparoni ovayiri, ikantakeri: "Paanakeri irika evankari janta pijevariteki, tzimatsi opaita inkamanteriri."

¹⁸ Ikanta ovayirika jaanakeri ijevariteki, ikantapaakeri: "Jevarí, ikovakotakena Pablo namakemiri irika evankari, tzimatsi ikoviri inkamantemiri." ¹⁹ Ipoña jevarika, jaanakeri evankarika jantyaatziini, josampitakeri: "¿Opaita pinkamantenari?" ²⁰ Ikantanake evankari: "Ikinkithashiretaiyakani judío-payeeni inkovakotemi onkitaitamanai paanairi Pablo janta japatotapiintaiyani jevajanoriite, iramenakoperotero ikenakaashitane. ²¹ Eerora pikempisantziri, tema omanaiyakani 40 shirampariite. Ikantaiyake: 'Thame amashekaventaierine Pablo irojatziri ovantakyaariri.' Aritakera ovetsikaiyakani iroñaaka, joyaaventaianani tsika pinkante eeroka." ²² Ipoña jevarika jotyaaantairi evankari, ikantavairi: "Eerora pikamantantziro iroka."

Jovavisaitakeri Pablo janta pinkathariki Félix

²³ Ikanta jevarika ikaimake apite pashine ijevarite ovayiriite, ikantakeri: "Papatote 200 povayirite, pintsipataakeri 70 ovayiriite kyaakotachaneri moraki, eejatzi

pashine 200 aatsineri irovathaamento. Paanakeri tsirenipaite Cesarea-ki. ²⁴ Impoña povetsikake mora inkyaakotanakyaari Pablo, pinkempoyaaventerira kameetha. Paanakeri pinkathariki Félix." ²⁵ Ari josankinatanakerori irotyaanteneriri pinkathari, okantzi:

²⁶ "Irosankinare Claudio Lisias jotyaaantziniri pinkathari Félix: Osheki novethatami. ²⁷ Irika shiramparika notyaantakemiri, joirikakaantavetakari judío-payeeni jaka, iroovetainchami iroverimi. Ikanta niyotake irosankinatakotane ajevajanorite Roma-ki jinatzi, naanake novayirite, nookaventakeri. ²⁸ Nokovatziiira niyote opaita ikenakaashitakeri irika jimaimanetantatariri, naanakeri japatotapiintaiyani ijevajanorite, ²⁹ noñaatzi imaimaneventashiitari Ikantakaantaitane jashiyetari iriroriite. Tekatsi ompaitya irovantaityaariri, te arite eejatzi irashitakovaitairi. ³⁰ Tema nokemakera ikovaiyatziini judío-payeeni iroveri, irootakera notyaantakamiriri iroñaaka eeroka. Nokantzitakeri eejatzi irikaite maimanevantziriri inkamantemiro eeroka opaita itzimaventantari irika."

³¹ Jimonkaratakero ovayiriite. Jaanakeri tsirenipaite Pablo janta Antípatris-ki. ³² Okanta okitaitamanake, piyeeyaani ovayiriite aniitashitanainchari. Iriima ikaratzi kyaakotanainchari eekero joyaatanakitziri Pablo. ³³ Ikanta jareetakaakari Cesarea-ki, ipapaakeri osankinarentsi pinkatharika, ipoña ikantapaakeri: "Pinkatharí, jirikara Pablo." ³⁴ Arira ithonkakero pinkathari iñaanatavakero osankinarentsi, josampitanakeri Pablo, ikantzi: "¿Tsika pipoñaaka?" Ikantzi Pablo: "Nopoñaaro Cilicia-ki." ³⁵ Ikantanake: "Ari nonkemakemi apaata aririka irareetapaakya ikaratzi maimanetzimiri." Ipoña ikantakaantake irayee-tanakeri ipankoki Herodes, ari iramaventayeetyaariri.

Iñaaventakotari Pablo janta Félix

24 Okanta avisanake 5 kitaite, areetapaaka Cesarea-ki, Ananías omperatasorensijanori itsipayetakeri antarikonaite ipoña iyakoventaneri ipaita Tértulo. Javisashitapaakeri pinkathari irimaimanetakaanteri Pablo. ² Ikanta jamayeetapaakeri Pablo, ñaavaitanake Tértulo, ikantanakeri Félix: "Paasoonke eeroka, pinkathari, noñeyironi kameetha nosaiki, paasoonke piyotaneta osheki pantakeneri kameethatatsiri nosheninka. ³ Okaratakera iroka noñaapinkathaperojanorite Félix, oshekira ipaasoonketapiintaiyakemi maaroitene nosheninka. ⁴ Iro kantacha eero osamanitanta, nokovatzii pinkempisatavakena kapicheeni nonkantemiri. ⁵ Noñaakeri naaka, irika shirampari ovaariperotaneri jinatzi. Ithonka ikekenayetake nampitsiki, tera intaani imaimanetakeri nosheninka nokaratzi no-judío-tzi, irijatzi jevatakaanairiri ikaratzi paitashivaitachari 'Oshiretanaariri Nazaret-satzi.' ⁶ Ikovake eejatzi irovaariperoteromi notasorensipankote, irootake noirikakaantakariri, nokovaiyavetaka namenakotantyaarimi Ikantakaantaitanari naakaite. ⁷ Iro kantacha, ipokapaake jevari Lisias, jaapithatanakeri, jovatsinaavaitanakena. ⁸ Ikantanakena: 'Ontzimatyepiyaatayeni janta

pinkathariki irovetsikemiro kantainchari.' Intsitya posampitajaanteri eeroka ayotantyaarori kyaaryoori okanta nomaimaneminthatantakariri."

⁹ Irojatzira ikantzitaiyarini eejatzi judío-payeeni ikaratzi pokaintsiri.

¹⁰ Ari itzinaavakotanaka pinkathari onkantya iriñaavaitantyaari Pablo. Ipoña ikantanake Pablo: "Osheki nokimoshireventakemi eerokatakera kemenane noñaaventakotyaara, tema niyotzi eerokatake ovet-sikapiintakeneriri nosheninkapayeeni imaimanetavakaa.

¹¹ Kantatsi posampitakoventero eeroka, ovakera na-reetaa naaka Jerusalén-ki okaratzi 12 kitaite, nokovaveta noñaapinkathatpairimi Pava. ¹² Tera noñaanamintatantavaite, te nomaimaneteri atziripayeeni tasorensipankoki, eejatzi nokempitakeri jantapayeeni nampitsiki, tekatsira nomaimaneyete japatotapiintaita. ¹³ Irikaite kamantakotakenari iroñaaka jaka, eerora iñeetziro omaperotatyaara ikantakotanari.

¹⁴ Ari okantavetakari, notsipataari naaka ikaratzi ipaiyeetziri 'Avotsi.' Irootakera ikantayetakeri iroñaaka irikaite iyakoventaneri nokempisantashivaitane onatzi. Aña ari nokenakairori naaka noñaapinkathatziri Pava ikempisantziri pairani novaisatziite. Nokempisantziro Ikantakaantane, eejatzi irosankinarepayeeni Kaman-taneriite. ¹⁵ Ari noshiyayetari iriroriite, joyaaventari Pava irovañaayetai kamayetaintsiri, tera intaani irañayetai kameethashireri aña irimatztaiyaaro kaariperoshireri. ¹⁶ Irootake nokovantapiintakeri eero otzimi ompaitya nantzimoteri Pava, eejatzi atziriite irirori. ¹⁷ Avisakera osheki osarentsi nokekenavaitake, nopiyaa nonampiki namai nompashitapaiyaariri nosheninka kovityaavaitatsiri, nokovavetapaa eejatzi nompometapainerimi Pava. ¹⁸ Irootakera nantziri tasorensipankoki, aritake nameetakeri noishi onkantya nonkivevathatantaiyaari, tetya osheki nonkarataiyeni, tekatsitya nomaimanevaite janta. Aripaite irañayetapaakenari tsikarika ikaratzi judío poñeenchari Asia-ki. ¹⁹ Iriiyetakemi pokatsine jaka inkinkithatakotena opaitarika iñaakotakenari. ²⁰ Tera impokaiyatyeeni irirori. Jirikatzimaitaka pokaintsiri jaka apatoventzitananari, intsityaa inkantemiita tzimatsirika iñaakotajaantakenari janta nokenakaashitzitakeri. ²¹ Aama iro ikantakotanari nokantaiyakeri japatoventantanari, chapinkipaite, nokantakeri: 'Iroora jiyakoventantaitanari iroñaaka tema nokempisantaatziro irañayetai kamayetatsiri.'"

²² Tema pinkathari Félix jiyotakoperotztarira ipaiyeetziri "Avotsiveri," irootakera jovashaantantanakarori, ikantanakeri: "Aririka impokake jevari Lisias, ari inkamantaperotapaakenaro iroka." ²³ Ipoña ikantakeri ijevare ovayiriite: "Eekerora paamaventatyeyyaari Pablo, pishinetzimaityaari irareetyaari irapatziyane impan-tavakyaariri kovityiimotariri."

²⁴ Okanta pashine kitaite, aritakera piyaara Félix, itsipatakaro iina Drusila, judío onatzi iroori. Ikanta ikaimakaantapairi Pablo inkemavakeri iriñaaventaneri tsika okantakota javentaashiretantaariri Jesucristo.

²⁵ Iro kantacha Pablo jetanakaro iñaaventanakeneri tampatzikashiretaantsi, ñaakoshiretaantsi, irovasanki-taantayeetai apaata. Ari itharovanakeri Félix, ikantanakeri: “Aritapaake, piyaatai! Ari napiitairo nonkaimakaantaimi apaata nosaikashivaityaarika.”
²⁶ Tema joyaaventavetatyá Félix impinaterimi Pablo, onkantya irovashaantakaantantaiyaariri. Irootake japiipiitantavetakariri ikaimakaantziri inkinkithavaitakairi.
²⁷ Avisakera okaratzi apite osarentsi. Ari okaratapaakeri ipinkatharitzí Félix. Ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, jashitakotakaantanakeri Pablo. Arira jimpyaatapaariri pashine pinkathari paitachari Porcio Festo.

Ikovake Pablo iriitajaantake amenakoterine César

25 Aritake ipairyetakeri Festo impinkathariventante. Iro avisanake mava kitaite jatake Jerusalén-ki ipoñaanakaro Cesarea-ki. ² Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari iriiperoriite judío-payeeni, ikamantakotavakeri Pablo. ³ Ikovakotakeri irotyaantairi Pablo Jerusalén-ki. Ikinkishiretaiyakani iriroriite irovakaanteri niyankithakineki avotsi. ⁴ Ari ikantanake Festo: “Aritake jashitakoyeetakeri Pablo janta Cesarea-ki, irootzimatake niyaatai janta. ⁵ Intsityaa iroyaataiyanakenani pijevarite, tzimatsirika ikenakaashitane irika shirampari, ari piyakoventeriri janta.”
⁶ Tera osamaniperote isaikavaitapainte Festo janta Jerusalén-ki, piyaa Cesarea-ki. Okanta okitaitamanake, ithointapaa isaikamentoki ipinkathariventantzira, ikaimakaantakeri Pablo. ⁷ Ikanta ikyaapaake Pablo, ari ipokaiyapaakeni judío-payeeni poñaayetainchari Jerusalén-ki, ikantakovaitapaakeri osheki kaariperori, okantaveta te iriñaayevetyaaro omaperotatyaarika okaratzi ikantakoyetziriri. ⁸ Iriima Pablo ñaaventakotanaka irirori, ikantake: “Tekatsi kaariperori nantake naaka, te nompuyathatyaaro Ikantakaantaitakeneriri nosheninkapayeeni, te novaariperotero tasorentsipanko, te nonkaviyavaiteri eejatzi César ijevajanorera Roma-satzi.” ⁹ Iro kantacha pinkathari Festo ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, josampitanakeri Pablo: “¿Pikovi piyaate Jerusalén-ki, namenakotantyaamiri janta?” ¹⁰ Ikantanake Pablo: “Iroora tampatzikatatsi nosaika naaka jaka pamenakotena, tema eerokatake jovake César ijevajanore Roma-satzi. Aritake piyotaiyakani tekatsi kaariperori nantzimoyeteriri nosheninkapayeeni judío. ¹¹ Ontzimatyeerikami nokenakaashiperotane, aritatsimi irova-maayeetenami. Irooma tekatsira nonkenakaashitakya, te aritzi potyaantena janta. Nokovatziira iriitajaantake pinkathari César amenakotenane.” ¹² Ipoña Festo ikinkithavaitakaakeri ikarataiyini ipinkatharitzí. Ari ikantanakeri: “Pikovatziira iramenakotemi César, arira piyaateri janta.”

† Kantakotachari jaka “tera osamaniperote,” irojatzira ikantakoyeetzitari 8 terika 10 kitaite isaikavaitapaintzi.

Jaayeevanakeri Pablo pinkathariki Agripa

¹³ Ipoña pinkathari Agripa itsipatakaro iina Berenice pokaiyakani Cesarea-ki, irovethatyaari Festo. ^{††14} Ikanta isaikavaitapaintzira janta, ikinkithavaitakaakeri Festo ikantakotara Pablo, ikantakeri: “Tzimatsi jaka aparoni shirampari jookanairi pinkathari Félix jashitakoyeetakeri. ¹⁵ Tema niyaatakera chapinkipaite Jerusalén-ki, osheki ikantakovaitavakeriri ijevare omperatasorentsitaariite itsipayetakari antarikonaite, ikovakotakena novakaanteri. ¹⁶ Ari nokantanakeri naaka: ‘Jiroka nametaiyarini naakaite Roma-satzi: Ontzimatyé irapatotaiyaani ikaratzi maimanetavakaachari, onkantya iriñaaventakotantyaari iyakoventaari. Omaperorika otzimi ikenaakaashitane, aritake onkantake irovayeeteri.’
¹⁷ Irootakera nomatakeri ipokaiyakera iriroriite, te noshenkaapaake, jatakana nosaikamentoki, nokaimakaantakeri shiramparika. ¹⁸ Iro kantamaitacha okaratzi ikantayevetapaakeri iyakoventavetakariri, te noñeero onkantaperotya okaratzi nokinkishiretakove-takariri. ¹⁹ Intaani iñaaventashiyetakaro ikempisantashivaiyeteri, iñaaventakeri eejatzi ipaiyeetziri Jesús jovamaayeetakeri, iriitakeya ikantziri Pablo eeniro jañi. ²⁰ Temaita niyotero naaka tsika nonkantero iroka, nosampitakeri Pablo ikovirika iriyaate Jerusalén-ki onkantya iramenakoyeetantyaariri janta. ²¹ Iriima Pablo ikovake iriitajaantake amenakoterine César Augusto avinkatharijanorite Roma-ki. Irootakera nokantantakeri irashitakoyeetavakeri irojatzí notyaantantakyaariri.” ²² Ipoña Agripa, ikantanakeri Festo: “Nokovira nonkemeru naaka irika shirampari.” Ari ikantzí Festo: “Aritake pinkemajaantakeri onkitaitamanake.”
²³ Okanta okitaitamanake, ikyaake janta Agripa itsipatakaro Berenice ovaneenka ikantayetaka. Itsipayetakari eejatzi ijevare ovayiriite, ipoña iriiperoriite atziri saikayetsiri janta. Ikantakaantake Festo iramayeeteri Pablo. ²⁴ Ari iñaavaitanakeri Festo, ikantzí: “Pinkathari Agripa, ñaapinkathataariite ikaratzi apotatinchari jaka, jirikatake irika shirampari. Osheki jiyakoventavaitakeri judío-payeeni janta Jerusalén-ki eejatzi jaka Cesarea-ki. Ichecheraatapiintaiyini ikovi irovamaayeeteri. ²⁵ Noñaamaitakaro naaka tekatsi inkenakaashitya irika irovamaayeetantyaariri. Iro kantamaitachari, iriitajaantakera kovaintsiri iramenakoteri Augusto, iroora okovantataitakeri notyaanteri janta. ²⁶ Iro kantacha tera noñaatye naaka ompaitya nosankinateneriri pinkatharijanorí tsika ikantakota irika, irootake namakaantantakariri piñeeyerine eerokaite, eerokatajaantakera pinkathari Agripa namakeneri, onkantya aririka pinkaratero posampiminthateri, tzi-mataikera nosankinateri. ²⁷ Tema te onkameethatzi-motena naaka notyaante aparoni ashitakotaari, eerorika otzimajaantzi tsika osankinatakotya okaratzi ikenaakaashitakeri.”

†† Irika Agripa, ipaitaitziri eejatzi Herodes.

Iñaaventakota Pablo Agripa-ki

26 Ipoña Agripa ikantanakeri Pablo: “Kantatsi piñaavaite eeroka.” Ari itzinaavakotanaka Pablo, ñaavaaitanake, ikantzi: ² “Pinkatharí Agripa, ovanaa nokimoshiretake nonkinkithavaitakaimi iroñaaka, nokovi noñaaventero okaratzi ikantakovaiyetakenari judío-payeeni. ³ Tema piyoperotziro eeroka okaratzi jameyetari asheninkapayeeni judío. Irootakera nokovantari pinkempisantavakena nonkantemiri.”

Irañaantare Pablo tekera inkempisantanakeeta

⁴ “Jiyotaiyinira nosheninkapayeeni judío tsika nokanta eeniro nevankaritapaake, nosaikimoyetantakariri janta Jerusalén-ki, ⁵ naakatapiintakera monkaravaitaneri Fariseo, te nompuyathanetyaaro Ikantakaantaitane. Inkovayeterikami, kantatsira inkinkithatakotena. ⁶ Irootajaantakera nosaikantari iroñaaka jaka, tema noñaaventakitziro okaratzi ishinetakeneriri Pava pairani avaisatziite, tsika otzimi oyaakoneentaiyakarini aakaite. ⁷ Pinkatharí Agripa, irojatzira noyaakoneentzitariki naaka, irootake ikantakoyetakenari iroñaaka asheninkapayeeni. Irojatzira jonyaakoneentzitariki maaroni asheninkaite itzimi icharineyetaari 12 itomiteni Israel-ni. Irootake iñaashintsiventashivaitapiintayetakari jantavaitaineri Pava onkanta iriñaantayetaarori. ⁸ ¿Opaitama kaari pikempisantantayeta eerokaite jovañirira Pava kamavetainchari?”

Ipatzimaminthavetakari Pablo kempisantzinkariite

⁹ “Nomatzitavetakarora naaka pairani noñaashintsivaitashitaka, nokinkishirevaivetaka nantayetemi osheki tsika ompaitya onkanta nomaimanetantyaariri ikaratzi pairaanairiri Jesús Nazaret-satzi. ¹⁰ Irootakera nantakeri Jerusalén-ki. Ishinetakenaro ijevare omperatasorentsitaari, osheki nashitakotakaantakeri irikaite itasorentsitakaitairi. Ikanta noñaayetziri jovamaayetziri onimotana. ¹¹ Tzimatsi osheki novasankitaayevetakari onkanta irovashaantantyaarori ikempisantzi. Ari nokantapiintayetakari tsika japatotapiintaita. Osheki nokisaneentakitakeri irikaite, nopatzimaminthavaitakeri, ari nomatzitakari saikayetatsiri pashineki nampitsi.”

Japiitziro Pablo ikinkithatakota ikempisantantaari

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Iroora niyaatantakariki nampitsiki Damasco, jotyaaantakenara ijevare omperatasorentsitaariite. ¹³ Iro kantacha niyankithakineki avotsi, joveraaka tampatzika ooryaatsiri noñaake oorentanainchari inkiteki, janaanakeri ishikipiryaane ooryaa, joorentakotapaakena nokatziyaka naaka, eejatzi ikaratzi tsipatakanari. ¹⁴ Notyeyanakeni maaroitenti kipatsiki. Nokematzi iñaanayeetanakena noñaaneki hebreo-thatatsiri, ikantana: ‘[Saulo! Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthantantari? Eerokakera ovasankitaavaitacha apaniro, okempivaitakaro pimpatziminthatatyeyyaaromi

thoyempithovari.’ ¹⁵ Ipoña nakanakeri naaka: ‘¿Niinkama eeroka Pinkathari?’ Ari jakanakena Novinkatharite: ‘Naakatakera Jesús, itzimi pipatzimaminthantakeri. ¹⁶ [Pintzinaye! Iroora noñaakantamiri iroñaaka pantavaitantakyaanari. Ari onkanta pinkinkithantantakyaarori okaratzi piñaakeri iroñaaka, onkarate piñeeri eejatzi apaata nantakaimiri. ¹⁷ Aritakera piñeero nontsiparyakoventaimi pisheninkaki, eejatzira janta kaari pisheninkata tsika notyaantemira iroñaaka. ¹⁸ Onkempivaitaiyaaro pokiryaakaayetaarimi. Aritapaake ikenashivaitaka tsirenikiriki, aña iraniiyetai kitainkariki. Aritapaake ipinkathariventakeri Satanás, aña iri Pava pinkathariventairine. Ari onkanta nompayakotantaiyaariri iyaariperonka, notasorentsitakaayetaari aventashiretaiyaanari naaka. Tema irootake ishinetyeetakeneriri.”

Te impiyathavaitanaka Pablo joñaakayeetakerira

¹⁹ “Pinkatharí Agripa, tera nopiyathatanaka joñaakayeetakenarora inkiteki, ²⁰ aña netanakaro nokinkithatakanakeri Damasco-satzi, Jerusalén-satzi, ipoña maaroitenti nampiyetarori Judea-ki eejatzi ikaratzi kaari asheninkata, nokantayetziri: ‘Pimpiyashiyetaari Pava, pantayetairo oñaakanterone povashaantairo piyaariperonka.’ ²¹ Irootakera kantakaantziorori, joirikakaantavetakanari nosheninkapayeeni tasorentsipankoki, ikovavetayakani irovena. ²² Iro kantacha jineshinonkatakana Pava eekero niyaatakatziro noñaaventziri iroñaaka. Noñaaventaineri maaroitenti, iriiperorite ipoña kaari iriiperoyetatsine. Okaratziro nokinkithatapiintake, tera notekapaintero okaratzi josankinayetakari Moisés-ni, ipoña Kamantaneriite. Tema josankinatakoyetakero onkarate avisayetatsineri, ikantayetakariki: ²³ Ontzimatyekame Cristo, iro kantacha aririka inkamavetakya iri etakaantyaarone irañagai eejatzi. Ari onkanta iriñaaventantayeetyaaniriri avisakotaantsi asheninkapayeeni, ipoña iriñaaventayeetaineri eejatzi kaari asheninkata.”

Ikovi Pablo inkempisantakairi Agripa

²⁴ Ikantayetakarora Pablo iroka, ikaimanake Festo: “[Pablo, pishinkiventatya! Okantakaami paakoven-takaro piñaanavaitzi.” ²⁵ Ari jakanakeri Pablo: “Pinkatharí Festo. Te noshinkiventya, okaratzi nokantayetakari omaperotatya. ²⁶ Jiyotakoperotziorori pinkathari Agripa iroka, irootake nokantantayetakarori irokapayeeni. Niyotzi naaka jiyotakotziro maaroni, tera omanakoyetya iroka. ²⁷ Pinkatharí Agripa, ¿tema pinkempisantero okaratzi josankinayetzitariki Kamantaneriite? Niyotzi naaka pikempisantziro.” ²⁸ Ari jakanakeri Agripa: “¿Piñaamatsitakema pikantakena kapicheeni ari pinkempisantakaakena, nokempitantaiyaariri ‘Cristo-veriite?’” ²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantavetaka kapicheeni nokantakemiri, terika, oshekirika nokantakemiri, onkamintha iri Pava kantakaiyaarone, tera intaani eeroka pinkatharí, aña eejatzi maaroitenti

pikaratzi pikemaiyakenani iroñaaka, pinkempitakotaiyaanaro nokantakara naaka, onkantavetya eero joosoyeetantamiro ashirothaka.”

³⁰ Ipoña ikatziyanaka pinkathari Agripa itsipatakaro Berenice, eejatzi ikempitanakari pashine pinkathari Festo, ipoñaanaka maaroitene ikaratzi thointainchari, ³¹ jataiyanakeni jantyaatziini ikinkithavaitakotziro iroka. Ikantantavakaiyani: “Eeromi jashitakovaitaajatzirimi irika shirampari, tekatsi inkenakaashitya onkantya irova-maayeetantyaariri.” ³² Ipoña Agripa ikantanakeri Festo: “Aritakemi apakagairimi irika shirampari, eeromi ikovajaantakemi irirori iramenakoteri César avinkatharijanorite Roma-ki.”

Jotyaaantaitakeri Pablo Roma-ki

27 Ikanta ikovaiyakeni irotyaanteri Pablo janta Italia-ki, intsipataitakeri pashinepayeeni ashitakotaari, arira niyaatziyanakyaari eejatzi naaka. Jovayeetakeri paitachari Julio jevatziriri irovayiriite pinkatharijanori Augusto, iriitakera aanakerine. ² Arira notetakotanakari Adramitio-satzi niyaatero Asia-ki. Nokaratanakeri Aristarco Tesalónica-satzi saikatsiri Macedonia-ki. ³ Okanta okitaitamanake areetakana Sidón-ki, ari jariperotapaakari Julio irika Pablo, ishinetakeri irareetapaintyaari irapatziyanepayeeni impan-tavakyaariri kovityiimotariri. ⁴ Ipoña navisanakera Sidón-ki, ari omonthaakotakanari tampyaa, te onkante namaatakote, iro nokenakotantanakari othampishiki Chipre. ⁵ Naathakiryaaanakeri inkaare irojatzji janta Cilia-ki ipoña Panfilia-ki. Ari nareetakari Mira-ki, nampitsi saikatsiri janta Licia-ki. ⁶ Ari jiñeetapaake pashine notetantanaiyaari poñaachari Alejandría-ki iyaatero Italia-ki, ari jotetaiyakenari jevari. ⁷ Osheki kitaite namatsinkakota namaatakotzi. Osheki nopomerentsivaitaka nareetantakari Gnido-ki. Eenirora omonthaakotatyaana tampyaa, nomontyaakotanaka Salmón-ki, noshinampitanakero othampishi Creta. ⁸ Osheki opomerentsitaka namaatakotzi, irojatzji nareetantakari nampitsi ikantaitziro “Avochaaki” okarikitapai nampitsi Lasea.

⁹ Avisake osheki kitaite namaatakotake, aritake kyaarontsitzimatapai, koveenkatanake namaatakote. Irootake ikantantanakari Pablo: ^{†10} “Pinkempisantaiyavakena, kempitaka akoveenkatakotatzji amaatakote, aritake ampeyakero amaatakomentotsi, eejatzira povaaakaropayeeni, aritake ankamakaarantayetake eejatzji.” ¹¹ Iro kantacha ijevare ovayiriite te inkempisanteri Pablo, iri ikempisantake ashitarori amaatakomentotsi ipoña antakotzirori. ¹² Tera onkameethataye irovavisairo kyaarontsi tsika jaatakovetaka, ikovaiyakeni iriyaaneentaiyeni Fenice-ki saikitachari janta Creta-ki, ari onkantya eero oñaashirenkantari tampyaa kenayetatsiri kirinka eejatzji katonko. Arira ikovaiyakeni irovavisairo kyaarontsi.

† Kantakotachari jaka “kyaarontsitzimatapai,” irojatzira ikantakoyeetziri “ikaratapiintakero itzivaitaiyani.”

Itampyaatakotzi inkaareki

¹³ Ikinkishiretaiyani ari onkantake iramaatakote tema ovakera etapaakaro otampyaatzi kapicheeni. Ari namaatakotaiyanakeni othapyaaki Creta. ¹⁴ Iro osamanitake kapicheeni antarotapaake tampyaa, ipaitapiintaiyirini iriroriite “Euroclidón,” ookantapaakaro amaatakomentotsi, ¹⁵ onoshikakotanakena. Te iriñe tsika inkantanairo iramaatakomento, ishinetakero onoshikakotena tampyaa. ¹⁶ Osheki nopomerentsitakaro pitotsi thatainchari amaatakomentotsiki. Nokenakotanakera othampishi paitachari Clauda te otampyaaperote janta. ¹⁷ Ari noteyetakerori pitotsika janta amaatakomentotsiki. Tema itharovakaatyaaro notzitakotya impanemashiki eentatzira inkaare ipaiyeetziro “Sirte,” joosoyeetakeri onampinaki amaatakomentotsi eero okotaanta. Ishinetanakero onoshikakovaitena tampyaa. ¹⁸ Ikanta okitaitamanake, eekero oshintsitatzji otampyaatzi, ari jetanakaro joviinkakaanakera irovaakaro. ¹⁹ Okanta pashine kitaite, joviinkayetanakero eejatzji okaratzi ashitajaantari amaatakomentotsi. ²⁰ Osheki kitaite avisaintsiri te noñaayetaari ooryaa eejatzji impokiro. Iniroitera notampyaatakote te niyotaiyeni aririka navisakoyetai.

²¹ Tema avisakera osheki kitaite te novaiyaani, ikan-tanake Pablo: “Pinkempisantavakena, okameethaveta arimi pinkempisantakenami irojatzji asaikakemi Creta-ki. Eeromi añaayetziro okaratzi ovaariperoyetakairi. ²² Iro kantamaitacha iroñaaka, eero okantzimoneentami, tema eero pikamakaantavaitzi aparoni, onkantavetakya ompeya iroka amaatakomentotsi. ²³ Inkaaranki tsireni, noñaake maninkari, irotyaantane Pava Ashitanari, nantavaitziniri, ²⁴ ikantakena: ‘Pablo, eero pitharovi, tema ontzimatyete pareetya iriñeemi César pinkatharijanori Roma-ki. Irineshinonkatemi Pava eeroka pavisakotakaantayetaiyariri pikaratakerira jaka amaatakomentotsiki.’ ²⁵ Ari ikantakenari. Irootakera pintharomentashiretantayetyaari, tema naven-taashiretakari naaka Pava, niyotake aritake omatataikya okaratzi ikamantakenari maninkari. ²⁶ Iro kantacha ontzimatyete omposakotya aparoniki othampishi.”

²⁷ Okanta aparoni tsireni, aritake avisanake 14 kitaite, areetakana inkaareki Adriático onoshikakovaitakena tampyaa. Niyankiityaake tsireni, ari ikaimaiyanakeni antakotzirori aamatakomentotsi ikinkishiretaiyani iro nareetaiya kipatsiki. ²⁸ Ari jimonkarataiyakero tsika overaa osaankanaatzi, iñaatzi-iro te osaankanaaperote, ipoña japiitakero eejatzji, iñaatzi kapicheeni osaankanaatapapai. ^{††29} Itharovaiyini nomposakotya, joviinkake 4 ayeenterone amaatakomentotsi opoopaki, ari iñaañaataiyanakeni onkitaite-tantyaari thaankiperoini. ³⁰ Iro kantacha ikaratzi antakotzirori ikinkishiretaiyakani irishiye, irotetanta-

†† Kantakotachari jaka “te osaankanaaperote,” irojatzira ikantayeetziri pairani 20 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 36 metro. Kantakotachari eejatzji “kapicheeni osaankanaatapapai,” irojatzira ikantayeetziri pairani 15 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 27 metro.

nakyaaromi pitotsi thatayetainchari, jamame-natanakaro iroviinkaiyeroni ayeenterone othovaki amaatakomentotsi. ³¹ Iro kantacha Pablo ikamantakeri jevari, ipoña irovayirite, ikantakeri: "Aririka irishiyayetake irikaite, eerora pavisakoyetai eerokaite." ³² Ari itotakotanakerori ovayiriite pitotsi, jova-maatakero.

³³ Irootaintsi onkitaitzimate, ikantantake Pablo: "Ari-take avisake 14 kitaite oyaaventa ompaitya avisatsine, te povayetaiya eerokaite. ³⁴ Okovaperotatya iroñaaka poya onkantya pañaantayetyaari, tema tekatsi kamakaantatsine aparoni." ³⁵ Ikantakera Pablo, jayimotakeri tanta, ipaasoonketakeri Pava. Ipetoryaakero, ovanaka. ³⁶ Ipoña jiminthataiyanakani maaroni, ovaiyanakani eejatzi. ³⁷ Jiroka nokarataiyini notetaiyani 276 atziri. ³⁸ Aritakera ithonkakero jovaiyakani, jovi-inkakoyetanake ovaritentsi onthomakaneentantyaari tenari.

Otsitsiyake

³⁹ Okanta okitaitamanake, irikaite antakotzirori, okompitzimotapaakari kipatsika, iñaapaake eejatzi oparaite. Ari ikovaiyanakeni iraatkotaiyeni janta. ⁴⁰ Itotakoyetanakero oosotantari aayeentzirori amaatakomentotsi, jookanakero, itzinaakoyetanairo iniroite manthakintsi, jovetsikaiyanairo iyomaro impoopatantyaari inkene iraatkote oparaiteki. ⁴¹ Iro kantacha ayeentakotaiyapaakani othovaki eentaatzi inkaare, te onkantana noshevatakotanai. Tankatainake opoopaki ookantaperotapaakarora otamakaane inkaare. ⁴² Ari ikovaiyanakeni ovayiriite irovanakerimi ashitakotaariite, eero jamaayetanta irishiyayete. ⁴³ Iro kantacha ijevare ovayiriite, ikovatzi-ira irovavisaakoteri Pablo, te irishineteri irovamaayeteri, intaani ikantayetanakeri: "Ikaratzi iyotziro jamaatzi, iramaateeta kipatsiki." ⁴⁴ "Iriima pashinepayeeni irontarekayetya inchakotaki inkene iramaayete." Arira okantari navisakotantaari maaroite.

Isaikake Pablo othapishiki paitachari Malta

28 Ikanta navisakoyetaira maaroitni, ari niy-otaiyake iroka othampishi opaita Malta. ² Ari jaakameethaiyavakena maaroitni nampiyetarori janta. Tema oparyaatzi inkane, katsinkaite okantaka, jovaampatake paampari, ari ikaimaiyakena. ³ Ari jiyaaanake eejatzi Pablo iraye irirori tsitsi, iro ipiyavetapaaka irovapairo itsima, shitovanake maranke, jatsikakeri irakoki. ⁴ Ikanta iñaayetakeri nampitarori janta jovikantapaakari, ikantavakaiyanakani: "Irika shirampari ovantzinkari jinatzi, okantavetaka javisakovetaka impiinkemi, temaita ishinetaiteri irañee." ⁵ Iro kantacha Pablo jotekanakeri maranke paampariki. Tekatsi

† Kantakotachari jaka "tekatsi kamakaantatsine aparoni," iroora oshiyarori ikantaitzi eejatzi "eero opeyakaantavaita aparoni kishitsi."
 †† Kantakotachari jaka "itzinaakoyetanairo iniroite manthakintsi," irootakera ookantari tampyaa inkene irishiyakoyete otetantayetarori amaatakomentotsi. ‡ Irootake ikantakeri, tema iñaajaantzi atziri-ite iri Pava otyaantakeririri maranke, irovasankitairi.

avishimoterine. ⁶ Joyaaventaiani ireeniyakairi irojatzi inkamantanakyaari. Ikanta osamanitakera iñaayetakeri tekatsi avishimoterine, ikantayetanai: "Pava jinatzi-ira irika shirampari."

⁷ Tzimatsiya janta jevari nampitarori othampishiki paitachari Publio. Oztimimotziri okarikiini irovane. Jaakameethayetakena maaroitni jaanakena janta. Mavara kitaite nosaikimovaitakeri. ⁸ Ariya nokemakotakeri iriri Publio ikatsirinkavaitatzi, ishaavaitatya. Ikyaaashitanakeri Pablo. Ikanta iñaañaatakoventakeri, jantantakari kapicheeni irako, apathakero ikantanaka, shintsitanai. ⁹ Jantakerora iroka, pokayetanake maaroni mantsiyariite ikaratzi nampitarori janta othampishiki, jovashinchaayetakeri. ¹⁰ Ari ipashiyetanakairi osheki tsikarika opaiyetarika. Ikanta notetanaara niyaatantaiyaari, ipayetavaana naayetanairi.

Areetaka Pablo Roma-ki

¹¹ Ikanta nosaikakera mava kashiri janta othampishiki, ari notetanaari pashineki amaatakomentotsiki, otzimi ovavisaakerori eejatzi janta kyaaronitsi. Opoñaaro eejatzi iroka amaatakomentotsi janta Alejandria-ki. Jovetsikayeetakero othovaki iroshiyakaantaro "Tsi-pantsi" ivavanetashivaitaitari. ¹² Ari nareetaiyakani janta Siracusa-ki, mava kitaite nosaikanake janta. ¹³ Ipoña navisanake janta irojatzi nareetantakari Regio-ki. Ikanta okitaitamanake, okamintha otasonkakotakena tampyaa kenatsiri katonko, irojatzi nareetantakari Puteoli-ki pashine kitaite. ¹⁴ Ari noñaapaake tsikarika ikaratzi iyekiite, ikantavakena nosaikavaitanake. Iroora nosaikimovaitantanakariri onkarate 7 kitaite. Arira nopoñaanaari irojatzi nareetantyaari Roma-ki. ¹⁵ Ikanta ikemakotaiyakena iyekiite nampitarori Roma-ki, jomonthaavakana avotsiki ipaiyeetziro "Apio" tsika jiy-omparivaitaitapiinta. Okanta janta ipaiyeetziro "Mavapankori," ari joyaaventakanari pashine. Ikanta Pablo iñaayetapaakerira iyekiite, ipaasoonketanakeri Pava, tharomentashire ikantanaka. ¹⁶ Arira nareetapaaka Roma-ki. Ikanta ijevare ovayiriite jovavisaapaakeneri ashitakotaariite pashine jevari. Iriima Pablo ishinetak-eri isaikavaitapaake tsikarika ikoviro, aparoni ovayiri aamaventakotariri.

Ikinkithatakaantzi Pablo janta Roma-ki

¹⁷ Ikanta avisanakera mava kitaite nareetapaakara, japatotapaakeri Pablo iriiperoriite judio-payeeni nampitarori Roma-ki. Ikantakeri: "Iyekiite, pairanitake jaakaantavaitakena asheninkapayeeni janta Jerusalen-ki, ipoña jovavisaakaantakena ijevareki Roma-satziite. Irootake jantayetakeri, okantavetaka tekatsi nantzi-moyevetyaariri, te nomaimanevetyaaro okaratzi jameyeteri pairani avaisatziite. ¹⁸ Josampisampive-takari ijevareite Roma-satzi janta, tera iriñaashitya nonkenakaashityaari onkantya irovamaantantyaanari, ikovavetaka irapakaakaantainami. ¹⁹ Iro kantacha

†† Ipaaitziri jaka "Tsi-pantsi," iriyetakera apite itomipayeeni ivavanetashivaitaitari paitachari "Jupiter," Cástor ipoña Pólux.

asheninkapayeeni judío te inkovaiyeni, ontzimatye nonkovakoteri iriitajaantake amenakotenaneri César, okantavetaka tekatsi niyakoventayete naaka asheninkapayeeni. ²⁰ Irootakera napatotantamiri iroñaaka eerokaite nonkamantayetemiro. Noñaaventakotapiintairira itzimi oyaakoneentayetari maaroiteni Israel-mirinkaite, irootakera piñaantakanari jaka joosoyetantanaro ashirotha.” ²¹ Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Tera noñe naakaite irosankinatakotaitemi poñaachaneri Judea-ki. Tekatsi nonkemakotemiri eejatzi jareeyetara asheninkapayeeni jaka. ²² Intaani nokemakoventakeri iñaaventakoyeetakeri kempisan-tashivaitaachari. Nokovaiyini nonkememi tsika pikantzi eeroka.”

²³ Ikinkishiretaiyakani irapatotya pashine kitaite. Arira japatoventaiyakarini osheki atziri jimaapiintzira Pablo. Iñaaventakeneri tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, joñaakayetakeri tsika josankinatakoyeetzitakareri Jesús, jetanakaro irosankinareki Moisés-ni irojatzí irosankinayetaneki Kamantaneriite. Tema jetanakarora okitaityaamanake irojatzira sheeteeni. ²⁴ Tzimatsira tsika ikaratzi kempisantavakeriri, iriima pashinepayeeni temacheeni. ²⁵ Tera irap-atziyavakaatyeyyaani, aparopayeeni jiyaatayetanai.

Joveraantavaari Pablo ikantavairi: “Jirokara ikantzi-taitakariri pairani pivaisatziite, iñaavaitakaakeri Tasorentsinkantsi Kamantaneri Isaías-ni, ikantakeri:

²⁶ Piyaate, pinkanteri irika atziriite:
Pinkemaiyavetakya, eeromaita pikemath-ataiyavakero.

Pamenaiyavetya, eeromaita piñagaiyironi.

²⁷ Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzi.

Irootake kaari iñaantaiyaroni.

Kaari ikemantaiyani,

Kaari ipampithashiretantaiyani,

Tera inkempisantaiyeni, eero novavisaakotairi.

²⁸ Piyotaiyeroni eerokaite iroka, aritakera irovav-isaakoyetairi Pava kaari asheninkata. Aritake inkemp-isantayetai iriroriite.” ²⁹ Ikantakerora Pablo iroka ñaantsi, jataiyanakeni judío-payeeni, osheki iñaanaminthatavakaanaka.

³⁰ Arira isaikapairi Pablo okaratzi apite osarentsi. Ari jaakameethayetapiintakeriri ikaratzi aretayerariri.

³¹ Ari iñaaventapiintakerori ipinkathariventantai Pava, jiyotaantapiintakotairi eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Tekatsira oñaashirenkavaiterine.

ROMA-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori, iromperatane Jesucristo nonatzi, tema iriitake kaimashiretakenari notyaantajanorite, irijatzi pairyaakena nonkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava. ² Iroka Kameethari Ñaantsi iroora ishinetaantakeri Pava, otzimi jiñaaventakeri pairani kamantantneriite Osankinatasorentsiki, ³ tsika ikantakota Itomi, Avinkatharite Jesucristo, itzimi kempitapaakari eenchaaniki itzimakera icharinetavakari David-ni. ⁴ Ikanta jañagairanki, aripaitera joñaakantakari Itomi Pava jinatzi otzimimotziri ishintsinka, tasorentsishireri jinatzi. ⁵ Ikamintha Cristo okanta ikaminthaantaanari Pava. Iri pairyaakenari notyaantajanoritai, nonkamantayetairi pashinesatzi atziri kaari asheninkata, inkempisantayetaita iriroriite. ⁶ Eejatzira eerokaite Roma-satzi ari akaratzitaka ikaimashiretai Jesucristo. ⁷ Ikaimashireyetaimi pintasorentsishiretai pikaratzipi pinampitaro Roma-ki. Iretakotane Pava pinayetzi. Onkamintha ineshinonkavaitaimi Ashitairi Pava, eejatzipi inkempitayemi Avinkatharite Jesucristo, piñaayetero kameetha pisaikayete.

Ikovi Pablo irareetyaari Roma-satziite

⁸ Jiroka netavakyaari nonkante: Nopaasoonketziri Pava, okantakaantziro okaratzipi jantziri Jesucristo. Nopaasoonketakoventzimi eerokaite, tema ithonka ikemakoyeetakemi tsikarikapayeeni tsika pikantayetanaa pikempisantayetai. ⁹ Ari nokantapiintanaatya noñaañaakotventzimi. Iriira Pava iyotatsi, itzimi nantavaishintsitaineri noñaaventanairo Kameethari Ñaantsi tsika jiñaaventakotara Itomi. ¹⁰ Aririka noñaañaateri, nokovakotziri ishinetainata niyaate pisaikayini eerokaite, iroorika inkovakaakenari naaka. ¹¹ Tema nokovatzitaitaike noñaayetemi. Nokovi nonkaminthaashireyetaimi onkantya paavyaashireyetaiyari. ¹² Ari onkantya nontharomentakaantyaamiri eeroka, piñaakenarika naaka tsika nokanta naventaashiretari Cristo. Ari pintharomentakaiyaanari naaka, noñaakemiri eejatzipi eerokaite tsika pikanta paventaashiretari. ¹³ Iyekiite, nokovi piyotaiyeni iro nokinkishiretapiintakani niyaate pisaikayini eerokaite onkantya noñaantayetyaamiri povapyaayetaiya, nokempitaakerira pashinesatziite atziri. Iro kantacha, osheki otzitzikapintakenari. ¹⁴ Iro kantacha ontzimatyeni niyaatashiyetairi Griego-thataintsiri, kaari griego-thatsine, iy-

ovaiyetanaatsiri, eejatzipi kaari iyovaiyetatsine.

¹⁵ Irootakera, nokovantari noñaaventairo eejatzipi Kameethari Ñaantsi janta pinampiyetaro eerokaite Roma-satziite.

Itasorenka Pava ovavisaakotantatsi

¹⁶ Tema te nompashiventakonetyaaro naaka noñaaventero Kameethari Ñaantsi. Tema iro oshiyajaantakarori iroomi itasorenka Pava, iro ovavisaakoshireyetairine maaroni kempisantayetaatsine. Nokempitaakerora naakaite no-judfo-yetzi, naakatake etanakaro nokempisantanake, ipoña jimpoiyyetapaake griego-thataintsiri. ¹⁷ Tema iro Kameethari Ñaantsi kamantakotziriri Pava tsika ikanta itampatzikashiretakari atziririite. Arira ikantakaanta irirori iraventaashireyetaanakyaririka. Tema irootake josankinayeeantakarori, kantatsiri:

Tampatzikashire irinaatyee aventaashireri, ari iriifeero irañaantaiyaaro.

Kaariperoshireriite inatzi atziririite

¹⁸ Iriima atziririite kaari tampatzikashireyetaatsine, thainkatasorentsitatsiri, ikisaneentaperotaitakeri Pava, joñaakantataikero iyatsimanka janta inkiteki. Tema irikaite kaariperoshiretapiintatsiri, kempitavaitaka irotzikayetyeeromi kyaaryoori eero jiyotakoyeetantarori. ¹⁹ Tema jiyotakovetari iriroriite Pava. Iri Pava kantakarori jiyotakovetantakarori. ²⁰ Tema ovakera jetanakaro Pava jovetsikakero kipatsi, ari iriyotemi atziririite tzimatsi Pava, jiñaayetakerora irovetsikane. Ari onkantya inkinkishiretanyarimi otzimimotziri Pava ishintsinka, kañaaneri jinatzi irirori. Tekatsira otekañaanetachane iroñaaka, inkantayevetaiya: "Tera niyotero." ²¹ Aña jiyotakovetaiyarini Pava, temaita iñaapinkathatapiintairi, te impaasoonketapiintairi eejatzipi. Intaani ipampithashiretakotapiintashivaitanakaro kaariperotatsiri, irojatzipi kaari ikinkishiretantanaa kameetha. ²² Inkantayevetaiyani: "Iyotaneri nonatzi," iro kantacha aña masontzishireri jinayetana. ²³ Iro opoñaantari jovashaantziro iñaapinkathavetari Pava, itzimi kañaanetatsiri. Ari jetayetanakaro iñaapinkathayetziro ovetsikaantsi iroshiyakaaro atziri, tsimeri, piratsi, eejatzipi ikaratzipi kamathayetsiri kipatsiki.

²⁴ Irootakera ishinetantakarori Pava irikaite ayima-neenteri iyaariperonka. Irootake jantantapiintakarori okaratzipi impashiventavyaari. ²⁵ Jovashaantaminthatashitana-karo ikempisantaavaantetziri Pava otz-

imi kyaaryootatsiri, intaani ikempisantayetanakero thaiyaantsi. Jiñaapinkathayetanakero jovetsikayeetziri, oshiyavaitakaro iroomi omperatyaarinemi. Temaita iñaapinkathatanairi Pava itzimi ovetsikayetakerori maaroiteni iroka, tsika itzimi añaapinkathatapiintziri aakaite. Ari onkantyaari.

²⁶ Irootakera ishinetaantakariri Pava irikaite ayima-neentero inebetashivaitane. Irootake jantapiintantakarori okaratzi impashiventaventyaarimi. Ari etanakarori tsikarika okaratzi tsinaneete opaantashivaitantayeta. ²⁷ Ari ikempiyetanakari eejatzi tsikarika ikaratzi shirampariite, ipaantashivaitantanaka, iro in-evekiperoyetaka impaantavakaiya ishiramparinkakiini, jantayetanakero impashiventaventyaarimi. Irijatzi-maitaka ovasankitaavaitaincha okantakaantziro ikanaashivaitakari.

²⁸ Iro opoñaantari ishinetayetziri Pava irikaite ayima-neentavaiyeteri iyaariperonka, iroora jantantayetakarori kaari aritatsine. Tema te inkinkishiretakotapiintanairi Pava. ²⁹ Iro jantapiintayetanake kaari tampatzikatatsine, imayempivaitzi, ipaantavaitanta, jineveperokivaiyeteri kireeki, jantayetziro kamaaroyetatsiri, jinevetantakovaita, jovantavaiyetake, jimaimanetavakaavaiyeta, jamatavitantavaiyeta, ikaviyantavaiyeta, ³⁰ ikishimatantavaitzi, ithaiyakotavakaavaita, ikisaneentavaitziri Pava, ikaviyavorotantavaitzi, ikantakaaperovaita, jiñaaperovaiyeta, jiyotashivaiyetero kaariperotatsiri, ipiyathavaiyeteri ashitariri, ³¹ imasontzishirevaiyetake, te irimonkaravainetzi, te irinethaantaneyete, te irariperotantayete, te irineshionkatantayete. ³² Jiyovetaiyaroni irikaite okaratzi ikantakaantakeri Pava, ikantake: "Ikaratzi matayetakerone iroka inkamayetai." Iro kantacha, eekero jantapiintayetanakitziro, joiminthatakaayetakari pashineete irimayetero.

Tampatzika jinatzi Pava aririka iriyakoventante

2 Kempitaka pikantashirevaitaiyini eeroka, "Ontzimatye irovasankitaayeeteri irikaite ikaariperotake." Eero pikantavaitziro iroka. Tema aririka piyakoventavaiteri pashine atziri, eerokatakera iyakoventashivaitaincha. ¿Tema pantapiintero eeroka kaariperori? ² Iro kantacha ayotaiyini tampatzikashire jinatzi Pava aririka iriyakoventante. Iri ovasankitaayetziri ikaratzi matayetakerori iroka. ³ Eerokaite patzirinkakiini, pikantapiintaiyiniira, "Ontzimatye irovasankitaayeeteri irikaite ikaariperotake," ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaimi eeroka Pava? ⁴ ¿Pimanintatziirima irika neshinonkatziitakamiri, itzimi oyaakoneentamiri, itzimi amatsinkaventamiri eejatzi? ¿Tema piyotakotero iroora jamatsinkaventantakamiri onkantya irovasaantakantaamirori piyaariperonka? ⁵ Eeromi pikovi povashaantairo piyaariperonka, arira piñeero papeshitaiyaaro iyatsimanka Pava. Tema apaata, aririka iroñaakantapaitetairo iyatsimanka, iramenakoyetairorika maaroiteni, tampatzikara inkantya irovasankitaantayetai. ⁶ Onkempivaityaaro impiyetairimi maaroiteni okaratzi jantayeetakeri. ⁷ Iri

Pava añaakaayetairine ikaratzi kamaitanakarori kameethari, irootakera jiñaamampyaantakarori irova-neenkaro, jiñaamampyaaro iñaapinkathayeetai, jiñaamampyaaro inkantaitayeeni irañaanetai. ⁸ Iro kantacha, katsimakira inkantaiya Pava irovasankitaayetai ikaratzi kamaitapiintanakarori inebetashivaitari, itzimi piyathavaitakariri, imanintavaitakero kyaaryootatsiri. ⁹ Inkemaantsivaitaiya, irovashiretzi-itaiya maaroiteni kamaitapiintakarori kaariperori. Iriira etanakaarone iriñeero nosheninkapayeeni judío, impoña irimpoiyyetapaake griego-thatatsiri. ¹⁰ Iriima kamaitapiintakarori kameethari, ari irovaneenkayetai, iriñaapinkathayeetai, kameetha isaikayetai. Iriira etanakaarone iriñeero nosheninkapayeeni judío, impoña irimpoiyyetapaake griego-thatatsiri. ¹¹ Tema tekat-si atziri iramaanete Pava.

¹² Maaroiteni kaari kemakoterone Ikantakaantaitane, ari ompeyakaashitaiyaari iyaariperonka, tema eero jamenakoyeetai jimonkarataakerorika Ikantakaantaitane. Iriima ikaratzi kemakovetakarori, ari iramenakoyeetai jimonkarataakerorika. ¹³ Tema ikaratzi kemakovetaajatakarori Ikantakaantaitane, kaarira irika tampatzikashiretziimoterine Pava, aña iri tampatzikashiretziimoterine itzimi monkarayetakerori. ¹⁴ Irikaite kaari nosheninkayeta, kaari kemakovetyaarone Ikantakaantane Moisés-ni, kaari ñaayevetyaarone tsika osankinata, iro kantacha jimonkaraminthavaitashitakarori tsikarika okaratzi. Okempivaitakarora ontzimatyeemi pashine ikantakaantaitane irashitaiyaarimi iriroriite. ¹⁵ Okempivaitakarora iroka Ikantakaantaitane osankinashiretantakyaarimi, tema jiyotayetziro ompaitya irantayeeteri. Aririka irimonkaratairo, kimoshire inkantya. Eerorika jimonkarayetziro, okempivaitakaro apaniromi iriyakoventavaitakya, tema jiyotakero ikaariperovaitake. ¹⁶ Irootajaantakera irantayetai apaata aririka inkantairi Pava irika Jesucristo: "Pamenakoyetairo maaroiteni jantayetakeri iromananeekiini atziriite." Irootakera nokantakotapiintakeri noñaaventziroa Kameethari Ñaantsi.

Judío-payeeni ipoña Ikantakaantaitane

¹⁷ Iroñaaka nonkantayetemi eerokaite judío nosheninkayetane. Kempitaka pikantaiyake eerokaite: "Niyotakotziro Ikantakaantaitane. Niyotziri Pava. ¹⁸ Niyotziro okaratzi ikoviri. Niyotziro tampatzikatatsiri, tema jiyotaayetakenaro Ikantakaantaitane. ¹⁹ Ari onkantake niyotayeri kaari iyoterone, kempitainchari irimavityaakitayeemi, nonkempitakaantero nonkintainkatokotayeerimi saikayetsiri otsirenikitzi. ²⁰ Ari niyotaayetai masontzishireri. Kantatsi niyotairi kaari iyovaitatsine, kempivaitariri eenchaaniki. Tema otzimi-motana naaka Ikantakaantaitane. Irootake matzrori iyotaneperotakaanta." ²¹ Aririkami okantaka piñaavaitake piyotayeteri pashine, ¿Piyomatsitakema eeroka? Tema pikantapiintzi eeroka: "Eero pikoshitzi." ¿Tema pinkoshinete eeroka? ²² Pikantapiintzi: "Eero pimayempitzi." ¿Tema pimayempinete eeroka? Pikan-

tapiintzi: “Eero piñaapinkathatziri oshiyakaantsi.”
 ¿Tema pinkoshitasorentsitanete eeroka? ²³ Pikan-
 takaaperovaitaka eeroka piyotakotziro Ikantakaantai-
 tane. ¿Tema pipiyathataro eeroka, ari okanta pi-
 thainkantakariri Pava? ²⁴ Tema ari okanta josankinay-
 eetakero, kantatsiri:

Eerokaite kantakaantakerori, iro ithainkatasorensi-
 tantakari pashinesatzi atziriite
 ipairyaaminthavaitashitakariri Pava.

²⁵ Ikaratzi monkarayetzirori Ikantakaantaitane, arive-
 tacha itomeshitaanitaka, tema irootake os-
 hiyakaaventzirori jashiyetari Pava. Iro kantacha terika
 irothotyero irimonkarayetero maaroni Ikantakaantai-
 tane, amenaashivaitakara itomeshitaanita. ²⁶ Iriima
 pashinesatzi kaari asheninkata, kaari tomeshitaani-
 tachane, aririka irimonkaraminthatashitakyaaro Ikan-
 takaantaitane, iriitakera kempiperotanaiyaarinemi
 tomeshitaaniri, tema jashiperotatyaari Pava. ²⁷ Impoña
 irika kaari tomeshitaaniri monkaraminthatashitakarori
 Ikantakaantaitane, iriira amenakotaimineri apaata
 kyaaryoorika pimonkarayiro okaratzi piyotakotziro,
 pipiyathatarorika, iri iyakoventemine, irovasankita-
 gaitemi, okantavetaka tomeshitaaniri pinavetaka eero-
 ka. ²⁸ Tsikara akantayeta koñaaroini avathaki, tera iro
 kantakaantajaanterone ipaitantayeetairi “Judío.” Ari
 okempitari atominthavaitashitapiintaka avathaki, tera
 iro kantakaantajaanterone apaiyetantakariri “tomeshi-
 taari.” ²⁹ Aña opoñaantari a-judío-yetzi iroora kan-
 takaantzirori tsikara akantashireyeta. Ari okempitzitari
 eejatzi añaantakarori atomeshitaka, iroora kantakaan-
 tajaanterori ashiretakari. Tera iro
 amonkaraminthavaitashitantaarori osankinatachari,
 onkantya intharomentaventantairi asheninkapayeeni,
 aña ashiretakarira Pava, ari intharomentaventayetai
 irirori.

3 Kempitaka pinkantake eerokaite: ¿Tekatsima
 apantaine aakaite a-judío-tzi? ¿Opaitama atom-
 eshitaaritantari? ² Nokantzi naaka: Oshekira apantairi
 aakaite. Jiroka etanakarori, iriira avaisatziite etakarori
 jiñaanatakeri Pava. ³ Tema tzimatsi tsika ikaratzi
 avaisatziite te iroisokeroyetiaari Pava, ¿Irooma om-
 poñaantyaari Pava irovashaantero joisokeroyetanta?
⁴ Te ari onkantya. Aña okantavetaka ithaiyanvetaka
 maaroitene atziriite, Pava irirori te inthaiyanetya. Ari
 okantzi josankinayeetakeri, kantatsiri:

Ari pikantatya eeroka, tampatzikañaaneri pinatzi,
 Eerokami iramenakoyeetaimi, ari panaakotantakemi.

⁵ Tema antapiintayetzirora kaariperonkantsi,
 oñaakantziro tampatzikashire jinatzi Pava. Kempivaita-
 ka ari ankantakemi: Iroora noyaariperoshirenka
 oñaakantzirori ovana ikameethaperotataike Pava,
 ¿Opaitama irovasankitaamentantyaanarori okaratzi
 oñaakantzirori ikameethaperotataitziro irirori? Kaarira
 tampatzikashireri. (Arira okanta akinkishirevaitari
 aakaite atzirinkakiini.) ⁶ Tera ari onkantzimaitya. Kaari-
 mi tampatzikashireri Pava, eerotya jamenakovaiyetairi-
 mi osavisatziite, irovasankitaavaitairi. ⁷ Kempitaka
 akantzi: ¿Opaitama irovasankitaantyaanari Pava

nothaiyaka, tema nothaiyapiintakara iro kantakaan-
 takarori jiñaapinkathayeetantari Pava tera ithaiyaneta
 irirori? ⁸ Kempitaka akantake eejatzi: ¶Thame
 ankaariperote! tema iro oñaakanterone kameethari.
 (Irojatzira jiyakoventaitakenari naaka noñaaventakero
 kempitakarori iroka, omaperotatya.) Iro kanta-
 maitacha irootake aritatsi irovasankitaayeeteri ikaratzi
 ñaavaizirori iroka.

Tekatsira tampatzikashireri

⁹ ¿Irooma kantakotacha jaka, a-judío-yetzira aakaite
 te apantaperotai, eero okantzi anaakoyeteri pashine-
 satziite? Ari okantari, tema aritake nokantzitaka
 maaroitene akarataiyakeni, kempivaitakami om-
 peyakaashivaitakaimi ayaariperonka, okantavetaka a-
 judío-tzi eejatzi kaari judío-tatsine. ¹⁰ Tema aritake os-
 ankinakotaka, kantatsiri:

Tekatsira tampatzikashireri, te intzimaajate aparoni.

¹¹ Te intzime kemathavaitaneri.

Tekatsira kovakovatairine iriyotairi Pava.

¹² Ithonka ipiyashiretaiyakani, tekatsi apantyaarine.

Te intzime impaitya matapiintairone kameethashireri.

Te intzimaajate aparoni.

¹³ Kaariperoñaanevaitake, okempivaitakaro ithano
 irooomi omorona tsika ikitayeetziri kaminkari.

Amenenetaka ithaiya,

Kepiyavaantevaitake joshiyakari ikanta maranke.

¹⁴ Tema ikishimavaitantapiintake, ikaviyantayetzi.

¹⁵ Amekiitaka jiyaayetzi irovamaante, ikovi inkap-
 athainkatakaante.

¹⁶ Ipampithavokitapiintakero tsika ikenayeetzi japer-
 otantaitzi, ikovi inkemaantsitakaantavaite.

¹⁷ Te impampithavookitapiintairo jatachari tsika
 isaikayeetai kameetha.

¹⁸ Te iñaapinkathaakitairi Pava.

¹⁹ Ayotzimaita iriyakoventairi Pava maaroitene
 pankiventavaitakarori irimonkarayeteromi Ikantakaan-
 taitane. Eero okantai irotekañaanetaiya inkante: “Tetya
 namaakivaitero.” ²⁰ Tema te intzime impaitya
 matakaroni irimonkarayero Ikantakaantaitane, ari
 onkantya inkantantyaariri Pava: “Tampatzikashire
 nonatzi.” Aña aririka ayotakoperotanairo Ikantakaan-
 taitane, arira ayoperotziri ovana akaariperokitake.

Pava ovatampatzikashiretai, aririka aventaashire- tanaiyaari

²¹ Iro kantamaitacha, ovakera iroñaaka, joñaakairo
 Pava tsika okanta antampatzikashiretantaiyaari. Te os-
 hiyaro pairani, apankiventashivaitakarora Ikantakaan-
 taitane onkantya antampatzikashiretantaiyaarimi.
 Irootakera josankinatakoyetakeri kamantantanerite,
 irojatzira josankinatakotajaanaitakeri Ikantakaantai-
 taneki. ²² Iriira Pava ovatampatzikashiretaineri, aririka
 aventaashiretanaiyaari Jesucristo, ankempisantanaari
 irirori. Iroñaaka tera anashiyetaiya tsikara ikantayeta
 pashineete, ²³ aña maaroitene akaariperoshiretake.
 Irootakera eero aritanta añaayetairo irovaneenkaro

Pava. ²⁴ Iro kantamaitacha, Pava, jovatampatzikashireyetai, jineshinonkatziitantara irirori jotyaaantairi Cristo Jesús ipinaventayetaira aakaite. ²⁵ Irootake jotyaaantakariri Pava inkapathainkatzi-mentai Cristo jovamaitakeri, ari onkantya irotsimaryaantaiaariri Pava aventaashiretaiyaaririka Cristo. Iro jimatantakarori Pava iroka, iriñaantayeetyaariri ari ikantaitatyaani itampatzikashiretzi irirori. Pairani Pava osheki ikisashivetakaro iyaariperonka atziiriite, amaaki ikantapiintakero. ²⁶ Irooma iroñaaka, okempivaitaaro iroshepithatakairomi ayaariperonka, jovatampatzikashireyetai. Ari okanta itampatzikashiretantari irirori, ari okantzitari eejatzi itampatzikashiretakaan-tariri ikaratzi aventaashiretanaariri Jesús. ²⁷ ¿Tzimatsima iroñaaka ankantakaaperoventaiyaari? Tekatsira. ¿Opaitakama? ¿Irooma kantakaantzirori tera intzime impaitya monkaratajaanterone Ikantakaantaitane? Kaarira, aña iro kantakaantzirori aventaashirenka. ²⁸ Eerora okantzi inkantakaaperovaitya tampatzikashireri, tema tera inkitsirinkero ipankinaventaivetakaro irimonkarayeteromi Ikantakaantaitane. Aña intaani jimatataikero javentaashiretaarira Cristo. ²⁹ ¿Intaanima aakaite a-judio-yetzi jantzimoyetairo Pava? Tera. Aña ari akaratairi kaari asheninkayeta, jantzimoyetairo maaroitani. ³⁰ Tema Pava aparoni ikanta, tsika ikantajaantayetaira aakaite jovatampatzikashireyetaira, arira inkempitaayetairira eejatzi kaari tomeshtaaritachane. ³¹ ¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaantaitane noñaaventakotakerora aventaashirenkantsi? Tera ari onkantya! Aña apantaro iroka.

Joshiyakaaventantzi Abraham

4 Thame ankinkishiretakotavakeri charinetanakairi Abraham-ni. ¿Tsikama ikantaitakeriri irirori itampatzikashiretantaari? ² Iroomi ipankiventane Abraham-ni tampatzikashiretakairinemi, aritakemi inkantakaaperovaitakyaami irirori. Eeromaita ikantakaaperoventaaarimi Pava. ³ Jiroka okantziri Osankinajanorentsi: Javentaanakarira Pava irika Abraham, irootakera ikempitakaantaariri itampatzikashiretane. ⁴ Thame oshiyakaaventavakero: Aririkami irantavaite aparoni atziri, ipinayeetziri. Tera jineshinonkatashiyee-takari, aña ipinayeetaziiri jireevetayeetakeri jantavaitake. ⁵ Iriima kaari antavaitatsine, impoña iriñeero impinatashiyeeetyaari, jineshinonkayeetatyaaari irika. Arira ikantzitaari atziri thainkatasorentsivaitatsiri pairani, javentaashiretaarira Pava, aritake iriñeero irovatampatzikashiretai. Ari jineshinonkatariri javentaashiretaarira, te impankiventavaitaiyaaro jimatantakarori. ⁶ Eejatzi David-ni jiñaaventzitakaro inkimoshiretakaayetairi Pava itampatzikashiretane, inkarate kaari ñaayerone iriñaashintsivaiventyaaro, ikantake: ⁷ Kimoshirera inkantaiya atziri itzimi ipeyakoyeetairi ikaariperovetaka, Okempivaitaaro iromanakoyeetaatyeeenerimi iyaariperonka.

⁸ Kimoshirera inkantaiya atziri, itzimi ipeyakoperotaineri Pava iyaariperonka.

⁹ Irikaite intzime kimoshireyetaatsine, ¿Intaanima aakaite akaratzi ipaiyeetai “tomeshtaari?” Kempitaka tera, aña ari joshiyayetai eejatzi aakaite kaari tomeshtachane. Pinkinkishiretero akantakeri:

Javentaanakara Abraham, irootakera ikempitakaantaitaariri tampatzikashiretaneri.

¹⁰ ¿Tsikapaitema ikempitakaantaari Pava irika Abraham-ni itampatzikashiretane? ¿Aripaitema jimatakero itomeshtaaritakara? Tera! Aña tekeramintha. ¹¹ Iroora jimpoayaavaita Abraham-ni itomeshtaaritaa. Tema iroka tomeshtaaritaantsi aririka ompiomatsitanake iro jiyoyeetantari javentaayeetari Pava. Iro kantacha Abraham-ni javentaitzitavaitakari Pava, aritake jovatampatzikashiretitaikari tekeramintha intomeshtaarite. Arira ikantaka Abraham-ni jetantakarori itampatzikashiretakaitziri. Irootake ikempitakaantaitakariri iriitakemi charinentyaaririmi maaroitani tampatzikashireriite, te onkovajaantaiya intomeshtaarite. ¹² Omaperovetatyaa aakaite ipaiyeetai “tomeshtaari” aakatake icharineperotane Abraham-ni, akaratziri eejatzi atomeshitaarita. Iro kantacha tera iro ankempita-jaantantyaari ikantara irirori itomeshtaarita, aña aventaashiretanaarira Pava, ikempitaakerora irirori Abraham-ni, javentaashiretitaikari tekeramintha intomeshtaarite.

Iro aventaashirenka añaantaiyaarori ishineyetakairi

¹³ Tema ishinepaitetakeneri Pava irika Abraham-ni it-sipataakerira inkarate charinentyaarine, ishinetzi-tataikaniri tekeramintha osankinatya Ikantakaantaitane. Intaanira javentaashirematsitanakara Abraham-ni. ¹⁴ Tema inkarate ñaayetairone ishinetane Pava, kaarira irikaite pankiventaventashivaitarori irimonkarayero Ikantakaantaitane. Arimi onkantyaami, amenaashivaityaami aventaashiretari Pava, tekatsira apantyaarone ishinetaakairi. ¹⁵ Itzimirika pankiventavaitarori irimonkatero Ikantakaantaitane, intaani iriñeero irovatsimayeri Pava tera inkitsirinkero. Tema eeromi otzimakemi Ikantakaantaitane, eero otzimimi eejatzi ikenakaashiitane.

¹⁶ Irootakera, itzimi ñaayetairone ishinetane Pava, iri-iyetakera ikaratzi aventaashireyetaariri jineshinonkatziitanta irirori. Ari onkantya maaroitani icharineyetaari iriñaayetairo, tera intaani añaayetairo aakaite judío, itzimi ipayetajaantaitakeri Ikantakaantaitane, aña maaroitani inkarate aventaashiretaiyaarine Pava, oshiyakotaariri Abraham-ni. Ari oshiyavaitaaro incharineyetaimi Abraham-ni maaroni aakaite.

¹⁷ Irootakera josankinayeetantakarori, kantatsiri:

Aritake noshekyaaagaimiri charinentyaamine, eero okantaajatai isheninkamirinkatavakagaiya. Iroora iroka ishinetane Pava. Irootake javentaashiretananakariri Abraham-ni. Omaperovatya irimonkaratairo Pava iroka, tema kantatsi irirori iriñaakaayetairi kamayetatsiri, irijatzi ovet-sikayetakerori kaari tzimayevetachane pairani.

¹⁸Jirokataka ikantakeriri Abraham-ni: "Aritake noshekyaaaimiri charinetyaamine." Iroora ikempisantantakariri Abraham-ni, okantavetaka osheki opomereentsitzimovetakari inkempisantantyaariri. ¹⁹Tera irovashaantapaintero kapiche javentaashiretanakara. Eekero ipampithashiretakotapiintanakityaaro iroka, ikantzi: "¿Tsikama onkantaajatyaaaka iroka? Aña tzi-mataike naaka 100 nosarentsite. Irootzimatake nonka-make. Iroka notsipa, Sara, te ovaiyantane." ²⁰Ari okantavetaka ikinkishirevaitakaro iroka, te inkisoshireventero okaratzi ishinetakeriri Pava, te okantzimoneentavaityaari javentaashiretakarira. Aña eekero jimaperotanakitziro javentaashiretziitanakari, ari ikantapiintanakitziro itharomentapiintanakari. ²¹Jiyoperovaitake Abraham-ni ari irimatakero Pava okaratzi ishinetakerineri. ²²Irootakera ikempitakaan-taariri itampatzikashiretane. ²³Iroora josankinatakaantakarori Pava tsika okantakota iroka. Tera irosanki-naminthatakaantashityaaro onkantya añaapinkathatantyaariri Abraham-ni. ²⁴Aña iro josanki-natakaantakarori onkantya ayoyetantaiyaari inkempitakaan-tai itampatzikashiretane eejatzi aakaite, aririka aventaashiretanaiyaari itzimi ovañagairiri Avinkatharite Jesucristo ikamavetaka. ²⁵Tema iri Cristo itzimi kamimentayetairi aakaite, okantakaantziro akaariperovaitake. Irijatzira Cristo añaagaatsi okanta itampatzikashiretakaantayetairi.

Opoñaantari itampatzikashiretakaitai

5 Jiroka okantakariri. Iroora aventaashirenka tam-patzikashiretakaayetairi. Irootakera ariperotanta-ariri Pava. Iriitakera Jesucristo matakaayetairori iroka. ²Tema aventaashireyetaarira Jesucristo, jiy-otakaayetairo iroñaaka iyaminthaane Pava anayetai. Kimoshirera akantayetaa añaayetairora apaata irova-neenkaro Pava. ³Iro kantamaitacha tera intaani anki-moshirevente iroka, aña ankimoshireventzityaaro ee-jatzi avishimoyetaireri. Tema ayotaiyini aririka añaayetero ankemaantsivaitya, iroora om-poñaantyaari ankamaitanetya. ⁴Aririka ankamaitapiin-tanetanakya, ari añaayetakero aavyaashireyetaanete. Aririka aavyaashirevaitapiintanakitye, ari añaayetairo aventaaperotanaiyaari oyaakoneentane. ⁵Eerora ja-menaakaashivaitai oyaakoneentane. Tema aritake añaataikero okaratzi jetakoperotakai Pava, jotyaa-nitakairi Itasorenka okempivaitakaro irisakoperotaitaty-eenerimi. ⁶Okanta ikovapaitetakera Pava, aripaitera ikamimen-tajaantayetakai Cristo, okantavetaka athainkataso-rentsivaivetaka, tera aavyaavaitanete. ⁷Tekatsira matapiintaajaterone inkamimenterine pashine atziri. Okantavetaka kantatsi añee kamimenterine aparoni atziri kameethashireri. ⁸Iro kantacha okantavetaka aakaite kaariperoshireri anayevetaka, ikamimentakai Cristo. Osheki jetakotziyetakai Pava, jotyaaantakeri Cristo inkamimentayetai. ⁹Jotyaaantakeri Cristo inkap-athainkatzimentai onkantya intampatzikashiretakaan-tayetairi. Arira jimatataikero iroka eenirora akaariper-

oshirevaitaiyini, ¿Aritatsima iroñaaka an-tharovakaavaityaari iraperoyetai aritakera jovatam-patzikashireyetaira? ¹⁰Tema eeniropaiteranki akisa-neentavaitziri Pava, jotyaaantakairi Itomi inkamimen-tayetai, ari okanta ariperotantaariri. Ari okanta eejatzi ayoperotantaari aritake avisakoshireyetai, tema jaña-mentai Cristo. ¹¹Ari okantakariri, ikimoshiretzi-itakaayetai Pava, tema iri Avinkatharite Jesucristo ariperotakaayetairiri.

Adán ipoña Cristo

¹²Pairani aparonimacheeni shirampari etakaan-tanakarori ikaariperotake. Iro ovasankitagaantsi jiñaakeri, ikaamaneyetai. Irojatzira antetanainchari maaroitene icharineeteki, ikaariperoyetanake maaroitene osavisatziite, ikaamaneyetanake. ¹³Iroora avisaintsiri tekeramintha irosankinayeetero Ikan-takaan-taitane. Tema irikaite añaayetaintsiri pairani tekeramintha irosankinatayeetero Ikantakaan-taitane, onashitya onkarate iriyakoventayeetairi. Iriima irikaite impoyeetatsiri itzimayetai ikaratzi piyathatarori Ikantakaan-taitane onashiyetaira eejatzi iriyakoventay-eetairi. ¹⁴Iro kantacha ikamakitzi Adán, ikamiyetaka eejatzi charinetajaantanakariri irirori okantavetaka onashiyetaka iyaariperonka. Iroora jatakotanaintsiri irojatzitzi itzimapaitetantakariri Moisés-ni. Iriira Adán os-hiyakaaventakariri pashine shirampari pokaintsiri osamanitakera, ¹⁵iriitakera Jesucristo irika. Jiroka okanta joshiyakaaventaitakeri: Atzirimacheeni jinake Adán, ikaariperovaitake, iriitake kantakaan-takerori ika-mayetantakariri osheki atziriite. Eejatzi ikempitzitakariri Jesucristo, atziri jinake irirori, ikamimentantake, iri kantakaan-takerori jañaashireyetaantaaari osheki pashine atziriite, ikantakaan-takero Pava jineshi-nonkatantzi. ¹⁶Iro kantacha Pava jinashivaitakaro ji-neshinonkatantaka irirori, te iroshiyakotyaari etakaan-tanakarori ikaariperovaitake. Tema iyaariperonka apa-ronitatsiri atziri, iroora kantakaan-takerori jovasanki-taayeetantaari osheki atziriite. Iroora ineshinonka Pa-va iroora kantakaan-takerori jovatampatzikashireyee-tantaari oshekitatsiri ikaariperovaivetaka. ¹⁷Tema ikaariperopaitetakeranki Adán, kempivaitanakami atziritanakityeemi "Kaamanetaantsi" iro otzikavaitakyaarimi atziriite. Iroora jineshi-nonkayetantaara Jesucristo, okempivaitanakaro atziri-tanakityeemi "Añaantarentsi," iro onampiyetanaiyaari-mi tampatzikashireyetaatsiri.

¹⁸Jiroka okaratzi noshiyakaaventakotziri: Aparoni shi-rampari kaariperotaintsi, iri kantakaan-takerori jo-vasankitaayeetantakariri osheki atziriite. Ipoña aparoni pashine kameethashireri shirampari, iri kantakaan-takerori iravisakoshireyetaantaiyaari osheki atziriite, iriñaashireyetaira. ¹⁹Aparoni atziri piyathari, iri kan-takaan-takerori ikaariperoshiretantanakari osheki atziriite. Ipoña aparoni atziri kempisantaneri, iri kan-takaan-takerori itampatzikashireyetaantaaari osheki atziriite. ²⁰Iroora opoñaantari josankinatakaantaitziro Ikantakaan-taitane, ari onkantya iriyotantayetaiyaari

atziriite kaariperori jinayetatzi. Okantavetaka iniroite ipiyathayeveetaka, iniroitejanora jineshinonkataari Pava. ²¹ Pairani kempivaitaka atziritakityeemi "Kaariperonkaantsi," iro onampiyetakyaarimi atziriite, irojatzii ovamaantayetakariri. Iro kantacha iroñaaka kempivaitaka atziritakityeemi "Neshinonkataantsi," iro pinkathariventayetantaachanemi. Tema aritake jineshinonkayetai Avinkatharite Jesucristo, itampatzikashiretakaayetaira onkantya ankantaitantyaarori añaayetai.

Ikamapithayeetakero kaariperonkantsi

6 ¿Aritatsima ankante: Thame ankaariperotapiintayetai onkantya ineshinonkaperotantairi Pava? ² Tera ari onkantya! Aña okempivaitanaatyaaaro ankamapithatakityeeromi aakaite ayaariperonka. ¿Kantatsima aparoni kaminkari iriyaatakaairo inkaariperote iyaamanenkakiini? ³ Aamaashitya eerokaite pipeyakotakaro oviinkaatzimentayetakarira Cristo Jesús, akempitakovaitanakityaari tsika ikanta jovamaayeetakeri irirori. ⁴ Iroora oshiyakaaventacha ankamakityeemi atzirinkakiini tsikara akantaveta pairani. Ikitayeetakai. Ipoñaashitaka apiriintaa eejatzi, akempitakotaari Cristo. Tema irovaneenkaro Pava oviriintairiri Cristo, ari okanta ikempitakaantayetairi aakaite ovakerarimi atziri añaayetaatsinemi. ⁵ Tema oshiyakotaarira irirori, kempitavaitakami ankamayetakityeemi, aritake eejatzi ampriintayetai ikempitaakerora irirori. ⁶ Kempivaitaka atzirinkakiini tsikara akantayetara pairani, arimi intsipataitakairimi Cristo impaikakoyeetaimi. Ari okanta akamapithatan-takarori akaariperovaivetaka. Irootakera kaari oshiyayetantaari onampiyetane "Kaariperonkantsi." ⁷ Tema aparoni kaminkari tekatsira irantayetai ompaityaarika iyaamanenkakiini, te inkaariperotai. ⁸ Tema aritakera atsipayetaari Cristo jovamaayeetai, aven-taashire akantayetaa antsipayetaiyaari jañaashireyetaira eejatzi. ⁹ Tema ayotaiyeeni eero japi-itairo Cristo inkamimentantai. Aparosatzi okanta ikamake, añagai. Okempivaitaaro iroñaaka te onampivaitaiyaarimi irirori "Kaamanetaantsi." ¹⁰ Aparosatzi okantaka ikamimentakeri irirori kaariperoshireriite. Irooma iroñaaka jañaamentairi Pava. ¹¹ Ari pinkempitajaantayetaiyaari eerokaite, pinkempitakaantaiya pinkamapithayetakityeeromi piyaariperonka, iri Cristo Jesús kantakaantakerori iroñaaka pañaamentantaariri Pava. ¹² Irootake, eero pishinetanta ompeyakaashivaityaami piyaariperonka. Aña poitsinampayero pinevetane. ¹³ Tema aritake kempitavaitakami pinkamakityeemi, piriintaami eejatzi, pinkempitakaantero aritakemi jatakemi Pavaki, pinkantapairimi: "Jiroka novatha, nantantapiintaarori kameethatatsiri." Aritapaake pikempitakaan-tavaitakaro pivatha iro pikaariperovaitantapiintakari. ¹⁴ Aritapaake pikempitakaantaro "Kaariperonkantsi" atziritakityeemi, irootake omperavaiityaamine. Tera pañiimotairo eeroka Ikantakaantaitane, aña iroora pañiimoyetai neshinonkataantsi.

Onampiyetaari tampatzikashiretaantsi

¹⁵ ¿Aritatsima ankantayete iroñaaka: "Thame ankaariperoshireyete, onkantya eero añaimotantaaro Ikantakaantaitane, aña iro añaimotayetai neshinonkataantsi?" [Tera ari onkantya! ¹⁶ ¿Tema piyotzi aririka ironampitaityaami, ontzimatyete pinkempisantapiinteri onampitamiri? Pinkempitakaanteromi atziritakityeemi piyaariperonka, iro onampivaitakyaamine, aritake pinkamashiretai. Irooma pinkempitakaantantairo iri Pava pinkempisantapiintai, aritake pintampatzikashiretai. ¹⁷ Tema pairani, pikempitakaantavetakaro iroomi "Piyaariperonka" onampiyetyaamine. Irooma iroñaaka poisokerotaaro pikempisantanairo okaratzi jiyotaayezetitatakamiri. ¹⁸ Iroñaaka te onampitaami "Piyaariperonka," aña "Tampatzikashirenkantsi" omperataamiri. ¹⁹ Noshiyakaaventatziimirora tsika okanta ayotakoperotapiintaiyironi aakaite aririka ironampiyetai, ari onkantya ankemathatantyaarori okaratzi kompitzimovaitairi aakaite. Tema pairani pikempitakaan-tavaitakaro atziritakityeemi "Kamaaroyetatsiri" iro onampivaiyetakyaanemi, ari okempitavetakamiri eejatzi "Piyathataantsi," tema osheki pipiyathatapiintaka. Iro kantamaitacha iroñaaka iroora onampiyetaiyaamine "Tampatzikashiretaantsi," tema ari onkantya piñaantaiyaarori pintasorentsishireyetai.

²⁰ Eeniroranki okempivaitaro iroomi onampityaaminemi "Kamaarotatsiri," ari pi-saikaminthavaitashitari, tekatsi shintsiventemine pintampatzikashirete. ²¹ Iro kantacha piyotai iroñaaka tekatsi apantyaarone iroka. Aña iro aritatsi pimpashiventakotairo iroñaaka tsika pikantavetara pairani. Piyotai eejatzi itzimirika antayetzirori irokapayeeni aritake inkamashireyetai. ²² Iro kantamaitacha tera onkempitakaantaimi eerokami onampitane "Piyaariperonka." Aña iri Pava onampitaamiri. Irootake apantaperotzi-motaamiri. Tema aritake pimatairo pinta-sorentsishireyetai, arira pinkantaitaatyeero pañaanetai. ²³ Iroka "Kaamanetaantsi" okempivaitakaro iroomi impinayeetantyaaririmi itzimi antavaitapiintakenerori kaariperotatsiri, kempitavaitaka iriimi onampitane. Irooma "Kañaanetaantsi" okempivaitakaro iroomi ineshinonkatane Pava impashiyetaiyaarimi ikaratzi tsi-pashireyetaariri Jesucristo, Avinkatharite.

Joshiyakaaventayeetziro aavakaantsi

7 Iyekiite, eerokaite noñaanayetzi pikaratzi piyotakoyetziro Ikantakaantaitane. ¿Tema piyotaiyeroni aririka inkame aparoni atziri, ikamapithatakerora Ikantakaantaitane? ² Ikempivaitakaro aparoni tsinane tzimatsiri oime. Eenirora jañiimotziro oime, ontzimatyete ontsipatapiintyaari. Irooma aririka inkamapithatakero, aripaitera osaikashivaitaiya ³ Irooma ari oñeeri pashine shirampari eenirora jañiimotziro oime, omayempitake. Irooma inkamakerika, arira osaikashivaitaari, kantatsi oimentaiya pashine, eerora ikempitakaantayeetaro mayempiro.

⁴Iyekite, okaratzi oshiyakaaventachari jaka kempivaitakara atziritakityeemi "Ikantakaantaitane," iroomi piimentavetakyaarimi pairani. Iro kantacha pikamapithatakerora iroka, pikaratairira Cristo jovamaayeetak-eriranki. Okempivaitaarora iroñaaka pisaikashivaitaiyaami piimentayetaarira pashine, itzimiranki jañaakaayeetairi. Iroora aritantaari eerokaite pan-tavaitaineri Pava iroñaaka. ⁵Tekeraminthara añeero oshiyakaaventainchari "Kaamanetaantsi," osheki apiyathatapiintakaro Ikantakaantaitane, amatapiintakero kamaarotatsiri. Irootakera ovamaashiretaineri. ⁶Irooma iroñaaka okempivaitaarora ankamapithakityeeromi, asaikashivaiyetaa. Añaayetairira iroñaaka ovakerari, iriitakera Tasorentsinkantsi, tsika itzimi kantakaantaarori antavaitantaaniriri Pava. Te okempitaiyaaro pairani, apankiventavaitaro amonkarayero paisatori josankinayeetakeri.

Kaariperonkantsi saikashiretantanari

⁷¿Aritatsima ankante: "Tekatsira apantyaarone Ikantakaantaitane?" ¶Tera! Aña irootataike iyotakagaanarori nokaariperotapiintzi. Tema jiroka Ikantakaantaitane, kantatsiri:

Eero pineveshirevaineta.

Iro kantacha, eeromi niyotakotairomi iroka, eeroty niyotajataimi tzimataitsira nokenakaashitakari noneveshirevaitapiintara. ⁸Irooma niyotakotairora iroka Ikantakaantaitane, te onkantai namavevainetai, osheki nonevevaitapiintaka. Eeromi niyotakotairomi iroka ikantakaantaitane, eerotyami okaariperovaitzimi nantayetziri. ⁹Pairani te niyotavetya kaariperori onatzi aririka noneveshiryavaitya nokinkishiretaneki. Nosaikashivaitapiinta, tekatsi shintsiventenane. Irooma niyotakotairora Ikantakaantaitane, arira niyotanake nokaariperovaitaneta. Niyotanai eejatzi aritake nonkamashiretai. ¹⁰Irootakera ovamaashiretanari iroka ikantakaantaitane. Iro opoñaantajaantavetari josankinayeetziro iroka Ikantakaantaitane, irootake kantakaanteronemi inkañaanetantayeetyaarimi.

¹¹Nokempitakaantavaitaaro naaka atziritanakityeemi "noyaariperonka," iroomi ampovaityaananemi netanakarora niyotakotanakero Ikantakaantaitane. Amatavivaitakena, irojatzi ovamaantakanari. ¹²Iro kanta-maitachari iroka Ikantakaantaitane tasorentsi onatzi, tampatzikari onatzi, kameethari.

¹³¿Irootakema ovameethanka, kantakaarori nonkamantaiyaari? ¶Tera ari onkantya! Kaarira Ikantakaantaitane ovamayeneneri, aña iroora noyaariperonka ovamayenari. Intaanira iyotakaamatsitakenaro noyaariperonka iroka Ikantakaantaitane. ¹⁴Ayotaiyini iroora ashire oñaaventakotziri Ikantakaantaitane. Iro kantamaitacha, kempitavaitakara impimantayeetakityeeromi avatha iromperanavaitaityaaro, iroomi "Kaariperonkantsi" kempitaiyaaronemi onampitaneri. ¹⁵Iroora kaari niyotanta opaita nokaariperoshiretantanari. Tera naaka kovaminthavaitashitachane. Otsimaashirevaitana. ¹⁶Tera onimovaitaajatenara okaratzi nomatapiintakeri, ari niyotziri naaka kameethari

onatzi Ikantakaantaitane. ¹⁷Irootake okempivaitantakarori tera naaka antashivaityaarone, aña "Kaariperonkantsi" onatzi tsika otzimi atziritantakanari, irootake shintsiventanari nomatantarori. ¹⁸Okantavetaka nokovi nanteromi kameethari, te nomatero. Okempivaitakaro irootajaantakemi novatha kaari kameethatatsine. ¹⁹Te nonkitsirinkero nomatero kameethari nokovavetakari. Irooya nomatapiintake kaariperori kaari nonevetari. ²⁰Irootakera okempivaitantakari atziritakityeemi "Kaariperonkantsi" tsika otzimi atziritantakanari, irootake antakaapiintakenarori kaariperori.

²¹Iroora shintsiventapiintakenari nonkaariperoshirevaite, okantavetaka naaka kovavetajaantacha nantemi kameethari. ²²Aña noshirekira, nokantashiretzi: "Omaperora Ikantakaantane Pava." ²³Irooma jaka novathara koñaaroini, okempivaitakaro oñaashintsivaitayeeyaaromi noshire. Okempivaitakaromi eejatzi iroka novatha ashitakotakaantatyeeromi noshire, ari oshintsiventavaiteromi onkaariperoshirevaite. ²⁴¶Kantamacheetana! ¿Niinkama matairone iromishitovakaantairo noshire ominkyakaantavaitakero novatha? ²⁵Iriitakera Avinkatharite Jesucristo itzimi matairone. Nopaasoonketairi Pava itzimi otyaantakeriri jimatantarori. Iroora noshire nohotyaantarori nokempisantziro Ikantakaantane Pava. Irooma novatha koñaaroini iroora nomatantapiintantari okantakaantane "Kaariperonkantsi."

Ikinkishiretakotapiintaitari Tasorentsinkantsi

8 Aritakera atsipashireyetaari Cristo Jesús, eerora añeero irovasankitaayeetai. ²Tema te añiimotairo Ikantakaantaitane okaratzi ñaaventakotziri kaariperonkantsi, tsika otzimi kantakaantziri akamashiretantari. Aña añiimotaatziro iroñaaka pashine ikantakaantaitane okaratzi ñaaventakotziri añashireyetaari atsipashireyetaari Cristo Jesús. ³Tekatsira kitsirinkeronone intampatzikashirete ipankiventavaivetakaro irimonkarayero Ikantakaantaitane, tema maaroni aakaite atzirkakiini otzimimoyetai avatha kaari aavyaavaitatsine. Iriima Pava iriira kitsirinkairori itampatzikashiretakaayetaari atziriite, jotyaantapaitetakerira Itomijanori iratzirizimotante, otzimimovetakari eejatzi irirori ivatha okempitara avatha aaka. Iriitakera jovasankitaamentake iyaariperonka maaroni atziriite. ⁴Irootakera aavyaantayetaarori iroñaaka atampatzikashireperoyetai, tema iroojanotakera ikantakaantaitakeri. Irootakera amayetaipiintai iroñaaka okaratzi jimatakaayetairi Tasorentsinkantsi. Tera amapiintashivaitanaiyaaro okaratzi anevetashivaitari aakaite. ⁵Ikaratzi kinkishiretakovaitashitarori irantayetero inevetashivaitari, okempivaitakarora atziritakityeemi "Nevetaantsi," iroomi omperavaityaarinemi. Iriima ikaratzi kinkishiretakovaitapiintakarori inkempisanteri Tasorentsinkantsi, iriivetakera ijevatakeri. ⁶Ikaratzi kinkishiretakovaitashitarori irantayetero inevetashivaitari, eerora ishenkaa iriñaantyaarori inkamashireyete. Iriima itzimi kinkishiretakotapiin-

tanakariri Tasorentsinkantsi, kameetha irañaaayetai. ⁷ Ikaratzi kinkishiretakovaitashitarori irantayetero in-
evetashivaitari, eerora ishenka iriñaaantayetyaarori
inkisaneenteri Pava, tema eero ikempisantairo
okaratzi ikantakaantziri Pava, eero jaavyaajatziro
inkempisantairi. ⁸ Ikaratzi matakero iroka eerora
okantzi irinimotakairi Pava.

⁹ Irooma eerokaite te pimayetairo iroka, aña iro
pikinkishiretakotapiintaka okaratzi ikovakayimiri
Tasorentsinkantsi, tema iri saikashiretantakamiri.
Ikaratzi kaari iyotairine Itasorenka Cristo, temacheeni
jashitaari Cristo. ¹⁰ Okantavetaka pikaamanevathaveta-
ka, okantakaantziro piyaariperonka, aritakera
isaikashiretantaamira Cristo, añaashiretairi, okan-
takaantakerora jovatampatzikashiretairi. ¹¹ Aritakera
isaikashiretantakami Tasorentsinkantsi, irijatzikera
añaavathatakagamineri eejatzi, tema aritake ikem-
pitagairiri Cristo Jesús, jovañaavathatairi.

¹² Ari okantari iyekiite, te arite antapiintashiyetyaaro
okaratzi anevetashivaitari. ¹³ Tema iroorika pantapiin-
takeri, aritake pinkamashireyetai. Irooma aririka
pinkinkishiretakotapiintanaairo okaratzi ikovakaimiri
Tasorentsinkantsi, okempivaitanakaro atziritanakityee-
mi “Pinevenka,” iroomi povamaakemi, aritakera
pañaaashiretai. ¹⁴ Ikaratzi antanairori ikoviri
Tasorentsinkantsi, aritake intomiyetaiyaari Pava.
¹⁵ Tema irika Tasorentsinkantsi jotyaantakeri Pava,
eero jookaventaimi onkantya eero papiitantaaro
pinkempitakotaiyaari nampirentsi itharovavaitzi. Aña
iri kantakaanterone onantyaari intomityaami Pava.
Irootake ariperotantaiyaariri Pava, ankantairi: “Apá,
Ashitanarí.” ¹⁶ Iriira Tasorentsinkantsi iyotakaajaan-
tairori aakaite itomi Pava. ¹⁷ Tema itomira Pava
anayetai, arira atsipataari Cristo ashiyetaaro maaroni
jashitari irirori. Tema atsipatakarira Cristo akemaantsi-
vaitaka, arira antsipataiyaari eejatzi janta tsika otzima-
pai irovaneenkaro.

¹⁸ Nokinkishireta naaka kapiche onatzi akemaantsi-
vaita iroñaaka, tekatsi ompaitamaitya iroka aririka
añaagairo apaata irovaneenkaro. ¹⁹ Maaroni irovet-
sikane Pava joyaaneentataike irapatopaitetairi itomiite
Pava. ²⁰ Jamenaashivaiyeta iroñaaka irovetsikane, te
iraavyeero okaratzi ikovayevetari, tema Pava kan-
takaarori okantantapaintari. Iro kantacha irikaite oy-
aaventacha ²¹ iriñaaayetairo irovaneenkaro, aririka
isaikashivaiyetaiya itomiyetaarira Pava. Arira onkarata-
paake okempivaitakaro atziritanakityeemi “Shitzi-
taantsi,” iroomi onampitantachanemi. ²² Kempitaka
iroñaaka maaroni jovetsikayeetakeri jatekavaitaiy-
atyaani, ikempivaitakaro tsinane ontzimaanite. ²³ Ee-
jatzi aakaite, okantavetaka añaavetakari
Tasorentsinkantsi itsipashireyetai, kempivaitaka
eeniromi atekavaitaiyenimi akovi avisakote eero ake-
maantsivaitanta, akokovayetziro tsikapaita intomiper-
oyetai Pava. ²⁴ Iroora oyaakoneentane kan-
takaantzirori avisakoshireyetaiyaari, okantavetaka
tekera añaayetero iroka. Arimi añaayetakeromi,
¿Eekeroma oyaakoneentatyero? ²⁵ Arira okantari oy-

aakoneentane, ontzimatye amatsinkashirenetya, oy-
aakotero okaratzi kaari añaari.

²⁶ Tema tera aavyaashiretanete, Tasorentsinkantsi
neshinonkayetaine. Tema te ayoyete tsika ankantya
amanayete. Iro kantacha iriira Tasorentsinkantsi
amanakoventaine, okempivaitakaro iratekimentatyee-
mi. ²⁷ Ikemathatzirira Pava irika Tasorentsinkantsi ja-
manakoventaira. Tema iriitake iyotakoperotziriri Pava
opaita ikovakayiriri ikaratzi itasorentsitakaitairi.

Aritake ankitsirinkayetakero maaroni

²⁸ Ayotzi eejatzi tsikarika ompaiyetya avishi-
moyetaineri, aritake inkantakaakyaaro Pava
onkameethatziyoyetai. Tema iro ikaimashireyetzitan-
tairi onkantya anteneri ikovakaakairi. ²⁹ Ikaratzi jiyotzi-
takari Pava aritake inkempisantairi, iriyyetakera inkem-
pitakaantayetairi itomijanori. Irootakera irika Itomira,
iri kempitanakarori ireevataine itomitari, ari jimpoiyyeta-
paakeri pashine osheki iyekiite. ³⁰ Irikaite ikaratzi ito-
miyetaari Pava, iriyyetakera ikaimashireyetairi, jo-
vatampatzikashireyetairi, ari onkantya iriñaaan-
tayetaiyaarori irovaneenkaro.

³¹ ¿Tsikama ankantakoteroka iroñaaka iroka? Aritak-
era jinethaatziyyetakaira Pava, ¿arima intzimajaantai
impaitya kitsirinkaineri? ³² Tema Pava te inthañaaenen-
takyaaari itomijanori, aña ishinetaikeri irovayeeteri
okanta ikamimentantakairi aakaite. Aritakera jantzi-
moyetakairo Pava iroka, ¿eeroma jantzimoyetai tsikari-
ka ompaiyetyaari kovityiimotaine? ³³ Aritakera
añaayetairo jovatampatzikashiretai, ¿arima intzima-
jaantake impaitya iyakoventavaitaineri, iriitajaantakera
Pava iyoshiitayetakairi? ³⁴ Iriitake Jesucristo kamimen-
tayetairi, ipiriintaa eejatzi, isaikai iroñaaka irakojanori-
ki Pava itsipataari ipinkathariventantzi, iriitake kan-
takoventayetairi aakaite. Aritakera okanta, ¿arima intz-
imai impaitya ovasankitaavaitaineri? ³⁵ ¿Tzimatsima im-
paitya materone intsiparyaaakairi Cristo, onkantya
irovashaantantyaarori jetakoyetai? Okantavetaka
añaayetziro opomerentsitzimovaiyetaikai, eekero
jiyaatatzi jetakoyetai. Ari inkempitayerori eejatzi aririka
ontzimimoyetai ovashinonkaavaiyevetaineri, inkovaita
irimaimanevaitaite, antasheneentavaite, ankovityaa-
neentavaite ankithaatyaaari, ankoveenkatakovaitaite, irap-
athakeroryetai. ³⁶ Ari okanta osankinatakotaka, kan-
tatsiri:

Ari okantaitatyaani jovamaakaantayeetana naventaa-
jatamira eeroka.

Ikempitakaantayeetakenari piratsi jovamaaheetziri. †
³⁷ Okantavetaka añaayetero irokapayeeni, aritake
ankitsirinkayetakero maaroni iroka, tema Pava je-
takoyetai, aritake imatakaakairo ankitsirinkero. ³⁸ Jiro-
ka naventaakari naaka: Onkantavetakya añaayeve-
takyaaaro tsikarika ompaiyetya: kaamanetaantsi,
añaantarentsi, maninkariite, pinkathariite, avishi-
motantatsiri iroñaaka, avishimotantatsineri apaata, tz-
imatsiri ishintsinka, ³⁹ jenokisato, osavisato, tsikarika
ompaiyetairi jovetsikayeetziri, tekatsira aparani impaitya

† *Ikantakoyeetziri jaka “piratsi,” iriira kantakotachari “oisha.”*

ovashaantakairine Pava onkantya eero añaantaaro iretakoyetai okantakaantakero jantzimoyetakairi Avinkatharite Jesucristo.

Jiyoshiitakeri Israel-mirinkaite

9 Jiyotziro Cristo kyaaryoori onatzi nonkantemiri. Tema iriitake Tasorentsinkantsi itzimi pinkathariventashiretanari, iri iyotakaanari te nothaiyavaita, nonkantemiro iroka: ² Novashireperovaiventatyaari nosheninkapayeeni judío kaari kempisantsine, osheki okatsitzimoshiretakena. ³ Osheki nonkovataikemi iravisakoshireyetaimi nosheninkamirinkaite, aritakera nonkovataikemi nonkamaventairimi onkantya iravisakotantaiyaari. Aritake onkantaajatakemi eejatzi nonkove irovashaantainami Cristo, arimi niyotakemi iroora kantakaanteromi iravisakoshireyetantaiyaari nosheninkamirinkaite, ⁴ icharineyetai Israel-ni. Tema iriyyetake itomivetakari Pava irikaite, joñaakayevetakari irovaneenkaro, tzimatsi irantzimotavakaiyaari, josankinayevetakaniri Ikan-takaanaitane, janintaavaivetaka itharomentapiintakari, tzimatsi ishinetyetakeneriri. ⁵ Iriyyetake isheninkamirinkaitetakari avaisatziite. Irijatzi isheninkamirinkaitetakari Cristo, itzimi Pavatatsiri anaayetziriri maaroni, ari inkantaityaani intharomentaityaari. Ari okantari.

⁶ Okantavetaka irikaite te inkempisantaiyerine, ¿aritatsima ankante eero omonkarata ishinetyetakari Pava? ¶Tera ari onkantya! Tema inkarate impaiyyetairi iroñaaka "Israel-mirinkaite," pashinesatziitera irinatye, kaarira icharinejanoriite Israel-ni. ⁷ Ari okempitaaro avishimotakeriri Abraham-ni. Te inkempitakaanaiteri isheninkamirinkaite apitetatsiri irovaiyane, aña intaani aparoni. Iriitakera jiñaaventayeetziri jaka, ikantaitake:

Iri Isaac irovaiyanejanori.

⁸ Ari ikempitzitakari Pava te inkempitakaanitairi iriimi itomijanori maaroiteni jovaiyantakaanitakeri Abraham-ni, intaani itomitakari itzimi ishinetyetakeneriri incharinimirinkaitetyaari. ⁹ Jiroka okaratzi ishinetyetakeneriri, ikantakeri:

Pashineki osarentsi onkempipaitetaiyaaro iroñaaka, arira napiitero nonkivantaimi, intzimakera otomi Sara. ¹⁰ Ari okempitakari avishimotakerori Rebeca, itsipaantakaanitakerori acharineni Isaac. ¹¹ Tekera intzimayete irikaite, tekeramintha irantayete kameethari eejatzi kaariperori, aritake tzimake ikovakeri Pava ompaitya iranteri. Ari omonkaratari onkarate irantayeteri. Tera iri kovashivaityaarone irantero, aña Pava kantakaarori jantayetantarori opaita, ikaimashireyetairira. ¹² Jiroka ikantaitakerori Rebeca:

Iri iyaapitsi omperatyaarine irantarite.

¹³ Jiroka josankinayeetakeri eejatzi:

Netakotakari naaka Jacob, iriima Esaú nokisaneentakeri.

¹⁴ ¿Irooma ankantantyaari: "Te intampatzikashirete Pava, aparoni jetakotashita, iriima pashine ikisaneentashitakari? ¶Tera ari onkantya!" ¹⁵ Tema Pava ikantakeri Moisés-ni:

Itzimirika nokoviri noneshinonkatyaari, aritake noneshinonkatayaaari.

Itzimirika nokoviri nonkaminthayeri, aritake nonkaminthaakeri.

¹⁶ Ñaakero, kaarira atziriite kovashivaityaarone irantayetero opaiyyetarika, aña iri Pava kantakaarori jantayetantarori opaiyyetarika ikaratzi ikaminthaayetairi irirori. ¹⁷ Ari ikantayeetakeriri eejatzi Faraón, jiroka josankinatakoyeetakeriri, ikantakeri:

Irootajaanakera nopinkatharitakaanitakeri onkantya iriñaantayeetyaarori noshintsinka onkarate natsipetakaiyaamiri eeroka. Irootakera iriñaaventayeetantaityaanari maaroni kipatsi impaiyyaayetaina.

¹⁸ Ari ikantari Pava, ikaminthayeri itzimirika ikoviri irirori. Irijatzi kantakaarori okanta ikisoshireyetantari itzimirika ikoviri irirori.

¹⁹ Kempitaka ari pinkantayetaina: ¿Opaitama jovasankitaantariri Pava ikaariperotakaayetziri, eeroma okantaajatai irovashiñagairo irika ikovakaakeri Pava irantero? ²⁰ Iro kantacha, nonkantemi naaka: Tekatsira piyomatsite eeroka patzirinkakiini onkantya pinkantantyaari. Tera piñaapinkathateri Pava. Intsityaa pinkinkishiretakoteri ovetsikayetzirori kovitzi. ¿Kantatsima oñaanateri iyovite, onkanteri: Te apantaajatyaaan povetsikakena? ²¹ ¿Tema arite irovetsike aparoni ova-neenkatachane, impoña irovetsikake pashine eero apantaperotaro iroori? Aña aritatsi, tema iriitake ashitarori iyovite. ²² Ari ikempitzitari eejatzi Pava irirori, jovetsikayetakeri ikaratzi oshiyayetakarori kovitzi. Tzimatsi tsikarika ikaratzi jovetsikajaanitakeri iriñaayetairo iratsipetaiyaaro iyatsimanka, iratsipetaiyaaro ishintsinka iraperotantaiyaari. Iro kanta-maitacha Pava, amavera ikantaventapaintakari irikaite.

²³ Jovetsikayetantakariri Pava irikaite kaari apantari, onkantya irimonkatziyantaiyaariri pashine irovetsikane itzimi ikovakeri irirori inkaminthaayetairi, itzimi jiyoshi-itayetzitakari pairani iriñaayetairo irovaneenkaro.

²⁴ Aakayetakera itzimi jiyoshiiyetataikeri ikaimashireyetaira. Tera intaani aakaite a-judío-tzi, arira akaratayetairi pashinesatziite kaari asheninkata.

²⁵ Irootakera jiñaavaitakaakeriri Pava pairani Oseas-ni, ikantake:

Irika atziri kaari nosheninkaveta, nonkempitakaanitairi, "Nosheninka."

Ikaratzi kaari netakoyeveta pairani, nonkempitakaanitairi, "Netakotane."

²⁶ Irooma janta, tsika ikantayeevetaka, "Te pisheninkatyaana eerokaite,"

Arira ikantayeetai, "Itomiite pinayetzi Pava, Kañaaneri."

²⁷ Jirokara ikantzitakari Isaías-ni jiñaaventayetziri incharineyetyaari Israel-ni:

Onkantavetakya osheki irinake incharinetyaari, inkempivaivetakyaaro oshekitzi impane jiñaathapyaa-ki,

Eepiyokiinira inkarate avisakoyetaatsine.

²⁸ Tema iromapokairi Pinkathari maaroni kipatsisatziite, tampatzika inkantya irovasankitaakaanitayetairi.

²⁹ Ikantake eejatzi Isaías-ni:

Eeromi ikyaaryooyetakemi avaisatziite, ikaratzi ikempoyaaventakari pinkathariventatziitaneri, Arira añaayetairomi okaratzi jiñaataikeri pairani Sodoma-satzi, ipoña Gomorra-satzi.

Jovatampatzikashireyetairi javentaamatsitantaara

³⁰ ¿Irooma ankantantyaari: “Te inkokovavetaa-jatyaaro irika kaari asheninkata, iro kantacha jimatzimaitaaro jovatampatzikashireyetairi javentaamatsitantaara iriroriite? ³¹ Irooma aakaite icharinejanoyetari Israel-ni, te ankitsirinkaajatero añaayetero, okantavetaka apankiventavetakaro Ikantakaantaitane.”

³² ¿Opaitama kaari ikitsirinkantaro? Iroora kaari ikit-sirinkantaro tema inkinkishiretakovaitatyaaro ipankiventashivaitakari irirori. Te inkinkishiretakooajatero ikovakayiriri Pava itzimi javentaashiretari. Okempivaitakaro irantzivavaitakityaami mapiki. ³³ Ari oshiyavaitakaro okaratzi josankinayeetzitakari, kantatsiri:

Novakero mapi ikovaperoitane janta otzishiki Sion. Ovaryaanzi iroka mapi aririka irantzivayeetakyaaro.

Inkarate aventaashiretaiyaarine kempitakarori mapi, eerora jamenaashivaitaa apaata.

10 Iyekiite, nokoviri naaka iravisakoshireyetai nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite. Irootake namanantariri Pava. ² Niyoperotzi naaka itharomentaventashivaitatyaari Pava irikaite, jantashivaitaro te inkemathaperotzimaityaaro. ³ Tema te iriyotaiyeni ikovatzzi Pava irovatampatzikashiretairi, te inkempisantero, aña ikokovatashitaro intampatzikashiretantyaaro ipankiventashivaitari apaniro. ⁴ Tema iroñaaka Cristo jothotyaaakero irirori okantakota Ikantakaantaitane, iritakera tampatzikashiretakairiri ikaratzi aventaashireyetaanaariri.

⁵ Jiroka okaratzi josankinavetakari Moisés-ni okantakota jimonkarayeevetaro Ikantakaantaitane intampatzikashireyetaantyaarimi, ikantake:

Inkaraterika monkaratairone, iriitake ñeerone irañaashireyetai.

⁶ Tera omonkatziyaaro okantakota aventaashirenkantsi otzimi ovatampatzikashiretantatsiri. Tema te onkovaperotajaantya ipankiventashivaitatya irimonkarayeetero tsikarika ompaitya. ¿Kantatsima irikaite pankiventashivaitachari iriyaate inkiteki ishintsiventairi Cristo irovavisaakoshiretante? ⁷ ¿Kantatsima iriyaate irikaite sarinkaveniki iroviriintairi Cristo ikamavetapaintara? ⁸ Aña jiroka ikantayeetake:

Aritake piyoshiretakero ñaantsi, aritake piyothatakero eejatzi.

Okaratzi kantakotachari jaka “ñaantsi,” irootakera noñaaventapiintakemiri aventaashiretaarira Cristo. Jiroka okanta: ⁹ Aririka piñaanethataiyaaro pinkante, “Novinkatharite inatzi Jesús,” aririka paventaashiretanakyaari Pava iri oviriintairi ikamavetakara, aritakera pavisakoshiretai. ¹⁰ Tema aritakera paventaashiretaari iro kantakaantakerori irovatampatzikashireyetaantairi. Aritakera añaanethataaro iroka, iroora kantakaan-

terone irovavisaakoshireyetaantairi. ¹¹ Tema ari okantzi Osankinajanorentsi:

Inkarate aventaashiretaiyaarine, eerora jamenaashivaitaa.

¹² Onkantavetakya aakarika judío, aakarika griego-thatsiri, iriitakera Cristo Avinkathariteta maaroitani. Intzimerika ñañaatairine aritake ineshinonkaperotakeri. ¹³ Tema jiroka ikantaitake:

Intzimerika ñañaatairine Pinkathari, impairyagairi, aritake iravisakotai.

¹⁴ ¿Kantatsima iñaañaayeetairi Pava tera javentaashireyetaari? ¿Kantatsima iraventaashireyetaari Pava, tera inkemakotaiteri? ¿Kantatsima inkemakotaiteri, tera intzime kinkithatakantatsine? ¹⁵ ¿Kantatsima inkinkithatakotaiteri, tera intzime otyaantantatsine? Irootake josankinayeetantakarori, kantatsiri:

Oshekira inkameethatziitaitera amerone kameethari ñaantsi isaikantaitari kameetha!

¹⁶ Iro kantamaitacha, tera maaroitani inkempisan-taitero Kameethari Ñaantsi. Irootake ikantantakari Isaías-ni:

Pinkatharí, kempitaka te inkempisantaiteero nokinkithatziri.

¹⁷ Okovajaantatyaara iretaitavakyaaro inkemayee-tavakero iñaane Pava onantyaari iraventaashireyetaantyaari. ¹⁸ Nokantzi naaka, “¿Aritakema ikemayee-takero?” Aritakera, tema jiroka josankinayeetakeri kantatsiri:

Jiñaaventayeetakero nampitsiiteki,

Ikemayeetakero tsikarika isaikayeetake jaka kipatsiki-ka.

¹⁹ Napiitero nonkante, “Irikaite icharineyetakari Israel-ni, ¿Ikemathaperotakeroma?” Aña iriira Moisés-ni oñaarontakerori irosankinareki, ikantake:

Ari nonkantakaakyaaro pisamaneentyaari pashine-satzi atziriite kaari sheninkatavakaachaneri.

Osheki pinkisashireteri ikaratzi pipaiyetziri “masontzishireriite.”

²⁰ Irojatzzi ikantakeri Isaías-ni irirori:

Jiñaayetaana kaaryaajaini kovakovatenane.

Noñaakayetaari kaari amemenatenane.

²¹ Iro kantacha jiroka jiñaaventakeri Isaías-ni ikantakota Israel-mirinkaite, ikantake:

Novaankavakotapiintashivetakari, iro kanta-maitachari te inkempisantaiyenani, piyathari jinaiyak-eni.

Tzimayetatsi Israel-mirinkaite kitsirinkakerori

11 ¿Nokantatziima jimanintziri Pava irika Israel-mirinkaite jashiyetari? Tera ari nonkante! Tema naakatziitaka karatziriri Israel-mirinkaite, icharine Abraham-ni nonatzi, icharine nonatzi eejatzi Benjamín-ni. ² Tema te jimanintana Pava, iriitake iyoshiitakenari. Pinkinkishiretero Osankinajanorentsi, tsika jiñaaventakota Elías-ni jiñaañaatakoventziri isheninkapayeeni, ikantake:

³ Pinkatharí, jovamaayeetakeri kamantaneriite, Iporokayeetakero pomepirinimentotsi.

Naakatake kapatapainchari, ikovaitatzi eejatzi irova-maayeetena naaka.

⁴Jiroka ikantzi Pava jakanakeri:

Tera eeroka kapatapainchane. Aña nokempoyaaventataikeri pashine ikaratzi 7,000 shirampariite itzi-mayetzi kaari otyeerovashityaarine iriñaapinkathateri Baal.

⁵Arira okantakarori iroñaaka, tzimataitatsi kapicheeni nosheninka itzimi jiyoshiitakeri Pava irinেশি-nonkatyaari. ⁶Tera iro kantakaanterone ipankiventashivaitane okanta jineshinonkayetantaariri Pava, aña Pava neshinonkatashitaariri. Arira okantakotari neshinonkataantsi.

⁷Ari okantari, tera inkitsirinkero maaroitani Israel-mirinkaite okaratzi ikovavetaiyarini. Iro kantacha tzi-mayetatsi kitsirinkakerori, ari ikempiyetakari itzimi jiyoshiiyetakeri Pava. Iriima pashineete ikisoshiretakaayetakeri Pava. ⁸Irootakera josankinayeetantakarori iroka, kantatsiri:

Iri Pava kantakaarori jeempashireyeetantari.

Tzimavetacha irooki temaita iriñaantayete.

Tzimavetacha iyempita temaita inkemayete.

Irojatziki ikantzimaitaro iroñaaka.

⁹Jiroka josankinatakotakeri eejatzi David-ni, ikantake:

☐Onkamintha irayeetataiteri tsika joreyeetakeri!

☐Onkamintha irantzivatataitya!

☐Onkamintha irovasankitaayeetataiteri!

¹⁰☐Onkamintha irimavityaakitataite!

☐Onkamintha intsinkamitziyetataite!

Iravisakoshireyetai pashinesatzi atziri

¹¹Tema ikantai “Onkamintha irantzivatavakaayetya” nosheninkapayeeni, zirooma oshiyakaaventachari iraperoyeetairi? ☐Kaarira! Iroora oshiyakaaventachari ikenakaashiyetapaintarira, irovavisaakominthatairira Pava pashinesatzi atziriite, iroora jimantantakarori Pava iroka onkantya iriñaatyaariri nosheninkapayeeni irikaite, iro inkovantaperotaiyarini iriroriite iravisakoyetai. ¹²Tema ikenashivaiyetakara iroora kantakaantakerori jineshinonkayeetantaariri pashinesatzi atziri nampitarori maaroni kipatsi. Iroora kameethaperotataitaatsine aririka irapiyeetairo ineshinonkayee-tairi apaata nosheninkapayeeni.

¹³Iroñaaka nonkantemi eerokaite kaari nosheninkayeta. Naakatake jovayeetake notyaantajanorite nonkinkithatakaayetaimi eerokaite pikaratzi kaari nosheninkata pipashinesatzi. Shirethara nonkantaventapiintanakaaroo nantavaire. ¹⁴Iroora nokokovatataitzirira isamaneentayetaiyaami nosheninkapayeeni, ari onkantya iravisakoshireyetaiyaari tsikarika ikaratzi irirori. ¹⁵Tema jimanintaiyak-erira irirori Pava, iroora opoñaantataikari jariperoyetaari Pava maaroni osavisatzi. Irooma apaata aririka irariperoshireyetaiyaari Pava nosheninkapayeeni, onkempivaityaarora impiriintaatyeeemi ikamayevetaka. ¹⁶Intsityaa noshiyakaaventavakemiro: Tema okanta aparoni pathatsi, arira okantzitari eejatzi opitha. Jirokara oshiyakaaventachari: Tema iriyyevetaka

etayetakarori novaisatziite itasorentsishiretake, arira inkempitayetaiyaari apaata inkarate incharinetaiyaari. Inkempitaiyaaro eejatzi tsikarika okanta inchararitha, arira okantzitari eejatzi oteva.

¹⁷Jiroka oshiyakaaventari iroñaaka inchararitha, iri-iyetakera novaisatziite etayetakarori pairani. Oshiyakaaventachari oteva, iriyyetakera nosheninkapayeeni judío tzi-mayetaatsiri iroñaaka. Tema kempivaitaka inchekeyeetakeromi iroka oteva, onkantya oshookatevatantyaari pashine oteva jontsirekayeetakeri, kameetha onkantya oshooke okantakaarova oparitha. Ikaratzi oshiyakaaventziri oteva jontarekayeetakeri, iri-iyetakera atziriite kaari nosheninkata. ¹⁸Irootakera eero aritanta pasagaaventashivaitaiya. Pinkinkishiretero, eerokakatera oteva inchoato, eerokakatera añaakaayetzi oparitha. ¹⁹Kempitaka ari pakakemi eerokaite, pinkantaiyeni: “Aña ichekayeetakeri oteva okanta noshookatevatantyaari naaka.” ²⁰Ari okantavetari, iro kantamaitachari pinkinkishiretero kempivaitaka iriimi nosheninkapayeeni judío inchekeyeetakeromi okantakaantziro tera inkempisante. Irooma eerokaite kaari nosheninkata, eerokayetake impoyaatapaakarori okantakaantziro paventaashiretaa. Tera arite piriiperovaitashitya, aña piñaapinkathateri Pava. ²¹Tema Pava iri chekakerori etayetarori oteva, paa-maventyara jimataimikari eejatzi eerokaite. ²²Ari piñi-iro katsima jinatziki Pava, iro kantacha neshinonkateri jinatziki eejatzi. Ikaratzi antzivashireyetainchari jiñaayetakero ovana ikatsimatzi Pava. Irooma eerokaite, ari piñaapiintatyeeero irineshinonkayetemi eekerorika poisokerotatyeeeri Pava. Irooma eerorika poisokerotari, ari inkempitakaantakeri oteva ichekayeeetakeri. ²³Ikaratzi ichekatevayeetakeri pairani, aritake irontsirekayeetairi eejatzi, aririka irovashaantairo ithainkavaitziri Pava. Tema Pava kantatsi irimatero. ²⁴Eerokaitera kempitakarori oteva pankirentsiniro jontarekayeetakeri pankirentsiperoriki. Oshekira ariperotataite iroorika irontsirekayeetai otevaperoori oponkitzijanoriki iroori.

Impiyashiretakaitairi Israel-mirinkaite

²⁵Iyekite, nokovi piyotero kaari ikemathayeetzi pairani onkarate iranteri Pava. Eero pikinkishirevaitashita aritakera piyotakero maaroni. Añaayetakero iroñaaka irikaite nosheninka Israel-mirinkaite, tzi-matsira kisoshiretakaayetakariri. Iro kantacha, onapaintatziira iroka irojatziki irimonkaratantakyaari inkarate avisakoshireyetaatsineri kaari nosheninkata. ²⁶Impoña, iravisakoshireyetai eejatzi Israel-mirinkaite. Arira okanta josankinatakoyeetakeri, kantatsiri: Arira impoñeeya Sion-ki tsiparyaaakovanterini, Iriira kantakaiyarone irovashaantantyaarori ichari-neete Jacob ithainkatasorentsivaitzi.

²⁷Ari onkantya othotyantyaari okaratzi antzimoto-tavakaantsi,

Naakatakeri aperotaironeri iyaariperonka.

† Naaventakotachari jaka pankirentsi ashitarori oparitha, ashitarori oteva, irootakera ikantayeetzitari “Olivos.”

²⁸ Tema irikaite nosheninka judío jimanintakero Kameethari Naantsi, ikempitakaantari iroñaaka Pava iri iisaneentane, ari okanta ineshinonkayetantaamiri Pava eerokaite. Iro kantacha Pava jiyoshiitzitakityaari nosheninkapayeeni, eekerora iriyaatatye iretakoyetyaari, ari onkantya iriñaantyaarori tsika okanta ishinetakeneriri etayetanakarori novaisatziite. ²⁹ Tema aririka inkaimashiretante Pava, jineshinonkayetantzi. Eerora jovashaantziro. ³⁰ Pipiyathayetzitakarira pairani eerokaite Pava. Ipoñaanaka nosheninkapayeeni ipiyathanakari, iroora opoñaantataikari jineshinonkayetaami eerokaite. ³¹ Irikaite piyathavaivetachari iroñaaka, aritake iriñaayetairo apaata ineshinonkayee-tairi ikempitaayeezimira eerokaite iroñaaka. ³² Arira okantakari, joñaakantakero Pava maaroitentira apiyathavaiyetaka, arira ikenakaakerori joñaakantantaa-arori ovana jineshinonkayetataikai maaroitenti.

³³ Ovana nopampoyataikeri Pava jiyotanetzitaitaika, ikemathatziro maaroni. Tekatsira iyoperoterone irantayeteri irirori, tsikarika inkantayetero. ³⁴ Jiroka josankinatakoyeetakeriri, ikantaitake:

¿Tzimatsima iyotzirori ikinkishiretari Pinkathari?

¿Tzimatsima impaitya materone inkaminayeri?

³⁵ ¿Tzimatsima impaitya omapokakerine impanakerimi irirori, aña iriitataikera etakarori ipayetantataike?

³⁶ Iriitakera Pava kantakaantarori otzimayetantari tsikarika opaiyetari, iriitakera poñaakaantayetarori, iriitake ashitarori. Arira irashi irovaitaateeroni iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

Onkarate irantayeteri kempisantzinkariite

12 Iyekiite, aritakera jineshinonkatakami Pava, nokovakotzimi pishineventaiyaari eeroka, pinkempitaiyaarimi ikantara piratsi ipometayeetziniriri. Tera poshiyakotajaantyaari piratsi, aña pañaapiintayetai eerokaite pintasorentsishireyetai, irootakera onimotziriri Pava. Tema arira okantataitara ikoviri Pava añaapinkathayetairi. ² Eero pikempitakovaitashitari osavisatziite. Aña iri Pava pishinete irovakerashiretakaimi. Ari onkantya piyotantaiyaarori ikovakayimiri, kameethatzimotziriri, onimotziriri, othotyaanetachari okameethatzi.

³ Iriira Pava neshinonkataanari naaka okanta niyotaaayetantaamiri, irootakera nokantantamiri: Eero pikempitakaantashivaita eerokatake iriiperori. Aña pinkinkishiretakotya kameetha eeroka. Ari onkantya pimatantyaarori ikovakayimiri Pava eekero piyaatatye pavantaanakyaari. ⁴ Pinkinkishiretakotero tsika antayetara avathaki. Tema tsikara akantavathayetara, iroora antakaayetarori opaiyetarika. ¹⁵ Aakayetakera joshiyakaaventayeetzi aventaashiretarira Cristo. Akempivaiyetaa aakami ivatha Cristo. Okantavetaka anashitaiyavetaka aparopayeeni, iro kantacha aparoni akantaa, kempivaitaka ovithaavakaayetaatyaami.

† Okempitayta okitsi irootake jamenayeetantari, irooma kempitantsi irootake ikemayeetantari, irooma paantentsi irootake jovayee-tantari, irooma akotsi irootake joirikayeetantari, irooma kitzitsi irootake janiiyee-tantari.

⁶ Maaroni aakaite itasonkaventayeetakai onkantya amonkaratantyaarori antayetairi. Tzimatsirika aparoni kamantantanneritanaatsiri, irantayetero ikovakairiri Pava, eekerora iraventaaperotanakityeeyaari. ⁷ Tzimatsirika aparoni ampitakotantanaatsiri, irimonkarayero irirori. Tzimatsirika aparoni iyotaanetantanaatsiri, irimonkarayero irirori. ⁸ Tzimatsirika aparoni minthatanetakaantachari, irimonkarayero irirori. Tzimatsirika aparoni pashitantanetachari, ipantaperotai osheki. Tzimatsirika aparoni jevatakaantanaatsiri, irishirethaventyaaro irantavaire. Tzimatsirika aparoni neshinonkatantanaatsiri, kimoshirera inkantya imonkarayetairo.

⁹ Ontzimatyete petakotantaiya kameetha, eero pama-menavaita. Samaneenta povairo kaariperori, irooma kameethari kiso povanairo. ¹⁰ Pinkamaityaaro petakoyetantya, pinkempitakaantero petakotyaarimi pirentzi okarikiini. Piñaapinkathayeteri pashine.

¹¹ Shiretha pinkantayetya, eero piperavaita pantavaitaineri Avinkatharite. ¹² Kimoshire pinkantya poyakoneenteri Cristo. Amavevaitane pinkantayetya aririka piñaayetero pomerentsizimotyaaamine. Piñaañaatapiintai. ¹³ Ontzimatyete pimpashiyetaiyaari okovityiimovaitari itasorentsitakaitairi. Poimaantapiintayetai pipankoki.

¹⁴ Pamanakoyetairo ovatsinaavaitzimiri onkantya ineshinonkayeetantaiyaariri irirori. Eero pipiyatari. ¹⁵ Pintsipatyaari pinkimoshirete ikaratzi kimoshirevaitatsiri. Pintsipatyaari piraavaitya ikaratzi iravavaitachari. ¹⁶ Aapatziya pinkantavakaayetaiya. Eero pimanintantavaitzi, aña ontzimatyete pintsipayetyaari kovityaavaitatsiri. Eero pikempitakaantashivaita iyotaneri pinatzi. ¹⁷ Tzimatsirika aparoni ovaariperovaitemiri, eero pipiyatari. Poñaakantero eeroka tampatzikatzimoterine atzirite. ¹⁸ Pinkyaaryoventapiintairo pisaikayetan-taiyaari kameethaini. ¹⁹ Netakotané, eero pipiyakoventashivaita eeroka, aña pashitakaiyaari Pava iri piyakoventyaamineri. Tema jiroka josankinayeetakeri, ikantaitake:

Ikantzi Avinkatharite:

Naakatakera ovasankitaantatsine,

Naakatakera piyakoventantachaneri.

²⁰ Aririka intasheneente piisaneentane, pimperi irovarite. Aririka irimireneente, pimperi imire. Aririka pimatayetanairo iroka, oshekira impashiventanakya irika iriñaakerorika pantakeri. ^{††21} Paamaventyaara oitsinampaimikari kaariperonkantsi. Aña iro aritatsi pimatapiintanairo kameethari onkantya pinkitsirinkantyaarori kaariperori.

13 Ontzimatyete pinkempisantayetairi eerokaite pinkathariventzimiri pinampiki. Tera impinkatharentsivaitashitya irirori, aña Pava kantakaarori okanta ipinkatharentsitantari. ² Intzimerika aparoni kovatsineri irimaimanevaiteri pinkatharentsi, okempivaitakarora iriimi Pava imaimanevaitake, irootakera irovasankitaantaityaari. ³ Ikaratzi antayetzirori

†† Kantakotachari jaka "oshekira impashiventanakya" iroora oshiyarori ikantaitzi eejatzi "povaampateneri iitoki osheki paampari."

kameethari, tekatsira ompaitya intharovakaan-tavaityaariri pinkatharentsi. Iriima antayetzirori kaariperori, iriira tharovakaavaityaarine. Ari okantari, pantzirorika eeroka kameethari, eero pi-tharovakaavaitashitari pinkatharentsi, aña iriitajaan-take tharomentaiyaamine. ⁴ Tema iri Pava kantakaarori ipinkathariventantari irikaite onkantya inkempoyaaventantyaamiri. Aririka pantero eeroka kaariperori, ontzimatyepinharove, tema te amenaashivaita otzimimoyetziri irosataamento. Tema iri-itakera Pava kantakaarori ipinkathariyantantari irikaite, irijatzira Pava kantakaiyaarone irovasanki-taakaantyaariri kaariperoshireriite. ⁵ Irootake pinkempisantantyaariri irikaite. Iro kantacha tera intaani pintharovakaiyaari jimashirenkata. Aña irootataike tampatzikatatsiri pimayetairo iroka. ⁶ Irootakera pimpinatantyaariri ikovakoyetzimiri jevaventzimiri pinampiki, iro iriñaantyaariri irirori, tema jimonkaratziiro ikoviri Pava. ⁷ Ontzimatyepimpinayetairi maaroiteni pinkatharijanorensi, eejatzi ikaratzi kempoyaaventantatsiri nampitsi. Ontzimatyepinkempisantayeteri, ñaapinkatha poveri.

⁸ Eero piñaashintsiventavaitaro pireevetante, aña piñaashintsiventaiyaaro petakotavakaayetaiya. Tema itzimirika etakotantachari, imonkaratziiro Ikan-takaan-taitane. ⁹ Jiroka josankinayeetakeri Ikantakaan-taitane, kantatsiri:

Eero pimayempitzi. Eero povantzi. Eero pikoshitzi. Eero pithaiyakotanta. Eero pineveshivaitaneta. Tzimayetsira eejatzi osheki pashine ikantakaan-taitakeri. Iro kantamaitachari jirokara irooperotajaan-tatsiri ikantakaan-taitakeri, kantatsiri:

Petakotaiyaari pisheninka pinkempitakaantyaari petakotapiinta eerokara.

¹⁰ Opoñaantari irooperotajaan-tzi iroka ikantakaan-taitane, irootakera apatotzirori maaroni ikantakaan-tayee-takeri. Tema itzimirika etakotaariri isheninka, tera irovaariperovaitairi.

¹¹ Ontzimatyera amatapiintairo iroka, tema irootaat-si avisakoshireyetai. Okempivaitakarora iroñaaka amaayetyeemi, iro kantacha ontzimatyepinkakiyetai.

¹² Tema irootaintsi onthonkaiya tsirenikiri, iro onkitainkatai. Irootake ovashaantantyaarori antayetziro kaariperori, okaratzi jantapiintayetziri tsireniriki. Aña iro aritatsi ankempitakaantairo ankithaatakotaty-eeyaaromi ampiyakoventantyaari, ¹³ onkantya antayetantyaarori kameethari okaratzi jantayetapiintaitziri okitainkatzi. Ari onkantya eero aniyavaitanta, eero ashinkivaitanta, eero amayempivaitanta, eero antantayetarokamaaroyetatsiri, eero amaimanevaitavakaanta, eero asamavakaantavaita.

¹⁴ Poshiyakotaiyaari Avinkatharite Jesucristo, pinkempitakaan-teriri iriimi pinkithaatakotaiya. Eero pantashivaitaro okaratzi pinevetashivaitari.

Eentashiretaneri

14 Ontzimatyepaakameethayetairi eentashireyetsiri. Eerora pamamenavaitaro iroka

onkantya piñaanaminthatashivaitantyaariri. ² Okempitatty, tzimayetsi kempisantzinkari kinkishiretachari kantatsi irovayetyaaro tsikarika opaiyetairika. Iro kantacha tzimatsi pashine eentashireri, intaani jovayetaropankirentsi. ³ Irika kempisantzinkari ovayetarori tsikarika opaiyetairika, eero imanintavaitziri pashine kaari ovayetyaarone. Ari inkempitzityaari kaari ovayetyaarone eero imanintziri pashine ovayetarori, tema Pava te irimaninteri irirori. ⁴ ¿Kantatsima inkisathayeeteri nampirentsinentsi? Eerora, tema iri kisathatajaanterine itzimi onampitariri, irijatzitharomentyaarine. Ari okantari, tema Pava iri onampiyetariri maaroiteni ovayetarori tsikarika opaiyetairika, irijatzitharomentyaarine.

⁵ Jiroka oshiyarori, tzimayetsi kempisantzinkari omairentantari kitaite. Tzimayetsi pashine kaari ompashinetzimoteri kitaite. Ontzimatyepinkishiretakoyetaiya maaroni, te arite irotzitzikayeteri pashine opaitarika ikinkishiretari. ⁶ Itzimi ñaapinkathatziirori aparoni kitaite, iriitajaan-takera Avinkatharite iñaapinkathatzi. Ari okempitzitari eejatzi, itzimirika ovayetarori maaroni tsikarika opaiyetairika, iri Avinkatharite iñaapinkathatzi jovayetarori, tema ipaasonketapiintatziiri. Ari ikempitari itzimi pinkayetzirori ovaritentsi, iri Avinkatharite iñaapinkathatzitaka ipaasonketapiintzirira. ⁷ Tera añaaminthavaitashitya aakaite, tera ankamaminthavaitashitya eejatzi.

⁸ Eenirora añaayetzi, iriitakera Avinkatharite aña-imoyetairi. Aririka ankamake, iriitakera eejatzi Avinkatharite ankamimote. Arira okantari, iriitake Avinkatharite ashitapiintairi eenirora añaayetzi, ari okempitzitari eejatzi aririka ankamayetake. ⁹ Tema irootake itzimajaan-takari Cristo, ikamimotantake, ari okanta jashitapiintantairi eenirora añaayetzi, aririka ankamayetake eejatzi.

¹⁰ ¿Opaitama pikishimatantariri pisheninka? ¿Opaitama pimanintantariri eeroka? Aña iriira Cristo intzime amenakoyetantaatsine maaroni apaata. ¹¹ Tema iro josankinatakoyee-takeri, kantatsiri:

Jiroka ikantakeri Avinkatharite: "Maaroitenira iroty-eerovayeetai iñaapinkathayeetaina. Omaperora."

Aritakera intharomentayetairi maaroiteni Pava.

¹² Aripaitera ankinkithatakotaiyaari maaroiteni aakaite janta Pavaki.

¹³ Irootake ovashaantantyaarori akishimatavakaayeta. Aña ontzimatyepinkantashireyete: "Eero nokantzimoneentakaavaitari pashine 'nirentzitari,' notzikashirevaitzirikari." ¹⁴ Niyotzi naaka tera inthañapithatantyaaro Pava ovayetyaaro opaiyetairika. Iro kantacha, tzimatsirika kinkishirevaitachane aritatsi impinkavaitayeete, irimatero impinkavaite irirori.

¹⁵ Aririka poñaakyaari pashine kempisantzinkari povayetyaaro otzimi ipinkiri irirori, tera petakoshiretyaari. ¿Aritatsima pinkantzimoneentakaiyaari pashine okantakaan-tziro povamatsitaro ovaritentsi? ¿Pikovatziima povaariperoshiretairi irika? Irijatzira irika kempisantaneri, ikamimentakeri Cristo eejatzi. ¹⁶ Arira okantari, te arite poñaakayeteri po-

vayetari pikinkishiretari eeroka kameethari onatzi, impoña inkantayetemi: "Jantakero irika kaariperori."¹⁷ Aakaite akarayetzi ipinkathariventayetai Pava, te iro kovaperotajaantachane okarlatzi avayetari, okarlatzi amireyetari eejlatzi. Aña iro kovaperotataitachari antampatzikashireyetai, asaikayetai kameetha, anki-moshireyetai, tema iriitake kantakaantakerori Tasorentsinkantsi.¹⁸ Itzimirika matanairori iroka jantavaitaineri Cristo, aritake irinimotakaakeri Pava, ari inkempitayeriri eejlatzi atziriite ari irakameethatakeri.¹⁹ Ari okantari, ontzimaty e pantapiintayetairo kantakaantzirori isaikantayeetari kameetha, kantakaanterone intharomentashiretavakaantayeetyaari.²⁰ Aririka pinkokovavaite povayetyaaro opaiyetarika, paa-maventya paparatzirokari okarlatzi jimonkaratakeneriri Pava pashineete kempisantzinkari. Tema te onthañantsitya ovayetari. Iro kantacha itzimirika ovayetarori opaiyetarika impoña inkantzimoneentakaakyaari pashine, jantakero kaariperori irika.²¹ Tera apantyaaro pinkantzimoneentakaavaityaari "pirentzitari," okantakaantziro povayetari vathatsi, pimireyetero kachori, pantayetziro opaiyetarika.²² Iroora apantaperotarori piyotakoshiretairi eeroka, intaanira Pava iyotakotaimirone iroka. Intzimerika kaari eentashireventavaitairone iroka, aritakera irimatairo inkimoshireyetai.²³ Iro kantacha itzimirika eentashirevaitatsine, aririka irovakyaaro opaiyetarika, ari onkempitzimotaiyaari jantakero kaariperori. Tema tera irantairo okarlatzi jiyotakoshirevetaari, kaariperora onake iroka.

15 Aakaite kempisantzinkari aavyaashireriite, ontzimaty e antsinampashiretzimoyetairi eentashireyetsiri, tera intaani antayetero okarlatzi onimoyeterine asheninka, onkarate minthashiretakaiyaarine irantayetairo kameethari.² Irootakera jantakeri Cristo, te inkovakovatero otzimi onimoterine apaniro irirori. Tema josankinayeetakero, kantatsiri: Ikarlatzi kaviyavaitemiri eeroka, irijatzira kaviyitakarnari naaka.

⁴ Tema maaroite osankinatakotainchari pairani, kempitakarori iroka, josankinayeetakero iriyotaayeetairo. Ari okanta iroka Osankinajanorentsi, iro kantakaarori añaaantarori atsinampashirevaitzi, iro tharomentashiretakairi oyaakoneentantari.⁵ Iriitajaantake Pava kantakaarori añaaantarori atsinampashirevaitzi, irijlatzi tharomentashiretakaineri. Osheki nokovakotapiintakeri inkantakaiyaaro onkantya paakameethatavakaantyaari, maaroitene pinkempitakotaiyaari ikantara Cristo Jesús.⁶ Onkempivaityaaro arimi pintsipatavakaiya maaroitene eerokaite pimpanthaaventereri Pava, itzimi ashitariri Avinkatharite Jesucristo.

Ikinkithayeetaineri Kameethari Ñaantsi kaari judío-tatsine

⁷ Tema osheki jaakameethayetai Cristo aakaite, eejlatzi pinkempitaiya eerokaite, paakameethayetairi

pashine atziri, tema ari onkantya iriñaapinkathayee-tantyaariri Pava.⁸ Irootake nokantapiintakeri: Iri Cristo jotyaantaitakeri irantavaiventereri nosheninkapayeeni judío. Iro jimatantakarori iroka onkantya iriñaantayeetyaaro omaperotatya okarlatzi ishinetakeriri Pava pairani avaisatziite.⁹ Irojatzira jantakeneriri ikarlatzi kaari nosheninkata, ari okanta jiñaapinkathayetantairiri iriroriite, jineshinonkayetairi Pava. Jiroka josankinayeetakeri, kantatsiri:

Notharomentaventaime janta isaikayetzi kaari nosheninka.

Nompaiyyaayetaime nompanthaaventaimeira.

¹⁰ Jiroka ikantzitaitakari eejlatzi:

Pashinesatziite, pintharomentaina eerokaite pintsipayetaiyaari jashiyetaari Pava.

¹¹ Ikantaitake eejlatzi:

Pashinesatziite, pintharomentaiyaari Avinkatharite.

¶Maaroitene atziriite pintharomentaiyaari!

¹² Ipoña ikantake eejlatzi Isaias-ni:

Ari intzimake incharinentyaari Isai.

Iriitake pinkathariventairine pashinesatzi atziriite.

Iriitakera iroyaakoneentairi kaari asheninkata.

¹³ ¶Iri Pava tharomentakaiyaamine, iri kameetha saikakaayetemine pikempisantairira! Tema iri kantakaiyaarone oyaakoneentantyaariri. ¶Iri Tasorentsinkantsi kantakaiyaamirone onkantya poy-aakoperotantyaariri!

¹⁴ Iyekiite. Niyotzi naaka omapero pineshinonkayetavaka eerokaite, iyotaneperori pinayetzi, pimatakero piyotaavakaayetaka.¹⁵ Iro kantacha, nosankinatziimiro iroka noshintsithatziimiro onkantya eero pipeyakotantaro. Tema ikaminthaayeperotaimira Pava,

¹⁶ jotyaantaana noñaaventaineri Jesucristo ikarlatzi kaari nosheninkayeta. Nokinkithatainerira Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava, okempivaitaaro naakami omperatasorentsitaari. Iriima kaari nosheninkata, iriyyetakera kempivaitakarorimi jashitakaayetariri Pava, namayetainerira Pava iroora ookimotaariri. Iriitakera Tasorentsinkantsi materone irovatampatzikashireyetairi.¹⁷ Okarlatzi jantakaanari Cristo Jesús, kantavetachara nonkantakaaperoventyaaroni naaka, noñaaventero okarlatzi nantavaitaineri Pava.

¹⁸ Iro kantamaitacha, intaani noñaaventairo okarlatzi jimatakayetakenari irirori Cristo. Tema noñaayetakeri kaari nosheninkata ikempisantayetairo okarlatzi noñaaventayetakeneriri, okarlatzi nantavaitzimotakeri.

¹⁹ Iri Tasorentsinkantsi pakenarori shintsinkantsi okanta notasonkaventantakari, iro nomayetantakarori kaari iñaapiintayeetzi pairani. Ari okanta nomatantakarori nokinkithatairo Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Cristo netanakaro Jerusalén-ki, ipoña noke-nayetanake irojlatzi Ilírico-ki.²⁰ Ari okanta nokovantakari noñaaventero Kameethari Ñaantsi janta tsika te inkemakoyeetero ivairo Cristo. Tera intaani nonkove niyaatero tsika janta jimayeetakero ikinkithatakantaitzi.²¹ Tema jiroka josankinayeetakeri, ikantaitake:

† Iri ikantakoyetzi jaka "judío-payeeni" itzimi ipaiyeetzi "tomeshitaari."

Ari iriñeeri nampiyetarori janta tsika te iriñaaventai-teri irika.

Ikaratzi kaari kemakoyeterine, ari inkemathatakotairi.

Ikovake Pablo iriyaatero Roma-ki

²² Irootake kaari okantanta niyaate pisaikaiyini eerokaite, okantavetaka osheki nokovapiintavetaka. ²³ Iro kantacha iroñaaka aritake nomatakero, tema tekatsi nantayetanairi jaka nampitsiiteki, aritake oshekitaake osarentsi nokovapiintavetara nareetyaamimi. ²⁴ Aririka niyaaminthatakeri España-ki, arira nokoviri nareetanakyaamiri pinampiki. Aririka nosaikimovaitanakemi janta, nokovi pampitakotena potyaantena España-ki. ²⁵ Iro kantacha, netapaintyaaro niyaate Jerusalén-ki nampitakoyeteri janta itasorentsitaakaitaire. ²⁶ Tema irikaite Macedonia-satzi, ipoña Acaya-satzi, jotyaantaiyakena iriroriite kireeki onkantya nompantyaariri kempisantzinkariite ashinonkainkari nampiyetarori janta Jerusalén-ki. ²⁷ Iriiyetakera kovashiyetaincha impashitantayetya, tekatsira shintsiventerine. Okempivaitakaro irikaite impinakoventatyeeyaami ikempisantakaakeri irika kaari isheninkata. ²⁸ Aririka nomonkaratakero nompayetakeri Jerusalén-satzi ikaratzi jotyaantayeetakeneriri, aripaitera navisanakeri pinampiyetarora eerokaite niyaatera janta España-ki. ²⁹ Niyotzi iri Cristo tasonkaventatziitaineri aririka nareetakyaami janta.

³⁰ Iyekiite, nokovakotzimi piñaañaatakoyetapiintena eerokaite, pinkempitakotyaanaro tsika nokantapiintziro naaka. Iro nokovakotzimiri, niyotzira piñaapinkathatziiri eerokaite Avinkatharite Jesucristo, iri Tasorentsinkantsi kantakaamirori petakotantakanari. ³¹ Pamanakotena eero jaakaantantana thainkashireri nampiyetarori Judea-ki. Pamanakoyetena onkantya iravakoyeetantyaanarori kameethaini ipakaantayeetziiri itasorentsitaakaitane Jerusalén-satzi, iro onimoyetantyaariri iriroriite. ³² Ari onkantya nonkimoshiretantyaari niyaatera pisaikaiyini eerokaite, irirorika Pava kovakaakenarone. Arira nomakoryi-imoavaitaiyemine eerokaite. ³³ Onkamintha iri Pava tsi-pashiretyaamine, iri kameetha saikakaayetemine! Ari onkantyaari.

Jovethayeetari atziriite

16 Iroora Febe aanakerone iroka osankinarentsi. Iro nokempitakaantaa iroomi notsiro. Osheki antavaitake iroori japatotapiintayeetaka janta Cencia-ki. ² Paakameethatavakero iroori, irootake jashitaari eejatzi Avinkatharite, aritzi paakameethatero pikempitapiintziiri paakameethatziiri pashine itasorentsitaakaitairi. Pampitakoyetero ompaityaarika onkovityaayete. Tema osheki ampitakoyetake iroori. Ari okempitakenari naaka eejatzi osheki ampitakoyetakena.

³ Povethatyaanaro Priscila ipoña Aquila. Irooyetake tsipayetakanari nantavaitziniri Cristo Jesús, ⁴ irootake shineventakanari ovavisaakotakena. Osheki nopaa-

soonketakero irokaite, ari ikempitaayetakero pashinesatzi kaari nosheninkayeta ikaratzi apatoyetapiintachari pashineki nampitsi. ⁵ Povethatyaanari eejatzi ikaratzi apatoyetapiintachari opankoki. Povethatyaanari eejatzi netakotane Epeneto, tema iri etanakarori nokempisantakairi Cristo janta Acaya-ki.

⁶ Povethatyaanaro María, otzimi antavaiventakemiri osheki eerokaite. ⁷ Povethatyaanari Andrónico, ipoña Junias nosheninkapayeeni jinatzi, iri tsipayetakanari jashitakoyeetana. Iriiyetake etakoro ikempisantzitaka tekeramintha naaka, irijatzi jiñaapinkathayetakeri otyaantajanoriite. ⁸ Povethatyaanari netakotane Amplias, itzimi jashitaari Avinkatharite. ⁹ Povethatyaanari Urbano, itzimi karatapiintakenari nantavaitziniri Cristo Jesús. Povethatyaanari netakotane Estaquis.

¹⁰ Povethatyaanari Apeles, itzimi jaakameethatakeri Cristo. Povethatyaanari maaroiteni itzimi saikavankotziiri Aristóbulo. ¹¹ Povethatyaanari nosheninka Herodión. Povethatyaanari saikavankotziiri Narciso, ikaratzi inampishiretantaari Avinkatharite.

¹² Povethatyaanaro Trifena, oפוña Trifosa. Irootake tsipatakanari nantavaitziniri Avinkatharite. Povethatyaanaro netakotane Pérsida. Irojatz notsipatakari nantavaitziniri Avinkatharite. ¹³ Povethatyaanari Rufo, itzimi jiyoshiitairi Avinkatharite. Povethatyaanaro eejatzi iriniro, otzimi nokempitakaantari naaka iroomi noniro.

¹⁴ Povethatyaanari Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, ipoña ikaratapiintayetziri iriroriite, itzimi apaiyetziri iyekiite. ¹⁵ Povethatyaanari Filólogo, Julia, Nereo ipoña iritsiro, Olimpas, ipoña maaroiteni ikaratzi tsipayetariri iriroriite apaiyetziri itasorentsitaakaitane. ¹⁶ Etakora pinkantya povethatavakaanaiya. Jovethayetami eerokaite maaroiteni itzimi apatoventapiintakariri Cristo jaka.

¹⁷ Iyekiite, jiroka nokovakotzimiri: Paamaventyaari ñaanaminthatavakaachari itzimi otzitzikamentavakaarori jiyotaayeetakemiri pairani. Eerora pikempiyetari eerokaite. ¹⁸ Aña okempivaitakaro atziritanakityeemi "Inevvaitashitane," iro omperatanakyaarinemi. Tema kaarira Avinkatharite Jesucristo omperayetanaiyaarine. Iriiyetakera nintathayetashitariri eentashireriite jamatavivaitziriira.

¹⁹ Nokemake naakaite kameetha pikantaiyani eerokaite, te pipiyathavaita, irootake oimoshirenkakenari. Nokovi naaka pinkameethashireperote, onkempivaityaaromi te piyoyetaajateromi okantakota kaariperori. ²⁰ Iriira Pava saikakaayetaimineri kameetha, irootaintsira inkantakaiyaaro pinkitsirinkantyaariri Satanás, onkempivaityaaro povichoryaatyeerimi paatzikakeri. Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo!

²¹ Jovethatami Timoteo, itzimi tsipatanari nantavaitzi, eejatzi nosheninkapayeeni Lucio, Jasón, ipoña Sosípatar.

²² Naakatakera Tercio itzimi osankinayetziniriri Pablo. Naakataake eejatzi ovethatami, naaka jashitayeta eejatzi Avinkatharite.

²³ Jovethatami Gayo. Arira nosaikiri iroñaaka ipankoki. Jovethayetami eejatzi ikaratzi nampiyetarori jaka. Jovethatami Erasto, itzimi oviriri kireeki ashitari nampitsi. Jovethatami eejatzi Cuarto, itzimi apaiyetairi iyeki.

²⁴ Onkamintha ineshinonkayetaimi maaroiteni Avinkatharite Jesucristo! Ari onkantyaari.

Ovekaraantaro tharomentaantsi

²⁵ Thame antharomentaiyaari iroñaaka matzirori inkempoyaaventayetakemi, ari onkantya pinkyaary-

oventapiintantyaarori Kameethari Ñaantsi okaratzi ñaaventakotziriri Jesucristo, tsika otzimi kaari ikemath-atapiintayeevetaka pairani. ²⁶ Iro kantacha, joñaakay-eetantaa iroñaaka jiyotaantayeetakera maaroiteni nampitsiki, onkantya inkempisantayeetantyaari eejatzi janta. Irootajaantakera josankinatakaayetakeriri kamantantaneeriite irika Pava, Kañaaneri. ²⁷ Thame antharomentaiyaari apanirotatsiri Pava, Iyotaneri. Tema iriira Jesucristo kantakaiyaarone ankantaitantyaarori antharomentaiyaari. Ari onkantyaari!

1 CORINTO-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naakara Pablo otyaantzimorori iroka osankinar-entsi. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema iri Pava kovakaakenarori, ikaimashiretakena. Ari notsi-patakari Sóstenes nosankinatzi-miro. Iriitake nokempitakaantairi iyeki. ² Eerokara nosankinayetzini pikaratzi papatoventaari Pava janta Corinto-ki, pikaratzi jovatampatzikashireyetaimi Cristo Jesús. Iriira kaimashireyetaimi pitasorentsishireyetaantairi, pikempitaari pashineete nampiyetarori tsikarika janta, pairyaapiintayetairiri Avinkatharite Jesucristo, tema irijatzi Pinkathariventairi eejatzi irirori. ³ Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Ipaasonketakaitziri Pablo itasonkaventantaitzi

⁴ Nopaasonketapiintzirira naaka Pava, tema iniroite ikaminthaayetaimi, itsipashiretakagaamiri Cristo. ⁵ Iri-jatzi kantakaarori piñaaventapiintantaariri, okanta piyotakoperotantaariri eejatzi. ⁶ Irootakera poisokeroyetarori okaratzi netakari noñaaventakemiri Cristo. ⁷ Pikantakara poyaaventari impiye Avinkatharite Jesucristo, tekatsi kovityiimotemine itasonkaventzimira onkantya pantavaitantyaaniriri irirori. ⁸ Iriira kantakaiyaarone pinkyaaryoventantyaariri iro-jatzi impiyantakyaari, ari onkantya eero otzimanta ompaitya iriyakoventapaimiri irirori. ⁹ Oisokero jovimi Pava, iriitake kaimashireyetaimi okanta paapatziyantaaariri Itomi, Avinkatharitera Jesucristo.

¿Itsiparyaaytaamaranki irirori Cristo?

¹⁰ Iyekiite, noshintsithatemi nompairyeeeri Avinkatharite Jesucristo. Nokovakotzimi paapatziyavakaayetaiya, onkempivaityaaro aparonimi onkantyaami pikinkishiretaneete, eero pikantavakaamentavaitaro ompaiyetaarika. ¹¹ Tema nokemakeri isheninkamirinkaite Cloé ikantapaakena te paapatziyavakaa kameetha. ¹² Tzimatsi pitsipayetari janta kantatsiri: "Nokempisantziri naaka Pablo." Pashine kantayetatsi: "Iri nokempisantsi naaka Apolos." Pashine kantatsi: "Iri nokempisantsi naaka Pedro." Tzimatsi pashine kantayetanaantsiri: "Nokempisantsiri naaka Cristo." ¹³ ¿Itsiparyaaytaamaranki irirori Cristo? ¿Naakatakema paikakotzimentakamiri? Tema poviinkaayetakaranki eerokaite, ¿Naakama ipairyeeetake, inkantaite: "Poviinkatzimentaari Pablo?" ¹⁴ Iroora

nopaasonketantariri Pava okamintha te naaka oviinkaayetemine. Intaani noviinkaamatsitakeriranki Crispo, itsipatakari Gayo. ¹⁵ Iroora eero itzimanta janta kantashivaitachaneri iroñaaka: "Noviinkatzimentakari Pablo." ¹⁶ ¡Jaa! Irijatzira noviinkaatzitakariranki Estéfanos, notsipataakeri isheninkamirinkaite. Tera nonkinkishiretero tzimatsirika pashine noviinkaatakeri janta. ¹⁷ Tera iro irotyaantantyaanari Cristo noviinkaante, añña jotyaaantakena nonkamantantairo Kameethari Ñaantsi. Tera nonkempitakotapaakyaari iyotaneri noñaaventayetzirora. Tema te nonkove ame-naashivaityaaro irooperotataitzira ipaikakoyeetakeri Cristo.

Iri Cristo, ishintsinka Pava, iriyotane eejatzi

¹⁸ Tema aririka ankinkithatakavaityaari kaari oshiretachane tsika ikanta ipaikakoitakeri Cristo, ikempitakaantai masontzishireri anatyeeemi. Irooma aakaite avisakoshiretaari anai, ayoyetai omaperotatya joñaakantakero ishintsinka. ¹⁹ Tema josankinatakoyeetzitakari kaari oshiretachane, ikantaitake:

Naapithateri iriyotane ikaratzi iyotanevetachari.

Nompeyapithateri ikinkishiretane ikaratzi kinkishiryaaavetachari.

²⁰ ¿Tsikama inkantaiyaarika iyotaneri? ¿Tsikama inkantaiyaarika iyotzinkari ikaratzi iyotaantashivaitarori irooperotzimotziriri iroñaaka iriroriite? Añña Pava jimasontyaayetairi iroñaaka irika osavisatziite, ikaratzi iyotanevetachari pairani. ²¹ Tema irikaite iyotanevaitashitachari, tera irimataneero iriyotairi Pava. Irooma Pava matanetzirori jiyotaneta, onimotakeri irirori jovvisaakoshireyetairi ikaratzi kempisantañaanetairiri, okantavetaka itzimayetzi okempitzimovetakari masontzishirenkantsi onatzi iñaaneka Pava. ²² Aririka iriñeero nosheninkapayeeni judío intasonkaventantayeete, iroora inkempisantantayetyaari iriroriite. Iriima griego-thatatsiri, aririka inkemayeteri ikempitakaantari iriroriite iyotaneri inatzi, iriitakera inkempisantayeteri. ²³ Irooma naaka, nokinkithatakotanairi Cristo tsikara ikanta ipaikakotzimentantaka. Irootake okompitzimotantakariri nosheninkapayeeni. Iriima griego-thatatsiri ikempitakaantakena nomasontzishirevaitatyeeemi. ²⁴ Iro kantamaitachari aakaite, ayotaiyini joñaakantairo Cristo Itasorenka Pava, eejatzi iriyotane. Iro-jatzi jiyoyetairi maaroni ikaimashireyetairi Pava, onkantavetakya Judío-rika inatzi, kaaririka Judío, maaroni. ²⁵ Tema Pava janayiri jiyotanevaitashitari atziririite, okantavetaka irika

atziriite okempitzimovetakari masontzinkantsi onatzi ikantayetakeri Pava. Tema Pava janayiri atziriite otzimi-motziri ishintsinka, okantavetaka irika atziriite okempitzimotakari te aavyaantanete okaratzi ikantavetakari Pava.

²⁶ Iyekiite, ontzimatye pikinkishiryaakotavakero tsikarika pikantayani eeroka pairani tekera inkaimashiretaitemiita. Tera intzimaperote iyotaneri pikarataiyini, te intzimaperote pijevarite, te intzimaperote iriiperori pinkathariventzimiri. ²⁷ Iro kantacha Pava jiyoshiiyetairi ikempitakaantavetakari atziriite masontzi jinatzi, ari onkantya irovashiventaantaiyaariri apaata iyotanevaitashitaneri. Jiyoshiiyetairi eejatzi ikempitakaantayevetakari kaari aavyaavaitaneri, ari onkantya irovashiventaantaiyaariri apaata iriiperoriite. ²⁸ Arira ikenakaakerori Pava jiyoshiiyetantaariri imanintaminthatane atziriite kaari iriiperotzimoyeterine. Arira okanta oפוּאָאָאָאָאָאָאָאָa ineveyeetaaro okaratzi imanintaveetakari. ²⁹ Ari ikenakairori Pava eero itzimanta impaitya asagaaventavaitachaneri. ³⁰ Iriira Pava tsipashiretakagaamiri Cristo Jesús, tsika itzimi jotyantairi irirori iriyotanetakaayetaiyami, irovatampatzikashireyetaimi, irovameethashireyetaimi. Iri pinakoventaimi pisaikashivaiyetantaari. ³¹ Irootakera josankinatziyeetantakarori pairani, kantatsiri:

Tema tekatsi apantyaarone irasagaaventashivaitaitya apaniro. Iroora apantaperotarori asagaaventaiyaaro jantayetziri Avinkatharite.

Iñaaventayeetairi Cristo ipaikakoyeetakeri

2 Iyekiite, niyaapaitetakeranki naaka nareetami noñaaventantyaamiriri Pava, tera nonkempitakotapaakyaari iyotanevaitashitaneri, te nonintathavaitashitapaakyaami. ² Aña intaani nokovakitatainakero noñaaventapiintanaimiri Jesucristo, ipaikakoyeetakeri. ³ Te noñeero onimotena kameetha nosaikimoyetakemi, aña tharovashire nokantaka. ⁴ Ari okanta te okitsirinkantaperotantami noñaaneyetakari, te oshiyaro iñaane iyotanevaitashitaneri. Iro kantacha okaratzi noñaaneyetakari, omatakeri oñaakantakeri Tasorensinkantsi, oñaakantakero ishintsinka. ⁵ Arira okantakari, iroora ishintsinka Pava ikempisantakaan-takamiri, kaarira iriyotane atziriite matakayemirone.

Itasorenkara Pava oñaakantayetzirori

⁶ Iro kantamaitacha, aririka ankinkithatakaayeteri antakishiretaneri, arira aritziri añaaventakoteneri iyotanetaantsi. Iro kantacha iroka iyotanetaantsi, tera oshiyaro okaratzi jiyotanevaitashitari osavisatzi, okaratzi jiyotanevaitashitari pinkathariyevetachari iroñaaka. Tema eero ikantaitatyaani irikaite. ⁷ Aña iroka iyotanetaantsi noñaaventziri naaka, tera iriyotakoperoyeetero pairani. Okempivaitakaro iromanayeeatyeeromi. Irootakera ikovitataikari Pava, ari onkantya añaayetantaiyaarori apaata irovaneenkaro. ⁸ Irikaite pinkathariyevetachari iroñaaka, tekatsira apaniro iriyotakoperoterone iroka iyotanetaantsi. Arimi iriy-

otakeromi, eeromi ipaikakotakaantzimiri Avinkatharite, otzimimoperotataitziri irovaneenkaro. ⁹ Iro kantamaitachari, iroora josankinatakoyeetzitakari pairani, ikantaitake:

Okaratzi ishinetakeneri Pava etakoyetaariri irirori, Anaaperotataitziro jokitapiintaitari, ikemapiintaitziri, Anaaperotataitziro okaratzi añaamampyaavetakari. ¹⁰ Iroora aakaite, jotyantakairi Itasorenka Pava onkantya iriyotakaantairori. Arira ikantari Tasorensinkantsi, jiyotakaaperotakagairi Pava. ¹¹ Tema tekatsi materone iriyoteneri ikinkishiretane pashine atziri, apaniro jiyotziri ishikeki irirori. Ari ikempitari eejatzi Pava, tekatsi iyoteneri ikinkishiretane, aña apaniro jiyotziri irirori ishikeki. Irika Tasorensinkantsitsiri, ishirera Pava jinatzi. ¹² Irootakera omatanteri jinampishiretakairi Pava Itasorenka ashireki, onkantya ayoperoyetantaiyaarori okaratzi ishineyetakairi aakaite akempisantayetairi. Irootakera kaari kantaajatatsine iroka iriyotairo osavisatziite, ¹³ ikaratzi iyotaantapiintakerori jiyotashiminthavaitari irirori. Aña okaratzi añaaventakeri aakaite irootakera jiyotakaayetairi Tasorensinkantsi. Irootakera akinkithatakaayetairiri antakishiretaneri tsika okantakotajaanta ashireka.

¹⁴ Iriima ikaratzi kaari antakishiretatsine, te inkempisantero iriroriite jiyotakaantavetakari Tasorensinkantsi, aña okempitzimovaitakari masontzishirenkantsi. Te onkantaajate iriyotakotairo irirori, tema te inampishiretantari Tasorensinkantsi iyotakaantayetaariri. ¹⁵ Iroora aakaite antakishiretaneri, aritake amayetairo ayotajaantairo maaroni tsikarika opaiyeta. Aritake okantari, okantavetaka te inkemathaperoyetai osavisatziite tsika akantayetanaa aakaite. ¹⁶ Irootakera josankinatakotziyeetakari jaka, kantatsiri:

¿Tzimatsima impaitya iyotakoperotairine ikinkishiretane Avinkatharite?

¿Tzimatsima impaitya materine iriyotairi? Iroora aakaite, jiyotakaayetairora tsika okantakota ikinkishiretane Cristo.

Antavaitanaineri Pava

3 Iyekiite, tetya nomataajatero nonkinkithatakaayetemi nokempitayirira nokinkithatakaairi antakishiretaneri. Aña kempivaitakami ovakerami petanakyaaro paventagaiyaari Cristo. Kempivaitakami eeniromi peenchaanikite, ² eeniromi ithotaayeetzimi, tekera impayeetemirotatsinaayetasiri ovaritentsi. Tema te onkante pinkemathayetairo okaratzi niyotaaavetakamiri, eeniro pikantayeta irojatziri iroñaaka. ³ Tekeraatara pantakishiretanete. Okaratzira piñaanaminthatavaayeta pikisakoneentavaita. ¿Kaarima iroka jimatayetapiintakeri osavisatziite? ⁴ Tema tzi-mayetatsi janta, kantatsiri: "Nokempisantziri naaka Pablo." Pashine kantayetatsi: "Iri nokempisantzi naaka Apolos." ¿Kaarima iroka kempitakarori iñaanaminthatavakaayeta osavisatziite?

⁵ ¿Niinkama naaka? ¿Niinkama Apolos? Naakamatsi-take apiteroite iromperatane Pava, jotyaantakena nonkinkithatakaayetaimi onkantya pinkempisantanta-yetaiyaari eerokaite. ⁶ Tema naaka joshiyakaaventay-eetake itzimi pankitaintsiri. Iriima Apolos iri joshiyakaaventayeetakeri itzimi oyaatapaakenari ithamaitakotziro nopankitakeri. Iriima Pava iriitakera matajaantzirori jantakitakaayeziro pankirentsi. ⁷ Te iriiperotajaante pankitakerori, ari ikempitari thamaitakotakerori. Aña iriira iriiperotajaantatsiri Pava, irantakishiretakaayetaimi. ⁸ Kempivaitaka intz-imerikami irantavaitakaitane. Irotyaantaitakeri im-pankivaite, irotyaantaitake pashine inthamaitakotero. Intaani impinamatsiyeetairi okaratzi jantavaimatsi-take, iroiyeetairi inampiki, tema te inkovaperotajaantya iriroriite. ⁹ Arira nokantaiyani naakaite, kempitavaitaka naakami antavaitziniriri Pava. Irooma eerokaite, pikempivaitakaro eerokami pankirentsi-mashi. Pikempivaitakaro eejatzi eerokaite, eerokami pankotsi.

¹⁰ Naaka kempivaitakariri iyotzirori jovetsikiro. Naakara etakaanakaro novetsikakero pankotsika, iriira Pava neshinonkatakanari okanta netantanakari novetsikiro. Ipoña ipokapaake pashine thonkaterone irovetsikero. Iro kantacha ontzimatye iramatsinkaventyaaro inthonkantyaarori kameetha. ¹¹ Iri-itakera Jesucristo oshiyaventakarori etapiintarori jaay-eetziri jovetsikayeetantaro pankotsi. Eerora okantzi ontzime irimpoyaayeetantyaariri. ¹² Aririka irovayee-takero etapiintarori, kantatsira iroñaaka inthonkayee-tairo pankotsika. Irovetsikayeetantyaaro oro, kireeki, mapipayeeni poreryaayetsiri. Ari onkantake eejatzi irovetsikayeetantyaaro inchakota, tsipanapayeeni.

¹³ Iro kantacha, aririka ontaiya pankotsiyetsiri, arira iriñeetero opaitarika jovetsikantayeetakarori pankotsiyetsiri. ¹⁴ Okempitayta, iroorika irovetsikayeetantya-ka mapipayeeni, eerora aperoyeta ontaayetya, omapero okisotanetake okaratzi jovetsikayeetantakari. Osh-hekira ipinaperoyeetakeri ovetsikakerori pankotsika. Arira inkempitayeetairiri eejatzi joshiyakaaventayee-takeri ovetsikiro pankotsi, impinaperoyeetairi eejatzi.

¹⁵ Irooma, tzmatsirika ovetsikantakarori pankotsi kaari shenkaatsine ontaayetya, kapichera ipinayeetairi irika. Arira inkempitayeetairiri eejatzi joshiyakaaventayee-takeri ovetsikakerori iroka pankotsi, kapichera inkantaiya iravisakoshiretantaiyaari, iroshiyakovaitaiyaari avisakotatsiri intaavetyaami.

¹⁶ ¿Tema piyotayeroni eerokaite, eerokayetakera oshiyakaaventari pankotsika? Tema kempivaitakami eerokami intasorentsipankotetyaami Pava, eerokatake inampishiretantaka Tasorentsinkantsi. ¹⁷ Aririka intzime ovaariperominthateriri oshiyakaaventari itasorentsipankote Pava, arira irovaariperotairi Pava irirori, tema tasorentsi onatzi ipanko. Arira okanta joshiyakaaventayeezim eejatzi eerokaite.

¹⁸ Paamaiya jamataviitzimikari. Kempitaka tzi-mayetatsi janta kantatsiri: "Iyotaneri nonatzi." Aña iro arivetachari irikaite inkinkishiretakoperotairomi

okaratzi kempitzimovetakariri osavisatzi ma-sontzishirenkantsi onatzi. Tema iroka, irootake kantakaiyaarone iriyotanetantaiyaari. ¹⁹ Tema Pava te apantzimotyari okaratzi ikempitakaantashitapiintakari osavisatziite iyotanetaantsi onatzi. Irootakera josankinatakotziyeetakeri pairani, ikantaitake:

Tema iri Pava oirikayetakeriri iyotanevaitashitachari, iriyotashinenkakiini.

²⁰ Josankinatziyeetaka eejatzi kantatsiri:

Jiyotzitakaro Pava ikinkishiretashivaiyetakari iyotanevaitashitaneri.

²¹ Irootakera, eero jasagaaventavaitantaro atzirite okaratzi jiyomatsivetari iriroriite. Irooma eerokaite, ari-take onkantake piyotakoyetairo maaroni: ²² Okaratzi niyotaaayetakeri naaka, jiyotaaayetakeri Apolos, jiyotaaayetakeri Pedro, okantakota kipatsisato, kaamanetaantsi, avisayetatsiri iroñaaka, avisayetatsineri apaata. Aritake onkantake piyotakoyetairo eerokaite maaroni iroka, kempivaitaka eerokami ashityaaronemi maaroni, ²³ tema eerokaite jashitayetaa Cristo, iriima Cristo jashitari irirori Pava.

Irantavaire otyaantajanoriite

4 Arira okantari, ontzimatye inkempitakaantayee-taina iromperatane Cristo, naakaite jovake niyotaaantayetairo kaari jiyotakoveeta pairani. ² Iro kantacha itzimirika jovayeetake irantayetairo ompaityaarika, ontzimatye irika inkyaaryooventairo irimatantaiyaarori kameethaini. ³ Niyotzi naaka pimonkatziyantatyaanari nokarataiyinira. Tekatsi ompaitzimotyana pikovirika pamenakotenaro nantakerorika kameethaini. Tekatsi ompaitzimotaajatyana inkoverika iramenakoyetenaro jevayetsiri nampitsiki. Tema te nonkinkishiretakotapiintaajatyana naaka nomonkatziyetyaari nokarataiyirini. ⁴ Aririkami namentakotyana naaka, kempitakatya te ontzimimotaajatenanokenakaashitane. Iro kantacha tera naaka amenakovaitachane, aña iriitakera Avinkatharite amenakojanotainaneri tzmatsirika. ⁵ Irootakera eero pimatantaro eerokaite pimonkatziyayetairi impaityaarika. Aña iri Avinkatharite amenakoyetairine maarointeni impiyapaitetapaakerika. Iriitakera oñaakantapairone okaratzi antayetakeri omanaantsikiini. Ari iroñaakantapairo eejatzi okaratzi akinkishirevetari antayeterimi. Arira inkantaiyaari Avinkatharite tharomentaineri apaata.

⁶ Okaratzi noñaaventakeri jaka, noshiyakaaventatyaara naaka notsipatakari Apolos. Iroora nokantantamirori onkantya poisokerotantyaarori Osankinajanorentsi, tema irootake ikantaitapiintakeri: "Eero povanaatziitziro osankinainchari." Aritaima povashaantairo iroñaaka okaratzi pimonkatziyavakaapiintakana, pasagaaventapiintayetakana pinkantaiyeni, "Triira irika anayiriri pashine." ⁷ Pikantayetakera ¿Piñaajaantakema eeroka panaakoyetairi pashineete? ¿Piyotashitakaroma apaniro okaratzi kaari jiyotaaeyetzimi? ¿Opaitakama pasagaaventantari pinkempitakaantavaita apanirora piyotanetashitaa?

† *Ipaaitziri jaka "Pedro," irijatzira ipaiyeetziri "Cefas."*

⁸ Pasagaaventavaitaiyakani eerokaite pikempitakoyetakari pinkathariite, ashaarantaneriite, ikaratzi aashiryaneentavaitziri irovarite. Kempitavaitakami te niyotaaayetemimi naakaite. Onkaminthaajatyaami pimpinkathariperoventantayetemi, ari onkantya nonkaratantyaamiri naaka tsika pipinkathariventantzi. ⁹ Tema naakaite Otyaantajanoriite tera nonkempitaa-jatyaari pinkathariite, te niriiperotaiyeni. Aña okempivaitakaro iroñaaka irovamaakaantakenami Pava, maaroiteni jamenakoventayeetakena tsika ikantaitakena jovamaaheetana, jamenakoyetakena atziriite eejatzi ikempitayetakari maninkariite. ¹⁰ Ikinkishiretakoyee-takena tekatsi apantyaanane nokinkithatakotzirira Cristo. Irooma eerokaite pikinkishiretakoyeta iyotaneri pinayetatzi pikinkithatakoyetairira irirori. Irooma naakaite ikinkishiretakoyeetakena te naavyaashireperovainete. Irooma eerokaite ikinkishiretakoyeetakemi aavyaashirevaitaneri pinatzi. Osheki iñaapinkathayee-takemi eerokaite, irooma naakaite, temacheeni. ¹¹ Eekerora niyaatatzi noñaashivaitakaro, irojatzi nokantzi iroñaaka, notasheneentavaitzi, nomireneentavaitzi, thonkaneeronkatakotakana, jovatsinaavaitaitana, te ontzimimotena nopanko, ¹² osheki nantavaitake, naakajaantake antavaiventacha. Itzimirika impaitya kisaneentavaitanari, noneshinonkayetari naakaite. Aririka irovatsinaavaitakana, amave nokantaiyani. ¹³ Aririka inkaviyavaitaitena, nokokovayetziro nontsimaryaakaayetyaari. Ikempitakaantayetakena tekatsimi apantyaanane kaarashimi nonayetaty. Eeni ro ikantayeetana irojatzi iroñaaka.

¹⁴ Tera iro nosankinatantarori iroka nokovi novashikyaayetemi, aña nokovatzi nonkaminaayetemi, nokempitakotari ashitaaniri ikaminayiri iretakotane itomi. ¹⁵ Kempitaka tzimavetaka osheki kovavetainchari iriyotayemimi eerokaite, iro kantacha te niyote tzimavetakarika kovavetainchane irakameethatem iroshiyaari ashitamiri. Irootakera noshiyakaaventakeri naaka, kempivaitaka iriimi Jesucristo matakaakenarone noshiyakotyaari ashitamiri, nokinkithakapaakemiroranki Kameethari Ñaantsi. ¹⁶ Irootakera nosankinatantamirori iroka: Pinkempitakotaiyaanaro naaka. ¹⁷ Irootakera notyaantantakamirori iroñaaka Timoteo, tsika itzimi nokempitakaantziri eejatzi iriimi netakotane notomi, iriitake kyaaryoventakeri Avinkatharite. Iriitakera kinkishiretakaapaimirone tsika ikantakaakana Cristo, tsika nokanta niyotaaayetairi kempisantzinkariite tsikarikapayeeni isaikayetzi. ¹⁸ Tzimayetatsi pikarataiyirini janta ñaaperovaitachari, ikovaiyini pinkempisanteri irirori. Iñaajaantzi eerora napi-itairo nareetaiyaami. ¹⁹ Iro kantacha thaankipaitera nompitapaakya, iriirika Pava kovaintsineri. Ari onkantya noñaantyaarori omaperorika jaavyaashirevaitanetzi ikaratzi ñaaperovaitainchari janta. Aamaashitya iñaavaiminthavaitashitaka. ²⁰ Tema ikaratzi ipinkathariperoventairi Pava, iriitakera oñaakanterone jaavyaashirevaitanetzi. Tera iriñaavaiminthavaitashitya. ²¹ ¿Arima onimotakemi na-

reetyaami novasankitaavaitapaakemi? Aña iro pinkovataike noneshinonkayetapaakemi, eero noshintsiventavaitapaakemi.

Jiyakoventayeetziri antayetzirori kamaaroyetatsiri

5 Tema nokemake tzimatsi janta aparoni pikaratziri, jimayempivaitapiintake. Jimatataikero jantajaantakerori kaariperokitatsiri kaari ikemakoyeetziki kempityaarone irantayetero kaari kempisantatsine. Tema ipaantavaitaro irinirothori, iinatari iriri. ² ¿Opaitama piñaaperovaiyetantari itzimataitzira pikaratziri janta matakakerori iroka? Tetya povashiretakovaityaari piñaakeri jantakero. Aña iro arivetacha pomishitovakaanterimi irika shirampari.

³ Okantavetaka te nosaikimotemi pinampiki, iro kantacha nokinkishiretakotapiintakami kempivaitaka arimi ankaratemi asaiki janta. Irootakera pinkempitakaantantyaarori iroñaaka arimi ankarate janta, niyakoventakeri irika shiramparika. ⁴ Ontzimatyeeera papatotaiya, pimpairyeeri Avinkatharite Jesús, pinkempitakaanteromi aririkami nonkaratajaantemimi janta. Pimaterora iroñaaka okaratzi ikantakemirori Avinkatharite, ⁵ pomishitoveri shiramparika, irovasankitaavaiteriita Satanás. Aamaashitya aritake onkantai iravisakoshiretai apaata impiyeerika Avinkatharite Jesús.

⁶ Tera apantaro pasagaaventavaiya. ¿Tema piyotero okaratzi ikantayeetakeri: “Kapicheeni onavetaka shineyakairori tanta, iro kantacha oshineyakairo maaroni tantapatha?” ⁷ Pinkempitakaantairo eeroka posokatyeeromi shineyapathatakairori tanta, posheyetairo kameetha. Irootakera pimayeteri, pomishitoveri matapiintakerori kamaaroyetatsiri, ari onkantya eero jantetaantaro. Aña ontzimatyeeera pinkempitaiyaaro tanta kaari shineyatsine, jovapiintaitari joimoshirenkaitzirora kitaite “Anankoryaantsi.” Tema ikamimentayetakari Cristo joshiyakaaventari oisha jovayeetari joimoshirenkayeetzirora Anankoryaantsi. ⁸ Iroora amayetantaiyaarori okaratzi joshiyakaaventayeetakeri. Ontzimatyeeera ovashaantayetairo kamaaroyetatsiri, kaariperoyetatsiri, oshiyakaaventakeri shineyakairori tanta. Aña ontzimatyeeera ankameethashiretai, añaavaiyetairo kyaaryootatsiri, oshiyakaaventakeri tanta kaari shineyatsine.

⁹ Aritake nosankinatitzitakami pairani, nokantakemi: “Eerora paapatziyaminthataro ikaratzi matapiintakerori kamaaroyetatsiri.” ¹⁰ Nokantayetakemirora iroka, tera iri nonkantakote ikaratzi kaari kempisantayetatsine, antayetzirori kamaaroyetatsiri, kisakovaitaneri, amatavitaneri, ñaapinkathatashivaitariri oshiyakaarontsi. Iriimi nonkantakoyetemi, eerotyaa okantaajataimi pi-saikayetaimi kipatsikika. ¹¹ Iriira nokantakotzi ikaratzi paitashiminthavaitachari “Iyekiite.” Iriiyetakera eero paapatziyaminthayetaari, iriirika matapiintakerone kamaaroyetatsiri, kisakovaitaneri, iñaapinkathatashivaitakeri oshiyakaarontsi, ikaviyantavaitake, ishinkivaitapiinta, jamatavitantapiintake. Tera aritaajate payootayetairi irikaite. ¹² Tema te irovayetai aakaite

† Kantakotachari jaka “osheki,” ikaratzi 10,000.

iyakoventayetairi ikaratzi kaari kempisantayetaatsine. Aña iroora aritatsi iyakoventayetairi kempisantayetat-siri akaratapiintairi, irantayeterorika kaariperotatsiri. ¹³ Irootakera pookantyaariri irika shirampari matapiintakerori iroka kaariperori. Irooma Pava iriira amenakoyetairine ikaratzi kaari kempisantayetatsine.

Te arite iramenakotairo amaimanetavakaane kaari kempisantatsine

6 Aririka pimaimanetavakaiya pikaratzi pikempisantzinkaritz janta, te arite piyaate iramenakotemiro jevayetatsiri nampitsiki, kaari kempisantzinkaritzsine. Aña iro aritatsi piyaatashitavakaiya pikarataiyini itasorentsishiretakaitaimi. ² ¿Tema piyotaiyeni eerokayetake amenakoyetairine apaata maaroni osavisatziite? ¿Eeroma pimatziro povetsikayetero pomerentsitzimoyetamiri kapicheeni eerokaite? ³ Tema aakatataike amenakoyetairine eejatzi maninkariite. ¿Eeroma okantzi amenakotantero okaratzi añaakotantayetziri iroñaaka? ⁴ ¿Opaitama pishinetantariri iramenakoyetaimi atziriite kaari pikaratapiintziri papatoventyaari Pava? ⁵ Aña ontzimatyeemi pimpashiventakotyaaaro iroka. ¿Tekatsima iyotaneri pikarataiyini, ovetsikemironeri? ⁶ Aña jiroka pikantapiintaiyaka, piyaatashiyetakeri jevari kaari kempisantatsine, pikovakotakeri irovetsikayetemiro pimaimanetavakaa, okantavetaka pikantavakaiyavetaa "iyekiite."

⁷ Iroora oñaakantzirori eenirotatsi pikenashivaiyeta, piyakoventavaitakeri pikarataiyini janta. ¿Opaitama kaari pamavetantaajataro inkaviyavaitaitemi, iramatavivaitaitemi? ⁸ Iroora pimayeterimi iroka. Aña eerokatajaantaiyakenira kantzimoneentavakaacha, pamatavitavakaiyakani okantavetaka pikantavakaiyaveta "iyekiite."

⁹ ¿Tema piyotaiyeni, eerora iñaayetairo apaata impinkathariventairi Pava ikaratzi kaariperoyetatsiri? Paamaventaiyaara, otzimikari pikenakaashitane. Arira ikantayetari ikaratzi antapiintayetzirori kamaaroyetatsiri, ñaapinkathayetakeriri oshiyakaarontsi, mayempiriite, paantavakaayetachari ishampirinkakiini, ¹⁰ koshintzipayeeni, kisakovaitaneri, shinkiryaantzi, kaviyantaneri, amatavitaneri. Eerora iñaayetairo impinkathariventairi Pava irikaite. ¹¹ Pairani, ari pikantayevetakari tsikarika pikaratzi eerokaite. Irooma iroñaaka okempivaitakaro inkivayeetaimi, itasorentsishiretakaitaimi, jovatampatzikashireyeetaimi, tema pipairyapiintairi Avinkatharite Jesucristo. Iriitakera Tasorentsinkantsi kantakaayetaamiri.

Piñaapinkathatantaiyaari Pava, tsikarika opaiyeta pantayetairi

¹² Tzimatsi kantayetatsiri: "Ishineyeetanaro nantayetero tsikarika ompaiyetya." Iro kantacha tera apantaro maaroni irantayeetero. Aritake okantaveta, ishineyeetairo antayetero tsikarika ompaiyetya. Iro kantacha tera ankovataitero atzirintantayetai om-

paiyetyaarika ishineyeetairi. ¹³ Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi: "Iroora otzimantari ovaritentsi onimoneentatzi-itantairi amotziki. Iroora otzimantari amotzi, anke-matziitantyaarori ovaritentsi." Ari okantavetari, iro kantacha Pava irapiteroryaayetairo iroka, iraperotairo. Irootakera eero pikantavaitashitanta eeroka: "Iroora otzimantari avatha añaathatavakaantyaari." Tera ari onkantyaari. Aña iro otzimantari avatha añaapinkathatantaiyaari Avinkatharite. Iroora itzimantari Avinkatharite animotakaantayetaiyaari avathaka. ¹⁴ Tema Pava, eero japerotajaantairo avathaka, aña ari iroviriintayetai, iroñaakantayetairo ishintsinka, ankempitaiyaari tsikara ikantaa ipiriintaaranki irirori Avinkatharite. ¹⁵ ¿Tema piyotaiyeni iri Cristo ashiyetaaro pivathaka? ¿Kantatsima aapithayetairi jashiyetaari irirori, ashinevaitairo avatha amayempivaitantyaaro? ¿Tera ari onkantya! ¹⁶ ¿Tema piyotaiyeni ikaratzi mayempivaitatsiri, kempitavaitanaka irovithaanakyaaromi iroka, aparoni ikantanaa ivathaki? Iro okantziri josankinayeetakeri:

Aparonira inkantayetaiya ivathaki jaavakaanaara. ¹⁷ Iriima itzimi karatanairiri Avinkatharite, jovithaashiretanaatyaarira, kempitavaitaka aparoni ikantakaanaari. ¹⁸ Ontzimatye pishishiyapithatero ñaathataantsitatsiri. Okarayetzira kantashivaiyetachari kaariperori jantayeetziri, kaarira atziri ovashinonkaajantachaneri irirori, aña pashinera atziri jovashinonkaavaitakeri. Irooma iro irantake ñaathataantsiyetatsiri, iriira ovashinonkaavaitajaantaincha aparino ivathaki. ¹⁹ ¿Tema piyotaiyeni iroora pivatha oshiyakarori pankotsi isaikantari Tasorentsinkantsi? Iriira Pava omperayetamiri. Tera eeroka añaashivaitachane aparino, ²⁰ aña iri Pava pinakoventaperotaimiri onantaari jashiyetaami. Irootakera piñaapinkathatantaiyaariri Pava, tsikarika opaiyeta pantayetairi, okaratzi pikinkishiretari eejatzi.

Imaimanetavakaiya aavakaachari

7 Iroñaaka nakemiro okaratzi posampitanari posankinareki: Iroora arivetacha eero jiiinanta aparoni shirampari. ² Iro kantacha, ontzimatye piinantayetaiya, pimayempitzikari. Ari onkempitayetaiyaari eejatzi tsinaneete, ontzimatye oimentayetaiya. ³ Arira aritziri piñaavakaayetapiintaiya paavakaayetara. ⁴ Okaratzi jiiinaitari, tera aparino ashitaaro ovatha, aña irijatzi ashitaaro oimetari. Ari okempitari eejatzi, ikaratzi jiiimetaitari, tera aparino jashitaaro ivatha, aña irojatzi ashitaaro iinatakari. ⁵ Irootakera, te aritanta poshitaaventyaaro piñaavakaapiintayetaiya paavakaayetara. Iro kantacha, kantatsiya pinkinkithavaitakaavakaiya onkantya pintziventapaite-tantyaarori piñaañaatane. Impoña petanaiyaaro piñaavakaayetanaiya, ari onkantya eero jampotantami Satanás, tera piñaakotanetajaantyaara eerokaite. ⁶ Irooyetakera iroka noshinetantziri, iro kantacha tera noshintsiventantatye maaroitani imonkarayetairo irokapayeeni. ⁷ Aña nonkovataavetya naaka maaroitani shirampariite inkempitakotaiyaanaromi tsi-

ka nokanta naaka. Iro kantacha eerora omata iroka. Tema Pava jinashitakaro itasonkaventayetakai maaroni aakaite. Ari ikanta Pava itasonkaventantakariki tsikarika ikaratzi kaari otzimayetanta itsipatari, iriima pashinepayeeni ontzimayete itsipatari.

⁸ Ikaratzi kaari aavakaachaneriita, nokantziri: Iro aritatsi pisaikashivaitaiya eero otzimi pitsipatari, nokempitara naaka. Irojatzira nokantayetzitariri ikaratzi kamayetatsiri itsipari. ⁹ Irooma terika pimatero piñaakotanetya, ontzimatyepintsipatayetaiya. Tema iro aritatsi pintsipataiya, ari onkantya eero piñaantaro ayimavaitemi.

¹⁰ Okaratzi jiinaitakariki, aavakainchari, nokantziro: Te arite pookavakaayetaiya. Tera naaka kanterone iroka, aña iriitakera Avinkatharite. ¹¹ Aririka pookavakaiya, iro aritatsi pisaikashivaitaiya apaniro eero pitsipataa. Irooma eerorika, kantatsi pimpiyashitairi piimejanori. Eerokaite jiimetaitari, te arite pookayetero piinatakari.

¹² Nokantayetziri pashineete: Iyekiite, tzimatsirika piinatari kaari kempisantatsine, ontzimatyepoisokerotyaaero, aapatziyakotakamirorika iroori. Ari nokantziri naaka, iro kantacha tera iri Avinkatharite shintsiventajaantemirone. ¹³ Ari okempitzitari, aponi tsinane oimetariri kaari kempisantatsine, ontzimatyepoisokerotyaaeri irirori, jaapatziyakotakarorika. ¹⁴ Tema okantavetaka te inkempisantzinkarite oime, itasorentsishiretakaitairi irirori, iroora kantakaantakerori iinaka. Ari ikempitzitari, aponi shirampari kempisantaneri, iinantarori kaari kempisantatsine, itasorentsishiretakaitairo iroori, iriira kantakaantakerori oimeka. Irooma aririka irookavakaakya, kempitakara eero javisakoshireyetai irovaiyane. Irooma itsipatavakaara, intasorentsishiretakaayetairi eejatzi irovaiyane. ¹⁵ Iro kantamaitacha, inkoverika irookavakaiya, kaari kempisantatsine, kantatsi irimatero. Tekatsimaita shintsiventerine eero jookavakaa, akantayetairi "Iyekiite," eejatzi akantayetairi "Chookiite," aayetziriri kaari kempisantatsine. Irooma kantatsirika aapatziyavakaiya kameethaini, iroora ikoviri Pava. ¹⁶ Eeroka jiinaitakariki, tera piyotero, kempitaka eerokatakera kantakaanterone iravisakoshiretantaiyaari piime. Eeroka jiimetaitakariki, tera piyotero, kempitaka eerokatakera kantakaanterone avisakoshiretantaiyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Tsikara akantayeta asaikayetzi, eerora athavaavaitaro ovashiñeero tsika akantapiinta. Iroora ikovakairi Avinkatharite, tema ari akantayetzitari ikaimashireyetantairi Pava. Irootake nokantantapiintakeri naaka irantayeetero nareetayetarira kempisantzinkariite tsikarika japatotaiyani. ¹⁸ Thame oshiyakaaventavakero, aponi shirampari itzimi totameshitainchari, irashi irovatyeerora tsika ikantaka. Terika intomeshitaanitya jetantanakarori ikempisantanataari, tekatsi ompaitya intomeshitaanitantaiyaari iroñaaka. ¹⁹ Tekatsira ompaitya aakarika totameshitainchari, terika antomeshitaanitya. Iro kovajanotachari antayetairo ikantairi Pava amayetairo. ²⁰ Arira ankan-

tayetaiyaari maaroitene, eerora athavaavaitaro ovashiñeero tsikarika akantayeta ovakera ikaimashireyetantairi Pava. ²¹ Ari okempitari eejatzi. Eerokarika omperanataari ikaimashireyetantakamiriri Pava, eero okantzimoshirevaitami. Irooma aririka irothataakaapaintyaero omperatamiri pishitovai, pimatero. ²² Ikarayetzi omperavaitaari ikaimashireyetairi Avinkatharite, ontzimatyepintsipatayetaiya isaikakaashivaitaarira. Ikarayetzi kaari jomperanayetaari ikaimashiretantairi, okempivaitaarora iroñaaka iromperatanemi irinaatyepinto. ²³ Tema Pava pinakoventaperotaimi onantari jashiyetaami, iro aritatsi eero pikempitakotaari iroñaaka omperanataari, ishintsiventavaitaitziri irimonkaratero ikovakaashitariri pashine atziri. ²⁴ Iyekiite, ontzimatyepintsipatayetaiya athavaavaitaro tsikara akantayeta ikaimashiretantairi Pava okanta atsipashireyetantairi.

²⁵ Iroñaaka nakayeteri ikaratzi osampitakoventzirori evankaroite. Tera ontzime ikantakaantairi Avinkatharite okantakota iroka, iro kantacha nonkanti naaka okaratzi nokinkishiretakotarori. Iriira Avinkatharite neshinonkataanari okanta paventaayetaanari naaka. ²⁶ Jiroka okaratzi nokinkishiretakotarori: Tema asaikimopaiteyetzitairora iroñaaka tsika jashinonkaavaiyetaita, iro aritatsi pashi povayetairo tsika pikantayetara pisaikayetzira iroñaaka. ²⁷ Thame oshiyakaaventavakero, otzimirika eeroka piina, te aritzi pintsiparyeeyaero. Terika ontzime piina, eero pikokovatzi pintsipatya. ²⁸ Irooma aririka pintsipatayetaiya, tera pantero kaariperori. Ari okempitzitari aririka ontsipatya evankaro otzimi ikampitantaitakeri aantyaariri shirampari, tera antero kaariperori. Iro kantacha ikaratzi aavakaayetachari, aritake iriñaayetake pomerentsitzimotyaaerine. Intaanira nokantashitami naaka onkantya eero piñaantayetaropomerentsitzimovaiyetyaamiri eerokaite. ²⁹ Iyekiite, kempitaka irootaintsi omonkarapaitetya. Ari etanakyaero iroñaaka, ikaratzi tzimayetatsiri iinaite, ontzimatyepintsipatayetaiya inkempitakaantairo terikami ontzimayete. ³⁰ Ikarayetzi iravaiyetaichari, ontzimatyepintsipatayetaiya inkempitakaantairo tekatsi ompaitya iravaavaitantyaari. Ikaratzi kimoshirevaiyetaichari, ontzimatyepintsipatayetaiya inkempitakaantairo tekatsi ompaitya inkimoshirevaitantyaari. Ikarayetzi amanantayetatsiri opaiyetarika, ontzimatyepintsipatayetaiya inkempitakaantairo te iriimi ashiyetyaarone. ³¹ Itzimirika otzimi moyetziri opaiyetarika jaka, ontzimatyepintsipatayetaiya inkempitakaantairo, te apantaperotajaantyaero. Tema irootzimatake ompeyashivaiyetaiya okaratzi tzimayetatsiri kipatsiki, okaratzi antapiintayevetakari.

³² Irootakera nokovakoyetaimiri eerokaite eero pikinkishiretakovaitantaro maaroni iroka. Ikaratzi kaari tsipayetachane, inkamaityaero irantanairo ikoviri Avinkatharite, tsika onkantya irinimotakaantyaariri.

³³ Iriima ikaratzi aavakainchari, ontzimatyepintsipatayetaiya inkinkishiretakotapiintairo tzimayetatsiri jaka kipatsiki. ³⁴ Naakero, apitera onkantya iroshiretakotapiintaiyaari. Ari okempitzitari eejatzi tsinane kaari tsipatachane, eejatzi

evankaro, kantatsi onkamaityaaro ikoviri Avinkatharite, tsikarika opaiyetari antayetzi eejatzi okaratziki okinkishireyetaari. Irooma okaratziki tsipayetainchari, ontzimatyee onimotakairi oime, onkinkishiretakotairo eejatzi tziimayetatsiri jaka kipatsiki.³⁵ Tera noshintsiventatyeeemi nokantantayetamirori iroka. Aña iro aritatsi nonkantayetemiro onkantya nominthatakaantayetyaamiri pantayetairo onkarate kameethatzi-motemine, ari onkantya pinkamaiperotantaiyaariri Avinkatharite.

³⁶ Tzimatsirika ashityaarone irevankarote antarokitaintsiri, iriñaakerorika aritatsi ontsipatyaa, kantatsi omatero, te onkaariperote. Aavakaavaitya.¹³⁷ Iriima ashitarori evankaro, kaari kovatsine ontsipatyaa, kameethatake eejatzi okaratziki jantakeri, tema iro ikovakeri iranteri irirori.³⁸ Ari okantari. Aririka aavakaakyaa irevankarote, jantakero kameethari irika. Irooma eerorika itsipatakaaro, jantajaantakerora kameethatajaantatsiri.

³⁹ Aparoni iinaitari, okovaperotatyaa ontsipatapiintyaari oime eenirora aavakaa. Irooma aririka inkamimotakero, osaikashivaitaara iroori, kantatsi agai pashine oime, iro kantacha ontzimatyee inkempisantzinkarite eejatzi irirori.⁴⁰ Iro kantacha tziimatsi nokinkishiretari naaka, arira onkimoshireperoteri iroka osaikashivaitaiya, eerorika agai pashine. Kempitakara Itasorenka Pava ñaavaaitakaanarori iroka.

Ovaritentsi jashitakaitariri oshiyakaarontsi

8 Iroñaaka nakayeteri osampitakoventzirori ovaritentsi jashitakaayeetariri oshiyakaarontsi. Tzimatsi opaiyeta ayotakotayetzirori irokapayeeni, kaari jiyotayetzi pashine kempisantzinkariite, arira onkantakemi asagaaventzimotyaaari. Eerora amatziro iroka, aña iro aritatsi etakoyetaiyaari irikaite, ankokovayetairo antharomentashiretakaantyaariri.² Arira okanta itziimayetantari asagaaventavaitachari, kantatsiri: "Naaka iyoperotaneri." Iro kantacha tekeraatara iriyotanetya ikaratziki kantayetatsiri.³ Iriima Pava jiyoyetziri irirori ikaratziki etakotaariri.

⁴ Nakavakeri iroñaaka osampitakoventzirori ovaritentsi jashitakaayeetariri oshiyakaarontsi. Tema ayotaiyini aakaite ipaitarika ikantayeetziri oshiyakaarontsi, te ontzimimotaaajateri iriñaantare. Tera intzimayete pashine pavatatsine, aña apatziro ikanta Pavajanori.⁵ Niyotzi tziimayetatsi jaka kipatsiki oshiyakaarontsi ivavanetashiitakari, eejatzi ikaratziki tziimayetatsiri inkiteki ivavanetashivaitaitakari. Iriiyetakera ipaitashivaitapiintakari, ikantaitzi: "pava," pashine ikantaitzi "novinkatharite."⁶ Irooma aakaite, aparoni ikanta apaitziri "Pava." Iriitake ashitairi, itzimi ovet-sikayetakero maaroni. Iriira kantakaarori atzimayetanari. Ari okempitari eejatzi, aparonira apaitziri "Novinkatharite." Iriitakera Jesucristo, itzimi jovetsikakaaayeetakeri maaroni. Iriira kantakaarori okanta añaantayetaari.

† Kantakotachari jaka "ashitarori irevankarote," irijatzira kantakotachari kampilantakerori iinantaara evankaroka.

⁷ Iro kantacha tziimatsi osheki kaari iyotakoterone iroka. Irootake itzimayetantari ametapiintakarori jashitakaari ovaritentsi oshiyakaarontsi, irovi-maityaaroya ovaritentsika. Irikaite atziirite, ikaratziki matapiintavetakarori, okantavetaa ikempisantayetai, eentashirera ikantayetaka iroñaaka. Aririka irovayetaiyaaro ovaritentsika onkempitziimotyaaari jantakero kaariperori.⁸ Iro kantacha tera iro ovayetari matakairone irakameethatantairi Pava. Tema ontzi-imerika ovaritentsi apinkapiintane, te antero kaariperori. Aririka antziivaivetakyaaromi iroka, tera ovameethashiretai eejatzi.⁹ Iro kantacha ontzimatyee paamaventayetya, potzikashirevaitzirikari eentashirerite, pinkantayete: "Nosaiakashivaita naaka, kantatsi novayetyaari ipaiyetarika."¹⁰ Pinkinkishiretakoterone opaita avisatsineri irokityaami irikaite eentashiretaneri.

Okempitatyaa iriñeemi povavaiyaa janta jashitakaayeetarori ovaritentsi oshiyakaarontsi. Okantavetaa pikan-tapiintayevetaka eerokaite: "Niyotzi naaka, te ontziima-jaante iriñaantare irika oshiyakaarontsi," aamaashityaara kantatsi irimatanakero iroyaari irirori.

¹¹ Arira onkantya irika eentashireri, irantantana-nyaaarori irirori kaariperotzimotziriri. Eerokatakera kantakaashitakyaarone. ¿Tema pipaitayevetaari "Iyekiite?" ¿Tema ikamimentayetaari irirori Cristo? ¹² Arira pikenakaakerori eeroka okanta pikaariperotakaan-takariri irikaite. Povatsiperotakerira, peentashireperotakaakeri. Aña pikaariperotzimomaitakari eejatzi eeroka Cristo. ¹³ Irootakera eeromi novantapiintataitaarimi naaka vathatsi, ari onkantya eero noitzipinaashiretan-tari ikaratziki nopaiyetairi "Iyekiite."

Irimonkarayeeteneri Otyaantajanoriite

9 ¿Eeroma okantzi naaka nosaiakashivaitya? ¿Kaari-ma naaka Otyaantajanori ñaajaantakeriri Jesús, Avinkatharite? ¿Kaarima naaka kempisantaakaajaan-taimiriri Avinkatharite? ² Kempitaka tziimayetatsi pashine kaari iyotenane naakara Otyaantajanori. Irooma eerokaite piyotaiyini, tema eerokayetake ikempisantaakaayetai Avinkatharite nokinkithatakoyetaimiri-ra, iroora oñaakantzirori naakatakera Otyaantajanori.

³ Jiroka nonkanteriri ikaratziki ñaaventavaitanari: ⁴ ¿Tema aritzi intziyeetena naakaite? ⁵ ¿Eeroma aritzi naaka ontzime notsipatari, kempisantzisiri eejatzi? Aririka ontzime, ¿eeroma aritzi nontsipatanakyaaro janta pisaikaiyini eerokaite? Iroora jimatapiintakeri pashine Otyaantajanoriite, iro jimatapiintzitari ikaratziki jirentzitari Avinkatharite, eejatzi Cefas.^{†6} Piyotaiyini eerokaite eekero nantavaitatzi naaka, onkantya naantyaari nañaantyaari, irojatziki jantziri Bernabé. ¿Intaanima nokantakaayetakero naakaite te ishineyeetenaro novashaantero nantavaire nonkinkithatakantyaari? ⁷ Pinkinkishiretakoteri tsika ikanta ovayiri tziimatsiri ijevare. ¿Aritatsima impinateri ijevare impantyaariri irovarite? Ari ikempitzitari panki-vaitatsiri, ¿Eeroma aritzi irovaiyaaro ivankire? Eejatzi

†† Ikantayeetziri jaka "Cefas," iriitakera Pedro.

ikempitzitari piravaitachari, ¿eeroma aritzi iranin-taiyaari ipira? †

⁸ ¿Pikinkishiretama eerokaite okaratzi nokan-tayetakemiri iroora jametashimatsitaiyarini atziriite? Aña irojatzira oñaaventakotzitaitakari Ikantakaantaitane. ⁹ Tema josankinatzitakaranki Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka pantavaitakairi aparoni piratsi, te arite intasheneentavaite.

¿Pikinkishiretama intaanira piratsi joshiretakotaka Pava ikantantakari? ¹⁰ ¶Tera! Aña aakayetataike joshiyakaaventaitakeri. Irojatzira joshiyakaaventzityeetakairi ikantaitake:

Tzimatsirika pankivaitaneri, tzimatsirika otekakivaitaneri, iro jimatantarori iroka onkantya irovan-taiyaarori.

¹¹ Ari okempitzitari, tema naakaite aventaashire-takaayetaamiri, ¿Eeroma aritzi pimpayetaina nañaantaayaari? ¹² Iroora pantapiintakeneriri pashine-payeeni janta. ¿Eeroma aritzi pimatataitenaro naakaite? Iro kantacha, tera noshintsiventapiintemi nonkantemiro iroka. Aña amave nokantaiyakeri. Tema te nonkovaiyeni nomanonkemi eerokaite petanakarora pikempisantairora Kameethari Ñaantsi noñaaventayetaimira Cristo.

¹³ ¿Tema piyotaiyeni jovapiintaro omperatasorentsitaari tzimakaantatsiri okaratzi jashitakaitarori tasorentsipankoki? ¿Tema piyotaiyeni ikaratzi piratsi jashitakaitariri Pava pomepirinimentotsiki, oshine-taantsitzi irovayetyaari omperatasorentsitaari? ¹⁴ Arira okempitzitari eejatzi okaratzi ikantakaantanari Avinkatharite nokinkithayetairora Kameethari Ñaantsi, ontzimatyete impinayeetaina nantantyaarori.

¹⁵ Tera noshintsiventemi pairani nosaikimotantakamiri pimayetenaro. Tera noshintsiventemi eejatzi iroñaaka okaratzi nosankinatantamiri. Aña iro nokovataike nonkamemi naaka, tekera intzimanakeeta impaitya kantatsineri: "Tera kyaaryoo onatye okaratzi jasagaaventavaitakari Pablo." ¹⁶ Tera nasagaaventavaitaaro naaka nokinkithatakaayetaimiro Kameethari Ñaantsi. Aña kempivaitakara iriira Pava shintsiventanari nantairo, okantavetaka te naaka minthatashivaityaarone. Eerorika nomatairo iroka. ¶kantamacheetana naaka!

¹⁷ Naakami kovashivaitakyaarone nomatero, ari nonkovovatakeromi impinayeetena. Aña Pava ovataikenari nomayetairo iroka. ¹⁸ Arira okantaka, tekatsira ompaitya noyaaventantyaari pimpinayetaina eerokaite. Tema nokempitakaantaro iroomi impinayeetenarimi okaratzi noñeero nokimoshiretai. Tema iroora nokimoshiretantaari iroñaaka tera nonkovokotaimiro okaratzi nokinkithatakaayetaimiro Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Arira nokenakairo nosaikashivaitantaari, tekatsi impaitya shintsiventavaitenari ipinatanara. Iro kantacha naakatajaantake kempitakaantacha onampi-taari. Tema ari onkantya navisakoshiretakaantaiyaari

osheki atziri. ²⁰ Arira nokantzitaro eejatzi nontsi-patyaaririka nosheninkapayeeni judío, nomatzitarora okaratzi jameyetari iriroriite, ari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari. Irojatzira nomatzitari nonkempiyaari pankiventarori Ikantakaantaitane, nomonkaratziro naaka eejatzi, okantavetaka niyovetaka tekatsi shintsiventenane nompankiventyaaro, tema ari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari. ²¹ Ari okantzitari, aririka nonkarateri kaari kemakotaajaterone Ikantakaantaitane, nokempitakotari iriroriite, ari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari. Iro kantacha tera nompiyathatajaantyaari Pava, tema ontzimatyete nomonkarayero ikantanari Cristo nantero. ²² Ari okempitzitari, aririka nonkarateri eentashirevaitaneri, nokempitakotari jantayetziri iriroriite, ari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari. Ari nokempitayetziriri maaroiteni nashiyetachari atziriite, ari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari tsikarika inkarate iriroriite. ²³ Iro nomayentaro maaroni iroka onkantya nonkinkithatakaantantyaarori Kameethari Ñaantsi, ari onkantya nonkarayetantaiyaari eejatzi naaka, itasonkaventayeetaanara.

²⁴ ¿Tema pinkinkishiretero tsika ikanta monkatziyavakaachari ishiyeeyani onkantya iriñeetantyaariri intzime etyaarone irareetya? Aparonira inkantya etyaarone irareetya, iriitakera impinayeeteri. Arira pinkempitayetaiyaari eerokaite. ²⁵ Ikaratzi ñaantapiintakarori onkantya irimonkatziyavakaantyaari, ontzimatyeteera inkempoyaavainetya, iriñaashivaityaaro intzityetyaro okaratzi ineveyetari. Iroora jimatantayetarori iroka onkantya impinayeetantyaariri, iramathaiyeetantaityaari shivithatapo. Iro kantamaitacha sampianetatsi iroka. Irooma aakaite, okaratzi oshiyakaaventachari impinayeetairi, eerora othonkaneta. ²⁶ Irootakera noshiyakaaventantapiintarori naaka okempivaitaro noshiyatyeeemi, te nontempaavaitya. Nokempitakaantaro noñaashintsivaityaaromi nonkaposante, te nonkaposashivaityaaro tampyeenka. ²⁷ Okaratzi noñaashivaitakaro notziventavaitaka, nokempitakaantavaitakero novatha nomperatateeyaaromi. Irootakera nomatantakarori, ari onkantya eero ikempitakaantyeetantaanari joiishitayeeziri, eero amenaashivaitanta nokinkithatakaantapiintakera.

Ikaminaaventaitziro okaratzi iñaapinkathatashiyetari

10 Iyekiite, eero apeyakotaro tsika okanta iñaayetakeri avaisatziite. Iro ipampithatake aparoni menkori janta tsika te inampiitaro. Jimontyaayetakaro inkaare, joviryaaataitapaintakeneri. ² Arira joñaakantakero javentaashiretakari Moisés-ni, ipampithatakero menkori, jimontyaakaro inkaare. ††³ Jovaiyakaroni eejatzi avaisatziite okaratzi itasonkaventayeetakeri. ⁴ Jimiretaiyakaroni jiña itasonkaventayeetakeri oshitovaatzimotakeri shirantaaki. Tema iriitajaantakera Cristo tsipashireyetakariri, iri

† Kantakotachari jaka "ipira," iriira cabra-payeeni, tsika itzimi jirayeetapiintziri ichochone.

†† Iroora jimayetakeri kempitakarori oviinkaantaantsi iroñaaka, tema aririka iroviinkaatayeetya, joñaakantairo tzimatsi javentaashiretanaari.

oñaakakeriri jiña shirantaaki. Aña iri Cristo kempivaitakarori iroka shirantaa. ⁵ Iro kantacha, tzimatsi osheki iriroriite kaari irinimote Pava, irootakera ikamaakantayetakariri tsika te inampiitaro.

⁶ Okarlatzi avisaintsiri, tzimatsira oshiyakaaventakairi, ari onkantya eero akempitantari iriroriite, aneveyetaaro antero kaariperori. ⁷ Iroora eero aritanta aakaite ankempiyaari pashineete itharomentavaita iñaapinkathatashivaitari oshiyakaarontsi. Tema irootake jimayetakeri avaisatziite pairani, jiroka ikinkithatakoyeetakeriri:

Ithointaiyakani atziri, jovavaitaiyani, jiravaitaiyini. Ari ikatziyeeyanakani itharomentashivaitaiyanakani. †

⁸ Ari okempitari eejlatzi, te arite antayetero kamaarotatsiri. Irojlatzi jantayetakeri avaisatziite, irootakera iñaantayetakarori ikamakaantake aparoni kitaite 23,000 atziri. ††⁹ Ari okempitzitari eejlatzi te aritzi ovatsimayeri Pava. Irojlatzi jimayetakeri pairani iriroriite, irootakera jatsikayetantakariri maranke. ††¹⁰ Ari okempitzitari eejlatzi te aritzi ankiñaanevaita. Irojlatzi jimayetzitakarori. Iroora iñaantayetakarori japerotakeri ipaiyeetziri "Aperotantaneri." ††¹¹ Maaroni irokapayeeni avisayetaintsiri, irootakera joshiyakaaventayeetakeri, josankinatakoyeetakero onkantya iriyotaayetaantairori iroñaaka aakaite, tema asaikapaitetantayaaro othonkimataara kipatsi. ¹² Paamaventayetaiari eerokaite. Eero pikantayetzi, "Eerora nomatataitziro naaka iroka," omapokashitakarori pimatankero eejlatzi eeroka. ¹³ Iro kantacha piñaakerorika pinevetashirevaitaaro, pinkinkishiretero tera apaniro pikantaka eeroka, aña jimatataikero ikitsirinkayetakero pashine atziriite. Kinataneri jinatzi Pava, eero ishinetzimi irirori irinevshireperotakaitaamiro kaari pinkitsirinke. Aririka piñaakero pinevetashirevaita, iriitajaantakera Pava oñaakemirone tsika pinkantya pinkitsirinkantyaarori, onkempivaitanakyaaro pishiyapithatayeeromi.

¹⁴ Netakotaneete, irootakera pinkempitakaantantyaarori pishiyapithatayeeromi, piñaayeteririka pashineete iroimoshirenkero iñaapinkathavaitziri oshiyakaarontsi. ¹⁵ Iroñaaka tzimatsi nonkantayetemiri, nonkempitakaantayeemi iyotaneri pinatyeemi nonkantemirora. Pinkinkishiretakoyeterora. ¹⁶ Tema apatotapiintaiyanira iravaitaiyini, akinkishiretakotziro iñaañaaventakeriranki Cristo, imiretaiyakarini iriyotaaneete, ¿Kaarima iroka ovithaavakaantsi, apatoyetaara oimoshirenkiri Cristo ikapathainkatzimentakai? Aririka ampetoryeero tanta, ¿Kaarima iroka ovithaavakaantsi, oimoshirenkirora ivatha Cristo, akinkishiretakotziro ikamimentayetakai? ¹⁷ Ari okanta, aririka ovayetakyaaro, intzimayevetakya osheki

† Okarlatzi ikantakoyeetziri jaka "itharomentashivaita," iro jantakeri pairani avaisatziite judío-payeeni jovetsikake oshiyakaarontsi kempivaitariri iryaani vaca, iri joimoshirenkaventaayarini, iñaapinkathavaitziri irika oshiyakaarontsi. Pamenero eejlatzi "Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni" tsika okantakota "Ikantakaantaitane." †† Pamenero eejlatzi "Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni" tsika okantakota "Balaam." † Pamenero eejlatzi "Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni" tsika okantakota "Moisés." †† Pamenero eejlatzi "Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni" tsika okantakota "Coré."

akarataiyini apatotaiyani, maaroni ovaiyarori tanta jovetsikayeetakeri apapatharoini. Ari akantayetaari aakaite, akempitayetaaro apapathatatsiri. ¹⁸ Ari ikempitayetari eejlatzi nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite, jovithaavakaayeta eejlatzi iriroriite, itaayetairo jashitakaariri Pava janta pomepirinimentotsiki.

¹⁹ Irootakera kempitaitakarori okarlatzi jantapiintayetakeri pashinesatzi atziriite ipometayetziniri ivavanevaitashitari. ¿Piñaajaantakema nokantatziira añaanetatsira ikarlatzi ivavanevaitashitakarori? ²⁰ Tera! Iro kantzimaitacha tzimataitatsira peyari amame-navaitachari, iri ikempitakaantakeri ivavane, iriitake jashitakaantapiintayetakeri irovarite. Aña kaarira Pava irashitakaayetya irovarite. Irootakera kaari nokovakaayetzimiri eerokaite pinkempiyayetyaari povayetaiyoaro okarlatzi jashitakaavaitashitariri peyariite, povithagaarikeri iriroriite. ²¹ Tera aritzi pimiretyaaro otzimi amiretapiintari akinkishiretakotziri Avinkatharite, pimatakerorika pimiretapiintakaro okarlatzi jashitakaayetariri peyari. Ari okempitzitari, tera aritzi poyaaro otzimi ovapiintari akinkishiretakotziri Avinkatharite, pimatakerorika povapiintakaro okarlatzi jashitakaayetariri peyari. ²² ¿Akovatziima ovatsimayeri Avinkatharite? ¿Anayirima otzimira irirori ishintsinka?

¿Arima notzikashirevaitantake iñaapinkathashireyetaari Pava?

²³ Jiroka ikantayeetzi: "Ishineyeeetanaro nantayetero tsikarika ompaiyetya." Iro kantacha tera apantaro maaroni irantayeetero. Aritake okantavetaka, ishineyetaaro antayetero tsikarika ompaiyetya. Iro kantacha tzimayetsira opaita antayetziri kaari minthatakaiyaarine pashinepayeeni irantayetaaro kameethari. ²⁴ Tera aritzi intaani ankinkishiretakovaitaaro akovayetziri aakaite, aña iro aritatsi añaashintsiventaiyaaro kameethatzimoterine pashinepayeeni. ²⁵ Aririka pamanantzimate vathatsi, eero posampitakoventavaitziri, pinkante: "¿Ipoñaatyaama irika vathatsi janta ipomeyetziniri oshiyakaantsi?" Aña pamananteri, poyaari. ²⁶ Tema iri Avinkatharite, ashitari ikarlatzi tzimayetsiri kipatsiki. ²⁷ Ari okempitzitari, aririka inkaimemi payooteri kaari kempisantatsine, payooteri pikovirika. Eero posampitakoventavaitziri pinkante: "¿Ipoñaatyaama irika vathatsi janta ipomeyetziniri oshiyakaantsi?" Aña poyaari. ²⁸ Iroora tzimatsirika kamantemineri, inkantemi: "Irika vathatsi ipoñaatya janta ipomeyetziniri oshiyakaantsi," eerora povari. Iroora pimatantakarori iroka pinkinkishiretakotanakarori kantakemiri, pinkinkishiretanaka eejlatzi kantatsi irovaariperoshiretante. ²⁹ Tema nokantakemira "kantatsi irovaariperoshiretante," te iro nonkantakote irovaariperoshiretemi eeroka, aña iri nonkantakotzi itzimi kamantakemiri, kantatsira irovaariperoshireteri irirori. Kempitaka ari posampitanakena naaka, pinkante: "¿Opaitama nontzitantavaiyaariri naaka intanimacheeni ikinkishiretakotana pashineka atziri?" ³⁰ Tema nopaasoonkeventziri Pava noñaayetziro no-

vari, ¿opaitama nonkinkishiretakotantyaarori onkarate inkishimaitenari?"

³¹ Jiroka nakemiro: Aririka povavaiyetya, pinkinkishiretakoterora, pinkantashirete: "Tzimatsirika ñaayetenaneri novavaiyetya, ¿arima notzikashirevaitakeri irika iñaapinkathashiretairi Pava?" Arira pinkempitzi-ityaarori pimirevaiyetya, eejatzi pantayetairo tsikarika opaiyetaarika. ³² Ontzimatyee paamaventaia eero poitzipinashiretantari Judío-yetatsiri, kaari judío-yetatsine, ikaratzi pikaratapiintziri papatoventari Pava, maaroni. ³³ Irootakera nantziri naaka, nopankiventaro nonimotakaantayetyaari maaroni atziriite okaratzi nantayetziri. Tera intaani nantero kameethatzimotanari naaka, aña iro nantzi onkarate kameethatzimoterine pashinepayeeni, ari onkantya iravisakoshiretantaiyaari.

11 Pinkempitakotaiyaanaro naaka. Iroora nomatziri naaka, nokempitakotari Cristo.

Ovashikainaro tsinaneete

² Notharomentaiyami iroñaaka, tema pikamaitakaro okaratzi nametakaakamiri, okaratzi niyotaakemiri. ³ Iro kantacha, jiroka nokoviri piyotero: Iriira Cristo ijevaritari shirampariite. Iriima shirampariite iriira ojevaritari tsinaneete. Iriima Pava iriira ijevaritari Cristo.

⁴ Okaratzi ametapiintakari ashiramparitzika, te apashikainata aririka añañaate, aririka ankinkithatakaante. Aririkami ampashikainatzimotantakyaami, ovinkatharyaakero aito. ⁵ Irooma tsinaneete kaari pashikainatachane oñañaatayetzira, okinkithatakaantayetzi, ovinkatharyaantakera. Okempitakovaitakaro tsinanepayeeni ameeziri oishi.

⁶ Aparoni tsinane kaari kovatsine ompashikainatya, ameeperotataiterotya oishi. Tema maaroni jiyotayeetzi pashiventaantsira onatzi, ontzimatyeeera ompashikainatya. ⁷ Iriima shirampariite eero ipashikainavaita irirori, tema ikempitakoyetari Pava, iriira Pava ovaneenkatakarori. Irooma tsinane, iri shirampari ovaneenkatakarori. ⁸ Tema pairani ovakera jovetsikantakarori Pava etanakarori tsinane, iroora jaake ivatha shirampari jovetsikantakarori. Irooma ovakera jovetsikantakarori Pava etanakarori shirampari, tera iro iraaake ovatha tsinane. ⁹ Ari okempitzi-takari, ovakera Pava jovetsikantakarori tsinane iriira jovetsikajaantakeneri shirampari, tema tekatsi intsi-pavaiyetya. Iriima shirampari, tera iro irovetsikaitene tsinane. ¹⁰ Irootakera ompashikainatantyaari tsinane onkantya oñaakantantyaarori tzimatsira

† Kantakotachari jaka "ijevaritari," irojatzira kantakotachari "iitoitari." Tema iroovaitake okaratzi saikantairi aitoki otzimi kinkishiretakairi, akovantayetari antayetero akovayetziri, kempitavaitaka iroomi aito jevatainemi antayetero opaiyetaarika. Kantatsira ankante: "Aitotari Cristo." Irojatziri kempitakarori aririka ankante: "Ijevatai Cristo." †† Kantakotachari jaka "ovinkatharyaakero aito." Tera ayotakoperotajaantero opaita kantakotachari "aito." Tema tzimayetatsi kantayetatsiri iri Cristo oshiyakaaventari "aito." Tzimatsi pashine kantayetatsiri iroora kantakotachari "aitoanori." Tema aririka ampashikainatya añañaate, akempitakotakarora tsinane. Ovinkatharyaayetakera pashinepayeeni.

oñaapinkathatane iroori, ari onkantya onimotakaantyaarori eejatzi maninkariite. ¹¹ Te ontzimashitya tsinane, te intzimashitya shirampari, aña apiteroite jashitari Avinkatharite, ikovityaavakaa apitero. ¹² Tema etanakarori tsinane ivatha shirampari jovetsikayee-take. Iro kantacha eejatzi, ikaratzi shiramparitaatsiri iroñaaka, iro tsinane ovaiyantayetaarori. Tema apitero-ka iriira Pava kantakaarori itzimayetantari. ¹³ ¿Ipaitama pikinkishiretakotarori iroñaaka okaratzi nokantayetakemiri? ¿Aritatsima tsinanepayeeni oñañaateri Pava eero opashikainata? ¹⁴ Aakaite ashiramparitzika iroñaaka, tera ametaro osanthaayetero aishi, aritake ampashiventakya. ¹⁵ Irooma tsinaneete, irootake ovaneenkatakarori. Kempivaitaka iroomi oishi os-hyanakyaarone ovashikainaro. ¹⁶ Tzimatsirika janta kovatsiri inkisakoshiretyaaro, jiroka nonkanteriri: Irootajaantakera nametapiintakari naaka niyotaantziro. Irojatziri ikantapiintayetziri apatoventariri Pava tsikarika-payeeni janta.

Amenaashivaitara joimoshirenkaitziro irayootane Avinkatharite

¹⁷ Iro kantamaitacha, tzimatsira pashine nonkantakotemiri, eerora notharomentakotamiro. Tema te onkameethatzimotena pantapiintakeri papatotaiyani. Onkaratemi kameethatzimotemine, irojatzitataikera jovasankitaaaventaitakemiri. ¹⁸ Tema nokemake ikamantayeetakena pinashiyetavakaa janta papatotapi-intaiyani. Iro nonkempisanterimi, ¹⁹ tema iro avisapiintatsineri iroka. Kempitaka tzimayetatsi kovashivaitachaneri inkantakotaiteri "Iriira iriiperori irika." ²⁰ Arira okempitapiintari papatotaiyani eerokaite payootavakaiyani, amenaashivaitara poimoshirenkiro apaiyetziri "Irayootane Avinkatharite." ²¹ Tema povapi-intakaro thaankiperoini pashitari. Tasheneenta ikan-tayeta pashinepayeeni. Tzimatsi pashine shinkivaiyetachari. ²² ¿Arima onkantyaari? ¿Tekatsima pipankopayeeni tsika povapiintayetyaaro pashitari, tsika piravaitapiinte? ¿Pimanintatziirima ikaratzi apatotapi-intachari iñaapinkathayetzirira Pava? ¿Pithainkavai-tatziirima kovityaavaitatsiri? ¿Pikinkishiretama ari nontharomentakyaamiro? Eerora.

Opoñaantanakari irayootane Avinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaratzi niyotaakemiri pairani okantakota opoñaantanakari "Irayootane Avinkatharite," iriitakera Avinkatharite iyotaakenarori. Jirokatakera: Okantaran-ki tsireni tekeru impithokashitaiyaari Avinkatharite Jesús, jaakero tanta, ²⁴ ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipoña ikantake: "Poyaaro, novatha onatzi, tema iro kamimentemine. Irootakera pinkinkishiretantapiintyaanari." ²⁵ Ari ikempitaakero eejatzi ikaratakero jovaiyani, jaakotakero imiretairi, ikantzi: "Niraane onatzi, irootakera shitovaatatsine onkantya iravisakoshiretantaiyaari osheki atziri. Irootakera pimatapiintairi aririka pimiretyaaro, aririka pinkinkishiretakotapiintena." ²⁶ Arira povapiintaiyaaro, pimiretapiin-

taiyaaro eeroka, ari onkantya piyotakaantaiyaariri atzirite ikamimentayetai Avinkatharite. Irootakera pi-matapiintayetairi irojatzi impiyantaiyaari Avinkatharite.

Ovaminthavaitashitakyaarone irayootane Avinkatharite

²⁷ Tzimatsirika ovaminthavaitashitakyaarone, iraminthavaitashitakyaarone, kempivaitakara iriita-jaantakemi Avinkatharite inthainkavathatake, ithainkakero eejatzi iriraane. ²⁸ Aña iro aritatsi, tekera oyaaro, tekera irero, ontzimatyeeera ankinkishiretakotavakya kameethashiretakairika. ²⁹ Tzimatsirika ovashivaitakyaarone, irashivaitakyaarone kaari pampithashiretakoperoterone oshiyakaaventachari "ivatha," arira irovasankitaitakeri. ³⁰ Irootakera itzimantayetairi shipetavaitatsiri, mantsiyavaitatsiri, tzimayetatsi makoryaayetaintsiri. ³¹ Irooma akinkishireperotanakarika tekera ovanakyaaro, eerora añaajaantziro irovasankitai Pava. ³² Iro kantacha aririka irovasankitaavaitakai, iñaantakaavaitayeerora inkempitakaantatyee aakatakemi itomijanori. Ari onkantya eero jovasankitaaperotantai apaata, ikempitakaantayetairi tsikara inkantayetairi osavisatziite.

³³ Iyekiite, irootakera okovantari poyaakotavakaayetaiya eerokaite, eero posasatekavaita aririka papatotaiyaani payootavakaiyani. ³⁴ Pitashaatziirika, povanakya pipankoki tekera piyaatanakeeta, ari onkantya eero iñaakaantaitami papatotakya. Aririka nareetakya nonkivantemi, ari nothotyakemiro niyotaayetemiro irokapayeeni.

Tasonkaventashiretaantsi

12 Iroñaaka nonkantemiro tsika okantakota tasonkaventashiretaantsi. Iyekiite, te nonkove onkompitzimotyami. ² Piyotaiyini eeroka, pairani tekera pinkempisantayetanake, tzimapiintatsi pikenakaashitane, iminhashiretakaapiintashiitami piyaatashiteri oshiyakaarontsi kaari ñaavaitaajatatsine. ³ Irootakera nonkamantantyaamirori iroka: Intzimerika janta kinkithatakaantatsine, inkantapaake "Ikamaarivé Jesús!" kaarira Itasorenka Pava ñaavaitakairine irika. Irooma aririka inkante, "Avinkatharite inatzi Jesús," iriira Tasorentsinkantsi ñaavaitakairiri.

⁴ Aparoni inatzi Tasorentsinkantsi, iro kantacha tzimatsi osheki tsika ikenakayiro itasonkaventayetakai onkantya amatantyaarori. ⁵ Aparoni inatzi Avinkatharite, iro kantacha tzimatsi osheki tsika aneknakayero antavaitaineri irirori. ⁶ Aparoni ikanta Pava, iro kantacha tzimatsi osheki tsika okanta opoñaantakari jimatakaayetairo opaiyetarika. ⁷ Maaroni aakaite, tzimayetatsi opaiyeta jimatakaayetairi Tasorentsinkantsi ari onkantya aminthatakaantayetaiyaariri pashine kempisantzinkariite irantayetairo irirori kameethari. Arira ikenakairori irirori Tasorentsinkantsi joñaakanta, jimatakaayetaiora

opaiyetarika. ⁸ Thame oshiyakaaventavakero, tzimayetatsi itzimi itasonkaventake Tasorentsinkantsi ari okanta jiyotanentantari. Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventake Tasorentsinkantsi ari okanta ikinkithatakotantarori okaratzi ipampithashiretanaari. ⁹ Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventajaantake Tasorentsinkantsi ari okanta javentaashiretziitantaari. Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventake Tasorentsinkantsi ari okanta itekatsitakaantantari. ¹⁰ Tzimatsi pashine itzimi jimatakaakeri irirori itasonkaventante, pashine itzimi jimatakaakeri irirori inkamantantannerite, pashine itzimi jimatakaakeri irapi-itakotairo okaratzi ikamantantakeri kamantantanneri, onkantya iriñaantyaarori iriirika Tasorentsinkantsi jimatakaakeri inkamantantero. Tzimatsi pashine itzimi jimatakaake iriñaavaiyetero pashineyetatsiri ñaantsi, tzimatsi pashine itzimi jimatakaake irovaakañaanetairo okaratzi iñaaventayeetakeri. ¹¹ Maaroni iroka irootakera itasonkaventantayetaikeri Tasorentsinkantsi, jimatakaantakero tsikarika opaiyetarika. Aparoni ikanta Tasorentsinkantsi. Iriita-jaantake matzirori itasonkaventayetakai aakaite, jimatakaayetairo okaratzi ikoviri irirori.

¹² Arira okantari ovithaavakaantayetaari, joshiyakaantayeetairo aakami ivatha Cristo. Tema tsikara akantavathayetara, irootakera matakaayetaiorori opaiyetarika. Arira akempitzi-tayetaari eejatzi aakaite, onashiyeta amayetairo opaiyetarika. ¹³ Tema aparoni ikanta Tasorentsinkantsi itzimi oviinkaatakaayetairi, ari okanta ovithaavakaantaari, onkantavetakya aakarika judío-payeeni, griegothatatsiri, omperataari, saikashivaitaari, maaroni. Okempivaitaaro maaroni antspatavakagaiya aakaite arapiintayetairo jiña añaakaashiretantatsiri, oshiyakaaventakeri Tasorentsinkantsi.

¹⁴ Pinkinkishiretakotero tsika okanta avatha. Aparoni akanta avathaki, iro kantacha tzimatsi osheki onashiyeta opaiyetarika amayeteri. ¹⁵ ¿Kantatsima oñaavaite aitzzi, oñaanatero ako, onkantero: "Te nirooperote naaka, te nonkempityaami eeroka pi-matziro poirikayetziro opaiyetarika?" ¿Tema irooperote eejatzi aitzzi? ¹⁶ ¿Kantatsima oñaavaite oyempita, oñaanatero oki, onkantero: "Te nirooperote naaka, te nonkempityaami eeroka piñaayetziro opaiyetarika?" ¿Tema irooperote eejatzi ayempita? ¹⁷ Iroomi iyoshi-itachanemi oki avathaki, ¿arima onkantakemi ankeme? Iroomi iyoshiitachanemi ayempita, ¿arima onkantakemi ankemantyaaromi osankaane? ¹⁸ Ari okantari avatha. Tema iriira Pava matakakerori jovetsikakero, tsikara okantajaanta ikovake irovetsikero, ari onkantya onashiyetantyaari ompaiyetaarika omayeteri. ¹⁹ Arimi oshiyavakaiyaami maaroni tsikara okantayetara avatha, eeroty avathataromi. ²⁰ Arira okantari aparoni onatzi avatha, iro kantacha tzimatsi osheki onashiyeta opaiyetarika amatantayetyaarori. ²¹ ¿Kantatsima oñaavaite oki, oñaanatero ako, onkantero: "Naaka kovaperotajaantacha, irooma eeroka, tera?" ¿Kantatsima oñaavaite aito, onkempitakotyaaro okaratzi

oñaavaitakeri aitziz? ²² Eerora omatziro! Aña okaratzi tzimatsiri avathaki kaari kempitzimotainemi iroopero onatye, irootakera kovaperotajaantachari. ²³ Iroora akithaantapiintari, omanayiro avathapayeeni, akempitakaantaro ñaapinkatharentsi onayetatziz janta. Okaratzi omanakoyetziri avathaki, akempitakaantaro irooperokimi onayetzi. ²⁴ Irooma okaratzi kaari omanayetapiintziri avathaki otzimi iñaayeetapiintziri, tera ontzime tsikarika ompaitya antayetenerori iroori. Ari ikempitzitari Pava jovetsikakerora avatha, ontzimatyeera anethaayetairo kempitzimovetakairi kaari kovaperotajaantachane. ²⁵ Eerora okantzi ampitharyeero okaratzi avathatari. Aña iro aritatsi, anethaatzi-itairo maaroni avathatari. ²⁶ Aririka ovatsinaavaitya kapicheeni avathaki, kempivaitakara ovatsinaakyaami maaroiteniki avatha. Aririka ovaneenkavaitya kapicheeni avathaki, kimoshirera ankantya maaroiteniki avatha.

²⁷ Arira akantayetaari aakaite akaratziz aven-taashireyetaari Cristo, kempitavaitaka aakaite ivathamianayetaimi Cristo. ²⁸ Jirokara tsika ikantakaayetaari Pava ikaratziz kempisantayeetaatsiri: Etanakaro, tzimatsi Otyaantajanori. Apitetanaintsiri, tzimatsi kamantantaneriite. Mavatanaintsiri, tzimatsi iyotaantaneriite. Ipoñaapaaka itzimayetanake tasonkaventantaneri, tekatsitakaantaneri, ampitakotaneri, jevatakaantaneri, ñaavaiyetzirori pashineyetatsiri ñaantsi. ²⁹ Maaronima Otyaantajanoritzi? Maaronima akamantantaneritzi? Maaronima ayotaantaneritzi? Maaronima atasonkaventantaneritzi? Maaronima atekatsitakaantaneritzi? Maaronima añaavaiyetziro pashineyetatsiri ñaantsi? Maaronima ovaakañaanetanetzi? ³¹ Aña iro aritatsi, pinkovatziiyete intasonkaventayeetaimi pimayetantyaarori kovaperotajaantachari. Iro kanta-maitacha, tzimatsira opaita otzimi anayirori iroka. Aritake nonkamantemiro iroñaaka.

Iroora kovaperotajaantachari etakotanka

13 Thame ankantashitavakya kantatsi noñaavaitero naaka pashineyetatsiri ñaantsi iñaavaiyetziri pashine atziri, nomatzitakyaaromi okaratzi iñaavaitziri maninkariite. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika nomatero netakotantya nantantarori iroka, noka-meninthavaitashitakara. ² Ari okempitzitari eejatziz, thame ankantashitavakya kamantantaneri nonatziz naaka, niyotakotziro okaratzi kaari jiyotakoveeta pairani, naventaatziitari Pava ari onkantakemi iroshirinkenaro otzishi irovatziiyeero tsikarika janta. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika netakotantya nantantarori iroka, tekatsimacheeni nomonkaraye. ³ Eejatziz okempitari, thame ankan-tashitavakya arimi nompashitantyaaro maaroni tzimomotanari onkantya ontzimantyaari iroyaari kovityaavaitatsiri. Ankantashitavakya osheki natsipeventakarimi impaityaarika, notaaventavaikari. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika ne-

takotantya nomatantarori iroka, tekatsira nanintagaiya.

⁴ Itzimira etakotantachari, tsinampari jinatziz, kaminthaantaneri, te inkisakovaitanetya, te irasagaavainetya, te iñaaperovainetya. ⁵ Itzimira etakotantachari te inkaariperovaantenete, te inthañaavainetya, te inkisanetya, te irovapithaantatzi-ityaaro inkisaneentante. ⁶ Itzimira etakotantachari te inkimoshireventero jantakerorika kaariperori, aña iro ikimoshireventzi irirori iriyotakoyeetairo kyaaryoori. ⁷ Itzimira etakotantachari amavevaitapiintaneri inatziz, ikempisantapiintanetzi, tzimatsi iroyaakotapiintane, joisokerotapiintaneta.

⁸ Eero othonkaneta etakotanka. Irooma pashinepayeeni aritake onthonkanetaiya, okempitayya, iroka kamantantaneritaantsi, iñaavaiyetantaitaro pashinetatsiri ñaantsi, jiyotayeetairo opaiyetarika. ⁹ Tema tekera jiyotayeetziro maaroni, tekera ikamantantayeetziro okantakoyeta maaroni tzimayetatsiri. ¹⁰ Irooma aririka onkaratapaake otzimi monkaratichane, eerora akovanairo maaroni onkarate peyayetaachane.

¹¹ Iroovaitake akempiyetara atzirizika. Eenirorika eenchaantzi, akempitayetari eenchaani, tsika ikantziro iñaavaitzi, tsika ikantziro ikinkishireyeta, tsika okanta ipampithashiryaari. Irooma aririka antaritapaake, eero akempitakotanaari tsika ikantayetara irirori. ¹² Kantatsi oshiyakaantero eejatziz tsika akantara amenaatyaaero ashirota. Eero akoñaatzi kameethaperoini, eero ayotajaantzi tsika akantavaita. Irooma apaata ari ayotakoperoyetairi tsika ikanta Pava, ari ankempitaiyaari irirori jiyoyetaira aakaite. ¹³ Jirokara karatatsiri mava kantaitapiintaachane osaike, eerora othonkanetaa: aventaashirenka, oyaakoventanka, etakotanka. Iroora kovaperotajaantachari iroka etakotanka.

Iriñaavaitayeetantyaaro pashinetatsiri ñaantsi

14 Pinkyaaryoovero onkantya petakoyetantantyaari. Pinkokovaperomaitaiyaaro eejatziz intasonkaventayeetaimi onkantya pimayetantyaarori tsikarika opaiyetarika. Okempitaityaaro iroka pinkamantantaneritai. ² Aririka apatotaiyaani ankarateri kempisantzinkariite, tzimatsirika intasonkaventayeetake iriñaavaitantanakyaaro pashinethatatsiri ñaantsi, eero akemathatziri, eero ayotziro opaita ikantziri. Tera iro iñaavaitantari irika ankemathatantyaariri aakaite, aña iriira Pava kemathaterine. ³ Irooma intzimerika intasonkaventayeetakeri inkamantante, iriira kinkithatakaineri maaroni aakaite, onkantya irovet-sikashiretakaantayetairi, intharomentakaantayetairi, imposhenkashiretantairi. ⁴ Ikaratziz ñaavaitzirori pashinethatatsiri ñaantsi, apanirora itharomentashirevaita. Iriima kamantantaneritaantsiri, iriira tharomentashiretakaayetariri maaroiteni kempisantzinkariite ikaratziz apatoyetachari. ⁵ Osheki onimovetyaana maaronirika eerokaite pimatero piñaavaitantyaaromi pashinethatatsiri ñaantsi. Iroora onimoperotataitenari maaronimi eerokaite pimateromi pinkamantantanerite. Irootakera anayirori pashine. Iro kantacha tzimatsi-

sirika materone irovaakakoñaaneteri ñaavaitzirori pashinethatatsiri ñaantsi, iriitakera tharomentakaayetyarine kempisantanzinkariite ikaratzi apatoyetachari.

⁶ Iyekiite, thame ankantashitavakya, niyaatake na-reetami janta, intaani noñaavaitantapaakaro pashinethatatsiri ñaantsi. ¿Notharomentashiretakaakemima? Thame ankantashitavakya eejatzi niyaatake janta, nokinkithatakotakemiro ikemathatakagaanari Pava, nopampithashiretakaami, nokamantayetaimiro, niyotaayetaimiro eejatzi. Iroora opoñaantatainakari pitharomentashiretanaa. ⁷ Intsityaa noshiyakaaventavakemiro eejatzi, okempitakaro aririka ashovirivaite, aririka ampiyompivaite. Eerorika anashitaro oyameninka, irojatzapiipiite, tekatsira iyoterone opaitarika akoviri ampanthayeri. ⁸ Ari okempitari eejatzi aririka antyoote. Eerorika okameñeenkatziri kameetha, tekatsira iyotatsine akaimatziiri ovayiritya. ⁹ Ari pinkempitayetyaari eejatzi eerokaite. Eerorika piñaavaithatantaro inkemathayeeteri, piñaavaiminthavaitashitakara. ¹⁰ Kempitaka jaka kipatsikira osheki nashiyetachari ñaantsi iñaavaitayeetziri. Tzimayetsira osheki opaietarika ikantayeetziri iñaavaitayeetzi. ¹¹ Tzimatsirika ñaanatantantarori pashinethatatsiri ñaantsi kaari nokemathatziri, nokempitakaantari pashinesatzi inatzi, ari ikempitzitanari eejatzi irirori. Tera nosheninkamirinkatari kameethaini. ¹² Niyotzi naaka, pikovaperotaiyakeroni eerokaite intasonkaventayeetemi janta. Iro kantacha ontzimatyeeera pinkokovaperoyetairo pintharomentashiretakaayetaiyaari maaroiteni apatotapiintayetachari janta.

¹³ Tzimatsirika ñaavaitzirori pashinethatatsiri ñaantsi, ontzimatyeeera inkovakotairi Pava onkantya irimatakantaaiyaariri irovaakakoñaanetairo iñaavaiyetziri. ¹⁴ Aririka noñaañaatantyaaro naaka pashinethatatsiri ñaantsi kaari nokemathatziri noñaavaitziro, kempitaka notharomentaventashitakaro, okantavetaka te nonkemathatero okaratzi noñaañaatziri. ¹⁵ Aña iro kameethatataitatsi noñaañaatantyaaro ñaantsi nokemathatziri, onkarate tharomentakaiyaanari eejatzi. Arira nonkanterori eejatzi nompanthaaventeririka Pava. ¹⁶ Thame ankantashitavakya, tzimatsi piyotainchari japatotaiyani, ari petanakaro eeroka pipaasoonketziri Pava, iro kantacha apaniro eeroka pitharomentavaitaka, iriima pikarataiyirini te intasonkaventayeeteri inkemathatantyaarori piñaavaiyetakeri. ¿Arima iranintaavaitakyaaro irirori pinkantayetakeri? Te iriyotaajatzitya eejatzi kameetharika inkantaiyeni “Ari onkantyaari!” ¹⁷ Arivetaka pipaasoonketake eeroka. Iriima pashinepayeeni janta temacheeni povetsikashiretakaayetyaari. ¹⁸ Osheki nopaasoonketapiintakeri naaka Pava iñaañaatakaanaro pashinethatatsiri ñaantsi, kempivaitakami nanaakemi pimatapiintzirora eerokaite. ¹⁹ Iroora aririka nonkarateri napatotyapashinepayeeni kempisantanzinkariite te nomatero. Irootyaami nonkovaperotataitemi naaka noñaavaitemi kapicheeni onkantya inkemathatantyaanari, tetyaami

nonkovaajatero noñaavaiperotataite kaari inkemathataitenari. Irootakera nomatairi okanta niyotaantantari kameethaini. †

²⁰ Iyekiite, eero poshiyari ipampithashireta eenchaani, aña iro aritatsi poshiyaari ipampithashireta antari. Arivetakara pinkempitakotyaaari eenchaani okantakota eero pantantayetarokaariperori. ²¹ Pinkinkishiretakotero Ikantakaantaitane osankinatakotachari, kantatsiri:

Jirokara ikantakeri Avinkatharite:

Tzimatsi nokoviri nonkanteriri irika atziriite,

Inkarate notyaanteri, pashinesatzi irinatye ñaavaiyetzirori pashinethatatsiri ñaantsi, iriira kamantaiyeroneri irika.

Iro kantacha eero ikempisantavakeri.

²² Jirokara oshiyakaaventachari. Arira mataka itasonkaventayeetakai añaavaitantyaaro pashinethatatsiri ñaantsi, iroora joñaakayeetziri kaari kempisantatsine. Iroora omatantakari itasonkaventayeetakai onkantya ankamantantantyaari, iroora joñaakayeetairi aakaite akempisantanzinkariyetzi. ²³ Akantashitavakya, ari papatotaiyaani maaroiteni eeroka, maaroiteni piñaañaatantyaaro pashinethatatsiri ñaantsi. Impoña inkyaapaake kaari kempisantatsine, kaari itasonkaventayeetzi. ¿Eeroma ikantapaake: “Ishinkiventatya irika!?” ²⁴ Intsityaa ankantashitavakya papatotaiyani eerokaite janta pikamantantzi. Impoña inkyaapaake kaari itasonkaventayeetzi, kaari kempisantatsine. Arira pooñaaronteneri eerokaite ikinkishirevaitashitari irirori, iroora inkinkishiretakotantantyaari, ²⁵ iro ompoñaantyaari inkamantantairo okaratzi ikinkishirevaitashitakari iromananeeki, impoña irotyeerovanake iñaapinkathatanairi Pava, inkante: “Omaperotatya itsipashiretami Pava eerokaite jaka.”

²⁶ Iyekiite, jirokara onkarate pantayetairi aririka papatotapiintaiyaani. Kantayetsi impanthaayeetairo Salmo, iriyotaantayeetai, kamantakoyetairone okaratzi ikemathatakagairiri Pava, iriñaavaitakaayetairi pashinethayetsiri ñaantsi, intzimayetai ovaakakoñaanetairone. Tema maaroni otzimi pantayetairi ontzimatyepovetsikashiretakaantaiyaari pashinepayeeni. ²⁷ Tzimatsirika ñaavaitantarori pashinethatatsiri ñaantsi, eerora itzimaperotajaantzi osheki, intaanira inkantya apite, terika inkarate mava. Eerora okantzi irakivaavakaiyaani irikaite, aña iroyaaventya irimatantyaarori pashini. Ontzimatyeeera intzime impaitya ovaakakoñaaneterine. ²⁸ Tekatsirika ovaakakoñaaneterine, ontzimatyepovetsikashiretakaantaiyaari. Intaani iriñaañaashireteri Pava, ari onkarate. ²⁹ Oshinetaantsitzi inkamantante apite, terika mava. Iriima pashinepayeeni ontzimatyepovetsikashiretakaantaiyaari. ³⁰ Iroora intzimerika inkemathatakaanairi Pava, eenirorika ikamantantzira pashine, aritatsi imaire-

† *Ikantakotakeri jaka Pablo “noñaavaitemi kapicheeni,” iroora oshiyarori inkante “nokovataike noñaavaite 5 ñaanchaaniki okaratzi inkemathaiteri, te nonkovaajatero noñaavaite 10,000 ñaantsi kaari inkemathataitenari.”*

tavake onkanta inkamantantantyaarori pashineka.

³¹ Tema te arite iriñaavaitaiyeni apiteroka, aña ire-tavakyaaro aparoni impoña pashine. Ari onkanta iriyotantaiyaari maaroni, tharomentashire inkantayetaiya.

³² Itzimirika matakero ikamantantajanotanai, iriitakera matakero iriñaakotanetya inkamantante. ³³ Aririka irakivaamashitaitya kaari Pava kantakaanterone. Aña iriira Pava santzikoityaakaantatsiri.

Iroñaaka nonkamantemiro pashine okaratzi jametapiintaari ikaratzi itasorentsishiretakaitairi irapatotaiyaani tsikarikapayeeni: ³⁴ Maire okantapiintaiyani tsinaneete, te oshinetaantsite oñaavaiyete. Aña iro aritatsi onkempisantayete, tema iro okantakaantziri Ikan-takaanaitane. ³⁵ Tzimatsirika ompaitya onkoveri iyotero, osampiteri oime janta opankoki. Te aritzi oñaavaiye tsinane aririka irapatoyeetya. ³⁶ ¿Pikinkishiretaiyana eerokaitera omapokakaantakerori pikinkithatakaantziro iñaane Pava? ¿Eeroma onimotzimi pimayetapiintairo okaratzi jimayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni?

³⁷ Tzimatsirika janta kantatsiri “Naaka kamantantantneri, naaka antakishire nokanta,” ontzimatyeeera iriyotemi irika iriira Avinkatharite kantakaarori nosankinatantamirori iroka. ³⁸ Terika inkempisantayete irika, eeroty pikempisantaiziri eejatzi irirori. ³⁹ Iyekiite, ontzimatyeeera pinkokovaperotairo irimatakaitaimiro pinkamantantayetai. Eeromaita pimaperotziro potzitzikayetairi ñaavaiyetziri pashinethatsiri ñaantsi. ⁴⁰ Irooma pimayetairora irokapayeeni, ñaakotanera pinkantaventyaaro, santzikoiteeni pinkantya.

Irañaantayetaiyari kamayetatsiri

15 Iyekiite, nokovi iroñaaka nonkinkishiretakaimiro tsika okantakoveta Kameethari Ñaantsi okaratzi noñaaventakemiri, poisokerotanaarira pikempisantai.

² Irojatzira ovavisaakoshiretaimineri, eekerorika poisokerotanakityeeyaaro noñaaventayetakemiri. ¿Amenaashivaitakama pikempisantayetanai?

³ Jirokara kovaperoyetachari, iroora ikamantaitakeneri naaka, ipoñaaka nokamantakemiro eejatzi eerokaite: Ikamimentakaira Cristo okantakaantziro akaariperovaitake, jimatajaantakero jimonkaratakakaro okaratzi iñaaventakotzitatakariri Osankinajanorentsiki. ⁴ Ipoñaashitaka ikitataitakeri, iro avisavetaka mava kitaite, joviriintaitairi. Irojatzira iñaaventakotziyeetakari Osankinajanorentsiki. ⁵ Ipoña joñaakaari Cefas, joñaakaari eejatzi maaroiteni 12 iriyotaane. ⁶ Ipoñaaka joñaakapanaatari eejatzi osheki apaiyetairi iroñaaka “Iyekiite,” 500 ikarataiyini. Eeniro-tatsi jañaayetzi osheki irikaite, arimaitaka makoryaayetake tsikarika ikaratzi. ⁷ Ipoña joñaakaari Jacobo, ipoña joñaakaari eejatzi maaroiteni Otyaantajanori. ⁸ Naaka overaantapaakaro joñaakaana eejatzi, kempivaitaka naamami impoivaitziitatsinemi nontzimize. ⁹ Tema naakavetaka Otyaantajanori, janaayeta-

† *Ikantaitziri “Cefas,” irootakera pashine ivairo Pedro.* †† *Ikantaitziri “Jacobco,” irootakera pashine ivairo Santiago, irirentzira Jesús.*

nara maaroite pashine. Tetya apantaajatyaaaromi nompaitya “Otyaantajanori,” tema novasankitaavaitakeri kempisantaanairi Pava, apatoventanaariri tsikarikapayeeni. ¹⁰ Iro kantamaitacha, tera amenaavaitashitya jineshinonkatziitaana Pava, tema iriitake kantakaakarori Notyaantajanotantaari iroñaaka. Naakamaitakara antavaiperotaatsiri iroñaaka nanayiri pashinepayeeni, irootajaantakera kantakaantzirori nantashivaivetakari pairani. Tera naaka matashityaarone apaniroini irokapayeeni, aña Pavara neshinonkataanari nomatantaarori. ¹¹ Irootakera nosankinatantakamirori okaratzi nokinkithatapiintakeri, irojatzira ikinkithatapiintakeri eejatzi pashine Otyaantajanoriite. Irootakera pikempisantayetairi eerokaite.

¹² Aritakera nokinkithayetaimiro joviriintayeetairira Cristo, jovamaaveetakarira, ¿Opaitama pikantantari: “Eerora añaajaantayetai ankamakerika?” ¹³ ¿Pikinkishiretatyaaama te iroviriintajaantayeetairi Cristo? ¹⁴ Aririka onkantaami, namenaashivaitakara nokinkithatake, pamenaashivaitakara eerokaite pikempisantaiyakeni. ¹⁵ Tema kempivaitakara nothaiyakami noñaaventakotapiintakeri Pava, nonkantapiintayetake: “Pava oviriintairi Cristo, ari inkempitayetairi eejatzi aakaite.” ¹⁶ Arimi onkantaami, eero ipiriintayetaa kamayetaintsiri, tera ipiriintzita eejatzi Cristo irirori. ¹⁷ Terikami iroviriintayeetairi Cristo, pamenaashivaivetakara eerokaite pikempisantayetai. Eekerora pinkaariperoyetatyemira tekatsira peyakotaiminemi. ¹⁸ Aritakemira peyaperovaitakami eejatzi ikaratzi makoryaayetaintsiri, amenaashivaivetakara javentaanaarira Cristo. ¹⁹ Inkantamacheetaimi aakaite! Amenaashivaitakamira aventaanakari Cristo, amenaashivaitakamira okaratzi oyaakoneentavetaari, añaaminthavaitashitakara kapicheeni iroñaaka. Maperoakitziivaitakaimi.

²⁰ Iro kantacha te ari onkanta. Joviriintayeetairiitsi Cristo ikamavetakara. Iriitakera matakero jetakaantaro jañagai tsikara inkantayetaiya apaata ikaratzi makoryaayetaintsiri. ²¹ Jiroka okantakota iroka: Pairani, okaratzi jantakeri aparoni atziri iro poñaakaantakarori akaamaneyetzi maaroiteni. Iro kantacha iriira eejatzi aparoni atziri poñaakaantaarori ampiriintayetai maaroiteni akamayevetaka. ²² Tema iro akaamaneyetantaari maaroiteni okantakaantziro asheninkamirinkaitetari Adán-ni. Iro kantacha ari añaayetai maaroiteni okantakaantziro asheninkashiretaari iroñaaka Cristo. ²³ Jirokara tsika okantakota iroka: Iri Cristo etaarori ipiriintaa. Impoña impiyeerika apaata, ari iroviriintayetaipairi ikaratzi jashiyetaari irirori.

²⁴ Ompoñaashitakya onthonkaiya maaroni, iraperotairi Cristo ikaratzi pinkathariventashivaitachari, ikaratzi otzimimovaitashitari ishintsinka. Iriira Cristo matakagairone aakaite onkanta irashitantairi Pava, matzirori Ipinkatharijanoritzi. ²⁵ Tema jetzineeronkatatyaaaro iroñaaka Cristo ipinkathariventantzi, irojatzira apaata omonkaratantapaakyaari inkitsirinkajaantairi iisaneentayetane, iraatzikantaiyaari iitzi. ²⁶ Ovekaraanta-

paakyaarone iisaneentane inkitsirinkairi irootakera "Kaamanetaantsi," inkempitakaantairo atzirimi onatye iraperotairo. ²⁷ Tema aritake iñaaventakotziyeetakari Cristo, ikantaitake:

Itzimi matakeroi ikitsirinkairi maaroiteni, jimatakeri jaatzikantaari iitzi.

Iro kantamaitacha ikaratzi ikantakoyeetziri jaka "maaroiteni," tera inkantayeetatye irijatzira Pava inkitsirinkayetairi, aña iri Pava kantakagaiyaarone irimayetantyaarori maaroni. ²⁸ Aririka impinkathariventairo Itomi maaroni, iriira Pava pinkathariventairine eejatzi irirori, tema ari ikenakairori irirori Pava impinkathariventantaiyaarori maaroni tzimayetatsiri.

²⁹ Eerorikami jañaayetaimi ikaratzi kamayetaintsiri, ¿opaitama joviinkaatzimentantayeetariri kamaintsiri? ³⁰ Eejatzi okempitzitari, eerorikami ipiriintayeetaami, ¿opaitama añaantapiintayetakarori aakaite ipatzi-maminthavaitayeetai? ³¹ Iyekiite, ¿Pithainkatyaanama? ¿Kaarima naaka tharomentaventaamiri nokempisantaakayetaimiri Avinkatharite Jesucristo? Aña omaperotatitayaa iroka, okantaitatyaani kitaiteriki ikovayeezzi irovamaitena. ³² Ari okempitzitakarori eejatzi jaka nosaikira Efeso-ki, imaimanevaitakena katismavaiyetatsiri. Eerorikami apiriintayetaami, nonkaratataiterityaami iriroriite, nonkavaitashitakyaami:

Thame anintaavaitavakya, avavaitya, aravaite, oimoshirenkavaitya. Aamaashiminthatya iro ankame. ³³ Irootakera paamaventantyaarori iroka otzimikari pikenakaashitane. "Eerora pitsipaminthataro kaariperori, pimatzirokari eeroka." ³⁴ Pimpampithashiretaiya kameethaini. Eero pitzipinavaitashita. Kempitaka tzimayetatsi tsikarika pikaratzi eerokaite te piyotakotajateri Pava. [Pashiventaantsiitake!

³⁵ Kempitakara tzimayetatsi janta kantashiretatsine: "¿Tsikama inkantyaaka impiriintai tonkitsiporoki? ¿Tsikama onkantaajatya iriñeetairo ivatha?" ³⁶ [Masontzi! Kantatsi oshiyakaantero okantaranki okitho pankirentsi. Aparoni okitho sampiikitatsineri, ikitakiyeetziri, arira oshookai. ³⁷ Iroka okitho pipankitapiintziri apakithoroini okantaveta, iro kantacha oshookanakerika iroka pashine onkantavaitanakya. Tema te pim-pankitapiintero oshookimatakera pankirentsi. ³⁸ Aña iri Pava shookakaayetzirori otzimayetantari ovatha okaratzi ikoviri irirori. Iriitakera nashitakaayetarori ishookakaayetzirori, okaratzi tzimayetatsiri pashineyetatsiri pankirentsi. ³⁹ Maaroiteni akaratzi otzimayetzi avatha, tera ari oshiyavakaiyani. Thame oshiyakaanavakero, aakaite atziritti anashiyeta avathaki, onashiyeta ivatha piratsiite, tsimeriite, eejatzi shimapayeeni. ⁴⁰ Eejatzi ikempiyeta inkiteveri te iroshiyayetai akantayetara aakaite osaviveri. Otzimomotziri inkiteveri irovaneenkaro, te okempitaro ovaneenkaro aakaite. ⁴¹ Tema onashita eejatzi irovaneenkaro ooryaa, irovaneenkaro kashiri, eejatzi irashi

impokiropayeeni. Tzimayetatsi tsika ikaratzi impokiro kaari kempitayetyaarine pashine.

⁴² Arira ankantayetaiyaara aakaite ampiriintayetairika. Tema ikitatapiintayeetzirori iroñaaka avatha, ari oshitziziri, iro kantacha aririka iroviriintayeetairo, pashine onkantayetanaiya eero oshitzivaitai. ⁴³ Aririka inkitayeetero avatha manintaaro onatzi, iro kantacha ari iroviriintayeetairo onkantya ovaneenkayetanaiyaari. Te aavyaavaitanete iroñaaka avatha, iro kantacha ari iroviriintayeetairo ontzimantaiyaari oshintsinka. ⁴⁴ Okaratzi ikitayeetziri avatha tzimavetachara oshihire. Iro kantacha aririka iroviriintayeetairo avatha, ari-rona ontzimayetai atasorenka. Ari ikantayetari maaroni añaayetziri iroñaaka otzimi ishire, iroora ayotantayetari tzimatsi eejatzi pashine avatha tziimaatsine atasorenka. ⁴⁵ Ari okanta josankinatakoyeetakeri etanakarori shirampari, Adán, ikantaitzi:

Iro etanakarori jañaanake, ipoña otzimanake ishire. Iriima irika oyaatapaakerine kempitapaakyaarine, otzimimotziri irirori itasorenka, iriitakera añaashiretakaantatsine. ⁴⁶ Arira akantayetari. Te otzimimovetai atasorenka ovakeraini. Aña iro etanakarori otzimavetakashire, imoña ontzimayetai atasorenka. ⁴⁷ Tema irika etanakarori shirampari, kipatsira jaayeeetake, jovetsikapithayeetakeri. Iriima apitetanaintsiri shirampari, inkitekira ipoñaakaro irirori. ⁴⁸ Tsikara ikantajaantara jovetsikayeetakeri kipatsipitha irika etakarori, iriira akempiyetakari aakaite. Iriima ikaratzi inkiteveriite, iriira kempitakarori irika poñenchari inkiteki. ⁴⁹ Arira ankantayetaiyaari eejatzi aakaite. Tema oshiyayeeetakari atzimayetake irika jovetsikapithayeetakeri kipatsi, aritakera oshiyayetaiyaari eejatzi irika poñenchari inkiteki. ⁵⁰ Iyekiite, jiroka okantakota okaratzi nokantakeri: Eero okantzi isaikayetai tsika ipinkathariventantzi Pava ikaratzi tzimayetatsiri ivatha, iriraane, shitzitaatsine ivatha. Aña iriitakera saikayetaatsine janta inkarate kaari shitziyetaatsine ivatha.

⁵¹ Pinkeme, nonkamantemiro kaari jiyotakoyeetziri pairani. Jirokara: Arira impashinetakaayeetai maaroni aakaite. Iro kantacha eerora añaayetzirori maaroiteni aakaite amakoryaayete. ⁵² Apaata ovekaraantapaakyaarone kitaite, omapokashitaiyaara intyooyeetai. Apathakero onkantapaintya iroovaitake amachookapainte. Arira iroviriintayeetairi kamayetaintsiri, onkantya irañaantayetantaiyaarori vathatsi kaari shitzitanetaatsine. Irooma maaroiteni aakaite añaayetatsiri impashinetakaayeetai. ⁵³ Okaratzi avathataro iroñaaka shitzitanetatsiri, impashinetakaayeetairo eero oshitzivaitantaa. Akarayetzi akaamanevaitanetzi iroñaaka ari impashinetakaayeetai, kañaaneri ankantayetaiya.

⁵⁴ Aririka omonkarapaitetaiya iroka, arira omonkarataiyaari okaratzi joshiyakaaventaitakero "Kaamanetaantsi," okempitakotari atziri, ikantaitake: Irika ipaiyeetakeri "Kitsirinkaneri," japerotairo ipaitayeeetziri "Kaamanetaantsi."

⁵⁵ [Kaamanetaantsi! ¿Kantatsima pinkitsirinkantai eeroka iroñaaka?

[Kaamanetaantsi! ¿Eenirotatsima iroñaaka pithoyene?

† Kantakotachari jaka "pankirentsi," iroora trigo, okarayetzi oshiyayetarori.

⁵⁶ Okaratzí oshiyakaaventachari jaka othoyene, irootakera kaariperonkantsi. Irootakera Ikantakaantaitane iyotakairi tzimataitatsira akenakaashitane. ⁵⁷ Iro kantacha nopaasoonketziri Pava, tema iri matakagairori aakaite oitsinampaantaarori, jotyaaantairira Jesucristo ikitsirinkantaarori “Kaamanetaantsi.”

⁵⁸ Iyekiite, ontzimatyeeera pinkyaaryootapiintayetai, pantavaitapiintaineri Avinkatharite. Tema aritake piyotayetai te pamenaavaitashitya, iriitakera Avinkatharite matakaimirori.

Kireeki jotyaaantaitziniriri itasorentsitakaitairi

16 Iroñaaka nosankinatakoteri apiyotziri kireeki otyaaanteneriri ikaratzí itasorentsitakaitairi. Nonkantayetaimiro okaratzí nokantayetakeriri Galaciasatzi. ² Aririka papatotapiintaiyaani, ontzimatyeeera pookayete kapiche eerokaite tzimimotzimiri. Ari onkantya eero nopankiventantapaakaro naaka, nareetapaakyaamirika janta. ¹³ Aririka nareetakyaami kantatsira pimpairyee aanakerine kireeki janta Jerusalénki intsipataanakero nosankinarepayeeni. ⁴ Arira nonkaranakeri naaka niyaate janta, añaamatsitavake ari nonkantakero.

Ikinkishiretari iranteri Pablo

⁵ Eerora nareetzitami, aña netapaintyaaro niyaate Macedonia-ki, impoña nimpoitapaakero janta pinampiki. ⁶ Aririka nareetakyaami, aamaashitya osamani nosaikimotanakemi, kempitaka ari nonkyaarontsitakoteri. Impoñaashitakya potyaantaina tsikarika nokoviro niyaatai. ⁷ Tera nonkovero naaka kapicheeni onkantya nonkivantapaintemi. Aña nokovatzí osamani nosaikimovaitapaintemi, iriirika Avinkatharite shinetainarone. ⁸ Irojatzitara nosaikavake jaka Efeso-ki, irojatzí areetantakya kitaite joimoshirenkayeetziro “Aavataantsi.” ^{††9} Iroora nomatantyaarori iroka eenirotatsi iroñaaka jaka osheki nantavaitavaineri Avinkatharite, kameetha okanta noñaakero. Tzimake osheki maimaneminthatakenari.

† Kantakotachari jaka “papatotapiintaiyaani,” irojatzira ikantay-eetzitari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.” †† Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzira ikantayeeetzitari “Pentecostés.”

¹⁰ Aririka irareetakyaami Timoteo, paakameethatavakeri, tema irijatzí antavaitaineriri Avinkatharite, ari joshiyana naaka. ¹¹ Te arite intzimayete janta manintavaiterine. Iro aritatsi paapatziyavakyaari, irojatzí iravisantakyaari impiyeera naakaki. Tema oyaaventa novakeri impoke intsi-payetakyaari pashinepayeeni iyekiite.

¹² Iriima Iyeki Apolos, nokantakeri intsi-payetanakyaari ikaratzí notyaantaimiri eerokaite. Iro kantacha te inkove iriyaate irirori. Añaamatsitavake ari irimatakero apaata.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹³ Paamaventaiaani eerokaite, poisokerotyaaro pikempisantanakeri, shirampari pinkantanakya, pishintsishireyete. ¹⁴ Etakotane pinkantavakaayetaiya, pantzimotavakaiyaarika tsikarika ompaiyetya.

¹⁵ Iyekiite, piyotaiyirini eerokaite saikavankotziriri Estéfnas, iriyyetake etanakarori ikempisantayetanake pinampiki Acaya. Ikamaiyetanaaro iriroriite jantavaitanairi itasorentsitakaitairi. ¹⁶ Noshintsithate-mi eerokaite pinkempisantai iriroriite, ari pinkempitzityaariri eejatzí kempitakariri ikaratakeri jantavaitaiyini, kamaitanaarori. ¹⁷ Osheki nokimoshiretake noñaakero jareetakana Estéfnas, itsipatapaakari Fortunato, eejatzí Acaico. Iriitakera ovakoventapaakemiri eerokaite tera onkante pareetaiaani jaka, ¹⁸ potapishiretantyaanari. Iriyyetakera otapishireyeta-paamiri eejatzí eerokaite janta. Piñaapinkathayetavairi.

¹⁹ Jovethayetamira apatoventapiintakariri Pava jaka Asia-ki. Jovethatzitami eejatzí Aquila opoña Priscila. Arira ikempitzitakamiri eejatzí ikaratzí apatoventapiintakariri Pava ipankoki. ²⁰ Jovethatzitami eejatzí pashine iyekiite. Etakora pinkantya povethatavakaayetanaiya.

²¹ Iroora iroka, iroora nosankinatajaantzimiri nakoki naaka, novethatami. Naakatakera Pablo. ²² Irovasankitaaveetapaiyaari kaari etakotaiyaarine Avinkatharite. Impiyitizitaityaata thaankiperoini Avinkatharite. ²³ [Onkamintha ineshinonkayetaimi Avinkatharite Jesucristo! ²⁴ Netakotami maaroitani eerokaite, iriira Cristo Jesús matakainarone. Arira onkantyaari.

2 CORINTO-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naakara Pablo osankinat zimirori iroka, Irotyaan-tajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakaakenari Pava. Arira nokaratziri iyeki Timoteo nosankinatzi-imiro. Eerokayetakera nosankinatziini pikaratziri papatoventaari Pava janta nampitsiki Corinto, irijatzira nosankinayetziniri ikaratziri itasorentsitakaitairi janta kipatsiki Acaya. ² Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatziri Avinkatharite Jesucristo.

Ikemaantsiyetakari Pablo

³ Thame antharomentaiyaari Pava, jirintari Avinkatharite Jesucristo. Iriitakera Ashitairi, neshinonkataneri. Iriitake Pava, poshenkantaneri inatzi. ⁴ Aririka ontzime pomerentsizimovaitaineri, iriira Pava poshenkaineri, iroora amatantyaarori aaka amposhenkayetaari pashinepayeeni opomerentsizimoyetari. Irojatzira amateri aakaite okaratziri jantzimotakairi Pava. ⁵ Irojatzira matachaneri, aririka añaaayetero ankemaantsiperotziivaitya ikempitapaintzirora Cristo, arira añiitakyaaro eejatziri imposhenkaperotziitayeetai. ⁶ Aritakera okantakari, irootakera nokemaantsivaitantakarori naaka, iro niyotantyaarori tsika nonkantya nomposhenkayetaami eerokaite, ari onkantya pavisakoshireyetantaiyaari. Irootakera iposhenkantayeetakanari eejatziri naaka, ari onkantya niyotantyaarori tsika nonkantero nomposhenkayetaami eerokaite aririka piñaayetairo okaratziri nokemaantsivaitakarori naaka. ⁷ Iroora niyotajaantantakarori aritake imposhenkayetaami eerokaite ikempitayeetakenara naaka, aririka pimatanairo pinkemaantsivaitaitya nokempitaakerora naaka.

⁸ Iyekiite, nokovi piyotaiyero okaratziri noñaakeri naaka pomerentsizimoyetakanari nosaikantapaintari Asia-ki. Osheki jovatsinaavaitaitakena noñaajaantake ari nonkamakemi. ⁹ Nokinkishiretakotaro iroñaaka, iroora ishinetantakanarori Pava noñaakero nokamimavetaka, onkantya niyotajaantantyaari naventaashiretaiyaari Pava, te arimatsite naventaatziitashivaitaitya naaka. ¹⁰ Iro kantacha Pava jimatakero jovavisaakotaana nonkamemi, eekero iriyaatakaatyero. Aventaashire novakeri eekerora inkempoyaaventatyeeena apaata. ¹¹ Eejatzira pinkempiyetanaiyaari eerokaite pinkarataina naaka, piñaañaatairi Pava inkempoyaaventantyaanari. Ari onkantya impaasoon-

ketziyetantaiyaariri Pava inkarate kemakoyetainaneri jimatakero Pava ikempoyaaventaana.

Opoñaantari Pablo irareetya Corinto-satzi

¹² Niyotzira naaka notampatzikatzimotantake tsikarika nosaikimoyetantake. Iriira Pava iyotatsi tekatsi namatavite, tekatsi ompaitya nompashiventakovaityaari. Tsikara nokantaka niyotaaayetakemi eerokaite, te noñaaventapainterori ikempitakaantavetari osavisatziri iyotanetaantsi onatzi, añaa intaani noñaaventapiintakero tsika ikanta Pava ikaminthaantzi. ¹³ Tema okaratziri nosankinayetakemiri tekatsira nomanapithatemi, onkarate pomerentsivaitachaneri inkemathayeetero. Okamintha pinkemathatapiintairo okaratziri nosankinayetzimiri. ¹⁴ Kempitaka aritake pikemathayetakena kapicheeni, kantake pinkimoshireventaina apaata impiyeerika Avinkatharite Jesús. Ari nonkempitzityaari eejatziri naaka, kimoshire nonkantaventaiyaami eerokaite apaata.

¹⁵ Irootakera nominthatantakarori napiitairo nonkivantemi janta, onkantya pinkimoshiretziitantyaari nareetaiyaamira. ¹⁶ Ari nokovavetakari nonkivantanakemimi niyaatantyaarimi Macedonia-ki, impoña napiitanairomi eejatziri nompieyerikami. Ari onkantyaami pampitakotantavaiyaanarimi potyaantaina Judea-ki. ¹⁷ Iro kantacha noipithokakero nokinkishirevetakarori nanterimi. ¿Piñaajaantakema eerokaite osheki namatavitapiintakemi? ¿Pikinkishiretama noñaavaaitashivaitaka nonintakaaneki, nokantapiintake “¿Ari! Nonkivantakemi?” ¿Piñaajaantzima niyotataavetakaro eerora nomatziro nonkivantemi? ¹⁸ Tema Pava kaari thaiyanetacha, jiyotzi irirori te nothaiyavaita naaka nokantzira “¿Ari!” ¹⁹ Ari ikempitzitari eejatziri Itomi, Jesucristo, tsika itzimi netapaakarori noñaaventakotapaakemiri notsi-patantakarori Silvano ipoña Timoteo. Tema Jesucristo te inkantanete irirori “¿Ari!” iriyotakerika eero jantziro ompaityaarika. Tema okaratziri jantapiintakeri Jesucristo okempivaitakaro iriimi Pava kantapiintaintsine “¿Ari!” ²⁰ Iriira Jesucristo iyotakaajaantayetairi ari omonkarataiya okaratziri ishinetantakeri Pava. Irootakera ankantantayetaiyaari aakaite aventaashireyetaarira “¿Arivé!” Irootakera iriñaapinkathayeetantaiyaariri Pava. ²¹ Okempivaitakarori iri Pava ovithaakaayetakairiri Cristo, irijatziri saipatziitoyetaineri, ²² okempivaitakaro impothoyetatyeeemi jashiyetaira. Tema añiirora jotyaaantakairi Tasorentsinkantsi inampishiretantai, ari ayotziri omapero Pava irothotyero okaratziri ishinetakairi.

²³ Omaperotatyaara, jiyotzi Pava te namatavitemi nokantzimira iroñaaka: Kantakaantzirori kaari nokivan-tantami Corinto-ki, ari onkantya eero nokisavaityanta-paakami. ²⁴ Tera nonkantatyete naakara omperatamiri onkantya pinkempisantayetyaanari. Tema oisokero pikantaventanakaro okaratzi pikempisantanari. Iro kantacha kantatsira nonkaminaayetaimi pantayetan-taiyaarori oimoshirenkayetaimineri.

2 Jirokara nokinkishiretakari: Eerora napiitairo nonkivantaimi, iroorika ovashiretakaavaityaamine nokivantzimi. ² Aririkami novashiretakaavaityaami janta, ¿niinkama tharomentashiretakaiyaanane naaka? ³ Irootakera notyaantantakamiri pairani nosankinare, te nonkove niyaatashitemi onkantya povashiretakaantavaityaanari. Aña eerokavetaiyakani tharomentashiretakainane. Irootake nokantashirevetantakarori: “Eerora niyaatzita, nonkemakotavairiita tzimatsirika tharomentashiretakaiyaanane. Ari onkantya nonkimoshiretakaantavaityaarori eejatzi iriroriite.” ⁴ Notyaantakemiroranki nosankinare, novashirevaitatyaara nosankinatakemiro. Tera iro notyaantantakamirori onkantya nonkantzimoneentakaantyamiri. Aña nokovavetatya piyote osheki netakoperotataikami.

Ipeyakotziri Pablo kantzimoneentakaaneri

⁵ Nokovi iroñaaka noñaaventerori irinta shirampari ovashiretakaavaityakanari. Tera naaka inkantzimoneentakaavaityakya, aña kempitaka maaroni eerokaite ikantzimoneentakaayetakami. (Nokantantarori “kempitaka,” tema te nonkove novanaatziivaitero.) ⁶ Tema tzimatsi osheki pikarataiyakeni eerokaite, aritake povasankitaavaityakeri. Iro kantacha iroñaaka aritapaake povasankitaakeri. ⁷ Pimpeyakotairi iroñaaka, pimposhenkaiyaari, ayimavaityirikari irovashirenka. ⁸ Nokovakotaiyimi pinkantairi irika shirampari: “Nektakotaami.” ⁹ Pairani, nosankinatakemiranki nokantakemi: “Povasankitayeri.” Noñaantzitatyamira noñaantyaamiri omaperorika pikempisantana. ¹⁰ Iro kantacha iroñaaka ikovi Cristo pimpeyakotairi irika shirampari. Irootakera nantairi naaka tema irootake kameethatzimotaimineri maaroiteni eeroka. Itzimirika pimpeyakoyetairi iroñaaka eerokaite, aritake nonpeyakotantai eejatzi naaka. ¹¹ Irootakera antayetairi onkantya eero ikitsirinkantai Satanás. Tema ayotaiyironi okaratzi ikoviri iranteri irirori Satanás.

Kantzimoshirevaitakarori Pablo Troas-ki

¹² Chapinkipaite, areetakana naaka nampitsiki Troas niyaatantakarori nokinkithatakaantziro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. Arira noñaataikero nokempisantakaantataike ikantakaantakerora Avinkatharite. ¹³ Iro kantacha te onimotajaantena janta, tema te noñaapaakeri iyeki Tito. Irootakera navisantanakari jaka Macedonia-ki.

Iriira Cristo oitsinampaakaaneri

¹⁴ Iro kantacha, onkantavetya tsikarika ankenayete, kantatsi ampaasoonketairi Pava. Tema okempivaityakaro oyaampoiritaatyeeerimi Cristo, ipiyaara irirori nampitsiki joitsinampaantakera jovayirita. Oshiyakoyetatyaaaro eejatzi oivarainkata kasankari maaroni nampitsiki. Arira ankantayetyaari aaka aatayete tsikarikapayeeni ankamantayetairi atziri tsika ikantakota Cristo. ¹⁵ Akempivaityakaro kasankari itayiri Cristo irinimotakaantyaarori Pava. Iroka kasankainkari kantatsi inkemainkayetairo inkarate avisakoshireyetaatsine, eejatzi inkarate peyashivaitaachane. ¹⁶ Tema tzimayetatsira, okempitzimovaitari iroka kasankainkari ovamaantanero onatzi. Iriima pashinepayeeni okempitzimovaitari kasankainkari iro ovañaashiretairine. ¿Niinkama aritaitatsiri iroshiyakaaventayeetairi iroka kasankainkari? ¹⁷ Kaarira irikaite kinkithatashivaitarori iñaane Pava ikovi iraantashivaityaaro kireeki. Aña iriyetataikera irika maperotanairori ikinkitharyaantzitzi. Irootakera nomatanairi naaka eejatzi. Iri Pava otyaantakenari nonkinkithatakaante, nantavaityaineri Cristo, iriira Pava pampoyaanari nantayetzirora.

Antavaiventzirori ovakerari antzimotavakaantsi

3 ¿Pikinkishiretama nasagaaventavaityakya naaka? ¿Noshiyakotatyaarima amayetzimrori irosankinare, ikantzi: “Paakameethatavakena?” ¿Noshiyakotatyaarima kovirori posankinateneri iroka osankinarentsi, irayetzimaityaaro tsika ikenayetzi? ² Aña eerokaite kempivaityaantakarori osankinarentsi jaakameethatantaitari, iroora josankinashireyetaantaitakanari naaka. Tema aririka iriñaayetaimi atzirite tsika pikantayetanaa iroñaaka, arira iriyotayetairo okaratzi nantzimotayetakemiri, okempivaityanakaro iriñaanayetatyeeeromi okaratzi josankinatakoyeetakenari. ³ Arira añiirori eerokatake oshiyavaitakarori osankinarentsi josankinatajaantakeri Cristo. Iro kantacha tera noñaaventatyeeero osankinarentsi koñaatatsiri, kempitarori aririka irosankinayeetero mapikota, aña noñaaventatziiro ipashineshiretakaayetaimira Ita-sorenka Pava Kañaaneri.

⁴ Noñaaventantarori iroka, tema iriira Cristo kantakaakarori aventaashireyetaantairi Pava. ⁵ Tera aaka aavyaashityaarone apaniro, aña iri Pava matakaayetairori. ⁶ Iriitakera Pava matakaakenarori noñaaventairo ovakerari antzimotavakaantsi. Iroka ovakerari antzimotavakaantsi kaarimacheenira osankinarentsi kempityaarone paisatori antzimotavakaantsi kaamanetakaantatsiri. Aña iriira kantakotachari Tasorensinkantsi añaashiretakaantatsiri.

⁷ Pairani josankinatantaitakarori Ikantakaantaitane mapikotaki, okoñaatapaintzi irovaneenkarori Pava, ipoña opeyanaka. Ikanta iñaakerora Moisés-ni, shipakiryaporo ikantanaka, te onkantaajate iramenavorotairi Israel-mirinkaite. Iro kantamaitachari iroka

Osankinarentsi osheki okaamanetakaantake, okantavetaka otzimimotziro ovaneenkaro. ⁸ Irooma okaratzi jimayetairi Tasorentsinkantsi iroñaaka, iroora ovaneenkaperotataitachari. ⁹ Tema ovaneenka okantavetaka okaratzi ovasankitaakaantantsiri, iroora maperokitataiterone ovaneenkanya tampatzikashiretakaantatsiri. ¹⁰ Iroka ovaneenkaperotaachari iroñaaka anaatziitataitziroora tzimavetachari pairani ovaneenkaro. ¹¹ Aritakera karatataipaake ovaneenkavetapainchari. Irooma ovaneenkaperotaachaneri iroora kantaitaachaneri iroñaaka.

¹² Tema tzimataikera iroñaaka minthashiretaka-gaiyaanari, tontashirera nonkantanaiya nonkinkithatakaantai. ¹³ Te nonkempitavetyaari Moisés-ni ipashikavorotaka eero iñaantari Israel-mirinkaite opeyara ishipakiryavorovetaka. ¹⁴ Tema kisoshire inaiyakeni pairani Israel-mirinkaite, irojatziki kantayetari iroñaaka ikaratzi icharineyetaari. Tema aririka inkemero iriñaanayeetero paisatori antzimotavakaantsi, eeroa ikemathatziro kempivaitaka impashikaitateenerimi ikinkishiretane, intaanira Cristo matairone inkemathatakaayetairi kempivaitaka impashikaryaakotaateeromi ikinkishiretane.

¹⁵ Eeniropaitetatsi iroñaaka, aririka inkemero iriñaanayeetero Ikantakaantane Moisés-ni, pashikashire ikantayetaka. ¹⁶ Irooma intzimerika piyashiretashitairine Avinkatharite, aritake impashiryaakoshiretaiya. ¹⁷ Ikantakoyeetziri jaka "Avinkatharite" irijatzira Tasorentsinkantsi, itzimi saikashivaitakaantaachari.

¹⁸ Irooma aakaite aventaashiretaarira Cristo, oshiyayetanaarira Avinkatharite. Tema okempitavaitaaro iroñaaka amenaateerimi Avinkatharite joorentamatsitakara ashiretaka. Tema amenavorotakoyetzirira ashiretaka iroñaaka, tera akempitari Moisés-ni ipashikavorovaitaka pairani irirori. Irooma apaata aririka añaaperotajaantairo irovaneenkaro, aripaitera ankempitagaiyaari irirori. Iriitakera matakairone irika Avinkatharite, Tasorentsinkantsi.

4 Iriira Pava neshinonkataanari okanta nantavai-tantaaniriri irirori. Irootakera kaari okantzi-moneentavaitantana. ² Novashaantairo ovashiventavaitenanemi, temacheeni nomanakaavaiyaaro niyotaaante onkanya namatavitantantyaari, temacheeni nonthaiyakovaiyaaro iñaane Pava. Aña okaratzi noñaaventanairi kyaaryoori onatzi, ari okanta iñaantarori Pava kameetha okantzimoyetaari atziri okaratzi nokinkithatakaantayetai. ³ Tzimatsirika kaari kemathaterone tsika okantakota Kameethari Ñaantsi nokinkithatziro, tera naaka omanapithavaiterine, aña tzimatsi kantakaarori kaari ikemathatantaro okempivaitakaromi impashikapithataitayeerimi ikinkishiretane, iriitakera peyashivaitaachaneri. ⁴ Okempivaitakaro imavityaakitakaitateerimi irikaite kisoshireri. Iriira kamaari ipaiyeetziri "ivavane osav-isatzi," mavityaakitakaakeriri, ari okanta kaari ikemathatantaro Kameethari Ñaantsi. Kempivaitaka te iriñaayetairomi kitainkari oshiyakaaventachari irovaneenkaro Cristo, oshiyajaantakariri Pava. ⁵ Iriitakera Je-

sucristo noñaaventakotairi, nokantzira: "Avinkatharite jinatzi." Tera naaka ñaaventavaitachane. Intaanimacheeni naaka jovakena Jesús pomperavaitaiyaana eerokaite. ⁶ Tema ikantake Pava: "Onkitainkatai tsirenikiri." Irootakera oshiyakaaventacha iki-tainkashiretaana naaka, ari okanta nonkitaitakotantaiyaariri eejatzi pashinepayeeni niyotakaayetairira Pava, onkempitziomotantaiyaariri iriroriite iriñaagaateeromi irovaneenkaro Pava oshipakiryaaake iporoki Cristo.

Aventaashire ankantayetaiya

⁷ Okempivaitakaro impaiyaami ovapithaan-tavaiyaaronemi pinaperotachari kovitziki. Iriira oshiyakaaventachari jaka Pava ipasavyaayetairo itasorenka avathaki, iroora avatha oshiyakaaventakari kovitzi. Iro jimatantarori onkanya iriñeetantyaarori iri-itake otzimimoperotziro itasorenka, temacheeni ontzimimotai aakaite. ⁸ Tema nokemaantsivaiveta, temaita novashireneentavaiya. Notharokyaavaiveta, temaita ayimavaineentena. ⁹ Ipatzimaminthavaitaitakena, temaita irookaventayeetena. Jovatsinaavaitaitakena, temaita impeyakaashiityaana. ¹⁰ Oshekira jovamayimavetaikana ikempitaitakeriranki Jesús, arira iriñaayetairori iriñaantare Jesús. ¹¹ Jiroka kantakotachari, osheki noñaapiintavetakaro nonkamimatzi-moventeromi nokinkithatakotakeri Jesús, ari onkanya iriñaayetakenarika atziri, iriyoyetai tsika ikanta Jesús jañi irirori. ¹² Iroora nokamimatantakarori naaka, onkanya pañaashiretantayetaiyaari eerokaite.

¹³ Iroora nomatakeri naaka okaratzi josankinatajaantakotaiyeetakari pairani, kantatsiri:

Nokempisantanai naaka, irootake noñaavaitantari. Irootakera nomatanairi naaka, nokempisantanai, irootake noñaavaitantari. ¹⁴ Tema niyotzi naaka joviri-intairi Pava irika Avinkatharite Jesús, aritake iroviriintaina eejatzi naaka, intsipatakagaiyaanari Jesús, ari pintsipayetaiyaana eejatzi eerokaite. ¹⁵ Nomatantarori nokinkithatayetai ari onkanya panintaavaitantaiyaari eerokaite. Tema eekerorika poshekiperotanakitye eerokaite ineshinonkayetaari Pava, ari iroshekiperotai paasonkeyetapiintairine, iñaapinkathatairira.

¹⁶ Irootakera kaari okantzimoneentavaitantana naaka, okantavetaka jovamayimavaitaitakena. Aña tharomentashire nokantapiintanaa. ¹⁷ Okaratzi noke-maantsivaitaka iroñaaka kapicheeni onatzi, eero okantaitatyaani. Irootakera noñaantaiyaarori apaata iniroite ovaneenkatachari kaari thonkatanetaachaneri. Iro anagairone okaratzi nokemaantsivaivetakarori, eeroa okantaajatai nomonkatziyantaiyaaro ompaiyaarika. ¹⁸ Tema noñaamampyaatyaaro naaka kaari iñaayeeetziri iroñaaka, eeromaita othonkatanetaa iroka. Te onkovaperotajaantaiya okaratzi koñaayetatsiri iroñaaka kaari kisotanetatsine.

5 Onkantavetya irovaariperoyeetzitairo apanko jaka kipatsiki, iro kantacha ayotzi tzimatsi pashine apanko kaari thonkanetaachane janta inkiteki, tema iri Pava ovetsikakero, kaarira atziri ovetsikerone. ² Ari okempitziro eejatzi avatha iroñaaka, osheki oke-

maantsitakaavaitakai. Akovataike ontzimimotai pashine avatha añaantaiyaari inkiteki. ³ Tema aritake onkantaari, okaratzí ashireka iroñaaka ari ontzimai ovakerari avatha apaata. ⁴ Eenirora añaantayetaró avathaka iroñaaka, atekavaita akemaantsivaitara. Iro kantamaitacha tera ankovajaantataitero ampeyashivaitaiya. Aña akovataitatziiira ontzimimoyetai pashine-tatsineri avatha, akovairo kantaitachaneri añaantar-entsi impoyaataiyaaarone iroka añaantare kaari kisotanetatsine. ⁵ Iriitakera Pava matakaayetairone tsika ankantayetaiya. Tema añiirora jotyaantakairi Tasorentsinkantsi inampishiretantai, ari ayotziri omapero imonkaratairo Pava okaratzí ishinetakairi.

⁶ Irootakera shintsishiretakairi. Tema ayotaiyini eekerotatsira añaayetzi iroñaaka avathaki, tekeraataara antsipatajaantaariita Avinkatharite. ⁷ Aventaashire oviri eeniroka añiika, okantavetaka te añaavetyaari. ⁸ Aritake nokantake, shintsishire akantaka, akovayetake ookaventayetero avathaka, antsipantaiyaariri Avinkatharite. ⁹ Akovapiintakero antayetero okaratzí onimotziriri irirori, etanakyaaero iroñaaka, ari onkempitzitaiyaari apaata aririka antsipatajaantaiyaari. ¹⁰ Tema maaroite aakaite ari ankatziyimo-yetairi apaata irirori, aririka irisaikai iramenakoyetairi maaroiteni, iriñaantaiyaariri ikaratzí antayetakerori kaariperori eenirora jañaaveta, iriitakera irovasankitaayetairi. Iramenakoyetairi eejatzí ikaratzí antayetakerori kameethari, iriitakera inkempitakaan-tayetairi impinayetaatyeeerimi.

Amatakaayetairi pashine irariperotaiyaari Pava

¹¹ Nokinkithatakaantapiintzira naaka, arira noke-nakairori iriñaantayeetyaarori omapero noñaapinkathatairi Pava. Jiyotziro irirori, onkamintha piyotayeroni eejatzí eerokaite. ¹² ¿Pikinkishiretama nasagaaventavaitatya napiipiintantarori? Tera ari onkanta. Aña nokovatzi piyote tsika nokantataitari naaka, ari onkanta piyotantayarori eeroka tsika pinkanteri pakayeteri kameethaini ikaratzí asagaaventavaitachari janta, kantavaitashitachari: “Kameethari nonatzi naaka,” temaita inkovaajataiyeni inkameethashiretaiyeni. ¹³ ¿Nokempitzimotatyamiri-ma shinkiventavaitachari nokantantayemiri? Tekatsira ompaitya, aña nokamaiperoventanaatyaari Pava. Irooma nokempitzimotamirika atziri tekatsitatsiri, nokovatziira nanintaashiretakaayetyaami nokantayetantamiri. ¹⁴ Okaratzira nantayetziri, iroora nantantayetarori jetakotaanara Cristo. Tema ikamimentayetaira maaroiteni aaka, okempivaitanakero maaroiteni aakaite ankamayetakemi eejatzí. ¹⁵ Jirokara opoñaantari ikamimentantakairi maaroiteni ipoña jañagai eejatzí, onkanta antapiintayetan-taiyaarori ikoviri irirori, eero antashivaitaro okaratzí anevetashivaitari aakaite.

¹⁶ Irootakera, eero okantzimovaitantari aparori atziri tsika ikanta iñeetziri ivathaki. Aña omaperovetatya otzimimotakeri ivatha eejatzí Cristo isaikimotantapaintairi. Iro kantacha te añaayetzimaityaaro iroñaaka.

¹⁷ Irootakera nokantantamiri, ikaratzí ovithaashire-tanaariri iroñaaka Cristo, ovakerashirera ikantataitanaa, te inkempitanaiya tsika ikantavetara pairani, aña othotyaa maaroni ovakeratzimotanairi. ¹⁸ Iriitakera Pava matakaantzirori maaroni iroka. Irijatzira kantakaakarori okanta ariperotantaariri irirori okantakaantakero jantzimoyetairi Cristo. Ikantayetai iroñaaka irojatzira antayetairi aakaite, amatakaayetairi eejatzí pashinepayeeni irariperoyetaiyaari Pava. ¹⁹ Irootajaantakera jotyaantantakariri Pava jaka kipatsiki irika Cristo, onkanta irariperotantaiyaariri osavisatziite, eero jovasankitaaventantaari iyaariperonka. Irojatzira jotyaantayetantakanari naakaite nonkinkithatakaayetairi atziriite irariperoyetaiyaari Pava. ²⁰ Iroora nomatanari naaka, jotyaantaitakena noñaaventairi Cristo. Okempivaitakero iriitajaantakemi Pava apiipitakaapiintakenarori, nokantzi: “Pariperotaiyaari Pava. Irootake ikovairi Cristo.” ²¹ Tera irantanetero Cristo kaariperori. Iro kantacha Pava ikemaantsitakaavaitakari okempivaitakero irantatyeeeromi kaariperori. Arira inkenakaakerori Cristo, jovatampatzikashireyetantairi, ikempitakaayetai ikantara irirori.

6 Naakatakera karataimiri antavaitaineri Pava, noshintsithatzimi eero pimanintavaitziro okaratzí ikaminthagaimi Pava, amenaashivaitakari. ² Tema jiroka ikantakeri irirori:

Niyotakera kameetha omatya, aripaitera noke-makemiro pikovakotanari.

Omonkarapaitetapaakara “Kitaite Avisakotaantsi,” noneshinonkatakami.

Iroora apiipaitetaachari iroñaaka, iroka “Kitaite Avisakotaantsi.” ³ Tera nonkovero intzime impaitya notzitzikavaiteri iravisakoshiretai, ari onkanta eero ithainkimavaitaitantanaro nantavaitane. ⁴ Aña nokovatzi noñaakantairo kameetha inampitane Pava nonatzi, oisokero nonkantanteya, aririka avishimotena tsikarika ompaitayetya: inkemaantsitakaaveetyaana, impomerentsitakaaveetyaana, irovasankitaaveetyaana, ⁵ impasataveetyaana, irashitakovaiveetyaana, irovatsinaavaiveetyaana, nantavaiper-okivetakya, ayimavaivetakyaana novochochini, ayimavaivetakyaana notashe, ⁶ kiteshire nonkantaiya, iyotane nonkantaiya, aakameetha nonkantantai, nethaantane nonkantantai, nampishire irovaina Tasorentsinkantsi, etakoperotane nonkantantai, ⁷ nonkantapiintairo kyaaryoori, intasonkaventakaan-taina Pava, nantapiintairo tampatzikashiretakainane nonkempitakaanakero novayirityaami, notzikaaventaka ipoña nopiyakoventa. ⁸ Onkantavetakya inthainkimavaitaitena, ompoña ñaapinkathataaririka nonatye. Onkantavetakya inkaviyaveetakyaana, ompoña intharomentay-eetyaana. Onkantavetya nonkantapiintavetyaaro kyaaryoori, ipaitapiintayeetakena “thairi.” ⁹ Onkantavetakya eero itzimaveta kaari ñaayetenaneri naaka, tzi-mamaitacha pashine iyoperoyetanari. Nonkamimavetakya, eeniromaita nañi. Irovasankitaaveetakyaana,

tekeramaita jovamaaheetana. ¹⁰ Ovashire nonkantavetakya, eekeromaitatya nontharomentatyeeya. Nonkovityaaneentavaivetakya naaka, iro kantacha nanintaakaayetaiyaari pashinepayeeni. Tekatsi tzimomovavetyaanane naaka, iro kantamaitacha nanintayetaaro kovaperotajaantachari.

¹¹ Corinto-satziite, nokantaperotatziiimirora irokapayeeni, tekatsira nomanimovaitemiri. ¹² Tekeraatarika aventaashiretavakaiyaata, eerokaitera kantashitarori, tera naaka. ¹³ Intsityaa paakameethatana naaka nonkempitaimira eeroka, tekatsi nomanimovaitemi. (Nokantzimirora iroka, kempitavaitakara eentsimi noñaanate.)

Oshiyayetaaro itasorentsipankote Pava Kañaaneri

¹⁴ Eero povithaajaantanaari kaari kempisantatsine. ¿Kantatsima aparoni kameethashireri irapatziyaari irantavaite aparoni kaariperoshireri? ¿Kantatsima eejatzi ontsirenite tsika janta okitainkatzi? ¹⁵ ¿Kantatsima Cristo irakakoteneri ikoviri kamaari? ¿Kantatsima kempisantzinkari intsipatyaari kaari kempisantatsine irashityaaro tsikarika ompaitya? ¹⁶ ¿Kantatsima ankempitakaantero itasorentsipankote Pava tsika janta iñaapinkathataiziri oshiyakaarontsi? Tema aakaite akaratzii akempisantzinkariyetai akempitayetaatyaaro aakami tasorentsipanko tsika inampitaro Pava Kañaaneri. Tema jiroka ikantake Pava:

Ari nonampishireyetaantaiyaari, nonkaratairi naniiyetai.

Naakatake inkempitakaanteroi Ivavane, Iriiyetake nashitaiyaari Naaka.

¹⁷ Iroora ikantantari eejatzi Avinkatharite:

Pintainaryaapithatyaari pashinesatzi atziri, eero pikaraminthatziri irikaite.

Eero pantapiintanetairo nopinkakaimiri.

Arira naapatziyeeyaami,

¹⁸ Arira pinkempitakaanteroi naakami piri,

Nonkempitakaanteroi naaka eerokayetakemi notomiite, eerokayetakemi nishintoite.

Arira ikantziri Avinkatharite, Shintsikiiperotatsiri.

7 Netakotané, tema aritakera ishinetakairora Pava, ontzimatyeeera ankiteshiretai, ovashaantairo maaroni kaariperori, okaratzii antayetziri, okaratzii apampithashireyetaari eejatzi. Aña ontzimatyee oñaakantairo añaapinkathatziiri Pava, itasorentsishiretakaira.

Ikimoshiretake Pablo jovashaantairo Corinto-satzi kaariperori

² Paakameethatana naaka. Tera nonkantzimoneentakaavaityaami eerokaite, te novaariperotakaanteroi, te nampovaitami eejatzi. ³ Tera iro nokantantarori iroka nothavetakotatziiimi. Aña napiitavaimiro nokantzitakamiri: "Netakoperotataitami." Irootakera nonkantapiintemiri eeniroka akarataiyini añaika iroñaaka, ari nonkempitziyaarori eejatzi ankaratairika ankamavetakya. ⁴ Osheki naven-

taashireyetaakami eerokaite. Nasagaaventayetakami. Aririka nompampithashiretakoyetyaami, pitharomentashiretakaana, kimoshire nokanta, okantavetaka osheki imaimanevetaitakana jaka.

⁵ Tema nareetakara Macedonia-ki te onkante nomakoryaapaake tema osheki pomerentsizimotakanari. Tzimayetatsi ñaanaminthavaitashitakanari, irootake kantzimoshirevaitakanari. ⁶ Iro kantacha Pava iposhenkapiintari ikaratzii okantzimoneentavaiyetaari, arira ikempitziitakanari naaka, jareetakaapaakarira Tito nosaikira. ⁷ Oshekira notharomentashiretanaka noñaavakeri. Iroora notharomentashireperotantanakari ikamantapaakenara tsika pikantaiyani eerokaite. Tema ikantapaakena: "Jaakameethatavakena Corinto-satziite, ikovaiyakeni iriñeemi, osheki okatsetzimoshiretakeari okaratzii jantzimotakemiri, iriniroite jetakoyetaami." Arira ikantapaanari, iroora oimoshirenkaperotakenari. ⁸ Pairani, nosankinatziintakamiri, noñaajaantavetaka osheki ovashiretakaavaityaami okaratzii nokantayetakemiri. Aritakera notyaantataikemiroranki, nokantashirevaitanake: "Eerotyaa notyaantaajatzinirimi." Iro kantamaitacha niyotzi iroñaaka kapichera povashirevaivetapainta eerokaite. ⁹ Irootakera nokimoshireventantarori iroñaaka notyaantakemirora. Tera nonkantatyee iro nokimoshireventziri novashiretakaavaitakami. Aña iroora nokimoshireventairi povashaantayetairora kaariperori. Arira pikenakaakero eerokaite pinimotakaantaarori Pava poitsinampaayetakero povashiretane, tera novaariperovaitajaantemii naaka. ¹⁰ Tema aririka irovashiretakaantya Pava, ikovatziira irovashaantakaantayetairo kaariperori, onkantya iravishakoshireyetaantaiyaari. Irootakera eero okantzimoshirevaitantai iroka. Iroora aririka irovashiretakaantashivaitya osavisatziite, arira iriñaayetakero inkamashireyete. ¹¹ Tema okaratzii opoñaantakari jovashiretakaavaitakami Pava, irootakera pampithashiretakaanaamiri kameethaperoini, pikisakovenatanaana, ovatsimaanakemi, tharovashire pikantanaka, petakoperotanaana, povasankitaakeri kantakaantzirori. Ari pikenakaakerori poñaakantantakarori kiteshire pikantayetanaa. ¹² Jiroka opoñaantaantantakarori nosankinatantakamirori pairani, iro iriyotakaantaiyaamiri Pava tsika pinkantya piñaashintsiventayetaiyaana naaka. Tera iro nosankinamatsiantyaarori irovasankitaantaityaari kantakaashitakarori, temacheeni nonkisakoventantyaarori jampovaitaitakari.

¹³ Iroora notharomentashiretantanakari. Osheki okimoshiretakaakena eejatzi nokemavakera paakameethatavakeri Tito, povavisaakeneri okantzimoshirevaivetakari irirori. ¹⁴ Tema aritake nokamantzitakari naaka Tito tsika pikantaiyani eerokaite, nokantakeri: "Kameethara jinaiyatziini Corinto-satziite." Tera povashiventaantyaanaro okaratzii pantayetaakeri, tema omaperotatya okaratzii nokantzitakariri Tito. Arira okempitziyetaakeri eejatzi okaratzii nokantzimiri eeroka. ¹⁵ Jetakotziyetaamira Tito iroñaaka, aririka inkink-

† Jiroka pashine ivairo kamaari ikantayeeetziri "Belial."

ishiretakoyetyaami tsika pikantaiyakani paakameethatavakeri, pikempisantavakeri, piñaapinkathatavakeri. ¹⁶ Iniroitera nokimoshiretzitaka eejatzi naaka kantatsira naventaashireperoyetaiyaami iroñaaka.

Kireeki impashiyetaariri itasorentsikaitane

8 Iyeekiite, nokovi piyotakotaiyerini ikaratzi apatoventaariri Pava jaka Macedonia-ki, ikaminthaayetairi. ² Okantaveta iñaayevetakaro osheki pomerentsitzimovaitariri, kimoshirera ikantaiyani. Okantavetaka ikovityaaneentavaivetaka, osheki kireeki ipashitantayetakari. ³ Ikovakaanekiinira irirori jantayetakero iroka, ipantayetake okaratzi jaavyaayetzeri, janaantake ipashitanta. ⁴ Ikantakena naaka: "Thame ampashiyetyaari kireeki pashine kempisantzinkariite, ikaratzi kovityaaneentavaitatsiri." ⁵ Imaperovaitakero okaratzi jantakeri anaavaitanakero nokinkishiretakove-takariri. Iri jaakoventajaantanaka Avinkatharite, ari ikempitaakenari eejatzi naakaite. Tema irootake ikovakaakeriri Pava. ⁶ Irootakera noshintsithatantakariri Tito impiyanai onkanta iriminthashiretakaantyaamiri pimatayetairo eejatzi eerokaite. Iriitakera karatapaakemiri janta petantanakarori pipashitantayetaka. ⁷ Eerokaitera anaantayetanaatsiri pantayetanakero osheki opaiyetarika. Kameetha pikempisantayetanai, kameetha pikinkithatakaanayetanai, kameetha piyotayetanai, tharomenta pikantayeta, iniroite petakotakana. Nokovi iroñaaka panaayetante pimpashitantayetaiya.

⁸ Eerora noshintsiventzimi pimayetantyaarori. Intaani noñaaventakoyetemiri tsika ikantayetaka jaka iminthatayetaa irineshinonkatantya. Ari okantzimaitari eejatzi onkameethavaitemi poñaakantairo petakotzi-itantayeta. ⁹ Kameethavaitake pimayetairomi jantapaintzeri Avinkatharite Jesucristo, jineshinonkatziitantapainta. Oztimimotataavetari irirori pairani maaroni, ikempitavaitakari ashaarantakitaneri, iro kantacha ikempitakotapaintari kovityaaneentaneri. Iroora jimatantakarori iroka onkanta panintaavaitantaiyaari onkempivaityaaromi pashaarantaiyaami inkiteki. ¹⁰ Jirokara okaratzi nokinkishiretari naaka: Iroora aritatsi pothotyero okaratzi petanakari. Eerokaite etayetanakaro avisanaintsiri osarentsi pikinkishiretaka pimpashitantayetya. Pimatakero petanakaro. ¹¹ Intsityaa pothotyero. Pinkempitakaantairo ovakera pitharomentaiyanakaniranki petantanakarori. Intsityaa pothotyaaantyaaro okaratzi tzimimotzimiri. ¹² Tera inkovakotajaantai Pava anaakairo ampashitantyaaro okaratzi tzimimotakairi. Intaani ampashitantaiyaaro okaratzi aavyiiri. Aritake onimotakeri Pava. ¹³ Tera nonkovakotatyeeemi pimpashitantya iranintaavaitantyaari pipashitakarori, ariya okanta pikovityaavaitantakarori eerokaite okantakaantziro pipashitantaka. ¹⁴ Aña iro aritatsi, pimpashityaari okovityiimovaitari iroñaaka otzimimoyetzimira eeroka, impoñaashitakya impashitaiyaami eeroka apaata aririka onkovityiimovaitaami. Arira onkanta pi-

monkaratavakaantyaari. ¹⁵ Okempivaitakaro okaratzi josankinatakotzitaitakari, kantatsiri:

Itzimi aaperotaintsiri, te ontzimakaantavaite.

Iriima againtsiri kapicheeni, te onkovityiimovaitaami.

¹⁶ Nopaasoonketzeri Pava, tema iriitake kantakaakarori okanta jetakotantamiri Tito, ari ikempitakana naaka netakotamira. ¹⁷ Tema nokantakeri: "Tito, pimpiyanai Corinto-ki." Aña minthatzitavaitaka. Iro iriyaate iroñaaka. ¹⁸ Nontsipataimiri Tito pashine iyeki. Kameetha kinkitharyaantzi inatzi. Naapinkatha jovayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni, ikemayetakerira iñaaventakotairo Kameethari Naantsi. ¹⁹ Irijatzira iyoshiitakeriri jaka kempisantzinkariite, jovakeri intsipatanakyaana apaata naanakeneri kireeki pashine kempisantzinkariite kovityaavaitatsiri. Irootakera oñaakanterone omaperotatya etakoyetakari, iroora ompoñaantyaari iñaapinkathayetairi Pava. ²⁰ Ari onkanta eero iñaaventakovaitantana tsika nonkanta nontsiparyayeteri kireeki ipashitziitantayeetari. ²¹ Tema nokovatzii onkameethatzimoteri atziri nantayeteri, ari onkempitzimotyaaariri eejatzi Pava. ²² Notyaanteri eejatzi pashine iyeki intsipayetanakyaari. Iriitake nokitapiintakarori, iminthakitakaro irampitakotante. Noñaaventakotakeneri tsika pikantaiyakani eerokaite, iroora iminthaperotantanakarori irampitakoyetemi, tema iraventaaperotane jovayetanakemi. ²³ Irika Tito, nontsipaminthare inatzi, iri nokaratapiintakeri nantavaiventakemi. Iriima pashine apiteka iyeki itzimi intsipatanakyaari, irotyaantane inatzi kempisantzinkariite saikayetsiri jaka, iñaapinkathaperotzeri Cristo. ²⁴ Ontzimatyeeera paakameethatavakeri aririka irareetakya janta. Iro iriyotantyaari iyekiite kempisantzintsi jaka omaperotatyaara okaratzi noñaaventakemi eerokaite jaka.

9 Niyotzi naaka te onkovajaantya nosankinatakotemiri piireekite inkarate potyaanteneriri pashinesatzi itasorentsikaitairi. ² Tema niyotake ayimatapiintakemi eerokaite pantero. Aritake noñaaventakotakemi jaka Macedonia-satziki, nokantayetakari: "Ikovitzitaitakara Acaya-satzi impashitantayetya chapinki avisanaintsiri osarentsi." Noñaaventakotakemira eerokaite nominthatakaayetanakarori eejatzi iriroriite. ³ Iro kantamaitacha, iroora notyaantzi-tantyaamiriri iyekiite onkanta inkamantziitantyaamiri, iri etapaakyaarone iriyoyaayeteri kireeki. Tema te nonkove amenaashivaitya okaratzi noñaaventakemiri eerokaite jaka. ⁴ Tema nokovatzii thaankiini nonkivantanakemi navisanakerika janta. Kempitakara ari iroyaatanakana tsika inkarate Macedonia-satzi. Aririka noñaapaakero tekeramintha piyoyaayete kireeki, osheki nompashiventavaitya, tema aritake noñaaventakotzitakami jaka. Ari pinkempitzitakyaari eejatzi eerokaite pimpashiventavaitya. ⁵ Irootakera notyaantzi-tantyaamiriri irika iyekiite, iri etapaakyaarone irareetyaami janta tekeramintha niyaateeta naaka. Iriiyetake iyoyaakotapaakemirine kireeki ikaratzi pishine-

† *Ipaitayeetziri jaka "Acaya," iroora kipatsi tsika janta osaiki nampitsi Corinto.*

tantakeri eerokaite. Ovetsika pinkantakeri maaroni kireeki aririka nareetapaakya. Ari onkantya eero nosh-
insiventantavaitapaakami pantayetero.

⁶Intaanira pinkinkishiretero iroka:

Ikaratzi pankitatsiri kapiche, eepichokiini jaavatz.

Iriima ikaratzi pankiperotaintsiri, osheki iraavateri.

⁷Maaroni eerokaite ontzimatyepimpashitantayetaiya okaratzi pikoviri. Eero pishintsiventantavaitzi impashitantaitya osheki terika inkovaite, ari onkantya eero okatsitzimoshirevaitantari ipashitantakara. Tema aparoni atziri kimoshireventatziitziro okaratzi ipashitantari, iriiyetakera jetakotari Pava. ⁸Iriira Pava oshekyaperotaimirone okaratzi kovityiimovaitamiri. Aritakera ontzimakaantake onkarate pimpashitanta-
vaitaiyaari kameethaperoini eeroka. ⁹Okempivaitakaro okaratzi ñaaventachari Osankinajanorentsi-
ki, kantatsiri:

Okaratzi tzimimotziriri Pava, irootakera jantetaaniriri ikaratzi kovityaaneentavaitatsiri.

Tema tampatzikashire inatzi irirori, arira inkantaitaty-
eeyaani.

¹⁰Iriira Pava kithokitakairori okaratzi pankiyetachari, irijatzi shookakairori, ari okanta jaavayeetantarori okaratzi jovayeetari. Arira inkempitayetaimiri eejatzi eerokaite impayetaimiro kovityiimotamiri, ari onkantya ontzimimotantaiyaamiri pimpashiyetaiyariri pashinepayeeni, tampatzikashire pinkantya. ¹¹Irootakera impantaperotantyaamiri Pava onkantya pimpashitantapiintyaari. Ari onkantya impaasoonketantyaariri Pava, ikaratzi aayetzirori apashitantayetari. ¹²Ari okantari, okaratzi pipashitantayetari tera intaani pineshinonkatantyaariri kovityaavaitatsiri, aña iro ompoñaantyaari impaasoonkeperoyetari Pava. ¹³Aririka iriñaayetakero okaratzi pipashiyetakariri, ari pikempitziyetakari eejatzi pashinepayeeni, oshekira iriñaapinkathatanakeri Pava. Tema iriñaayero tera intaani piñaavaitashiyeta, pikantzi: "Nokempisantairi Cristo oñaaventakotairi Kameethari Ñaantsi." Aña iriñaayero eejatzi pantayetziro oñaakantzirori omapero pikempisantayetanai. ¹⁴Iroora ompoñaantanakyaari iretakotzi-
iyetanaiyaami, iriñaañaatakoventanaimi, okantakaaro ikaminthagaimira Pava. ¹⁵Ari ankempitizitanaiyaari eejatzi aakaite ampaasoonketanairi Pava, tema ineshinonkatataikai aaka, iro maperokitataitziro okameethatzi, eero okantzi othotyeeero añaaventero.

Iñaaventakotziro Pablo okaratzi jantayetziro

10 Naakatakera Pablo, tzimatsira nokovakotzimiri. Tsinampashire nonkantya eero notsimaavaitami, nonkempitakotyaari Cristo. Tema niyotzi tzimatsira ikantakoyeetakena: "Irika Pablo tsinampashireri jinatzi isaikimotapiintai, iroora isaikira intaina katsima ikanta." ²Nokovakotzimi, eerora piyaatakairo povatsimaavaitena. Ari onkantya eero niyakoventavaitanta-
paakami aririka nareetapaakyaami. Tema niyotataike arira nonkantayetapaakeri ikaratzi saikimoyetakemiri janta kantayetaintsiri: "Tekatsi impaimatsiya Pablo, ari

ikempitayetari pashine atziriite te ontzimimoteri ish-
intsinka." ³Omaperovetatya ari nokempitari pashine atziriite, iro kantacha irika itzimi nomaimanetziri, tera onkempityaaro nomaimanetziri atziri. ⁴Tema aririka nomaimanetante naaka, tera noirikayetero omanamentotsi okaratzi jomanatantapiintayetari atziriite, aña itasorenka Pava nomaimanetanta naaka. Arira okanta noitsinampaayetantariri ikaratzi ishintsitakaayevetakari noisaneentane. ⁵Arira okanta nokitsirinkantaariri naakaite maimanevaitaneri, nokitsirinkayetairi asagaaventavaitaneri otzizikatantatsiri kaari jiyotakoyeetantari Pava. Nokempitakaantaaro eejatzi noirikaatyeeromi nokinkishiretashivaiyetari, noshintsiventaatyeeyaami nonkempisantairi Cristo. ⁶Aririka nonkemakoventaimi pipiyashitaari eerokaite pikempisantaperotairi eejatzi, aripaitera novetsikya novasankitayeri inkarate piyathayetachaneri.

⁷Paamaiyaara jovapyiimovaitamikari. Tema tzi-
mayetatsi pikarataiyirini kantayetatsiri: "Jashitana naaka Cristo." ¿Ikinkishiretaiyama te jashitzitana eejatzi naaka? Iroorika ikinkishireyetakari, ikenakaashitakarora, tema naaka jashiperotataika Cristo. ⁸Aamaashitya ari pinkantayetanake eerokaite: "Jetanakaro iroñaaka Pablo jasagaaventavaitaro okaratzi iñaaventayetziri." Tera nompashiventakotyaaro okaratzi inkantayeeteri, tema iriitake Avinkatharite ovakenari niyotaantayetai, tera irovena novaariperotantavaite. ⁹Irootakera kaari nokovanta onkempitziimotyami okaratzi nosankinatakemiri, nokovatzira nomintharovavaitemi. ¹⁰Aamaashitya tzi-
mayetatsi kantayetatsiri: "Tema jotyaa-
ntapiintairora Pablo irosankinare, osheki ishintsithatapi-
intakai, iñaaventapiintayetakairo pomerentsitzimotairi antayetero. Iro kantacha isaikimoyetaira jaka, kempivaitaka te irishintsitanete. Ikantara ikinkithayetake manintaari jinake." ¹¹Jiroka nakayeteri ikaratzi kantayetatsiri, nokantziro: "Tsikara nokanta nosankinayetakemi, arira nokantzikariri eejatzi nosaikimoyetakemi." ¹²Tera nonkarateri naaka pikaratziri pisaikaiyini janta, asagaaventavaitachari. Te iriyotaa-
jataiyeni irirori. Tzimatsi tsika ikaratzi monkaratapiintavakaavaitachari, iñaajaantake janaavakaantayetarori okaratzi kameethatziimovaitashiyetariri iriroriite.

¹³Iroora naaka tera nasagaaventashivaityaaro nomonkaratero kameethatziimovaitashitanari naaka, intaanira noñaaventairo nomonkaratakero ikantakenari Pava irirori nanteneri. Jirokara ikovakeri nanteneri, ontzimatyepoverairo nantavaitaneri janta tsika pisaikaiyini eerokaite. ¹⁴Irootakera noñaashintsitakoventantamiri iroñaaka eerokaite, tera nanaakaaty-
eero okaratzi ikantakenari Pava. Tema naakatataike etakarori noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. ¹⁵Irootakera kaari nokempitantari ikaratzi asagaaventashivaitarori imonkaratane, aña tzi-
mataavetacha pashine itzimi etatainakarori jimonkaratakero. Iro kantacha iroñaaka, eekerorika pantakishirevaitanakitye, eerora nopankiventavaitanaami eerokaite, ¹⁶kantatsi niyaatayete pashineki nampitsi nonkinkithatakantaairo Kameethari Ñaantsi.

Iroora nomateri, eerora nokenanake tsikarika jeyetakarō ikinkithatakaantzi pashine atziri, nasagaaventavaitarokari imonkaratane pashine. ¹⁷ Tekatsira apantyaarone irasagaaventashivaitaitya apaniro. Iroora apantaperotarori asagaaventaiyaaro jantayetziri Avinkatharite. ¹⁸ Tema tekatsi ompaimatsitya asagaaventavaitya apaniro antharomentavaitya. Iroora kovaperotachari intharomentatziiyetai Avinkatharite.

11 Nokovi eekero pamavetateero okaratzi nosankinatzimiri jaka, onkantavetakya onkempitzimotyami jantziri aparoni masontzi. Nokovi eekero piyaataye piñaanayetero. ² Oshekira naamaakotakami eerokaite, iriira Pava kantakaakanarori. Tema naakatake etakarō nokinkithatakaakemi okanta jashitayetaamiri Cristo. Nokempitakaantavaitaami eerokatakemi nishinto, tzimatsimi nokashiyakaakamiri pintsipatyaari, aamaakoki novapiintanaimi eero pikaariperovaitana irojatzī paavakaantaperotakyaari. Iriira oshiyakaaventachari Cristo, itzimi kempitakariri iriimi paayetairimi apaata. ³ Tema notharovakaatyaami intzime impaitya amatavitemine, inkempitakotakyaari maranke amataviteroriranki Eva. Aritake iroitzipinatakemi, irovashaantakaimiro paventagaari Cristo, pikinatanaarira. ⁴ Kempitaka eerokaite, te pishenkaashityaaro pakayeteri pashine ñaaventakotemirine Jesús, ari pakakeri onkantavetakya irinashitapaakyaaro okaratzi noñaaventakotakemiri naaka Jesús, okaratzi noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi, okaratzi noñaaventakemiri Tasorensinkantsi. ⁵ ¿Pikinkishiretama eerokaite janaakoyetana naaka jotyaaantajanoritzi irikaite? ⁶ Aamaashitya te nonkinkithate kameethaini naaka, iro kantacha iyotane nokanta. Irootake piñakoyetapiintakenari. ⁷ ¿Nokenakaashitakaroma tera nonkovakotemi kireeki, nokinkithatakaayetakemirora Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava? Aña tsinampashirera nokantaka nantavaiventakemi niyotaantayetakamirori, te nonkovakovaite. Arira okanta ikempitakaantayee-taamiri iroñaaka iriiperori pinayetzī. ⁸ Okanta nokinkithatakaapaakemiranki, iriira pashinesatzi kempisantzinkariite payetakenari kireeki nañaantari. Okempivaitakarō nonkoshitayeerimi iriroriite okanta nantavaiventantakamiri eerokaite. ⁹ Eeniroranki no-saikimotaiyimi, osheki nokovityaaneentavaitake. Temaita noñe pimpena ompaitya nañaantyaari. Ikamintha jareetaiyaka iyekiite Macedonia-satzi, iriira payetapaakenari. Ari okantakarī kaari noñaantaro pimpayetena kireeki eerokaite. Arira nonkantapiintaty-eero eero nokampitzimi. ¹⁰ Iniroitera nokimoshireventakero tera nonkovakoyetemi, arira nonkantapiintanakitayeeero maaroni nampitsiiteki okaratzi saikatsiri Acaya-ki. Jiyotziro Cristo kyaaryoora nokantake.

¹¹ ¿Piñaaantzima eerokaite iro nokantantarori iroka tera netakotami? Jiyotzira Pava netakotami. ¹² Eekerora niyaatakatyeero onkantya irikaite kinkithatakaneri pasagaaventavaitakarī eerokaiteki, eero ikantanta: "Ari nokempitakarī Pablo." ¹³ Irikaite

kinkithatakaneri kaarira Otyaantajanori, amatavitaneri jinayetatzī, apanirora ikempitakaantashivaitaka iriirikami irotyaantajanore Cristo. ¹⁴ Tekatsi ompaitya iromapokakaantairori iroka. Tema jimatzitaro eejatzī Satanás joshiyakotari ishipakiryi maninkari onkantya iramatavitantatyaari. ¹⁵ Iroora eero jomapokantavaitai ikaratzi antavaiyetziniriri Satanás, irojatzira jimatzitari irirori. Inkempitakaantavaitya jantavaitatzī onkantya inkameethashiretakaantaiyaariri atziriite. Arimaitaka irovasankitaaventayeetairi okaratzi jantayetziri.

Ikemaantsivaitaka Pablo Jotyaaantajanoriitzirira

¹⁶ Intsityaa napiitavakero nonkantemi, onkamintha eero nokempitzimotamiri masontzi. Irooma nokempitzimotakamiririka, pishinetavakena nasagaaventavakya kapicheeni. ¹⁷ Okaratzi noñaavaitziri iroñaaka, tera onkempitajaantyaaro tsika onkantyaami iriñaavaiterimi Avinkatharite. Aña nokempitakotatyaari aparoni masontzi jasagaaventashivaita. ¹⁸ Arira ikantapiintayetakari pashine atziriite, ari nonkantyaari naaka eejatzī. ¹⁹ Pikempitakaantavaitara eerokaite iyotaneri pinayetatzī, ¿opaitama pikovantaiyarini pinkempisantayetairi masontzi? ²⁰ Irootajaantakera pantayetakari eerokaite, pikempisantapiintakeri ikaratzi kempitakaantavaitakamiri irotzikatane, aapithavaiyetzimirori tzimimotzimiri, ampovaiyetakamiri, asagaaventavaitachari, pasavorovaiyetzimiri eejatzī. ²¹ ¿Piñaaantzima te naavyaavaitanete naaka nomatantyaarori kempitakarori? ¿Kantatsima nompashiventakotyaaro tera nomatataitero? Eerora. Iro kantacha aritake nantataitake kempityaarone okaratzi jantavetaiyakarini iriroriite, nasagaaventavaitya, onkantavetakya nonkempivetakyaari masontzi.

²² Iroorika jasagaaventavaitaka iñaavaitziro noñaane Hebreo-thatatsiri, eejatzira naaka. Iroorika jasagaaventavaitaka isheninkamirinkaitetari Israel-ni, eejatzira naaka. Iroorika jasagaaventavaitaka icharinemirinkaitetari Abraham-ni, eejatzira naaka. ²³ Iroorika jasagaaventavaitaka jantavaiyetaineri Cristo, eejatzira naaka. (Omaperotaajatatya nokempitakarī naaka iñaavaitzi masontzi.) Iro kantacha nasagaaventaro nanaakovaitairi irikaite nantavaitzi, nanaakovaitairi eejatzī noñaapiintakero jashitakovaitaitakena, ipasavaitaitakena, jovamayimavaitaitakana. ²⁴ Noñaakero okaratzi 5 japiitana ipasavaitana nosheninkapayeeni janta japatotapiintaita. ²⁵ Mavasatzira okaratzi jomposavaitaitakena.

† Oñaaventakota irosankinareki Moisés-ni, kantatsira irovasankitaite aparoni atziri aririka irovaariperotakeri pashine. Ontzimatyē irayeteri tsika japatotapiintayeeta, onkantya impasavaitantayeetyaariri. Eerorika okaariperotzi okaratzi ikenakaashitakarī, eerora ipasaperoitzi. Irooma omaperorika okaariperotake okaratzi ikenakaashitakarī, ontzimatyē irovasankitaaperoteri. Iro kantacha tera oshinetaantsite iranaakaayeetero onkarate 40 impasavaitaiteri. Irootakera jametaitakarī pairani impasaitaite onkarate 39 itzimirika kaariperovaiperotaintsiri, ari onkantya eero ipiyathatantaro Ikantakaantaitane, aririka iranaakaakero onkaratemi 40. Irootakera ipaiyetairi irikaite "Kovityaapaaka aparoni omonkaratantyaari 40." Okaratzi ñaaventakotainchari jaka, arira ikantaitakeri Pablo, ipasavaitaitakeri irirori.

Aparosatzi ipicheetakena. Mavasatzi nopitamenkakotaka. Aparoni tsireni nosaikakovaitake niyankyaaki inkaare, ari nokitaitakotakeri. ²⁶ Osheki nokivantantayetake. Nokenayetake okoveenkayetzi jiña. Nokenimoyetakeri ipiyota koshintziite. Ikovayetake nosheninkapayeeni irovaariperovaitenami, eejatzi ikempitakari kaari nosheninkata. Nokoveenkatakovaitake nampitsiiteki eejatzi janta tsika te inampiitaro. Nokoveenkatakotake inkaareki. Osheki nopomerentsivaitakari paitashivaitachari "iyeki," kaarimaita. ²⁷ Osheki nantavaitake, ayimavaivetakana nomakone. Ayimavaitakena novochoki, notashe, nomire, noyatsinkare. Tasheneenta nokantapiintaka. No-maavaitake tsikarikapayeeni. ²⁸ Tzimatsi osheki avishimoyetakenari. Iroora kanzimoperotakanari irisaikayetai kameetha ikaratzi kempisantayetaatsiri tsikarikapayeeni. ²⁹ Tzimatsirika mantsiyataintsine, nokempitakaanaro naakami mantsiyataintsine. Tzimatsirika inkaariperotakaitakeri, oshekira nonkisakoventavaityaari. ³⁰ Arira okantakari nasagaaventavaita naaka, noñaaventakotakerora tsika nokantaka kaari naavyaavaitanetanta. ³¹ Itzimi iyotatsiri te namatavitante, iriitakera Pava, Ashitariri Avinkatharite Jesucristo. ¶Tharomenta irovapiintayetairi! ³² Tema pairani nosaikantapaintari Damasco-ki, ikempoyaaventakaanakero ijevatakaane Aretas maaaroni nampitsi, eero noshitovanta, ari onkantya irakaantantyaanarimi. ³³ Iro kantacha jotetakena kantziriki nokaratayirini, jovaniiryakotakena jantakirona nampitsi, ari okanta noshiyantaari.

Kempivaitakarori ovathaantemi kitochee

12 Tera aritzi nasagaaventavaitya. Iro kantacha eekerora noñaaventatyero noñaavyatakari, okaratzi joñaakakenari Avinkatharite. ² Niyotakotziri irika shirampari jashitaari Cristo. Tzimakotake 14 osarentsi irika shirampari jaayeetairi inkiteki, jiyaaperotatzij ojenokitajaantzi inkite. Kempitaka jiyaashinenkatatzi, te niyoperotzimaitya. Terika, jiyaatatziira koñaaroini ivathaki, te niyoperotero. ^{†3} Iriira Pava iyotatsiri jiyaashinenkatatziirika, jiyaatatziirika koñaaroini ivathaki. Intsityaa netapanaatyaaro noñaaventakoteri irika shirampari. ⁴ Jaayeetairira janta ikimoshireetapai. Ari ikemayetairori tsikarika opaiyetari kaari kantajatatsine iriñaaventakoyeetero. ⁵ Arivetaka irasagaaventyaaromi irika shirampari okaratzi iñaakeri. Iro kantacha eero nasagaaventavaita. Intaani noñaaventakotakerora tsika nokantaka kaari naavyaavaitanta. ⁶ Arimi nasagaaventakyaaromi okaratzi noñaayetakerora, eeromi nomasontzishirevaitzimi. Aña aritakemi noñaavaiyetakeromi kyaaryoori. Iro

† Okantzira jaka "mantsiyataintsine," kempitakara tzimatsi kinkishiretakotarori iriira ikantakoyeetzi aparoni shipetashirevaitatsiri javentaarira Cristo. †† Kantakotachari jaka "ojenokitajaantzi inkite," iroojatzira ikantayeeztari "mavatanaintsiri inkite." Ari ikantayetapiintziri judio-payeeni iñaaventziro. Ikantayini: "Etanakarori inkite, ari osaikayetziri menkori. Apitetanaintsiri inkite, ari isaikayetziri kashiri, ooryaa, impokiropayeeni, maaaroni. Iroora mavatanaintsiri ojenokitajaantzira inkite, arira inampitarori Pava."

kantacha tera nonkove irasagaaventashivaitapiintaityaana. Intaani iñaapinkathaventaitenaro okaratzi nantayetakeri, okaratzi ikemakoyeetakenari. ⁷ Okaratzi noñaavyatakari ovaneenka okantaka, jiyotake Pava aritakemi nasagaaventavaitakyaami. Irootake ishinentan-takanarori nonkemaantsivaitya onkantya eero nasagaaventantavaita. Okaratzi nokemaantsivaitapiintaka okempivaitakaro ovathaavaitatyeeenami kitochee. Iriitakera kamaari kantakaarori okanta ikemaantsivaitakaanaitakanari. ⁸ Mavasatzira nokovakotakeri Avinkatharite intsiparyaakoventaina ikemaantsitakaapiintaitana. ⁹ Ikantakena irirori: "Tema aritake nokaminthaavaitakemi, tekatsira kovityi-imovalyaamine. Aña kantataitsira noñaakantaperotairo noshintsinka atziriki kaari aavyaavaitatsineri." Ikanta nokemavakerora, kimoshire nokantanaka, nominthatanakaro noñaaventayetairo tera naavyaavaitanete, tema ari onkantya aavyaavaitakaan-taiyaanari ishintsinka Cristo. ¹⁰ Irootake nokimoshiretantakari naaka okantavetaka te naavyaavaitanevetya, ikaviyavaitaitana, nokemaantsivaitaka, jovatsinaavaitaitana, opomerentsizimovaitana, osheki noñaayetakeri nantavaitzineri Cristo. Niyopaitetairoora te naavyaavaitanete apaniro, arira noñaataitzirori jimatakaatyaanaro naavyaavaishiretanetai.

¹¹ Kempitaka masontzi nonake noñiirora nasagaaventavaitaka. Eerokamaitaka kantakaarori nomatantakarori. Iro arivetacha piñaaventayetainami kameethaini. Okantavetaka te niriiperote naaka, te iranaakotzimaityaana irikaite paitashivaitachari "Iriiperori Otyaantajanori." ¹² Tema nosaikimovaitakemiranki eerokaite, noñaakakemiro omapero naaka Notyaantajanoritzi. Osheki namatsinkavaiventakami. Osheki notasonkaventantake, te piñaapiintaiyeroni, irootake pikempoyaaminthatantakarori. ¹³ ¿Opaitama pikinkishirevaintantari iroñaaka nomanintavaitatziimi? ¿Tema naakameethatemi nokempitairira pashine kempisantzinkariite? ¿Iroora kantakaantarori tera noñe ompaitya pimpashityaanari? Tzimatsirika noke-nakaashitakari, pimpeyakotenaro.

Iñaaventziro Pablo mavatanaintsine inkivantante

¹⁴ Nokinkishiretaka iroñaaka napiitairo niyaatashitemi, iroora mavatanaintsine nonkivantemi. Eerora nayiri inkarate pimpinatenari. Kaarira piireekite nonkove nashityaari, aña eerokatataike nokovaperotake nashityaami. ¿Aritatsima aparoni eenchaaniki impinakoventero ikovityiiri ashitariri? Tera, aña iri ashitaaniri pinakoventziri ireentsite. ¹⁵ Irootake nomateri naaka, onkempivaitaiyaaro naakami pirintari. Aritake nomatakero noshinetakoventyaami onkantya pavisakoshiretantyaari. Iniroite netakotakami. ¿Opaitama kaari petakotantana naaka? ¹⁶ Kempitaka tzimayetatsi eerokaite kantatsiri: "Kempitaka Pablo te inkovakoyetai aakaite, ovana jiyotzi, ari ikenakairo jamatavivaitakai." ¹⁷ ¿Piñaajaantakema jamatavivaitakemi eejatzi ikaratzi notyaantayetakemiri? ¹⁸ Notyaantakemiri Tito, eejatzi pashine iyeki. ¿Jamatavitekemima

Tito? ¿Tema noshiyashiretavakaiyani maaroiteni naaka, naakameethayetaimira eerokaite? ¹⁹ ¿Piñaajaantakema eerokaite iro nokantantavaitakari nokovashitara notzikaaventatya? Tera ari onkantya, netakotaneete. Aña iri Cristo ñaavaitakaana, onkantya novetsikashiretakaantyaamiri. Iriira Pava iyotatsi. ²⁰ Okantzimovaitatyaanara naaka afeeyerone ankantaneentavakaavaitya aririka nareetapaakyaami. Okantzimovaitatyaanara eejatzi noñaapaakemi pintzimaventavakaavaitya, pinkisavakaavaitya, pinkisaneentavakaavaitya, eero paapatziyavakaavaita, pinkishimatavakaavaitya, pinkantakaaperovaitya, pimaimanentavakaavaitya. ²¹ Okantzimovaitatyaanara nompashiventakovaityaami Pavaki. Aamaashitya ari nonkanta-neentakovaitapaakyaami pantayetakerorika kaariperori, te povashaantero pantayetziro kamaaroeyetatsiri, pimayempitavaitzi, piñaathatashivaitantapiinta eejatzi.

13 Irootakera mavatatsine nonkivantemi. Arira namenakotantapaakyaami, ikantajaantaitakeri: Intzimerika aparoni iyakoventaari, ontzimatyeeera intzime mava atziri, terika, apite ñaakotakerine okaratzi ikenakaashitakari, aritatsira irovasankitaayee-teri.

² Arira nonkantapaakeri novasankitayeri ikaratzi antzitarorori kaariperori janta pisaikinta, arira nonkempitzi-tapaakyaari eejatzi pashinepayeeni antayetanaorori iroñaaka. Tema aritake nokamantzitakamiro napiitantakaroriranki nokivantzimi. Irojatzira nosankinatakotzimirori iroñaaka. ³ Aamashitya pikantayatziiini eerokaite: "Kaarira Cristo otyaanterine Pablo inkinkithatakaante, kempitaka Pablo kaarira iriiperorjanori." Paa-maventyaara, irika Cristo, kaarira atziri saikimotantamatsitapaintatsineri, aña otzimimoperotataitzi ishintsinka irirori, kantatsira iriñaakaayetemiro tsikarika opaiyetari. ⁴ Ari okantavetaka, kempivaivetaka te iravyaavaitanete irika ipaikakoyeetantakariri. Iro kantamaitacha añaakagairira Ishintsinka Pava. Arira nokempitziitakari eejatzi naaka, tera naavyaavaitanete, iro kantacha irijatzira Pava shintsitakagaanari, kantatsira noñaakaayetaimiro tsikarika opaiyetari.

⁵ Eerora pikinkishiretakovaitashitana tera niriiperorjanorite naaka, aña pinkinkishiretakotavakya. ¿Iriiperor-

janorima pikantaka eeroka pikempisantai? ¿Tema piyotaiyeni inampishiretantami Cristo? Aritake okantari, terika, aamashitya te piriiperorjanote eeroka. ⁶ Niyoperotataitzi, aririka piñaavakena janta, eerora pikempitakaantavakena, te niriiperotzi naaka. ⁷ Nokovakotziri Pava, ari onkantya eero noñaakotantapaakamiro pikenakaashitane. Tera iro nokantantamirori iroka nonkovashivaitapaakya nonkempitakotapaakyaari iriiperorjanori. Aña nokovaperotataitzi pantayetairo okaratzi tampatzikatatsiri. Irootake nokovakeri, onkantavetya otzikaavakenami, eero noñaakantamiro noshintsinka novasankitaapaakemi, iroora niyotakaantaperotyaamiri naakatake iriiperorjanori. ⁸ Tera nonkovero naaka noñaakantashivaityaaro noshintsinka, iro ovatsipero aririka nonkovemi namatavitantemi. Intaanira nokovi noñaakantataitero onkantya iriyotakoyeentatyaarori kyaaryoori. ⁹ Aritakera nontharomentakya aririka noñaakemi paavyaavaishiretanai, onkantavetaky eekero inkempitakaantaitatyeenami naaka kaari aavyaavaitaneri. Iroora noñaañaatakotapiintakeri, onkantya piñaantyaarori eerokaite pothotyeeero paavyaavaishireperotanete. ¹⁰ Irootakera notyaantantamirori osankinarentsi, tera nosaikimoyetatyeeemi eerokaite janta, ari onkantya eero notsimaavaitantapaakami apaata. Tema iri Avinkatharite ovakenari onkantya novetsikashiretakaantantyaari, tera irovena novaariperoshirevaitante.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹¹ Iyekiite, jiroka ovekaraantarori nonkantemi: Pinkimoshiretaiyeni. Pothotyaaayetairo paavyaashirevaiyetai. Pintharomentashireyetai. Paapatziyavakaayetai. Kameetha pisaikayetai. Iriira Pava nampishireyetyaamine, etakotantaneri jinatzzi, iri kameetha saikakaantatsiri! ¹² Etakora pinkantya povethatavakaanaiya janta. ¹³ Jovethatziitami eejatzi itasorentsitakaitairi nampitarori jaka. ¹⁴ [Onkamintha ineshinonkavaitaimi Avinkatharite Jesucristo! [Onkamintha iretakovaitaiyaami Pava! [Onkamintha inkantakaiyaaro Tasorentsinkantsi paapatziyavakaantaiyaari! Ari onkantyaari.

GALACIA-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naakatake Pablo otyaantzimiro iroka osankinar-entsi. Otyaantajanori nonatzi naaka. Kaarira atziri-payeeni otyaantenane, aña Jesucristo otyaantakenari itsipatakari Ashitairi Pava oviriintaiririranki ikamavetaka. ² Arira nokaratziri maaroni iyekiite kempisanaatsiri jaka nosankinatzi iroka. Eerokaite notyaantzini pikaratziri pikempisantai janta Galacia-ki. ³ Onkamintha ineshinonkayetaiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. ⁴ Tema iro ikovakeri Ashitairi Pava irishinetakoventai Cristo, ikamimintayetakai akaariperoshireyevetaka, ari onkantya eero akempitakotantaari ikaratziri kaariperovaitatsiri iroñaaka, okempivaitakaromi intsiparyaakoventaatyeeemi. ⁵ Onkamintha iñaapinkathatapiintayeetairi Pava. Ari onkantaitatyeeyaani.

Tekatsi pashine Kameethari Ñaantsi ovavisaakoshiretantatsine

⁶ Pomapokantakanaro pikatzimatata povashaantanakero pikempisantayevetanakari Pava. Tema iri-itake iyoshiiyevetaami, iniroite jetakoyetami irootake jotyaaantantakamiriri Cristo. ¿Opaitama pikempisantashitantakarori pashine kaari kempityaarone Kameethari Ñaantsi? ⁷ Tema kyaaryoo nonkante naaka, tekatsira pashine ñaantsi ovavisaakoshiretantatsineri. Kempitaka tzimatsi ovashaantakaakemirori, ikovatzi iroitzipinaashiretemi, irootake jovashiñaantayetakarori tsika okanta iñaaventakoyeetziri Cristo. ⁸ Aririkami novashiñaayetaimiromi naaka okaratziri nokamantziyetakamiri pairani, irovasankitaitenaata. Ari okempitari eejatzi, aririkami impokaajatemi maninkariite poñaachane inkiteki, iriñaaventapaakero pashine ñaantsi kaari kempityaarone nokamantzi-takamiri pairani, irovasankitayeeteriita irirori. ⁹ Aritake nokantzitakami pairani, irootake napiitemiri iroñaaka nonkante: Tzimatsirika ovashiñaakerone nokinkithatakotapaakeriri Cristo pairani, irovasankitaataveeteriita. ¹⁰ ¿Irooma nokokovatzi iroñaaka ookimoyetashityaarine atziriite? Aña te, nokokovatzi ookimoyetariri Pava. Iroorikami nonkokovatemi ookimoyetashityaarine atziriite, tera iromperatane nonatyé Jesucristo.

Irantavaire Pablo

¹¹ Pinkeme iyekiite, okaratziri nokamantakemiri Kameethari Ñaantsi, kaarira atziri iyotakayenarori. ¹² Aña iri Jesucristo iyotaakenarori maaroni, tema kaari atziri ashityaarone. ¹³ Pikemakotaiyakena tsika nokantaveta pairani eeniro nomonkarayevetarori jameyetari nosheninkapayeeni Judío. Pikemakotaiyakena eejatzi osheki nokisaneentayevetakari kempisantayetanairiri Pava, novasankitaakaantavetaka osheki, nokovaveta novashaantakairimi ikempisantayetanai. ¹⁴ Tema nomaperovetanakityaaro naaka nomonkarayevetakaro jameyetari pairani nosheninkapayeeni, tekatsira nokarayevetakari anaakotenane nokantavetakara. ¹⁵ Iro kantamaitacha pairani tekeramintha nontzimaa-jateeta naaka, jiyoshiitizakana Pava. Iniroitera jektakotizakana irootake jovavisaakoshiretantaanari. ¹⁶ Joñaakaanari Itomi, niyotakotairi. Ikovake noñaaventaineri kaari judío-tatsine tsika okantakota javisakoshiretantaitari. Tekatsira atziri nosampitanake nonkanteri: ¿Opaitama nanteri? ¹⁷ Te noshiyashiyetapaintari noñaapainterori etayetakarori jotyaaantajanoritziri janta Jerusalén-ki. Aña apatziro novanakero niyaatanake Arabia-ki, ipoña nopiyapaaka irojatzi Damasco-ki.

¹⁸ Okanta avisakeranki mava osarentsi, ari niyaatashitakeriri Pedro noñeeri isaiki irirori Jerusalén-ki, intaani nosaikimovaitapaintziri okaratziri 15 kitaite.

¹⁹ Iro kantacha tera noñaapaake pashine otyaantajanori, intaani noñaapaakeri Jacobo irirentzi Avinkatharite. ²⁰ Omaperotatya okaratziri nosankinatzi-imiri, te namatavitzimi, jiyotzi irirori Pava. ²¹ Ipoña niyaatake nampitsiki Siria eejatzi janta Cilicia-ki. ²² Tekera iriñaayetenaata Judea-satzi ikaratziri kempisantayetanairiri Cristo, ²³ intaani ikemakoyetashitakana ikantaitzi: “Irikaranki maimanetairi pairani ikisaneentai, kovavetachari iraperotai, ikinkithatakotairo irirori tsika ikantaita ikempisantaitzi.” ²⁴ Irootakera iñaapinkathayetantakariri iroñaaka Pava ikemakoyetakena.

2 Okanta avisakeranki 14 osarentsi, ari niyaatairi eejatzi Jerusalén notsipatanakari Bernabé ipoña Tito. ² Iro niyaatantakarori tema Pava oiminthashiryaaenari. Okanta nareetakaranki janta, niyoshiitapaakeri napatotapaakeri jevayetziriri kempisantzinkari, nokamantapaakeri okaratziri nokinkithatakayetairi kaari nosheninkata Kameethari Ñaantsi. Iro napatotanta-

† *Jacobo, irijatzi ikantaitziri eejatzi Santiago.*

paakariri onkantya eero amenaashivaitanta okaratz
nantayetakeri. ³ Te noñeero irishintsiventaitavakeri
notsipatakari Tito irimatairo intomeshitaaninya, okan-
taveta griego-thari jinatziri irirori, kaari nosheninka.
⁴ Tema ari josatekashivaitakari kashaavaitatsiri inkem-
pisanteremi, iriiyetake kovayevetacha intomeshi-
taaniyetakaantya. Te onimoyeteri irirori isaikashiv-
aitaiya kempisantayetatsiri, onkempivaityaaromi intsi-
paryaakoventayetaatyeeri Jesucristo. Iro ikovapero-
taiyini inkempitakotaityaari ikantaranki aparoni om-
perataari. ⁵ Iro kantacha te noshinetakaantero inkem-
pitakoyetyaari, iro nokovaperotake iriyotakotero
Kameethari Ñaantsi avisakoshiretantaiyaari. ⁶ Ikanta
nokinkithavaitakaapaakeri jevari iñaapinkathayetzi
kempisantaanatsiri, onimotanakeri, tekatsi pashine
ñaantsi inkantakeri. (Kempitaka nokenashineentaka
nokantake “jevari iñaapinkathataitzi jinatziri,” aña
tekatsi atziri iramaakite Pava.) ⁷ Iro kaari otzimanta
inkantavakenari, tema jiyotanake omaperotatya
jotyaantakena Pava noñaaventaineri Kameethari
Ñaantsi kaari totameshitaanitachane. Ikempitaakerira
Pedro jotyaantakeri irirori inkinkithatakaayetairi
nokratzi notomeshitaaninya. ⁸ Tema iriitakera Pava
otyaantakeriri Pedro inkinkithatakaayetairi totameshi-
taanitaari. Irijatzi otyaantakenari naaka
nonkinkithatakaayetairi kaari nosheninkata. ⁹ Ikanta
Jacobo, Pedro ipoña Juan, etayetakarori ijevatziri kem-
pisantzinkari, jiyotanake iri Pava etakotaanari, iri
shinetaakenarori nantayetakeri. Aripaitera
jaakameethatanakena, ari ikempitaavakeri eejatzi
Bernabé, ari onkantya niyaatakaantyaarori
nonkinkithatakaayetairi kaari nosheninkata. Ari inkem-
pitanakyaari irirori inkinkithatakaayetairi ikaratz
totameshitaanitachari. ¹⁰ Ipoña ikantanakena: “Aririka
piyaayetake tsikarika, ontzimatyete petakoyetai
ashinonkainkariite.” Aritake nomatzitaikaro ne-
takoyetakari, irootake nantapiintayetakeri.

Ikisathaitziri Pedro Antioquía-ki

¹¹ Ikanta jijaatakeranki Pedro Antioquía-ki, tzi-
matsi ikenakaashitakeri irirori, ari nokisathatakeriri. ¹² Tema
ovakera jijaatakeranki Antioquía-ki, jimavetapaakaro
kameethari, jayootapaakerira kaari isheninkata. Iro
kantacha jareetaiyakaniranki irotyaantane Jacobo, ari
otzimanakeri ikenashitane Pedro, jovashaantanakero
jyoovetari kaari isheninkata. Iniroite itharovakaari
areeyetapainchari ameyetarori itomeshitaanita.
¹³ Imatziyetanakaro pashine judío-payeeni kempisan-
tavetainchari, ari ikempitzitanakariri eejatzi Bernabé
irirori, jimatakotanakeri irikaite. ¹⁴ Ikanta noñaakeri
Pedro te irimonkarayero kyaaryoori Kameethari
Ñaantsi, ari napatotakeri ikaratz kempisantayetatsiri,
iñeeyakena maaroni nokantakeri Pedro: “Judío pinatzi
eero, povashaantairo ameyetari pairani, pikempi-
takotari kaari asheninkata. ¿Opaitama pishintsiventan-
tariri atziriite kaari judío-tatsine iroshiyakotairo akem-
piyeta aaka? ¹⁵ Omaperovetatya, a-judío-tzi aakaite, te

ankempitakovetyaari kaari asheninkata ikantaitapiin-
tavetari ‘kaariperoshireri.’ ¹⁶ Iro kantacha, ayotzi
iroñaaka tekatsira materone intampatzikashirete
imonkaravetyaaromi Ikantakaantaitane, aña apaniro
jimatziri Jesucristo jovatampatzikashiretakai aven-
taashiretaari. Irootake aventaantaariri aaka, antam-
patzikashiretaite. Tema te omatero ovatam-
patzikashiretante Ikantakaantaitane.” ¹⁷ Intsityaa
nonkantavake: Aririka ankokovatanakero irovatam-
patzikashireyetai Jesucristo, ari okanta ovashaantanta-
naarori akokovavetaro amonkarayeromi Ikantakaan-
taitanane. Impoña intzime kantatsine: Kaariperoshire-
takemi povashaantairo Ikantakaantaitane. ¿Omapero-
ma ikaariperoshiretakaakai Jesucristo? Aña tera.
¹⁸ Iroora amenaashivaitachari ashintsiventavakaiya,
ankante: “Thame amonkaraayetairo maaroni Ikan-
takaantaitane.” Iro kempivaitakarori naperoteromi
nomporokero tsikarika opaita kaari ovetsikachane
kameetha, impoña eejatzi napiitairomi novetsikairo
tsika okantajaantara pairani. ¹⁹ Tema okempivaitakaro-
ra nonkamapithatakityeeromi naaka Ikantakaantai-
tane, ari okaratapaake nopankiventaro
nomonkaraayetairo. Intaani noñiio nañagai nan-
tayetaineri okaratz ikovakaanari Pava. ²⁰ Nokempi-
takaanakero nontsipatanaatyeeyarimi Cristo ike-
maantsitakaitakariranki ipaikakotaitakeri. Tema
nokempitanaatyaari ikantaranki kaminkari, tekatsi
irantanai, okaratz nantayetanairi tera naaka nin-
takaashityaarone, Cristo antakaanarori. Naventaanaari
Itomi Pava, tema iniroite jetakotaana, ikamimentaana.
²¹ Te nonkove napaatero ikaminthagaana Pava.
Irootake kaari nokantanta: Ontzimatyete
amonkarayetero Ikantakaantaitane añaantyaarori
ovavisaakoshireyetai. Tema aririkami nonkantemi,
amenaashityaami ikamimentayetakai Cristo.

Inampishiretantai Tasorentsinkantsi aven- taashiretyaaririka Cristo

3 Iyekiite nampiyetarori Galacia-ki, ¿tsikama oke-
nakeka piyotane? ¿Ipaitama amatavitakemiri?
Pairani osheki nokinkithatakaakemiro tsika ikantaitak-
eri Jesucristo ipaikakotaitakeri. ² Intaani nokovi
nosampitemi tsika ikanta inampishiretantakamiriranki
Tasorentsinkantsi. ¿Iroora inampishiretantakamiri pi-
monkarayetziro Ikantakaantaitane? Aña tera. Iro kan-
takaantakerori paventaashireyetaanaarira Cristo.
³ ¿Pipeyakotakaroma ovatampatzikashiretakemiranki
Tasorentsinkantsi? ¿Iroora pipampithashiryaaari
piñaashintsivaitashitya apaniro pivathaki iroora otho-
tyeemineri ovatampatzikashiretemi? ⁴ ¿Ame-
naashityaama okaratz pikemaantsiventakariranki?
Kempitaka te amenaashivaitya. ⁵ Tema Pava otyaan-
takemiriri Tasorentsinkantsi, itasonkaventayetakemi,
piñaayetakero opaiyeta kaari piñaapiintayeveta.
¿Iroora piñaantayetakarori okantakaantziro pi-
monkaraayetziro Ikantakaantaitane? Aña tera. Iro
piñaantayetakarori paventaanaarira Jesucristo.

† Pedro, irijatzi ikantzitairi eejatzi Cefas.

Jantzimotavakaari Pava itsipatari Abraham

⁶ Tema pairani Abraham-ni javentaanakarira Pava, irootake ikempitakaantaariri itampatzikashiretane. ⁷ Iro piyotaiyeerine eeroka, inkarate aventaashireyetaachaneri, iriitakera matakero ikempitakotaari Abraham-ni. ⁸ Jiroka Osankinajanorentsi ifaavaitakeri Pava pairani ifaanatziri Abraham-ni, tema jiyotzitataika aritake irovatampatzikashireyetaari pashinesatzi atziriite kaari judío-tatsine aririka iraventaashireyetaiyaari. Ikantakeranki:

Tasonkaventaari pinatzi eeroka paventaashiretaana, ari nonkempitakaayetaiyaariri eejatzi pashinesatzi atziriite.

⁹ Ari ikantamaitakari Pava tasonkaventa jovayetaari aventaashireyetzinkari, ikempitaakaantaari tsika inkantakeri pairani Abraham-ni javentaashiretakarira.

¹⁰ Tema ikaratzi aventaarori ipankiventaro irimonkaraayetairomi Ikantakaantaitane, tera onkantatye irothotyeeero irimonkarayerero, ari irashinonkaayetaiya. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Ari irashinonkaayetaiya inkarate kaari othotyeeerone irimonkaraayetairo josankinaitakero Ikantakaantaitane.

¹¹ Ari okantamaita, tema tekatsi materone intampatzikashirezimoteri Pava imonkaraayetairomi Ikantakaantaitane. Irootake ikantantaitari osankinarentsi-ki:

Tampatzikashire irinaatye aventaashireri, ari iriñeero irañantaiyaaro.

¹² Irooma Ikantakaantaitane te ari onkantya, tema josankinaitake kantatsiri:

Inkaraterika monkaratairone, iriitake ñeeroneri irañashireyetai.

¹³ Iro kantamaitacha ikamintha itsiparyaakoventai Cristo irovasankitaaventaiteromi Ikantakaantaitane, aña iri jashitakaitaka apaniro jovasankitaitakeri. (Iri-itake okantakotakeri osankinarentsi, ikantaitakeranki: Ovasankitaari jinatzi ithataitziri inchakotaki.)

¹⁴ Iro jimatantakarori iroka Jesucristo, tema irootake ishinetaikeneriri pairani Abraham-ni. Ari okanta ifaanayetaarori kaari judío-tatsi itasonkaventayetaari, itsipashireyetai maaroni Tasorentsinkantsi aventaashireyetaarira.

¹⁵ Pinkeme iyekiite noñaaventemiro okaratzi ameyetari aaka. Ontzimerika ompaitya antzimotavakaiyaari, osankinatakotziro iro iriyotantaityaari tzi-matsi ashinetaineriri asheninka. Aririka osankinatakotakya, tekatsira materone irovashiñagairo okaratzi osankinatainchari. ¹⁶ Ari ikempitaakerori pairani Pava, tzi-matsi ishinetaakeneriri Abraham-ni imperiri intsi-pataakeri incharinetyaari. Piñaakero iyekiite, tera iri-ñaaventakoiteri jaka inkarate incharinentayetanakyaari Abraham-ni, intaani ifaaventakota aparoni incharinetyaari, iriitakera Cristo. ¹⁷ Ñaakero, iriitake jetaka Pava pairani Abraham-ni ishinetaakeneri, ikantakeri: "Abraham, tzi-matsi antzimo-

tavakaiyaari." Ipoña avisakeranki okaratzi 430 osarentsi, ari jimpoitairi Moisés-ni josankinayetairo Ikantakaantziri Pava. Iro kantamaitacha okaratzi josankinayetakeri Moisés-ni, tera ovashiñeero okaratzi ishinetzitakariri Pava pairani Abraham-ni irirori.

¹⁸ Tema iroorikami kovaperotachane amonkaraayetairomi Ikantakaantaitane añaantyaarori impayetaari Pava, amenaashityaamira okaratzi ishinetzitakariri pairani Abraham-ni. Tema pairani te otzimotaveta Ikantakaantaitane irimonkarayerimi Abraham-ni, intaani javentaashiretakari Pava, irootake ishinetaantakariri irovavisaakoshiretari.

Ipaitama otzimantari ikantakaantaitziri

¹⁹ ¿Ipaitama otzimantakari Ikantakaantaitane? Iro otzimantakari oñaakantero ipiyathanka atziriite, iro-jatzi irareetantakyaari incharinetyaari Abraham-ni ishinetaikeneriri pairani. Iri jotyaaantake Pava maninkariite irosankinatakairi Moisés-ni Ikantakaantaitane. Iriira Moisés kantakoventakeriri atziriite.

²⁰ Tema osheki ikaratake kantakoventantaneri. Iriima Pava aparoni ikanta irirori.

²¹ ¿Ovashiñaakeroma Ikantakaantaitane okaratzi ishinetaakeneriri Pava pairani Abraham-ni? Aña te ovashiñeero. Iroorikami ovavisaakoshiretantatsinemi Ikantakaantaitane, aritakemi omatakero ontsiparyaakoventayetaimi onantyaari antampatzikashireyetai aririka amonkaraayetanairo. ²² Iro kantacha, oñaarontakairo osankinarentsi omapero akaariperoshirevetaka. Ontzimatyete aventaashiretaiyaari Jesucristo, añaantaiyaarori ishinetaikairi pairani Pava.

²³ Tema pairani tekera aventaashiretanaiyaata, kempivaitaka ashitakotatyeeemi Ikantakaantaitane, oyaaventa akanta omonkaratya aventaashiretantyaari, te añaavetaroro asaikashivaitya antayetairo anintakaanekii-ni aaka. ²⁴ Tema pairani iyotaane ovayetai Ikantakaantaitane, okempitakaantakai jiyotaitziri aparoni eentsi iriyotantyaarori ompaitya iranteri. Irootake iyotakairori eejatzi aventaashiretantairi Cristo, ari okanta ovatampatzikashireyetaantairi aventaashiretaarira.

²⁵ Aritakera ayoyetairo aventaashireyetaari, te onkovanaiya iyotaayetai Ikantakaantaitane impaitya antayetaari. ²⁶ Tema aventaashirera povayetanairi Cristo, itomi jovayetanaimi Pava. ²⁷ Pikaratzira poviinkaatzimantaari Cristo, pikempitakaantanaatyaaro iriimi pinkithaatakotaiya. ²⁸ Tema pikaratzira paventaashiretanaari Jesucristo, tekatsi iramaakitanairi irirori, okantaveta: aakarika judío, terika a-judío-te, aakarika omperataari, terika omperataariite, aakarika shirampari, iroorika kooya, tema tekatsi ompaiyetya iroka, ovithaavakaa ikantakaayetai maaroni. ²⁹ Tema aventaashire povayetanairi Cristo, kempivaitajaantanaka eerokami incharinentayetyaami Abraham-ni, eerokatake ñeeroneri okaratzi ishinetaikeneriri pairani irirori.

4 Pinkeme nonkante eejatzi. Ikempitakoitakari aparoni eenchaaniki jashitakaari iriri irovaakaro

inkashiyakaiyaari apaata irantaritake. Okantavetaka iriivetaka ashitakaro irovaakaro, eenirora jeentsitzi, ikempitakotari ikantara aparani otzikataari, ² tema tzi-matsi kempoyiiniriri irovaakaro jashitakaariri iriri. Apaata aririka irantaritake, omonkarataakya ikantakeri ashtariri, aripaite impaitairi jashitakaitariri pairani. ³ Ari akantayevetakari aakaite pairani, akempitakotari ikantaranki aparani eentsi, akempivetakari eejatzi aparani otzikataari, amonkaratashivaitakaro jameyeetapiintari jaka osaaviki. ⁴ Iro kantacha jinintapaitetapaakera Pava, jotyaantakeri Itomi, itzimantapaakaro aparani tsinane, ontzimaty e irimonkaratapainter o eejatzi irirori Ikantakaantaitane. ⁵ Iro jotyaantaitakariri onkantya isaikashivaitantaiyaari monkaraayevetarori Ikantakaantaitane. Iro añaan-taarori itomintayetai Pava. ⁶ Tema itomi pinayetaatzi Pava, jotyaantakemiri Tasorentsinkantsi irinampishiretantaami. Iriitake ñaavaitakaayetairi aririka amanayete, akantzi: "¡Apá, Ashitanarí!" ⁷ Ñaakero te pikempitakotaari ikantaranki otzikataari, itomi jovayetaimi Pava. Tema itomintaami, ikovake piñaayetairo okaratzi ikashiyakaakemiri.

Ampankiventyaarorika Ikantakaantaitane akempitanaatyaari pimantaari

⁸ Tema pairani te piyovetari Pava, intaani pivavane-tashiyetakaro irovetsikanepayeeni atziri, irootake ompereyetakamiri. Temaita ompavavetya iroka. ⁹ Irooma iroñaaka piyotairi eeroka Pavaperotatsiri. Ankantakotero, añña iriitake Pava iyotzimiri eeroka, jaakameethataimi. ¿Opaitama pikovantari papiitairo pikantavetara pairani? Tera apantyaaro. ¿Pikovatziima pinkempitakotaiyaari pimantaari? ¹⁰ Tema poimarentapiintantakaro kitaitepayeeni, kashiripayeeni, eejatzi osarentsipayeeni. ¹¹ Te pinimotakaayetenaro iroñaaka. Kempitaka amenaashiyetaka okaratzi niyotaaevetakamiri.

¹² Iyekiite, pinkeme nonkantemiri: Ontzimatyepinkempitaiyaana naaka, tema novashaantairo nokantaveta pairani, nokempitakotaamiro pikantaiyani eerokaite pairani. Te pimanintashiretavakena ¹³ nomantsiyavaivetatya, nosaikimotakemi, ari okanta nentantapaakarori noñaaventzimiro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Añña te pimanintashiretavakena piñaavakenara nomantsiyavaitake, pinkempitakaantakena naakami imaninkarite Pava, paakameethataiyakena. Pikempitakaantakena eejatzi iriirikami paakameethatakemi Jesuscristo. ¹⁵ Pairani ovakera piñaavakena iniroite pikimoshireventavakena. Kempivaitakami aritake pantakenaromi aririkami nonkantemimi: "Iyekiite, pinkithoryeenaro poki pimpenaro." Iro pantantyaarori iroka tema iniroite petakotakana. ¿Tsikama opaita kaari pikimoshireventantaana iroñaaka? ¹⁶ ¿Piñaajaantakema nokisaneentatziimi okaratzi noñaaventziro kyaaryoori? ¹⁷ Iyekiite, ikaratzi kovayetatsiri intzipinashireyetakaiyaami, ikovayetatzira irirori pimpampithashiretakoteri kameethashire jinayetzi. Tera inkameethashireyete, añña ikovayetatziri

pinthainkashireyetaina naaka, iro paakameethayetantyaariri irirori. ¹⁸ Kameethara iyekiite onkantaityeeyaani paakameethatapiintena, te onkovajaantya nosaikimotemi. ¹⁹ Notomiite, iniroitera okatsitzimotana nopampithashiretakoyetami, kempivaitaka okatsitakotzi tsinane. Eenirora onkatsitzimotatyeeena irojatz pimonkaratantakyaarori jinintakaakemiri Cristo. ²⁰ Tsika nonkantaajatyaaka nosaikimotantyaamiri iroñaaka janta onkantya nonkinkithavaitakaantyaamiri kameetha. Tema te niyote opaita avishimotakemiri.

Oshiyakaaventantzi Sara ipoña Agar

²¹ Nokovi irakena ikaratzi kovayetatsiri imonkaraayetairo Ikantakaantaitane. ¿Tema inke-makotero tsika okantakota? ²² Jiroka okantakota: Pairani itzimake apite itomi Abraham-ni. Etakarori itomi, iro ovaiyantakeri irotzikatane, iriima pashine itomi, iro ovaiyantakeri iinaperori, kaari jotzikata. ²³ Tema inintakaanekiini Abraham-ni jovaiyantakaakero irotzikatane, irootakera tasonkacha jovaiyantapiintaitziri eentsiite. Iriima ovaiyantakeri iinaperori, jinashitakara irirori, tema iriitake ishinetakenerori Pava. ²⁴ Tzimatsi ipaita oshiyakaaventakeri iroka apite tsinane, tema apite okaratzi antzimotavakaantsi. Tsinaneka paitachari Agar otzikataaro, irootake kempiyetakariri ikaratzi pankiventayetarori irimonkarayeromi Ikantakaantaitane josankinatakantakeri pairani Pava otzishiki Sinaí. ²⁵ Iroka otzishi Sinaí saikatsiri Arabia-ki, ari ipaitaitziri eejatzi Agar. Ikaratzi otomiyetari Agar, ikempitakotaro tsika okanta jotzikataitaro iroori. Iriitakera oshiyakaaventari Jerusalén-satzi pankiventashivaitarori Ikantakaantaitane. ²⁶ Irooma pashine tsinane iinaperotari Abraham-ni kaari jotzikaitari, iroora oshiyakaaventakeriri anintaayetaachaneri pashineki nampitsi paitachari eejatzi Jerusalén saikatsiri inkiteki. ²⁷ Iro josankinatakoyetakerori pairani ikantaitake:

Okantavetaka te povaiyante, maanirothaki pinavetaka, iro kantamaitacha iniroite piñeero pinkimoshiretai.

Te piñaavetarori pinkemaantsitya povaiyante, pintharomentaventya.

Tema osheki tziimaatsine povaiyane okantavetaka jimanintaveetakami, ari panaakotairo tziimavetachari oime.

²⁸ Iyekiite, ari akempitaari Isaac otomira iinaperori Abraham-ni, tema tziimatsi ikashiyakaitakairi eejatzi aakaite. ²⁹ Ikempitaranki otomi tsinane otzikataaro tziimaintsiri inintakaanekiini Abraham-ni, iniroite ikisaneentakeri otomira iinaperori tziimaintsiri inintakaanekiini Tasorentsinkantsi. Irootakera tasonkachari eejatzi iroñaaka. ³⁰ Iro kantamaitacha ¿Opaitama ikantaitakeriri Abraham-ni osankinarentsiki? Tema ikantaitake:

Ontzimatyepomishitovero potzikatane, iyaaita, aanairiita otomi. Tema iri otomi piinaperori ashitaiyaarone okaratzi tziimimotzimiri.

³¹ Ari okantamaita iyekiite, tera otomintayetai otzikataaro, aña akempitayeetaari otomi kaari otzikataaro.

Pinkyaryooventairo piñeero pisaikashivaitaa

5 Tema iriitake Cristo tsiparyaakoventairi, irootake añaantayetaarori asaikavaiyetashitaa. Ontzimatyankyaaryooventayetairo, tema te arite apiitairo ankempitakoyetaiyaari ikantaranki otzikataari.

² Pinkeme nonkanteri. Naakatakera Pablo kamantzimirori iroka ñaantsi. Aririka pinkove pimonkarayero intomeshitaaniitemi, amenaashivaitakara pikempisan-tanairi Cristo. ³ Nokovi napiitero nonkanteri ikarayetzi kovatsiri intomeshitaaniitya, ontzimatyeeera irothoty-eeromi maaroni Ikantakaantaitane. ⁴ Tema ikaratzi kovanaatsiri irimonkarayeromi Ikantakaantaitane onkantya irovatampatzikashireyetantyaarimi, itsiparyaapithaitakenerira Cristo, te iriñeero neshinonkaantsi. ⁵ Irooma aakaite, ikantakaakaro Tasorentsinkantsi akempisantairi Cristo, oyaakoventashire oviri irovatampatzikashiretai. ⁶ Tzimayetatsi tomeshitaanitachari, iriima pashine te jimatziro irirori. Te onkovanaiya iroka jashiyetaira Cristo. Iro kovaperotacha ankempisantaperotanairi ari onkantya etakoyetavakaantanaiyaari. ⁷ Pairani kameetha pikanta pikempisantayetanake. ¿Ipaitema ovashaantakaakemirori kyaaryoori? ⁸ Tera iri ovashaantakayemirone etajaantanakamiri jiyoshiiyevetakami. ⁹ Tema ikantaitzi: “Kapicheeni onaveta shineyakaarori tanta, aritake omatakero oshineyakairo maaroni tanta-patha.” ¹⁰ Naventaakari naaka Avinkatharite, iri pampithashiretakaimine eero poshoretantaro pashineyetsiri. Iro kantamaitacha, ari irovasankitaitakeri kovatsiri intzipinashireyetakaimi, onkantavetakya tsikarika intzime. ¹¹ Iyekiite, te noshintsiventemiitsi pintomeshitaaniyetya. Arimi nonkantya, ¿Arima inkisaneentzimentaitakenaromi noñaaventziro ipaikakotaitakeri Cristo? ¹² Iro kantamaitacha, ikaratzi kovayetatsiri intzipinashireyetakaimi, nokovataike naaka iri pithokashitaitachanemi intotaanitya.

¹³ Pinkeme nonkante iyekiite. Jiyoshiitayeetaimi okanta piñaantayetaaro pisaikashivaiyetaa. Iro kantamaitacha, te arite pantayetairo okaratzi pinintakaashiyetari eeroka. Aña iro kameethatatsi petakotavakaayetaiya. ¹⁴ Osheki inaveta ñaantsi josankinay-eetakeri Ikantakaantaneki, iro kantamaitachari, aparoni okanta kovaperotachari ayotairi, okantzi:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi petakotaro pivatha eeroka.

¹⁵ Irooma aririka povatsimaavakaayetya, impoña pinkisavakaayetya eejatzi, arira piñaakero pimpeyashiretavakaiya.

Jinevetashiyetari, ipoña ikovakaantziri Tasorentsinkantsi

¹⁶ Pinkeme nonkanteri: Aririka pantapiintayetairo ikovakaimiri Tasorentsinkantsi, arira piñeero po-

vashaantairo pinevetashiyetari. ¹⁷ Tema tzimatsi pinevetashiyetari eeroka, tzimatsi eejatzi ikovakaimiri Tasorentsinkantsi. Tera oshiyavakaa iroka, aña onashiyeta. Ari okanta eero pantapiintantaro pinevetashiyetari. ¹⁸ Tema iriirika Tasorentsinkantsi antakaanaimirone jinintakaayetzimiri, tera pañiimotairo Ikantakaantaitane. ¹⁹ Tera jomaanta antapiintayetzirori inebetashiyetari, jiroka ikantayeta: Te ikinayetaro itsipatari, imayempivaitzi, ipaantavakaavaita, ñaathatashivaitanteri jinatzi, ²⁰ jamanayetziri jovetsikayeetari, isheryaayeta, ikisaneentavakaavaita, iñaanaminthatavakaiyani, te iraventaavakaiya, ikatsimatavakaa, imaimanetavakaa, te jariperotavakaa, te jaapatziyavakaa, ²¹ ikisaneentakotavakaaro jashiyetari, jovavakaa, ishinkivaiyeta, inevekitakaro iroimoshirenkavaiyeta irantantyaarori kaariperori, jantayetziro tsikarika opaiyetari. Tema irootake noshintsithatakemiri pairani eero pantantayetaro iroka. Tema aririka pantayetakero, eero piñeero impinkathariventaimi Pava. ²² Irooma okaratzi jantakaantziri Tasorentsinkantsi, añaaro etakotantya, tharomenta ankantya, kameetha asaikanai, eero athaavakovaita, kaminthaa ovante, aakameetha ankantante, oshiretanaiya kameetha, ²³ tsinampashire ankantya, eero anevavaitashitaro opaiyetari. Tera onthañaapithatairo Ikantakaantaitziri amayetairo iropayeeni. ²⁴ Iro kantacha, ikaratzi ovashaantairori kaariperori jashiyetaarira Cristo, kempivaitaka impaikakotaatyeeeromi okaratzi inebetapiintashitari iran-tashiyetayearimi irirori.

²⁵ Tema inampishiretantaira Tasorentsinkantsi, ontzimaty amayetapiintairo okaratzi ikovakaayetairi. ²⁶ Te onkameethate asagaaventavaiyeta, te onkameethate ankantzimoneentakaavaiyetaari asheninka, te onkameethate eejatzi ankisaneentakovaiteri jashiyetari pashine.

6 Iyekiite, aririka piñe tzimatsine ikenakaashitane, tema antakishire pikantaka eeroka, pinkaminayeri. Paamaventya pikishirikari, otzimikari pikenakaashitane eeroka. ² Pampitakotavakaayetanaiya, pinkempitakaantero povatsinaryaakotavakaatyeeeyami janayeetziro tenari. Tema ari onkantya pimonkaraantyaarori pantayetanairo ikovakayimiri Cristo. ³ Tzimatsirika pampithashirevaitachari, inkante: “Iriipero nonatzi naaka.” Apaniro jamatavivaitaka tema tekatsi impaitamatsitya irirori. ⁴ Aña ampampithashiretakotya maaroni, inkene ankimoshireventavaiyeta. Eero akantashirevaitashita: “Nanaakeri irinta.” ⁵ Tema maaroitene otzimayetzi amayeteri.

⁶ Ikaratzi ikinkithatakaapiintaitziri iñaane Pava, okameethatzi impinayeeteri iyotayimiri, tema tzimatsi kovityiimoyetariri irirori.

⁷ Tekatsira materone iramataviteri Pava. Ikaratzi kovayevetachari iramataviterimi, apaniro jamatavivaitaka. Okempivaitakaro opaitarika impankiiterimi, aririka onkithotanake eero opashinetzi okitho irojatzinkoyeetai tsika okanta ipankiitakeri. ⁸ Ari ikempitari ikaratzi antapiintakerori inebetashiyetari, kempitavaitaka iraa-

vataatyeeromi ovasankitagaantsi. Iriima ikaratzi antayetanaairori ikovakaantziri Tasorentsinkantsi, kempitavaita iri aavataironemi kañaanetaantsi. ⁹ Ontzimatyee aamaventya eero aperaventantaro antayetairo kameethayetatsiri. Eekero aataakaanakityeero eero okantzimoneentavaitai, iro añaantaiyaarori kempivetarori jaavataitakeri. ¹⁰ Irootake okovaperotantari aneshinonkayetaiyaari maaroni, aakara kyaaryooperotavakaachane akaratzi akempisantayetaira.

Itharomentaro Pablo ipaikakotzimentakari Cristo

¹¹ Iyeekiite, naakara osankinatajaantzimirori nakoki iroka, antaropayeeni nokantayetakemiro. ¹² Tema ikaratzi shintsiventakemiri pintomeshitaaniyetya, inintakaashivaitaro irirori, iro irinimotakaantashityaariri ikarataiyini. Ari onkantya eero imaimaneventaitantari iriñaaventero Cristo ipaikakoitakeri. ¹³ Tema ikaratzi totameshitaanitainchari, tetya irimonkaragaajatero Ikan-takaantaitane. Iro kantacha ishintsiventaiyakemi eero-ka pintomeshitaanitaiyaani, ari onkantya irasagaaventantyaari aririka irimatatakaakemiro ishintsiventzimiri.

¹⁴ Irooma naaka te nonkove nasagaaventavaiya, aña iro nokovataike nontharomentaiyaaro ipaikakotaitakeri Avinkatharite Jesucristo. Tema ipaikakotzimentakana naaka Cristo, okempivaitanaaromi onkamapi-thatatyeeenami osavisato, ari nokempitzimotakaro eejatzi naaka nokamapithatakeri osavisato. ¹⁵ Tekatsira ompaitzimotanaiyaari Cristo aakarika tomeshitaani-taari, terika antomeshitaanitya. Aña iro kovaperotanaachari ikempitakaantayeetai ovakerami irovet-sikayeetai. ¹⁶ Inkarate kempisantayetairone nokantayetakeri, ari irisaikayetai kameetha, kamintha irovay-eetairi. Arira inkantayetaiyaari ikaratzi jashiperoyetaari Pava iroñaaka, ikempitaavetakari pairani Israel-mirinkaite.

¹⁷ Ari okaratapaake iyeekiite, te nonkove iri-maimanevaitaitena. Tema oshekitake jovirontzimentaitakenari naaka Avinkatharite Jesús.

Overaantarori ovethataantsi

¹⁸ Iyeekiite, onkamintha ineshinonkayetaiyaami Avinkatharite Jesucristo. Arira onkantyaari.

EFESO-SATZIITE

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo, irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakaakenari Pava. Eerokaite nosankinayetzini pikaratzi jashiyetaami Pava, pikinatanaari eejatzi Jesucristo pavantaanaari janta Efeso-ki.

² Onkamintha ineshinonkataiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Itasonkashireventantzi Cristo

³ Thame antharomentaiyaari Pava, tsika itzimi jiritari Avinkatharite Jesucristo, iri tasonkashireventairi jotyaaantakairi Cristo ipoñaakaro inkitekinta. ⁴ Iri iyoshiyetakairi pairani tekeramintha irovetsikeroota kipatsi, jiyotzitaka ari irashiyetai Itomi, kiteshire ankantzimotaiyaari, intasorentsishiretakaayetaira. ⁵ Iniroite jetakoyetakai. Ari okanta jotyaaantakairiri Jesucristo, iro opoñaantari itomintayetai, tema ikovitataikaro irirori pairani irineshinonkayetai. ⁶ Irootake antharomentantapiintaiyaariri Pava, tema iniroite ikaminthaayetai, jaapatziyayetai, iro opoñaantari jotyaaantakairi iretakoperotane. ⁷ Tema iniroitera jetakoyetai, ipinakoventayetai ikapathainkatzimentakairanki Itomi. Ari okanta ipeyakotantairori antayevetakaro kaariperori. ⁸ Ari ikenakaataikerori Pava, tema iyotaneri jinatzi, irooperori ipampithashiretane irirori. ⁹ Jiyotakaayeetairo okaratzi ipampithashiretzitakari irirori, tekatsi iyovetyaarone onkarate irantairi. ¹⁰ Tema okaratzi ipampithashiretzitakari, ari onthotyakya omonkarayetaiya. Aririka impiyee Cristo, ari inkarate impinkathariventapairi maaroni tzi-mayetatsiri inkiteki, eejatzi kipatsiki.

¹¹ Ipampithashiretzitakaro okaratzi jiyotakaayetairi iroñaaka. Irootake jiyoshiyetantairi, tema ikashiyakaitzitakairi irotyaantaineri Itomi. Tema okaratzi jantayetakeri, iro ipampithashiretzitakari irirori. ¹² Irootake imayetantakarori iroka Pava, onkantya nontharomentantyaariri nokarataiyini netayetakaro naventaakari Cristo. ¹³ Ari pikempitayetakari eejatzi eerokaite, omapoka pikemakotavakeri Cristo, iñaaventaitapaakero Kameethari Ñantsi, pikempisantanake. Tema ikashiyakaitakamiri pairani irotyaantemiri Tasorentsinkantsi, iri iyotakaimirone jashiyetaatyaami, ari inkantaitaatyeeroni irinampishiretantyaami. ¹⁴ Tema añiirora te jookaventai Tasorentsinkantsi, ari ayotziri omapero Pava irothoty-eero okaratzi ishinetakairi. Ari onkantatyeeyaara iro-

jatzi intsiparyaakoventantaitaiyaariri ikaratzi ipinakoventairi irirori jashiyetaari. Irootake intharomentaventantaityaariri.

Iyoshiretakaantzirori ipoña ooñaarontzirori

¹⁵ Tema nokemakotakemi tsika pikanta pikempisantanairi Avinkatharite Jesús, tsika pikanta petakoyetanaari ikaratzi itasorentsitakaitairi, ¹⁶ te novashaantero nopaasoonketakoventzimi, noñaañaatakotapiintzimira. ¹⁷ Noñaañaatziri Ivavane Avinkatharite Jesucristo, itzimi ashiyetarori ova-neenkarontsi. Iro nokovakotantariri iriyoshiretakaimi, irooñaarontaperotaimiro tsika ikantakota irirori, ¹⁸ impampithashiretakaimi onkantya piyotakotantyaarori joyaakoneentari ikaimashireyeetairi, piyotakotantyaarori eejatzi ovaneenkatataika iroñaakayetairiri Pava jashiyetaari, ¹⁹ piyotakotantyaarori eejatzi iniroite ishintsinka tekatsi kempityaarine. Osheki onkantakaayetai ishintsinka akaratzi akempisantayetairi. Tema irojatzii ishintsinka ²⁰ joviriintantaariri pairani Cristo ikamavetakara, jaanairi inkiteki, jomisaikavairi irakojanoriki. ²¹ Ari ikaratairi Pava ipinkathariventairi maaroni pinkathariyevetachari. Tera intaani impinkathariventairi ikaratzi tzi-mayetatsiri iroñaaka, ari ikaratzi impinkathariventairi tzi-mayetaatsineri apaata. Omapero janaakotantake, tema pinkathariperori jinatzi. ²² Tema irijatzi Cristo jimatakairi Pava ijevatairo maaroni, ikempitakaanta Pava iriimi iriitoyetaiyaami ikaratzi kempisantaatsiri. ²³ Iriima ikaratzi kempisantayetaatsiri, ikempivaitaka ivathami irinaatyeemi Cristo, inampishireyetantaari. Jothotyiro eejatzi Cristo isaikayetake tsikarika jantapayeeni.

Jetakotai Pava iro avisakoshireyetantaari

² Iriitakera Pava ovañaayetaimi eerokaite, tema pairani kempivaitaka ovamaayetyeemimi piyaariperoshiretane, ² iro pantayetapiintakeri tsika ikanta piñaayetziri osavisatziite, pantashiyetakaro ikantakaantziri ovashinchiirori tampyeenka, irijatzi kantakaarori joshekitantari piyathariite. ³ Ari akantavetakari pairani maaroni aakaite, antapiintakero anintakaashiyetari, anevetashiyetari eejatzi, irootake apampithashiretapiintakari. Ari akempitakoyevetakari inkarate irovasankitaayetairi. ⁴ Iro kantamaitacha Pava neshinonkatantaineri, jetakoyetai iniroite, ⁵ jañaakaayetai ovamaimavetakai kaariperori, jovaña-

gairiranki Cristo. (Tema iniroite ikaminthagaimi Pava, irootake jovavisaakoshiretantaamiri eejatzi eeroka.)⁶ Tema jovañagairira Cristo, ari ikempitaayetairi eejatzi aakaite. Iri kantakaarori atsipashiretantaariri Cristo Jesús inkiteki.⁷ Iro jantayetantakarori maaroni irokapayeeni iriyoyeetantaityaari iniroite ikaminthaantake, jotyaantakairi Cristo Jesús irovavisaakoshireyetai.⁸ Irootakera piñaantaarori pavisakoshireyetai poshreyetaari. Aña iri Pava, itzimi kempitakaantaarori impashitaiyaamiro avisakoshiretaantsi,⁹ tera eeroka materone povavisaakoshiretya apaniro. Ari onkantya eero pasagaaventashivaitanta.¹⁰ Tema iro jovetsikayetantakairi ankempisantairi Cristo Jesús antayetapiintaineri kameethayetsiri, irootake ikovakaayetakairi pairani antayeteneri.

Ariperotairi Cristo ipaikakoitakeri

¹¹ Tema maaroni eerokaite te pi-judío-tzi, ipaiyetzimi nosheninkapayeeni "Kaari tomeshitaaniri." Iriima iriroriite ipaitavakaayeta "Tomeshitaaniri." Tekatsi ompaitzimaitya, tema jantashiyetakaro koñaanetatsiri avathaki.¹² Pimpampithashiretakotya pairani tekera pinkempisanteriita Cristo, te pinkempiyavetyaari Israel-mirinkaite, pinashitaiyakani. Te piyotakovetaro irantzimotavakaityaari, te piyotakovetyaaro eejatzi ikashiyakaayeetairi. Okantavetaka pisaiki kipatsiki, te piyotakoteri Pava, tekatsi poyaakoneente.¹³ Irooma iroñaaka pikempisantairi Cristo Jesús, paapatziyaatyaari Pava. Okantavetaka intaina povavetakari pairani, iro kantacha ikapathainkatzimentakemiranki Cristo, aripaitera paapatziyaari Pava.¹⁴ Ari okanta ikantakaakaro Cristo asaikantaari kameetha. Iriitake kantakaakari judío isheninkatantaariri kaari judío-tatsine, jaakameethatavakaa. Tema pairani iniroite ikisaneentavakaayetaka. Irooma iroñaaka kempivaitaka irotantoryaatyeeromi tantotsi nashiyevetakariri.¹⁵ Kantakaantakerori opoñaantari ikisaneentavakaa iniroite, tema nosheninkapayeeni osheki ikisaneentapiintakeri kaari monkarayerone Ikantakaantaitane. Iro kantacha ikemaantsivaitakaroranki ivathaki Cristo, ipeyapithatairi kantakaantzirori ikisaneentavakaa, ari opoñaanaa jaakameethatavakaaayetanaa, okempivaitanakaro aparonomi atziri ikantanaa iroñaaka.¹⁶ Tema ikamimentakairanki Cristo ipaikakotaitakeri, ari okaratapaake akisaneentavakaapiintaka, akempitakaantanakero ovamaakityeeromi. Tema aparoni akantanaa avathaki ariperoyetaarira Pava.¹⁷ Iro ikantzitantaitakeri:
Ipokake, ikamantayetaimiro Kameethari Ñaantsi onkantya pisaikantaiyaari kameetha, tema intaina pisaikayetake. Ari ikempitaayetakeriri eejatzi saikayetsiri okarikiini.
¹⁸ Tema iri Cristo kantakaakarori añaantayetaarori akarayetairi aventaari Pava, tema apintzi inatzi Tasorentsinkantsi matakairori.¹⁹ Te piyotakovetari pairani Pava, te pisheninkavetari eejatzi. Iro kantamaitacha pikempitayetaari iroñaaka ikaratzi kempisantalayetziriri, te pimpashinetzimotairi, tema

pisheninkayetaatyaari Pava.²⁰ Pikempivaiyetanaaro eerokami mapipanko irovetsikaitakemi. Iriima kaman-tananiite ipoña otyaantajanoriite, kempiyetakyaaronemi otziterone. Iriima Cristo iri kempitakyaaronemi mapi jovayeetakeri onampinaki otzipankotzirori.²¹ Tema okaratzi jovetsikantayeetakarori mapipanko, kameetha ovevirikavakaayeta irojatzio vetsikantakyaari itasorentsipankote Avinkatharite.²² Ari pikempiyetanaari eerokaite, pikempivaitakaro okaratzi ovevirikayetainchari, ari irinampishiretantaiyaami Pava.

Inkinkithatakairi Pablo kaari judío-tatsine

3 Irootake opoñaantari, naaka Pablo, tema jashitakoyeetakena noñaaventaimiri Jesucristo eerokaite kaari nosheninkata,² piyotaiyini iri Pava pairyaakena nonkinkithatakaayetaimi, tema iniroite ikaminthaakemi.³ Tema aritake nosankinatakemiro kapicheeni tsika okanta jiñaamampyaatakaitaanaro kaari jiyotakoveeta pairani.⁴ Aririka piñaanatakero, ari piyotairo okaratzi naaka niyotakotairiri Cristo kaari jiyotakoveeta pairani.⁵ Tema pairani tekatsi atziri iyotakovetajaantyaarone iranteri Pava. Iro kantamaitacha, jiyotakaana Tasorentsinkantsi nokaratzi notyaantajanoritzi eejatzi kamantantaneriite.⁶ Jiroka kaari jiyotakoveeta: Aña iravisakoshiretzitajaantaiya kaari nosheninkaveta aririka inkamantayeetairi Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo Jesús. Ari iriñaakaayetairi ishinetaayeetakeneriri Judío, tema isheninkayetavakaa.⁷ Irootake nomatantaarori iroñaaka nokinkithayetairo, iriitake Pava tasonkaventashiretanari nantantarori, tema osheki ikaminthagaana, otzimimotzirira ishintsinka irirori.
⁸ Aña naaka iranaakotane maaroni itasorentsitakairi Pava. Iro kantamaitacha ikaminthagaana naaka, ishinetaakena noñaaventaineri Kameethari Ñaantsi kaari judío-tatsine, iro iriyoyetantaiyaari iniroite itasonkaventayetairi Cristo.⁹ Ishinetaakenaro noñaarontaineri okaratzi omanakovetaka pairani iranteri Pava. Tema irijatzi ovetsikayetakerori maaroni añaayetairi iroñaaka.¹⁰ Iroora jantantakarori maaroni iroka, onkantya iriyotantyaari inkiteveriite pinkathariyetsiri, iyotaneri ikanta Pava, aririka iriñaayetai akaratziki akempisantairi.¹¹ Tema iro ipampithashiretapiintakeri iranteri, irootake jotyaantantakariri Avinkatharite Cristo Jesus.¹² Tema aventaari iroñaaka Cristo, aritake irakameethatai Pava, eero atharovashiretakaashivaitari.¹³ Irootake nokantantamiri: Ñaa okantzimoneentamikari okaratzi noñaashitakoyentayetakami. Aña iro onimoshiretakaayetemine eerokaite.

Iniroite etakotaantsi kaari irothotyeete iyotakoitero

¹⁴ Irootake opoñaantari notyeerovashitari Ashitariri Avinkatharite Jesucristo,¹⁵ tema iriira irintayeta Pava, ikempitakaantayetai aakayetai isheninka. Okantaveta aakarika inkitesatzi, aakarika kipatsisatzi.¹⁶ Nokovako-

tapiintakeri Ashitairi, otzimimotziri ova-
neenkayetchari, iniroite intasonkaventayetemi,
iraavyaashiretakaiyaami Itasorenka. ¹⁷ Nokovakotapi-
intakeri eejatzi Cristo irinampishiretantyaami, tema
paventaayetanaari eerokaite. Pinkempitakotyaa-
ro pankirentsi parithatatsiri kameethaini, iro paapaikan-
tanakya iretakonka. ¹⁸ Iroora inkemathaperotan-
taiyaarori ikaratzi itasorentsitakaitairi, okempi-
vaitakaro iniroite onatyeemi iretakonka Cristo, santha
onkaratemi, jenoki onkantyaami, inthomoi onatyeemi.
¹⁹ Irootake namanakotapiintantamiri pinkemathapero-
tairo iniroitera jetakotai Cristo, anayiro maaroni jiy-
otakoveetari, iro piñaantaiyaarori jothotyimi Pava
isaikashireperotantaami.

²⁰ Thame antharomentaiyaari Pava, tzimatsiri ish-
intsinka, iriitake ñaakaayetairone osheki anaanakero
okaratzi akempitayetziriri. Eero athotyiro ampampi-
thashiretakotero ishintsinka aririka añaayetero irantzi-
moshoretairi. ²¹ Thame antharomentaiyaaro okaratzi
jantakaakeriri Cristo Jesús, eejatzi okaratzi jantzi-
motziriri aventaayetaariri. Ari inkempitaiyaari inkarate
ancharineyetaiyaari ari inkantaitaayeeni eejatzi
intharomentaiyaari irirori. Ari onkantyaari.

Ovithaa ikantakaayetai Tasorentsinkantsi

4 Arira okantayetakari, tema jashitakoyeetakena
eejatzi noñaaventziri Avinkatharite. Irootakera
nonkantantyaamiri: Pantapiintaineri iko-
vakaayetaimiri, tema iyaimashiretane pinayetatz. ² Tsi-
nampashire pinkantaiya, aakameethashire pikantan-
tai. Eero pisamavakaavaiyeta. Aña ontzimatye petako-
tavakaayetaiya. ³ Piñaashintsiyetaiyaaro piyaatakaairo
pisaiki kameetha, tema iri Tasorentsinkantsi
ovithaavakaayetaamiri. ⁴ Okempivaitakaro aparovatha
akantanaa, tema aparoni ikanta Tasorentsinkantsi. Ari
okempitari eejatzi aparonira okanta
ikashiyakaayetaimiri Pava poyaakoneentairi. ⁵ Aparoni
ikanta Avinkatharite, aparoni ikanta akempisantairi,
aparoni ikanta aviinkaatzimentaari. ⁶ Aparoni ikanta
Pava, iriitake Ashiyetairi maaroni. Iri pinkathariven-
tayetairi maaroni, jothotyiro inampishireyetanta maa-
roni. ⁷ Iro kantacha, onashiyetakara jimatakaayetairi
Cristo itasonkaventayetakai. Okempivaitakaro om-
paityaami impashiyetakairimi. ⁸ Irootake josanki-
natakoyeetakeri pairani kantatsiri:
Ovajenokaa, jeevayetairi joitsinampaakeri ovayirive-
takariri.

Tema okaratzi jaapithatantakeri, ipashiyetaari
irovayirite.

⁹ ¿Opaitama ikantantaitari: “Ovajenokaa?” Iroora ikan-
tantaitari, tema ipokitapainta osaaviki jaka kipatsiki.

¹⁰ Tema itzimi osaviinkainchari kipatsiki, irijatzi ova-
jenokaachari janaaperotanakero inkite, iro jothotyaa-
taarori isaikantaaro maaroni tsikarikapayeeni ¹¹ Iriira
tasonkaventantayetaatsiri okanta Otyaantajanoriyee-
tantaari tsikarika akarayetzi. Tzimatsi pashine kaman-
tantaneritatsiri. Tzimatsi pashine kinkithatakaan-
tayetanairori ñaantsi javisakoshiretantaitari. Tzi-

mayetatsi eejatzi pashine jevayetanairiri kemp-
isantzinkari, tzimayetatsi eejatzi iyotaantaneriite. ¹² Ari
ikantayetaari maaroni irikaite, iriyetakera iy-
otakaayetairine inkarate oshireyetaachari tsika
inkantya irantavaitaineri Cristo, inkene irovetsikashire-
takaayetaiyaari, inkempitantaarorimi ivatha Cristo ji-
natzi. ¹³ Irojatz añaantaiyaarori ayoperotakotairi Itomi
Pava, onkempityaaromi avithaavakaatyeyyaami akem-
pisantayetaira. Iroora amatantyaarori aatakayero os-
hiyakotaiyaari Cristo, antakishiretanaatyey. ¹⁴ Arita-
paake akempitakari ikantaranki eentsi, ovanaa
ipashineyetzi eekerora jiyaatatzi joimonka. Tema ari
ikempiyetari kaari shenkaatsine iramataviyeeteri, iriy-
otaiterika kaari tampatzikatatsine. Iriiyetake kempit-
takarori arapanayetakairi tampyaa, okenayetzi
tsikarikapayeeni. ¹⁵ Aña iro añaaventayetai kyaary-
ooperotatsiri onkantakaakai etakoyetantaa. Ontzi-
matye antakishireyetai, ankempitaiyaari tsika ikanta
Cristo irirori. Tema iri Cristo kempitanaiyaaronemi
aito, ¹⁶ irooma maaroni aakaite akempitaro iroorikami
ivatha. Aparoni atziri oimonkachari ivathaki kameetha
ovithaavakaayeta jovavitonkiyeta, tema kameetha
ikanta itekatsitzi ivathaki. Ari ankantayetaiyaari aakaite
jivathayetaira Cristo, antavaitaineri kameetha irirori,
ampitakotavakaayetanaiya, etakotavakaanaiya eejatzi.

Ovakerari añaantare ikantakaayetaaro Cristo

¹⁷ Pinkeme nonkantemiro okaratzi jiyotakaakenari
Avinkatharite: Aritapaake pikempitakoyetakari osav-
isatziite, tema amenaashiyetaka jantayetziro irirori
okaratzi ipampithashireyetairi, ¹⁸ okempitaavaitakaro
ipampithashiretane tsirenikiri. Kisoshire ikantayetaka,
te inkovaiyeni iriyotakotairi Pava, te iriñeero iranin-
taiyaaro inintakaavetakariri. ¹⁹ Te impashiventaiya, iro
ayimatakeri imayempinka, iyaariperoshirenka
jametapiintaka, eejatzi imashithanka. ²⁰ Irooma
eerokaite, piyotakotairira Cristo, tera arite pan-
tayetairo iroka. ²¹ Tema omaperorika pikempisantairi,
piyotanairo kyaaryoori onatzi okaratzi jiyotaanta-
paintziri irirori. ²² Tsikarika pikantayeveta pikaariper-
otzi pairani, ontzimatye povashaantayetairo, tema am-
atavitakemi okaratzi pinevavaiyetairi eeroka. ²³ Aña
ontzimatye pinkempitakaantairo ovakerataatyeyemi pi-
pampithashiryaane. ²⁴ Ontzimatye povakerashireyetai,
iro jovetsikantakamiri Pava pairani pinkempitaiyaari
irirori, tampatzikashirepero pinaatyey,
tasorentsishireperori pinkantya.

²⁵ Tera onkameethate pamataviyetaairi pisheninka-
payeeni, iro kameethatatsi piñaaneyetaiyaaro kyaary-
ooyetatsiri. Tema okempitanaatyaaaro ovithaavakaaty-
eeyaami. ²⁶ Eejatzi okempitari, aririka pinkisha,
pinkyaaryoote pikaariperoshiretzikari. Ontzimatye
piñaashintsityaaaro povavisaantyaarori thaankiini pi-
mashirenka, eero pimaakotziro irojatz pashine kitaite,
²⁷ pishinetairikari Kamaari irantakaimiro kaariperori.
²⁸ Koshintzirika pinatzi, povashaantairo, ontzimatye
pantavaitai. Pinkemaantsiventyaaro pantavaiventero
pikovayetziri, onkantya piñaantyaarori ontzimimoyete-

mi, iro onantyaari pimpashiyetyaari ashinonkaayetachari. ²⁹ Eejatzi okempitari, tera onkameethate piñaavaitashiyetyaaro kaariperori ñaantsi. Aña iro piñaavaitapiinte kameethari ñaantsi, onkantya povetsikashiretakaantyaariri kemayetzimiri. ³⁰ Eerorika pantayetanaairo kameethayetatsiri, ari irovashiretakotakyaami Tasorentsinkantsi poñaachari Pavaki. Tema iriitake kempoyaaventapiintakemiri irojatzji apaata pavisakoshiretantaiyaari. ³¹ Povashaantero iroñaaka pikisashiretaka, aritapaaka pikisapiintaka, piñaakatsimatantzi, piñaanaminthatantayetzi, pikishimatantzi. Ontzimatyepovashaantairo pantayetakero kaariperoyetatsiri. ³² Aña ontzimatyepinkameethashiretai, pineshinonkatavakaayetaiya. Ontzimatyepimpeyakoyetairi ikaratzi ovaariperoshiretakemiri, ikempitagaimira Pava ipeyakotaimi irirori ikamimotaimira Cristo.

Tsika inkantaiya jashitaari kitainkari

5 Tema iretakoyetane pinatzi Pava itomiyetaamira, ontzimatyepinkempitakotaiyaari ikempitara irirori. ² Etakoshire pinkantante, pinkempitakotyaari Cristo jetakoyetakai, ishineventakai impaikakoiteri. Irootakera kempitakarori okasankainkatzi ipometay-eetziniriri Pava, osheki ookimotakari.

³ Tema itasorentsitaikaimi Pava eerokaite, tera onkameethate pimayempiyete, omapero okoveenkatzji. Te aritaajate piñaaventayetairo. Ari okempiyetari pashine kaariperoyetatsiri, eejatzi okempita aririka pineveyetyaaro ashaakarontsi. ⁴ Te arite piñaavaiyetero kaariperori, pintsinampaantayete, tekatsi apantyaarone irokapayeeni. Aña iro aritatsi pimpaasoonketairi Pava. ⁵ Ari piyotaiyake eeroka eero jagaitairi ikaratzi mayempivaiyetatsiri tsika ipinkathariventantai Cristo itsipatari Pava. Ari inkempityaari eejatzi ikaratzi kaariperoshireyetatsiri, ikaratzi neveyetarori ashaakarontsi ikempitakaantaro ivavane-mi onatyep. ⁶ Tzimatsi kaminaayetemine inkove iramataviyetemi, ari onkantya iroitzipinaashiretantyaamiri. Arira irovasankitaayetairi Pava inkarate piyathatachane. ⁷ Te aritaajate eejatzi pintsipaminthatyaari irikaite. ⁸ Tema pairani tekera pinkempisanteriita Avinkatharite, kempivaitaka pisaikatyeemi otsirenikitzi, pantayetapiintakero kaariperori. Iro kantacha jashiyetaami Pava, kempivaitaa pisaikaatyeeemi okitainkatzi. Irootake pisaikantaiyaari kameetha pinkempitakaantanakero isaikaitzi okitainkatzi. ⁹ Tema inampishiretantaami Tasorentsinkantsi, ari piñaayetairo pinkaminthaantai, pintampatzikashiretai, piñaavaitapiintairo kyaaryoori. ¹⁰ Ontzimatyepantapiintayetanaairo ookimotyaarine Avinkatharite. ¹¹ Eero pitsipaminthatari kempitakariri saikayetatsiri otsirenikitzi. Aña pinkaminaathateri, tema te onkameethate jantayetziri, amenaavaitaantsi onatzi. ¹² Tema iniroite ovashikyaantzi aririkami añaaventero okaratzi jantayetziri iromananeekiini. ¹³ Iro kantacha aririka pinkaminaathatakeri, kempivaitaka pootaty-eenerimi iyaariperonka. Aritakera impampi-

thashireyetanaia, inkovanakero irirori inkameethashireyetai, tema okempitatyaaari irisaikanaatyeeemi okitainkatzi. ¹⁴ Irootake josankinayee-tantakarori pairani, ikantaitzi:

Aritake pimaake, pinkakite,
Pintzinagai pikempiyayetakari kaminkari,
Iri ootaimine Cristo.

¹⁵ Aamaventa pinkantaventaiaaro onkarate pantayeteri, eero poshiyakoyetari masontzishireri, aña iri pinkempitakotya ikantayeta iyotaneri. ¹⁶ Eero pi-saikavaitashita, tema tzimatsi osheki kaariperoshirerite iroñaaka. ¹⁷ Eero pimasontzishirevaitzi, aña pinkokovatero pinkemathatairo ikovakaimiri Avinkatharite. ¹⁸ Eero pishinkivaita, tema osheki okoveenkatzji. Aña iro kovaperotacha isaikashiretantaiyaami Tasorentsinkantsi. ¹⁹ Piñaaventavakaanaiaaro Salmos, pamampaayetyaaro onkarate iriyoshiretakaimine Tasorentsinkantsi, tharomenta pinkantaventyaari Avinkatharite. ²⁰ Paasoonke povapiintairi Ashitairi Pava piñaayetziro maaroni tsikarika opaiyeta, pimpairyaanairi Avinkatharite Jesu-cristo.

Piñaapinkathatavakaayetaiya

²¹ Ontzimatyepiñaapinkathatavakaayetaiya, tema ñaapinkatha povayetairi Pava. ²² Iinantaitari, piñaapinkathatairi piimeete, pinkempitakaanteri piñaapinkathatziri Avinkatharite. ²³ Tema ikaratzi iimentaitari ijevatziro iina, ikempitakarori Cristo ijevatziri kempisantzinkariite. Tema Cristo ikempitakaantari kempisantzinkariite iriimi ivatha, iriimi Cristo iitotanaiaami iriroriite. Irijatzji ovav-isaakoshireyetairine. ²⁴ Tema maaroni kempisantzinkariite ñaapinkatha jovairi Cristo, ari onkempiyetyaari tsinaneete oñaapinkathatapiintairi oimeete. ²⁵ Iimentaitari, petakoyetyaaro piinaite, pinkempitakotyaari Cristo jetakoyetakari kempisantzinkariite, iriitajaantake shineventakarori inkamimentayetairi. ²⁶ Iro jantantakarori iroka onkantya intasorentsitakaantairi. Ari omatanaari aririka iroviinkaaitya, ikantapiintzi: "Nokempisantaairo Iñaane." ²⁷ Tema ikovatzi Cristo tasorentsishire inkantayetaiya ikaratzi kempisantaairi, kempitajaantakami te inkaariperoshiretemi kapicheeni. Joshiyakotari Cristo ikantaranki aatsine iina, te inkove iriñeero iinantaari ontsimetsivaite, ompitsiporokivaite, aña ovaneenka onkantya. ²⁸ Iro irantayetairi iimentaitari, iretakotyaaro iinaite. Inkempitakaantero jetakotaro ivatha irirori, ari inkempitanairori eejatzi iinaite iretakotyaaro. ²⁹ Tema te iriñeete aparoni kemaantsitakaavaityaarone ivatha, aña etakotziita ikanta. Ari ikempitagairiri eejatzi Cristo ikaratzi kempisantayetairiri. ³⁰ Ikempitakaantayetaari iriirikami imeshina, iriirikami itonki, iriirikami maaroni ivathaki. ³¹ Tema ikantaitzi:

Ari irookaventaari shirampari ashitariri, iraye iina, aparoni inkantaiya ivathaki jaavakaanara.

³² Osheki okompivetaka pairani inkemathayeetero iroka. Aña iriira Cristo oshiyakaaventacha jaka, ipoña ee-

jatzi kempisantayetairiri. ³³ Ari okantari, ontzimatyepetakoyetaiyaaro piinaite, pikempitaara petakota eeroka. Ari onkempiyetanaiyaari eejatzi iinantaitari, oñaapinkathayetairi oime.

6 Eentsiite, pikempisantairi ashitamiri, tema irootake kameethatsiri ikovakaimiri Avinkatharite. ² Osheki ikantakaantakeri pairani Pava. Iro kantacha ari osatekakari aparoni Ikantakaantane otzimi etanakarori oñaaventziro ishinetairi Pava, ikan-take:

Piñaapinkathatairi ashitamiri,
³ Aritake piñaakero osamani pamenavaite jaka kipat-siki.
⁴ Irooma eerokaite ashitaaniri, te arite pinkisakaavaitashityaari povaiyane, aña iro aritatsi pin-tampatzikayeteri, pinkaminayeri tsika okanta ikoviro Avinkatharite.

⁵ Omperataari, pinkempisanteri eerokaite onkarate iromperatyaamiri omperatamiri. Eero pamatavivaiziri. Ñaapinkatha poveri, pinkempitakaanteri piñaapinkathatziri Cristo. ⁶ Eero povakoventashivaita pantavaitenneri aririka iramenemi, iro pinimotakaantyaariri. Aña pashi povero pantavaityapiinteneri, tema iromperatane jovanaimi Cristo, pantero ikoviri Pava. ⁷ Shiretha pinkantavyentyaaro jomperayetamiri, pinkempitakaantero iriitajaantakeri Avinkatharite pantavaite, kaarira atziri. ⁸ Tema ayotaiyakeni, iri Avinkatharite pinayetaine okaratzi antayetakeri kameethari, onkantavetakya aakarika omperataari, terika jomperayeetai. ⁹ Ari pinkempityaari otzikatanteneriite, ontzimatyepaakameethayeteri potzikatane, eero pasaryiimavaitari. Tema jomperatari Inkitesatzi pomperatane, ari ikempitzitamiri eejatzi eeroka, jomperatami, tekatsira iramaakinete irirori.

Ipiyaventashiretantari kempisantanaatsiri

¹⁰ Iyekiite, piñaashintsishiretya, tema iri Avinkatharite otapishiretantyaamirone ishintsinka. ¹¹ Pinkempitakaantero pinkithaatakotatyeyearomi jashitari Pava ipiyakoventantaitari. Iro piñaantyaarori pimpiyatyaari kamaari. ¹² Tema kaari atziriite koñaaroini antaminthayetaine, iriira antaminthatairi kaari koñaayetatsi. Iriiyetake pinkatharitashiventavaitachari, tzimavetachari ishintsinka, tsireniveri jinayetzi omperaminthatariri osavisatzi, irijatzi antashivaitakarori kaariperori inkiteki. ¹³ Ikempitara aparoni ovayiri javentaaro iithaare ashivotatsiri, ari pinkempitanaiyaari eeroka paventaayetanaiaari Pava. Aritake piñaakero pimpiyakoventya. Tema aririka piñaashintsishireperotanakya, tekatsira eevokashiretemine.

¹⁴ Pinkyaaryooyetai, pinkempitakotyari tsika ikanta jovetsikaanta ovayiriite. Tema iro jetapiinta iroosothakiyetanakyaaro iithaare eero ipakoovaitanta. Ari pinkempitapiintanaiaari eerokaite, pimpam-pithashiretakoyetanairo kyaaryoori, ari onkantya eero pipakooshirevaitanta. Ikithaatapiintaro ovayiriite ashivotaki ichopineeki, inkene otzikaaventereri. Ari pinkempitanaiyaari eerokaite tampatzikashire pinkantayetanaiya, tema iro otzikaaventashireyete-mine. ¹⁵ Ikyaatapiintari ovayiriite i-zapato-te, inkene iriyaayete tsikarika. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite aamaventa pinkantapiintaiya inkene piyaayete tsikarika piñaaventairo Kameethari Ñaantsi isaikantaitari kameetha. ¹⁶ Javentaatapiintaro ovayiriite irotzikaaventamento joirikayetziri eero okentantari paampaki-iyetaintsiri chekopi. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite paventaaperotanaiyaari Pava inkene potzikaaventashiretanaiya pimpiyatantyaari kamaari. ¹⁷ Javentaatapiintaro ovayiriite ashironaki jamathaitari. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite paventaayetanaia irovavisaakoshiretami Pava. Ipiyakoventantapiintaro irovathaamento ovayiriite. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite pimpiyakoventantyaaro Iñaane Pava impampithashiretakaimiri Tasorentsinkantsi. ¹⁸ Piñaañaatapiintayetai, tema Itasorenka Pava pampithashiretakaiyaamine pinkovakoteriri. Kyaaryoora pinkantayetanaiya inkene pamanakoyetapiintanairi maaroni itasorentsitakaitairi. ¹⁹ Impoña pamanakoyetakena naaka, iñaaperotakaantyaanari Pava niyotantyaari noñaaventanairo Kameethari Ñaantsi kaari jiyotakoveeta pairani. ²⁰ Tema iro aritatsi noñaaperoventyaaro nonkinkithatakaante. Irootakera jominkyaventaitakenari. Iro kantacha eekero niyaatakaatyero nonkinkithatakaante.

Ovekaraantarori ovethataantsi

²¹ Aririka irareetapaakya Tíquico janta pisaikaiyini, iri-itakera kamantapaakemine tsikarika nokantaka, tsikarika opaita nantayeteri jaka. Tema irika Tíquico iyeki inatzi, netakoperotakari. Iri kyaaryootaintsi jampitakotakena nokinkithatakaantake. ²² Iro notyaantyaariri, onkantya piyotantyaari tsika nokanta no-saikaiyini jaka. Ari onkantya pintharomentashiretantyaari.

²³ Ari okantzimaita iyekiite. Onkamintha isaikakaayetaimi kameetha Ashitairi Pava, ari inkempitayemiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Ari onkantya petakotavakaantanaiyaari, aventaashire povanairi.

²⁴ [Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo, pikaratakera petakotziyetaari! Ari onkantyaari.

FILIPOS-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naakara Pablo otyaantzimiro iroka osankinar-entsi, ari notsipatakari Timoteo nosankinatzi-miro. Tema iromperatane Jesucristo nonayetzi. Eeroka nosankinayetzi janta Filipos-ki pikaratzi ita-sorentsishireyetakaimi Cristo Jesús. Irijatzira nosankinatzi ikaratzi jevayetzimiri pinkempisantayetai.
² Onkamintha ineshinonkavaitaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi. Ari inkempitayemiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iñaañaatakoyetziri Pablo kempisantaneriite

³ Aririka nonkinkishiretakotapiintyaami, osheki nopaasoonketziri Pava. ⁴ Kimoshire nokantapiintaka aririka noñaañaatakoyetemi, ⁵ tema ari akarataiyakeni añaaventziro Kameethari Ñaantsi. Irojatziri pikan-tanakero pairani ovakera pikemavakena nokamanta-paakemiro ñaantsi, te povashaantanakero irojatziri iroñaaka. ⁶ Niyotajaantzi naaka, osheki okameethatataike okaratzi paventaashireyetaari Pava, tema iriitake kameethashiretakaimine irojatziri impiyantakyaari Jesucristo. ⁷ Tema kameetha okanta nonkinkishiretakotapiintyaami, netakoyetane pinatzi. Okantavetaka jominkyetakena naaka, ari akaratziri jineshi-nonkayetai Pava. Ari okantari eejatzi jaayeetanakenara pinkatharentsiki, tema noñaaventakero janta Kameethari Ñaantsi. ⁸ Iriira iyotatsi Pava osheki nokovyaataikemi noñaayetemi. Iroora iretakonka Jesucristo kantakaarori. ⁹ Namanakotapiintakemi petakoperotziitantantyaari, iyotane pinkantya, pinke-mathatairo maaroni, ¹⁰ onantyaari pantapiintayetairo kameethari. Ari onkantya pinkiteshoretantyaari eero otzimanta inthavetakotaitemiri apaata impiyakerika Cristo. ¹¹ Ikamintha jovatampatzikashiretami Jesucristo okanta pantayetantaarori kameethari. Iroora iriñaapinkathayeetantyaariri Pava, intharomentapiintantyaariri.

Nañaantaari Cristo

¹² Iyekiite, nokovi piyotakotero avishimotakenari. Tera othataashivaitya avishimotena irokapayeeni, aña iro oivaraantyaari Kameethari Ñaantsi javisakoyetan-tari. ¹³ Ari matamaitaka, tema ikaratzi saikavankotziriri pinkathari, ovayiriite itzimi kempoyaaventanari, jiyotaiyeeni maaroiteni jominkyaaventashiitanari Cristo. ¹⁴ Tema jiñeetakena iyekiite jominkyaaventaitanari Cristo, te intharovaiyanake, eekero

ikinkithayetanakitzi, javentaaperoyetanakari Avinkatharite.

¹⁵ Tzimatsira tsika ikaratzi jaka kashaavaitatsiri iñaaventziri Cristo, osheki ikovake iranaina iriñaapinkathayeeteri onkantya inkisaneentantaitya-nari naaka. Iro kantacha tzimatsi pashine etakotajaan-tanari, kameethaperoini ikinkithayetanake irirori. ¹⁶ Irikaite ikaratzi kisaneentakenari, te ishineteri atziripayeeni inkempisantena, apaniro ikovi inkempisantai-teri onkantya iranaantyaanari naaka, irootake ikashaavaitantari iñaaventakotziri Cristo. Ikovatzi irikaite inkemaantsitakaaperoyeetyaana jominkyetakena. ¹⁷ Iriima ikaratzi etakotajaan-takanari, jiyotaiyini irirori Pava kantakaarori jominkyetantakanari onkantya noñaaventantyaarori janta Kameethari Ñaantsi. ¹⁸ Tekatsi ompaitamaitya itzimi kisaneentanari, iro kovaperotacha irijatziri Cristo iñaaventakoyetzi. Irootake oimoshirenkakenari. Ari omaperotya nonkimoshirete,

¹⁹ tema niyotzi irootzimatake iromishitovayeetaina. Okantakaantziro pamanakoyetapiintakena, jineshi-nonkatapiintakena Itasorenka Jesucristo. ²⁰ Iro nokovaperotziri iroñaaka noñaaventairi Jesucristo, tekatsi nontharovakaiya. Te nonkove irovashiventaayeetaina apaata. Aririka irovayeetakena, irooma eerorika, ari nonkantaitatyeeya nantayetero kameethari, irootake iriñaapinkathayeetapiintantyaariri Cristo. ²¹ Tema iri Cristo nañaantaari naaka. Irooma aririka irovayeetakena kameethatake eejatzi. ²² Irojatzirika nañe eekero niyaatakaatyero nantaneri Avinkatharite ikovakaaayanari. Te niyotzimaitya iroñaaka ontzime niyoyeeri. ²³ Apiteroite nokoviro. Kameethavaitake irovayeetena niyaataita nontsipatapaiyaari Cristo. Iroora kameethaperotzimotakenari. ²⁴ Iro kantacha onkovaperotya eejatzi nañe, ari onkantya nosaikimotantyaamiri eerokaite. ²⁵ Niyotake eero nokamita, osamani nosaikimoyetanaimi eerokaite, ari onkantya nontharomentakaantyaamiri paventaanaiyaari Cristo. ²⁶ Tema aririka nareetapaiyaami eerokaite, osheki pinkimoshireventavaina, piyotanake iri kantakaarori Jesucristo omatantari.

²⁷ Jiroka pinkantayetanaiaari: Pantapiintanairo kameethari ookimotariri Cristo. Irootake pantapiintanairi, tema aririka niyaatake nareetyaami, kameetha noñaapaakemi pisaikaiyeni. Irooma eerorika nomatziro nareetyaami, nokovi nonkemakotemi kameetha paapatziyavakaayeta, piñaashintsishireventanairo Kameethari Ñaantsi akempisantanairi. ²⁸ Eero pitharovakavaishitari kisaneentzimiri. Tema irikaite

ari impampithashiretakaiyaari Pava iraperoyeetaaty-eeri. Ari inkempitzityaamiri eejatzi eerokaite pikempisantai, iriyotakaayetaimi omapero pavisakoshireyetai. ²⁹ Tema te intaani ikovakaakemiro Cristo pinkempisantai, aña ontzimatye piñaashitakoventaiyaari eejatzi. ³⁰ Arira akarataiyakeni iroñaaka añaashitakoventakari. Tema piñeeyakena pairani osheki noñaashitakoventakari janta. Irojatzinokantziro iroñaaka pikemakoventana osheki noñaashitakoventakari jaka.

Itsinampashirenka ipoña iriiperonka Cristo

2 Tema ari iposhenkaami Cristo, tema jetakotakami, tema isaikashiretantakami Itasorenka, tema piyotairo pineshinonkatavakaiyani, ² ontzimatye paapatziyavakaayetaiya, petakotavakaayetaiya, onkempivaityaaro aparonimi onkantaiya pikinkishiretaneete. Irootakera oimoshirenkanari. ³ Aririka ontzime ompaitya pantayeteri, eero pikisavakaamentaro, tsinampashire pinkantya, eero pasagaaventavaitaro. Te apantaro pinkantante: Naaka kameethaperotatsi, te apantyaari irinta. Aña iro aritatsi pinkante: Iri kameethaperotataitatsi irinta, janaakovaitana naaka. ⁴ Te intaani arite pinkaminthaatziitya eero, aña ontzimatye pinkaminthaayetairi eejatzi pashineete. ⁵ Poshiyakotyaari tsika ikantapainta Jesucristo, ⁶ Pavaperori jinake irirori, temaita ishintsishintsite iroisokerotyaaro ikempitarira Pava. ⁷ Aña jovashaantanakero ipinkatharitz, joshiyakotanakari otzikataari, itzimake, ikempitakotapaakari ikantayeta atziriite. ⁸ Ikempitapaakarira atziriite, te impinkatharitanai ikempivetara. Aña shiretha ikantapainta irojatzika mantakari ipaikakoitakeri. ⁹ Irootake opoñaantari Pava jiriiperotziitakairi Cristo, ipinkathariventaperotzi, janaanakeri ikaratzi jovetsikayeetakeri. ¹⁰ Ikovi Pava maaroite iriñaapinkathaperoyetairi Jesús, onkantavetya tsikarika janta irinampiyeetyaaro, inkiteki, kipatsikinta, eejatzi otapinaki kipatsi. ¹¹ Maaroite inkantayeetai: Pinkathariperori jinatzu Jesucristo. Ari-paitera iñaapinkathayeetairi Pava Ashitairi.

Ikempitari ootamentotsi kempisantzinkariite

¹² Ari onkantamaityaari netakotane iyekiite. Tema pairani nosaikimotakemiriranki janta, osheki pikempisantaiintakena. Ari pinkempitanairori eejatzi nosaikira intaina, pantapiintairo okaratzi nonkantemiri. Pinkamaiventanaiyaari Pava jovavisaakoshireyetaimi, ñaapinkatha panteneri okaratzi ikovakaayetakemiri. ¹³ Tema Pava iriitake kovashiretakaantatsiri, okanta pantapiintantarori kameethari. Irijatzira Pava antakaayetemirone. ¹⁴ Pantaineri Pava maaroni kameethari, eero pikisavakaamentaro, ¹⁵ ari onkantya eero itzimanta impaitya iyakoventemine. Tema itomi Pava pinayetatz, povashaantero kaariperori, kameetha pisaikimoyetairi kenashivaitainchari. Pinkempitakotyaari kitainkatakairori tsireni. ¹⁶ Pinkyaaryoventanairo pike-

makotakero ñaantsi, iro pañaashiretantaiyaari. Aririka pinkyaaryoventakero, antarora nontharomentemi impiyakerika Cristo, tema te natsipetashivaityaaro noñaaventakemiro iñaane Pava. ¹⁷ Onkantavetya irova-maaventaitenaro nokempisantakaayetakemi, osheki nonkimoshirete, ari pinkempiyetanakyaari eerokaite, pinkimoshireventaiyena. Aririka irovamaitakena, oshiyakaro nañaantare japarayeetziro jimireyeetari isaitaitziri piratsi ipomeyeetziniriri Pava. ¹⁸ Irootake pinkimoshireventantyaanari eejatzi eerokaite iroñaaka.

Timoteo ipoña Epafrodito

¹⁹ Iriirika kovaintsine Avinkatharite Jesús, ari piñaakero thaankiini notyaantemiri Timoteo. Tema aririka impiyake, inkamantapaina tsika pikanta pi-saikaiyini janta, ari onkantya nonkimoshiretantyaari. ²⁰ Tema te intzime oshiyaaneneri naaka ikempitakara Timoteo, osheki ikovake ineshinonkatiyemine. ²¹ Timayevetacha pashine, intaani joshireyetaari iriroriite opaiyatarika ikoviri, te iroshiretakotyaaro ikovakaantziri Cristo Jesús. ²² Iro kantacha, piyotaiyini eero kameetha ikanta isaikimotakena Timoteo, iri kyaaryootaintsi itsipatakana noñaaventziro Kameethari Ñaantsi. Osheki jampitakotakena, kempivaitaka iriimi notomi. ²³ Iriitakera nokovakeri notyaantemiri janta, aririka niyotake tsika inkantaitena. ²⁴ Aama novakeri Avinkatharite thaankira inkantakaiyaaro, naakara jatashitajaantemiri janta. ²⁵ Iriira netavakya notyaantaimiri iyeki Epafrodito, itzimi potyaantakenari pairani. Osheki ineshinonkapaakena. Jimaperotatziirora ikempisantanake irirori, iriitake tsipatapiintakanari nokinkithatakaantzi. ²⁶ Irika Epafrodito, osheki ipampithashiretakoyetakami, iniroite ikovake iriñaapaimi, tema jiyotake pikemakotaiyakerini jimantsiyavaitake. ²⁷ Ari ikantavetaka jimantsiyatzi, iroovetaincha inkamemi. Iro kantacha jineshinonkatakari Pava, jovashinchagairi. Tera apaniro jineshinonkatakari irirori, aña jimatzitaitaikana eejatzi naaka, te inkovakainaro nomaperotya novashiretzi-itakotyaari aririka inkamimotakena. ²⁸ Irootake notyaantantaamiriri thaankiperoini janta, ari onkantya pinkimoshiretziitantyaari aririka piñaavairi, ari onkantya eero novashiretziitanta naaka eejatzi. ²⁹ Kimoshirera pinkantaventavaiyaari, tema pirezitavakaanaatya pikempisantai Avinkatharite. Piñaapinkathatapiintayetairi ikaratzi oshiyariri irirori. ³⁰ Tema ikamavetaka irirori ikamaitanakaro jantayetziro ikovakairiri Cristo. Ishinetakoventanakaro jampitakotakena, te inkaminthaatziivaitya irirori, okempivaitakero eerokami ampitakotenami jaka.

Kovaperotajaantachari

3 Ari okantamaitari iyekiite, tharomenta pinkantavantaiyaari Avinkatharite. Tema eero nosamaro naaka napiipiitemiro okaratzi nosankinatakemiri pairani. Iro kameethatatsi onkantya piyoperotantyaari.

² Ontzimaty paamaiyaari manintaneriite kempitakariri otsitzi, kaariperoshireriite, kovatsiri intomeshitaanitakaiyaami. ³ Tema tomeshitaaniperori anayetai aakaite, inampishireyetantaira Tasorentsinkantsi, jiyotakaayetairo tsika ankantya añaapinkathayetairi Pava. Eero aventashirevaitashitaro añaayetziri avathaki, aña iro antharomentaventya jashiyetaira Cristo Jesús. ⁴ Ari onkantemi ovavisaakoshiretaimi añaayetziri avathaki, nomavaitakeromi naaka nanaakotantemi. ⁵ Tema pairani ovakera notzimapaakeranki, okaratzi 8 kitaite nomaakotapaake, ari itomeshitaanitakenari. Naakatake Israel-mirinkaite, icharinetanakari Benjamín-ni, Judío-perori nonatzi, noñaavaitzirora kameethaini iñaane nosheninkaite, nomonkarayiro okaratzi Ikantakaantaitane, tema Fariseo nonaveta. ⁶ Noñaajaantake nokempisantaperotatziiri Pava, irootake nokisaneentakariri kempisantanairiri Jesu-cristo. Tema nohotyaavetanakityaaro nomonkarayiro Ikantakaantaitane, te namaakitapainte aparani. ⁷ Iro kantacha maaroni iroka, okaratzi nasagaaventavaitakari pairani, tekatsi apantaiyaarone iroñaaka niyotakotairira Cristo. ⁸ Omaperotatya, tekatsi apantaajatyarone iroka niyoperotairira Cristo. Novashaantanairo maaroni, nokempitakaantanakero jookapiintaitziro kaarashi. Iro nokovajaantanairi niyoperotairi Avinkatharite Cristo Jesús tema irootake kameethaperotatsiri. ⁹ Iriitakera tsipashiretaanari iroñaaka. Te nopankiventanaaro nomonkarayero Ikantakaantaitane, tema te ovatampatzikashiretena. Irooma naven-taanaarira iroñaaka Cristo, iriitajaantakera Pava ovatampatzikashiretaanari. ¹⁰ Iroora nokovaperotanairi niyoperotairi Cristo, tema iriitake ashitaarori ishintsinka ipiriintaara ikamavetaka. Ari onkantya nonkempitakotantyaariri tsika ikanta ikemaantsitakoventantaka, tsika ikanta eejatzi ikamimotantake, ¹¹ irootake iroviriintantaiyaanari naaka aririka nonkamavetakya.

¹² Tekeraatara nohotyaataitero nokantayetakemiri, tekeramintha noñeero nonkameethashireperote. Iro kantacha eekero niyaataty nonkovavatero irojatzi nohotyaaperotantakyaarori, tema niyotzi iri etapaintarori Cristo Jesús jovavisaakoshiretaana. ¹³ Iyekiite, tera nonkantaty naaka: Nomatataikero nohotyaakero nonkameethashireperote. Aña jiroka nokantanaa: Maisanta novanairo nantayetakeri pairani te noshiretakotaaro, intaani nopampithashiretakotaro onkarate noñaayetairi apaata, ¹⁴ ari onkantya noyiishitantantyaari, irojatzi noñaantaiyaarori apaata impinayetairi Pava ikaimashireyetaira intsipashiretai Cristo Jesús. ¹⁵ Irokapayeeni nokantayetakemiri, ontzimaty oshiretakotyaaro maaroitene akaratzi antakishireyetaira. Terika poshiretakotyaaro, Pava oñaakemirone pinkempitakotantaiyaanari. ¹⁶ Iro kantacha, ontzimaty ankyaryooventairo antayetantyaarori okaratzi ayotakotajaantakeri.

† Kantakotachari jaka "noyiishitantyaari," ikantaranki aparani atziri oyiishitantatsiri ishiya tsika ipiyota amenaminthatziriri, ipay-eetziri ovinaro joiyishitantake.

¹⁷ Iyekiite, ontzimaty pinkempitaiyaana naaka. Ontzimaty eejatzi pamenayetairi pashine aririka joshiyakotaanaro naaka tsika nokanta piñaayetakena. ¹⁸ Tema aritakeranki napiipiitakemiro noñaaventzimi, irojatzi napiitemiri iroñaaka nirayimankakiini nonkantemi: Tzimatsi osheki saikimotakemiri janta itzimi kisaneentziriri ikaratzi ñaaventakotzirori tsika okanta ipaikakoyeetakeri Cristo. ¹⁹ Irootaintsira iriñaayetero iraperoyeetairi. Itharomentashivaitakero okaratzi jovayetari ikempitakaantakero iroomi ivavanetyaami. Osheki ikantakaaperoventakero okaratzi jantayetakeri, te impashiventakotyaaro. Iro ipampithashiretakovaitashitapiintaka osavisato. ²⁰ Irooma aakaite, iro akovaperotanai anampitaiyaaro isaikinta Pava. Oyaaneenta akanta impiye Ovavisaakotanteneri Avinkatharite Jesucristo, ²¹ tsika itzimi pashineyetaakaapaineri avathaki akaamanevaitzi, ari ankempitakotaiyaari tsika ikanta irirori otzimi irovaneenkaro. Aritake irimatapairo, otzimimotziri ishintsinka ipinkathariventantarori maaroni opaiyetarika.

Pinkimoshireventapiintairi Avinkatharite

4 Iyekiite, nokovataike naaka poisokerotanaiyaari eerokaite Avinkatharite. Tema netakotane pinayetatz, osheki nokovake noñaapaimi. Eerokayetake oimoshirenkanari, eerokatake kantakaanterone impinataitantaanari apaata, onkempivaityaaromi namathaire pinatyeeemi.

² Nonkantemiro Evodia eejatzi Síntique: Ontzimaty ariperotavakagaiya aventashiretaarira Avinkatharite. ³ Nonkantemi eejatzi eeroka notsipaminthare, pinkamainiro iroka apiteka tsinane ariperotavakaantaiyaari. Tema ari okaratakenaranki natsipeventaro Kameethari Ñaantsi noñaaventziro, ari otsipatakari Clemente ipoña pashinepayeeni ikaratzi tsipayetakanari pairani. Tema maaroni irikaite, osankinatakoyetaka irañaashireyetai apaata.

⁴ Kimoshirera pinkantaventapiintaiyaari Avinkatharite. Napiitavakemiro: [Pinkimoshiretapiintaiyeni! ⁵ Ontzimaty iriyoyetaimi maaroitene neshinonkateri pinayetai. Tema aritake piyimataka Avinkatharite. ⁶ Eero okantzimoshirevaitami, aña piñaañaatapiintairi Pava pinkovakoyeteri kovityiimotamiri. Pimpaasoonketapiintairi eejatzi. ⁷ Ari onkantya piñaantyaarori isaikakaayetaimi kameetha Pava, kameethapero onatziira iroka, anayiro okaratzi akinkishireyetai aakaite. Tema iroka, saikaantsi kameetha, iro inimoshiretakaimine, eero okantzimoshirevaitantami tema itsipashiretaatyaami Cristo Jesús.

Poshiretapiintaiyaaro kameethari

⁸ Jiroka nonkantemiri iyekiite. Poshiretapiintaiyaaro kyaaryoori, ñaapinkathankantsi, tampatzikashirenkantsi, kiteshirenkantsi, onimotankantsi, ookimotankantsi, kameethashirenkantsi, tharomentankantsi. ⁹ Pantanairo okaratzi piyoyetakeri, okaratzi nokamantakemiri. Piñaantayetyaaro okaratzi niy-

otaayetakeri, okaratzi kameethari piñaakotakenari naaka nantayetakeri. Aririka pantayetanairo iroka, ari inimovaitakemi isaikakaimi Pava.

Ipashitantari Filipos-satzi irashi Pablo

¹⁰ Iniroite ikimoshiretakaakena Avinkatharite, noñaakero papiitairo pineshinonkataana. Niyotzi naaka te pimaisantana, aña iro kantakaantzirori te ontzime tsika pinkenakairo pineshinonkatantyaanari.

¹¹ Tera iro nonkantantyaari, noñaatziro nokovityaanentavaitzi. Aña nametakaro nokimoshirevaitzi onkantavetakya tekatsi tzimimotenane. ¹² Niyotakero tsika okantavaita aririka ankovityaanentavaita, aririka ontzimimoyetai osheki. Nothotyakero nametakaro maaroni, aririka novatziitya, aririka nontashaaneentavaita. Nametakaro aririka ontzimimotena osheki, nametaro eejatzi noñaashivaitaro tekatsirika tzimimotenane. ¹³ Ari onkantake nonkitsirinkero maaroni opaiyetakarika, tema iri Cristo aavyaashiretakaanarori iroñaaka.

¹⁴ Iro kantacha, osheki okameethatake okaratzi pipashitakanari, tema piyotaiyakeni tzimatsi osheki pomerentsitzimotakanari. ¹⁵ Pairani nokenantanakari Macedonia-ki, netantanakarori noñaaventziro Kameethari Ñaantsi, tekatsira neshinonkatyaanane, intaani eerokaite Filipos-satziite, pipakaantakenari pi-

pashitanari. ¹⁶ Ari pikempitaakero eejatzi nosaikan-takari Tesalónica-ki, papiipiitakero pipakaantakena pipashitanari, iri naantakari okaratzi kovityiimotapiintakenari. ¹⁷ Tera intaani noshiretyaaro naaka pim-pashitapiintyaanaro kovityiimotanari, nokovatzira pantayetanairo eerokaite kameethari, inkene impashitaiyaami apaata eeroka. ¹⁸ Aritake naakero maaroni pipakaantakenari, ipapaakenaro Epafrodito, oshekitzimotapaakena tekatsi kovityiimotenane. Okaratzi pantakeri osheki ookimotakari Pava, okempitzimovaitakari aparoni kasankainkari. Okempivaitakaro eejatzi ookimotari aririka impomeyeeteneri piratsi. ¹⁹ Iriira Pava payetemine onkarate kovityiimoyetyaamine eeroka, tema otzimimotziitziro irovaneenkaro Cristo Jesús. ²⁰ ¶ Ankantaityaanira añaapinkathatairi Ashitairi Pava! Ari onkantyaari.

Ovekaraantarori ovethataantsi

²¹ Povethatyaanari janta itasorentsitakaane Cristo Jesús. Jovethayetzitami iyekiite ikaratzi tsipatakanari naaka jaka. ²² Jovethayetzitami eejatzi itasorentsitakaitane jaka, iri ovethatajaantamiri ikaratzi saikavankotziriri Pinkathari César.

²³ Onkamintha ineshinonkatziitaimi Avinkatharite Jesucristo. Ari onkantyaari.

COLOSAS-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo otyaantzimiro iroka osankinarentsi. Tema irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakeri Pava. Iri notsipata iyeki Timoteo nosankinatzimiro. ² Eeroka nosankinayetzini pikaratzi itasorentsitakaitaimi janta Colosas-ki, tema eerokaite iyekiite oisokerotanakari Cristo pikempisantanairi. Okamintha ineshinonkataiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayeetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Jamani Pablo onkantya iriyotanetantyaari kempisantzinkariite

³ Ari nokantapiintatya noñaañaatziri Pava Ashitariri Avinkatharite Jesucristo, nokantziri: Paasoonke Pava. ⁴ Irootake nopaasoonketantariri, tema nokemakoven-takemi tsika pikanta paventaashiretanaari Jesucristo, etakotane pikantanairi itasorentsitakaane, ⁵ okantakaakami pikempisantanairo kyaaryoori Kameethari Ñaantsi, piyotanaari tzimatsi poyaakoneentari inkitek-inta. ⁶ Okaratzi pikemakeri eerokaite, jatakotake maaroni nampitsiiteki. Ikempisantayetanai eejatzi pashinesatzi atziriite. Ikempitakami eerokaite ovakera pike-mavakero ñaantsi, pikemathatanakero omapero ikaminthaayetaimi Pava. ⁷ Tema iriitake iyeki Epafras iyotaakemirori pairani janta. Netakotanera jinatzi Epafras, iri oisokerotakariri Cristo jantavaitziniri. ⁸ Iri-jatzira kamantapaakenari osheki petakoyetanta ikantakaakami tasorenkantsi.

⁹ Tema ovakera nokemakoventavakemi tsika pikan-tana, ari nokantapiintanakitya namanakoyetzimi onkantya pinkemathatantyaarori ikoviri Pava. Iy-otaneshire pinkantayetaiya. ¹⁰ Namanakotzimi eejatzi pantapiintantyaarori ookimotariri Avinkatharite, tema irootake ikoviri pantaineri, iroora piyaatakaantyaarori piyoperotanairi Pava. ¹¹ Namanakotzimi onkantya otapishiretantyaamiri ishintsinka. Iro kyaaryooven-takaimine irovaneenkaro, intsinampashireventakaimi eejatzi. ¹² Ari onkantya pintharomentantyaari pimpaasoonkeyetairi Ashitairi. Tema iriitake kantakaarori okanta añaantaarori jashiyetai, anintaapiintaiyaaro okaratzi ikashiyakaayetakairi ikitainkatakotairi itasorentsitakaane. ¹³ Tema pairani kempivaitaka asaikatyeemi otsirenikitzi. Iro kantacha jovav-isaakoshiretai Pava, ipinkathariventayetai iroñaaka ire-takotane Itomi, ¹⁴ itzimi kapathainkatzimentakairi. Okempivaitakaro impinakoventatyeemi itsi-

paryaakoventayetaira, ari okanta ipeyakotantairori ayaariperonka.

Ikamimentaira Cristo ari jariperoyetairi Pava

¹⁵ Tera inkoñaanete Pava, iro kantacha joñaakanta-painta iponkitzitaantaanakari Itomi, tzimitachari tek-eramintha irovetsikayeetero tzimayetatsiri iroñaaka. ¹⁶ Iriira Itomi ovetsikakaantakero tzimayetatsiri inkiteki eejatzi kipatsiki. Jovetsikake okiyetari, ipoña kaari koñaayetatsine. Jovetsikayetakeri maaroni maninkari-ite pinkathariventzirori tsikarika opaiyeta. Iriitakera jovetsikakaayeetake maaroni onkantya irashitantyaarori irirori. ¹⁷ Iri etajaantanakaro Cristo itzimi pairani. Irijatzi kantakaarori iroñaaka kaari onashiyetantaa okaratzi jovetsikayetakeri. ¹⁸ Irijatzi Cristo akempitakaanta iriimi aitotyaami akempisantzinkaritaira. Irooma aakaite ivatha anayetaimi. Iri-itake etakaantaarori ipiriintaa ikamavetaka. Irootake iretapiintaitantyaariri iñaapinkathayeetairi iroñaaka. ¹⁹ Tema iriitakera Itomi ikovaperotajaantake Ashitairi irinampishireperotantyaari ipavatzira irirori. ²⁰ Iriitake kamimotayetairi, kapathainka ikantapainta ipaikakoyeetakeri. Aripaitera jariperoyetai, onkantavetakya tsika asaike kipatsiki, terika, inkiteki.

²¹ Pairani kisaneenta poviri Pava, te poshire-takotyaaro ikovakaayetzimiri, iro pantapiintashitaka kaariperori. Iro kantacha Pava, jariperoyetaimi. ²² Tema atziriperori jinapaintzi Jesucristo, iro aritanta-kari ikamimoyetakai maaroni. Iriitake aayetaine Pavak-inta, inkantapairi: Jirikatake, notasorentsitakaane, kiteshirepero ikantayetaa, tekatsira kantakovaitairine. ²³ Arira onkantyaari, aririka poisokerotanyakyaaro paventaashiretyaari. Tema pairani ovakera pike-mavakero Kameethari Ñaantsi, piyotanake tzimatsi poyaakoneentari. Ithonka ikemakoyeetanakeri maaroni nampitsiiteki. Irojatzira, naaka Pablo, ikinkithatakaayeetakenari eejatzi.

Jiyotaayetziri Pablo pashinesatzi atziri

²⁴ Iniroite nokimoshiretzi iroñaaka noñiuro noke-maantsitakoventami. Tema nomonkaratziro ike-maantsitakaitakari Cristo. Iriira nokemaantsitakoventa kempisantzinkariite, itzimi kempitanaarori iroorikami ivatha Jesucristo. ²⁵ Iro nantavaire naaka nomonkarayetairo, tema iri Pava kantakenari: Piñaaventaineri atziriite noñaane, ontzimatye pothoty-eero maaroni. ²⁶ Tekatsi iyotaajatatsine pairani opaita iranteri Pava, irojatzira okantzimaita iroñaaka. Iro kan-

tacha aakaite ipaiyeetaira "itasorentsitakaane," jiyotakaayetairo. ²⁷ Tema iro ikovakeri Pava ayoyetairo. Jiroka jiyotakairi: Ineshinonkayetaimi eerokaite te nosheninkavetami, itsipashiretaami Cristo. Iro poyaakoneentantaarori piñeero irovaneenkaro. ²⁸ Irootakera noñaaventantaarori naaka Cristo. Nokantayetziri atziriite: "Aritapaake pikaariperoshirevaitake." Niyotaayetairi kameethaperoini, okempivaitakaro naayetaatyeeerimi Pavakinta, nonkantairi Pava: Jirika kempisantairiri Cristo, iriyyetake othotyaakerori. ²⁹ Irootake noñaashintsiventakotantariri iroñaaka. Tema ishintsinka Cristo aavyaashiretakaakenarori nantayetakarori maaroni.

2 Tema nokovatzii piyoyetai iniroite noñaashintsiventakami, eejatzi Laodicea-satzi ikaratzi kempisantairiri Cristo, noñaashintsiventakari. Ari nokempitaakeri maaroiteni kaari ñaavorotaajatenane. ² Iro noñaashintsiventantamiri onkantya pintharomentashiretantaari, petakotavakaantyaari, piyotaneperookitantyaari, pinkemathatantyaarori irantayetairi Ashitairi Pava tera jiyotakoveetari pairani Cristo. ³ Tema iriitake Cristo kantakaarori inkemathatakaantairo kaari jiyotakoveetari, okempivaitakaro aparoni ashaararontsi otzimi jomanayeevetari. ⁴ Nokamantzi-tamiro iroñaaka iroka, eero piñaantaro iramataviyeetemi. ⁵ Okantaveta te nosaikimotemi pinampiki, iro kantacha nompampithashiretakotapiintakemi kempivaitaka ari ankaratajaantemi asaika janta pinampiki. Iro nokimoshireperotantakari nokemakoventakemi aripero pikantavakaanaa, oisokero povanairi Cristo paventaanaari.

⁶ Tema tsika pikanta pikempisantanakeri pairani Avinkatharite Jesucristo, eekero piyaatatye pintispashiretantaari. ⁷ Oisokero povaperotanakeri petanakari pikempisantziri, pinkempitakotyaaari parithatatsiri kameethaini, pinkempitakotyaaaro eejatzi pankotsi jovetsikayeetziro, tema irootake jiyotakaayeetakemiri. Pimpaasoonketapiintairi Pava.

Isaikaperoshiretantaami Cristo

⁸ Pinkyaaryoote, tzimatsira kovatsiri iramatavitemi, paamaventya. Jimonkaraakaashitamirokari okaratzi jiyoyetziri, jiyotaayetziriri pairani ivaisatziite, iro jameyee-tapiintari jaka kipatsiki. Tema kaari irashi Cristo.

⁹ Tema Pava, iri othotyaaperotzirori inampivathatantari Jesucristo. ¹⁰ Irijatzi othotyaaperotziro inampishiretantakami eerokaite, tema paventaashiretanaari Pava. Pinkathariperori jinatzi irirori, janayiri ikaratzi pinkathariyevetachari. ¹¹ Tema paventaashiretanaarira Pava, kempivaitanaa pintomeshitaanitatieyaami. Tera koñaaro pintomeshitaaninya, iroora oshiyakaaventacha jovashaantakaayetaimiro Jesucristo piyaariperoshirenka, jovañaashireyetaimi eejatzi. Okempivaitanakaro intomeshitaanitatieemimi.

¹² Tema poviinkaayetakara pairani, pikempitayaaarira Cristo Jesús tsika ikanta ikamavetapainta irirori. Iroovaitanake arimi pinkaratakerimi pinkitayya, iki-taveetakari irirori. Ipoña pañagai, jañagaira irirori.

Tema paventaanaari iroñaaka Pava tsika itzimi ashitaro ishintsinka ovañagaimiri. ¹³ Pairani eerokaite, kempivaitaka pinkamayetatyeemi okantakaantziro piyaariperonka. Iro kantacha Pava jineshinonkataami, okantavetaka te pintomeshitaaninyetya. Tema jovaña-gairi Cristo, ari ikempiyetaimiri eeroka jovañaashiretai-mi ipeyakoyetaimiro piyaariperonka. ¹⁴ Tema pairani osheki ikovaveta nosheninkapayeeni iri-monkarayeteromi Ikantakaantaitane, temaita iri-monkarayero. Irootake irovasankitaantavetyaarimi Pava. Tema kempivaitaka Pava irosankinatakotatyeeeromi ayaariperonka. Ikanta ipaikakoyetakerira Jesucristo, ari ashiryaakari josankinatakovetakai Pava, kempivaitaka arimi intsipatanakyaaromi ipaikakoyetakerira Cristo. ¹⁵ Aripaitera joitsinampaayetakeri pinkathariventashivetachari, tera ontzimimotanairi ishintsinka irirori. Te irantero iromanekiini irokapayeeni, joñaakantaperotakero onkantya iriyotakoyeetantyaarori.

¹⁶ Te arite pinkantakotavakaiyaaro ovaritentsi, eejatzi jimireyeetari. Te arite eejatzi pinkantakotavakaiyaaro joimoshirenkayetari nosheninka, okempitayya osar-entsi, ovakeracheeri kashiri, kitaite jimakoryaantaitari.

¹⁷ Tema maaroni imonkarayetziri pairani nosheninkapayeeni, iroovaitake okanta aamparentsi. Kantakotachari jaka iriitakera Cristo. ^{†18} Paamaventyaari kovayetatsine iñaaventayetemi, ikovatzii poshiyakoyetaiyaari tsika ikantayetara iriroriite. Irootake ikantantayetamiri: "Thame antsinampashireyetai, onkantya añaapinkathayetantyaariri maninkariite." Iro kantacha temaita iñaavoroteri maninkariite, intaani jaakoventaro ipampithashiretakovaitaro inevetashiyetari irirori, kantakaapero ikantaventayetaro. ¹⁹ Te irovithaajatyaaari irikaite itzimi aitotanaari aakaite. Irika aitotaari, iriitake tharomentakaarori okimotayetzii avatha, irojatzi ovithaavakaantayetari. Tema Pava kantakaakarori. ^{††}

²⁰ Aparoni kaminkari tekatsi irante, eero okantzi iri-monkarayetero itzitayeetari. Arira pikempiyetanaari eerokaite pitsipashiretanaari Cristo, kempitajaantaka pinkamatyeemi. Te onkovajaantya pimonkarayetairo okaratzi itziyeetari. ¿Opaitama pamenaashivaitantari pantayetziiro ikantayetziri atziriite? ²¹ Ikantzimi: Eero povayetaro iroka, eero pantayetziiro iroka, eero poirikayetziiro iroka. ²² Aña jiyotaashivaiyeetakamiro Ikantakaantaitane. Tema aririka oyaaro tsika ompaitya, eerora añiirori tsika onkantai, ari othonkari.

²³ Tema aririka antziventavaiitya, añaajaantzi

† Tema aparoni aamparentsi te onkoñaavaitashitya. Aririka añeero, ayotzi tzimatsi ashitarori irampare. Ari okempitari eejatzi okaratzi imonkarayetakeri pairani, aamparera onayetake okaratzi jantzimoyetairi Cristo. ^{††} Jiroka oshiyakaaventachari jaka: Te iriyotaajate iriira Cristo jevayetairi aaka, ikempivaitakaro iriimi aito. Irooma aakaite akempitakaro iroorikami ivatha. Tema aririka an-tharomentya ankimotate avathaki, maaronira avatha otharomenta okimotayetzii, kameetha okanta ovithaavakaayeta, irojatzi antari-vathayetantakyaari. Irootakera aito jevatakaantatsiri okanta otharomentantari okimotayetzii kameetha avatha. Ari ikempitizitari eejatzi Cristo, iriira jevayetanairiri kempisantzinkariite, irojatzi irantarishireperotantakyaari kameethaperoini.

ashinonkaaventatyaari Pava akempisantanaari. Temaita, amenaashivaita iroka, tema te ovashaantakaantero anevetashivaitapiintari.

3 Aritake añagai Cristo, isaikimotapairi Pava irakojanoriki, ari ikaratapairi ipinkathariventantzi. Ari pikantayetanaari eerokaite pitsipashiretaari Cristo, avisakoshireyetaimi. ²Eero pipampithashiretakoyetaaro osavisato, añaa iro pipampithashiretakoyete inkitesato. ³Kempivaitaka iroñaaka pinkamayetatyeerikami, tema pisaikimoshiretaari Pava pitsipashiretaari Cristo, okantavetaka iroka kaari koñaaroini. ⁴Iro kantacha, aririka impiyake Cristo, aripaitera irovañaayetai maaroite, ovaneenkaki ankantaiya antsipatapaiyaari.

Te apantyaaro apiiyetairo antayevetakari pairani

⁵Te apantyaaro papiitairo pantayevetakari pairani. Pinkempitaiyaari kaminkari, te irantayetairo kaariperori. Te arite pimayempitanai, pinkaariperoshireyete, pinkamaaroshireyete, pineveshirevaitya, pinevevaityaari kireeki. Tema aririka pinevevaitakyaari, aritake pivavanetanakyaari. ⁶Irootakera jantapiintayetakari atziiriite, iro irovasankitaaventairiri apaata Pava. ⁷Ari pikantayevetakari eejatzi pairani eerokaite, pamekivetakaro. ⁸Iro kantacha, ontzimatye povashaantayetairo eejatzi irokapayeeni, okempitayeta: Pikisavakaavaita, piñaakatsimatavakaavaita, pike maantsitavakaavaita, pikantzimataavakaavaita, pikaviyavakaavaita, ⁹pamatavivaitantzi eejatzi. Tema aritake povashaantayetairo tsika pikantayevetara pairani. ¹⁰Kameethashire pikantayetaa iroñaaka, tema iri Pava ovameethashiretaimi, pinkempitaiyaari ikantara irirori, tema iriitake ovetsikakemiri pairani. Irootake piyoperotantaiyaariri iroñaaka. ¹¹Ithonka inampishiretantai Cristo maaroitene, ikempitayeta: Griego, Judío, totameshitaari, kaaririka totameshitaari, pashinesatzitatsiri, sheninkatanteneri, kaari iyovaitaneri, pimantaari, maaroni.

¹²Ineshinonkatane Pava pinayetzi, irootake jiyoshitantayetaamiri onantyaari irashiperotaiyaami. Ikovi iroñaaka pintasorentsishireperoyetai. Pineshinonkayetantya, pinethaantanete, tsinampashire pinkantya, eero pisamavaitanta. ¹³Amave pinkantavakaayetanaiya, pimpeyakoteri ovaariperoshirevaitzimiriri. Tema aritake ipeyakotaimiro eeroka Cristo piyaariperonka. Irootake pimatanaari eejatzi eeroka. ¹⁴Iroora kovajaantachari iroñaaka petakotavakaayetanaiya, onajaantantyaari pariperotavakaanaiya. ¹⁵Tema aparoni akantanaa akempiyetaaro aakami ivatha Cristo, iro añaaantyaarori kameetha asaikayetanai, ariperotavakaanaiya. Ontzimatye ampaasoonkeyetaari Pava. ¹⁶Poshoretapiintanaiaaro pikemakoyetakeriri Cristo. Jiroka piyotantantyaari onkantya piyotaavakaantaperotyaari: Ontzimatye pamampaayetanaiyaaro onkarate iriyotakaayetemiri Tasorentsinkantsi, pimpanthaayetairo Salmo, pimpaasoonketairi Pava. Ari onkantya pintharomentashiretavakaantyaari. ¹⁷Ari pinkem-

pityaari ontzimerika pantayeteri, ompaitya piñaavaiteri, pimpairyaapiintairi Avinkatharite Jesucristo, pimpaasoonketeri Ashitairi Pava.

Antayetaari akempisantayetai

¹⁸Iinantaitari, piñaapinkathatairi piimeete, tema iro pantayetanairi pikempisantairi Avinkatharite. ¹⁹Iimentaitari, petakoyetaiaaro piinaite, eero piñaakatsimavaitaro. ²⁰Itomiitari, pinkempisantairi ashitamiri, tema irootake ookimotariri Avinkatharite.

²¹Ashitaanari, te arite pinkisakaavaitashityaari povaiyane, ari onkantya eero okantzimoneentavaitantari.

²²Omperataari, pinkempisanteri okaratzi inkantemiri omperatamiri jaka kipatsiki. Eero povakoventashivaita pantavaite aririka iramenemi onkantya pinimotakaantyaariri, añaa kameetha pantavaitapiintaineri, tema piñaapinkathataatziiri eeroka Pava. ²³Ari pinkempitairori maaroni pantayetanairi kameetha pishirethaventyaaro. Pinkempitakaantanakero iriimi omperatyaamine Avinkatharite Jesucristo, kaarira atziri omperataajatyamine. ²⁴Aritake piyotaiyakeni eerokaite, Avinkatharite pinayetaimiri apaata. Tema iri Cristo omperatapiintayetaamiri iroñaaka. ²⁵Iriima ikaratzi antayetapiintanairori kaariperori, irovasankitaayetairi irirori. Tema Pava, tekatsi iramaakinete irirori.

4 Otkikatanteneriite, paakameethateri potzikataneete, tampatzika pinkantaventyaari. Pinkinkishiretero, tzimatsira eeroka inkiteki ipaita Omperatamiri.

²Piñaañaatapiintayete, aamaventashire pinkantya piñaañaate pimpaasoonkete. ³Piñaañaatakotzityaana naaka, onkantya ishinetantayeetyaanarori noñaaventakotanairo kaari jiyotakoveeta pairani. Tema irootake jominkyaaventaitakenari. ⁴Piñaañaatakotena onkantya nomatantyaarori noñaaventero kameethaperoini, iro inkemathayeetantyaarori.

⁵Ontzimatyeera pisaikayete kameetha pisaikimoyetzirira kaari kempisantatsine. Piyotayeri, eero pikempiyavaitashitari. ⁶Kameetha ookimoyetyaari onkarate piñaaventeneriri, poshini onkantzimotyaari. Ontzimatye piyotayete tsika pinkante pakayeteri aririka irosampiyetemi.

Overaantarori ovethataantsi

⁷Aririka irareetakya iyeki Tíquico pinampiki, iriitake kamantapaakemine tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Tema irika iyeki, iriitake ampitakoperotakenari jaka nantavaitziniri Avinkatharite. ⁸Iro notyaantantyaariri iriifeemi tsika pikantaiyani eerokaite janta, inkantemiro tsika nokantaiyani jaka. Ari onkantya piñaantyaarori pintharomentashiretaiyeni. ⁹Ari notyaantemiri eejatzi iyeki Onésimo intsipatanakyaari Tíquico. Tema irika Onésimo iriitake poñeenchari pairani pinampiki. Kyaaryoo javantaanakari irirori Avinkatharite, netakotziitane jinatzi. Apitera inkarate kamantapaakemineri okaratzi nantayetakari jaka.

¹⁰ Arira itsipatakana Aristarco jashitakoyeetana jaka. Jovethatzitaiyami eejatzi irirori. Jovethatami eejatzi Marcos itomithori Bernabé. Tema irika Marcos, iriitake noñaaventakemiri pairani nokantakemi: Aririka irareetakya pinampiki, paakameethatavakeri. ¹¹ Jovethataiyami Jesús, ipaitaitziri eejatzi Justo. Iriitaiyakenira karatakenari noñaaventakotziro tsika okanta ipinkathariventantai Pava. Osheki joimoshirenkana iriroriite, tema tekatsi pashine nosheninka kempityaarine itsipatakana irikaite. ¹² Jovethatami eejatzi Epafras, iriitake pashine poñeenchari pairani pinampiki. Irijatzi iromperatana Cristo. Osheki iñaañaatakotapiintakemi, onkantya pinkyaaryooshireyetantyaari, piyotakotantyaarori pantanairo kyaaryooperoini ikoviri Avinkatharite. ¹³ Naakajaantake ñakeri Epafras osheki ipampithashiretakoyetakami. Ari ikempitzitakariri ee-

† *Ikantakotziri Pablo jaka "nosheninka," iriyyetakera ipaitayeet-ziri "tomeshitaaniri," tema aritake ipaitayeetziriri judío-payeeni.*

jatzi Laodicea-satzi, eejatzi Hierápolis-satziite.

¹⁴ Jovethatami eejatzi Lucas aaventantaneri. Irijatzi netakotane. Jovethatzitami eejatzi Demas. ¹⁵ Nokovi naaka povethatyaanari maaroni kempisantzinkariite janta Laodicea-ki. Povethatyaanaro Ninfas, eejatzi pinkempitaakeri maaroni kempisantzinkariite ikaratzi apatoyetapiintachari opankoki. ¹⁶ Piñaanateneri nosankinare ikaratzi kempisantzinkariite janta pisaikinta. Im-poña potyaantakeneri Laodicea-satzi iriñaanateneri kempisantayetatsiri janta. Ari pinkempityaari eejatzi eerokaite, piñaanatero nosankinatakeneriri iriroriite. ¹⁷ Jirokara ñaantsi pinkanteriri Arquipo: Pantavaitaineri Avinkatharite tsika okantajaantara ikantakemiri, pi-monkarayeneri.

¹⁸ Naaka Pablo, jirokara nosankinatajaantzimiri nako-ki novethatamira. Eero pipeyakotana jominkyetakena, piñaañaatakotapiintaina. Onkaminthara ineshinonkayetaiyaami Pava. Ari onkantya.

1 TESALÓNICA-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimiro iroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiite pikarataiyini jashiyetaami Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Onkamintha ineshinonkataimi, isaikakaayetai kameetha eejatzi.

Ikempitakoitari Tesalónica-satzi

2 Aririka noñaañaatakoyetemi, iniroite nopaasoonketziri Pava. **3** Osheki nopampithashiretakotapiintakemi okaratzi pantayetanairi poshoretanaara, okaratzi jiñheetzimi petakoyetana, ipoña okaratzi paakoven-tanaaro eejatzi poyaaventaari Avinkatharite Jesucristo. **4** Tema niyotaiyini iyekiite, jetakoyetaami Pava irijatzi iyoshiiyetaimi. **5** Piyotaiyini eerokaite te noñaaventashityaamiro Kameethari Ñaantsi nosaikimotantakamiri, aña Tasorentsinkantsi ovashinchaashiretanari, niyotantari kyaaryoori onatzi okaratzi nokamantayetzimiri. Piñeeyakena eejatzi tsika nokanta nosaikimoyetakemi, osheki nokovapiintake nonkaminthaayetemi. **6** Okantaveta osheki piñaashitakaro, iro kantamaitacha pikempisantayetana, tema Tasorentsinkantsi oimoshirenkakemiri. Irojatzi pimatantanaarori okaratzi nantakeri naaka eejatzi okaratzi jantakeri Avinkatharite. **7** Ari okanta ikempitantanaamiri ikaratzi kempisantayetanaatsiri nampiyetarori Macedonia-ki eejatzi Acaya-ki. **8** Te iri aparoni kemakoventaimine tsika pikantana pikempisantai Pava, aña ikemakoyetakemi eejatzi tsikarikapayeeni. Tema nokovavetaka nonkamanterimi tsika pikanta pikempisantayetai eeroka, **9** iri etavakanaro ikamantavakena naaka tsika pikantayetaka paakameethatakana, tsika pikanta povashaantayetanairi pivavanevetari, iro pikovanake panteneri ikoviri Kañaaneri Pava Kyaaryoori. **10** Ikamantakenaro eejatzi tsika pikanta eeroka poyaaventari Jesús impiye inkenapairo inkiteki, tema iri Pava ashitari jovañagairi ikamavetaka. Iriitake materone irovavisaakoshiretai aririka omonkarapaitetaiya irovasankitaantayeetai.

Jantayetakeri Pablo Tesalónica-ki

2 Iyekiite, piyotaiyini eeroka te amenaashita okaratzi niyaatake nareetami. **2** Pairani tekera niyaateeta pisaikaiyini eeroka, osheki ikisaneentaitakena Filipos-ki, jovasankitaavaitaitakena eejatzi. Iro kantamaitacha iri Pava shintsishiretakaakenari noñaaven-

tantakamirori Kameethari Ñaantsi, okantavetaka ikisaneentaitana. **3** Tema te nokenakaashitaro okaratzi noñaaneyetakari, te nonkaariperoshirete noñaaventantamirori, te nonkove namatavitante. **4** Aña Pava ñaantashiretakanari naaka, iri otyaantakenari noñaaventaimiro Kameethari Ñaantsi, irootake kaari noñaaventantapaakamiro okaratzi ookimoyetariri atziri, intaani noñaaventakero ookimotariri Pava, tema iriitake iyotashiretantatsiri. **5** Tema piyotaiyini eeroka te nonintathatantyaamiro okaratzi noñaaventakemiri, iro noñaantyaari naye osheki kireeki. Iri iyotatsi Pava. **6** Tera iro nonkovaajate piñaapinkathatashityaana. Okantavetaka naakatake irotyaantajanore Cristo, ontzimatyeemi iriñaapinkathayeetaina. **7** Iro kantamaitacha noyaminthaane novakemi nokempitakaro aparoni iniroitari aririka aamaventyaari eenchaanikite. **8** Te intaani noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi, aña iniroite netakoyetakami, irootake noñaashintsitakoventantakamiri.

9 Tema pikinkithashiretaiyironi eeroka netantanakarori noñaaventzimiro iñaane Pava, shintsiini nantavaitake, kitaite eejatzi tsireni. Ari okanta te piñaantaiyarori eeroka pintziyena. **10** Piyotaiyini eeroka tsika nokanta nosaikimotakemi eejatzi ikempitaka Pava jiyotzi irirori, tema kameethashire nokantaka, kiteshire nokantaka tekatsi impaitya kantakotenari. **11** Piyotzi eejatzi osheki nokaminthaayetaimi, nokempitakotaari ashitaanitachari ikaminairi irovaiyane, iposhenkari, ishintsithatziri. **12** Ari nokempitaayetakemiri eeroka, inkene pantayetaineri ikovakaayetzimiri Pava, tema iriitake iyoshiiyetaimi, ari piñeero pisaikai ipinkathariventantai otzimira irovaneenkaro.

13 Irootake niyaatakaantarori nopaasoonketanairi Pava. Tema pairani ovakera pikemavakena nokamantapaakemiro ñaantsi, piyotanake kaari iñaane atziri, irootake kyaaryoori iñaane Pava. Tema pikempisantanakero, antakaayetaimiro okaratzi ikovakaimiri. **14** Ari pikempitakotanaari eerokaite ikaratzi kempisantanairiri Jesucristo janta Judea-ki, tema iniroite jovasankitaayetakeri judío isheninka. Ari ikempitaitakamiri pisheninka eeroka jovasankitaayetakemi. **15** Tema iriitake judío ovamaakeriranki Jesús, irijatzi ovamaayetakeriri pairani kamantantaneri. Iriitake omishitovayetakenari eejatzi naakapayeeni. Iniroite ikisaneentakeri atziripayeeni. Irootake kaari onimotziri Pava. **16** Tema te inkovaiyeni noñaaventaineri ñaantsi kaari judío-tatsine, onkantya iravisakoshireyentaiyaari iriroriite. Ari okanta ikaariperoshiretaiyan-

takarini irikaite judío, ari iñaamaitaiyaaro irovasanki-taayetairi Pava apaata.

Isaikantakari Pablo intaina

¹⁷ Iyekiite, osamani okantavetaka asaikimotavakaaka intaina, osheki nopampithashiretakotapiintaiyakemi. Iro kantamaitacha osheki nokovake iroñaaka apiitairo añaavakaayetaiya. ¹⁸ Ari nokovavetaka nareetyaami, iri kantacha Satanás osheki jotzikaakena. ¹⁹ Iro kanta-maitacha apaata aririka impiye Avinkatharite Jesu-cristo, eerokatake poshenkashiretaiyanane noñaantyaarori nonkimoshiretai. Tema eerokaite kanta-kaakarori impinataitantaanari naaka.

²⁰ Eerokataiyakeni kantakaiyaarone noñaantyaarori nonkantakaaperotaiya apaata nonkimoshiretai.

3 Iro nopampithashiretakariranki nosaike naaka Atenas-ki, ² iri notyaantemiri Timoteo pisaikaiyini eeroka. Tema irika Timoteo iyeki jinatzi, osheki jantayetakeneriri Pava. Ari nokaratakeri noñaashintsitakaro noñaaventziro Kameethari Ñaantsi ikantakota Cristo. Tema aririka irareetakya pisaikaiyini eeroka, iri otzishiretapaakemine, imposhenkashiretapaiaami piyaatakaantyaarori pinkempisante. ³ Tera nonkovatyek onkantzimoneentyaami aririka irovasankitaayetakemi, tema aritake onkantyaari, iro avishimoyetaineri.

⁴ Irootake nokantayetzitakamiri nosaikimotantamiri, iro piñaayetakeri okaratzi avishimoyetakemiri. ⁵ Iro kantamaitacha te onkante namavetapairo naaka, nokovake niyote eekerorika pikempisantaiyini. Noñaajaantake tzimatsi ipaita kovaintsiri inkaariperoshiretakaimi, ari amenaashivaityaami okaratzi nokamantayevetakamiri pairani.

⁶ Iro kantacha jiyaatake Timoteo jareetami, piyaa nosaike naaka. Ari ikamantapaana eekero piyaatatzi pikempisantaiyini, etakotane pikantavakaiyakani. Ika-mantakena eejatzi osheki pinkinkishiretapiintaiyaana, pikovi piñeena, ari nokempitzitakar naaka nokovi noñeemi eeroka. ⁷ Iyekiite, okantavetaka osheki noñi-iro jaka jovasankitaavaitaitana, tharomentashire nokanta, tema niyotzi eekero piyaatakanakitziro pikempisantaiyanakeni eeroka. ⁸ Tema niyotake eekero piyaatatzi pikyaaryooventairi Avinkatharite, kameetha onimotana nosaike. ⁹ Iniroite nopaasoonketakeri Pava, tema eerokataiyakeni matakakerori pikimoshireperotakaana. ¹⁰ Eekero naakoventatyaaro namani kitaite eejatzi tsireni, onkantya noñaantyaarori napiitero nareetyaami, ari novatampatzikatemirotzi-matsirika pikenakaashitakar pikempisantanai.

¹¹ Iri nokovakotzi Ashitairi, Pava, ipoña Avinkatharite Jesús, tampatzika novanakero niyaate pisaikaiyini eeroka. ¹² Nokovakotziri eejatzi iri kantakaiyaarone piñaantyaarori petakotavakaiyaani, ari pinkempitanairiri pashinesatzi atziri. Iro nokovi pinkempitakotyaanaro naaka tsika nokanta netakotaami eeroka. ¹³ Iro iriñaantyaamiri Ashitairi, Pava, kiteshire pikantayetanaa, eero itzimi impaitya kantakotemine apaata aririka impiye Avinkatharite Jesús, intsi-pataiyaari ikaratzi kameethashireri.

Okaratzi onimotziriri Pava

4 Ari okantari iyekiite. Iri kantakaiyaarone Avinkatharite Jesús, nonkantantyaamirori iroka, shintsitha nonkantemiro. Pairani niyotaakemiro pantayetairo okaratzi onimotziriri Pava. Ari pimatzimaitakaro. Iro kantacha nokovi eekero piyaatakaaty-eero irojatzi pothotyaantaperotakyaarori. ² Aritake piyotaiyakeni eeroka, iriitake Avinkatharite Jesús matakaakenarori naaka okaratzi niyotaayetakemiri. ³ Jiroka okaratzi ikoviri Pava onkantya irovameethashiretantyaamiri: eero pimayempitzi. ⁴ Ontzimatye piyoyetai pinkinatantya, inkene iñaapinkathayeetaimi pintampatzikashireyetaira. ⁵ Eero piñaaposhinitaro mayempitaantsi. Iro jimatapintayetakeri ikaratzi kaari kempisantayetairine Pava. ⁶ Paamaventayetaiya pikantzimoneentakaantarikari irokapayeeni aparoni iyeki kempisantaanaatsiri. Tema nokamantakemiro, ari irovasankitaakeri Pava inkarate antakerone iroka. ⁷ Te inkove Pava ankempitakotyaari mayempiri, iro ikovake irovameethashireyetai. ⁸ Terika pinkempisante, tera naaka pinthainkake, aña iri Pava pinthainkake. Tema iri Pava otyaantakemiri Tasorentsinkantsi.

⁹ Iro noñaaventemi iroñaaka okantakota etakotaantsi. Onkantavetya te onkovya napiitaimiro eerokaite. Tema pimatakero petakotavakaayeta, ¹⁰ pimatanaakeri petakoyetanaari iyekiite ikaratzi nampiyetarori maaroni piipatsiteki Macedonia-ki. Iro kantacha ontzimatye piyaatakaairo irojatzi pothotyaantaperotakyaarori. ¹¹ Iro pinkokovayete pisaikayetai kameetha. Kaari imaimanetantaitzi, pantero okaratzi pantavaireyetai eeroka. Tema iro niyotaayetakemiri pairani. ¹² Ari onkantya iriñaantyaamiri ikaratzi kaari kempisantayetatsine, tampatzikashire pikantayeta, tekatsi kovityiimotyamine.

Impiyeerika Avinkatharite

¹³ Iyekiite, nokovi noñaaventemiri tsika inkantaiya apaata ikaratzi kamayetaintsiri kempisantzinkari, iro piyotantyaari eeroka. Iro eero pikempitakotantari kaari kempisantatsine, iniroite jiraaneenta jovashirevaita. ¹⁴ Tema ayotaiyini aaka ikamavetaka Jesús, iro kantamaitacha eejatzi jañagai. Ari inkempitaayetairiri Pava apaata ikaratzi kempisantayetaintsiri, ari irovañaayetairi aririka impiye Jesús. ¹⁵ Jiroka okaratzi jiyotakairi Avinkatharite: Apaata aririka impiye, iri etanaiyaarone iriñaavairi ikaratzi kamayetaintsiri, aakaite impoivaitatsine añaayetzira. ¹⁶ Ari inke-maitavairo inkaimapaake ijevare maninkariite, intyootakaantapaake Pava. Impoña ikaratzi kamayevetainchari, iri etyaarone intzinaanake, ¹⁷ ampoñaapaakya aakaite kaari kamayetatsine, ari ankempiyanaiaari avajenokashitavaiyaari Avinkatharite, amonthaavaiyaari menkoriki. Ari ankantaityeeni antsi-pataiyaari Avinkatharite. ¹⁸ Irootake iroka ñaantsi pimposhenkantavakaiyaari.

5 Iro kantamaitacha iroñaaka iyekiite, te onkova-jaantya nonkamantemiro tsikapaiite avisan-tayetyaari irokapayeeni. ² Ari piyotaiyakeni eeroka, te jiyotaitziro tsikapaiite, tema omapokashitaiya, onkempitaiyaaro aririka irimapokaite inkoshitaitse tsireni. ³ Intzimayevetya kantatsineri: Iroñaaka asaikai kameetha, onimo pinkantya. Iro kantacha arira iromapokayeetairi iraperoyeetairi maaroni. Onkempitaiyaaro aparani tsinane okemaantsivaita ontzimaante, tekatsi inkenakaiteero avisashitantyaari onkarate pokatsine. ⁴ Iro kantamaitacha te ari pinkantayetyaari eeroka iyekiite, eero jomapokaitzimi, ikempitaantziranki aparani koshintzi. ⁵ Tema piyotakoyetairo eeroka, te pinkempityaari aniyetapiintashitachari tsireniriki, inkene eero ifheetantari. Aña iri pikempitakoyeta aniyetapiintatsiri kitaite, okoñaatzimoyetairi. ⁶ Ari okempitari, te arite ankempitakotyaari ikanta maashitachari tsireni, aña aamaventa ankantayetya, ankempityaari kyoshireri. ⁷ Tema tsireni jimaapiintaitzi, ari ishinkitaitari eejatzi. ⁸ Iro kantamaitacha aaka ayoperotaiyini, iri akempitayetaari ikaratzi aniitapiintayetsiri kitaite. Ontzimatyete avetsikaantya, ankempisantayetai, etakotantya. Ankempitakotyaari jovetsikaanta ovayiri, ikithaataro ashivotatsiri iithaare. Ankempitakotyaari eejatzi javentaaro ashironakitatsiri jamathaitaro, ari ankempityaari aaka aventaaniyaaro avisakoshireyetai. ⁹ Tera iro inkoveri Pava irovasankitayetai, aña ikovake avisakoshireyetai akempisantairi Avinkatharite Jesucristo. ¹⁰ Iriitake kamimentakairi. Tekatsi ompaitya ankamavetya, aririka añaayetai, aritake añaayetairo asaikimoyetairi apaata aririka impiye. ¹¹ Ontzimatyete pimposhenkashiretavakaantyaaro iroka, ovetsikashire inkantayeetya.

Ishintsithatziri Pablo kempisantanaatsiri

¹² Iyekiite, piñaapinkathayetairi ikaratzi iy-
taayetaimiri, ari pinkempitayeriri ikaratzi jevayetz-

imiri pikempisantairi Avinkatharite. Tema osheki iñaashintsitakoyetayetakami. ¹³ Petakoyetaiyaari piñi-
irora okaratzi jantzimoyetakemiri. Ontzimatyete pi-
saikayetanai kameetha. ¹⁴ Pishintsithayetairi perantzi-
ite. Ari pinkempitairi kaari ñaaperoshireri, pim-
poshenkayetaiyaari, potzishireyetairi kaari
aavyaashirevaitatsineri ikempisantzi. Eero
pizamavaitari irikapayeeni. ¹⁵ Te arite pimpiyatantya,
iro pinkovapiinteri eeroka paakameethatavakaiya, ari
pinkempitayeriri ikaratzi kaari pisheninkata. ¹⁶ Pinki-
moshiretapiintayeeni. ¹⁷ Eero povashaantziro
piñaañaatayete. ¹⁸ Ontzimerika avishimotemine, pim-
paasoonketeri Pava. Tema irootake ikoviri irirori an-
tayetairi akempisantairi Jesucristo. ¹⁹ Eero po-
manonkiro irantakaimiri Tasorentsinkantsi. ²⁰ Te aritzi
pimanintayetero ikamantantayeeetziri. ²¹ Iro kanta-
maitacha ontzimatyete pamenavakero kameethaini
okaratakera. Impoña pinkyaaryooventanairo onkarate
kameethashiretakaimine. ²² Okaratzi ipampithashire-
tari pashine atziri kaaripero onatzi, eero pantayetziro
eejatzi eerokaite.

²³ Nokovakotziri Pava eekero iriyaatakaatyero
irovameethashireyetaimi, tema iriitake kantakaarori
asaikantayetyaari kameetha. Nokovakotziri iraa-
maakoventyaami maaroni, pivathaki, eejatzi pishireki.
Ari onkantya eero otzimanta ompaitya ikantakoyee-
tairi apaata aririka impiye Avinkatharite Jesucristo.
²⁴ Tema kyaaryooshireperora jinatzi irirori, aritake iri-
matakairo.

Overaantarori ovethataantsi

²⁵ Iyekiite, pamanakoyetapiintaina naaka.
²⁶ Povethatyaanari maaroni kempisantanaatsiri janta.
²⁷ Nokovi piñaanateneri eejatzi iroka nosankinare,
tema iro ikoviri Avinkatharite. ²⁸ Onkamintha ineshi-
nonkayetaimi Avinkatharite Jesucristo janta. Ari
onkantyaari.

2 TESALÓNICA-SATZIITE

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori iroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiite pikarataiyini jashiyetaami Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. ² Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava, irisaikakaayetaimi kameetha. Ari inkempitaimiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iramenakotairi apaata Pava kaariperoshireri impiyeerika Cristo

³ Iyeekiite, okovaperotatya numpaasoonketakotapiintaimi Ashitairi Pava, tema eekero piyaatakaanakitziiro pikempisantayetanake. Eekerora piyaatakaanakitziiro eejatzi petakoyetavakaanaka. ⁴ Irootake noshiretapiintantamiri aririka napatotaiyaani notsipayetari pashine iyeekiite, nokantaiyini: “Eekero jiyaatakaatziiro ikempisantaiyini Tesalónica-satzi, okantavetaka iniroite ikemaantsivaitaiyani jovasankitaayetziri.”

⁵ Arira ooñaarontari tampatzika ikanta Pava jamenakotantzi. Okempivaitakaro irovetsikaantatyeyeaami Pava inkene impinkathariventemi. Irootake pike maantsiventantayetakarori iroñaaka. ⁶ Iro tampatzikatatsiri eejatzi inkemaantsiyetakaiyaari Pava ikaratzi kemaantsiyetakaakamiri eeroka. ⁷ Irooma maaroni aakaite, akaratzi akemaantsineentayetakaro, otampatzikatzi impinayeetai apaata aririka impiye Avinkatharite Jesús, inkenapai inkiteki intsipayetaiyaari maninkariite tzimatsiri ishintsinka, ⁸ inkenanta paakyaari ipaampaporenthaatzi paampari. Ari irovasankitaayeetairi kaari iyotairine Pava, kaari kempisantaione Kameethari Ñaantsi tsika iñaaventakota Avinkatharite Jesucristo. ⁹ Iriitake atsipetaiyarone iraperoyeetairi, ari inkantaitaateeni impeyashitaiya, eero iñeero ishintsinka Avinkatharite. ¹⁰ Tema apaata aririka impiye, iñaapinkathatavairi kameethashireyetaintsiri, ipampoyaaminthatavairi. Ari pinkempitakyaari eejatzi eeroka, tema pikempisantaio nokamantakemiri. ¹¹ Irootake namanakoyetapiintantamiri eerokaite. Nokovakotziri pimonkaraayetantyaariri tsika inkantayetya ikaratzi jiyoshiiyetairi. Nokovakotziri iravaaashiretakaayetemi pimayetantyaarori kameethayetatsiri pikempisantaio. ¹² Iro impairyeeetantyaariri Avinkatharite Jesucristo piñaapinkathatakaantairira, impoña iriñaapinkathatakaantanaimi irirori. Iriira Pava neshinonkayetaine aaka eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iriñaayetairi ovaariperoshiretantaneri

2 Iyeekiite, noñaaventemiro okantakota antsi-pataiyaari Pinkathari Jesucristo, aririka impiye apaata. ² Te nonkove pinkinkishiretashivaitya piñaajaante aritake piyaa Avinkatharite. Kempitaka iro pipampithashiretaiyakarini piñaajaantzi iro noñaaventakemiri, piñaajaantzi iro nosankinatzimiri jiyotakaakenari Tasorentsinkantsi. ³ Aña te ari onkantya, ñaa jama tavitzimikari. Tema aririka impiye apaata, etanakyaaro irimaimaneeteri Pava, impoña iriñaayeeete ovaariperoshiretantaneri iriñeete eejatzi ipaiyeetziri “Otomi peyashivaitaantsi.” ⁴ Kisaneentantaneeri irinatye, inkove iranaantapaake inkempitakaityaari iriñaapinkathayeeteri Pava janta tasorentsipankoki. Impoña inkante: “Pava nonatzi naaka.” ⁵ Aritake nokamantayetakemiro iroka nosaikimotantapaintamiri. ⁶ Piyotaiyini eeroka ipaita otzikaakeriri kaari ikoñaatzi-tanta ovaariperoshiretantaneri, intaani inkoñaate apaata aririka omonkarapaitetapaakyaarika. ⁷ Aritake antavaitake iromananeekiini ovaariperoshiretantaneri. Iro kantamaitacha tzimatsi aparoni otzikaapiintakeriri, irojatzi apaata iroñaakantantakyaariri, ⁸ aripaite iriñeeteri ovaariperoshiretantaneri. Tema aririka impiye Avinkatharite, ishintsinka iraperotantaiyaariri irova maapari, intaani intasonkakeri. ⁹ Irika koñaatatsine apaata, inkempitakotapaakyaari Satanás. Ari ontzimize ishintsinka, osheki iramatavitante aririka intasonkaventantayete. ¹⁰ Tzimatsi manintayetakarori inkempisantaio kyaaryoori ñaantsi, iroovetaka iravisakoshiretantaiyaarimi. Iriiyetakera peyashitaachaneri iramatavitakeriri ovaariperotantaneeri. ¹¹ Iriitake kantakaiyaarone apaata Pava inkempisantaio tyaariri ovaariperotantaneeri. ¹² Irootake irovasankitaayetantyaariri inkarate thainkavaitatsineri, tema osheki itharomentakaro jantayeetakero kaariperori.

Jiyoshiiyetakeri avisakoshiretaatsine

¹³ Iyeekiite iretakotane Avinkatharite, eekero niyaatatzi naaka noñaañaatakoyetapiintaimi nopaa soonketzirira Pava. Tema pairani tekeramintha irovet sikaitemi, aritake jiyoshiitakemi pavisakoshiretai, irootake pikempisantaio kyaaryoori, irootake jovatasorentsishiretantaamiri Tasorentsinkantsi. ¹⁴ Iriitake otyaantakenari naaka noñaaventantakamirori Kameethari Ñaantsi, inkene piñeero apaata eerokaite iñaapinkathayeetaimi inkempiitairira irirori Avinkatharite Jesucristo. ¹⁵ Ari okanta iyeekiite, ontzi-

matye pinkyaaryooventairo okaratzi niyotaakemiri no-saikimotantapaintamiri. Ari pinkempitairori eejatzi okaratzi nosankinatzimiri.

¹⁶ Onkamintha iretakoyetai Avinkatharite Jesucristo, eejatzi Ashitairi Pava. Iri poshenkayetapiintairi, irijatzi kaminthaayetairi ishinetaantairori okaratzi kameethayetatsiri. ¹⁷ Onkamintha intharomentashire-takaapiintyaami, iri kyaaryooshiretakaimine eejatzi, iro piyaatakaantyaarori piñaaventayetanakero kameethari iro pantayetanairi eejatzi.

Iriñaapinkathayeetero iñaane Pava

3 Iyekiite, pamanakoyetapiintaina naaka niyaatakaantyaarori noñaaveneri Avinkatharite, ari onkantya iñaapinkathatantaiyaariri pashinesatzi atziriite, inkempitaiyaami eeroka. ² Pamanayetapiintai eero jovasankitaantana kaariperoshireri, tema te maaroni inkempitayetai aaka akempisantayetzi. ³ Iro kantamaitacha kyaaryoori inatzi Avinkatharite, ari iravaaashiretakaayetaimi, iri kempoyaaventemine eero ikitsirinkantami ovaariperoshiretantaneri. ⁴ Iri Avinkatharite iyotakaakenari ari piyaatakaatyero pantayetanairo niyotaayetakemiri, tema pikovaiyakeni pantero. ⁵ Nokovakotziri Avinkatharite impamithashireperotakaimiro tsika okanta jetakotami Pava. Inkyaryooshiretakaimi pinkempitakotantyaariri Cristo.

Ontzimatye antavaiyetai

⁶ Iyekiite, tzimatsi ikoviri Avinkatharite Jesucristo nonkantemiri: Te arite paapatziyaari aparoni peravaitapiintachari kempisantzinkari. Tera jimatziro okaratzi niyotaakemiriranki. ⁷ Aña ontzimatye inkempi-

taiyaanami naaka, tema te nomperavaitya nosaikimotantapaintamiri. ⁸ Tekatsi nonkampitemiri pim-pashityaana novarite, aña nopinatzi miro maaroni pi-payetanari. Nantavaitake shintsiini, kitaite eejatzi tsireni. Ari okanta te piñaantaiyarori eeroka pintziyena. ⁹ Aña tampatzika inaveta pimpayetenami novarite, intaani nantavaitake shintsiini onkantya pame-nayetantyaanari, iro pinkempitakotantyaanarori tsika nokantaka naaka. ¹⁰ Tema iro nokantapiintakemiri no-saikimotantapaintamiri janta, nokantzi: "Inkarate kaari antavaitatsine, eero jovaatsi eejatzi." ¹¹ Ari nokemake ikantaitzi tzimatsi pikarataiyini janta perayetachari, te inkove irantavaite, intaani imaimanetantayetzi. ¹² Tzimatsi eejatzi ikovakaanari Avinkatharite Jesucristo nonkantayeteriri irikaite: "Eero pimaimanetantzi, santzikoiteeni pantaventero povayetari." ¹³ Iyekiite, ari pashi povero pantapiintairo eeroka kameethayetatsiri. ¹⁴ Tzimatsirika kaari kempisanterone iroka nosankinatakemiri, eero paapatziyanaari, iro iriñaantyaarori impashiventayetya. ¹⁵ Iro kantamaitacha eero pikisaneentziri, pinkaminaayetairi pinkempitakaantyaari pirentzi.

Overaantarori tasonkaventaantsi

¹⁶ Tema iri Pava kantakaarori asaikantayetyaari kameetha, nokovatziri iri inimotakaimirone pi-saikaiyeni okantavetaka piñaayetero onkarate avishimoyetemiri. Nokovakotziri intsipatyaami.

¹⁷ Jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki: Tema naaka Pablo ovethatamiri. Irootake nametapiintari aririka notyaante nosankinare. ¹⁸ Onkamintha irineshi-nonkayetaimi maaroni Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

1 TIMOTEO

Ovethataantsi

1 Naakatakera Pablo osankinatziro iroka. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema irootake ikantakaantziro ovavisaakotairi Pava itsipatari Jesucristo oyaakoneentane. ² Eeroka nosankinatziro Timoteo, nokempitakaantaami notomi novimi akempisantanaira. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Cristo Jesús, onkamintha iretakotyaami, piñeero pisaike kameetha.

Ikenakaashiitari jiyotaantaitzi

³ Pairani niyaatantakari Macedonia-ki, noshintsithatanakemi pisaike Efeso-ki, ari onkantya piyootaantyaariri saikayetatsiri janta, irovashaantairo ikenakaashiyetakaro jiyotaantzi. ⁴ Jiñaaventashiyetaro kinkitharentsi, jiñaaventashiyetaro eejatzi tsika ikantayeta pairani ivaisatziite. Te oofaarontro irokapyeeni okaratzi jantakeri Pava onkantya ankempisantanaiyaariri, aña iro kantakaantakerori jiñaanaminthatavakaantari atziripayeeni. ⁵ Aryaajaini aaka aririka ayotaante, añaaventziro tsika ikantaita jetakotavakaita. Tema aririka ankiteshoretanai, aririka ampampithashiretanairo tampatzikatatsiri, aririka ankempisantaperotanai, arira amatzirori etakoyetanta. ⁶ Ari itzipinayetakari irikapayeeni, amenaashivaitaka okaratzi iñaaventayetziri. ⁷ Ikovashivaitaka iriyotaantero Ikantakaantaitane. Okantavetaka ishintsithatantzi jiyotaantayetziri, iro kantamaitacha te ikemathatziro irirori okaratzi iñaaventziri.

⁸ Irooma aakaite ayotzi omapero okameethatake Ikantakaantaitane, iro kantamaitacha ontzimatyankemathatero opaita otzimantari iroka. ⁹ Tema te iri irosankinayeetene ikaratzi kameethashireyetaintsiri, aña iro irovasankitaayeetantyaariri: maimanetzinkariite, piyathariite, kaariperoshireiite, tsimainkatziinkariite, thainkantaneeriite, manintashiretananeeriite, ovaamayetziriri ashitariri, ovantzinkariite, ¹⁰ mayempiriite, antaminthataavakaachari ishiramparinkakiini, noshikantaneeriite, thairiite, kamataviriite, ikaratzi otzitzikayetziro ayotaantari kameethari. ¹¹ Tema onashita iroori Kameethari Naantsi ipampoyaminthayeetziri, irootake ikantakenari Pava Tasorentsitsiri nonkamantantairo.

Irantavaire Pablo

¹² Iriitakera Avinkatharite Jesucristo ovashinchaakenari. Iro nopaasoonketantariri, tema jiyotzi aritake

kyaaryootakena, jotyaantakena nantavaiteneri.

¹³ Okantavetaka pairani osheki nopairyaaashivaive-takari, noisaneentane noviri, novasankitaapiintakeri jashiyetaari, iro kantamaitacha jetakotaana irirori. Tema te niyovetaro okaratzi nantakeri, tekera nonkempisantanakeeta. ¹⁴ Iro kantacha irika Avinkatharite iniroite jetakoperotakana, ari opoñaanakari nokempisantanairi Jesucristo, osheki netakotanaari. ¹⁵ Jiroka nonkanteri kyaaryoori onatzi, ontzimatyankempisantaiteero: Ipokake Jesucristo jaka kipatsiki irovavisaakoyetairi kaariperoshireiite. Tema naaka anaayevetakari maaroni nokaariperoshirevetaka. ¹⁶ Iro opoñaantari jineshinonkataana Jesucristo, te isamaneentyaana okantavetaka naaka maperovetakarori nokaariperotzi. Tema tsika ikantaana naaka, arira inkantayetaiyaari pashine inkarate kempisantayetairine, ari inkantaitaateero irañaaneyetai.

¹⁷ Nokovi ari inkantaitaateero iriñaapinkathaperoyeetairi kantaitaachaneri Impinkatharite, Kañaaneri, Kaari koñaanetatsine. Ari onkantyaari.

¹⁸ Notomí, Timoteo, tziimatsi nokoviri nonkamantemi. Ari onkempityaaro okaratzi ikinkithatakotaitakemiri pairani. Iro nonkamantantyaamirori pintharomentashiretantyaari piyaatakaaro piñaashintsiperotyakameetha, ¹⁹ eekero piyaatakaanakityeero pinkempisantanake, eekero pimpampithashiretanakityeero tampatzikatatsiri. Tema tziimayetatsi ovashaantakerori. Okantaveta ikempisantayeveta, ikempivaitakaro impi-tamenkakotakityeeyaami. ²⁰ Ari ikempitakari Himeneo eejatzi Alejandro. Iriitake noshinetakeri irovashinonkaayetaari Satanás, ari onkantya iriyotantyaari eero ipairyaaashivaitantari Pava.

Iñaaventakoyeetziro ñañaantaantsi

2 Jiroka netavakyaari noshintsithatemiri: Ontzimatyepiñaañaatanete, pinkovakoventante, pinkantakoventante, pimpaasoonkeventairi maaroni. ² Pamanakoyetairi pinkathariite. Pamanakotairi eejatzi maaroni jevariite pisaikayetantyaari kameetha, ñaapinkathatasorentsipinkantya, tampatzikashirepinkantya eejatzi. ³ Irootake kameethatatsiri maaroni iroka. Irootake ikoviri Pava ovavisaakoshiretairi. ⁴ Tema ikovatzi Pava maaroni iravisakoshireyetai, ikovi eejatzi iriyotakoyeetairo kyaaryoori ñaantsi. ⁵ Jiroka kyaaryoori ñaantsi: Aparoni ikanta Pava. Aparoni ikanta kantakoventziriri atziri janta Pavaki. Iriitakera Cristo Jesús. ⁶ Iriitake pinakoventakairi maaroni ikamimentakai, itsiparyakoventayetai jinintapaitetapaakera Pa-

va. ⁷ Irootake ipairyaantakanari naaka notyaanta-janorite, iri otyaantakenari nonkinkithatakaayetairi atziri kaari asheninkayeta, niyotaayetairi inkempisan-tayetairo kyaaryoori ñaantsi. Tema omaperotaty.

⁸ Tsikarika irapatoyeetapiintya, nokoviri shirampariite iriñaañaataneyetaiya, tzinaavako inkantya ikempitapi-intara. Iro kantamaitacha kiteshire inkantayetya, eero ikisavaita, eero iñaanaminthatavakaavaita. ⁹ Ari onkempitanaiyaari tsinaneete eero oñaavenavaita onkithaaytaaro ovaneenkatachari, aparavaiteri kireeki amanantayeteri othatane mareryaayetatsiri, oñaave-navaiyaaro ovaneenkatero oishi. ¹⁰ Aña iro ameyetaiyaari antayetapiintairo kameethayetatsiri. Tema irootake kameethatatsiri antayetziirisi tsinane kan-tapiintatsiri: "Naaka, ñaapinkathatasorentsi nonatzi."

¹¹ Aririka iriyotaantaite, ovayempita onkantayetya tsi-nane, onkempisantante. ¹² Te noshinetakaantero iy-otaantayete tsinane, te noshinetakaantero ojevateri shirampariite eejatzi. Intaani ovayempitayetya. ¹³ Tema iri Adán jetaitaka pairani jovetsikayeetakeri, iro im-poitapaintsiri Eva. ¹⁴ Kaari Adán iramataviitakeranki, aña iro tsinane jamataviperoitake irojatzii antanta-karori kaariperori. ¹⁵ Iro kantamaitacha, tsinaneete, tema irootake ovaiyantaatsiri, ari onkantake avisakoshireyetai eekerorika iyaataakanakityeero onkempisante, etakotantya, kyaaryooperoini onkameethashireyete.

Tsika inkantayetya jevariite

3 Kyaaryoo onatzi nonkantemiri: Tzimatsirika ko-vatsine ijevateri kempisantzinkariite, ari okameethatzi okaratzi ikoviri iranteri. ² Ikaratzi je-vayetatsineri ontzimatyete inkameethashirete, eero itzi-mayetzi impaitya ñaaventavaiterine, inkinyetyaaro iina, kempoyaavaitane inkantya, irantayetapiintero kameethari, iriñaapinkathatakaantya, iroimaayetanta-nete ipankoki, iyotaantane inkantayetya. ³ Eero ishinki-tapiinta, eero ikisapiinta, aña etakotaneri inkantya, tsi-nampashire irine, eero inevetapiintashitari kireeki. ⁴ Iriyote ijevayetairi ikaratzi saikavankotziriri, ñaapinkatha inkantante irovaiyane, eero ipiyathavaita. ⁵ Tema aparoni atziri kaari iyoterone ijevatakaante ipankoki, ¿kantatsima ijevaventero ikaratzi kempisan-tanairiri Pava? ⁶ Ari ikempitzitari ovakeratatsiri ikemp-isantzi, eero okantzi ijevatakaante. Tema aririka iri-matero ijevate, ari inkantakaaperovaitanakya, ari inkempitakotakyaari okaratzi avishimotakeriri pairani kamaari. ⁷ Ikaratzi kaari kempisantatsine okovaperota iñaapinkathatairi jevariite. Tema eerorika iñaapinkathataanta jevari, ari iriñaakero iriñaaven-tavaitaite, irojatzii iramatavitantakyaariri kamaari.

Tsika inkantayetya ampitakotziriri

⁸ Ikaratzi ampitakotziriri jevatziriri kempisantzinkari-ite, ontzimatyete iriñaapinkathatakaantya, aventaane irovayeeteri eejatzi, eero ishinkitapiintayeta, eero in-ebetapiintashitari kireeki irapithatanteri

iroshekyayeteri. ⁹ Okovaperota iriyotakoyetairo okaratzi akempisantairi, kaari jiyotakoveeta pairani. ¹⁰ Onantyaari aparoni atziri irampitakoteri jevariite, ontzimatyete iriñaantaitakyaari kantatsiri irimatero, aririka iriñaantaitakyaari kantatsi iriyaatakaairo. ¹¹ Ari onkempitayetyaari eejatzi tsinane ontzimatyete oñaapinkathatakaantya, eero oñaaventakotanta-shiyeta, kempoyaavaitane onkantya, onkyaaryooven-tayetanairo maaroni. ¹² Inkarate ampitakotantatsineri inkinyetyaaro iina, ijevatakairi kameethaperoini irovaiyane eejatzi saikavankotziriri. ¹³ Aririka iri-matanairo, ñaapinkatha irovaiteri, ari iriyotairo iraven-taashiretya iriñaaventairo tsika okanta ikempisantan-taariri Cristo Jesús.

Omapero okameethatake akempisantziri

¹⁴ Nokovataike niyaatemi shintsipaiteeni noñeemi. Iro kantacha netavakyaaro nosankinatemi iroka, ¹⁵ aamaashitya eerorika niyaatzita, nonkamantz-ityaamiro tsika ikantaita isaikaitzi jashiyetaira Pava. Tema akaratzii jashiyetai Kañaaneri Pava, akempi-tanaaro okantaranki tzinkamintsipero, aakatake otzinkamitanaa ikinkithayeetziro kyaaryoori ñaantsi. ¹⁶ Omapero okyaaryootzi okaratzi akempisantairi, tera jiyotakoveetaro pairani tsika ikantaita jñaapinkathata-sorentsitaizii. Jiroka akempisantziri:

Jatziritzimotantake Pava,
Iri oñaakantakeriri Tasorentsinkantsi iriiperori inatzi.
Iri maninkariite amenayetakeriri,
Iri ikinkithatakoyeetairi pashinesatziki atziri.
Iri ikempisantaiziri jaka kipatsiki,
Iri ovajenokaachari irovaneenkaroki.

Iñaaventaitziri ookaventerone ikempisantaveta

4 Iro kantamaitacha, jirokara ikantairi Tasorentsinkantsi, ikantzi: Apaata, ari iriñeetake ookaventerone ikempisantavetari, iro inkovanake inkempisantayetero iñaane kamaari, jamatavitantzira. ² Iriyotaavaitashitanyaaaro kamataviri kaari iroopero-tatsiri, eero ikemairo irovashireneentakotyaro jan-tayetzirira, eempashire ikantaka. Inkempitakyaaro okantaranki ompirotakai itagaita eempa-vathatakaantzi eero akemairo katsiri. ³ Eero ishine-takaantziro iravakaaayetya, intzitakaantero okaratzi jovayeetari. Tera arite iroka. Tema aakaite akaratzii akempisantayetairi Pava, ayotairo kyaaryoori, jovet-sikayetakainero ovaritentsi. Ishinetaakairo irirori ovayetaiyaaro irokapayeeni, ampaasoonkeyetairi. ⁴ Tema okaratzi jovetsikayetakeri Pava, kameetha on-ayetatzii. Tekatsi ompaitya apaavaitantyaarori, aña ontzimatyete ampaasoonkeyetairi añaayetziro okaratzi ipayetakairi. ⁵ Tema aririka amatakero okantziri iñaane Pava añaañaatakoyetairo okaratzi ipayetairi, ari inta-sonkaventakero.

Antavaitanineri kameetha Jesucristo

⁶ Iroorika piyotaantake iroka, pimatanaatziro pantavaitaineri kameetha Jesucristo. Pimonkaratanaatziro okaratzi pikempisantanairi, pimatanaatziro okaratzi jiyotaayeetakemiri. ⁷ Povashaantayetairo kinkithar-entsipayeeni kaari irooperotatsine, irootake ametapi-intashivetakari antarokonaite okinkithayetziro iroka. Aña ontzimatye piñaashintsishiretanaiya piñaantyaarori piñaapinkathatasorentsitai. ⁸ Tema okameethatzimovetai eejatzi añaayetziro añaash-intsiyetya koñaaroini avathaki, aña iro kameethapero-tataitatsi añaashintsishireyetanaiya añaantyaarori ankiteshireperoyetai. Tera iro antantayetarori iroka onkantya anintaavaiyetantyaari iroñaaka eenirora añaayetzi, aña, eejatzi añaero apaata anintaavaitaiya aririka añaagai. ⁹ Kyaaryoora onatzi iroka ñaantsi, ontzimatye maaroni ankempisantayetairo. ¹⁰ Irootakera añaantayetarori añaashintsitayeta, shintsiini antavaiyetzi, tema oyaakoneentane oviri Pava tsika itzimi kañaanetatsiri. Kantatsi irovavisaakoshiretai maaroni atziriite, iriitakera irovavisaakoshireyetai inkarate kempisantairine.

¹¹ Irootake iroka piyotaantayetairi, ñaashintsi pinkantantero. ¹² Te nonkove inthainkimavaitaitemi pevankaritzira. Aña ontzimatye poñaakantero tsika pikantanaa pikempisantai, ari onkantya inkempitakotantaityaamiri. Ontzimatye paamaakoventyaaro okaratzi piñaavaiyetziri, eejatzi okaratzi pantayeteri. Etakotane pinkantante, kyaaryooshire pine, kiteshire pinkantanaiya. ¹³ Shintsitha piñaanatapiintayetaineri atziriite Osankinajanorentsi, pinkinkithatapiintairo, piyotaantapiintairo, irojatzi piñaantakyaarori nareetyaami janta. ¹⁴ Pimpampithashiretero iñaaventakemi pairani jevariite, ari okanta itasonkaventantakamiri jotzimikap-atiitoyetantamiro irako. Ñaa papaatzirokari itasonkaventaami Pava pimatantaarori iroka. ¹⁵ Ñaashintsi pinkantaventanaiyaaro, onkantya iriñaantaityaamiri eekero piyaatakaanakitziro pimatankero. ¹⁶ Paamaventayetaiya eeroka tsika pikantayetanaa, pimpampithashiretakotyaa kameetha onkarate piyotaantayetairi, onkarate pantayeteri eejatzi. Aririka pimatakero pinkyaaryooyeventairo, aritake piñeero pavisakoshiretai, eejatzi inkempitayetaiyaari ikaratzi piyotaapiintakeri.

Anteneriri pashinepayeeni

⁵ Te arite pinkisathayeteri antarikona, kameetha piñaanayeteri. Iro aritatsi paakameethayeteri pinkempitakaanteri iririkami piri. Ari pinkempitairi evankariite, paakameethateri pinkempitakaanteri iririkami pirentzi. ² Ontzimatye paakameethayetero antarokonayetatsiri, pinkempitakaantero iroorikami piniro eeroka. Ari pinkempitairori evankaropayeeni, paakameethayetero, eero poshoretaro pimaimanevaitero pinkempitakaantero iroorikami pitsiro.

³ Paakameethayetero kamaimetzinkaro tsika otzimi maperotzirori okovityaatavaitzi. ⁴ Irooma aparoni kamaimetzinkaro, tzimayetatsiri eentsite, osaripayeeni, iriitake amenerone irampitakoyetero, ontzimatye impiyataiyaaro iramaakoventaiyaaro okempitaakerira pairani iroori jantaritantakari irirori. Irootakera ikoviri Pava antayetairi. ⁵ Irooma aparoni kamaimetzinkaro matzirori osaikavaitzi apaniro, aventaiyaari iroori Pava, onkantaitayeeni aakoventyaaro oñaañaate onkovakoyetairi. ⁶ Irooma ontharomentashivaitanakyaaarika onintakaanekiini irokapayeeni, tera aña kameethaperoini, kempitavaitaka onkamakityeemi. ⁷ Pishintsithatero omayetantyaarori nokantakeri, ari onkantya eero otzimanta iriñaaventakoyeeterori. ⁸ Tzimayetatsi kaari amenerone isheninkayetari. Iriira ovat-siperotakerori kaari amenairone ovaiyantakeriri. Ikempivaitana irovashaantakityeeromi ikempisantzi. Iri maperokitanakerori janaanakeri ikanta kaari kempisantatsine.

⁹ Jiroka kovachari irosankinatakoyeetantyaarori aparoni kamaimetzinkaro antavaitaineri Cristo: Ontzime onkarate 60 osarentsite, kinata ovapiintakeri otsipataro, ¹⁰ kameethashire okanta ikemakoyeetziro, aamaakoventa okantziri ovaiyane, oimaantzi opankoki, aakameethatapiintakeri kempisantzinkari, kaminthaane ovapiintziri ashinonkainkari, omatapiintakerori okaratzi kameethayetatsiri. ¹¹ Irooma kamaimetzinkaro kaari antarokonatsine, eero josankinatakoyetziro. Eerora okantaperota antavaitaineri Cristo, tema eeniro onkove aye otsipataro. ¹² Aririkami omatakero ontsipatyaa, arimi inkantakovaitakero, tema te omonkarayero okaratzi okantavetakari anterimi. ¹³ Aritakemi omperatanakyaaro eejatzi, onkenayete pankotsipayeeniki, onkinkithavaitakotantayete, aka akavaitashitane onkantya. ¹⁴ Irootake nokovantari aayetai otsipataro aparoni kamaimetzinkaro kaari antarokonatsine, ovaiyantayete, osaikeeta opankoki antavaite. Ari onkantya eero itzimanta impaitya kishimavaiterone. ¹⁵ Tema tzimayetatsi matakero, antavaishitakaro ikoviri Satanás. ¹⁶ Ikaratzi kempisantzinkari ñiirori isheninka okamaimetzinkarotzi, ontzimatye irampitakoyetero. Ari onkantya eero iñaantaro ikaratzi ikempisantaiyini, iriñaashintsityaaro irampitakotero. Intaani irampitakoyetero matzirori oñiirori okovityaavaitzi.

¹⁷ Ontzimatye impinayeetairi jevatakaantatsiri iñaapinkathayeetzi. Iri impaperoyeete kinkithatakantapiintatsiri, eejatzi ikaratzi iyotaantapiintatsiri. ¹⁸ Tema irootake kempitarori okantakotziri Osankinajanorentsi:

Aririka pantavaitakairi aparoni piratsi, te arite intashaaneentavaite.

Jiroka okantziri eejatzi:

Aparoni antavaitatsiri ipinayeetzi.

¹⁹ Apanirorika ikanta atziri kantakotziriri aparoni jevari, eero pikempisantziri. Irooma inkaraterika apite, eerorika inkarate mava tsika itzimi ñaakotakerine jantakero kaariperori, ari okameethatzi inkempisantaideri.

²⁰ Eekerorika irantaitayeero kaariperori, payeri tsika ipiyotaita pinkisathateri, ari onkanta intharovan-taitaari, eero jimatantayeetaro. ²¹ Noshintsithatzimi pantero iroka. Tema aririka pimatanairo, eero piñiuro pamaakitante jiyotzi Pava nokantzimiro. Jiyotzitaro ee-jatzi Jesucristo, jiyotzitaka eejatzi maninkariite ikaratzi jiyoshiitakeri. ²² Te arite pathavaiaaaro potzimikapatzi-itotantyaaro pako ijevatantaitaari. Tema aririka iriy-otayeeteri jantakero kaariperori, kempivaitakara eerokami kantakaashitakyaarone. Aña ontzimatye pinkiteshiretai eeroka.

²³ Te arite intaani pirapiintero jiña, iro aritatsi pirero kapicheeni kachori, ari piñaakero peshitakote pi-mantsiyavaiveta.

²⁴ Tzimatsi atziri, tekeramintha iriyakoventaiteriita jantakero kaariperori, maaroni ikemakoyeetakeri. Tzi-matsi pashine eejatzi kaari jiyotakoitzi jantzirorika kaariperori, intaani inkemakoyeeteri apaata. ²⁵ Ari okempitari eejatzi, tera imanakotapiintero atziri irantayetero kameethari. Irooma aririka irantero kaariperori, ari inkovapiintavyeta iromanakoty, iro kantamaitacha ari inkemakoyeetakeri.

6 Ikaratzi jotzikayeetari ontzimatye iñaapinkathatairi itzimi omperatariri. Iro nokan-tantari, ari onkanta eero itzimanta impaitya ñaaven-tavaitaine, akantakaantzirikari Pava. ² Aparoni otzikataari ñiirori jomperatari kempisantatsiri, te arite inkantashirevaite: "Eero pikempitakaantana otzikataari, tema iyeki novanaimi." Aña okovaperota irika otzikataari irantavaiperoteneri kyaaryooperoini, iretakotane iroveri, tema kempisantzinkari inatzi. Ontzimatye piyotaantairo iroka, pishintsithatantairo.

Kiteshiretakaantatsiri ipoña onimotaantsi

³ Aririka impoke nashityaarone inkinkithatakaante, kaari kempityaarone okaratzi iñaaneyetakari Avinkatharite Jesucristo, irinashitapaakyaaro eejatzi ir-iñaaventero ñaapinkathatasorentsitantatsiri, ⁴ kan-takaaperovaineri inatziira, tekatsira iriyote. Intaani ikovi irirori añaanatzimentavakaavaityaaro ñaantsi. Iro ompoñaantyaari asamavakaavaitya, amaimane-tavakaavaitya, ankaviyavakaavaiyetya, ankantako-tavakaavaiyetya, ⁵ ankisaneentavakaatziiyetya. Iroora jimayetapiintakeri kaariperoshireri kaari iyotakotaa-jaterone kyaaryoori ñaantsi. Ipampithashireta iraantyaaro kireeki jamamenavaitaro iñaapinkathata-sorentsitanaira. Te arite paapatziyari eerokaite. ⁶ Ari-take okantamaita, kimotara impinaventayeetairo apaata añaapinkathatasorentsitzira. Iro kantacha onkanta añaantyaarori impinayeetai, ontzimatye oni-moyetai añaari okaratzi tzimimoyetairi. ⁷ Tema pairani ovakera atzimapaake te amapaake tzimimotaine. Ari okantari eejatzi aririka ankamai, onkarate tzimimo-taine eero okantzi aanairo. ⁸ Tema otzimapiintzirika oyaari, otzimapiintzirika ankithaataari, aritapaake. ⁹ Iri-ima inkarate kovayeterone irashaarantya, okaimashiryiiri inkaariperoshirete. Ikempitakovaitakari shirikachari ivirentsiki, aririka irantayetanakero iko-

vakaashiyetari ovaariperotantatsiri, irootake peyakaashitantachari. ¹⁰ Aririka irineveetapiintya irashaarantayeetya, okempivaitakaro iro ompar-ithatanakyaami kaariperoyetatsiri. Tzimatsi matakero ineveyetaro irashaarantya, jovashaantanakero ikemp-isantzi, okempivaitakaro iriimi kemaantsi-takaavaitachanemi jovathaavaitaka apaniirini.

Pinkempitakaantero povayiriventatyeeromi pikemp-isantanai

¹¹ Irooma eeroka, jashitaami Pava, povashaantairo irokapayeeni, pinkempitakaantero pishiyapithataty-eeromi. Aña iro pinkokovatapiintanai pintam-patzikashirete, kamintha pinkantante, pinkempisan-tairi Pava, etakotane pinatye, eero pisamaneentanta, tsinampa pinkantya. ¹² Eekero pinkempisantanaaty, pinkempitakaanterone povayiriventanaatyeeeromi kameethayetatsiri. Pinkempitakaanterone eejatzi piñaashintsiventatyeeyaaromi irojatzi paantakyaarori kantaitaachane añaakagaimi. Iro ikovakaayetakemi piñeero añaantarentsi, ari okanta ikemayetantaamiri atziriite, pikantzi: "Nokempisantai." ¹³ Tzimatsi nosh-intsithatemiri. Tema Pava itzimi añaakaayetzirori okaratzi tzimayetatsiri, jiyotzi nokantzimiri. Jiyotzita ee-jatzi Avinkatharite Jesucristo, itzimi kantapiintakerori kyaaryootatsiri, irojatzi ikantapaakeriranki jagai-tanakeri Poncio Pilato. Jiroka onkarate nosh-intsithatemiri: ¹⁴ Eero pipiyathataro ikantakaantaitziri, eero povashiñaavaiziro, itzimikari ñaaventako-vaitashityaamine. Piyaatakaanairo eeroka irojatzi impiyantaiyaari Avinkatharite Jesucristo, ¹⁵ aririka irin-intapaitetake Pava. Tema apaniro Pava intasorentsitai, apaniro ijevatakaantairo maaroni tzimayetatsiri, apaniro impinkathariventairi ikaratzi pinkathariven-tavetachari, ari iñaapinkathatairi eejatzi iñaapinkathayeetari iroñaaka. ¹⁶ Iriitake ashitarori kantaitaachari añaantarentsi, ari isaikatzi tsika os-hipakiryaaneperotzi, irootake kaari jareejanotantaitari. Tekatsi atziri matakero iriñeeri, eero imatayeetzi-rootsi eejatzi. Omapero iñaapinkathaitziri. Ari inkantaityeeroni impinkathariventantai. Ari onkantaari.

¹⁷ Ontzimatye piyotaayetairi ashaarantayetchari iroñaaka, eero ikantakaaperovaitanta. Eero javen-taashivaitaro irashaakaro, tema eero okantaitatyaani onkisotzimoteri. Aña ontzimatye iraventaayetaiyari Pava, iriitake matzirori itharomentajanotakaantanta. ¹⁸ Piyotaantairo irantayeetairo kameethari. Ikempitara aparoni ashaarantaneri otzimimoperotziitzi irovaakaro, ari pinkempitanaiyaari eerokaite ontzimi-moperotziitaimi pantane, iro pinkempitakaanterone iroorikami povaakaro. Piyotaantairo irineshi-nonkayeetantya, ayimateri impashitantayetaiya. ¹⁹ Iroorika irimatana iroka, okempivaitaka irovapi-thaantyaaromi irashaakaro inkashiyakaiyaari apaata. Ari inkantaitatyeero iriñeero irisaikai kameetha.

Overaantapaakarori ikantziriri Pablo irika Timoteo

²⁰ Timoteo, pinkyaaryoovero piyotaantairo okaratzi jineshinonkayeetakemiri. Povashaantairo okaratzi iñaaventashiyeetaro kaariperori. Povashaan-

tero iñaanatzimentavakaitaro ikempitakaantaveetari irooperori onatzi jiyotaneetari. ²¹ Tema tzimayetatsi matayetakerori, ikenashivaiyetanaka, kempivaitaka intzipinatayeemi. Onkamintha irineshinonkayeetemi. Ari onkantyaari.

2 TIMOTEO

Ovethataantsi

1 Naakatakera Pablo osankinatziro iroka. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema iri Pava kovakaakenarori noñaaventairo ishinetayetakairo, irañaakaayetai Cristo Jesús. ² Eeroka nosankinatziro Timoteo, itzimi nokempitakaanta netakotane notomi. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo, onkamintha iretakotyaami, piñeero pisaika kameetha.

Piñaaventairi Cristo

³ Ari nokantapiintatya tsireni eejatzi kitaite namanakoyetzimi, nopaasoonketziri Pava, itzimi nantavaitaineri, nomatakotairi ikempiyetaka nocharineete tampatzikashireri. ⁴ Aririka noshiretyaaro pi-raavaitakaranki, osheki nokovataike napiitairo noñeemi, onantyaari nonkimoshirete. ⁵ Osheki nopampithashiretakotami tsika okanta poshireperotantanakari. Tema iro etanakaro pisaro Loida, ipoñaanaka piniro Eunice. Niyotzi eejatzi ari pikempitanakari eeroka. ⁶ Irootake napiitantamiri nonkantemi: Papiitairo povakeratairo itasonkaventakemiri Pava notzimikapatzi-itotantakamiroranki nako, pinkempitakaantairo joi-saitziri paampari intsivakimate. ⁷ Tema Pava te intharovashiretakaante. Intaani ishintsishiretakaantzi, jetakoshiretakaanta, jiñaakoshiretakaanta.

⁸ Irootake eero pipashiventakaantaro piñaaverteri Avinkatharite, ari pinkempitainari naaka, eero pipashiventakaana jashitakoventaitanari Pava. Aña iri-itake shintsishiretakaimine, pinkempitakotantyaanari naaka, nokemaantsitakoventaro Kameethari Ñaantsi. ⁹ Irijatzi ovavisaakoshireyetai Pava, iri iyoshiitayetai atasorentsishiretantaari. Tera apaniro aaka matashityaarone, aña iri kovaintsi irantero. Ari ikantaitatyaani pairani Pava ikovapiintake irineshinonkayetai Cristo Jesús. ¹⁰ Irootake jimatakeri iroñaaka, ikoñaatakeranki Ovavisaakotantaneri, Cristo Jesús. Iriitake matakakerori joitsinampairo kaamanetaantsi, jookapaintairo Kameethari Ñaantsi, iro ayotantaari ari onkantaitatyeeni irañaakaayetai. ¹¹ Irootake ipairyantakanari naaka Otyaantajanori, iri otyaantakana nonkinkithatakaante, ipoña niyotaaayetai eejatzi kaari nosheninkata. ¹² Irootake iroñaaka noñaashivaitanarori, iro kantacha temaita nopashiventa. Tema niyotzi naaka itzimi noshiretaari, niyoperotzita otzimimotziri ishintsinka onkantya eero jovashaantakaanaro ikovakaakenari nantaineri irojatzii apaata kitaiteriki impiy-

eerika. ¹³ Ari pinkempitanaiyaari eeroka, pimatakotenaro tsika okanta pikemakena nokinkithayetake, piyaatakaairo poshiretya. Etakotane povante, tema iro irantapiintanairi jashiyetaari Cristo Jesús. ¹⁴ Tema inampishiretantakami Tasorentsinkantsi, iri kyaaryooshiretakaimine eero povashaantantaro kyaaryoori otzimi ikovakaakemiri piyotaantero.

¹⁵ Pikemayetake eeroka tsika okanta jookaventavaitanakena Asia-satzi. Jirikatake: Figelo ipoña Hermógenes. ¹⁶ Iro kantacha Onesíforo, osheki iposhenkapi-intakana irirori, te impashiventakotanakena joosoveetakana. Iniroite nokovi ineshinonkatairi Pava ikaratzi saikapankotziriri. ¹⁷ Tema iri kovakovatapaakana jreetakara Roma-ki, irojatzii jiñaantapaakanari. ¹⁸ Iriira Avinkatharite neshinonkataiyaarine apaata kitaiteriki impiyeerika. Tema piyotaiyakeni eejatzi eeroka, osheki jampitakotakena Onesíforo nosaikantakarari Efeso-ki.

Pinkempitakaantya eerokami irovayirite Jesucristo

2 Notomí, tema iri neshinonkataami Cristo Jesús, ontzimatyepintontashiretai. ² Tema pikemakena tsika okanta niyotaantake atziriteki. Ontzimatyepiyoshiitayete iroñaaka tsika inkarate kyaaryooshireri intzime matanairone iriyotaanairi eejatzi pashine. ³ Aamaventa pinkantya piñaashitakoventanaiyaari Jesucristo. Pinkempitakaantya eerokami irovayirite. ⁴ Tema aponi ovayiritachari te ifheetziri irantanairo antavairantsi jantayeetapiintaitziri kitaiteriki. Aña ontzimatyepintontashiretaro ikantakeriri ijevarite. ⁵ Kantatsi eejatzi pinkempitakotyaari aponi ipinayeetziri janaakotantake ishiyeeyani. Tema iniroite iriñaashintsityaaro. Iro kantacha irimatantyaarori iranaakotante ontzimatyepintontashiretaro tsika okanta jametapiintaiyari. Irooma inkovakemi inthaiyavaiyana inkene iranaakotantemi, eerora ipinayeetziri. ⁶ Kantatsi eejatzi pinkempitakotyaari ikanta aponi pankivairantzii. Tema iriitake etapiintaro jovayetaro okitho ivankire. ⁷ Ontzimatyepintontashiretaro nokantayetakemiri. Tema iriitake Avinkatharite kemathatakaaperotemirone maaroni.

⁸ Pimpampithashiretakoteri Jesucristo itzimi icharine-takarari David-ni. Tema añagai irirori ikamavetaka. Irootakera iroka Kameethari Ñaantsi otzimi noñaaventairi. ⁹ Irootake nokemaantsitakoventari iroñaaka, okanta noñaantarori joosovaitaitana jashitakoyeetana, ikempitakaantaitakana naakami ovantzinkari. Irooma iñaane Pava eerora imataitziro iroosoyeetakero. ¹⁰ Iro namaveyetantakarori maaroni iroka, okantakaantziro

netakotari ikaratzi jiyoshiiyetairi Cristo Jesús itzimi irovavisaakoshiretairi ñaantayetairone kantaitachari añaaantarentsi, tema ovaneenka onkantya. ¹¹ Jiroka omapero ikantayeetziri:

Aririka ankamakoyetakeri Cristo, ari ankempiyeeyaari irañaaakaayetai.

¹² Aririka amavevainetake, ari ankaratairi ampinkathariventante.

Irooma aririka ankantayete: "Te noñeeri." Ari inkempitaayetairi eejatzi aakaite.

¹³ Iro kantacha terika añaaeyetaro anka-maiventyaarimi, irooma irirori ikamaiventayetai. Tema ari jashi jovatziro irirori, te impashinetanete.

Pinkempityaari antavairyaaantzi jaakameethaitziri

¹⁴ Piyotaantairo iroka. Pishintsithatantero ikovakaan-taperotziri Pava: Eero iñaanatzimentavakaashitaitaro ñaantsiyetatsiri kaari irooperotatsine. Aña kantatsi onkantzimoneentakaiyaari inkarate kemerone. ¹⁵ Ontzimatye piñaashintsitya povatampatzikatanairo ñaantsi kyaaryoori, inkene irakameethaventaimiro Pava. Pinkempitakotyaari ikantaranki aparoni antavairyaaantzi kaari tzimatsine ompaitya impashiventakotyaari. ¹⁶ Povashaantairo eeroka jiñaanetashiyee-tari kaariperori. Arira opoñaari ithainkatasorentsitan-tayeetzi. ¹⁷ Okempitakotaro okantaranki ovavathatanta ampathaavaite. Irootake avishimotakeriri Himeneo ipoña Fileto. ¹⁸ Ikenakaashivaitanakaro irirori jiyotaantziro kyaaryoori, ikantake: "Tera kyaaryoori añaaayetai aririka ankamayetake, aña añaayetzi-tataikaro joshiyakaaventaitziro 'añagaantsi.'" Tema okaratzi jiyotaantavetakari jovashaantakaakeri tsika ikaratzi joshireveyetanaa. ¹⁹ Iro kantacha, okempivaitakaro Pava irovatzikatyeemi irooperori itzinkami, ari irovetsikakemi ipanko. Ipoña jontarekakotake apite osankinatachari kantatsiri: "Jiyoyetziri Avinkatharite ikaratzi jashiyetari." Impoña: "Inkarate pairyaagairine Cristo, ontzimatye irovashaantairo kaariperotatsiri."

²⁰ Iro kantacha janta iniroiteki ipanko, kempivaitaka tzimayetatsimi ovaneenkatachari kovitzipayeeni, shipakiryaa okantayeta kaminthaa jovayetziro. Tzi-mayetatsi eejatzi kovitzi jovetsikayeetziro inchato, ee-jatzi kipatsinaki, kaari ikaminthaaperoitzi. ²¹ Aririka ankiteshireyetanai, ari ankempiyetaiyaaro kovitzi ikaminthairo ashitarori, ikovapiintzi irovantayetyaaro. Tasorentsishire inkantakaanai Pava, aamaventa ankantya antayetaineri kameethayetatsiri. ²² Intaina povayetairo inevetashivaitari evankariite, pinkempitakaantero pishiyapithatayeeromi. Aña iro pinevetapi-intanakya pinkameethashireyetai, oshiretane pinkantya, etakotane povante, kameetha pisaikakaan-tayete, pinkempiyayetaiyaari kiteshireri itzimi pairyaayetairiri Avinkatharite. ²³ Ontzimatye povashaantayetairo piñaaneyetaro kaari apantyaarone, tema iro opoñaantari ikisavakaantayeetari. ²⁴ Irooma aakaite jomperatayetai Pava te arite amatero añaanaminthatavakaiya. Aña ontzimatye aneshi-nonkashiretante, ayimaneenta ayotaantai, tsinam-

pashire ankantya, ²⁵ shipetashire ankantya ankami-naayeteri kisaneentairi, aama ari impiyashiretakairi Pava, ari iriyotakotairo kyaaryoori. ²⁶ Ari onkantya inkempitakotantyaariri amathaatari ivirentsi, tema kamaari otzikatakari, ishintsiventziri irantayeteneri ikovakaashiyetari irirori.

Tsika inkantayeetya isaikayeetai apaata overaanta-paakyaarone kitaite

3 Ontzimatye piyote, apaata ovekaraanta-paakyaarone kitaite iniroite ompomerentsitzi-moyetai. ² Jiroka inkantayetya atziriite: Apaniro inkaminthaatziitavaiya, impiyotashivaiyaari iireekite, inkantakaaperovaitya, eero iñaapinkathatantzi, inkaviyantavaite, piyatha inkanteri ashitariri, eero jiyotziro impaasonketante, thainkatasorentsitaneri irinayete, ³ eero jetakonetanta, eero ikovanetzi impyakotante, thaiyakotane inkantya, eero jomaan-takaaro inevetashitari, ovatsinaantaneri irine, osheki inkisaneentero kameethayetatsiri, ⁴ pithokashitaneri irinayete, eero jiñaakoneta, asagaaventavaitane irine, iro irineveperotya ikovashiyetari anaanakero ikovakaavetariri Pava, ⁵ ari inkempivaitakyaarimi ñaapinkathatasorentsitaneri, aña ithainki otzimi-motziri Pava ishintsinka. Eerora pikempiyayetari eeroka. ⁶ Ari jimatakero irikaite isaikavankotantzi, jamataviyetakero tsinaneete jentashireri, ipampithashiretakaaayetaro iniroite okariperoshiretake, ontzimatye aventaiyaari irikaite, irojatzi ompoñaantyaari ayimavaitanakero oneveshirevaitari iroori. ⁷ Irootake onkokovatapiintantyaariri iyoperotero, iro kanta-maitacha te iyoperotakomaitaro okaratzi irooperotatsiri. ⁸ Iro jimatakeri pairani Janes itsipatakari Jambres, te onimoteri jantakeri Moisés, ari ikempitaari irika atziriite amatavitanteneri, te onimoshiretziri okaratzi irooperotatsiri. Kaariperoshireri jinayetzi, jame-naashivaitaka okaratzi ikempisantayevetari. ⁹ Eero-maita jimatziro, ari iriyoyeetairi amenaashivaita okaratzi jantziri, ari inkempitakotakyaari ovakera añaaaventakeri.

¹⁰ Irooma eeroka, pinkempityaana naaka, okaratzi niyotaantziro, tsika nokenakairo, opaita nokoviri, opaita noshiretari, namatsinkaventanta, etakotane novantzzi, kinataneri nonake, ¹¹ ovatsinaari nonake, ikemaantsitakaavaitaitakana, okempitayeta okaratzi avishimotakenari Antioquia-ki, Iconio-ki, ipoña Listra-ki. Tema osheki ikemaantsitakaaveetakana, iro kantacha Avinkatharite itsiparyaakoventapiintakana. ¹² Ari onkantyaari, irovatsinaayeetairi maaroni jashiyetaari Cristo Jesús kovanaatsiri iriñaapinkathatasorentsitanete. ¹³ Iriima kaariperori atziriite amatavitanteneri eekero irimaperotatyeeeya, irashiminthatyaaro iramatavitantapiinte, irimayeetzityaari irirori iramatavitaiteri. ¹⁴ Iro kantacha eeroka, kiso povero okaratzi piy-

† *Ikinkishiretakotziri Janes ipoña Jambres sheripiyari inaiyini, Egipto-satzi jinatzii. Tema pairani Moisés itsiparyaakoventantaariri Israel-mirinkaite, irika sheripiyariite ikempitakotari Moisés, jiraantsitakairo jiña, ikoñaatakaayetake eejatzi osheki mashero.*

otakeri, tsika otzimi paventaanaari. Tema piyotzi ipaita iyotaakemirori. ¹⁵ Tema petanakaro eeniro peentsitanake piyotakotairo Tasorentsitsatsiri Osankinarentsi. Ari opoñaari piyotai aritake pavisakoshiretai aririka paventagaiyaari Cristo Jesús. ¹⁶ Tema maaroni Osankinajarentsi, iriira Pava tasonkashiryaantakerori josankinayeetantakarori. Iro jiyotaayeetantari, iro ishintsithayeetantari inkaminaantaite, iro jovatampatzikayeetantari, iro jiñaantayeetantari inkene inkameethashireyeete. ¹⁷ Ari iriñeerori ikaratzi jashitaari Pava iriyoperoshiretairo irantayetairo maaroni kameethari.

Piñaaventairo ñaantsi

4 Jiroka okaratzi noshintsithatemiri pantero. Jiyotzi Pava nokantzimiri, jiyotzitaro eejatzi Avinkatharite Jesucristo, intzime iyakoventairine maaroni añaayetatsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi. Tema irootzimatake inkoñaatai ipinkatharitapai. ² Pinkemnonkantemi: Okovaty povetsikya inkene piñaaventairo iñaane, tera intaani piñaaventairo aririka onkameethatzimotemi, aña ontzimaty pimatere eejatzi aririka pinkovenkatakote. Aririka piyotaante, ontzimaty povatampatzikatante, shintsitha pinkaminaante, piñaashintsithatante, iro kantacha ñaa pitharokyaaventapiintzirokari aririka pimayetanairo iroka. ³ Tema apaata, eero ikovaitai inkempisantaitero tampatzikari okaratzi piyotaantayetziri iroñaaka, aña impiyotapaakya pashine intzime iyotayerine, ari irame-naashivaityaari inkantayete: "Ari, kameethatake irantayeetero inebetashiyeeetari." ⁴ Iroora ompoñaantyaari impiyashiyeetero inkempisantaairo ikinkithatashiyeetari, irovashaantanakero ikempisanziro irooperotatsiri. ⁵ Iroora eeroka, ñaakotane pinkantya, pamaveyetanairo avishimotemine poivaraayetziro Kameethari Ñaantsi, ontzimatyera pimonkarayero maaroni onkarate pantanaineri Avinkatharite.

⁶ Tema naaka, kempitaka irootaintsi nompeyakoty, ari nonkempitakotyaro isakoitapiintziro imireetari aririka impomeeteneri Pava, aritakera sakotzimataka imireetari. ⁷ Kyaaryooshire nokantapiintaka, okempivaitakaro nomatakero iniroite nomankiyapiintakya. Okempivaitakaro eejatzi aritake nomatakero noyiishitantz nareetya janta tsika overaa noshiye. ⁸ Irootakera okempitantakarori iri Avinkatharite ovayetakerone amathairentsi impayeetairi inkarate tampatzikashireri. Tema Tampatzikashirera jini irirori Avinkatharite, iri iyotantapaatsine omaperorika ikameethashireetzi, aripaitera impainaro nashi naaka. Tera apaniro naaka, ari

inkempitaayetairi eejatzi inkarate kaari samaneentachane joyaakoneentari impiye.

Apaniro ikantaitziri Timoteo

⁹ Nokovaperotataike pinkokovatero tsika pinkantya pimpokantakyaari nosaikira naaka. ¹⁰ Tema jookaventanakena Demas, aña okaimashiretai irirori osvatisato. Jatake janta Tesalónica-ki. Iriima Crescente ikenakero Galacia-ki. Ari ikempitakari Tito ikenake Dalma-
cia-ki. ¹¹ Intaani Lucas iri apaniro saikanaintsi itsipatana jaka. Irootake nokovantari pimpoke eeroka pintsipatakyaari Marcos, aritake irimatakero irirori irampitakotena. ¹² Tema notyaantakeri Tíquico janta Efeso-ki. ¹³ Aririka pimpokanake eeroka, pamainaro noveviryaakoro nookanakeriranki Troas-ki osaiki ipankoki Carpo. Nokovi pamainaro eejatzi maaroni nosankinayetane saikatsiri janta. ¹⁴ Irikaranki Alejandro, ashiropakori itzimi oñaashirenkapiintakenari, irovasankitagaatyeerira Avinkatharite. ¹⁵ Irijatzira pamaventyaari eeroka, tema te onimoteri okaratzi noñaaventayetaikeri osheki ikishmentakenaro. ¹⁶ Tema ovakera jaayeetakenaranki naaka isaiki pinkatharentsi nonkamantakotero okaratzi ikantakoyeetakenari, tekatsira aparoni tsipatanakyaanane, ithonka ishiyapithatanakana. Iro kantacha, te nonevetaro naaka irovasankitaamentaiteri iroka. ¹⁷ Aña itsipashiretakana Novinkatharite, iriitake ñaaperoshiretakaakenari. Iro nomatantakarori nokinkithatakaari maaroni, ari okanta ikemathatantakanari eejatzi kaari asheninkata. Irootakera kaari japishoonkayeetantana kashekari-moroki iroyaana. ¹⁸ Iriitake Avinkatharite kempoy-aaventakenari kaari jovashinonkaitantana, eekero iriyaatakaatyeero irojatzi nareetantaiyaari ipinkathariventantzi Inkitesatzi. Arira irashi irovaitaty-eero irirori iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

Ovekaraantapaakarori itasonkaventantaitzi ipoña ovethataantsi

¹⁹ Nokovi povethatyaanari Prisca ipoña Aquila, ari pinkempitaakeri Onesiforo, eejatzi ikaratzi saikavankoyetziriri. ²⁰ Iriima Erasto, ari isaikapaake irirori Corinto-ki. Ipoña Trófimo, naaka ookanakeriri Mileto-ki, imantsiyavaitapaakitzi. ²¹ Ontzimatyepinharokyaate pareetantyaari nosaiki naaka tekera okyaarontsitanaikari. Maaroni akantayetairi jaka "iyekite," jovethataiyami. Jirika ikaratzi ovethatamiri: Eubulo, Pudente, Lino, ipoña Claudia.

²² Nokovake irinampishiretantyaami Avinkatharite Jesucristo, ineshinonka irovayetaimi. Ari onkantyaari.

TITO

Ovethataantsi

1 Naakatake Pablo itzimi otyaantzimiro iroka, iromperatane Pava nonatzi. Naaka Irotyaantajanore Jesucristo onkantya iroshiretantaiyaari ikaratzi jiyoshiiyetairi Pava, inkene iriyotairo irooperotatsiri iriñaapinkathatasorentsitairo. ² Ari iriyoyetairi iriroriite inkantaitaateero iriñaayetai. Irootake ikashiyakaantakeri pairani Pava tekeramintha irovetsikero kipatsi. Tera iramatavitantane Pava. ³ Okanta jinintapaitetakeera, joñaakantaka Pava Ovavisaakotantane. Iriitakera kantakaantakerori iñaaventayeetairo iñaane. Jimatakena naaka eejatzi, jotyaaantakena nonkinkithatakaante. ⁴ Eerokara Tito notyaantzini nosankinare. Nokempitakaantakami kyaaryoomi notomintaami, atsi-patavakaara ashiretaa. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo, Ovavisaakotane, onkamintha iretakotyaaami, piñeero pi-saike kameetha.

Irantayeteri antarikonaite ipoña jevariite

⁵ Iroora nookantanakamiri Creta-ki pintampatzikayetante, pinkoye antarikonaite jevaterine oshiretachari, iro nokovakaakemiri. ⁶ Inkarate jevayetatsineri ontzimatye inkameethashirete, eero itzimi impaitya ñaaventakovaitashityaarine, kinatane irovero iina, oshiretane inkantya irovaiyaneete itzimikari kantakovaiterine piyathari jini, ñaathavaitaneri jinatzi. ⁷ Tema iri Pava jantavaitziniri aparoni jevatziriri oshiretaneriite, ontzimatye iraamaventya itzimikari kantakoterine kantakaaperori ini, kishinkari ini, shinkiryaaantzi ini, antantzinkari, oshekyiiriri iireekite jaapithatantziri. ⁸ Aña ontzimatye iroimaantanete ipankoki, irantapiintayetero kameethari, kameetha impampithashiryeyea, tampatzikashire inkantya, tasorentsishireri, iriñaakotanetya, ⁹ kyaaryooshire inkantya iroshiretyaaro ñaantsi otzimi jiyotaayeetak-eriri, inkene irimatanaero irirori iriyotaantero kyaaryooperori, inkene eejatzi imonkatziyaari kaari iyotaanterone tampatzikari. ¹⁰ Tema osheki kovatsiri iñaanatzimentantashivaityaaro, iñaavaitashivaita, jamataviantzi. Iri antayetakerori iroka, paitashivaitachari "Totameshitaaniri." ¹¹ Ontzimatye poshekairi eeroka jiyotaantayetzi, tema osheki ikompitakaaka atziriite ikaratzi isaikavankotaiyini. Jiyotaantashitaro irikaite kaari irooperotatsiri, intaani ikovashitaiyakani iraatyaaro kireeki. ¹² Tema tzimatsiranki aparoni Creta-satzi kamantantaneintsiri, ikantakeranki: "Maa-

roni Creta-satzi, thairi nonayetzi, kaariperori, perantzite niyavarentzi." ¹³ Omapero iroka ikantakeri. Irootake pinkisathatantyaariri eeroka shintsiini, inkene inkempisantaiteero tampatzikari, ¹⁴ ari onkantya irovashaantantyaarori ikempisantapiintziro ikinkithatashiyetari judío-payeeni, tema ishintsithatantake irikaite irovashaantaiteero kyaaryoori. ¹⁵ Irootake akantapiintziri: Aparoni kiteshiretaintsiri, tekatsira impaitya ovaariperoshireterine onkantavetakya eerorika ipinkavaitzi. Iriima aparoni thainkashireri, itzimi kaariperoshiretatsiri, tekatsira impaitya kiteshiretakairine onkantavetakya impinkavaivetya. Tema ari-take ovaariperoshirevaitaka. ¹⁶ Jiñaajaantzi jiyotakotairi Pava. Iro kantacha, okaratzi jantayetziri, iro oñaakantzirori te iriyotakotairi, aña Pava osheki ipinkimatataikeri irika. Tema ipiyathatapiintakari eejatzi irika, tekachaajaini aparoni kameethari iranteneri.

Jiyotaantayeetziro Kameethari Ñaantsi

2 Irooma eeroka, okovatya piyotaantairo okaratzi tampatzikatatsiri, jiroka okantakota: ² Kempoy-aavaitane inkantaiya antarikonaite, iriñaapinkathatakaantya, impampithashiretakotero kameethaini irantayeteri, irothotyeeero inkempisantai, iretakotantai, inkisashivainetaiya. ³ Ari onkempitayetyaari eejatzi tsinane antarokonaite, oñaapinkathatasorentsitantai, eero oñaaventakotantashivaita, eero oshinkitapiintayeta. Aña ontzimatye iyotaantayetairo okaratzi kameethayetsiri, ⁴ inkene ominthashiretakaayetyaaro evankaroite aakameethayeteri oime, eejatzi onkempitairi ovaiyaneete, ⁵ ompampithashiretakotyaaaro kameethaini antayeteri, kiteshire onkantya, antavairyaaanto, ñaapinkatha overi oimeete. Aririka omayetanairo iroka, eerora ithainkavaitaitziro iñaane Pava. ⁶ Ari inkempiyetanaiyaari eejatzi evankariite, ontzimatye impampithashiretakoyetaiyaaro kameethaini irantayeteri. ⁷ Irooma eeroka, pimpampithashiretya piyotaantairo tampatzikari, iro piñaantyaarori iriñaapinkathaventaitemiro pantayetakeri, ari irimatakoyeetanaimiro. ⁸ Ari onkantya eero itzimanta kishimatziementemirone pikantayetziri, aña pashiventa inkantya ikaratzi pampithashireveyetachari inkantakoyetashityaami. ⁹ Ontzimatye pishintsithayetairi omperataari eero ipiyathavaitari omperatariri, aña inkokovate irakameethaperotairi, eero iñaanaminthatziro aririka iromperatyaari, ¹⁰ eero ikoshineentzi kapicheeni, aña ontzimatye iroñaakanterero kameethatatsi irameen-

taityaari. Irootakera iriñeetantyaarori ovana okameethaperotataitzi jiyotaantaitziro iñaane Ovavisaakotairi Pava.

¹¹ Tema Pava joñaakayetairo osheki ikaminthaayetai, iriitake materone iravisakoshireyetaimi maaroni atziriite. ¹² Iriitake iyotakaayetairo ovashaantantaarori athainkatasorentsitantzi, eejatzi okaratzi anevetashiyetari. Aña kempoyaavaitane ankantya iroñaaka, tampatzikashire anaatye, añaapinkathatasorentsitantzi, ¹³ amenavooki ovairi oyaakoneentane. Tema irootaatsi inkoñaatai Jesucristo, iriitake amairone irovaneenkaro Ovavisaakotairi, Pava. ¹⁴ Iriitakera Jesucristo shinetashitainchari apaniro irovamaiteri. Tema ikovatzi impinaventaarori okaratzi akaariperoshireyetai. Iro ikovairi inkiteshoretakaayeetai, onantyaari irashiyetai irirori, ayimaneenta ankantya antayetairo kameethari.

¹⁵ Irooyetakera iroka, piyotaantayetairi. Pishintsithantero. Iro pinkisathatantyaari. Eerokatake jovaitake pimonkaratakantero iroka, ontzimatyete iran-tayeetero onkarate pinkantanteri.

Ineshinonka ovameethashiretairi

3 Ontzimatyete pimpampithashiretakaapiinteri janta kempisantzinkariite iñaapinkathayetairi pinkathariventantatsiri pinampiki, eejatzi inkempitateri jevariite. Eero ipiyathanetanta. Ayimaneenta inkantayetya irantayetanairo kameethari. ² Eero ikishimatanairi pashine, eero iñaanamintthatantashivaita. Aña etakotantaneri inkantya, tsinampashire irine eejatzi. ³ Pairani tzimatsi akantayeveta aakaite, amasontzishirevaitzi, apiyathavaiyeta, tzipinashire anayetai, antayetziro anevetapiintashitari, eejatzi okaratzi anintakaashiyetari, ovaariperotapiintakeri pashine asheninka, anevetakoyetantaro opaiyetarika, amanintashiretantzi, akisaneentavakaayeta. ⁴ Iro kantacha omatakaranki jineshinonkayetai Ovavisaakotairi Pava, jetakoyetaari maaroni atziriite, ⁵ arira jovavisaakoshireyetairi. Iro kantacha tzimatsira opaita jantantakarori, tera aakajaantake antashityaarone apaniro akameethashireyetai. Aña jineshinonkashimatsitakai irirori. Ikempitakaantakero iri kiyayetaimemi, kempivaitaka ovakerami intzimakaayetai Tasorentsinkantsi. ⁶ Tema okaratzi jantzimoyetairi Ovavisaakotairi Jesucristo, iriitakera Pava kantakaarori,

jotyaantakairi Tasorentsinkantsi intsipashiretziiyetai okempivaitakaro irisakoperotziitakairimi. ⁷ Iro jantantakaro iroka inkene añaayetero ikashiyakaayetakairi, ari añaamampyaarori iroñaaka aritake ankantaitaatyeeeni añaayetai. Aritake okanta, irootake ikempitakaantairi iroñaaka kameethashire anatzii, tema neshinonkatantaneri jinatzi irirori.

⁸ Omaperora onatzi iroka okaratzi nokantakemiri. Irootake nokovantari piyotaayetairi ikaratzi aventaanaariri Pava piyotakotanairora eeroka okovaperotatyeta iroka, inkene irantapiintayetanairo kameethayetatsiri. Omapero okameethatake iroka, osheki iranintaayeetyaaro. ⁹ Irooma aririka iriñaanatzimentavakaashiityaaro tsika ikantakota itziman-tayetakari pairani etakaantarori, eero pimatzitara eeroka posasatekavaiyeta, tekatsi ompaitya, amenaantsi onatzi. Ari pinkempityaari eejatzi aririka iriñaanatzimentavakaaiyetaaro tsika okantakota Ikan-takaantaitane. ¹⁰ Intzimerika ovashiñeerone iriyotaantero kyaaryoori ñaantsi okaratzi niyotaantakeri pairani, iro ompoñaantyaari jovashaantakairi oshirevetanainchari, pinkaminaathateri. Eekerorika iriyaatatakaayetero, papiiteri pinkaminayeri. Eekerorika iriyaatatakaayetero eero pishinetaineri iriyotaantai.

¹¹ Tema jiyotaitakeri irika ipiyaatyeta, ikaariperoshirevaitaatzi. Apaniro jiyakoventavaita.

Apaniro ikantaitziri Tito

¹² Notyaantatyemiri Artemas. Eerorika notyaantzimiri irirori, aamaaka iri notyaantemi Tíquico. Aririka irareetakya pisaiki eeroka, nokovira pimpoke eeroka pomonthaiyaana Nicópolis-ki. Ari nokoviri naaka nonkyaarontsitakoteri janta. ¹³ Iriima Zenas iyotakoperotzirori ikantakaantaitziri, ipoña Apolos, aririka impokimatanake iriroriite, pimpavakeri paavyiiri eeroka, inkashiyakaiyaari impokanakerika. ¹⁴ Tema maaroni aakaite, eero asaikashivaitanta, ontzimatyete aakameethayetairi kovityaaneentavaiyetatsiri.

Overaantarori ovethataantsi ipoña tasonkaventaantsi

¹⁵ Maaroni jovethatami tsipayetakanari jaka. Nokovi eejatzi naaka povethatyaanari oshiretayetachari janta ikaratzi etakotanari. ☩n kamintha ineshinonkayeetaimemi maaroni eerokaite janta! Ari onkantyaari.

FILEMÓN

Ovethataantsi

1 Naaka Pablo osankinatziro iroka. Tema jashitakoventaitakenari naaka Jesucristo jaka. Iri-ira notsipataka iyeki Timoteo nosankinatziro iroka. Eerokatake notyaantzini, Filemón, netakotane novimi, eeroka ampitakotapiintanari. ² Iro nosankinatziro Apia otzimi nokempitakaantaari “chooki,” ipoña nosankinatziro eejatzi Arquipo itzimi tsipayetakairi añaashintsiyeta. Irijatzi nosankinatziro kempisantzinkariite ikaratzi apatotapiintachari pipankoki. ³ Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, eejatzi Avinkatharite Jesucristo, kameetha irisaikakaayetaimi.

Iretakonka ipoña iroshirenka Filemón

⁴ Aririka noñaañaatakoyetemi, iniroite nopaasoonketziri Pava. ⁵ Tema nokemakotakemi etakotane povantzi, kinatane poviri Avinkatharite Jesús, ari pikempitairi eejatzi ikaratzi jashiyetaari irirori. ⁶ Iro namanakotantami inkene eerokaite pikaratzi paapatziyavakaayetanaa poshireyetaa, pinkemathaperotanairo kameetha okaratzi jantakaashiretaimiri Cristo Jesús pikempisantairi. ⁷ Iyekí, etako povapiintanairi eeroka oshireyetaachari, irootake iñaantakarori iriroriite itharomentashireperoyeta. Irojatzira oimoshirenkaanari eejatzi naaka, tharomenta nokanta.

Pablo ikantakoventziri Onésimo

⁸ Niyotzi iroñaaka, naaka ipairyaavetaka Cristo nomonkaratakaimiromi onkarate pantairi. ⁹ Iro kantacha, intaani nokovakotashityaami kapicheeni, tema niyotake tsika pikanta petakotanta. Pablo nonatzi naaka, antarikonatakana, jashitakoventaitakenari naaka Jesucristo. ¹⁰ Jirika Onésimo nonkovake paakameethataajatairi. Iriitake nokempitakaantakeri naaka iriimi notomi, tema naakatake oshiretakaakari Cristo jashitakoitana. ¹¹ Tema tekatsi apanavetyaarine irika, irooma iroñaaka ari irapantzimotaiyaami eeroka, ari inkempitzimotyaanari naaka eejatzi. ¹² Tema eejatzira notyaantaimiri Onésimo, itzimi netakoneentari. ¹³ Osheki nokovavetaka intsipatyaanami naaka. Ari onkantakemi irimpoyaatyaami eeroka irampitakoyetena jaka jashitakoyeetakena okan-

† Iroka vairontsi Onésimo iñaaneke iriroriite okempivaitaro akantziri aaka: Apantari.

takaantziro nokinkithatakotziro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Aña iro aritatsi, tekeraatara nonkeme pinkantena eeroka opaita pikoviri, te nonkove naaka noshintsiventemi pantero iroka, iro nokovake eerokatajaantake kantatsine opaita pikoviri panteri.

¹⁵ Aamashitya irootajaantake omatantakarori ishine-taitziri irika Onésimo ishiyapithatantakamiri pairani, ari onkanta inkempisantantyaariri Cristo irojatzimotaiyaari intsipatapiintantaiyaamiri iroñaaka. ¹⁶ Iro kantacha iroñaaka, tera intaani pinkempitakaantairi pomperatane pikempivetarira pairani, aña pinkempitakaantairi iriimi pirentzi petakoperotane. Ari nokempitakaantakarori eejatzi naaka. Aña eerokara maperotataiterone petakoperonetyaari pomperatarira koñaaroini, irijatzi jomperatanetaari eejatzi Avinkatharite. ¹⁷ Tema pikempitakaantana eeroka, naaka pitsipatane, ari pinkempitairiri eejatzi irirori paakameethateri, pinkempitakaanteri naakami paakameethatzi. ¹⁸ Tzimatsirika opaita kaari irinimotakaimi, tzimatsirika opaita jireevetzimiri, pinkempitakaantero naakami ireeveteminemi. ¹⁹ Naaka, Pablo itzimi osankinatziro iroñaaka iroka. Omaperotatya, aritake nompinataimiro jireevetzimiri. Añaajaan-take eerokatake ireeveperotana naaka novavisaakoshiretakaantaimira ²⁰ Ari okanta iyekí. Nokovataike iroñaaka inkantakaanaiyaami Avinkatharite paakameethatairi Onésimo, tema irootake otsinkaneentashiretenari. ^{††21} Iro nosankinatantamirori iroka niyotzira aritake pimatakenaro, tema aritake pimatakeroro ari panaakaanakero okaratzi nokovakotakemiri. ²² Nokovataike eejatzi, paamaventyaana niyaatashitemi pisaiki eeroka, ari nomayimotapaakemiri. Iroorika pinkampitantakeri pamanakotena, ari ishinetakero Pava omatya.

Ovekaraantakaro jovethatantaitzi ipoña itasonkaventantaitzi

²³ Ari jovethatami Epafra, itzimi notsipatakari jaka jashitakoventaitanari Cristo Jesús. ²⁴ Ari jovethatamiri eejatzi Marcos, Aristarco, Demas ipoña Lucas, iriitake notsipatapiintakarori jaka. ²⁵ Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo! Ari onkantaari.

†† Kantakotachari jaka “paakameethatairi Onésimo,” ikantatzi: Nokovataike papantzimotaiyaana eeroka. Tema iñaaneke iriroriite ivairo onatzi Onésimo iroka: Apantaari.

HEBREO-PAYEENI

Pava jotyaaantakeri Itomi iñaaventairi

1 Pairani, inkoverika Pava iriyotakayeri acharineete ompaityaarika, iri kamantantaneri amerone ñaantsi. Osheki japiipiitakero Pava, tziimatsi jimatatakaayetakeriri kamantantaneriite. ² Iro kantacha ovakera iroñaaka, jotyaaantakeri Itomi irirori iñaaventairi. Tema iriitake Itomi jovetsikakaake pairani iroka kipatsi, iriitake jashitakaayeta okaratzi jovetsikayetakeri. ³ Iri Itomi ikempitakaantakeri iriimi irova-neenkatane, shipakiryaa ikanta. Ari ikempivaitari irirori tsika ikanta Ashitariri. Tema shintsinkantsi onatzi iñaanetakari, iro kaari onashiyetanta okaratzi jovetsikayetakeri jaka kipatsiki. Aritakeranki jimonkaraapaintziro omatantyaari inkiteshiretakaantai, jiyaatai inkiteki, saikapai irakojanoriki Ashitariri itsipatapaari ipinkathariventantzi. ⁴ Ari opoñaanakari janaakoyetziri imaninkarite Pava, iniroite jiriiperotakaitairi irirori.

Iri Itomi anaakoyetairiri maninkariite

⁵ Tema Pava kantavairi:
Notomi novimi eeroka.
Naakatake pirintana iroñaaka.
Ikantavairi eejatzi:
Naakatake pirintaa.
Eerokatake notomintaa.

Tema Pava tekatsira aparoni maninkari inkanteri kempityaarone iroka. ⁶ Apaata aririka irapiitairo irotyaantairi jaka kipatsiki iponkitzitanakari itomiitari, inkantayee:

Intharomentaiyaari maaroni imaninkarite Pava.
⁷ Tzimatsi eejatzi iñaaventakoitziri jaka maninkariite, jiroka ikantaitzi:

Iriitake matakairi imaninkarite inkempitakotyaaro tampyeenka.

Iriitake matakairi irotyaantaneete inkempitakotyaarimi paampari.

⁸ Irooma aririka iriñaaventakoteri Itomi irirori, jiroka ikantzi:

Pava, eeroka kantaitaachane pimpinkathariventantai.
Ari pinkempitakotaiyaari pinkathariite otzimimotziri irinchakiire inantari ipinkathariventantzi. Iro kantacha aña eeroka matairone pintampatzikashiretai aririka pimpinkathariventantai.

⁹ Eeroka kovirori kameethari, irooma kaariperori ovana ovatsimaimi.

Irootake isaipatziitotantaamiri Pava, pimpinkatharitantaiyaari. Iriitake pivavane matakemirori.

Isaitantaamiro yeenkantsi ari pikimoshiretairi tema panaakoyetairi pikaratapiintavetari.

¹⁰ Jiroka pashine iñaaventakoyeetziri Itomi, ikantaitake: Pinkathari, ovakera etantanakari pairani eerokatake ovetsikakero kipatsi.

Eerokatake ovetsikajaantakero inkite.

¹¹ Iroka okaratzi povetsikakeri, aritake aperotaiya apaata, irooma eeroka ari pinkantaitaayeeni.

Ari onkempitakoyetaiyaaro okaratzi povetsikane aparoni paisatomairi kithaarentsi.

¹² Tema aririka ompaisatomaitake piithaare, pankovimaitziro, pamenai pashine ovakerari pinkithaataiyaari.

Arira pinkempitagairori apaata eeroka povetsikane kipatsi ipoña inkite.

Irooma eeroka ari pinkantaitaayeeni eero pishinevaitai.

Eero paperotaatsi.

¹³ Iñaaventakoyeetakeri eejatzi, ikantaitzi:

Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante, irojatziri apaata novasankitaantakyaariri kisaneentayetakemiri, aripaite paatzikantaiyaari piitzi. Tema tekatsi maninkari inkempitakaanteri Pava inkanteri iroka. ¹⁴ Tema maaroni maninkariite, intaani jotyaaantayeetziri irirori irampitakoyetairi atziiriite intzime avisakoshireyetaatsine.

Iniroite ovavisaakoshiretaantsi

2 Ontzimatyee ankempisantero okaratzi jiyotayetakairi, onkantya eero ovashaantantaro.

² Te aritzi anashitakaayetaiyaaro otzimi jotyaaantaitakariri pairani maninkariite inkamantantero. Tema maaroni kaari ovayempitayaarone inkempisantairo, jovasankitaayeetakeri ipiyathatakaro. ³ Aakara irimaperoyeete irovasankitagaita, eerorika ovayempitayetaaro iñaaventakoyeetziri iniroite avisaakoshiretaantsi, otzimi jetapaintari Avinkatharite Jesús iñaaventapaintziro. Tema irootake ikamantayetairi aakaite ikaratzi kemayetajaantakerori. ⁴ Iriitajaantake Pava iyotakaayetakairori omaperotatya okaratzi ikamantayeetakairi, tema jimatakaantakero itasonkaventayeetzi, joñaakakaantakero kaari iñeetapiintzi, Tasorensinkantsi antakaantakero iroka, ari omatajaantakeri ikoviri Pava.

Itzimi matakakerori jovavisaakoshiretantzi

⁵ Tera iri maninkariite irimatakayeri Pava impinkathariventairo tsika asaikayetai apaata, otzimi

noñaaventakemiri. ⁶ Añaajaantake atziriite irinatye intzime matairone. Tema ikantaitakeranki:

¿Iriiperoma atziriite pipampithashiretakotantariri?
¿Opaitama pikovantari pineshinonkayetairi?

⁷ Aña kapichera jiñiuro iroñaaka atziriite te iranaakotante, iri maninkariite anaakoneentakeri.

Iro kantacha, irootaatsi pamathaitairi inkene iñaapinkatharentsitai, otzimimotairi irovaneenkaro.

Iri anaakoyetairone maaroni povetsikane.

⁸ Pinkempitakagayiaari ikantaranki aatzikiriri iisa-neentane, iromperayetayiaari maaroni.

Arira inkantakayetaiyaari Pava atziriite, tema tekatsi aparani kaari anaakotantaatsine. Iro kantacha, tekera iriñaayetero iroñaaka atziriite iroka. ⁹ Iro kantacha, tzi-matsi aparani atziri jotyaaantaitakeri, irijatzi ñaa-paintzirori kapicheeni te iranaakotante, aña iri anaakotakeriri maninkariite. Iriitakera noñaaventzi Jesús.

Tema iriitake ñaakero ikemaantsitaka irojatzii ikamantakari, ipoña jamathaitakeri ari okanta jiñaapinkathayeetantaariri, otzimimotairi irovaneenkaro. Irootakera ikamimentantakairi maaroni, tema iniroite ineshinonkayetai Pava.

¹⁰ Ovana otampatzikatataike tsika ikenakaakero Pava ishinetakeri Jesús inkemaantsivaitya, ari jothotyakaakeriri onkarate iranteri. Tema Irika, itzimi ashiyetariri maaroni, itzimi kantakaantziri itzimayetan-tari maaroni, irijatztajaantake kemaantsitakoventaari inkene irovavisaakoshireyetairi, ari onkanya intsi-patantayiaariri maaroni itomiitari janta irovaneenkaro-ki. ¹¹ Jiroka okantakotajaanta, ikempitakaantai Jesús irirentzi, tema ari akaratzi irintari Pava. Jirintari irirori itasorentsishiretakaantzi, irintari eejatzi aakaite itasorentsishiretakaayetaira Jesús. ¹² Iro ikantantakari pairani:

Noñaaventakotaimi eeroka isaikayetzi nirentziyetaari, Tsikarika japatotapiintayeta, ari nontharomentaimi nompanthagaieni.

¹³ Ikantake eejatzi:

Naventaane novairi Pava.

Ipoña eejatzi ikantzi:

Jirika Naaka, notsipayetaari itomiite Pava ikaratzi ikempoyaakaayetaanari.

¹⁴ Akantajaantayetakara aakaite atziritzi, otzimi avatha, otzimi iraane, ari ikantakari eejatzi Jesús irirori, iro okantantakari ikami. Aripaite joitsinampaakeriri kamaari. Tema otzimimovetatyaari kamaari ishintsinka jimaianetantariri kaamaneriite. ¹⁵ Ari ikenakaakerori Cristo itsiparyaakoventantairi atharovakaayetarokaa-manetaantsi, kempitavaitanakami atziritanakityeemi kaamanetaantsi iroorikami otzikayetanakaimi.

¹⁶ Omaperotatya, tera iri maninkariite impokashitake Cristo irineshinonkayetairi. Aakara ipokashitake, icharineyetaira Abraham-ni. ¹⁷ Irootake jatziritajaan-tantaari ikempitayetai aaka jirentziyetaira, ari okanta jimonkaraantaarori irirori ikovapiintavetakari irimonkarayeromi pairani omperatasorentsijanori.

Ovana ineshinonkatantataike irirori, ikyaaryootake imonkaraantakarori, iri kantakaantaarori okanta Pava

ipeyakotantaarori akaariperoshirevetaka. ¹⁸ Tema jatziritakera Jesús ikemaantsitakaitakari, ari in-eshiretakaavaiveetakari. Irootake imatantarori jineshinonkatai iroñaaka akaratzi ineshiretakaavaaitaro kaariperori.

Iri Jesús anaakotziriri Moisés

3 Iyeekiite itasorentsishiretakaitane, nonkantaiyemi-ni pikaratzi ikaimashiretairi Inkitesatzi: Pimpampithashiretakotaiyaari Cristo Jesús, iriitake kempitakariri aparani otyaantaari, irijatzi kempitakariri aparani omperatasorentsijanori. ² Ikantaranki aparani otyaantaari ikyaaryooventziro okaratzi ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari eejatzi Jesús. Ikempitakotakari Moisés-ni, ikyaaryooventakeneri isheninkapayeeni jashiyetari Pava, itzimi ipaiyeetakeri “Inampivanko Pava.” ³ Iro kantacha Jesús iriira matzirori jiri-iperotzi janaakotziriri Moisés-ni, tema iriitake ovetsikakeriri pairani. Iroovaitake ikantayeetapiintzi: “Piñaapinkathatero nopanko.” Tema kaarira pankotsi inkantakoperoyeete iriñaapinkathaitero, aña iri iñaapinkathatzi ashitarori ipanko. Tema itzimira ovetsikirori pankotsi iriira iriiperotatsiri. ⁴ Tema iri ashitarori pankotsika itzimi ovetsikakerori, iroovaitake ikempitaakero pairani Pava jovetsikantayetakarori maaroni. ⁵ Ikantaitake:

Moisés kyaaryooventakiriri isheninkapayeeni ipaiyeetzi “Inampivanko Pava.”

Iro kantacha ikempitakomatsitakari irirori aparani omperataari, iñaaventayetairo onkarate avisatsineri.

⁶ Iriroma Cristo, iriitajaantake tomintariri ashitarori pankotsi, iriitake jevatairi ikaratzi ikempitakaantaitaari pankotsi. Aritakera ankaratairi aakaite irikaite ipaiyeetakeri “Inampivanko Pava” aririka ankyaaryooventairi, kisorika ovanairi irojatzii ovekaraantapaakyaarone kitaitaite.

Imakoryaamento jashiyetaari Pava

⁷ Jiroka ikantakeri Tasorentsinkantsi:

Pinkemairi iroñaaka Pava iñaavaitzi, ikantzi:

⁸ Ero pikisoshirevaitzi.

Pikempitarikari pithokashitakanari pairani jiñaantay-eetakana tsika te inampiitaro.

⁹ Arira ikovakaavetakana pivaisatziite novasanki-taayerimi, iñaantashiretakana naaka,

Okantavetakana iñaavetaiyakaro noneshinonkatayakerini okaratzi 40 osarentsi.

¹⁰ Irootake nokisantanakari,

Nokantake: Ari ikantapiintatya itzipinashirevaita, Te iraniitantiintayiaaro nokovakairiri.

¹¹ Noyatsimanekiini nokantanake:

Eerora naretakaayetaari nomakoryaamentoki.

¹² Iyeekiite, ñaa povashaantzirikari Pava, Kañaanetatsiri. Ero pikaariperoshirevaitzi, eero pithainkashirevaitzi.

¹³ Iro aritatsi pominthashiretavakaapiintya

† Iriira Moisés kempitarori pankotsi, tema irijatzi isheninkamirikaite judío-payeeni ipaitayeetzi “Inampivanko Pava.”

poshireyetaiya. Petataityaaroota iroñaaka onkantya eero jamataviitantami pantayetairo kaariperori, irojatzi piñaantyaarori pinkisoshirevaite. ¹⁴ Aririka oisokerotzi-itanaiyaari Cristo, irojatzi overaantapaakyaarone ki-taite, aritake añaero amatero intsipaminthayetai.

¹⁵ Irootake ikantantaitari:

Pinkemairi iroñaaka iñaavaitzi Pava, ikantzi:
Eero pikisoshirevaitzi.

Pikempitarikari pithokashitakanari pairani.

¹⁶ ¿Itzimikama matakero ipithokashitakari, ike-mataavetakaro iñaane Pava? ¿Kaarima irikaite ijevatakeri Moisés-ni ipoñaakaakari Egipto-ki? ¹⁷ ¿Itzimikama ikisapiintayetakeri Pava okaratzi 40 osarentsi? ¿Kaarima antapiintakerori kaariperori, itzimi aperotainchari janta tsika te inampiitaro? ¹⁸ ¿Itzimikama iñaaventaitake inkantaitake:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki? ¿Kaarima ikantayetake piyathariite? ¹⁹ Ari añiirori kantakaantzirori kaari jareetakaayetaantaa, tema iro kantakaantakerori te inkempisantaiyeni.

4 Eenirora otzimi ishinetyetakari aakaite kempivaitakarori irareetakaayetaimi imakoryaamentoki. Irootake piñaapinkathatantaiyaariri, otzimikari ompaitya otzikaavakemiri, iro eero pareetantaa. ¹² Tema akemayetairo aakaite Kameethari Ñaantsi, ari akempiyetaari ikantara avaisatziite pairani. Iro kanta-painchari irikaite, te iranintaamaityaaro ikemakoyevetakari, tema te iraventaashiretanakyaaro ikemayevetakari. ³ Irooma aakaite aventayetakari, aritake irareetakaayetai imakoryaamentoki. Jiroka iñaaventakero imakoryaamento, ikantake:

Noyatsimanekiini nokantanake:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

Aña ithonkatakero pairani Pava irantavaitane ovakera jovetsikantakarori kipatsi. ⁴ Tema tzimatsi tsika oñaaventakota 7-tapaintsiri kitaite, ikantaitzi:

Iroka 7-tapaintsiri kitaite, ari ikaratapaakero irantavaire Pava, imakoryaake.

⁵ Iroka makoryaantsi irojatzi iñaaventakoitziri, ikantaitzi:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

⁶ Ari okantari. Irootake intzimantyaari tsika inkarate makoryaashireyetaatsine. Iriroma pashineete etayetakarori, te irareetayetya, tema te inkempisante ikinkithaveetaniri Kameethari Ñaantsi. ⁷ Okanta avisanake pairani osheki osarentsi, japiitairo Pava iñaaventai pashine imakoryaamento, ipaitairo "iroñaaka-

ka." Irootakera josankinatakotairi David-ni, ikantakeranki:

Pinkemairi "iroñaaka" Pava iñaavaitzi, ikantzi:
Eero pikisoshirevaitzi.

⁸ Aririkami irimatakeromi Josué imakoryaapero-takaayetairimi pairani avaisatziite, eeroty japiitairomi Pava iñaaventaimi pashine imakoryaamento. ⁹ Arira ayotziri eenirotatsi oshiyakaaventachari imakoryaamentoperotaiyaari jashiyetaari Pava. ¹⁰ Iroora joshiyakaaventakeri pairani Pava jimakoryaaventakero irantavaitane ithonkakeri. Tema ari inkempiyetaiyari makoryaashireyetaatsine ari onthonkaiyaari irantavaitane.

¹¹ Ontzimatyeeera ankyaryooventairo aretantaiyaari amakoryaashireyetai, akempiyetaarikari piyathayetai pairani. ¹² Tema iñaane Pava, ovañaantane onatzi, shintsifñaane okanta. Okempitakara aparoni osataamentotsite thoyempiperotatsiri apim-itzikarateki, te oshenkaakanta ontoshenotonkiyetante irojatzi inthomoi iipathantsiki. Iroora maperotzirori iñaane Pava kempitavaitaka ontoshiretatyeeemi, irootake iyotakaanterone impampithashireyetyaari, inkovashireyeteeri eejatzi. ¹³ Tema ikaratzi jovetsikayetakeri Pava tekatsira aparoni materone iromanapithatyaari eero iñaantaari. Aña Pava ari iriyotakotairo maaroni antayetakeri, iriitakera amenakoyetairone.

Iri Jesús anaakotziri omperatasorentsijanori

¹⁴ Irika Jesús, Itomi Pava, iriitake anaaperotakerori inkite. Iriitake ankempitakaantya omperatasorentsijanori. Irootake oisokerotantyaariri aventashireyetaari ikemayetai akantake: "Nokempisantairi Jesús."

¹⁵ Tema Jesús ikempitaarira omperatasorentsijanori, irootake jineshinonkayetantairi ontzimerika pomerentsitzimoyetairi. Tema pairani irirori, tzimavetaka ikovashirevetakari, ari ikempitakotakai añaayetziro avishimoyetaari aakaite. Iro kantachari, tera inkaariperotaajatapainte kapicheeni. ¹⁶ Irootake aventantyaariri añaañaatairi Jesús kempivaitaka aatashiretaatyeeerimi tsika impinkatharitari. Tema aritake ineshinonkayetai, ari inkaminthaayetai aririka ankovityaashirevaite.

5 Tema Pava ovakeri pairani atziri impairyeteeri omperatasorentsijanori. Iriitake kantakoven-tayetairine atziriite kaariperoshireyetsiri. Iri pomeyetairone jashitakaitariri Pava. ² Tema atziri jinake irika omperatasorentsitaari, otzimimotziri opaita pomerentsitzimoyetariri. Irootake jiyotantarori jamatsinkaventari tzipinashirevaiyetachari atziriite ikaratzi pokashitziriri, masontzishireyetsiri eejatzi.

³ Jimatzitaro irirori ipomeventa okaratzi jashitakaariri Pava inkene impeyakoteneri ikaariperoshirevaitzi, jantziro ikempitapiintziniri atziriite. ⁴ Tekatsimaita omperatasorentsitaari pairyaashitachane apaniro, aña Pava ovayetziriri, ikempitaakeri jovakeri pairani Aarón-ni.

⁵ Ari ikantakari eejatzi Cristo, te iri pairyaashitachane apaniro ikempitakotaari omperatasorentsitaari onan-

† Iroka imakoryaamento, tzimayetsi oshiyakaaventachari janka. Tema pairani, jimakoryaaventakerora, Pava jovetsikakeri kipatsi, ikempitakaantakero "imakoryaamento" iroka 7-tapaintsiri kitaite jimakoryaantakari. Ikanta osamanitakeranki, ishitovayetzi Judío-payeeni janta Egipto-ki, 40 osarentsi ikekenavaiyetake, irojatzi jareetan-takari kipatsiki otzimi ishinetakeneri Pava. Irojatzi iroka kipatsi ipaiyeetakeri "imakoryaamento." Jirokara oshiyakaaventachari iroñaaka kempitarori "Imakoryaamento" kempisantzinkariite, tema tzimatsi kantatsiri: "Iro inkite imakoryaamento kempisantzinkariite." Tzimatsi pashine kantatsiri: "Iro 'imakoryaamento' iroka aventashiretaneri irovavisaakoshiretante Pava, tema te onkovajaantya iriñaashintsivaitya onkantya iravisakoshiretantaiyaari."

tari intharomentaventaityaari. Aña Ashitariri matakero, ikantziri:

Notomi novimi eeroka,
Naakatake pirintanaa iroñaaka.

⁶ Ipoña ikantake eejatzi:

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitaarite,
Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

⁷ Tema pairani jatziritapaintzi Cristo, jiraaneentaka jiñañaatakeri Pava, ikaikaimatake shintsiini jamaniri. Aña Pava, otzimimotziri ishintsinka, ari onkantakemi irovvisaakoteri eero jovamaantayeetari. Tema Cristo ñaapinkathatasorentsitaneri jinake, ikempisantakeri Pava ikovakotakeriri. ¹⁸ Okantavetaka Cristo iriivetaka Itomi Pava, ikemaantsitapainta, tema ari jiñaakero tsika okanta ikempisantaitzi. ⁹ Ikanta jimonkaratakaayee-takeri iranteri, arira omatakari jovavisaakoshiretai-ri inkarate kempisantairine, ari inkantaitatyeero irav-isakotai. ¹⁰ Ari okantakeri, Pava omperatasorentsitaakariri, ari okempitakaro tsika okanta jomperatasorentsitakaakari pairani Melquisedec.

Ikamantantaitziro aririka ovashaantero aventaashire-tari

¹¹ Tzimatsi osheki nokovavetari niyotaimiri tsika ikantakota irika. Iro kantacha ovana opomerentsita nomatemiro, tema kisoshire pikantayetaka, osamani onkantya pinkemathatantyaarori. ¹² Tema ari osamanitakera, noñaajaantakemi eerokatake iyotaantayetanaatsinemi. Iro kantacha eeniro okova intzime impaitya iyotaayetemine eerokaite, irojatziri irapitayetaimi etayetarori jiyotaantaitziro iñaane Pava. Okempivaitakaro tsika ikantaitziri aparoni ithotaayetziri, tekera onkante impayeeteri tatsinaari ovanarontsi. ¹³ Ari pikantari eerokaite, iriivaiyetake eenchaaniki ithotaayetziri, tema tekera piñaantapiintayetaaroota otzimi kameethashiretakaantatsiri. ¹⁴ Iriima itzimi ovayetakarori tatsinaari ovaritentsi, iriivaiyetake ikaratziri ñaantapiintayetakarori, te opomerentsitziomotari iriyotero otzimi kameethatatsiri, otzimi kaariperotatsiri.

6 Ontzimaty nijaataakanakero niyotaaperotemiro pashine tsika ikantakota Cristo. Tera arite napiipitemiro okaratziri piyotziyetakari eerokaite, okempitayeta okantakota iroka: Jovashaantayeetairo kaariperori kaamaneshiretakaantatsiri. Javentaashireyetaanaari Pava. ² Jiyotaayetakemiro eejatzi oviinkaataantsi, eejatzi otzimikapatzitootaantsi, eejatzi irañaaakayetaari kamayetatsiri, impoña irovaskanitaayetaari kaariperoshireri. ³ Irootakera aatakaantyaarori pashinetatsiri, inkamintha iri kovatsine Pava. ⁴ Onkamintha eero amenaashivaita pikemathayevetavakari, itasonkaventyaayevetakami, inampishirevetantakami

† *Jiroka ikantakeri Jesús, jiñañaatakeri Pava, ikantziri: "Ashitanari, pishinetanarika, pintsiparyakoventena onkarate nonke maantsityaari. Iro kantacha eerora pimatanaro okaratziri nokovavetakari naaka, iro pimata okaratziri pikovakaakenari eeroka." Jirokara ikenakaakero Pava ikempisantakeri Jesús ikovakotakeriri, jamavetakakeri ikemaantsiyetakari, ishinetakari inkamimotante jovañagairi eejatzi.*

Tasorentsinkantsi, ⁵ piñaayevetakaro okameethatzi-motzimi iñaane Pava, piñaayevetakaro eejatzi ishintsinka onkarate iroñaarontayetaari apaata. ⁶ Tema ikaratziri ñaayevetakarori iroka, ipoña jovashaantairo, eerora imataajatairo impiyashiretai irookaventantaiyaarori iyaariperonka. Kempivaitakami iriivaitakemi apiitaironemi impaikakotakaantairimi Itomi Pava, kempitavaitaka iriimi thainkimavaitairinemi eejatzi ipiyotaiyani atziriite. ⁷ Okantaranki aparoni ovaantsi irenkathatzi inkane, aririka impankiitantyaaro, iroorika shookayetaintsineri pankirentsi pinarontsi-tachari, iriira Pava tasonkaventakeriri pankitakerori. ⁸ Irooma iro iyoshiitachane oshookake kitochee, ipoña tovarishi, tekatsira apantyaarone, katsimashire inkantya pankitakerori, intaayetaari apaata.

⁹ Irooma eerokaite, netakoyetané, niyotajantziri eero-ra pikempitakotaro noshiyakaaventakeri, tema niyotaiyini naaka pantanaaro kameethari ovakera jovavisaakoshireyetaimi. ¹⁰ Tema Pava tampatzikashire inatzi, eero ipeyakotaimiro pantayetakari eerokaite, petakoyetanaari ikaratziri pairyaayetaariri Irirori, eekero-ra piyaatakaatziro petakoyetari. ¹¹ Irootakera nokovakoyetaimiri, ari pinkantapiintayetaari poñaakantairo pinkyaaryooshireyetai, irojatziri omonkarayetaantaiyaari okaratziri poyaakoshiretaiyarini. ¹² Iro eero piperashiretante eerokaite, aña iro aritatsi pinkempitakoyetaari ikaratziri jatakairori ikempisantanai, ikaratziri kamaitanaarori. Tema iriitake aayetaarone ishinetaantaitakeri.

¹³ Tema pairani ovakera Pava ishinetaakeneri Abraham-ni, tekatsira aparoni anaakoterine Pava intzime impairyakero ivairo, iri iyoterone eejatzi omaperotatya irimonkaravainete. Aña iri pairyaachari apaniro ivairoki Pava, ¹⁴ ikantakeri Abraham:

Omapero nontasonkaventemi Naaka,

Omapero noshekyemiri Naaka pincharinentyaari.

¹⁵ Tera irathavaavainetayetaari Abraham-ni, amatsinka joyaaventaka, jiñaakero ishinetaantakeriri. ¹⁶ Tema aririka inkovapiinte atziriite iriyote omaperorika omatya ishinetaantziri, ipairyiro ivairo aparoni itzimi anaakotziri, ari iriyoyete omapero irimonkaravainete. ¹⁷ Ari okempivaivetakaro okaratziri jantakeri Pava, ipairyaka irirori omatantyaari ishinetaantakeri. Tekatsi kanterone impashinetakairo okaratziri ipampithashiretakari iranteri. ¹⁸ Ari okanta otzimantanakari apite kaari ikantayeetai impashinetakaayetairo. Iro omatantari ayotai te ithaiyaneta Pava, irootake poshenkashireperotairi aakaite aventaashireyetaari Irirori, ayotzi ari omonkarataiya oyaakoneentari. ¹⁹ Iro oyaakoneentanka joshiyakaaventaitziri jaka okempitaro aparoni tenari ayeentaatziirori iniroite pitotsi eero amaantanta. Ari okempitari oyaakoneentanka, ayeentaperoshire ovayetai. Irootake kantakaarori ankempitakotantyaariri itzimi kyaatsiri janta

†† *Tema tzimatsi apite kantakotachari jaka kaari inkantayeete impashinetakaayetairo. Jiroka etarori: "Pava te ithaiyaneta, aritake omonkarataakya okaratziri ishinetaantakeri." Jiroka apitetanantsiri: "Tekatsi pashinetakagairone ipairyaka apaniro ivairoki Pava, tema tekatsi anaakoterine irirori."*

tsika jotantotaitantaro tontamaitatsiri. ^{†20} Ari añaa-mampyaarori aakaite kantatsi ankyaa yetai janta kempitakarori iroka, aririka oyaampoiritanairi Jesús itzimi joshiyakaaventaitakeri kyagaintsiri janta. Tema iri Jesús joshiyakaaventake pairani Melquisedec. Iriitake Jesús omperatasorentsijanori iroñaaka, ari inkantaitaateeni irirori.

Iromperatasorentsinka Melquisedec

7 Tema Melquisedec, iri pinkathariventantaintsi Salem-ki, iromperatasorentsita inake Jenokisatzi Pava. Iriitake aavairiranki ipiyaaro Abraham-ni japerotakeri pashine pinkathariite jovayiritari, itasonkaventavairi. ^{††2} Irijatzi ipakeranki Abraham-ni ovaakarontsi okaratzi jaapithatantakeri jovayirita. Tema Melquisedec, tzimatsi oshiyakaaventachari ivairo. Jiroka etarori oshiyakaaventa: “Pinkathari kameethashireri.” Jiroka apitetaintsiri oshiyakaaventa ivairo ipinkathariventantzi Salem-ki: “Pinkathari saikakaantatsiri kameetha.” ^{‡3} Te iriyoyeetero ivairo ashitariri, te iriyoyeete eejatzi itzimi icharineyetanakari. Kempitavaitaka te ontzimemi tsika ipoñaantanakari, tsika ithonkaka eejatzi, ikempitakotakari Itomi Pava, ari ikantaitatziro irirori jomperatasorentsitaaritzu.

⁴ Ari añiirori iriiperori inake Melquisedec. Tema Abraham-ni, itzimi acharineyetanakari aakaite, iri ipake pairani okaratzi jaapithatziriri pinkathariite jovayiritakari. ⁵ Iroora kempitakarori okaratzi jantapiintayetakari pairani Leví-mirinkaite. Ipayeetziri aparoni tzimimotziriri isheninka ontzimerika 10, tema iro oshinetaantziri Ikantakaantaitane irantayeteri omperatasorentsitaari. Iro jametayarini, tema irimirinkaite inatzi icharineyetari Abraham-ni. ⁶ Iriima Melquisedec kaari asheninkata a-judío-yetzira aaka, kaari ayotajatzu ipaita charinetariri. Iro kantacha, Abraham-ni, itzimi ishinetaaperoyeetakeneri pairani, iriitajaantakera pakeri Melquisedec aparoni karatatsiri 10 jaapithatantakeri jovayirita. Ipoña Melquisedec itasonkaventa-jaantanakeri Abraham-ni. ⁷ Omaperotatya ikantapiintayeetzi: “Itzimirika tasonkaventantatsiri, janayiri itzimi itasonkaventaiziri.” ⁸ Itzimirika ipayeetziri aparoni opaitarika karatatsiri 10 jaka kipatsiki, atziri jinayetzi, kaamaneri. Iriima Melquisedec, kempivaitakami kañaaneri irinakemi irirori. ⁹ Irojatzu jantakeri Leví-mirinkaite, ikaratzi ipashitapiintayeetaari. Aña kempivaitaka iriitakemi pinakoventantatsinemi, tema irootake jantakeri ivaisatzite Abraham-ni, ¹⁰ etanakaro

† Iro iñaaventakoyeetzi tontamaitatsiri jotantayeetantarori tasorentsipanko, iro ipaitayeetzi tasorentsisaante onatzi janta. In-taani inkye omperatasorentsitaneri, tera irakoventyaaro inkyaapi-inte. Iro ikantayeetzi “ari janta joñaakanta Pava.” Irootakera oshiyakaaventarori inkite tsika janta añeeri Pava apaata. †† Iroka vairontsi “Salem” irootake ipaitatzi nampitsi Jerusalén pairani tekera inampitaro Judío-payeeni janta. ‡ Jiroka kantakotachari ipakeriri Abraham-ni pairani Melquisedec. Aririka irapithatante jovayirita Abraham-ni onkarate 10, aparoni irashitakaakyaari Melquisedec. Ari ikantakerori maaroni jaapithatantakeri, ontzimerika 10, aparoni irashitakaakyaari Melquisedec.

ipinakoventantake pairani ipashitakariranki Melquisedec jomonthaantavaariri jovayirita. Tema tek-eramintha intzimaajate Leví-ni, aritake jantzitakaro Abraham-ni iroka.

¹¹ Pairani, ikaratzi omperatasorentsitaari, icharineete Aarón-ni inatzi, ikantayeetzi “Leví-mirinkaite.” Ari okanta Ikantakaantaitakeri. Iro kantacha irikaite omperatasorentsitaari, te irimatajaantero irovameethashiretante. Arimi irimatakero, eerotya josankinatakoyeetaimi pashine omperatasorentsitaari kempitaariri Melquisedec, kaari charinetariri Aarón-ni. ¹² Omaperora itzimai pashine omperatasorentsitaari kaari icharineta Aarón. Irootake ovashiñaantaiyaari Ikantakaantaitane, onantyaari intzimai pashine omperatasorentsitaari. ¹³ Tema irika iñaaventaitakeri kempitaariri Melquisedec, kaarira icharineete Leví-ni, pashinemirinkaite inatzi, kaari tzimaajatatsine aparoni isheninka intzime iromperatasorentsitaari. ¹⁴ Irika kempitakariri Melquisedec, iriira Avinkatharite Jesu-cristo, itzimi icharinetakari Judá. Tema pairani irosankinareki Moisés-ni, te oshinetaantsite iromperatasorentsitaarite charinetariri Judá.

¹⁵ Ari okoñaaperotziri ontzimaye impoke pashine omperatasorentsitaari kempityarine Melquisedec, ¹⁶ te iromperatasorentsivetya inkempityaari oñaaventziri Ikantakaantaitane itzimi icharinematsitari Leví-ni. Aña iri kempityarine aparoni tzimatsiri ish-intsinka, kaari kaamanetatsine. ¹⁷ Tema iri jiñaaventayeetake, ikantaitzi:

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitaari,
Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

¹⁸ Ari okanta, tema okaratzi Ikantakaantaveetakari, otzimi irovashaantaite, tera omatero ovameethashiretante, eeniro kovityaachari. ¹⁹ Tema tekatsi aparoni ovameethashirete Ikantakaantaitane. Iro kantacha otzimaira pashine impoyaataarori, irootakera matakaayetairone okaakishiretaiyaari Pava, tema iro oyaakoneenteri.

²⁰ Irootakera ishinetaakairi iroka Pava, tema iriitakeranki pairyeecha apaniro ivairo iriyoyeetantyaari omapero omonkaratya. ²¹ Iriroma pashine omperatasorentsitaantsiri, tera impairyaaajaty Pava jovayetantakariri irikaite. Aña, iri ipairyaaaventaka pashine, ikantakeri:

Iri Pinkathari pairyaamentakami, te joipithokanetziru iñaane.

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitaari,
Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

²² Ari okanta, iriitakera iroñaaka Jesús iyotakaayetairori omapero omonkarataiya okaratzi jantzimotavakaitakari, irootake anaakotakerori pashine etave-tanakarori pairani jantzimotavakaitakari.

²³ Tema ikaravetaka pairani omperatasorentsivetaichari, osheki tzimaintsiri impoyaayetakariri iriroriite. Tema ikamapiintayetake irikaite, te onkante iriyaatakaairo irantayeterimi, aña ontzimaye intzime pashine impoyaatyaarine. ²⁴ Iriima Jesús, kañaaneri jini irirori, iri kantaitaachane iromperatasorentsitaari. ²⁵ Ari

okanta, iriira Jesús ovavisaakoshiretapiintairine okaakishiretaiyaarine Pava, inkantakoventapiintairi.

²⁶ Iriitajaantake iroñaaka omperatasorentsitaari akovityaaperovetakari. Jiroka ikantari irirori: Itasorentsishiretzi, ikameethashiretzi, ikiteshiretzi, te isaikimoyetairi kaariperoshireri, janaaperotairo inkite.

²⁷ Irika Jesús te inkempityaari omperatasorentsijanove-tainchari pairani. Tema aririka impomeyeteri atziri-ite jashitakaayetariri Pava, jetaro irirori ikovakotziri Pava impeyakotavakeri ikaariperoshiretzi. Iriima Jesús jothotyaaakero maaroni, jimonkaratakero ishinetakaranki apaniro inkempitakotyaaari ipomeyeetziniriri Pava. ²⁸ Ikaratzi omperatasorentsitakaayetakari Ikan-takaantaitane, atziri inayetzi, shipetashireri, ikaa-maneyetzi. Iriima Itomijanori Pava pokaintsiri avisakeranki osheki osarentsi, iriira jomperatasorentsitakaakeri Pava ipaiyaakaranki ivairoki. Iri monkaratajaantakerori kameethaini, arira onkantaitaayeeni.

Iri Jesús kantakoventantaatsi ovakeratantaari antzimotavakaantsi

8 Jiroka iroñaaka otzinkamiperotajaantari ikantay-eetakeri: Iriitajaantakera Cristo omperatasorentsiventairi, iri saikaatsiri irakojanoriki Pinkathariperori, itsipataari ipinkathariventantai inkiteki. ² Okempivaaitaaro ari irantavaitemi tasorentsithaanteki, iro kantacha, tera ari irantavaimatsite tasorentsithaanteki otzimi jovetsikakeri pairani atziriite, aña inkiteki jantavaitai, tsika otzimi jovetsikakaantairi Pava. ³ Tema ikaratzi omperatasorentsitaantsiri pairani, tzimatsi jashitakaariri Pava, ipometayetziniri. Ari ikempitakari eejatzi Jesucristo, tzimatsi opaita jashitakaariri Pava. ⁴ Iro kantacha, te onkantavetya iromperatasorentsitemi Jesucristo, isaikantavetapaintari kipatsiki, te oshinetakaantero Ikantakaantaitane, tema te isheninkamirinkaitetari Leví-ni. ⁵ Tema irikaite omperatasorentsitaari oshiyakaaronsi inamatsiyetake, aña tzimatsi iñaamampyeetakari tsika onkantaiya kyaaryooperoini janta inkiteki. Irootake ikantayeetakeriri pairani Moisés, tsika inkantya irovetsikero tasorentsithaante, ikantay-eetakeri:

Pinkempitakaantero povetsikero, tsika okanta piñaamampyaakaro otzishiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús omperatasorentsitaari jinatzi, janaakotairi jomperatasorentsitaari atziri. Tema Pava jovakeratai pashine antzimotavakaantsi, iri ishineta-gaine iroñaaka Cristo ikantakoventayetai, irootakera anaakotairori okaratzi ishinetaantavetakari pairani, iro anaakotairori etakarori antzimotavakaantsi. ⁷ Tema tzimatsi kovityeenchari etakarori antzimotavakaantsi kaari imonkarayetake, irootake okovantakari ontzime pashine ovakerari, impoyaataiyaarone. ⁸ Jiroka otzimi kovityeenchari, tema ikantaitakeranki:

Ikantzi Avinkatharite:

Pamenero onkarate avisatsineri apaata,

Ari napiitairo ontzime nantzimotairiri icharinepayeeni Israel-ni, icharinepayeeni Judá-ni.

⁹ Aririka novakeratairo antzimotavakaantsi, eero okempitaaro nantzimovetakariri ivaisatziite.

Tema pairani nokempitakaantaari nakathataayeerimi,

Naakami eevatairinemi nomishitovantaariri Egipto-ki. Tera imonkaraamaitaro iriroriite okaratzi nantzimotavakaiyaari,

Iro opoñaantari novashaantziro nokempoyaaventziri.

Arira ikantake jiñaavaitake Pinkathari.

¹⁰ Japiitakero iñaavaitake eejatzi, ikantzi:

Jiroka ovakerari antzimotavakaantsi iriñeeri apaata Israel-mirinkaite:

Ari niyoshiretakaayetairi kameethari onkarate irantayetairi.

Onkempivaityaaro nosankinashiretaayeenirimi nokantakaantane,

Naakatake inkempitakaantai Ivavane,

Iriiyetake nashitaiyaari Naaka.

¹¹ Te onkovajaantaiya iriyotaavakaavaitaiya,

Intaani ikantayetairi isheninka: Piyoshireperotairi Avinkatharite.

Tema maaroni iriyoyeetaina.

Ari iriyoyeetaina iriiperoriite irojatzi ashinonkaaneriite, maaroni.

¹² Osheki noneshinonkairi ikaariperoshireyetake, Ari nompeyakotaineri.

¹³ Tema ipaiyeetakerora "Antzimotavakaantsi ovakerari," ari jiyotakoyeetzirori iroka etavetakarori, kempivaaitake paisatorimi onatzi. Tema okaratzi paisatointsiri, jookayeetziro.

9 Okanta iroka etakarori antzimotavakaantsi, iro ikantakaantakeri Pava iriyotayeetantyaari tsika inkantaitya iñaapinkathayeetairi. Ari oñaaventari tasorentsithaante tsika janta iñaapinkathayeetairi.

² Iroka tasorentsithaante, apite okanta jinashiyee-takaro jotantaitziro. Janta antarosaaantetzi tsika ikyaapiintaitzi, ari jovayeetakeri ootamentotsi, menkochaaniki, ipoña tasorentsitaanta. Ari ipaiyeetzirori "tasorentsisaante." ³ Irooma inthomointa, tsika ithatashiitakero tontamairi, iryaaninaki okanta. Ari ipaitayeetzirori "tasorentsisaanteperori." ⁴ Ari osaikiri itaantapiintaitarori kasankainkari, ari osaikiri eejatzi tasorentsinaiki. Iro jovetsikayeetanta poreryaari iroka. Ari ovakotari inthomointa eepiyokiini "maná" jovetsikañakitashiitakero poreryaari. Ari jovayeetziro ikotzi Aarón-ni shookaintsiri pairani, ari osaikitari eejatzi mapikota tsika osankinataka antzimotavakaantsi.

⁵ Okanta jeñokiini tasorentsinaiki, ari jovayeetake jovetsikaitziri iroshiyakaaro maninkariite, iriitake otsimankantakero ishivanki otatari tasorentsinaiki. Iro ipaiyeetziri "Ineshinonkamento." Iro kantacha eero niyaatakaaro noñaaventemiro tsika okantayeta aporopayeeni.

⁶ Aritake jovetsikayeetakeri maaroni iroka. Osheki jantapiintakeri omperatasorentsitaari janta antaroki tasorentsisaante, ari jantayetzirori inkene iriñaapinkathatasorentsita. ⁷ Irooma iyaaperotanake

† *Ikantakoyeetziri jaka poreryaari, iriitakera oro.*

inthomointa tasorentsisaanteperoriki, intaani ishine-taitziri inkye omperatasorentsijanori. Aparosatzira ikyaaapiintzi osarentsiki. Aririka inkyaake janta, iraanake irira piratsi intsikirisantyaaro ipaitayeetziro "Ineshinonkamento Pava." Ari onkanta irineshi-nonkatantyaariri Pava, eero jovasankitaaventantari iyaariperoshirenka. Ari ikempitaayetziiriri eejatzi atziri-ite kaariperoshireyetatsiri. ⁸ Ari okanta, tziimatsi jiy-otakaayetairi Tasorentsinkantsi, jiroka okanta: Pairani otzimantavetari tasorentsithaante, te onkante inkyaayete atziriite janta otasorentsisaanteperotzi. ⁹ Jiroka okantakota: Aririka impayeeteri Pava jashitakaitariri, aririka impomeyeeteneri, tera iro matakajaanterine iñaapinkathashiretairi Pava inkene intampatzikayetairo ipampithashiretari. ¹⁰ Aña intaani intzitaiaaaro ovaritentsi, jimireyeetari, inkivayetapiintaiya eejatzi. Iro ikantakaantaitakeri otzimi koñaayetat-siri irantayeetero, irootake irantayeete irojatzii irovakeratakaantaiyaarori Pava antzimotavakaantsi.

¹¹ Ari mataka ikoñaatai Cristo, iriitake kempitaariri iroñaaka omperatasorentsitaari. Iro kantacha, tera inkyaajate tasorentsisaanteperoriki otzimi jovesikayetakeri atziriite, aña jimatakero inkyaake irirori inkiteki tsika intaani añaamampyaayetakaro iroñaaka, otzimi anaakoperotantatsiri. ¹² Tema Cristo te inkempityaari omperatasorentsitaari atziritatsiri itzimi kyaa-matsitapiintatsiri tasorentsisaanteperoriki iraanake iriraane piratsi. Aña iriitajaantake shinetaicha irovama-gaiteri irisakotapaintero iriraane, inkene iriñaayetairo maaroni ari inkantaitaayeeni iravisakoshireyetai. ^{†13} Oshiyakaaventziro aririka ookimotyaaari Pava iriraane piratsi, eejatzi isamampote, kempivaitaka iro kitevathatakairine atziri itzimi antakerori ipinkayeet-ziri. ¹⁴ Irooma iriraane Cristo, iro maperotakerori okantakaakaro pikeshiretantayetaari. Tema ikempitara irirori tekatsi ompaitya inkenakaashityaari, irijatzita shinetaichari irovaiteri, ikantakaakari Tasorentsinkantsi. Iriitake oshepithataimiroori kaariper-ori pipampithashiretane, tema pantayetakero kaamanetakaantatsiri. Aña ontzimatye pantayetairo okaratzi ikovakaimiri Pava, Kañaaneri.

¹⁵ Iriitakera Cristo itzimi jotyaaantakeri Pava inkantakoventairi atziriite, ari okanta jovakeratakaantaarori antzimotavakaantsi. Tema okantakota ovakerari antzimotavakaantsi, ontzimatye inkame aparoni, iro iravisakotantaiyaari piyathatarori paisatori antzimotavakaantsi. Ari iriñeetairo ishineyetakairo pairani ankañaanetai. Iroka antzimotavakaantsi, iroovaitake aparoni osankinarentsi tsika oñaaventayeta okaratzi jashiyeetari, oñaaventayetziri eejatzi intzime ashiyetaiyaarone aririka inkamaminthatake ashitaaniri. ¹⁶ Iro kaari jiyoperoyeetanta intzime aayerone okaratzi jashitakaayeetantari, intaani jiyoyeetzi aririka inkamake ashitaaniri. ¹⁷ Eenirora jañi ashitaaniri, eero ipitaitari itzimi ishinetaikeneri irashitaiyaaro. Intaani impayeetairi aririka inkamake.

† Jiñaaventaitziri jaka ikantaitzi piratsi, iri iñaaventayeetzi cabrapayeeni ipoña vaca.

¹⁸ Ari okempitari, jetajaantayeetantanakarori paisatori antzimotavakaantsi, tziimatsi ipaita kamaintsiri, iriraan-era jetantayeetanakari. ¹⁹ Tema pairani ithonkakero Moisés iñaanatakeneri atziriite Ikantakaantane, jaake iriraane piratsi, itentaakero jiña, jaake inhashiteva, jankoviitake kityonkamaitatsiri, itsikirisantakaro osankinainchari, ari ikempitaakeriri eejatzi atziriite.

^{††20} Ikantakeri:

Iroka iraanansi iro oñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari, irootake ikantakaantakeri Pava.

²¹ Itsikirisantakaro eejatzi iraanansi janta tasorentsithaanteki, ari ikempitaakerori okaratzi saikatsiri inthomointa. ²² Ari okanta, tema kempivaitaka aririkami intsikirisantaityaaro iriraane piratsi, imonkaratanairo Ikantakaantaitziri, kempivaitaka iroomi oitevathatantatsine. Tema eerorika otzimi iraanansi, eero ipeyakotantairo Pava kaariperori.

Iri Cristo matakakerori jovavisaakoshiretantzi

²³ Irootake ikamimentantari piratsi ipomeyeetziniri Pava kempivaitaka inkitevathatakaantatyeeemi. Irootake kempitakarori okaratzi avisaintsiri inkiteki, jotyaaantakeri Pava inkamimentante Cristo, inkiteshiretakaantayetairo. Iro anaakotakerori ikamimentantzi piratsi. ²⁴ Tema te inkye Cristo tasorentsisaanteperoriki irovetsikamatsitane atziriite. Aña irootataike oshiyakaaventacha inkiteki tsika ikenai Cristo, inkantakoventayetai isaikira Pava. ²⁵ Tema te japiipiitapaintziro Cristo ikamimotantzi. Ari opashinetziri jantziri omperatasorentsitaari itzimi kyaavetapiintachari aparosatzii osarentsiki tasorentsisaanteperoriki. Te iri ashitajatyaaarone iriraa isakotayeetzi. ²⁶ Arimi iroshiyamatsityaarimi Cristo ikaratzi omperatasorentsitaari, osheki irapiipiiteromi inkamimentante. Arimi iretanakyaaro inkemaantsiventantyaami ovakera ovetsikantakari kipatsi. Aña aparosatzii ikamimentantapaintzi. Ari ikantaitanaatziro joitsinampaakero kaariperori. ²⁷ Iroovaitake ikantaitziri: "Maaroni atziri aparosatzii okanta ikami, impoña Pava amenakotairone ishire." ²⁸ Iro jantakeri Cristo, aparosatzii ikamake ikemaantsiventakotari osheki kaariperoshireri. Iro kantacha eejatzi inkoñaatapai apaata irirori, eerova ikemaantsitakaitavaari, aña irovavisaakotairi ikaratzi oyaakoneentakeriri.

10 Iroora Ikantakaantaitane oshiyakarori aamparentsi. Tema okantara aparoni aamparentsi te ontzimanete ovatha, intaani jiyotayeetzi tziimatsira ipaita ashitaro irampare. Ari okantari eejatzi Ikantakaantaitane, iyotaakai tziimatsi apaata kameethataatsine. Ikantakaantaitake ontzimatye impometapiintayetaineri Pava maaroni osarentsiki, iro kantacha tera ovameethaperoshiretziri atziriite antayetakerori. ² Arimi omaperotya ovameethaperoshiretante, ikaratzi antayetakero arimi irovashaantakeromi, tema aritakemi oiteshiretakeri, eero iyaatzimi onkatsizimoshirevaiterimi jantayetakero kaariperori. ³ Aña

†† Kantakotachari jaka inhashiteva, irootakera ipaiyeetziri eejatzi "isopo."

te ari onkantya, iro jantapiintakeri avisayetziara osar-entsipayeeni, ipometapiintayeziniri Pava, ipampithashiretakotaro iyaariperoshirenka. ⁴ Tema jova-maayetapiintziri piratsiite ikapathainkatakaaitziri, tera omatero ompeyakoperotero iyaariperonka atziri. ⁵ Irooma ipokakeranki Cristo jaka kipatsiki, ikantakeri Pava:

Te pinkovamatsitairo iramayeetaimi piratsi jashitakaayeetamiri, ipomeyeetzimiri.

Aña naakatake potyaantake natzirite, nonkempitakotyaari ipomeyeetzimiri.

⁶ Tera intaani onimotemi ipometayeetzimiri piratsi okantakaantziri iyaariperoshirenka irikaite.

⁷ Nonkante Naaka:

Pavá, nopokake naaka nantairo okaratzi pikovakaakenari eeroka,

Tema aritake josankinatakoyeetakena pairani onkarate nanteri.

⁸ Pinkinkishiretero kantatsiri jaka:

Te pinkovamatsitairo iramayeetaimi piratsi jashitakaayeetamiri, impomeyeetaimiri. Te onimotemi impomeventemiro iyaariperoshirenka.

Iro kantacha, ¿kaarima ikantakaantaitziri iroka?

⁹ Intsityaa pinkinkishiretero pashine kantatsiri:

Nopokake naaka nantairo okaratzi pikovakaakenari eeroka,

Iroka apiitainchari ikantaitakeri, impoyaataro etanakarori pairani. ¹⁰ Aña ikovake Pava onkempityaaro ivatha Cristo okaratzi ipomeyeetziniriri, ari okanta ikamimentantapaintariri maaroni atziriite. Arira opoña jovameethashireyetai aakaite.

¹¹ Pairani, maaroni omperatasorentsitaari jaminiri Pava jashitakaariri, japiipiitziro kitaiteriki ipometziniri piratsi. Temaita irimatero irovashaantaperotakaantero kaariperori. ¹² Irooma Cristo, aparosatzi ishinetaka irovamaaventaiteri iyaariperonka atziriite, ipoña isaikai irakojanoriki Pava itsipataari ipinkathariventantzi, ¹³ ari isaiki jovaaventa irojatziri iroitsinampaantaperotaiyaariri, ikempitakaantairi imakoryaakiimento.

¹⁴ Irootakera jantantakarori aparosatzi ikamimentantakero iyaariperonka atziriite, ari ikantaitaayaani jovameethashireperoyetairi. ¹⁵ Ari ikempitakari Tasorentsinkantsi jiyotakaakai omaperotatya. Tema iri etakaro josankinatakantake:

¹⁶ Ikantake jiñaavaitake Pinkathari, ikantzi:

Jiroka ovakerari antzimotavakaantsi iriñeetairi apaa-ta:

Ari niyoshiretakaayetairi kameethari onkarate irantayeeteri

Onkempivaityaaro nosankinashiretaatyenerimi nokantakaantane.

¹⁷ Eekero ikantatzi:

Ari nompeyakotaineri ipiyathataka, jantayetakero kaariperori.

¹⁸ Tema aritake ipeyakotantairo Pava ikaariperoshirey-eetzi, te ariperotai impomeyeetaineri iroñaaka.

¹⁹ Irootake iyekiite, tema kapathainka ikantaka Jesu-cristo jovamaantaitakariri, aventaashire antsipashire-

taiyaari Pava, onkempivaityaaro ankyaatyeemi tasorentsisaanteperoriki. ²⁰ Tema jatziritakera Cristo, irootake okantantaari ankyaayetai inkiteki, iro os-hiyakaaventachari ankyaatyeemi ithatayeetakero ton-tamaitatsiri tasorentsisaanteperoriki. Aakara omapokayetaarori iroka kaari jimayeetzi pairani, irootake kañaanetakaantaatsiri. ²¹ Ikempitaari iroñaaka Cristo iriimi omperatasorentsijanoventaineri akaratzi jashiyetaira Pava. ²² Ari okanta. Kyaaryooper-oini ankantaiya antsipashiretaiyaari Pava, mapero ankantya oshiretaiyaari. Kiteshire ikantakaayetai, eero apampithashiretakoyetaaro kaariperori. Aña ankempitakaantya inkivantatyeeromi jiña kiteshaari. ²³ Kiso ovanakero aventaashiretaari, ikemayeetakai akantake: "Noyaakoneentane inatzi Cristo." Tema tsika itzimi shinetakairori, kiso jovakai irirori. ²⁴ Ontzimaty e ampampithashiretakotairo tsika onkantya aminthashire-takantyaariri pashine iretakotantya, irantayetairo kameethari. ²⁵ Eero ovashaantziri apatotapiintya, tema tzimayetatsi ovashaantayetakero. Aña ontzimaty aminthashiretakaiyaari akaratziyini. Eekero aatatye antanairo ayotaira aritake impiye Cristo.

Ikamantayeetariri antzirori inintakaanekiini kaariper-ori

²⁶ Tema aritake ayotairo kyaaryootatsiri, aririka oth-ataanakyaaro ovashaantanakero, impoña aatakaairo antayetero kaariperori, tera impeyakoitairo ayaariper-onka. ²⁷ Aña ikamantayeetatye antharovashirete irovasankitayeetai, tema Pava iraperotairi intaayetairi ikaratzi kisaneentakeri. ²⁸ Pairani, intzimerika piy-athatakyaarone Ikantakaantane Moisés, te ineshi-nonkaitari, aña jovamaayeetzi inkaraterika mava kantakoterine. Ari irovamaayeetakeri eejatzi inkarataajaterika apite kantakoterine. ²⁹ ¿Tema omaperota irovasankitaiteri itzimirika manintakerori jantzimotajaantakairi Itomi Pava? Tema okempivaitakaro jaatzikashivaitaitaro kaari apantaro, irimanintashiv-aitakyaaromi ikapathainkatake ikamimentantake. Ari ithainkashiretakerori jantzimotantziri Pava ishine-taavetaniri intasorentsishiretakairi. Ikaviyavaitakeri Tasorentsinkantsi neshinonkateneri. ³⁰ Irooma aakaite ayotziri itzimi kantaintsiri:

Naakatake ovasankitaantatsine,

Naaka piyakoventantachaneri.

Iroora ikantakeri Pinkathari.

Ikantaitzi eejatzi:

Jovasankitaayetzi Pinkathari ikaratzi jashitaari irirori.

³¹ [Kempitaitaika iniroitemi intharovashireyetaakemi jiyotayeetai iriitajaantakemi ovasankitaayetantaatsine Kañaaneri Pava!

³² Pimpampithashiretakotya. Tema eerokayetake pairani kempisantanaintsiri, kempivaitaka pinki-tainkatakotatyeemi. Ipoña piñaakero ikemaantsi-takaayeetakami. ³³ Piñaayetakero eejatzi ikisayeetzimi, jovatsinaayetziimi tsika ipiyotayeeta. Pi-poshenkayetakari avishimoyetziri okaratzi piñaakeri eeroka. ³⁴ Piposhenkayetakari ikaratzi jashitakoyeetak-

eri, piñaayetakero eejatzi jaapithayeetakemiro tzimimoyetzimiri. Iro kantacha, eekero piyaatatzi piminthashiretanaka, tema piyotaiyini onkarate piñeeri apaata, osheki okameethaperotzi, te othonkaneta. ³⁵ Irootake eero povashaantantaro okaratzi paventaanaari, tema iniroite impinayeetaimi apaata. ³⁶ Amave pinkantya pantayetanaari ikovakaayetzimiri Pava, ari onkantya piñaantaiyaarori ishinetaakemiri.

³⁷ Tema ikantzi Pava:

Eero ishenkaa irareetantyaari okaakitizimataintsiri, Eero osamani inkantya.

³⁸ Tampatzikashire irinaatye aventaashireri, ari iriñeero irañaaantaiyaaro.

Irooma aririka impiyashiretai, eerora jinimotakaanaro.

³⁹ Irooma aakaite, te akempitari ikaratzi piyashiretachari, itzimi iraperoyeetairi. Aña oshireyetaara aakaite, ari añeero añaaashireyetai.

Aventaashirenkantsi

11 Jiroka okantakota aventaashirenkantsi. Okempitayta aririka inkantashireete: "Aritake omatakya nokovaperotane." Jiyomampyaaperotajaantake aritake omatakya ikoviri, onkantavetakya tekera iriñeero. ² Iro iraventaashirenka avaisatziite kantakaarori okanta Pava iñaaventantakariri kameethaini. ³ Iro aventaashirenkantsi kantakaarori amatantarori akemathatairo tsika okantajaantaka jovetsikantakarori Pava kipatsi. Intaani jiñaavaitake, matanaka ovetsika. Ari opoñaanakari ovetsikanaka iñaayeetairi iroñaaka kaari koñaataajatatsiri pairani.

⁴ Iro iraventaashirenka Abel kantakaari ipometantakaniri Pava jashitakaariri, anaakotanakero irashi Caín jashitakaavetariri Pava. Iro ookimotakarori ipometakeri Abel. Ari ikantake Pava: "Kameethashire inatzi Abel." Okantavetaka ikamake Abel, eeniro akemakotapiintziri kempivaitajaantaka irojatzi iriñaavaitemi irirori, tema iro kantakaarori ikempisantake. ⁵ Iro iraventaashirenka Enoc kantakaari jaantaitaariri, te iriñeero inkame. Te iriñeetairi, tema inkiteki jagairi Pava. Pairani eeniro isaiki kipatsiki, ikantakeri Pava: "Eerokara inimotakaaperotakenari." ⁶ Tema aparoni kaari materone ontzime iraventaashirenka, te onimoteri Pava. Aña aririka inkovayeete iriyoperoitairi Pava, ontzimatye inkempisantai, omapero tzimatsi Pava. Ontzimatye inkempisantai ari irimatakaayetairi Pava inkarate kovaperotaatsine iriyotairi. ⁷ Iro iraventaashirenka Noé kantakaari jovetsikantakarori iniroite pitotsi inkene irovvisaakoteri isheninkamirinkaite. Kyaaryoo iñaapinkathatasorensitanetake irirori. Tema iri Pava kamantakeri onkarate avisatsine, kaari iñeetaajatzii pairani. Iroora opoñaantari jiñeetakero iro apantaperotaro irovasankitaayetairi osavisatziite. Arira jovameethashiretakeriri Pava, tema irootake ishinetaayetakeneriri kempisantanerite.

⁸ Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori ikempisantantakariri Pava ikantakeriranki irishitove inampiki iriyaatero pashine nampitsi otzimi ishinetaakeneriri.

Iro jantakeri Abraham, jatake okantavetaka te iriñeero tsika iriyaatenta. ⁹ Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori jimatantakarori jinampitaro pashine kipatsi tsika te itzimapai isheninka irirori. Ari isaikakeri ipankoshetatari meshinantsimai. Ari ikempitaakari Isaac, Jacob, tema irijatzi ishinetaayeetakeneri eejatzi. ¹⁰ Iro jimatantakarori Abraham inampitakaro, tema jiyotzi ari inkañaanetai inkiteki. Kempivaitaka iri ñaa-mampyaakarori aparoni nampitsi otzimajaantzi jovetsikairi Pava, tsika irinampiperotaiyaaro apaata. ¹¹ Aña omatzitaikaro iroori Sara, ovaiyantai okantakaaro aventaashirenka. Aritake antarokonavetaka, karaveta-paaka ovaiyantantyaari. Iro kantacha, omatairo ovaiyantai, tema aventaashiretanakari Pava aritake imonkarakenero ishinetaakenerori. ¹² Ari okanta. Oimera Sara, itzimi ayimavetakari irantarikonanka, jovaiyantakairo iina, irojatzi joshekitantaari icharineyetairi, ikempitaari joshekitzi impokiro, ikempitaaro impane oshekitzi janta jiñaathapyaaiki. Omapero joshekiperotai, tekatsi materone iriyoyeetai tsika ikaratzi joshekitzi.

¹³ Maaroni irikaite (Abraham, Isaac, Jacob, Sara), ikamakoyetakero iraventaashirenka, te iriñaajatero okaratzi ishinetaayeetakeriri. Intaani jiñaamampyaayetanakaro. Intaina okantaka inkite ikovashiretakeri inampitaiyaaro. Irootake ikantayetantari: "Asaikaminthataashitara kipatsiki, kaari anampi, akempitakovaitakari aparoni kaari tzimatsine isheninkamirinkaite." ¹⁴ Tema jiñaavaitaitakero kantainchari ñaantsi, ari ayoperotziri omapero ikokovaitzi pashine nampitsi tsika inampiperotajaantaiyaaro kameethaini. ¹⁵ Iroomi iriñaaventayete impiyamatsiyetaimi inampiiteki ipoñaayetakaro pairani, aritya irimatakeromi impiyayetai. ¹⁶ Aña tzimatsi pashine ikovaperotakeri otzimi anaakoperotzirori, jantara inkiteki ikoviro. Irootajaantakera jovetsikakeneriri Pava irashite irikaite, tema Pava te ipashiventakotari ikantapiintakeri "Novavané."

¹⁷ Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori impometantyaanerimi Pava irapintzite itomi Isaac, tema Pava iñaantatyaaro iraventaashirenka Abraham. Iroovetainchami irapintziryerimi irovaiyantane, ¹⁸ okantavetaka ikantakeri Pava:

Iri Isaac piñaantaiyaari intzimai osheki pincharinetyaari.

¹⁹ Tema Abraham javentaashiretakari Pava jiyotzi ari irovañagairi kamatsiri. Irootake Pava joipiyantaaniriri Isaac, tema iri oshiyakaaventakero irañaaayetai. ²⁰ Iro iraventaashirenka Isaac kantakaarori itasonkaventantakariri Jacob ipoña Esaú, iro oshiyakaaventacha avisayetatsineri apaata. ²¹ Iro iraventaashirenka Jacob kantakaarori itasonkaventantakariri apiteroite itomi José. Irojatzi iraventaashirenka Jacob-ni kantakaarori itharomentantakarori Pava ikotziporokitantakarori ikamimatake. ²² Iro iraventaashirenka José kantakaari ikantantanakari ikamimatake, ikantzi: "Aririka irishitovayetai Egipto-ki asheninka itzimi icharineyetairi Israel,

iramenai tsika inampitaiyaaro." Ikantake eejatzi: "Ontz-
imatyeera iraaeyetanairo apaata notonkiporoki."

²³ Iro iraventaashirenka ashitariri Moisés kantakaari jomanantakariri ireenchaanite ovakera itzimapaake, irojatzit izimakotantakariri mava kashiri. Tema kameethaini ikantaka eenchaaniki. Ari jiñaakaarori ashitariri Moisés okaratzi ikantakaantakeri pinkathari, irovayeeteri maaroni eenchaaniki inkarate shiramparitatsine. ²⁴ Iro iraventaashirenka Moisés kantakaari kaari ikovanta incharinetyaari pinkathari Faraón, okantavetaka iro oimotantakeri irishinto pinkathari. ²⁵ Aña iro ikovake inkempiyaari atzirite jashitari Pava, ari itsipatakari isheninkapayeeni jovasankitaavaitaitziri, te inkovaaajatero iranintaavaityaaro kapicheeni ineve-tashiyetari irirori. ²⁶ Tema jiyotake Moisés okovaperota irovinkatharyaaventaateri Cristo, iro anayirori ontzimotoairimi irashaakaro Egipto-satzi. Aña iro jiñaamampyaakari impinayeetairiri apaata. ²⁷ Iro iraventaashirenka Moisés kantakaari ishiyantakariri Egipto-ki. Tera iro ishitovantaajatyari itharovakaari pinkathari inkisaneenteriri, aña ikyaryooventatziro onkarate irantakairiri Pava, okempivaitakaro iriñaavorotatyeerimi Pava kaari koñaanetatsine. ²⁸ Iro iraventaashirenka Moisés kantakaarori jimonkarayiro ikantakaantaitakero anankoryaantsi, itsikirisantakaro iraantsi eero jovamaantari maninkari aperotaneri iponkitzitari irovaiyaneete.

²⁹ Iro aventaashirenkantsi kantakaarori jimontyee-tantakarori Inkaare Kityonkaari, janiitaiyakeni okisopathatakera. Irooma jimavetapaakaro Egipto-satzi, piinkaiyakeni. ³⁰ Iro aventaashirenkantsi kantakaarori jimantantakarori jinkijinkitakero Jericó okaratzi 7 kitaite, irojatzit jiñaantayeetakarori oporokathapitake nampitsi. ³¹ Iro aventaashirenka Rahab kantakaarori aakameethatantakariri ovayirite amenarontachari, ari okanta te otsipatantari piyathariite japeroitakeri. Okantavetaka iroka Rahab mayempiro onavetaka.

³² ¿Nonkinkithatakoterima pashine? Eerora nothotyaakotziri. Jirika ikaratzi: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, ipoña kamantantaneriite. ³³ Iro iraventaashirenka irikaite kantakaayetaari okanta: Itzimantari oitsinampaayetairiri pinkathariite, pashine tampatzikashireyetaatsiri, pashine ñaayetairori ishinetaitakeneri, pashine jookaveetakari imoronaki kashekari te jatsikiri, ³⁴ pashine jookaveetaka paampariki te itaga, pashine jamathaataitaka irovathaiterimi, pashine ishintsitakaitai, pashine ñaap-erotaacha jovayirita, pashine jomishiyayetake ovayirite poñaachari pashine nampitsi. ³⁵ Tzimatsi tsinane ñaayetairiri osheninkamirinkaite jañaayetai ikamaveta. Iro kantacha tzimatsi pashine kamimayetaintsiri jomposavaitaitakeri, te irovashaantanakero iraventaashirenka irapakaantaityaarimi. Aña oyaaneenta ikanta irañaaperoyetai apaata, eero okempitaaro añaavetara iroñaaka. ³⁶ Tzimatsi itzimi ithinkavaitaitziri ipoña ipasavaitaitakeri, pashine joosoyeetakeri ipoña jashitakoyeetakeri. ³⁷ Tzimatsi ipicheetakeri, pashine itankaitakeri, pashine josataay-

eetakeri. Tzimatsi pashine anii aniivaitatsiri intaani ikithaamatsitakariri meshinantsimai, pashine kovityaap-erovaitane ikantaka, pashine osheki ikokovayeetakeri, pashine ikemaantsitakaitakariri. ¹³⁸ Pashine ikenavaiyetake tsika te inampiitaro ipoña otzishimashiki, pashine inampiyetakaro omoronaki. Tera aritaajate ankempitakaanteri irikaite osavisatziite. Aña iriitake apantaperotachari.

³⁹ Iro iraventaashirenka irikaite kantakaarori okanta Pava iñaaventantaariri kameethaini, okantaveta tekera iriñaayetairo ishinetaayetakeriri. ⁴⁰ Tema iñaamampyaakaro Pava otzimi anayirori: Ikovakaakairo aakaite antsipayetaiyaari irikaite, inkameethashire-takaayetai maaroni.

Kempoya ovanairi Jesús

12 Irootakera, añaashintsiyetantyaari eejatzi aakaite, ankempitakaantero oyiishitantatyeemi, okempivaitakaro eejatzi impiyotatyeeyaami irikaite iramenayetaimi matayetakerori javentaashirenetaka, intzime amatakoyetairi aakaite. Amatantyaarori ashiye shintsiiini, ookanaairo aithaare amatsinkakairi ashiye. Iro oshiyakaaventachari aithaare aririka ookaventaairo akaariperoshirevaitzi. Ari añaerori aakoventyaaro ashiyapiintai. ² Ikempitara shiyachari ikamaitaro jameniro tsika irareetya, ari ankempitanaiyaari aakaite, kempoya ovanairi Jesús itzimi etakarori javentaashire-takaayetakai. Iriitake monkaratakairone eejatzi aventaashiretane. Iriitake ankempitakotaiya, tema jiñaamampyaakaro irirori iranintaiyaari. Irootake jamavetantakarori ipaikakoveetakari, aritzimotakeri ipashiventakaitakariri ikamavetapainta. Ari saikai iroñaaka irakojanoriki Pava ipinkathariventantai.

³ Aririka ankinkishiretakoteri Jesús ikanta jamavetakeri ikisaneentavaitakeri kaariperoshireri, iro tharomentashiretakaine eejatzi aakaite amavetero, eero okantzimoneentashivaitai. ⁴ Aritake piñaashintsiyetakari eerokaite kaariperori, iro kantacha tekera piñeero inkapathainkatakaimi. ⁵ Aamaa pipeyaako-taaro ishintsithatantamiro Pava osankinarentsi, ikempitakaanterimi eerokami itomiite, ikantzimi:

†Notomí! Eero pimanintziro aririka irovasankitaimi Pivinkatharite.

Eero okantzimoneentavaitami aririka ishintsithatemi.

⁶ Tema iri iretakotajaantane Pinkathari jiñaantakaapi-intari,

Maaroni ikempitakaantaari itomi, jovasankitairi.

⁷ Onkarate avishimoyetemiri pinkempitakaantero Avinkatharite ñaantakaashiretamirori. Tema ikempitakaantaami Pava eeroka itomi. ¿Tema jovasankitaapi-intziri itomi ikaratzi ashitaaniyetachari? ⁸ Ontzimatyero irovasankitaayetai maaroni. Terika piñeero eeroka, kempitaka tekera itomiperotami Pava, aña otomi mayempiro pinatzi. ⁹ Okempitara eejatzi, tzimatsi koñaaneri ashitairi ovasankitairi, añaapinkathatziiri irirori. ¿Eeroma amaperotziro iroñaapinkathatziiri

† *Ikantakoyeetziri jaka meshinantsimai, iroora imeshina oisha ipoña cabra.*

Ashitairi kaari koñaaneri, onantyaari añaashireyetai?¹⁰ Tema ikaratzi ashitairi koñaaneri kapiche jovasankitaayeyetai, tsika okantzimotari irirori. Iriima Pava jovasankitaayetai irirori onkantya inkameethashiretakai ikempitara irirori.¹¹ Te onimoshireyetai irovasankitaaminthaitai, aña osheki onkantzimoneen-tashirevaitai. Iro kantacha apaata, ikaratzi kaari man-interone jovasankitaayetziri, aririka inkameethashireyetai, ari iñeero isaikai kameethaini.

Aparatakerori ineshinonka Pava

¹² Irootakera piñaashintsiantyaari pinkempityaari ñaantapiintakarori ishiya, iñaashintsita ishevata ishipetashempavetaka, ari ikempitairori eejatzi ishipetayeretovetaka, iñaashintsita.¹³ Pinkempitayetaiyaari eerokaite shiyapiintachari tsika okameevokitzi kaari ñaayeterone inkithoke ishipetakiitake. Aña ontzimatyete intekatsikiite.¹⁴ Aakameetha pinkantavakaiya, piñaashintsitya pintasorentsishirete. Tema eerorika pimatayetairo iroka, eerora piñeeri Añaapinkathatane.¹⁵ Paamaventyaari inkarate aparatakerone jineshinonkayetai Pava. Paamaventyaari oitzipinaashiretaneri, joitzipinairikari ikaratzi kempisantayetsiri.¹⁶ Paamaventyaari mayempitatsiri. Paamaventyaari thainkatasorentsitaneri kempityaarine pairani Esaú, ikovajaantzi irovavakya aparosatziri, ari ipimantakerori ikashiyakaitariri iriira iponkitzitarora itzimi.¹⁷ Tema piyotzi eerokaite aritake jimatakeroro Esaú kantachari, osheki ikovavetaa iriñeeromi intasonkaventayeeteri, iniroite jiraakotakaro. Iro kantacha te iriñaamaitaiyaaro tsika inkenakagairo irovashiñaantaiyaarori ikenakaashitakari.

¹⁸ Tema te pikempitari eerokaite aakerori pairani Ikantakaantaitane. Jiyaataiyake irirori otzishiki tsika otzimi koñaanetsiri. Osheki otaantzi, tsireniki okantaka, ooreenkatake, iniroite otampyaatake.¹⁹ Ikemakero ityootaitzi. Ikemake eejatzi iniroite iñaavaitaitzi, ari itharovaiyanake, osheki jamanaiyavetaka eero ikemantaro kantachari.²⁰ Tema osheki itharovakaitakaro okaratzi ikantakaantayeetakeri, ikantaitzi:

Eero pikenayetzi jaka otzishiki. Te aritaajate pinkenakaayeteri kapicheeni pipirayetari janta. Aririka inkeneeyetake kapicheeni janta, ontzimatyete intsitokayeteri, ontzimaye irovathaatyeteri.

²¹ Omaperoitaka okoveenkatzi ikantzi Moisés:

Iniroite notharovake, okavaitakana.

²² Te pikempitari eerokaite ikaratzi ñaakerori, aña eerokaite oshiyakariri ikaratzi jataintsi otzishiki paitachari Sion, saikatsiri nampitsiki Jerusalén-ki. Iroora oshiyakaaventachari piyaayetai inkiteki tsika isaiki Pava Kañaaneri. Tema ari pintsipataiyaari eerokaite ipiyotapaa maninkariite.²³ Pintsipataiyaari ikaratzi piyotachari janta javentaashiretaari Iponkitzitanene Pava, tema iriyyetake osankinatakotainchari irisaikayetai inkiteki. Pintsipataijaantaiyaari Pava, intzime ame-

nakoyetairine maaroni. Pintsipataiyaari ishireete kempisantzinkariite itzimi jothotyeeetakeri ikameethashiretakai iroñaaka.²⁴ Pintsipataiyaari eerokaite Jesús, itzimi poñaakaantanaarori ovakerari antzimoto-tavakaantsi, itzimi kapathainkaintsiri ikamimientayetakai. Tema iroka iriraane Jesús kempivaitakami oñaavaitatyeeemi, anaanakero oñaaventakeri pairani iriraane Abel.[†]

²⁵ Paamaiya paparatzirikari Pava aririka iriñaanashiretemi. Tema pairani ikaratzi kemavetakariri Pava jiñaavaitzi jaka kipatsiki, jovasankitaakeri jimanintakero okaratzi ikantziriri. Aakara irimaperote irovasankitaayetai, aririka ampiyashiretake ake-mayevetakari jiñaaneshiretakai inkitesatziri.²⁶ Pairani aririka iriñaavaite Pava, jontziñaakaaro kipatsi. Irooma iroñaaka, tzimatsi okaratzi ishinetaakairi, ikantzi:

Ari napiitairo nontziñaakairo, tera intaani kipatsi, aña ari omatzitaiya inkite eejatzi.

²⁷ Tzimatsi opaita oshiyakaaventachari ikantziri: "Ari napiitairo." Iroora oshiyakaaventacha aririka irotekairo okaratzi jovetsikayetakeri, iraperotairo irovetsikane kaari enitanetsine, intaani osaikayetai enitatsiri.

²⁸ Irooma aakaite, impinkathariventayetai janta tsika enitanetapai. Irootake ampaasoonketantyaariri Pava, ñaapinkatha ovairi, antavaitaineri.²⁹ Tema Pava, iriitake kempitakariri aparoni paampari pometantaneri.

Irantanairi kempisantatsiri

13 Ontzimatyete petakotapiintanaiyaari "Iyekiite."² Eero povashaantziro poimaayeteri pipankoki areeyetachari pinampiki. Tema itzimayetzi antakerori, tekatsi kamanterine, iriira maninkariite joimaake ipankoki.³ Eero pipeyakotaro paamaventaiyaari pikaratzi pikempisantayetai itzimi jashitakoyeetziri. Pinkempitakaantero aririkami pinkarateri irashitakoyeetemi. Ari pinkempitairiri ikaratzi jovatsinaavaitaitzi, paamaventaiyaari, tema piyotzi eeroka tsika okantavaita aririka inkemaantsitakaayetai.⁴ Pinkinataiyaari pitsipa, eero japitevaitami pashine. Tema jovasankitairi Pava itzimi mayempitatsiri.⁵ Eero pinevetapiintashitari poshekyeeri kireeki. Onimotemi piñiuro tzimimotajaan-takemiri. Tema iri Pava payetemirone kovityiimotamiri, jiroka ikantake:

Eero nookaventataitzi.

Eero novapintaimi.

⁶ Irootake aventaashiretantyaariri aakaite, ankantayetai:

Iri Novinkatharite kaminthainari.

Tekatsi nontharovakaiya.

¿Tzimatsima inkantaina atziri?

⁷ Pinkinkishiretakoteri jevatakaimiri pikempisantayetai, itzimi ñaaventapiintzimirori iñaane Pava. Pinkinkishiretakoteri tsika ikantayeta isaiki, opaita ji-

[†] Pairani itsitokantakariri Caín irirentzi Abel, ikantake Pava: "Kempivaitaka onkaimatyeeemi iriraane Abel ikokovatzi inkisaventayeeetyaari." Ari opoñaari ikantayeetzi kempivaitaka oñaavaitatyeeemi iraantsi. Irooma oñaavaitzi iriraane Cristo, tera inkove inkisaventaityaari, aña okovi ompeyakotantero kaariperori.

monkaraayetakeri iriroriite. Pinkempitakotaiyaari tsika ikantakero javentaashireyetaka. ⁸ Irojatzii ikanta iroñaaka Jesucristo, tsika ikantapainta, ari inkantaitaateeni irirori. ⁹ Eero pishinetairi iramataviyetemi iyotaantzirori kaari tampatzikatatsine, kaari ikemapiintaitzi. Tema iriitake Pava tampatzikashiretakaayetairi, jineshinonkayetaira. Kaarira tampatzikashiretakaantatsine ampinkavaitero jovayeetari. Tema tzimatsi matavevetakarori iroka, temaita ovameethashireteri. ¹⁰ Okempivaitakaro ontzimimoyetaimi ovakerari pomepirinimentotsi. Itzimi jovamaitakeri janta, kamimentakairi aakaite. Te aritaajate irovayetaiyaari antavaitatsiri tasorentsithaanteki. ¹¹ Tema jayiroranki omperatasorentsijanori iriraane piratsi inthomoi tasorentsithaanteki onkantya ipeyakoyeetanyaariri iyaariperonka, jaayetziro ivathara piratsi othapitapaara nampitsi ari impomeyeterori. ¹² Ari okempitakari eejatzii, jovamaayeetakeri Jesús othapiki nampitsi, ari ikemaantsitakoventantari ikapathainkatake jovameethashireyetantairi. ¹³ Ontzimatyee ankempitakaantero aakaite ashitovatyeeemi nampitsiki aatayee tsika isaiki Jesús, manintaari irovayeetai ikempitaitakeri pairani irirori. ¹⁴ Tema jaka tsika asaikayetzii iroñaaka eero okantaitatyaani. Irootake añaamampyaantarori tsika anampitaiyaaro apaata. ¹⁵ Irootakera, an-

† Kantakotachari jaka antavaitatsiri tasorentsithaanteki, iriyetakera omperatasorentsitaari. Itzimi ishineyeeetake irovapiintyaari tzimakaarantatsiri piratsi, tzimakaarantatsiri okitho pankirentsi okaratzi jamayetziri atzirriite irashitakaiyaari Pava. Irooma pomepirinimentotsi, ari intaapiintayeeteneri Pava okaratzi jashitakaayeetariri, ari ikovakotapiintziriri impeyakotaineri iyaariperonka. Iro kantacha ipaikakoyeetakeriranki Cristo, irojatzii ikamantakari ipeyakoperotantaarori irirori kaariperori, iroora impoyaatapaakarori okaratzi itaapiintayeetakero jashitakaitariri Pava janta pomepirinimentoki. Tema iroka inchakota tsika ikamake Cristo ipaikakoyeetakeri, iro kempitanaarori iroomi ovakerari pomepirinimentotsi. Tera aritanai irika omperatasorentsitaari iroyaari itzimi kamaintsiri janta. Ari okantari eejatzii, ikaratzi pankiventarori irimonkarayeromii ikantakaantaitane, ikantakaantaitane, ikaratzi pinkavaitzirori ovaritentsi, ikokovavetaro impeyakoyeetaineri iyaariperonka, eerora jiñeero irirori iranintagaiyaaro okaratzi ikamimentantakera Cristo.

tharomentantyaariri, ampaiyeero ivairo irirori. Iroora impoyaataraarori okitho pankirentsi jashitakaayetakariri pairani. ¹⁶ Ari okempitari eejatzii, eero povashaantziro kameethari, pimpavakaiya tzimimotzimiri. Irojatzii kempitakarori ookimotariri pairani Pava ipometayeetziniri. ¹⁷ Eero pipiyathatari jevayetziriri kempisanaatsiri, iriitake aamaventashireyetamiri. Iri kaman-tairine apaata Pava opaita avishimoyetakeriri jaamaventakoshireyetakami. Kameetharika onkantya inkinkithateri, kimoshire inkantayetaiya iriroriite, eejatzii pinkempitaiyaari eerokaite. Irooma ovashirerika onkantakaiyaari inkinkithateri, eejatzira onkempitzi-motaiyaami eerokaite apaata, eero apantzimotaami.

¹⁸ Pamanakotapiintaina onkantya iriñaantayeetyaanari tampatzikashire nonatzi. Kempitaka iro nomatak-eri. ¹⁹ Pamanakotapiintaina eejatzii niyaatashitanyamiri thaankiini eerokaite.

Overaantarori ovethataantsi ipoña tasonkaventaantsi

²⁰ Noñaañaatziri Pava, tema iriitake kameetha saikakaayetemine, iriitake ovañagairiranki Avinkatharite Jesucristo ikamavetaka. Iri Pava kempitakaanterori iriiperori aamakovertariri oisha. Osheki ikapathainkatake jovakeratakaantaarori antzimotavakaantsi kantaitaachari iroñaaka. ²¹ Namanakoven-takemi irovetsikashiretantyaamiri pimayetairo kameethari ikovakaimiri. Pamaneri eejatzii eeroka pi-matantyaarori okaratzi onimotziriri, tema ayotzi iriita-jaantake Jesucristo matakairone. Arira inkantaitatyeeni iñaapinkathayeetairi irirori. Ari onkantyaari.

²² Iyekiite, eero pisamaro pinkempisantero okaratzi nosankinatakemiri, tema te oshekiperote. ²³ Nokovi piyote eejatzii jomishitovayeetairi iyeki Timoteo. Aririka irareetapiya jaka, iriitake nontsipatanakyaari niyaatashitemi noñeemi. ²⁴ Povethatyaanari ikaratzi jevatzimiri janta, eejatzii pashine itasorentsitakaitairi. Ari ikempitari Italia-satziite jovethayetami. ²⁵ Onkamintha irineshinonkayeetaimi maaroni eerokaite janta! Ari onkantyaari.

SANTIAGO

Ovethataantsi

1 Naakatake Santiago osankinatziro iroka, iromperatane jovana Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Novethatari ikaratzi jashiyetaari Pava oivaraayetainchari pashineki nampitsi. †

Pavaki opoña iyotanetaantsi

²Iyekiite, kimoshire pinkantya aririka piñaayetero avishimoyetemine. ³Ontzimatyey piyoyete iñaantaitatyaami kyaaryoorika pikempisantsi. Irootakera piñaantyaarori pinkyaaryooshireyetanai. ⁴Piyaatakaairo pamaveyetanairo iroka, aritake piñaayetakero pantakishireyete irojatzi pothotyaantakyaarori.

⁵Terika piyotero pamavevainete, pinkovakotero Pava, iriitake iyotakaimirone tsika pinkantya. Tema te inkisathaneteri ikaratzi kampitayetziriri. Aña ari iriyotakaaperoyetakeri, te iriyote irirori inthañaavainetya.

⁶Aririka pinkampiteri Pava, eero pikantashirevaitashita: “¿Ari inkemaajatakena Pava okaratzi nokampitziriri?” Tema ikaratzi kisoshirevaitatsiri ikempitaro okantaranki inkaare kaari mairyaatatsine aririka ontasonkaatero tampyaa. ⁷Paamaventya pikempitakotarikari kisoshireri, tema te iriñaayetero irirori ikampivetariri Avinkatharite. ⁸Tema tzimatsi ipampithashirevetari iranterimi impoña osaitekira tzimatsi pashine inkoveri iranteri, te aparoni onkantya ipampithashiretari.

⁹Ontzimatyey inkimoshireyetai ashinonkainkariite kempisantanaatsiri, tema ari impinkatharitakaayetairi apaata Pava. ¹⁰Ari inkempityaari eejatzi ashaarantzinkariite, ontzimatyey inkimoshireyete onthonkaiya okaratzi tzimimovetariri. Tema inkempitakotaiyaaro inchatyaki oparyaatetyatzi. ¹¹Aririka iroorye shintsiini ooryaatsiri okamatetyatzi inchatyaki, eero iñeetairo ovaneenkateyatane. Ari inkempitaiyaari eejatzi ashaarantzinkariite eero iñaakoyeetairi jovaneenkantantaro irovaakaro.

Tharomentashire ankantya iñaantashireyetairika

¹²Aririka añaavetyaaro onkarate avishimoyetaineri, eekerorika aatakanakityeero ankyaryooshiretanake, ankimoshirete, tema tzimatsi irantzimotairi Pava amavetakero, ikantakeranki: “Maaroni etakotaanari naaka, ari inkantaitatyeeeni nañaakaayetairi apaata inkempitakaantairo namathaitaatyeeerimi.” ¹³Aririka

† *Ikantaitziri jaka, “jashiyetaari Pava,” iriyetake kempiyetariri 12 pashineyetsiri icharineyeteri Israel-ni.*

ompokimotai ankovashiretero kaariperori, kaarira Pava kantakaiyaarone. Tema Pava, te inebetaro irirori. ¿Kantatsima ishinetairo aaka? Tema eero. ¹⁴Aña aakatake nevetapiintarori kaariperori, irootake apampithashiretapiintakotantarori. ¹⁵Tema opokimotaira akovashiretzi antero, aakoventanakaro ampampithashiretakotero, irojatzi añaantakyaarori amatero kaariperori. Irootakera ankemaantsivetantaiyaarimi apaata ankamai.

¹⁶Iyekiite netakotane, paamaiya otzimikari pikenakaashitane. ¹⁷Tema okaratzi jantzimoyetairi Pava kameetha okanta, irootake irantapiintatyeeeri. Tema te impashinetanete irirori, te inkempityaari irovetsikane shipakiryaaayetsiri, añaari irishitovamanai impoña añaeri inkyaanai sheeteeni. ¹⁸Tema ikovake irirori iriyotakaayetairo kyaaryooperotatsiri iñaane, irootake etayetantyaarori aaka ankempisanteri, ari inkempitayetaiyaari pashine irovetsikane inkarate kempisanterine apaata.

Tsika inkantanaiya kempisantanairine Pava

¹⁹Irootake nokantantari iyekiite: Ovayempita pinkantayetya, eero pothataanta aririka inkinkithavaitaite, eero ayimavaitashitami pimashirenka. ²⁰Aririka ayimavaitai amashirenka, eerora amatziniri ikovakaayetairi Pava. ²¹Okovaperotatyaa ookayetairo okaratzi ovaariperoshiretakairi, tsinampashire ankantya ankempisantanairo ñaantsi, irootake matairone ovavisaakoshireyetai.

²²Iro kantacha ontzimatyey amayetairo okaratzi ake-mayetakeri, terika amatziro ankempisantero, apaniro aaka amatavivaitaka. ²³Itzimirika kemavetarori iro kantamaitacha te irimatero inkempisantero okaratzi ikemavetakari, ikempitakari amenavorotachari amenaarontsiki. ²⁴Intaani jiñaavorotapainta, iro osamani-ityaake ipeyakotanaaro tsika okanta iñaavetakaro iporo. ²⁵Tzimatsi pashine amenavorotachari, kaari peyakotyaarone iporo tsika okanta iñaakero. Ari ankempitanaiyaari aaka, pampithashire ovanairo ñaantsi, eero apeyakotaro. Tema irootake matziro ot-siparyaakoventantzi. Kimoshire ankantaventaiaaaro onkarate antayetairi.

²⁶Tzimatsi ñaavetarori jimatakero ikempisantanai. Iro kantamaitacha te iravaantetya, jamenaashivaitakara ikempisantsi, apaniro jamatavivaita. ²⁷Jiroka irooperori ookimotariri Ashitairi Pava aririka ankempisantanai: Etakoyetaiyaari miritziite, ari ankempitayetairori kamaimetzinkaroite. Ontzimatyey

ankiteshireyetai, eero akempitakotari ikantayetara saikashivaitachari jaka kipatsiki.

Iñaaventaitziro manintaantsi

2 Iyeekiite tema pikempisantairi Avinkatharite Jesu-cristo iñaapinkathaperoitziro, eero pamaakitavaka.

² Thame ashiyakaantavakero: Aririka piñe papatotapi-inta ovaneenkatachari ikithaata, mareryaa ikanta jovayetziri irakoki, impoña piñe inkyaapaake pashine ovapatankaporoki ikantaka. ³ Iri paakameethatake ovaneenkatainchari posatekakeri niyanki papatotaiani, iriima ovapatankaporokitachari, pinkantakeri: "Ari pinkatziyavake eeroka tekatsi pisaike, pikovirika pisaike osaaviki." ⁴ Aririka pikantakeri pimatakerora pamaakitantzi, tema aparoni paakameethatake, pimanintashiretakeri pashine. ⁵ Pinkeme nonkante iyeekiite. Ikoyaayetairira Pava ashinonkainkariite, ikempisantaakaaperoyetairi. Tema ikantzitaitaka Pava, ikantake: "Ari nompinkathariventairi maaroni etakotyaaanane naaka." ⁶ Iro kantamaitacha eerokaite, pimanintashirevaitakeri ashinonkainkari. Pipeyakotakeri ikisaneentapiintzimi ashaarantayetachari ikovi irovasankitaakaantavaitemi. ⁷ Iri kyaaryootapiintatsi ithainkashiretziro ivairo pikempisantanairi.

⁸ Pimatakerora kameethari omaperorika pinkempisantanairo irooperori Ikantakaantaitziri, tema josankinaitake pairani, kantatsiri:

Petakotyaari pisheninka, pinkempitakaanteri petakota pivathaki eeroka.

⁹ Irooma, eenirorika pamaakitavaka, tzimakera pikenakaashitane, ari irovasankitaaventaitakemiro irooperori ikantakaantaitakeri pairani. ¹⁰ Intzimerika kantatsine: "Nokempisantziro naaka maaroni ikantakaantaitziri." Iro kantamaitacha tzimatsirika kovityaapainchane aparoni kaari inkempisantake, tzimakera ikenakaashitane. ¹¹ Tema ikantaitzi pairani:

Eero pimayempitzi.

Eero povantzi.

Te imayempiveeta, iro kantamaitacha eenirorika jovantaitzi, tzimatsi ikenakaashiitakeri. ¹² Aña iro kameethatatsi antayetairo irooperori ikantakaantaitziri, antayetairo añaavaiyetziri eejatzi okaratzi antayetzi. Ari onkantya eero jovasankitaitanta apaata it-siparyaakoventayeetaira ¹³ Tema eerorika etakoyetanta, ari irovasankitaaperoyeetai. Irootake kovaperotacha etakoyetantya eero jovasankitaayeetantai.

Eerorika antziro kameethayetatsiri, amenaashivaita aventaavetanaari Pava

¹⁴ Iyeekiite, terika amatanairo kameethayetatsiri, amenaashivaitara akantzi: "Naventaari Pava." Tera iro ovavisaakoshiretantatsine aventaavetari. ¹⁵ Piyotzirika eeroka okovityiimovaitakeri aparoni iyeeki iithaare, tashaaneenta ikantaka, ¹⁶ ompoña pinkanteri: "Pimatero pavishe iyekí, kithaatziiata pinkantanakya, kameetha povatziitapaiya eejatzi." Terika pimpavakeri kovityiimotariri, ¿Petakotakarima? Aña te. ¹⁷ Ari okem-

pitari eejatzi aventaavetanaari Pava. Terika antayetero kameethari, amenaashivaitaka.

¹⁸ Arira okempita intzimerika kantatsine: "Naventaari Pava." Pashine, ikantzi: "Nantziro kameethayetatsiri." Eerorika pantanairo eeroka kameethari, ¿kantatsima poñaakantero paventaanaari? Naakarika, ari noñaakakemiro naventaanaari, nantanairo kameethayetatsiri. ¹⁹ Pikantavetapiinta eeroka: "Niyotziri naaka Pava apaniro ikanta." Omaperovetatya. Iro kantamaitacha jimatziyetaro peyariite jiyotziro iroka, itharovakaitari Pava. ²⁰ Kaari imasontzitaizti, ontzimatye ayotayetai aaka: terika antayetairo kameethayetatsiri, amenaashivaita aventaavetanaari Pava. ²¹ Ampampithashiretakoteri pairani Abraham-ni. Ishinetakeri itomi Isaac impometenerimi Pava. Irootake ikantantakeri Pava:

Osheki naakameethatemi Abraham.

²² Ari añiirori, tera aparoni ikantake: "Naventaari Pava." Tema jantakeneri okaratzi ikantziriri. Ari okanta jooñaarontantakarori omapero javentaaperotakeri Pava. ²³ Ari omonkarataka josankinaitakeri pairani, okantzi:

Javentaanakarira Pava irika Abraham, irootakera ikempitakaantariri itampatzikashiretane. Irootake ikantantayeetakariri eejatzi pairani Abraham-ni:

Iraapatziyane inatzi Pava irika.

²⁴ Ñaakero. Tera apaniro otampatzikaashiretakaanteri akantzi: "Naventaanaari Pava." Ontzimatye ankempisantanairi eejatzi. ²⁵ Ari okempitakeri eejatzi pairani tsinane paitachari Rahab, mayempivetachari. Okempisantakiziri iroori Pava, omanantakariri opankoki ovayiri, opoña otyaantairi inkenantanaiyaaro pashine avotsi eero jovantaitavakari. Tema irootake jaakameethatantakarori Pava okempisantanairira.

²⁶ Eerorika otzimanai ashire, peyakotanakai. Ari okempitziiri eejatzi, eerorika antayetziro kameethayetatsiri, amenaashivaita aventaavetanaari Pava.

Avaantetaantsi

3 Iyeekiite, eero akovashivaita ayotaantayete, ontzimatye amayetairo okaratzi añaaventayetzi. Apaata, ari inkantayetapai Pava: "¿Pimatakeroma eeroka okaratzi piyotantziri?" ² Maaroni otzimayetzi akenakaashiyetari. Irooma tzimatsirika aavaantetachari kaari kantzimoneentakaiyaarine isheninka, iriitake kameethashiretaintsiri, ari onkantake iraamaakoven-tanaiya eero jantantanaaro kaariperori. ³ Joosoponthoitziro mora, ari itzimpatakoitziiriri, irootake inkenantayetayeari tsika inintakaitziri. Iryaani onavetaka itzim-patakoitantariri, iro kantacha omatziri okemakairi, okantavetaka antari inatzi mora. ⁴ Pimpampithashiretakoteri antaro pitotsi. Aririka ontampyaatakote niyankyaaki inkaare, ayiro tampyaa tsikarika onintakaaro. Iro kantacha tzimatsi oyomaraaniki, okit-sirinkiro okenakairo tsikarika inintziro komatzirori. ⁵ Ari okempitakeri eejatzi paantentsi, te antaroveta, iro añaavaitantayetapiintari. Okempitakeri paampari,

iryaani inaveta ovakera imorekanake, iro kantacha ari-take onkantake impaampatakiro antaroite antami.

⁶ Ari okantari eejatzi paantentsi okempitakotari paampari, aririka añaavaitake kapicheeni, antaro avaariperoshirevaitaka, kantatsi eejatzi añaero onkantaitatyeeyaani ovaariperoshiretante. Tema sarinkaveniri iyotairori añaavaitayetantyaarori ovaariperoshiretantatsiri. ⁷ Pinkeme. Kantatsi impi-raityaari piratsiyetatsiri, tsimeriyetatsiri, marankepayseni, iñaaveripayeeni, maaroni. Ameyetacha irikapayeeni impiraitakyaaririka. ⁸ Iro kantamaitacha tekatsi atziri kanterone iravaantetya, inkempitakaantero ipiraitari piratsi. Okempitaro ipaante aparani piyantatsiri, ovamaantanero onatzi. ⁹ Iro apaante akantantapiintariri Pava: "Ashitanari, kameetha pinatzi." Irojatzi apaante akantzimantantari asheninka, ikaratzi kempishiretayariri Pava. ¹⁰ Aparo onaveta apaante, iro kantacha ari añaavaitantaro kameethari, eejatzi kaariperori. Iyekiite, te arite ankonovayetero añaaneyetari. ¹¹ Pinkeme noshiyakaaventemiro. Tsikarika oshitovaatzi jiña, kiteshaarika okanta, eero añaero onkepishaate. ¹² Iyekiite, ¿Kantatsima aparani pankirentsi uva onkithotero higo? Ari okempitizitari jiña iroori, aririka ompotyate, eero añaero onkite-shaate.

Inkiteki opoña iyotanetaantsi

¹³ Ayotanetanaarika, apampithashiretanaarika, etakotantya, tsinampashire ankantya onkantakaakai ayotanetanaari. ¹⁴ Irooma añaerorika ankisaneentashirevaitante, te arite ashamevaite. Athaiya akantzi: "Iyotaneri nonatzi." ¹⁵ Aririka amayetakero iroka, tera iri Pava iyotakairone. Iro ipampithashiretakaanteriri kamaari. ¹⁶ Ari okanta aririka ankisashiretantavaite, eero amatziro aakameethatavakaiya, kaariperoshire ankantapiintayetya. ¹⁷ Iro kantacha iriirika Pava kovakairone ayotanetaiya, ari onkantake ankameethashiretanai, eero akisashirevaitanaa, etakotantneri anatyete, eero apiyathatanaa, neshinonka ankantante, ovameethatero antavaiyeteri, kyaaryoo ankantanaiya, eero akamataviritanai eejatzi. ¹⁸ Aririka ankantapiintanakya aakameethashiretavakaanaiya, ari añaero apaata irovameethashireperoyeetai. Onkempityaaro ipankivaitaitzi, ari añaero apaata aavayetairo okitho.

Aapatziyarori osavisato

4 ¿Opaitama opoñaantari ovayiritaantsi? ¿Opaitama ikisaneentavakaanteriri atziriite? ¿Kaarima kantakaanteriri ineshireyetairo ikovityaaneentziri? ² Inevakitakaro tsikarika opaiyeta, temaita ontzimi-moyeteri. Ikisaneentakovetakari jashitari pashine, te ontzimidoteri. Jovantayevetaka, jovayiritantavetaka, te iñaamaitaro ontzimidoteri ikovayevetari, tera inkampitayeeeri Pava. ³ Imavetakaro ikampitzi Pava ikovayetziri, te ipamaitari. Ikampitakoventashita irantayetantyaarori ookimoyetariri irirori. ⁴ Ikempitashitakaro kaari kinatari oime, oñaake pashine, iro

okisaneentantanakariri oime. Ari ikempitakari maaroni kovayetzirori irapatziyaaro osavisato, ikisaneentantatziirira Pava. ⁵ ¿Amenaashitama josankinaitakeri pairani, kantatsiri: "Jotyantakeri Pava Tasorentsinkantsi neshinonkayetaineri, iriitake aamaakoventaine eero antantayetaro kaariperori?" ⁶ Jektakotai Pava, iro okantantari osankinarentsi:

Osheki irovasankitairi Pava ñaaperovaitaneri, iriima tsinampashireri osheki iretakoyetaiyaari irirori. ⁷ Irootake nokantantari naaka: Patsipetakoyetaiyaaro ikovakaimiri Pava. Pimpityaari kamaari, aritake piñaakero irovashaantemi. ⁸ Pampithashire povanairi eeroka Pava, eero jookane jovanakemi irirori. Kaariperoshire pinaveta, povashaantayetairo. Terika pinkyaaryoventairi, pinkitashireventairi. ⁹ Pinkishiretakotairo pantayevetakari, pikimoshireventashitakaro kaariperori. Ontzimatyete povashiretakotaiyaaro okaratzi pikimoshireventashitakari pairani. ¹⁰ Tsinampashire pinkantaventanaiyaari Avinkatharite, tema iriitake ñaapinkathatakaantaimineri apaata.

Kantakotavakaantsi

¹¹ Iyekiite, te apantaro ankantakotavakaavaiya. Aririka pinkantakoteri pashine, pithainkatziirora Ikantakaanteriri pairani Ikantakaanteriri, iriitake matzirori jovavisaakoshiretantzi, iri matzirori eejatzi jovasankitaantzi sarinkaveniki. Tekatsi ampaitya aaka onantyaari ankantakoyeteri pashine.

Te ikantakaaproventaitaro anteri apaata

¹³ Tzimayetatsi kantashivaitachari: "Nokovi niyaate osaitekira nampitsiki, aparani osarentsi nosaikavaite janta, nompimantayete opaitarika, naye osheki okaratzi nokovayetziri." ¹⁴ Iro kantacha te iriyomaitya ompaitya avishimoteneri osaitekira. Okempitakaro añaantare menkoryeenka. Te oshenkaanete, kapiche onkantapaintya, ompoña ompeyanaiya, eero añaavairo. ¹⁵ Jiroka inkantayetemi: "Irirorika Pava penaroneri nañaantare, ari nantakero ishinetainari irirori." ¹⁶ Iro kantacha javentaashivaitakaro iñaaperovaitaka aparani. Amenaantsi onatzi, te apantyaaro. ¹⁷ Aririka ayovetyaaro ovameethashiretantatsiri, iro kantacha te amatero, tzimanake akenakaashitane, kaariperoshiretakai.

Iñaaventaitziri ashaarantaneri ovashinonkaantatsiri

5 Pinkeme ashaarantaneriite. Piraakoneentayetaiya eeroka, iroora piñeero pashinonkaavaitaiya. ² Ari ompathaayetai maaroni povaakaro. Omperekimaitayetai piithaareyeteri. ³ Inthonkya impovayetai piireekite, maryaaveyetchari maaroni. Ari iriyotaitemiri pipiyotashitakari, tema iriitake taakagaiyaamine apaata. ¿Irootakema pipiyotantakariri? ⁴ Jiyotakemi Pava te petakotanta, irootake irovasankitaantyaamiri. Te pimpinayeteri patzirite, pipiyotashitakaro povaakaro. Ikishi-

matakemira patzirite, ikemake Pava, tema ipinkathariventatziitanetzi irirori. ⁵ Apaniro panintaavaaitaka, te pimpampithashiretakoteri pashine, intaani pikimoshireventakero povaakaro. Pikempitakari aparoni piratsi jovathantaitziri, aririka inkyeetake kameetha, ikantake ashitariri: "Thame ayaari nopira, vathatake kameetha." Ari inkempityaari Pava irirori, inkantai: "Osheki irovaakaro irika, monkaratapaaka novasankitaantyaariri." ⁶ Povashinonkaayetake osheki kameethashireri, irojatziki amantayetakari, tetya piñaavetyaaro impiyakoventya.

Amavevaine pinkantya, pamanayetai

⁷ Iyekiite, amavevaine pinkantya poyaaventyaari impokai Avinkatharite. Pinkempityaari pankivarentzi, amavevaine ikanta joyaaventaro inkane omparyaakote ivankire iriñaantyaarori onkithote. ⁸ Ari pinkempityaari eeroka, amavevaine pinkantya poyaaventya, oisokero povanakeri, tema eero osamani onkantya impokantaiyaari Avinkatharite. ⁹ Irootake, iyekiite, kaari aritanta pinkantakoteri pashine. Tema pokimatai kantayeta-paimineri eeroka: "Pantakero kaariperori." ¹⁰ Pinkinkishiretakoteri kamantanteneri pairani. Pava omityaantakeriri iñaaventantayetairi. Iro kantacha osheki iñaashitayetakaro irirori amavevaine ikanta joyaaventari Avinkatharite. Ari pinkempitayetaiyaari eejatzi eeroka. ¹¹ Osheki inkimoshiretai atsipetarori ikemaantsivaita. Inkempitakotaiyaari Job-ni, amavevaine ikantaka joyaaventari Avinkatharite, ikemaantsitakoventakari. ¿Tema ineshinonkatari Pava? Ayotzi ari ikantaitatyaani jineshinonkatanta Pava.

¹² Iro kantamaitacha iyekiite, ontzimerika piñaaventakoyeteri, eero pipairyaaashivaitaro inkite eejatzi kipat-

si. Omaperorika pantero pikantziri, pinkante: "¡Ari!" Irooma eerorika pantziro, pinkante: "¡Eero!" Ñaa jovasankitaitzimikari.

¹³ Piñiirorika onkantzimoshirevaityaami, pamaneri Pava. Irooma pikimoshirevaitzirika, pimpanthaaventereri Pava. ¹⁴ Pimantsiyavaityzirika, pinkamanteri iran-tarikonate kempisantzinkari, iramanakotemi, impoña irotziritantyaamiri yeenkantsi impairyakeri Avinkatharite. ¹⁵ Tema aririka iramanakotantake kempisantanaatsiri kyaaryooperoini, aritake irovashinchagairi Pava mantsiyavetachari. Iroorika kantakaantzirori ikaariperoshirevaitzi imantsiyatantakari, ari impeyakotaineri eejatzi. ¹⁶ Pikantzimoneentashiretakaaririka pisheninka, pinkantairi: "Pimpeyakotaina." Pamanairi Pava eejatzi, pinkanteri: "Ashitanari, povashinchaayetairi mantsiyayetatsiri." Tema aririka iramanakotante kameethashireri, jantayezinirira ikovakoyetziriri. ¹⁷ Atziri inake eejatzi pairani Elías, ikempitayetai akantayeta aaka avathaki. Iro kantamaitacha ikempisantakeri kameethaini Pava. Ikovakotakeri Pava eero oparyaanta inkane. Mataka, tema avisaneentanake mava osarentsi te omparyaagai. ¹⁸ Opoña japi-itairo ikovakotairi, irojatziki oparyaantaari inkane. Shookayetanai pankirentsi.

¹⁹ Iyekiite, aririka pinkempisantakagairi ikaratzi ovashaantavetaarori ikempisantziri Pava, ²⁰ povavisaakotairira ikaariperoshirevetaka. Jatavetaa sarinkaveniki aririka inkamaimi. Omaperora ikaariperoshirevetaka, iro kantamaitacha ikempisantaira eejatzi, impeyakotaineri Pava maaroni, eero ipampithashiretakotaaro.

1 PEDRO

Ovethataantsi

1 Naakatake Pedro osankinat zimirori iroka. Eerokaite nosankinat zini pikaratzi te isheninkayeetami tsika pisaikayetzi, tema oivaraa pikantayetaka pinampitaro Ponto-ki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki ipoña Bitinia-ki. ¹²Jiyotzitaka Pava pairani ari iriyoshiiyetaimi onkanya irovameethashiretantaiyaamiri. Ari pinkempisantairi Jesucristo itzimi kaphathainkataintsiri ikamimentakemi. **†**Onkamintha ineshinonkayetaimi, irisaikagaimi kameetha!

Añaashiretakaantzi oyaakoneentari

³Antharomentairi Pava, iri Jirintari Avinkatharite Jesucristo, tema ineshinonkaperoyetai okempivaitaaro ovakerami antzimayetaimi. Añaashiretakaayetai oyaakoneentari, tema añaagairanki Jesucristo ikamavetaka. ⁴Iro akovajaantairi otzimi ishinetaayeetakairi, ari onkantaitatyeeni añaero, eero othonkaa. Irojatziki kashiyakaayeetakamiri eerokaite inkiteki. ⁵Iro ishintsinka Pava ikempoyaaventantaami eerokaite. Iriitakera kantakaarori pinkempisantantyaariri onkanya irovavisaakoshiretantaiyaamiri apaata. ⁶Irootake piki-moshiretantakari, okantavetaka piñaayetakero pike-maantsivetapainta, iñaantashireyeetanakami. ⁷Ikempitakaantaitakemiri ikantayeetziri oro, itaayeetziri iriñaantaityaariri kameetharika inatzi. Okantavetaka irika oro eero ikantaitatyaani iriñeeteri, ari iraperotaiya. Iro kantacha, aririka impiyapaake Jesucristo, ari iriñeetemiri kyaaryoorika pikempisantakeri. Arira intharomentaiteriri Cristo, ñaapinkatha irovayeetairi, osheki iriñaaventayeetairo irovaneenkaro. ⁸Petakoperotane povairi Cristo okantavetaka te piñeeri. Pikempisantairi, kimoshire pikantaventakari, okantaveta te piñaajaanteri iroñaaka. ⁹Tema pikempisantayetaira, ari piñaayetairo irovavisaakoshireyetaimi.

¹⁰Ikamantakoyetakemi pairani kamantantaneriite aritake ineshinonkayeetaimi, ari piñeero irovavisaakoshireyeetaimi. Jamatsinkaventakaro, osheki josampitakoventayetakero, ¹¹ikovajaantake iriyotemi itzimi ovavisaakotantatsine, tsikapaite inkoñaate. Tema iriitake Itasorenka Cristo thavetakaayetakeriri, oshekira inkemaantsitakaaveetyaari Cristo impoña iriñeero irovaneenkaro. ¹²Tzimatsi iyotakaakeriri ka-

† Kantakotachari "pikaratzi te isheninkayeetami tsika pisaikayetzi" tzimatsi kantayetatsiri iriira ikantakoyeetziri kempisantzinkariite nampitzimoyetariri osavisatziite kaari jashitaari Pava.

mantantaneriite, tera iri ñaajaantayeterone, aña eerokaite. Tema pikemayetairo iroñaaka Kameethari Ñaantsi. Jotyaaantaitakeri Tasorentsinkantsi ipoñaakaro inkiteki ikinkithatakaantakamirori. Irojatzira ikovaiyak-eri maninkariite ikovitaiyavetakari inkemathatairo.

Tasorentsishire ankantaventaiyaari Pava

¹³Aamaventara onkanya pikinkishiretane, pinkempityaari itzimi oosothakitarori iithaare. Kameetha pim-pampithashiryeeya. Oyaaventa pinkantya irineshinonkatapayaami Jesucristo aririka impiyapaake.

¹⁴Pinkempityaari shirethari eentsi. Eero pantashivaitaro pinevetashiyetari, okantakaami pimasontzinka.

¹⁵Aña iri pinkempitakotaiya Tasorentsi itzimi kaimashiretakemiri. Iriitakera tasorentsishiretakimine maaroni pantairi. ¹⁶Tema osankinatata kantatsiri:

Pintasorentsishirete, tema naakatake Tasorentsi.

¹⁷Tema pikantapiintziri "Apá" irika kaari amaakitantsine amenakoyetairone apaata okaratzi jantayetakeri atziriite, ontzimatyeeera pinkempisantapiinteri eenirora pisaiki jaka kipatsiki. ¹⁸Tema piyotzi kaarira kireeki, kaarira oro ipinakoventantayeetakamiri, pavisakoshiretantaari pisaikavaivetaka jaraperoiteeni pikempitakotari picharineete. Tema tekatsi apantaperotyaarine oro eejatzi kireeki, ari inthonkaiya. ¹⁹Aña iroora iriraane Cristo ipinakoventantayeetakamiri, ikempitakotakari oisha kaari tzimatsine iyaariperonka, tekatsi inkantavaiya ivathaki. ²⁰Tekeraminthara irovet-sikaajatero Pava kipatsi jiyotzitaka opaita iranteri Cristo. Iro kantacha ovakera piñeero iroñaaka, ipokake, irovavisaakoshiretaimi. ²¹Okaratzi jantakeri Cristo, iro opoñaantari paventaashiretaari Pava. Tema iri Pava ovañaagiriri, jiñeetantarori irovaneenkaro. Oyaakoneenta povairi iroñaaka Pava paventaashiretaari-ra.

²²Tema shiretha pikantaventaaro kyaaryoori, kiteshire pikantayetaa, petakotapiintayetaari maaroni pipaiyetziri "iyekiite" iroñaaka. ²³Tema okempivaitakaro papiitaatyeeromi pintzimayetaimi iroñaaka. Iro kantacha itzimi pirintaari, kaarira atziri kaamaneri, aña kañaaneri inatzi irirori. Okanta apiitantaari itzimakaayetaimi, iroora iñaane, otzimi kañaanetatsiri eejatzi. ²⁴Tema:

Avatha okempivaitaro tovari.

Tzimavetacha ovaneenkaro, okempivaitaro tovari otzimi oteyaki.

Iro kantacha okamashitzi tovari

Ipoña oparyaateyatzi.
²⁵ Iro kantacha iñaane Avinkatharite okantaitatyaani. Irootajaantakera iroka ñaantsi otzimi ikamantayee-takemiri eeroka.

2 Irootakera povashaantantyaarori pikaariperotzi, eero pithaiya, eero pikamataviritzi, eero pinevevaineta, eero pikishimatantzi. ² Pinkempityaari eentsi ovakera tzimatsiri ikovi inthote. Ari pinkantayetanaiyaari eerokaite, pinkovairo tasorentsitsatsiri ontzime antarikishiretakaimine, onkantya pavisakoshiretantaiyaari apaata, ³ tema piñaakero ikaminthaayetaimi Avinkatharite.

Mapitatsiri kañaaneri

⁴ Pinkempisanteri eerokaite itzimi kempitakarori mapi, iro kantacha kañaaneri inatzi irirori. Osheki atziriite manintakerori mapika, iro kantacha Pava ikempitakaantaro ikovaperoitane mapi, osheki ovinaro. ⁵ Ari pikantzitaari eejatzi eerokaite pikempitaaro mapi, tsika otzimi jaayeetakeri iroovetsikayeetantyaaro pankotsi, okantavetaka te pinkempitajaantyaaro mapi, tema añaatsimi eeroka. Pinkempiyetai yaari eejatzi omperatasorentsitaari itzimi saikantaiyaarone iroka pankotsi, pinkempitakaantero pimpomeshireyetaaty-eeromi ookimotariri Pava, okantakaantziro okaratzi jantayetairi Jesucristo. ⁶ Tema iro okantziri Osankinajanorentsi:

Novatziiro mapi ikovaperoitane janta otzishiki Sion. Irootake otziterone pankotsinampi. Osheki ovinaro iroka.

Inkarate aventaashiretaiyaarine kempitakarori mapi, eerora jamenaashivaita apaata.

⁷ Eerokaite pikaratzi pikempisantai, panintayeetaaro mapika tzimatsiri osheki ovinaro. Iriima kaari kempisantsine, te iriñeero iriroriite, iri okantakotakeri. Osankinajanorentsi:

Imanintavetakaro mapi ovetsikirori pankotsi,

Iro kantacha jovayeetairo pankotsinampinaki ikempitakaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

⁸ Ikantaitake eejatzi:

Ovaryaantzi mapi, aririka irantzivaityaaro.

Tema okempivaitaro imparyaantatyeeyaaromi mapi ikaratzi piyathayetakarori ñaantsi. Iriiyetakera jiyoshiyetaikeri Pava irovasankitaayetairi.

Isheninkayetaari Pava

⁹ Irooma eerokaite, jiroka pikantayetaari: Isheninkamirinkaitetaami jiyoshiiyetaimira, Jomperatasorentsitaami Pinkathari, Tasorentsishireri pinaatzi, Jashiyetaami Pava.

Ari pikantayetaari onantyaari piñaaventairo kameethaini tsika okanta ikaimashireyetaimi pi-saikavetakara otsirenikitzi, kempivaitaa iroñaaka pi-saikaatyee mi tsika ikitainkataairo irirori. ¹⁰ Pairani eerokaite te pisheninkatavakaaveta, irooma iroñaaka pimatairo tema isheninkataami Pava. Pairani eerokaite

te pitsipavetari ineshinonkatane Pava, irooma iroñaaka piñeero jineshinonkayetaimi.

Iromperatane anayetai Pava

¹¹ Netakotaneete, pikempitakaantziro eerokaite eeromi pisheninkatanaari osavisatzi. Irootake noshintsithatantyaamiri povashaantairo pinevetashitaro osavisato. Tema iro kempitakarori irokapayeeni iroomi maimaneshireyetaiminemi. ¹² Onkarate pantayeteri, kameetha onimoyetairi atziriite. Aamaa tzimatsi kishimavaivetamiri iroñaaka, iro kantacha aririka iriñaapiintanakero pantanairo kameethari, ari impampithashiretanaiya, intharomentanairi Pava.

¹³ Ikovi Pinkathari eero pipiyathayetairi atziriite ikaratzi pinkathariventzimiri pinampiki. Pimatziyaari itzinkamijaantari pinkathariventantatsiri pinampiiteki. ¹⁴ Eero pipiyathayetairi eejatzi irotyaantane ovasankitaayeterine kaariperori, tema iri intharomentyaari atziriite antayetzirori kameethari. ¹⁵ Iroora ikovakaimiri Pava. Aririka pantanairo iroka tampatzikatatsiri, ari iroimairentakari masontzishireri inkovemi inkantakotemi. ¹⁶ Saikashivaiyetaami iroñaaka eerokaite. Iro kantacha, eerora pantanairo kaariperori, aña pinkempitakotyaari iromperatane Pava. ¹⁷ Piñaapinkathateri maaroni. Petakotyaari iyekiite. Ñaapinkatha poveri Pava. Piñaapinkathatairi pinkathariventzimiri pinampiki.

¹⁸ Eerokaite omperataari, shiretha pinkantya iromperayeetyaami. Te intaani piñaapinkathateri aakameethatzimiri, pimatziyaari eejatzi itzimi otsimaavaitamiri. ¹⁹ Intzimerika antakerori ikoviri Pava, ipoña iramavetakero jimanintavaitaitakeri, iriira intharomentaventya atziriite jiñaakerira jimatakeri kameethari. ²⁰ Tzimatsirika amavetakarori jovasankitaaventaitziri jantakero kaariperori, tekatsira tharomentyaarine. Irooma eerokaite, aririka pamavetakero irovasankitaaventaitemiro tampatzikari, irootakera onimotziriri Pava. ²¹ Iroora ikaimashireyetaantakamiri, tema iri Cristo kemaantsitakoventaami eeroka. Ari okanta joñaakantapaintamirori onkarate pantairi eeroka.

²² Tekatsi kaariperori irantapainte irirori, Te inthairivaantetapainte.

²³ Ikaviyavaitaitakeriranki irirori, te impiyatantya. Ikan-ta jovasankitaavaitaitakeri te irasaryimatantya impiyatantya, aña iri javentaaperotataika itzimi iyotzirori tampatzikari. ²⁴ Ari okanta ipaikakoyeetantakariri, okantakaantakero ayaariperonka. Iro añaantaiyaarorimi ovashaantayetairo kaariperori, kameethashire anayetai, ankempitakaantanairomi ankamayetaatyee-mi impoña añaayetaimi eejatzi. Tema:

Jovatsinaavaitaitakeriranki, ikemaantsitakaitari, iroora pavisakoshireyetaantaaari eerokaite iroñaaka.

²⁵ Pairani eerokaite pikempitakari oisha tzipinari. Iro kantacha iroñaaka kempivaitaka pimpiyaatyee mi isaikira aamaventariri oisha, iriitake aamaventashireyetaamiri.

Irantayetairi tsipatachari

3 Jiroka pinkantayetyaari eerokaite iinantaitari, shiretha pinkantzimotyaaari piimeete. Onkantavetya tzimatsirika tsika inkarate kaari kempisanterone iñaane Pava. Aamaashitya ari onkantake pinkempisantakairi aririka iriñaakemi tsika pikantanaa, ² kiteshireri pinanaatzi, ñaapinkatha pinkantante. ³ Eero amenaashivaita iriñeetemi ovaneenka pikanta, pampitayetero piishi, pimporeryaatzite, ovaneenka pinkithaayetya. ⁴ Aña iro aritatsi pimatanairo kaari koñaanetatsine, pinkameethashiretai. Tema aririka antsinampashirevante eero atharovakovaita, okantaitani iroori te onthonkanetya, irootake ikovaperotziri Pava. ⁵ Arira okantayetakari pairani tasorentsishireri otzimi aventaashiretakariri Pava, ñaapinkatha ovayetziri oimeete. ⁶ Okempitaranki Sara shiretha okantzimotari Abraham, opaitziri oime: "Noñaapinkathatane." Eerokaitera kempitaarori osaroyetaari aririka pimatanairo tampatzikari. Ari onkantya eero otzimanta ompaitya pintharovakaiyaari inkishmentaitemiri.

⁷ Ari pikempitari eejatzi eerokaite iimentaitari, piñaantapiintyaaro pariperotyaaari piinaite. Pinkaminthairo, tsinane onatzi iroori. Pinkempitakaantero ikaminthaitziro sataanetsiri ovamentotsi. Ñaapinkatha povero tema ineshinonkayeetaaro eejatzi iroori añaashireyetai ikempiitaimira eeroka, te ompashinete okaratzi ishinetaayeetaimiri. Irootake pantanairi ari onkantya eero omanonkantavaita piñaañaatane.

Pankiventarori irantayetanairo kameethari

⁸ Ari okantari: aapatziya pinkantavakaiya, kaminthaa pinkantante, petakotavakaiya tema okempitanaatyaaro pirezitavakaiyaami. Neshinonka povanairi pitsipayetari. Tsinampashire pinkantya. ⁹ Eero pikemaantsitakaari itzimi kemaantsitakaamiri eeroka, eero pikaviyiri itzimi kaviyimiri eeroka. Aña paakameethateri onkempivaityaaro pintasonkaventatyeeerimi. Tema iro ikaimashiretantakamiri Pava intasonkaventayetaimi eeroka. ¹⁰ Tema:

Itzimi nevetarori iranintaavaitya kameetha irañe, Irovashaantairo ikaviyavaitantzi, ikamatavirivaantetzi eejatzi.

¹¹ Ontzimatyete irovashaantairo kaariperori. Aña iro aritatsi irantairo kameethari.

Iro inkokovatapiintairi irapatziyavakaayetaiya.

¹² Tema jiyotziri Avinkatharite ikaratzi kameethashireri.

Ovayempita joviri ikaratzi ñaañaatariri.

Iriima kaariperoshireriite, katsimara jameniri Avinkatharite.

¹³ Aamaatziinerika pantayetanairo kameethari, ¿tzimatsima kemaantsitakaaperotaiyaamine? ¹⁴ Tzimatsirika ovasankitaakemine pantziro kameethari, ari intasonkaventakemi Pava. Tema ikantayeetake:

Eero pitharovatziitashita, eero okantzimoshirevaitashitami eejatzi.

¹⁵ Aña iro aritatsi poshiretaiyaari Cristo, tema iriitake piñaapinkathaperotairi. Ovetsika pinkantapiintya pinkamantantero tsika okantakota poyaakoneentari, aririka intzime impaitya osampitemine. Iro kantacha kaminthaara pinkantante pinkamantantero, ñaapinkatha pinkantante eejatzi. ¹⁶ Eekero piyaatatyete pinkinkishiretero otzimi tampatzikatatsiri, pantayetairo kameethari itsipashireyetaamira Cristo. Aamaashitya ari impashiventaiya inkarate thaiyakovetyaamine. ¹⁷ Iro aritatsi piñaashitakoventyaaro pantayetziro kameethari, iroorika inkoveri Pava. Iro maperotzirori okaariperotzi piñeero irovasankitaaventaitemiro pantakero kaariperori. ¹⁸ Pinkempitakotaiyaari Cristo, tampatzikashire inake irirori, ikamimentakeri tzipishireriite okantakaanziro jantayetziro kaariperori. Iro jantantakero iroka onkantya intspashiretakaayetaantairiri Pava. Osheki ikemaantsivathatakaveetakari, iro kantacha aña-gai. ¹⁹ Iri jatashinenkataintsiri ikinkithatakayetairi ishire ikaratzi etayetakarori pairani itzimi jashitakoshireyetaakeri. ²⁰ Osheki ipiyathayetaka iriroriite jovetsikantakarori pairani Noé iriniroite pitotisi, oyaavetacha Pava te intharokyaate. Iro kantacha kapichera atziri avisakotaatsi impiinkemi, ikaramatsitake 8. ²¹ Iri pikempitakotaari eerokaite tsika pikanta pavisakoshireyetai poviinkaayetaa. Iroka oviinkaataantsi tera okempitaajatara impiinkaite jiñaaki inkivaiteero ikipatsivathaitzi. Aña amanaantsi onatzi, tsika ikovakoyeetziri Pava impampithashiretakaantero tampatzikashiretatsiri. Irootakera jañaantaari Jesucristo. ²² Isaikai inkiteki iroñaaka Cristo irakojanoki Pava ipinkathariventairi maninkariite, ipinkathariventairi inkiteveri pinkatharitatsiri, ipinkathariventairi tzimayetatsiri ishintsinka.

Antavaitaineri kameetha Pava tema tzimatsi jimatatakaayetairi

4 Ari okanta, ikemaantsitakoventai Cristo. Iroora poshiretakotapiintanaiyaari eejatzi eerokaite. Tema ikaratzi ñiirori ikemaantsitakaitari, tera inkovairo irantairo kaariperori. ² Ari pinkempityaari eerokaite eenirora pisaikayetzi iroñaaka jaka osaaviki, iro pantapiintai ikoviri Pava. Eero pantashiyetaro pineveyetari, tema irootake jantapiintakeri pashine atziri. ³ Irootakera pantapiintakeri pairani, tema pikempitakeri pashine atziriite nevevaitashitachari. Tema jametapiintakero jimayempiryookitzi, ipaantantavaita, ishinkivaita, jinevetaro joimoshirenkavaita irantantyaarori kaariperori, niyavaitaneri jinake, jiñaañaatapiintakero tsika opaiyeta ikempitakaanterori iriimi pava. ⁴ Osheki okompitzimotakeri ikaratzi pitsipavetari pairani, te onimoteri povashaantanakero pikempiyari jantayetziro kaariperori. Iro opoñaantari ikishimavaitanakemi. ⁵ Iro kantacha irikaite ontzimatyete iramenakoyetairi apaata Pava. Tema Pava, iri iyotzirori maaroni jantayetakeri ikaratzi añaayetatsiri iroñaaka, okaratzi jantayetakeri

eejatzi kamayetaintsiri. ⁶Irootakera ikamantantayee-takarori Kameethari Ñaantsi, jimayeetakeri eejatzi kamayetaintsiri. Ari jovasankitaayeetakeri ikamayetakera, iro onantaari iroñaaka jovañaashireyetairi Pava.

⁷Irootaintsi onthonkaiya añaari iroñaaka kipatsi. Iro poshoretantyaari pantairo kameethari, aakoventa pinkantya piñaañaatai. ⁸Iro kovaperotacha, piyaatakaaperoyetanairo petakotavakaanaiya. Tema: Itzimirika etakoyetaiyaari, amaakitapiintaineri irovaariperotai.

⁹Poimaanetantapiinte pipankoki, eero pikiñaan-eventziro. ¹⁰Itasonkaventayeetakemi onkantya pantantayetyaarori jimatakaayetaimiri Pava. Okaratzi jimatakaayetaimiri eero, pampitakotairi pashine, pantairo kameethari, tema ineshinonkataami eero Pava. ¹¹Ikaratzi jovayeetakeri inkinkithate, iriyote Pava jiñaaventzi. Itzimi jovayeetakeri inkaminthaantayete, irantavaitantyaaro ishintsinka ipakeriri Pava. Ari onkantya iriñaapinkathayeetantyaariri Pava, inkantakaantero Jesukristo itzimi otzimimotairi irova-noonkaro, ari inkantaitatyeeni impinkathariventantai. Ari onkantyaari.

Kempisantzinkari ananzi osheki ankemaantsityaari

¹²Netakotané, ñaa omapokimikari aririka piñaanakero pomerentsitzimotemine. Tera avishimovaitashityaami iroka, aña jiñaantaminthayeetatyaa-mi. ¹³Iroora ikemaantsitapaintari eejatzi Cristo. Aririka piñeero eero inkemaantsitakaaperoyeetyaami ikempitaitakeri irirori, kantatsi pinkimoshireventero. Tema ari pintharomentaperotaiyaari impiyeerika irirori iramairo irovaneenkaro. ¹⁴Aririka inkishimayeetemi eero-ka okantakaanziro paventaashiretaari pipairyagairi Cristo, tasonkaventaari pinatzi. Tema iro ooñaarontzirori isaikantakami shintsiri Itasorenka Pava. ¹⁵Tera arite povante, pinkoshitante, pantero kaariperori, pimaimanetante, ari piñaakero irovasanki-taaventaitemiro. ¹⁶Iro kantacha iroorika irovasanki-taaventaitemiri jashitaami Cristo, eero pipashiventavaita. Aña iro aritatsi pintharomentaiyaari Pava ipaiyeetaimira "Cristo-veri." ¹⁷Tema monkaraataika iroñaaka iramenakoyetantairi Pava. Aakaite akaratzi jashiyetaira, jetayetakai jovasankitaakai. Iri mapero-tairone inkemaantsitaiya ikaratzi thainkakerori Kameethari Ñaantsi.

¹⁸Tema otzimimoyetziri iroñaaka pomerentsitzimotariri kameethashireite onkantya iravisakoshireyentaiyaari,

¿Tsikama opaita avishimotairine kaariperoshireri thainkatasorentsitsatsiri?

¹⁹Tema ikaratzi kemaantsivaitachari iroñaaka, iriira Pava shinetairiri inkemaantsivaitya. Ontzimatyeeera iraventaashiretaiyaari ovetsikakeriri, irantayetairo okaratzi tampatzikayetsatsiri.

Ikaminaayeetziri kempisantzinkariite

⁵Tzimatsi nokoviri nonkaminayemiri eerokaite pikaratzi pijevayetairi kempisantzinkariite. Eejatzi naaka nojevatziri kempisantzinkariite, ari akaratyaiyini. Naaka ñaajaantakeri Cristo tsika ikanta ikemaantsitakaitakari, aritake nomatairo naaka onkarate iriñeetairi apaata ovaneenkapero onkantaiya. ²Jiroka nonkaminayemiri: Kempoya povayetairi kempisantzinkariite pinkempitakaanteri ikempoyeetziri oisha. Eero pantashivaitaro aririka ishintsiventayeetemi pantero, aña iriirika Pava kovakaimirone, pimateroty. Eero pantziro pinkovashitya paantyaaro kireeki, aña iro pantantyaarori piminthatashitanakyaaro eero. ³Eero pikovashivaita pomperatantya, ontzimatyé poñaakeri ikaratzi pikempoyaayetairi pantanairi eero inkene irimatanairo iriroriite. ⁴Inkene apaata aririka inkoñaatapai Jevajanori itzimi pikempoyaakeneri oisha, ari iramathaitantaiyaamiro ovaneenkatachari kantaitachari oshipakiryane. ⁵Eerokaite evankariite piñaapinkathateri antarikonaite. Ontzimatyé piñaapinkathatavakaayetaiya maaroni. Tema: Te ikoviri Pava asagaaventavarentzi, Iriima itzimi tsinampashiretatsiri osheki inkaminthayeri.

⁶Tsinampa pinkantaventyaaro okaratzi jimatakaayetaimiri Pava. Irojatzii apaata aririka inkovapaitetake, iriitake kantakaiyaarone onkantya iriñaapinkathayentayamiri. ⁷Aririka piñaayetero onkantzimoshirevaiyetyaami, paventaiyaari Pava. Tema iriitake neshinonkatyaamine. ⁸Pimpampithashiretapiintairo kameethari, aamaventashire pinkantya. Tema kamaari itzimi kisaneentairi, ikempitakari kashekari kenakenavaitatsiri, jasootzi ikokovatzii impaitya iratsikeri. ⁹Iro kantacha ontzimatyé pimpiy-ataari, pinkyaaryooventanairo paventaashiretaari Pava. Tema piyotzi ari pikempitakari maaroni iyekiite pikemaantsitaiyani jaka kipatsiki. ¹⁰Iro kantacha aririka onkaratapaake pikemaantsivaitaka kapicheeni, ari intampatzikashiretakaaperotaimi Pava, iravayaashiretakaimi, amavevaitane inkantakaiyami. Tema neshinonkateri inatzi, iriitake kaimashiretairi piñaantaiyaarori kantaitachane irovaneenkaro Cristo. ¹¹Iritakera intharomentaitya Pava. Ari inkantaitatyeeni impinkathariventantai. Ari onkantyaari.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹²Iriira Silvano osankinatanarori iroka. Iriitake nokempitakaanaka naaka kyaaryoori iyeki inatzi. Irootake nosankinantakamirori eepichokiini nokaminayimi, nokamantzimiro tsika ikanta Pava jineshinonkaperotanta. Ontzimatyeeera pinkyaaryooventayetairi. ¹³Jovethayetami kempisantzinkariite itzimi apatotapiintachari Babilonia-ki, ikaratzi kempitayetaamiri eerokaite jiyoshiyeetaimi. Jovethatami eejatzi Marcos, itzimi nokempitakaanarori iriimi notomi.

^{†14} Etako pinkantya povethatavakaanaiya. [Onkamintha pisaikayetai kameetha pikaratzhi jashiyetaami Jesu-cristo! Ari onkantyaari.]

† *Ikantakotziri Pedro jaka "Babilonia" iroora iñaaventakotzi Roma. Tema jamamenataitayaro Roma iñaaventaitziro, irootake iñaaventapiintantarori Babilonia. Ari onkantya eero jiyotaitantari ni-inkarika osankinatziro, iro eero jovasankitaitantari.*

2 PEDRO

Ovethataantsi

1 Naakatake Simón Pedro osankinatzimirori iroka. Naaka iromperatane Jesucristo, irotyaantajanore nonatzi. Eerokaite nosankinatziini pikaratzi pikempisantanai pikempitayetaana naakaite, tema iri apantaperotariri itzimi akempisantairi, iro kantakaantakerori itampatzikashirenka Pava, ari ikempitaari eejatzi Jesucristo itzimi ovavisaakoshiretairi. ² Onkamintha ineshinonkaperoyeetaimi, isaikakaaperoyetaimi kameetha! Eekerora piyotanaatyeeeri Pava eejatzi Avinkatharite Jesús.

Tsika onkantya pintasorentsishireyetantaiyaari eerokaite

³ Tema iniroite itasorenka Pava, iriitake kantakaarori otzimimotantairi maaroni kovityiimoshiretairi añapinkathatasorentsitantyaariri. Ari okanta, omaperora ayoperotairi. Tema ovaneenka ikantataika irirori, osheki ikameethaperotataike, iro omatantaari ikaimashireyetai. ⁴ Iro ishinetantairori pinarontsiperotachari, kameethaperotajaantatsiri, inkene pintasorentsishireyetai eerokaite. Iro povashaantantaiyaarori pikaariperoshiretake, pikempiyetari osavizatzi antapiintakerori ikovashiyetari. ⁵ Irootake pinkempisantapiintantaiyaari eeroka, eero pamataavaitashitaro. Aririka pinkempisantapiintanakitye, ari piñaayetziro pintampatzikashireyetai. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaayetakero piyotanetya. ⁶ Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaakotanetaiya. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake pinkamaitapiintanetaiya. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaapinkathatasorentsitanetaiya. ⁷ Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake pinkaminthaatapiintantayetai. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake petakopiintantaiya. ⁸ Iroorika pimatapiintanake eeroka, ari iriñeetakemi omapero piyotairi Avinkatharite Jesucristo, eero itzimavaitzi kantakotemine: “Te apantari irika.” ⁹ Irooma intzimerika aparoni kaari matanairone ñaaventainchari, ikempitakari aparoni mavityaakiri kaari okichaatsine. Aña imaisantakitziro jantayetakero Cristo ikiteshireyetaantaariri, tema kaariperoshireri jinavetaka pairani. ¹⁰ Ari okantari iyekiite, ontzimatyepinkinkishiretapiintaiya, eero piñaantaro pinkisoshireventavaitero jiyoshiiyeetaimi, kaimashiretaari pinatzi. Tema iroorika pimatapiintanake ikovakaayeetakemiri tsika pinkantanaiya, eerora piñiuro

pintzipinashireyetai. ¹¹ Ari onkantya piñaantaiyaarori osheki okameethaperotataike inkyaakaayeetaimi impinkathariventantapai ovavisaakoshiretairi Avinkatharite Jesucristo.

¹² Irootakera, eero novashaantantaro nompampithashiretakaapiintemiro okaratzi añaaventakeri, okantavetaka aritake piyoyevetakero, pikantayetzi: “Omapero onatzi iroka.” ¹³ Iro tampatzikatatsiri nokinkithashiretakaapiintaimiro eenirora nañi naaka, ¹⁴ tema kapichetapaake noñaantyaarori nonkame. Ari okanta jiyoshiretakaakena Avinkatharite Jesucristo. ¹⁵ Nokovataike naaka iro pinkamaitya pinkinkishiretapiintairo eerokaite irokapyeeni aririka nookaventaimi nonkamake.

Ñaajaantayetakero irovaneenkaro Cristo

¹⁶ Tema pairani, ovakera noñaaventapaakemiri Avinkatharite Jesucristo, nokantapaakemi: “Otzimimotziri ishintsinka, aritake irapiitairo impiyee.” Tera niyotashitaro naakaite, te namatavivaitantapaakamiro. Aña naakatajaantake okitataikari Cristo, osheki ipinkathariperotataike irirori. ¹⁷ Iriitajaantake Ashitairi Pava kantakaarori iñapinkathayeetairi, joñaakantakero irovaneenkaro, ikantakeranki iñaavaitake: Notomi inatzi irika netakokitakari, osheki noki-moshireventakeri, pinkempisantairi.

¹⁸ Naakayetakera kemajaantakerori iñaavaitakeranki inkiteki notsipatantariri Jesús janta tasorentsiiitoki. ¹⁹ Ontzimatyeeera pinkemathayetairo josankinayetakero kamantantaneriite. Irootakera iyotakaaperotaineri, onkempitakovaitakyaari ootamentotsi ikoñeenkatzi ot-sirenikitzi. Iroora pantayetanairi eeroka irojatzi impiyantaiyaari Jesucristo intharomentashiretakaapaimi, inkempitapaakyaari impokiro orimishi. ²⁰ Ontzimatyepinkemathatero iroka: Tekatsira aparoni okaratzi osankinatainchari Osankinajanorentsiki ontzime inkamantavaitashitantakyaari kamantantaneriite. ²¹ Tera iri iyotashivaityaarone atzirriite, aña Tasorentsinkantsi iyoshiretakaantakero okaratzi ikovakeri Pava.

Kamantantanirori ipoña iyotaantanirori (Jud. 3-13)

2 Iro kantacha, tzimatsira pairani kamantantanirori. Irojatzi okantari iroñaaka pisaikayetzira eerokaite. Ari piñaake kantemineri, “Naaka iyotaantaneri.” Aña iromananeekiini ikovi irikaite irovaariperotantyaamiro iriyotaayetemiri. Jimanintatziirira Avinkatharite, itzimi pinakoventavetaariri irovav-

isaakoshiyeyetairimi. Iroora eero oshenkaanta iriñaayetero irikaite iraperotaiya. ² Iro kantacha tekera japerotaata, tzimatsira osheki kempitakotyaaarine okaratzi joñaakantakeri, imayempivaitzi. Iriira kishimavaitakaanerine aniitantanaarori “Avotsijanori.” ³ Osheki irinevekityaari kireeki, inkovapiintake pimpinateneri okaratzi jiyotaashivaitamiri. Iro kantacha Pava eero ishenkaa iramenakoyetaineri jantayetakeri, ari iraperotairi.

⁴ Tema pairani ikaariperopaitetantakeri tsika ikaratzi maninkari, jimatakeri Pava jovasankitaayetakeri, jookakeri sarinkaveniki, tsireniki ikantakoyetaka joyaaventa irovasankitaapaiteperotantyaariri. ⁵ Ari ikempitaakeri Pava kaariperoshireri atziriite etayetanakarori pairani inampitaro kipatsiki, aperotaka ipiinkake oonkaropaiteki. Iro kantacha Pava jovavisaakotakeri Noé, itzimi kinkithatakotakerori pairani tsika inkantya kameethashireri. Tema irijatzi Pava ovavisaakotakeriranki isheninkamirinkaite, ikarataiyini 7. ⁶ Ari ikempitaakeri eejatzi nampiyetarori Sodoma ipoña Gomorra, japerotakeri ipometakeri. Arira ifheetziro ompaitya avishimoyetairine thainkatasorentsitaneri. ⁷ Iro kantacha, Pava jovavisaakotairi Lot, tema kameethashireri inake. Irika Lot iniroite oñaashirenkakeri kaariperori okaratzi jantayetziri piyathariite. ⁸ Tema okantaitani kitaiteriki irika tampatzikashireri Lot tsipatakariri kaariperoshireri, jiñiiri, ikemiri jantayetakeri kaariperori. Iniroite okantzi-moshiretakari. ⁹ Arira okantari, jovavisaakotziri Avinkatharite ñaapinkathatasorentsitaneri ñaapiintakerori ñaantashiretaantsi, onkantya eero ineveshirevaitanta. Tema jetzitakero jovasankitaayetziri kaariperoshireri, irojatzji apaata iramenakoyetantaiyaariri maaaroni. ¹⁰ Irimaperotairi Pava irovasankitairi antayetzirori kamaarotatsiri inebetashitari, ipiyathayetakero ikantaveetari. Te iñaakotanetya kantakaaperori. Te intharovakaajatyaaari ikishimatzi maninkariite otzimi-motziri ishintsinka.

¹¹ Iriima maninkariite, okantavetaka otzimimoperotziri ishintsinka, te inkishimateri irikaite, jiyaatashitapiintzirira Pava inkamantakoteri. ¹² Irikaite kaariperoshireri ikempivaitakari piratsi, te iriyote impampithashirenetya. Itzimashivaiyetaka impoña iriñeero iraperotaiya. Ari inkempitaiyaari iraperotaiya kishimayetakeri maninkariite kaari jiyotakotaajatzji tsika ikantayeta iriroriite. ¹³ Iro inkemaantsitantaarori okantakaantziro ikemaantsitakaantaka irirori, iro kempityaarone impinataatyeeromi iyaariperonka. Tema irikaite, te inkaanitanete jantayetziro kamaaroyetatsiri kitaipaita. Okempivaitakero iriimi ovitsintayetakemine jayooyetakemi irikaite ikovayetzira iramataviyetemi. ¹⁴ Iro jaakoventa jimayempiryookivaitake, ivathakitakero kaariperori. Ikaimashireyetziri shipetashireri inkaariperotakairi. Ikokovatapiintake kireeki. Iro irovasankitaantayeetyaariri. ¹⁵ Ikenashivaiyetaka, imanintakero tampatzikari. Jantakero okaratzi jantakeri Balaam, itomi Beor, ikokovatake impinaiteri irantantyaarori kaariperori. ¹⁶ Iro kantacha irika Balaam,

jantakerora kantachari, iriira burro kisathatakeriri. Okantaveta te iriyote iriñaavaitanete burro, irika burro ikempitanakari atziri iñaavaitake, ari okanta jovashaantakaantaariri ipampithashireta inkoshekavaityaami Balaam.

¹⁷ Irikaite kaariperoshireri inkantaitaateeni irovasankitaayeetairi janta otsirenikiperotzi. Tema ikempitakero okantakaranki opiryaatzi omotyaa jiña, ikempitakero eejatzi okantaranki menkori atainkatziro tampyaa, impoña añaero eero oparyi inkane. ¹⁸ Ari okanta joshiyakaaventayeetziri kaariperoshireri, tema jovapyaashita tsika ikanta iñaaveetari, ikempitakero opiryaatzi omotyaa jiña. Tema kantakaapero ikanta iñaavaiyetzi, aritake onkantake iramataviteri ovakera kempisantatsiri, itzimi shiyapithavetarori kaariperori, inkantayeteri: “Kameetharini apiitairo antero anevetashiyetari, aritansi amayempite.” ¹⁹ Jamatavitantashita irikaite jiyotaantzi, ikantayetzji: “Oshinetaantsitzi pantayetero pinevetashiyetari.” Iro kantacha, irikaite iyotaantaniro, te isaikashivainetajaantya irirori, aña ikempitakotari aparori omperataari, iro kaariperori inkempitakaantya ivinkatharite, omperanavaitari.

²⁰ Pairani irikaite kaariperori ovakera ikempisantavetaari Avinkatharite, Ovavisaakotaneri, jovashaantavetanakero jantayetziro kamaarotatsiri. Okanta osamanitanake ipiyakotaaro jantayetanairo kamaarotatsiri, irojatzji jimaperotantakeri iroñaaka te ikempita ikantaveta pairani. ²¹ Ari okameethaveta eeromi iñiiri “Avotsijanori” otzimi tampatzikashiretakaantatsiri. Tema maperoitaka okoveenkatzji okaratzi jantayetanairi, ikempisantavetanaaro ikantakaantavetari tasorentsitsitzi, ipoña jovashaantanakero osamaniityaake. ²² Ikempivaitakero ikantapiintayeetzji:

Aparoni otsitzi, aririka inkamarankake, ipiyashitaro irovaiyaaro.

Ipoña ikantayeetzji eejatzji:

Aparoni chancho, aririkami inkivaiteri joipatsitaka, ipiya eejatzji iroipatsivaitya.

Impiyantaiyaari Avinkatharite

3 Netakotané, iro apitetatsiri iroka osankinarentsinyantanzimiri, nominthashiretakaatyaami, ² impampithashiretantyaarori ikantayetakeri kamantantanneriite tasorentsishireri, ikantakeri eejatzji Avinkatharite, Ovavisaakotaneri, itzimi otyaantayetakeneri nonkamantaimiro eerokaite. ³ Ontzimatyé anekmathatero iroka: Tekera impiyaminthatai Cristo, intzime osheki thainkavaitaneri. Iriiyetake antashivaitaayarone okaratzi inebetashiyetari. ⁴ Osheki inthainkavaite inkante: “¿Tsikapaitema iriñeetero ikantaitzi ari impiye Cristo? Eero ipiyaa. Kaari añaero ompashinete kipatsi, aña irojatzji okantataita ovakera jovetsikaitakero. Ari kamayetataike tsika ikaratzi etanakarori Otyaantajanori, te añaero ompashineyete.” ⁵ Ikenakaashivaitakarora ikaratzi kantatsiri. Te iriyote iri Pava ovetsikakero inkite, iñaane jovetsikantaka. Jovetsikakero eejatzji kipatsi, iro otzimanatanakari jiña, tema okantaitanakityaani kipatsi okovi

jiñaa. ⁶ Irojatzí jiñaa japerotantakarí Pava pairani, oonkantakarí kipatsí. ⁷ Iro kantacha, inatziira te impashinetakayero Pava inkite eejatzí kipatsí. Iroora ikantakaantakerí pairani eero opashinevaitzì irovetsikane irojatzí apaata aririka iramenakoyetairo maaroni, impoña iraperotairi kaariperori thainkatasorentsitanerí aririka intagairo maaroiteni. ⁸ Netakotané, ontzimatyera piyotairo iroka: Ikempitakaantaro Avinkatharite aparóni kitaite, oshekirini osarentsí. Aririka onkarate oshekirini osarentsí, iroovaitake onkaratemi aparóni kitaite. ⁹ Tera irosamaninkashityaaro Avinkatharite imonkaratairo okaratzi ishinetaantakerí, tema tzimayetatsi kenakaashivaitakarori ipampithashireta josamaninkashityaaro. Aña amatsinka ikanta Avinkatharite, ikoví impiyashireyetaimi maaroni, tekatsi peyashivaitaachanemi aparóni. ¹⁰ Irooma apaata impiyakerika, inkempitapaakyaari jomapokantzì aparóni koshintzi. Ari inkemayeetairo iniroite poimpataatsine, aripaite aperotaiyaari inkite. Ari onkempitagaiyaari eejatzí kipatsí, aperotaiya. Maaroni okaratzi jagaitakerí jovetsikaitantakarori kipatsiki, onthonkya ontagaiya. Ari onkempitagaiyaari maaroni irovetsikane atziriite, ontagaiya maaroiteni.

¹¹ Tema ari inkantayeetairo iraperoyeetairo maaroiteni, ¿Tsikama pinkantya pisaikai eerokaite eero otzimanta pikenakaashitane? ¿Tema ontzimatyé pinta-sorentsishiretai? ¿Tema ontzimatyé piñaapinkathatasorentsitanetai? ¹² Aamaventara pinkantayetaiya, pim-pankiventayetaiya, tema irootaintsi impiye Avinkatharite, aripaite intaayetairo Pava inkite, im-

porokayetairo jagaitakerí jovetsikantaitakarori kipatsiki ¹³ Irooma aakaite, aritake añaamampyaakaro ovakerari inkite, eejatzí ovakerari kipatsí, tsika janta inampiyetaiyaaro kameethashirerí. Tema iro ishinetakairi Pava.

¹⁴ Ari okantari netakotaneete. Tema aritake piñaamampyaakaro eerokaite maaroni iroka, minthashire pinkantya, inkene iriñaapaimi apaata Pava kiteshire pinkantya, eero ikantakovaitzimi pantakero kaariperori. ¹⁵ Pimpampithashiretero, amatsinka ikanta Avinkatharite, josamaninkatziiro impiyantaiyaari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari atziriite. Tera ompashinete iroka, ari okempitaro josankinatakemirí etakotane iyeki Pablo. Tema iri Pava iyotakaakerí Pablo maaroni iroka, ¹⁶ ari okempitakarí eejatzí pashine josankinayetakerí. Kompitaa inaveta inkemathay-eetero okaratzi josankinayetakerí Pablo. Irootake itzimantayetari atziri kaari iyotakoperoterone, tema te iraavyaashireyetanete, ikenakaashivaitakaro jiyotantavetaro irosankinare Pablo. Ari ikempitaayetakero eejatzí maaroni Osankinajanorentsí. Arimaitaka iraperoyeetairi ikaratzi kenakaashivaitakarori. ¹⁷ Irooma eerokaite netakotaneete, tema aritake nokamantzitakamiro, aamaventa pinkantayetya eero ikenakaashivaitantami irikaite piyathariite. Paamaventya jovashaantakaimirokari pikamaitanetzi. ¹⁸ Aña iro aritatsi eerokaite piyaatakaairo pantakishireyetai, piyaatakaanairo piyoperotakoyetanairi Avinkatharite, Ovvisaakotanerí Jesucristo, tsika ikantakero irirori jineshinonkatantaamirí. Arira irashi irovaitatyero irirori iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

1 JUAN

Ñaantsi okantakota Añaantarentsi

1 Jiroka kantakotachari jaka nosankinatzimiri: Iriira ipaitaitziri “Ñaantsi okantakota Añaantarentsi.” Itzimitataika pairani irovakera etantanakarori jovetsikantayeetzi. Naakayetake kemataikeri, naakayetake ñaataikeri, nantantayetaari nako. ² Tema irika paitachari “Añaantarentsi.” Joñaakantaka irirori, in-ampitapaintaro kipatsiki, naakayetake ñaakeri. Irootake noñaaventantakamiriri kantaitachani añaantarentsi, tema jañiitataika pairani irirori itsipatakari Ashitariri. Iriitake oñaakaanari naakaite. ³ Irootake noñaaventantamiriri itzimi nokitajaantakari, nokemajaantakeri eejatzi, inkene aap-atziyavakaayetaiya aakaite. Iriitajaantakera Ashitairi itzimi aapatziyaari, ari akempitaanairiri eejatzi Itomi. ⁴ Iro opoñaantari nosankinayetaimiro eerokaite, ari onkantya panintaatziivaitantyaari.

Ipaitaitziri Pava Kitainkari

⁵ Jiroka ñaantsi jiyotakaanari Cristo, irootake novavisaimiri eerokaite: Ipaitaitziri Pava “Kitainkari,” tera inkempityaaro tsirenikiri. ⁶ Aririka ankante “Naapatziyari Pava,” eekerorika antapiintatyeero kaariperori, athaiyaka. Okempivaitakaro tsirenikimi aniitzi, apiyathatakarora kyaaryoori. ⁷ Irooma aririka asaikanai kameetha tekatsi antzimotante, ayotaantanairo kyaaryoori, arira amatakero aakameethatavakaayetanaiya. Tema okempivaitakaro asaikatyeemi okitainkatzi, akempitakotaari Pava isaikira irirori kitainkariki. Ari onkantya impeyakotantairori antayevetakaro kaariperori, irootakera ikapathainkatantakari Cristo ikamimentakairanki. ⁸ Aririka ankante “Te nantanetero kaariperori,” apanirora amatavivaitaka, te ayotakotero kyaaryoori. ⁹ Irooma aririka ankamantairi Pava okaratzi kaariperori antayetziri, aritake irimatakero irirori impeyakotairo. Tema ikyaaryoventapiintayetakai irirori, tampatzikashireri inatzi, iriitake kiteshireperotakaineri. ¹⁰ Aririka ankantavaite “Te nonkaariperote,” okempivaitakaro ankantatyeemi “Thairi inatzi Pava.” Tera ayotakotairo iñaane.

Iri Cristo ookaakoventayetairi

2 Notomiite, opoñaantari nosankinatzimiro iroka ari onkantya eero pantantaro kaariperori. Irooma aririka antake kaariperori, tzimatsi ookaakoventaine janta Ashitairiki. Iriitakera Jesucristo, kameethashireri. ² Iriitake otsimaryaakeriri Pava irovasankitaaventairo-

mi ayaariperonka. Tera intaani irookaakoventai aakaite, aña maaroitene atziri ikaratzi nampitarori kipatsiki. ³ Jiroka ayotantyaari kyaaryoorika ayotairi Cristo: Aririka amonkaratapiintanairo ikantakaantairi. ⁴ Tzimatsirika kantavetachane, “Niyotziri naaka,” iro kantacha irika eeniro ipiyathataro ikantakaantane, ithaiyakara irika. Te iriyotakotero kyaaryoori. ⁵ Itzimirika monkaratanairori ikantakaantane, iriira etakoperotanaariri Pava. Iroora ayotantari kyaaryoo atsi-pashiretanaari. ⁶ Tzimatsirika kantatsine, “Notsipashiretanaari naaka,” ontzimaty isaikanai kameetha iroshiyakotyaari ikantapaintara Cristo.

Ovakerari ikantakaantaitziri

⁷ Iyekiite, kaarira ovakerari ikantakaantaitane nosankinatzimiri. Aña iro piyotzitataikari pairani. Irootake ñaantsi pikemayetakeri pairani eerokaite. ⁸ Irojatzimaitaka kempitakarori ovakerari ikantakaantaitane, okantakaaro jantapaintziri Cristo. Okantakaaro pantayetanairi eejatzi eerokaite. Kempivaitaka iroñaaka avisainkatanake tsireñeenkari, iri kitainkapaantsi iriiperori kitainkari. ⁹ Tzimatsirika kantatsine, “Jashitaana kitainkari,” irojatzimaita ikisaneentavaka ikaratzi ikempisantzinkaritz, tekeraata jimatziro, aña okempivaitakaro irojatzimi isaikakemi otsirenikitzi. ¹⁰ Iriima itzimi etakotanaariri ikaratzi ikempisantzinkaritz, iriitakera kempitanaariri itzimi aniitanaatsiri okitainkatzi, te irantzivavaitya, tera ontzimayetatye inkantzimoneentavakaiyaari. ¹¹ Itzimi kisaneentavakaachari ikaratzi ikempisantzinkaritz ikempitakari itzimi aniitantarori tsirenikiri. Te iriyote tsika ikeni, te irokichaate otsirenikitakera.

¹² Notomiite, eeroka nosankinatziini iroka tema pikempisantairi Cristo, pipairyaapiintairi ivairo, irootake ipeyakotantaamirori piyaariperoshirenka. ¹³ Ashitaaniri, eeroka nosankinatziini iroka tema piyotairi Cristo itzimi añaaitainchari pairani etantanakarori jovetsikantayeetzi. Evankariite, eeroka nosankinatziini iroka tema poitsinampagairi kamaari. Notomiite, eeroka nosankinatziini iroka tema piyotairi itzimi Ashitaamiri. ¹⁴ Ashitaaniri, eerokaite nosankinatziini tema piyotairi añaaitainchari pairani etantanakarori jovetsikantayeetzi. Evankariite, eeroka nosankinatziini iroka tema shintsishire pikantayetaa, piyotairo iñaane Pava, poitsinampagairi kamaari.

¹⁵ Eero petashivaitaro osavisato. Tzimatsirika etashivaitakyaarone osavisato, tera jetakoperotaari Pava.

¹⁶ Tema maaroni osavisato tera ompoñeeya Pavaki,

aña osaviveriki opoñaaro. Jiroka okanta osavisato: anevetashivaitaro kamaarotatsiri, anevetashivaitaro añaayetziri, ankovavaite ankantakaaperoty.

¹⁷ Maarote iroka osavisato otzimi ineveyetari atzirite, ari aperotaiya. Iriima itzimi antanairone ikoviri Pava, iriitake kantaitaachane irañagai.

Kisaneentziriri Cristo

¹⁸ Notomiite, irootantsi onthonkimatai ya kipatsi. Pikemaiyake eeroka ari inkoñaatapaake kisaneentzerine Cristo aririka onthonkimatai ya. Tzimataike iroñaaka jaka kisaneentayetakeriri Cristo. Iro ayotantari iroñaaka irootzimataikera onthonkimatai ya kipatsi. ¹⁹ Irikaite kisaneentakeriri Cristo, iriyyetakeri akaravetapiintakari akempisantzi, itzimi ookaventayetanakari. Omaperotyami inkarayetaimi, eeromi jookaventayetaimi. Irooma jookaventayetanakai, ari ayoyetzi tera omaperotajaantya inkarashireyetai aakaite. ²⁰ Iro kantacha eerokaite, jotyaaantaitakemiri Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaamiri, kempivaitakara isaipatziitoyeetantakamiri. Aritake piyoyetairo eerokaite iroka. ²¹ Irootajaantake nosankinatantamirori iroka, tema aritake piyotairo eeroka kyaaryoori. Aritake piyotayetairo pinashitaaro iroorika thaiyaantsi. ²² ¿Itzimikama thaiyachari? Iriitakera itzimi kantatsiri "Jesús kaari Cristo." Iriitake kisaneentakeriri Cristo. Irijatzi manintakeriri Pava, ari ikempitaakeri eejatzi Itomi. ²³ Itzimirika manintavaitakerine Itomi Pava, irijatzira jimanintajaantake Ashitariri. Iriima tsika itzimi kempisantairiri Itomi, omaperora jashitajaantaari Ashitariri. ²⁴ Irooma eerokaite, oisokero pinkantanakero petakari pikemakero pairani. Iroorika pimatanakeri, ari poisokerotakyaari Itomi, ari pinkempitaanakeriri eejatzi Ashitariri. ²⁵ Jiroka ishinetajaantakari irirori: Ari ankantaitaayeeni añaashireyetai.

²⁶ Iroora nosankinatzimiri tsika ikantakota ikaratzi kovayetatsiri iramataviyete. ²⁷ Iro kantamaitacha eerokaite, oisokero pikantaventakaro isaipatziitoyetakemi. Irootake eero okovityaanta intzime pashine iyotagaimine. Irika Tasorentsinkantsi ikempitakaan-taitakamiri isaipatziitoyeetantyaamiri, iri iyotaayetzimiri kameetha. Jiyotaimiro kyaaryoori, kaarira thaiyaantsi iriyotaimi. Ontzimatyepantayetairo tsika okantajaanta jiyotayimi irirori, pintsipashireyetai yaari.

²⁸ Ari okanta notomiite, ontzimatyepantayetai yaari Cristo, onkantya eero apashiventavitanta aririka impiyake, aña aventaashire akantya amonthaavaiyaari. ²⁹ Aritakera piyoyetairi kameethashireri inatzi Cristo, arira piyotairi eejatzi itzimirika ashiminthatanaarori irantanairo kameethari, kempivaitakara irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanarira Cristo.

Itomiite Pava

3 Pinkinkishiretero iroka: Antaro jetakotai Pava, itomiyetai. Omaperora. Tera inkemathatero osavisatzi tsika ipaita Cristo-tatsiri, ari ikempiyetairi eejatzi

aakaite te inkemathayetai. ² Ari okanta netakotaneete. Itomi Pava anayetai. Tekera ayotaajatero tsika ankantayetai ya apaata. Intaani ayotzi ari ankempitaiyaari ikantara Cristo aririka impiyapaake, tema ari onkantake añaeri tsika ikantajaantara irirori. ³ Maaroni atziri itzimi kovairone iriñeero impiyantaiyaari, irantapiintairo onkarate kiteshoretakairine. Tema Cristo kiteshire ikanta irirori.

⁴ Iriima itzimi kaari ovashaanterone jantayetziro kaariperori, ipiyathatayaaero ikantakaantzi Pava. Tema iroka kaariperori, piyathataantsi onatzi. ⁵ Piyotaiyini eeroka opaita ipokantakari Cristo kipatsiki, tema iro ipokantakari iraperotairo kaariperori. Tera irantapaintero irirori kaariperori. ⁶ Ikaratzi oisokerotanaariri Cristo, te arite irantanairo kaariperori. Tema inkarate oisokerotarori kaariperori, tera iriyotaajatairi Cristo. ⁷ Notomiite, eero pamatavitaaritz. Inkarate antapiintanairone kameethari, iriitakera kameethashireri, ikempitakotanaari Cristo ikameethashiretzi irirori. ⁸ Iro kantacha itzimirika antapiintakerori kaariperori, joisokerotayaaero kamaari. Tema iri kamaari etakaantakarori jantakero kaariperori. Iroora ipokantajaantakari Itomi Pava kipatsiki, iraperotairo kaariperori otzimi joñaakantakeri pairani kamaari. ⁹ Iriima ikaratzi jovameethashiretairi Pava kempitanaachari ovakerami intzimayetaimi, tera irantapiintanairo kaariperori. Tema Pava tomintanaari, kempivaitakara irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanarira Pava. ¹⁰ Irootake kaari okompitanta ayoteri itzimi jashiyetari Pava, itzimi jashiyetari kamaari. Maaroni kaari antapiintanairone kameethari, tera inkaratairi Pava. Ari ikempitari eejatzi kaari etakotavakaachane ikempisantzinkaritz, te inkaratairi Pava.

¹¹ Jirokara ñaantsi pikemayetavakeri pairani ovakera pikempisantantanakari, ikantaitzi: Ontzimatyepantavakaayetai ya. ¹² Eero oshiyakotari ikanta Caín, kaariperoshire jinake jovakeri irirentzi. ¿Opaitama jivantakariri? Aña iro jivantakariri okantakaari ikaariperoshiretzi Caín, iriima irirentzi kameethashire jinake irirori. ¹³ Iyekiite, eero okompitzimotami aririka inkisaneentavaitemi osavisatzi. ¹⁴ Ayotaiyini aaka, kempivaitakara kamashire akantayevetaka pairani. Iro kantacha iroñaaka, kempivaitakara añaashireyetai. Iro ayotantari, tema etakoyetavakaapiinta akempisantayetaira. Itzimi kaari etakotantachane, ikempitakari kamashireri. ¹⁵ Itzimirika kisaneentantatsiri, ikempitakari ovantaneri. Ayotakotaiyirini aparoni ovantaneri eero iñeero irañashireyetai. ¹⁶ Jirika oñaakantaperotzirori tsika ikantaita jetakotantaita: Ikamimentakai Cristo aakaite. Iro amatanairi aakaite, mintha ankantya ankamimentantayete. ¹⁷ Tzimatsirika otzimimotziri ashaakarontsi, impoña iriñe aparoni iyeki kovityaavaitaneri, iri imashithavaitake irika iyeki, tekera jimaperotzirori iretakotaiyaari Pava. ¹⁸ Notomiite, te arite ankantashitapiintya, "Netakotanta." Aña ontzimatyepantanaairo oñaarontzirori etakotanta.

¹⁹ Irootakera ayotantaari omapero jashiyetai Pava. Tema ayotaira jashiyetaira Pava, irootake aven-

taashiretantaariri añaañaatairi,²⁰ onkantavetakya ontzimayetemi ompaitya katsitzimoshiretaineri. Tema Pava jiyotziro maaroni, jiyotzitaro akinkithashiretane okaratzi katsitzimoshiretakairi akaariperotake.²¹ Netakotaneete, aririka ovashaantairo okaratzi katsitzimoshiretakairi, ari añaakero aventaashiretaiyaari Pava añaañaatairi.²² Iro ayotantyaarori aritake irimatakaairo onkarate ankovakoyeteriri. Tema amonkarayetairo ikantakaantane, antapiintaineri ikoviri irirori.²³ Jiroka ikantakaantane: Ontzimaty e aventaiyaari, am-pairyaapiintairi Itomi Jesucristo. Ontzimaty e etakotavakaayetaiya. Iroora ikantakaantane amatairi.²⁴ Inkarate monkarayetairone ikantakaantane, iriitakera tsipashiretaariri. Iri Tasorentsinkantsi jotyaaantakairi iyotakaayetairi omapero atsipashiretaari.

Itasorenka Pava ipoña iisaneentashiretane Cristo

4 Netakotaneete, tzimatsi osheki kantavetachari: “Naaka kamantantneri.” Iro kantacha kamaarira ñaavaitakaakeri. Irootake eero pikempisantantari okaratzi inkantayeteri, aña ontzimaty e piñaantyaari iri-itajaantakerika Pava ñaavaitakaakeri irika kamantantneri.² Jiroka ayotantyaari iriirika Itasorenka Pava ñaavaitakairiri, aririka inkante: “Jatzirizimotai Jesucristo.”³ Iriima itzimi thainkañaanetakerone ikantayee-takeri, kaarira jashitari Pava, iriitakera jiñaavaitakaakeri iisaneentashiretane Cristo. Pikemakotaiyakeri eerokaite, ari intzimake jaka kipatsiki ñaavaiterone iroka. Aritakera tzimake.⁴ Iro kantacha eerokaite, notomiite, jashitami Pava, eerokara anaakoyetakeriri. Tema iniroite ishintsinka Cristo, itzimi pitsipashiretaari eerokaite. Janaakotairira itzimi tsipashiretakariri osavisatzi.⁵ Irikaite kempivetakariri kamantantneri, osavisatzi inatzi. Irootake ikempisantavakaantari ikaratzi josavisatzi.⁶ Iroora naakaite, jashiyetaana Pava. Irootake pikempisantantantari pikaratai jashiperotaami Pava. Temaita ikempisantayetai kaari iyotairine Pava. Ari okanta, te okompitanta ayoyetairi itzimi jiñaavaitakaayetairi Tasorentsinkantsi, okanta jimantantyaarori jiyotaantairo kyaaryoori. Ari ayotziriri jashitari kamaari itzimi iyotaantzirori kenashivaitantsi.

Pava iriitake ipaitaitzi “Etakonkantsi”

⁷ Netakotaneete, ontzimaty e petakotavakaayetaiya. Itzimirika antanairori iroka, kempivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Pava. Iriiyetake iyoyetairiri.⁸ Itzimirika kaari etakotantachane, te iriyotairi Pava. Tema Pava ipaitaitziri irirori “Etakonkantsi.”⁹ Jiroka ikanta Pava joñaakairo omapero jetakotai: Jotyaaantakairi irapintzite Itomi jaka kipatsiki, okanta jimatakaayetaantairori aakaite añaashireyetai.¹⁰ Jiroka okantakota irooperori etakonkantsi: Tera aakaite poñaakaantyaarone etakotaiyaari Pava, aña iri Pava poñaakaantakarori jetakoyetai. Tema iniroitera jetakoyetai, jotyaaantakairi Itomi. Iriitake otsimaryaakeri Pava irovasankitaaventairomi ayaariperonka.¹¹ Netakoyetane, jetakotaira iniroite Pava, ari ankem-

piyetaiyaari aakaite etakotavakaayetaiya.¹² Tekatsira aparoni atziri ñaakerine Pava. Iro kantacha aakaite kantatsi antsipashiretaiyaari, aririka etakotavakaayetaiya. Iriitakera Pava matakairone aatakaantyaarori etakotantapiintaiya.

¹³ Tema Pava jotyaaantakairi Tasorentsinkantsi inampishiretantai, iro ayotantaari omapero atsipashiretaari.¹⁴ Tema naakayetajaantake ñaayetairi Itomi Pava, itzimi jotyaaantakeri kipatsiki. Iriitakera nokinkithatakoyetairi.¹⁵ Itzimirika kantatsiri, “Jesús Itomi inatzi Pava,” iriitakera maperotzirori itsipashiretaari Pava.¹⁶ Ayotaira aakaite tsika ikanta jetakoyetakai Pava, akempisantayetairi. Tema Pava ipaitaitziri “Etakonkantsi.” Inkarate etakotantapiintaachaneri, itsipashiretapiintaarira Pava.¹⁷ Irootake aatakaantyaarori etakotantapiintaiya, aventaashire averi Pava, irojatzii apaata amonthaantavaiyaariri aririka iramenakoyetairi maaroiteni. Tema aripaite ankempitaiyaariri Cristo. Ar-itakera amatzitataikaro akempitakari iroñaaka eeniro asaikayetzi jaka kipatsiki.¹⁸ Eero atharovakaavaitari itzimi etakoperotairi. Etakora jovai irirori, eero atharovakaari irovasankitai. Aririka antharovakaiyaari, tekeraataara ayoperote omapero jetakotai.¹⁹ Irootakera etakotantaariri aakaite Pava, apiyatatyaari jetakarora jetakoyetakai aakaite.²⁰ Intzimerika kantatsine, “Netakotane inatzi Pava,” iro kantacha ikisashiretziri iyeki, ithaiyakara irika. Tema kaari etakotyarinine isheninka, itzimi jiñiiri, ¿Tsikama inkene iretakotyaaari Pava, kaari koñaanetatsine? ²¹ Irootake otzimantari ikantakaantakeri, ikantake: Ikaratzi etakotaariri Pava, ontzimaty e iretakotaiyaari iyekiite.

Aventaashirenka oitsinampaantya osavisato

5 Maaroni aventaashiretaneri kantatsiri, “Irika Jesús, Cristo inatzi,” itomira Pava jinayetaatzi, kempivaitanaa irapiitakeromi intzimayetaimi. Ikaratzi etakotaariri Ashitairi, jetakotaarira eejatzi itomiyetaari irirori.² Aririka etakotaiyaari Pava, aririka amonkarayeneri ikantakaantane eejatzi, iro ayotantari omaperora etakoyetari itomiyetaari irirori.³ Aririka etakoperotanaiyaari Pava, iroovaitakera amonkarayeneri ikantakaantane. Eero opomerentsita amonkarayetairo ikantakaantane.⁴ Ikaratzi ikempitakaakari Pava irapiitakeromi intzimayetai, ari iroitsinampaayetairo osavisato. Tema aventaashirenka oitsinampaantayetya.⁵ ¿Itzimikama materone iroitsinampayero osavisato? Iriira aventaashiretaneri, kantatsiri: “Itomira Pava inatzi irika Jesús.”

Ikinkithatakaantziri Tasorentsinkantsi

⁶ Tema Cristo ipokake jaka kipatsiki. Iro kanta-maitacha, tera intaani ipokake impiinkaantantyaaro jiña, aña ontzimaty e eejatzi onkapathainkate iriraane, irovamaiteri. Iri Tasorentsinkantsi kinkithatakaantakerori okantakota iroka. Okaratzi iñaaventakaantziri irirori, kyaaryoori onatzi.⁷ Tema mavasatzi japiiyee-takero ikantaitzi, “Itomi Pava inatzi irika Cristo.”¹⁸ Iri-

itajaantake Tasorentsinkantsi kinkithatakaantatsiri. Iri-itajaantake Pava ñaavaitaintsi joviinkaapaitetakaranki Jesús. Iriitajaantake Pava ñaavaitaintsi ikinkithavaitakotziroranki Jesús tsika inkantya irova-maiteri. ¹⁹ Tema akempisantziri atziriite ikantayetziri, iri ovatsipero Pava ankempisantairi ikantairi. Jiroka ikantake jiñaaventziri Jesucristo, ikantzi: "Iriitake Notomi irika." ¹⁰ Itzimirika kempisantairiri Itomi Pava, iriitake kemathatairori omapero Jesús itomitari Pava. Iriiima kaari kempisantatsine, jiiitakamatavitakeri Pava, tema ithainkañaanetakeri ikantake "Notomi inatzi Jesús." ¹¹ Jiroka ikantaitakeri: Iri Pava kankakaiyaarone añaashiretantaiaari, tema atsipashiretaari Itomi. ¹² Intzimerika tsipashiretayaarone Itomi ari irañaashiretai. Iriiima kaari tsipashiretayaarone Itomi Pava, eero jañaashiretai.

† Jovaakakoyeetantakarori pairani iroka osankinarentsi iñaaneki Roma-satziite (Latín), ari jovanaayeetakerori kapicheeni kaari osankinantaantachane ovakeraini. Jiroka okantzi jovanaayeetakeri: "Mava ikaratzi ñaavaitatsiri inkiteki: Ashitairi, Ñaantsi, Tasorentsinkantsi. Irika mavatatsiri, aparoni jinatzi." Irootakera iroka ñaantsipayeeni josankinayeetakeri iñaaneki Virakocha ipaitaitakeri "Reina Valera."

† Okaratzi kankakotachari jaka, iriira jiñaaventayeetzi: "Tasorentsinkantsi, Jiña, Iraantsi. Ikaratakera mava, te ompashinete oshiyakaaventachari." Ikovatzi jaka Juan, iriyotakoperoyeeteri Jesús omapero Itomitari Pava. Mavasatzi jiñaaventziro okaratzi ikantayetakeri, "Itomi Pava inatzi irika Jesús." Etanakarori, iriitajaantake Tasorentsinkantsi iyotakaayetakeriri irotyaantaneete Cristo iriyotaantayete. Apitetatsiri, iroora "Jiña" oshiyakaaventachari joviinkatakaranki Jesús. Irootakera jiñaaventajaantakeri Pava, otzimi osankinainchari Mt. 3.16-17. Mavatatsiri, iroora "Iraantsi" oshiyakaaventacha ikapathainkatakera Jesús jovamaayeetantakariri. Iro jiñaaventajaantakeri Pava isaikantakariranki Jesús otzishiki ikinkithavaitakairi Moisés, Elías tsika onkantya irovamagaitei. Otzimi osankinainchari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33.

Ayoyetai ari ankantaityaani añaashireyetai

¹³ Pipairyaaapiintairi eerokaite Itomi Pava pikempisantairi. Irootake nosankinatantamiro iroka onkantya piyoperotantyaari ari pinkantaitatyeeni pañaayetai apaa-ta. ¹⁴ Aventaashirera ankantairi Pava, tema ayoyetzi ikemayetai aririka añaañaatakotero tsika okanta ikovakaajaantairi irirori. ¹⁵ Ayoyetaira ikemai Pava aririka amaneri, ayotzita eejatzi ari irimatakaairo okaratzi akovakotakeriri. ¹⁶ Piñeerika eeroka aparoni iyeki tzimat-siri ikenakaashitane, pamanakotairi, aritake irañaashiretakagairi Pava. Iri noñaaventzi jaka tzimat-siri ikenakaashitane kaari maperotachane onkaariperote. Tema tzimatsi kaariperori ovamaashiretantatsiri. Tera iro noñaavente. Tema tera arite amanakotairi antakerori iroka maperotzirori okaariperotzi.

¹⁷ Noñaaventakero "kaariperori kaari omaperotachane," tera nonkantatye kameethara iroka. Maaroni kaari kameethatatsi, te arite antayetero. Iro kantacha tzimatsi kaariperori kaari ovamaashiretantatsine.

¹⁸ Ayoyetzi te irantapiintairo kaariperori ikaratzi itomintaari Pava. Iriira Cristo kempoyaaventaari, eero ikemaantsitakaantaari kamaari.

¹⁹ Ayoyetai aaka jashiyetai Pava. Iriiima osavisatzi, iri ashitaari kamaari, ipinkathariventziri.

²⁰ Ayoyetai ipokake Itomi Pava, iri kemathatakaayetairori kyaaryoori. Irootake amatantaarori ayotairi ipaitaitziri "Kyaaryoori." Atsipashiretaari Kyaaryoori, tema atsipashiretaatyaari itomi. Iriitakera Pava ipaitaitzi "Kyaaryoori," ipaitaitziri eejatzi "Kañaaneri."

²¹ Notomiite, paamaiyaari oshiyakaarontsi. Ari onkantyaari.

2 JUAN

Ovethataantsi

1 Antarikona jinatzi itzimi osankinatzi mirori iroka. Eeroka nosankinatzi ipaiyeetziri "Iyoshiitaaro tsinane ipoña otomiite." Netakoperotane pinayetatzii. Tera apaniro naaka netakotami, aña jetakotzitaami eejatzi maaroni iyotayetairone kyaaryoori. ^{†2} Ari okantari, oisokero ovayetairo kyaaryoori, ari ankantaitaayeeni. ³ Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, inkaminthaayetaimi, kameetha pisaikayetai. Ari inkempitaimiri eejatzi Itomi Jesucristo, piyoyetairo kyaaryoori petakotavakaantayetaiyari.

Oisokero povero jiyotaimiri Cristo

⁴ Osheki nokimoshiretanake noñaayetake tsika pikaratzi eerokaite pimatapiintanakeri kyaaryoori, pimatajaantanakero ikantakaantakeri Ashitairi. ⁵ Eerora nosankinatzi iroñaaka ovakerari ikantakaantaitane, aña iro nonkinkishiretakaimi okaratzi nokamantayetakemiri ovakera pikempisantantanakari. Jiroka okanta: Ontzimatyete etakotavakaiya. ⁶ Aririka antapiintanairo ikantakaantane Ashitairi, aritake amatanairo etakotavakaapiintaiya. Iroora nokantakaantakemiri pantapiintayetairo okaratzi pantayetanakeri ovakera

† *Tzimatsi pampithashiretakotarori ipaiyeetziri "Iyoshiitaaro tsinane ipoña otomiite," iriira oshiyakaaventachari jaka ikaratzi kempisantzinkariite itzimi apatotaachari aparoni nampitsiki. Okantavetaka te ayotero tsika otzimi nampitsi japatoyetantaari irikaite kempisantzinkariite.*

pikempisantantanakari. ⁷ Tema tzimayetatsi iroñaaka osheki amatavitaneri. Ikantayetzi irikaite, "te iratzirita-jaantapainte Jesucristo." Tema thairi inatzi itzimirika ñaavaizirori iroka, iisaneentane inatzi Cristo. ⁸ Paa-maventya, povashaantzirokari okaratzi niy-otaayetakemiri. Te nonkove pamenaashivaitaiya, eero piñeero panintaavaitaiya apaata. ⁹ Itzimirika kenakaashiperovaitachane, kaari oisokerotyaaaroni jiyotaantapaintziri Cristo, tera itsipashiretari Pava. Iriima tsika itzimi oisokerotakarori jiyotaantapaintziri Cristo, iritake matakero itsipashiretari Ashitairi, ari ikempitzi-takari eejatzi Itomi. ¹⁰ Intzimerika impaitya kivantemiri janta, impoña inkove iriyotaimiro nashitachari kinkitharentsi, eero pishinetziri irisaikavankotemi. Eero aritaajatzi povethatyaari eejatzi. ¹¹ Tema aririka povethatyaari, kempivaitaka pakakotatyeerimi iyaariperonka okaratzi jantziri irirori.

Nokovake noñeeyemini

¹² Tzimatsi osheki nosankinatemiri, iro kantacha tera intaani nonkove nosankinatemi, aña nokovatzii niyaatashitemi noñeemi, inkene nonkinkithavaitakaimi, inkene ankimoshiretaiyeeeni.

¹³ Jovethataiyami ipaiyeetziri "otomiite pitsiro iyoshitaro." Ari onkantyaari. ^{††}

†† *Tzimatsi pampithashiretakotarori ipaiyeetziri "otomiite pitsiro iyoshitaro," iriyyetake oshiyakaaventachari kempisantzinkariite itzimi apatoyetaachari janta tsika inampitaro Juan osankinatzi mirori iroka.*

3 JUAN

Ovethataantsi

¹ Antarikona nonatzi, itzimi osankinatziimirori iroka. Eeroka nosankinatziini Gayo, netakoperotane pinatzi. ² Netakotané, namanakotziimi piñaantyaarori ontzimimotemi kovityiimotamiri koñaaroini. Namanakotziimi eejatzi piñaantyaarori pintekatsite kameethaini. Tema niyotzi kameetha pikanta poshiretanaa. ³ Ari nokimoshireperotake noñaakeri jareeyetaka iyekiite ikamantapaakena irojatziki pikantaiyani eeroka poisokerotaro kyaaryoori. ⁴ Tekatsira pashine anayerone nokimoshiretanake, nokemakera oisokero jovanakero kyaaryoori ikaratzi nokempisantakaayetairi naaka.

Ikimoshireventairi Gayo joimaantapiintake ipankoki

⁵ Netakotané, pimatakero eeroka tampatzikatatsiri pampitakoyetakeri iyekiite ikaratzi avisayetatsiri janta pisaikinta. ⁶ Ikinkithatakoyetakemi iriroriite jaka japatotaiyani iyekiite tsika okanta petakoyetakari. Tema irantavaitakaane inayetatziki Pava irikaite, ari otampatzikatziiri pimpayeteri kovityiimotariri aririka piñeeri. ⁷ Tema jiyaatayetatziki irikaite iñaaventairi Cristo, kaarira kaariperoshireriite payeterine ikovayetziri. ⁸ Irootake ampayetantyaariri aakaite okaratzi kovityiimotariri. Ari onkantya ankaratantyaariri oivarairo kyaaryoori, inkemakoyeetantyaarori.

Ithainkañaanetantziri Diótfrefes

⁹ Nosankinavetakaniri pairani apatoyetachari pinampiki. Iro kantacha Diótfrefes ithainkañaanetakero nosankinare. Ikempitakaantashivaitaka irirori iriiperorimi irinatye. ¹⁰ Irootakera nonkamantapaakeri maaroitene janta okaratzi jantakeri irika. Ikantakovaitashitakana. Tera intaani iroka, aña osheki jimanintashirevaitakeri ipaiyeetziri "iyekiite," te ishinetante irakameethatavakaayetya. Jomishitovayetakeri eejatzi japatotapiinta kempisantzinkariite.

Kameetha ikinkithatakoyeetakeri Demetrio

¹¹ Netakotané, te arite pimatero eeroka kempitarori iroka kaariperori. Aña iro pimatapiintai kameethari. Itzimirika antairone kameethari, iri jashitaari Pava. Itzimirika antzirori kaariperori tera iriyotairi Pava. ¹² Iriima irika Demetrio, maaroite jiñaaventaitziri kameethaini, ikantaitzi "Ikantapiintziro kyaaryoori irirori." Ari nomatzitaro eejatzi naaka, nokantzi "Kameetha jinatzi." Piyotaiyini eerokaite okaratzi nokantziri kyaaryoori onatzi.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹³ Tzimavetacha osheki nosankinatemiri, iro kantacha tera intaani nonkove nosankinatemiro, ¹⁴ aña nokovatzi niyaate noñeemi, inkene ankinkithavaitaiyeni. Onkamintha pisaikayete kameethaini. Jovethataiyami jaka akarayetziri. Povethayetyaanari eejatzi ikaratzi saikatsiri janta.

JUDAS

Ovethataantsi

1 Naakara Judas osankinat zimirori iroka. Iromper-atane Jesucristo nonatzi. Naaka irirentzi Jacobo. Eerokaite nosankinayetzini itasorentsitakaane Ashitairi Pava, pikaratzi ikaimashireyetaimi. Eerokayetake ikempoyaaventaari Jesucristo. ² Onkamintha ineshinonkaperoyeetaimi, isaikakaaperoyeetaimi kameetha, jektakoperoyeetaamira!

Iyotaantashivaitachari

(2 P. 2.1-17)

³ Netakotané, nokovavetaka nosankinatakotemiro tsika okanta avisakoshireyetaantaaari aakaite. Iro kantacha iroñaaka okovaperotatya nosankinatemiro tsika okantakota pinkamaitantyaarori pinkempisante, pinkempitakotyaari etayetanakarori kempisantzinkariite itasorentsitakaitairi. ⁴ Tema tzimayetatsi atziri iromananeekiini josatekantayetaka. Thainkatasorentsitaneri jinayetake, ikinkithatakaantashivaitaka, ikantayetzi: "Ineshinonkatane jovayetai Pava, kantatsi iroñaaka antayetero akovayetziri, kantatsi eejatzi amayempiteetsi." Irikaite ñaavaitakerori ñaantsika, imanintakeri Pava, itzimi apanirotatsiri jomperatanta. Ari ikempitaakeri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Irootake ipampithashiretantakarori pairani Pava irovasankitaayetairi irika.

⁵ Nokovi nompampithashiretakaimiro okaratzi piyoperotaiyirini. Okantavetaka Pava itasonkaventatziivetakari jashitaari irirori, irikaite itzimi joimishitovayetairi Egipto-ki, iro kantamaitacha japathakeroryaayetakeri ikaratzi thainkatasorentsitaantsiri. ⁶ Ari ikempitakarori eejatzi maninkariite itzimi jomishitovayeetakeri inkiteki, kaari jatakairone tampatzikaini impinkathariventante. Kempivaitaka iroosotakotatyeerimi Pava tsika ot-sirenikitzi, ari joyaaventari irovasankitaayeetairi. ⁷ Ari ikempitakarori eejatzi pairani Sodoma-satzi, Gomorrasatzi ipoña ikaratzi saikanampiyetakeriri. Kaariperoshire jinayetake, ipaantavakaavaitaka ishiramparinkakiini, imayempivaizti. Arira jovasankitaayeetantakarori paampari. Ari jifheetzirori ompaitya avishimoyetairine kempityaarine irikaite irovasankitaayeetantaiyaari paampari kaari tsivakanetatsine.

⁸ Ari ikempiyetari irikaite kinkithatakaantashivaitachari, kinkishiretakaantashivaitachari, nevetashivaitakarori kamaaroyetatsiri, thainkavaitaneri. Te intharovakaiyaari ikishimatzi maninkariite otzimimotziri ishintsinka.

⁹ Iro kaari irimataajate maninkari Miguel, itzimi anaakotantatsiri ipinkathariventantzi, te iriñaavaitashivaitya irirori iñaanaminthatziri kamaari iñaaventakotziri Moisés ikamantapaintari. Intaani ikantake Miguel: "Iri Pinkathari kishemine." ¹⁰ Iriima irikaite atziri kamantantashivaitachari, ithainkashirevaitakero kaari jiyotaajatzti. Tema okaratzi jiyotashivetari iriroriite okempitaro jiyotanetari aparori piratsi. Ir-ijatzi aperovaitacha. ¹¹ Irimaperoiteri irovasankitaay-eeteri! Tema jantakero oshiyarori jantakeri pairani Caín. Ikenashivaitaka ikempitakarori Balaam, intaani ikovashitaka iraantyaaro kireeki. Ikempitakotakarori ikaratzi kamayetaantsiri jovayiritantakarori Coré. ¹² Okempivaitakero iriimi ovitsintayetakemine jayooyetakemi. Tema itsipayetashitami inthainkatasorentsivaitante, intaani ikovi irantayetero onimotziriri irirori. Ikempitakarori menkori otasonkainkatziro tampyaa. Ikempitakarori pankirentsi te onkithote omonkarapaiteveta onkithotantyaari, kamaperotake, aritake itzimponchakiryetakerori. ¹³ Ikempitakarori okanta otamakaane inkaare oshimoryaatakaashivaitaro jiña, irootake jimayetakeri irikaite joñaakantashivaitakarori iyaariperonka. Ikempitakotakarori parinari ikemakaanta iraperotante, ari inkempitayetaiyaari iriroriite iraperotaiyaotsirenikitzi.

¹⁴ Iriiyetakera iñaaventakotzitakarori pairani Enoc icharinetanakarori Adán, ikantakeranki:

Pamene, ipokake Pinkathari itsipataari osheki itasorentsitakaane. †

¹⁵ Ipokake irovasankitairi maaroni.

Ipokake iramenakotairi okaratzi jantayetakeri thainkatasorentsitaneri.

Ipokake iramenakotairo ikishimatantake eejatzi.

¹⁶ Irikaite kinkithatakaantashivaitaneri, kishimatantanneri inayetatzti. Thaiyakovaitaneri ikantaka. Jantayetziro inevetashiyetari irirori. Kantakaaperovaitaneri jinayetzi. Jinintaathatantakamiro jiyotaantziri ikovira iraantashivaityaaro kireeki.

Ikaminaayeetziriri kempisantzinkari

¹⁷ Irooma eerokaite, netakotané, poshiretyaaro jiyotaayetakemiri pairani Irotyaantajanore Avinkatharite Jesucristo. ¹⁸ Tema ikantayetake irirori: "Apaata overaantapaakyaarone intzimayete thainkantanneriite, iri antashivaityaaronne inevetashiyetari." ¹⁹ Iriiyetakera

† Irika Enoc, iri 7-tanantsiri icharinetanakarori Adán. Iroka okaratzi iñaanetakari Enoc, tera ompoñaayetya janta Osankinajanorentsiki, aña pashineki osankinarentsi opoñaakaro, ipaitayetziro "Irosankinare Enoc."

kantakaarori inkisavakaantayeetyaari, intaani ipampithashiretaro osavisato. Te inampishiretantari Tasorentsinkantsi. ²⁰ Irooma eerokaite, netakotané, povetsikashiretavakaayetaiya pinkempisantapiintanairo tasorentsishiretakaakemiri. Piñaañaatapiintayetairi Pava, tsika okanta ikovakaajaantairi Tasorentsinkantsi. ²¹ Oisokero irovanakemi Pava iretakotyaaami, oyaako povero piñaayetero ineshinonka Avinkatharite Jesucristo onkantaitatyeeni irañaakaayetai. ²² Neshinonka poveri inkarate kisoshireneeronkayetatsine. ²³ Pashine, pinkempitakaantero kapiche okantaka povavisaakotantaariri intagaiyaami. Pashine, ontzimatye pineshinonkayetairi. Irooma iyaariperonka, kisaneenta povero. Ari pinkantakerori ikithaatari ikaariperoshiretantakari, pinkempi-

takaantero pinkisaneentatyeeromi. Tharovakaara povero iroka pimatzirokari eeroka.

Tharomentaantsi

²⁴ Antharomentairi iroñaaka irika itzimi matzirori ikempoyaaventayetai kaari antzivashirevaitanta. Antharomentairi irika itzimi kimoshiretakagaine antsi-pataiyaari, eero otzimai akenakaashitane. ²⁵ Antharomentaiyaari Pava apanirotatsiri, iyotaneri, ovavisaakotantaneri. Iriitake irika Pava tzimatsiri irova-neenkaro, ñaapinkatha ikantaitziri, omapero otzimi ishintsinka, pinkathariperori jinatzi, iri etakaro itzimi tekeramintha ontzimatye maaroni, irojatzi ikanta isai-ki iroñaaka, ari inkantaitatyeeroni. Ari onkantyaari.

JOÑAAKAYEETAKERIRI

Joñaakantakeri Jesucristo

¹ Jiroka okaratzi joñaakantakeri Pava tsika ikan-takota Jesucristo, iriira Pava kantakaarori iriy-oyetantyaarori iromperataneete tsika onkantakotya okaakitzimataintsiri iriñaayeetero. Iro jotyaantantakariri Pava imaninkarite inkamanteri Juan. Tema irika Juan iri jomperatapiintakari Pava. ² Iri Juan itzimi kinkithatakerori okaratzi iñaakeri. Jiroka okaratzi ikinkithatakeri, iñaane Pava, tsika otzimi ikantakaan-takeri Jesucristo inkamantantero. ³ Kimoshirera inkantaiya itzimi ñaanatairone iroka kamantaantsi, ari inkempitayetyaari eejatzi inkarate kempisanterone. Kimoshirera inkantaiya inkarate monkarayetairone okaratzi osankinatainchari. Tema okaakitzimatake iriñaantayeetyaarori.

Jovethayeetari kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka

⁴ Naakara Juan itzimi osankinatziirori iroka. Eeroka nosankinatziini kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetachari nampitsi saikayetsiri Asia-ki. Tema añaatsi Pava iroñaaka, iri etakaro pairani itzimake, irootzimatake impiye, kaminthaara inkantayetaimi irirori, kameetha isaikakaayetaimi janta. Ari inkempitaimiri eejatzi irika ipaiyeetziri “7 tasorentsi.” ⁵ Ari inkempitaimiri eejatzi Jesucristo, tema kyaaryoori onatzi okaratzi iñaaventziri. Iriitakera etanaarori ipirinta ikamavetaka, iriira pinkathariventairiri maaroni ikaratzi pinkatharivetachari jaka kipatsiki. Iriitakera etakoyetairi aakaite. Iriitakera kempitakaantairi inki-vaatyeemi, ipeyakoyetairora ayaariperonka ikap-athainkatakeranki ikamimentayetai.

⁶ Iriitakera pinkatharitakaayetakairi. Iriitakera omperatasorentsitakaayetairi antavaitantaaniriri Pava itzimi Ashitariri. Iriitake otzimimotairi irovaneenkaro, iriitake pinkathariperotaatsiri. Ari inkantaitatyeeroni. Ari onkantyaari. ⁷ Jirika Cristo, inkenapai menkoriki, maaroni iriñeetavairi. Irimatzityaaro iriñeeri ovathaamerekitakeriri. Iriiraakoyeetaiyaari maaroiteni jaka kipatsiki, irimatzityaaro kaari sheninkatavakaachane. Ari onkantyaari.

⁸ Jiroka ikantzi Avinkatharite Pava:

Naakatake oshiyarori etarori osankinarentsi, Naaka oshiyarori eejatzi overaantarori.

Añaachana Naaka iroñaaka, Naaka etakaro pairani notzimake, Naaka piyaatsine apaata.

Naakatake tzimaperotatsiri noshintsinka.

Joñaakantaka Itomi Atziri

⁹ Naakara Juan, pirentzi povayetaana pikempisantzinkaritari, ari akarataiyakeni amavetakero ake-maantsivaitaka, ari atsipatavaka ipinkathariventayetai Jesús. Eeniro nosaikiranki othampishiki paitachari Patmos nokinkithatziro iñaane Pava, nokamantantziro ikantakenari Jesús. ¹⁰ Okanta aparoni kitaite ipampithashiretakotapiintaitari Avinkatharite, tzimatsi joñaakakenari Tasorentsinkantsi. Nokemakeri notaapiiki ipaita kantanari, ikempitakarora tyootaantsi iñaavaizti, ¹¹ ikantakena: “Posankinatero onkarate noñaakemiri. Iro potyaanteneriri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetakarori nampitsi saikayetsiri Asia-ki. Tema jiroka 7 nampitsi, paitachari: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹² Ari nopithokanaka notaapiiki nameneri ipaita ñaanatanari. Noñaatziiri ootamentotsipayeeni jovetsikayeetziri oro. Ikaratzi 7. ¹³ Iro kantacha janta niyankineki ari josatekaka aparoni kempitakarori Itomi Atziri. Opamankakeri iitziki iithaare. Jontarekakari ichopineeki jovetsikasheronaataitzi oro. ¹⁴ Kitamaropovainka ikantaka iitoki, kempivaitaka iroomi ivitzi oisha, kitamaroki okantaka iroovaitake sharaka. Irooki okempiyetakari paampari. ¹⁵ Shipakiryaa okantayetaka iitzi, iriivaitake iporeryaatzi kireeki itagaitziri. Okempivaitakaro iñaane opoimpaatzi osheki jiñaa. ¹⁶ Joirikake impokiropayeeni irakojanoki, ikaratzi 7. Joimishitovimaitaro ipaanteki kempitakarori osataamentotsi, apimitzikarate okanta othoyempitake. Ikempitakarori iporoki ikantaranki ooryaatsiri ishipakiryaaaperotzi tam-patzikapaite.

¹⁷ Ikanta noñaakeri, tyaanakena nokamanake. Iro kantacha jantantakanaro irakojanoki, ikantana: “Eero pitharovi, Naakatake etarori, Naakatake overaantyaarone. ¹⁸ Naakatake kañaaneri, nokamavetaka iro kantacha iroñaaka ari nonkantaitatyeeni nañagai. Naakatake ashitaaro shintsinkantsi jovayeetaanara nompeyakaantya notyaantayetaintai sarinkaveniki. ¹⁹ Posankinatero okaratzi piñaakeri, iro petanakya okaratzi piñaakeri iroñaaka, impoña onkarate piñeeri eejatzi apaata. ²⁰ Ikaratzi ootamentotsi piñaakeri karatatsiri 7, iriira oshiyakaaventariri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetakarori nampitsi. Ikaratzi piñaakeri impokiro noirikakeri nakojanoki, karatatsiri 7, iri oshiyakaaven-

tariri maninkariite tsipayetaariri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka.” †

Kamantaantsi jotyaaantaitakeriri 7 japatoyetaa kempisantzinkariite: Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Efeso-ki

2 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Efeso-ki. Iriira ñaanatziri oirikakeriri 7 impokiro irakojanoriki, osatekainchari niyanki ipaampatakera 7 ootamentotsi. Ikantziri:

2 ‘Niyotziro okaratzu pantayetziri, tsika pikanta pantavaitake, okaratzu pamavetakeri. Pisamayetakari kaariperoshireriite. Piñaanayetaari paitashivaitachari, “Otyaaantajanoriite” itzimi iyotaantashivaitachari. Piyotairi eeroka thairi jinayetatzu. 3 Kyaaryoori pinake, amavevaine pikantaka, osheki pikemaantsivaitaka jovasankitaaventaitzimiro pimpairyeeero novairo. Temaita pisamavaitya. 4 Iro kantacha, tzimatsi kapata-painchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Povashaantanakero eerokaite petakotanta, te pantairo pikempivetanakaroranki pairani. 5 Pinkinkishiretero tsika pikanta pairani ovakera pikempisantanake. Povashaantero tsika pikanta iroñaaka, pimpiyakotairo pantairo tsika pikantanaka ovakeraini pikempisantanake. Tema eerorika povashaantairo, ari niyaatashitakemi, naapithataimiri ootamentotsi saikimotakemiri janta. 6 Iro kameethatantsi pantakeri eerokaite pikisaneentakero jantayetakeri ikaratzu kempisantanairiri jiyotaantziriranki Nicolás. Nomatzitataikari naaka. ††7 Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iñaanatziri kempisantzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone, ari noshinetairi iroyaaro chochoki ovañaanatsiri tsika otzimi pankitainchari itasorentsipathateki Pava.”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Esmirna-ki

8 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Esmirna-ki. Iriira ñaanatziri itzimi etakarori, intzime overaantyaarone. Iriira ñaanatziri itzimi kamavetaincha iro kantacha añagaj eejatzu. Ikantziri:

9 ‘Niyotziro okaratzu pantayetziri, niyotziro tsika okanta pikemaantsivaitaka, niyotziro tsika okanta pashinonkaavaaitaka, eerokataavetakara ashaarantashiretaneri. Niyotzi eejatzu ithaiyakotakami judíopayeeni janta. Ipaitashivaitaka judío, añaa Satanás ashitayetakeri. 10 Eero pitharovakaashitaro onkarate pinkemaantsityaari. Tema irootaintsi piñeeero tzi-mayetatsi janta tsika inkarate irashitakotakaante kamaari. Ari pisaikeri onkarate 10 kitaite pinkemaantsi-

† Tzimatsi kantatsiri irikaite “maninkariite” ñaaventakotainchari jaka, iriitakera atziririite ikaratzu jevayetairiri kempisantzinkariite. Tzi-mayetatsi pashine kantatsiri, iriijanoyetake kyaaryoori maninkariite. †† Te jiyoperoyeetzi itzimi “kempisantanairiri jiyotaantziriranki Nicolás.” Kempitaka iriyyetake nashitaincha japatota, iri iyotaashivaitakariri kempisantzinkariite, aamashitya iri kempitakariri Balaam okaratzu jantakeri pairani irirori.

vaitya, iñaanatashiretatyaaamira kamaari. Iro kantacha ontzimatyepinkyaaryooshirete eerokaite piyaatakairo onkantavetakya irovaitemi, impoña apaata aritake nañaakagaimi, onkempivaityaaro namathaiyetaaty-eemimi. 11 Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iñaanatziri kempisantzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone iroka, eerora jiñeeero inke-maantsivaitaiya irapiitairo inkamai.”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Pérgamo-ki

12 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Pérgamo-ki. Iriira ñaanatziriri otzimimotziri irosataamento apim-itzikaratatsiri okanta othoyempitzi. Ikantziri:

13 ‘Niyotziro pantayetziri, niyotzi ari pisaikimotakeri ikaratzu ipinkathariventziri Satanás. Iro kantacha niyotzimi eejatzu oisokero povakena pipairyapiintakero novairo, te povashaantero paventaashiretana. Te povashaantanakero eerokaite okantavetaka jovamaaveetakeri noyempisantakaaperotane Antipas, itzimi kinkithatakotakenari janta tsika jinampitaro Satanás. 14 Iro kantacha, tzimatsi kapatapainchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Tzimayetatsi tsika pikarataiyini kempitakariri Balaam jiyotaantzi. Tema pairani Balaam, jiyotaapiintakeri Balac onkantya inkaimashiryaaantyaariri charinetanakariri Israel-ni irovakaiyaari ipomeyeetziniriri ikempitakaantashitari ivavane. Jimayempitakaakeri eejatzu. 15 Ari okempitakariri eejatzu tzimayetatsi itzimi kempisantanayetakerori jiyotaantziriranki Nicolás. 16 [Povashaantairo! Eerorika povashaantziro, ari niyaatashitakemi novayiriteri, iroora novayiritantyaari osataamentotsi shitovatsiri nopaanteki. 17 Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iñaanatziri kempisantzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone iroka, ari nompakeri iroyaaro omanaantsitatsiri maná. Ari nompakeri eejatzu aparori kitamarori mapi tsika osankinataka ovakerari vairontsi tsika otzimi kaari jiyoyeetzi, intaani iriyotairo intzime aakerone iroka mapi.”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Tiatira-ki

18 “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Tiatira-ki. Iriira ñaanatziri Itomi Pava, itzimi kempitakariri irooki paampari, itzimi poreryaataintsiri iitziki. Ikantziri:

19 ‘Niyotziro pantayetziri, petakoyetantaka, pinkempisantake, pantavaitake, kamaitaneri pinake. Eekero pinkamaitantyaaro iroñaaka panaakaanakero pikan-taveta pairani. 20 Iro kantacha, tzimatsi kapata-painchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Paapatziyakaro eerokaite tsinane paitachari Jezabel. Okantzi iroori kamantantanero onatzi, iro kantacha okaratzu iyotaantakeri iroori, osheki oitzipinashiretak-eri notzikatane. Iro opoñaantari ovakaayetakeri ipomeyeetziniriri ikempitakaantashiitari ivavane. Omayempitakaayetakeri eejatzu. 21 Osamani noy-aakovetakaro ovashaantantyaarori antakeri, iro kan-

tacha te onkove ovashaantero omayempivaitzi. ²² Eerorika ovashaantashitaaro, arira nomantsiy-atakerone tsika omayempitajaantapiintake, ari onkemaantsivaityaari. Ari nonkempitaakeriri inkarate mayempitakerone. ²³ Ari novamaayetairi ikaratzi iyotaayetaikeri. Iro ompoñaantyaari iriyotai maaroni kempisantzinkariite naakatake iyoshiretziri maaroiteni, niyotzi opaita ipampithashireyetairi, niyotzi opaita ikemashireyetziri. Ari onkantya noipiyantyaamirori okaratzi pantayetakeri eerokaite. ²⁴ Irooma eerokaite, kapatapainchari janta Tiatira-ki kaari kempisantzakerone okaratzi iyotaantashivetakari, eerora nokisathatzimi. Tema te pimpankiventavaityaaro okaratzi iyotaantashivetakari ipaitayeetziri "iromanakaaperotane Satanás." ²⁵ Iro kantacha eerokaite ontzimaty-eera pinkyaaryooneyete irojatzi nompilyantakyaari. ²⁶ Intzimerika kitsirinkakerone irimonkaratero noñaane irojatzi ovekaraantapaakyaarone, aritake nomatakaakeri impinkathariventairi atziriite. ²⁷ Ari os-hiyakyaaro ikempitaakena Ashitanari naaka, jimatakaakenaro ipinkatharitakaana, ari inkempitagaiaariri eejatzi iriroriite impinkatharitakari. Ari ijevatantaiyaari irashirokotzite.

Irijatzi aperotairine iisanentane, inkempitakaantairi iporokaitziro kovitzi.

²⁸ Ari nompaiye naaka kempitakariri impokiro orimishi. ²⁹ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi jiñaanatziri kempisantzinkariite."

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Sardis-ki

3 "Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Sardis-ki. Iriira ñaanatziri ipaitayeetziri '7 tasorentsi,' itzimi oirikiriri 7 impokiro. Ikantziri: 'Niyotzimiro pantayetakeri, ikantayeetzimi "añaashireri," aña te ari pinkantya, kamashireri pinayetzi.

² Pinkakempishiretai. Pinkyaaryooshirete eero pikamashiretanta. Tema Pava jiñiuro okaratzi pantziri te pimonkaratero otzimi ikovakayimiri. ³ Pinkinkishiretero ikamantaitakemiri pairani, pimonkaratero. Povashaantero pantapiintakeri. Eerorika pikakempitai, ari nomapokapaimi nompieerika, nonkempityaari jomapokantzi aparoni koshintzi. ⁴ Iro kantacha tzimatsi kapicheeni janta Sardis-ki matakerori ikiteshiretzi. Iriiyetake kempitakariri kaari oipatsiterone iithaare, irootakera apantantaariri irikaite onkantya intsipantaiyaanari nokithaataro kitamarori. ⁵ Intzimerika kitsirinkakerone, aritake nonkithaatairi kitamarori. Eero noshetziro ivairo itsipataari josankinatakotaka inkarate kañaaneyetaatsine. Aña ari nonkantairi Ashitanari, eejatzi maninkariite: "Ikempisantaana irika." ⁶ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite."

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Filadelfia-ki

⁷ "Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Filadelfia-ki. Iriira

ñaanatziri Tasorentsitsisiri, Kyaaryoojanori. Iri jiñaanatziri jovayeetakeri irominkyaayetairi atziriite, irijatzi otzikayetairine kaari irishineete inkyaayete. Arira inkempitaiyaari David-ni. Tekatsira shintsithaterine irika ominkyaantaatsiri, itzimi eejatzi otzikayetantaatsiri. Ikantziri:

⁸ 'Niyotziro pantayetzi. Pamene. Noshinetakemi pinkyee, tekatsira otzikaavakemine. Iroora nomatakemiri tera pishintsishiretaiyeni, iro kantacha pimonkarataakenaro noñaane, te inkemaitemi pinkante: "Te jashitana Pava." ⁹ Iriroma irikaite kantashivaitachari: "Naaka Judío." Kaarimaita judío-perori, aña iri jashiyetakari Satanás. Irootakera notyeerovakaantaiyaariri apaata iñaapinkathayetaimi. Ari iriyotairi omatatya netakotakami. ¹⁰ Tema pikyaaryoventakero eerokaite pimonkarayetziro noñaane, aritake nonkempoyaventakemi eero iñaantashiretantayeetami. Tema kapichetapaake iriñaantayeetaariri ikaratzi nampiyetarori kipatsiki. ¹¹ Irootzimatake nompiyake. Kisora povero pikempisantzakeri, eero pamenaashivaitanta panintaiyaaro impayeetaimiri, iramathaiyee-taimira. ¹² Intzimerika kitsirinkakerone iroka, ari nonkempitakaantairi aparoni tzinkamintsi otzinampitzirori itasorentsipankote Pava. Ari irashi irovairo irisaikai. Ari nonkentakotaineri ivathaki ivairo Pava, ari iriyoyeete Pava ashitaari. Ari nonkentakotaineri ivathaki ovairo nampitsi Jerusalén, ari iriyoyeetai irisaikai irika inampiki Pava, tsika ontzime areetaachane osaaviki ompoñagaiyaaro inkiteki. Ari nonkentakotaineri eejatzi ivathaki ovakerari novairo. ¹³ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite."

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Laodicea-ki

¹⁴ "Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Laodicea-ki. Iri ñaanatziri ipaiyeetziri 'Ari onkantyaari,' itzimi javentaashiretapiintayeetari jiñaavaitzirora kyaaryoori. Iriira jiñaanatziri itzimi jovetsikakaayeetakeri pairani iroka kipatsi. Ikantziri:

¹⁵ 'Niyotziro pantayetzi. Pikempitakarora kaari saavaatatsine, kaari katsinkaatsine. Nokoviri naaka, saavaari. Eerorika osaavatzi, katsinkaari. ¹⁶ Irooma pikempitaro eempaari jiña, ari norovaventakyaami. ¹⁷ Pikantapiintaiyini eerokaite: "Ashaarantakana, tekatsi nonkovitye." Iro kantacha tera ari pinkantya, aña ovashireri pinatzi, manintaari, ashinonkaari, mavityaakiri, sapokamerekiri. ¹⁸ Aña ontzimatyepinkempitakaantairo pamanantaatyeerimi noorote itzimi itaay-eetakeri imporekaperotantyaari. Arira pimatairo pashaarantya. Pinkempitakaantairo pamanantaaty-eeromi kitamarori noithaare, eero pisapokamerekivaitanta iro ompoñaantyaari pimpashiventavaitya. Pinkempitakaantero pamanantaatyeeromi naaventaro peshitakotantaiyaari pimavityaakivaitake. ¹⁹ Iro nametari naaka nokisathatziri netakotane, novasankitairi. Ontzimatyeeera pinkyaaryootai eerokaite, pimpiyashireyetai. ²⁰ Pamene, kempivaitakara

nonkatziyatyeemi jakakiroki nokaimi nonkyaantyaari. Tzimatsirika inthomointa kemakenari, ishinetanarika nonkye, ari antsipatavakaiyaari ayootavakaiya. ²¹ Intzimerika kitsirinkakerone iroka, aritake intsipataiyaana nompinkathariventante. Tema nomatakerero naaka nokitsirinkakerero, nospipataari isaikamentoki Ashitanari nopinkathariventantai. ²² Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.”

Tharomentaantsi inkiteki

4 Okanta okaratapaake iroka, noñaatzi ashitaryaana inkite. Irijatzi apiitapairo jiñaanatapaana noñaakeri inkaaranki poimpatapaintsiri ikempitari tyoorentsi. Ikantana: “Pimpoke jenoki, ari noñaakemiro onkarate avisatsineri apaata.” ² Ikanta niyaashinenkatakake jenoki, noñaakero saikamentotsi, okempivaitakaro isaikantapiintari pinkatharijanori, ovaneenka okantaka. Tzimatsi aparoni saikantakarori. ³ Irika saikaintsiri shipakiryaa ikantaka, ikempitakaro potsitakiri mapi karenikitatsiri. Itapotakari oyechari isaikamentoki, ikempivaitakaro oyechari natsiryaakiri mapi karenikitatsiri. ⁴ Tzimatsiya pashine saikamentotsi 24 okaratzi, iro osatekakeriri niyankineki saikaintsiri. Ari isaikayetakeri antarikonaite, kitamaro okantayetaka iithaare, oro inayetake iramathaire. ⁵ Noñaake ookatharontsi, nokemakero opoñaanaka oñaanake janta saikamentotsiki. Tzimatsi 7 ootamentotsi ovaampatainchari, iri omontetakari saikamentotsi. Iriitakera oshiyakaaventariri Itasorentsita Pava, karatatsiri eejatzi 7.

⁶ Tzimatsi inkaare omontetakari saikamentotsi, kite-shaaniki okantaka. Tzimatsi 4 inkiteveri katziyeenchari, iri tapotakerori iroka saikamentotsi. Iro kantacha irika inkiteveriite otzimi osheki irooki, irootake jamenantayetari tsikarika, jamenantayetaro eejatzi itaapiiki. ^{††} Aparoni inkiteveri joshiyakari kashekari. Pashine joshiyakari vaca-aniki. Pashine atziriporo jinake. Iriima pashine joshiyakari jevovaita pakitha. ⁸ Ipoñaashitaka otzimayetanake ishivanki irika inkiteveri, 6 ishivanki tzimayetanaintsiri. Otzimi osheki irooki ivathaki, otzimitanaka irooki inthomointa ivathaki. Iriitake aakoven-tanakarori ipanthaapiintake, kitaiteki eejatzi tsireni, ikantzi:

Tasorentsi, Tasorentsi, Tasorentsi inatzi Pinkathari Pava, Shintsiperotatsiri.

Iriitake añaatsi iroñaaka, iri etakaro pairani itzimake, irootzimatake impiye.

⁹ Ari ikantapiintatya irikaite inkiteveri itharomentari irika saikaintsiri, kantaitachari jañi. Ikanta joñaakan-takero irikaite jiñaapinkathatapiintakeri, ipaasoonke-tapiintakeri, ¹⁰ jimatanaakero eejatzi 24 antarikonaite jotypeerovashitanakari saikaintsiri, kantaitachari jañi. Itharomentanakari, jamathairiimotanakari. Ari jiñeet-

† Mapi “potsitakiri karenikitatsiri” ipaiyeetziro “jaspe,” ipaiyeetziro eejatzi “cornalina.” Irooma mapi “natsiryaakiri karenikitatsiri” ipaiyeetziro “esmeralda.” †† Kantakotachari jaka “kiteshaaniki” okempitakaro okantara botella, vidrio eejatzi cristal.

zirori omapero janaakotantzi irika saikaintsiri ipinkatharitzi, okantaveta ipinkathariventantaveta eejatzi antarikonaite. Ikantaiyanakeri:

¹¹ Novinkatharité, Pavá,

Iroora apantataitarori ontzimimotemi eeroka povaneenkaro, ñaapinkatha inkantayeetemi, ontzimimotemi pishintsinka.

Eerokatake ovetsikayetakero maaroni, tema eerokatake kovashitainchari ontzimayete povetsikane.

Osankinarentsi ipoña Oisha

5 Noñaatziiri irika thointainchari saikamentotsiki, joirikake irakojanoki aparoni osankinarentsi. Kameetha apinaitaka, 7 okaratzi japiipiitaitakero jontsirekaitakero eero japinairyaaantaitaro. ² Noñaatzi eejatzi aparoni maninkari tzimatsiri ishintsinka, shincheenka ikanta iñaavaitzi, ikantzi josampitantzi: “¿Niinkama ipaiyeetakeri ironstirekaryeero osankinarentsi, impoña irapinairyeeero?” ³ Tekatsi aparoni materone irapinairyeeero iriñaanatero. Te intzime inkiteki, tekatsi eejatzi kipatsiki, ari okempitakari sarinkaveniki, te intzime apinairyeeerone. ⁴ Iniroite ni-raanaka, tema tekatsi materone irapinairyeeero iriñaanatero. ⁵ Ikantana aparoni antarikona: “Aritake piraaka. Pamene. Tzimatsira aparoni matakero otzimitziri itasorenka, iri materone ironstirekaryeero, irapinairyeeero eejatzi. Iriitakera aparoni charinetakariri Judá, ipaiyeetziri ‘Kashekari.’ Irijatzi charinetakariri David-ni. Iriitakera ipaiyeetakeri irimatero.”

⁶ Opoñaashitaka noñaake aparoni oisha. Ikatziyaka niyankineki osaikakera saikamentotsi, josatekari inkiteveriite, josatekari antarikonaite. Kempivaitaka irika oisha aritake jovamaaveetakari pairani. Tzimatsi okaratzi 7 ichee. Tzimatsi eejatzi 7 irooki. Iriira oshiyakaaventachari 7 Tasorentsi, ikaratzi jiñeetairi maaroni kipatsiki. ⁷ Ikanta irika oisha, jiyaatashitakeri okarikiini saikaintsiri. Joirikapaakero osankinarentsi.

⁸ Ikanta inkiteveriite ipoña antarikonaite, jotypeerovashitanakari oisha, jiñaapinkathatanakeri. Tzimayetatsi ivanthaamento. Tzimayetatsi kasankainkari itaayeetziri jovayeetakero oro-naki. Iroka kasankainkari iro oshiyakaaventacha iñaañaatane itasorentsitakaitane. ⁹ Ari ipanthatiyanakero ovakerari panthaantsi, ipanthaakotziri oisha, ikantzi:

Eeroka ipaiyeetakeri poirikero osankinarentsi, eeroka onstirekaryeero,

Tema eeroka kapathainkataintsiri jovamaaveetakami, ari pipinakoventairi atzirite jashitantaariri Pava.

Ari opoña jashiyetaari Pava tsika ikaratzi sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi nampiyetarori tsikarika janta, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni.

¹⁰ Eeroka kantakaarori ikempitantaariri pinkathariite, ikempitaari omperatasorentsitaari, jantavaitaineri Pava.

Iriiyetakera pinkathariventairine osavisatziite.

¹¹ Opoñaashitaka noñaake osheki maninkariite piyotzi-mentapaakarori saikamentotsi, tsika isaikake inkiteveriiite ipoña antarikonaiite. Ari ipiyoperotaiyapaakani oshekirini, oshekirini maninkariite. ¹² Ikantaiyini:

Irika oisha jovamaaveetakari, iriira apantapero-tataitaari ontzimimoteri itasorenka, ontzimimotairi irashaakaro, iriyotane, ishintsinka, iriñaapinkathayee-tairi, irovaneenkataiya, intharomentaityaari.

¹³ Nokematzi ipanthaiyanakeni maaroite saikantarori inkite, kipatsi, inkaare, sarinkaveni. Ikantaiyini:

Irika thointainchari saikamentotsiki, itsipatakari oisha, tharomentaari jinatzi, ñaapinkathataari jinatzi, otzimimotziri irovaneenkaro, ipinkathariventantzi, ari-ara inkantaitayeeni.

¹⁴ Iriira inkiteveriiite apiipiitziirori ikantzi, "Ari onkantaari." Iriima antarikonaiite otyeerova ikan-taiyakani jiñaapinkathataiyarini irika kantaitaachaneri.

Jontsirekayeetakero

6 Opoña noñaakeri oisha jontsirekaryaanakero etanakarori jontsirekayeetakero. Ari ish-incheenkatanake iñaavaitanake aparoni inkiteveri, okempivaitakaro ookatharontsi, ikantzi: "Pimpoke! Pamene!" ² Noñaatziiri ishiyataipaaka aparoni kitamarori mora, joirikakero ivyaane irika kyaakotakariri mora. Jamathaitavakeri, jatake irovayiritya, iraper-otante.

³ Ipoña jontsirekaryakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: "Pimpoke! Pamene!" ⁴ Ari ishiyataipaaka pashine mora kity-onkari, ipaitavakeri iniroite ovathaamentotsi kyaako-takariri. Iri jovayeetake irovashaantakairi atziriite isaiki kameetha kipatsiki. Irojatzzi opoñaantanakari jova-maavakaayeta.

⁵ Ipoña jontsirekaryakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: "Pimpoke! Pamene!" Noñaatziiri ishiyataipaaka pashine mora cheenkari, joirikataike itenamento kyaakotakariri.

⁶ Nokematzi ñaavaitanaintsiri ikatziyeeyakani inkitever-i, ikantaitzi: "Pimpimantayete eepiyokiini pivankire, pimpinatakaaperotyaaaro, tema te ontzimapero-te. Ari paake osheki kireeki aparoni kitaite, irojatzzi iriñeetan-takyaarori irinirote tashetsi. Iro kantacha tekeraatara povaariperotziro pankirentsi tsika jaayeetziro jimiree-tari, tsika jaayeetziiri eejatzzi yeenkantsi." [†]

⁷ Ipoña jontsirekaryakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: "Pimpoke! Pamene!" ⁸ Noñaatziiri ishiyataipaaka pashine mora kiteriri, ipaitayeetziiri "Kaamanetaantsi" kyaakotakariri. Ari itsipatakari ipaitayeetziiri "sarinkaveni." Irika ipaitayeetziiri "Kaamanetaantsi" ipairyeeetake irova-maayete osheki osavisatziite. Tzimayetatsi jova-maakaanakeri irovathaantayeetyaari osataamentotsi, tzimayetatsi aayeteri itashe, pashine aayetakari

mantsiyarentsi, pashine iratsikayeteri katsimari piratsi. ^{††}

⁹ Ipoña jontsirekaryakero oisha pashine. Noñaatzi onponkitziki pomepirinimentotsi ishireete ikaratzi jova-maaventaikeri ikyaaryootzi iñaaventziro iñaane Pa-va. ¹⁰ Iri kaimayetanaintsi shintsiini, ikantaiyini: "Novinkatharijanorité, Tasorentsiri, Kyaaryoori. ¿Tsika-paitema onkarate poyaaventya onkanta-pimpiyakoventantyaanari, povasankitaayetairi osav-isatziite?" ¹¹ Ipoña ipayeetakeri kitamarori kithaarentsi inkithaayeta, ikantziiri: "Eekerotyaaami pimakoryaavake irojatzzi irareetantakyaari pirentziite pitsipatakari pan-tavaitake. Tema ontzimatyete irovamaayeteri eejatzzi irioriite inkempitakotyaaami eerokaite."

¹² Noñaatziiri oisha jontsirekaryakero pashine, kap-atapaaka aparoni inthonkantyaarori. Ari omapokanakari iniroite onkaro. Tsvakimatanake ooryaa, tsireniki okantanaka. Kityonka ikantanaka kashiri ikempitanakaro iraantsi. ¹³ Ari ithopiryaaayetanake impokiro, ikempivaitanakaro oparyiikitzi irakakiri chochoki otekakitziro iniroite tampyaa. ¹⁴ Te onkoñaatanai inkite, okempivai-tanakaro apinaitaranki iniroite tsipana. Te iriñeetairo otzishipayeeni otarankayetanake eejatzzi othampi-shipayeeni. ¹⁵ Omanaiyanakani atziriite imperetamoro-ki. Ari ikaratzi jomanaiyanakani maaroiteni, pinkathari-ite, iriiperoriite, ijevarepayeeni ovayiriite, ashaaran-taneriite, shintsiriite, omperataariite, saikashivaitaneri-ite eejatzzi. ¹⁶ Irikaite omanayetanainchari ikaikaimatanakero otzishi, mapiite, ikantzi: "Patsi-nakaiyenani. Pomanena eero noñaantari thointain-chari saikamentotsiki. Pomanena eero noñaantari oisha kisaneentakenari." ¹⁷ Tema monkarapaiteta-paakara iyatsimanka. ¿Tzimatsima amaveterone?

144,000 ikentakotamakoyeetakeri

7 Okanta okaratapaake iroka, noñaake ikatziyayeta 4 maninkariite tsikarika ovachentetapaara kipatsi. Iriitake otzikaakerori iniroite tampyaa. Iroora kaari jiñeetantaro ontamakaatakiro inkaare, te iriñeetero eejatzzi ovaraapanayetero oshi incható. ² Ipoña noñaake eejatzzi pashine maninkari itonkaapaake ishi-tovapiintzi ooryaa. Shincheenka iñaanatapaakeri 4 maninkariite. Tema irikaite 4 maninkariite, otzimi-motziri ishintsinka, ipairyeeetakeri irovaariperotero kipatsi eejatzzi inkaare. ³ Ikantapaakeri: "Apaatara po-vaariperotziro kipatsi, inkaare, inchatopayeeni, nopohtovakeriita nonkentakotamakotantyaariri jom-perayetaari Pava." ⁴ Nokematzi aparoni ñaaven-takotanakeriri ikaratzi ikentakotamakoyeetakeri. Ikarataiyini 144,000. Iriiyetakera karatatsira 12 ji-nashiyetaa icharineyetari Israel-ni. ⁵ Ikentakotamakoy-eetake 12,000 Judá-mirinkaite, 12,000 Rubén-

^{††} Jiroka kantakotachari jaka "tzimayetatsi," intzimerika 4 atziri, aparoni kamakaanatsine. Ari inkantyaari pashineki nampitsi tsikari-ka itzimayetzi 4 atziri, aparoni kamakaanatsine. Arira inkantayetyaari maaroni kipatsiki. [‡] Iroka chochoki ikantakoyeetzi jaka higuera onatzi.

[†] Iro ikantajaanaitakeri jaka: "Pimpimante apaponaroini harina onkarate ompinatya aparoni denario. Pimpimante mavaponaroini cebada onkarate ompinatya aparoni denario."

mirinkaite, 12,000 Gad-mirinkaite, ⁶ ipoña 12,000 Aser-mirinkaite, 12,000 Neftalí-mirinkaite, 12,000 Manasés-mirinkaite, ⁷ ipoña 12,000 Simeón-mirinkaite, 12,000 Leví-mirinkaite, 12,000 Isacar-mirinkaite, ⁸ ipoña 12,000 Zabulón-mirinkaite, 12,000 José-mirinkaite, 12,000 Benjamín-mirinkaite.

Kitamaroyetaintsiri ikithaayetaka

⁹ Okanta okaratapaake iroka, noñaatzi ipiyotaiyakani atziiriite. Tema oshekipero ikantaka, tekachaajaini materone iriyoteri tsikarika ikarataiyini. Iriiyetakera poñaayetainchari tsika ipinkathariventzityeetakarari tsikarikapayeeni, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, nampitziyevetarori tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni. Irika atziiriite, iriitakera katziyayetchari janta isaikamentoki oisha, kitamaro ikantayetaka ikithaayetaka. Joirikayetake kompiropena. ¹⁰ Tharomenta ikantaiyaka, ikaimaiyini ikantzi:

Iriira Pava ovavisaakotantatsiri, iriitakera thointainchari saikamentotsiki, itsipatakari kempitakotakariri oisha.

¹¹ Ipoña jotypeerovaiyanakani ikaratzi tapothaitakerori saikamentotsi. Jirika ikarataiyake: maninkariite, antarikonaite, ipoña inkiteveriite. Itharomentanakari Pava, ¹² ikantaiyini: “Ari onkanyaaari! Tharomentaari jinatzi irirori, otzimimotziri irovaneenkaro, iyotaneri jinatzi, paasoonketaari jinatzi, ñaapinkathataari jinatzi, tzimatsi itasorenka eejatzi ishintsinka. Onkantaitatyeeenira antharomentaiyaari Pava. Ari onkanyaaari.”

¹³ Ipoña jiñaanatanakena aparoni antarikona, ikantzi josampitana: “¿Niinkama irikaite kitamarothaitaintsiri ikithaataka? ¿Tsikama ikenapaakeka?” ¹⁴ Ari nokantanakeri naaka: “Iitaantya, piyotziro eeroka novinkatharite.” Ipoña ikantanakena irirori: “Iriiyetakera ñaayetakerori Iniroite Kemaantsivaitaantsi.” Okempivaitakaro inkivayetantakyaaromi iithaare iriraane oisha, irootake kitamaromaitakaaperoyetakerori. ¹⁵ Irootakera ikitsirinkantaarori irikaite ikatziyimotaari Pava isaikamentoki. Ari inkantaitatyeeeni kitaiteri, eejatzi tsireni irantavaitaineri itasorentsi-pankoteki. Irika thointainchari isaikamentoki, ikempitaaro iriimi katziyathaantetainchane iraaampeyeri irikaite. ¹⁶ Eero itasheneentavaitai, eero jimireneentavaitai, eero ikemaantsivaitaari ooryaatsiri, ¹⁷ tema irika kempitakariri oisha, katziyimotakariri niyankineki thointainchari isaikamentoki, iriitakera aamaventaiaarine, inkempitakaantairi jaamaventaitari oisha, iriitake aayetairine irirakairi jiña tsika otzimi ovañaantatsiri. Tema Pava osheyookiperotairine, jiraavaiyeta-ka.”

Karatapaintsiri 7 jontsirekayeetakero

8 Ikanta kempitakariri oisha jontsirekaryaaakero karatapaintsiri 7 jontsirekayeetakero. Osamani-neeronka jimaireetapaintzi inkiteki, tekachaajaini aparoni ñaavaitatsine. ¹² Ipoña noñaakeri 7 maninkariite

itzimi itsipatapiintakariri Pava. Ipayeetakeri tyoomentotsi. ³ Ipoña ipokapaake pashine maninkari, ikatziyimo-tapaakaro pomepirinimentotsi, joirikanakitakero jovet-sikaitziri oro. Irika maninkari, ipayeetavakeri osheki kasankainkari intaantyaaro joirikanakitakeri. Ari okonovakaro iñaañaatane atziiriite itasorentsitakaitairi, kempivaitaka ompiyotakyaami onampinaki pomepirinimentotsiki. ⁴ Okanta otaanaka kasankainkari janta joirikanakitakeri maninkari, katziyeenkatanaka oyachaane okonovainkatanakaro iñaañaatane itasorentsitakaitane, osheki onimotakeri Pava. ⁵ Ipoña irika maninkari itzimi oirikanakitakero itaamento, jaake ovaamparimenkite pomepirinimentotsi, jotetakeri joirikanakitakeri. Jookakeri kipatsiki. Ari omapokanakari kameñeenkatanaintsiri, iniroite ookathanakana, iniroite onikanaka eejatzi.

Tyooomentotsiite

⁶ Ovetsikaiyanakani 7 maninkariite intyootaiyeni.

⁷ Ari jetanakaro aparoni maninkari ityootanake, omapokashitapaaka oparyaapaake kipatsiki sharaka, eejatzi paampari, kempivaitapaaka iraantsi. Otaapaakero kipatsi. Iro aperotyaami kashetani kipatsi on-taiya inchatopayeeni, eejatzi inchashipayeeni. ††

⁸ Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka otonkanake kempitakarori iniroite otzishi, shitovanake paampari, ookapaaka inkaareki, okempitapaakaro iraantsi. Iro aperotyaami kashetani kipatsi tsika otzimayetzi jiña, ⁹ iro iraperotyaami inka-mayetemi ikaratzi saikayetantarori inkaare, eejatzi ikempiyetakari saikayetantakarori iniroite pitotsi.

¹⁰ Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka ithopiryaanake impokiro, paampa ikantanaka irojatzi tsika otzimayetzi jiña, iro aperotyaami kashetani kipatsi otzimayetzi jiña. ¹¹ Irika impokiro paryeentsiri kipatsiki ipaitayeetziri “Kepishiri.” Tema kepishaa ikantapaakaro maaroni jiña tsika oparyaayetake ipomeki. Iro aperotyaami kashetani kipatsi inkamayetemi atziri itzimi opiyakeri jirakero jiña.

¹² Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka itsirenikitanake ooryaa, iro iraperotyaami kashetani te irooryaaperotai. Ari ikempitanakari eejatzi kashiri ipoña impokiro, te iroorentap-erotaiya tsireni.

¹³ Nokematzi poimpatapaintsiri jarapaake inkiteki, noñaatziiri pakitha inatzi, ikantapaake jateki: “Eejoo, eejoo, eejoo, inkantamacheeteri inkarate nampitavaiyaarone kipatsiki, iri apeshityaarone kapata-painchari intyootavai mava maninkariite!”

9 Ipoña ityootanake pashine maninkari. Noñaatzi josaviinkatapaake kipatsiki aparoni kempitakariri impokiro. Iriira ipairyeeetake irashitaryeero omorona

† Kantakotachari jaka “osamanineeronka,” aamashitya okaratzi 1/2 hora. †† Jiroka kantakotachari jaka “Iro aperotyaami kashetani kipatsi.” Aririka ankotaryeeromi mavakota kipatsi, impoña aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori, maaroni inchatopayeeni, shimapayeeni, othonka oshityaatanake jiña janta.

inthomointaperotatsiri. ² Ikanta jashitaryaakero, ari oshitovainkatanake kachaari, iroovaitake okantaranki iniroite ootaantsi. Opamankanakeri ooryaatsiri, eejatzi tampyeenka. ³ Ari ishitovanakeri kachaariki osheki tsinaroniro, ikempitapaakari ikentantzi kitoniro. ⁴ Te irishinetaiteri irovaariperotero pankirentsi, inchatopayeeni, inchatopayeeni. Intaani ikentayetapaakeri atziriite kaari ikentakotamakoyetzi Pava. ⁵ Irikapayeeni tsinaroniro, te ishineeteri irovamayeri atziriite ikentayetakeri. Intaani ikemaantsitakaayetashitakeri ikaratzi 5 kashiri. Iniroite ikatsitzimotakeri, iroovaitake iyatsinka kitoniro. ⁶ Oshékira inkemaantsivaitya atziriite, inkovayetanake atziriite inkamapithateri, eero okantamaita.

⁷ Irikapayeeni tsinaroniro ikempitakotakeri morapayeeni jiŋaantakaayeetari irovayiritya, jamathaiyetakeri oro. Atzirivorovaitake ikantayetaka. ⁸ Santhapetaishi okanta iishi, iroovaitake oishi tsinane. Antarotziitaini iraiiki, iroovaitake iraiiki kashekari. ⁹ Kempivaitaka ikithaataromi ashivotaki ichopineeki. Iniroite impoimpatanake jaraiyanakeni, irirovaitake ipoimpatzi imorane atziriite aririka irovayiritavakaiya. ¹⁰ Ikempitakeri kitoniro otzimayetzi ithoyene ipatzishithaki. 5 kashiri osamanitzi avisantyaari iyepiyanka. ¹¹ Irikara ijevaritakeri tsinaroniro, maninkari inavetaka, iriitakera pinkathariventantatsiri janta inthomointaperotzi omorona. Ipatayeetzi irika "Aperotanteri." Iŋaaneeki hebreo, ipaita "Abadón." Iŋaaneeki griego, ipaita "Apolión."

¹² Arira overaari etanakarori jatekaitzi "Eejoo!" Iro kantacha eenirora okapata apite inkantaite "Eejoo!" omonkaratya.

¹³ Ipoŋa ityootanake pashine maninkari, eeniro ikapatapaaka intyootavai aparoni maninkari irojatzi irimonkaratantyaari 7 maninkariite. Nokematzi ŋaavaitanaintsiri osorinacheenampiki pomepirinimentotsi montetakariri Pava. ¹⁴ Jiŋaanatapaakeri maninkari tyootanaintsiri, ikantziri: "Poosoryaakoteri 4 maninkariite itzimi kempitakarori oosotatyeerimi iniraani jiŋaa ipaitayeetzi 'Eufates.'" ¹⁵ Jashiryaakoyeetakeri maninkari ayimatakeri irovante. Iri aperoterinemi iroveri atziri nampiyetarori kashetani kipatsi. Irootakera jashiryaakoyeetantakariri iraperotante. ¹⁶ Tzimatsi osheki ovayiriite kyaakoyetakariri imorane. Ikantaitakena, ikarataiyini 200,000,000 ovayiriite. ¹⁷ Ipoŋa noŋaakeri ikoŋaaperotanake irika ovayiriite noŋaavyatakari, ikithaayetakarori ashivotaki ichopineeki. Tzimatsi porekathaitantsiri ikempitakeri paampari, pashine kityonkaneeronkathaitantsiri, pashine kiterithaitantsiri. Irika morapayeeni, irirovaitake iito kashekari. Oshitovanake ipaanteki paampari, kachaari, kiterimoito okantanaka, osheki oshitzinka. ¹⁸ Iroora aperoterinemi ovamairi atziri nampiyetarori kashetani kipatsi, okaratzi shitovanaintsiri ipaanteki. ¹⁹ Tema ipaanteki morapayeeni otzimayetake ishintsinka. Aŋa

† Jiroka kantakotachari "Iri aperoterinemi iroveri atziri nampiyetarori kashetani kipatsi." Aririka ankotaryeeromi mavakota kipatsi, impoŋa aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori.

kantatsi iratsikantantyaaro eejatzi ipatzishitha, ikempivaitakarira maranke.

²⁰ Iro kantamaitacha, te irovashaantero ikaariperoyetzi atziriite kaari irovamaayeete. Eekero jiyaatakaatziro iŋaapinkathayetanakeri kamaari, iŋaapinkathatziri oshiyakaarontsi jovetsikayeetzi oro, kireeki, ashiro, mapi, inchakota, ikempitakaantakeri pava, temaita inkemanete, te iraniitanete. ^{††21} Tera irovashaantanakero eejatzi jovantayetzi, ikisaminthatantzi, jimayempitzi, ikoshitayetzi.

Maninkari oirikakerori iryaani osankinarentsipana

10 Ipoŋa noŋaake josaviinkatapaake pashine maninkari, ikenantapaakaro menkori, kempitavaitaka irika iro inkithaatakyaami menkori. Kempitavaitaka iri oyechari iramathaitakya iitoki. Shipakirya ikantaka iporoki, irirovaitake ooryaatsiri. Omorekataike iporipayeeni. ² Joirikake iryaani osankinarentsipana. Jayiitzimatapaaakera, jaatzikantapaakaro iitziperori inkaareki, irooma irampate, iro jaatzikantapaaka kipatsiki. ³ Ikaimapaake shintsiini, iriivaitake ikaimi kashekari. Omapokashitanaka ookathatanaka, 7 okaratzi apiitanakero. ⁴ Okanta okaratapaake 7 ookathataka, ari nokovaveta nosankinateromi noke-makeri iŋaavaiyeetakeri ookatharontsiki. Nokematzi iŋaanatanakena aparoni inkitesatzi, ikantana: "Eero posankinatziro pikemakeri ookatharontsiki." ⁵ Ipoŋa iŋaavaitanake noŋaakeri maninkari jaatzikapaakero inkaare, ipoŋa kipatsi. Itzinaavakotanakero irakoperori, ⁶ iro iyoyeetantyaari te ithaiya iŋaavaitziri ipairyirora ivairo Pava Kaŋaaneri, itzimi ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, maaroni ikaratzi tzimantarori. Ikanatanake: "Tera osamanitapai, ⁷ irootaintsi intyooto overaantarori maninkari, arira omonkarapaitetya okaratzi Pava ikantakeriri kamantantneriite inkamantantero kaari jiyotakoveeta pairani."

⁸ Nokematzi japiitanakero iŋaanatana inkitesatzi, ikantana: "Piyaatashiteri maninkari katziyeenchari inkaareki eejatzi kipatsiki, payero eeroka panaryeenchari joirikakeri." ⁹ Ari nokantakero. Niyaatashitanakeri maninkari, nokampitapaakeri, nokantziri: "Pimpenaro osankinarentsi." Ipoŋa ikantanakena irirori: "Jiroka, poyaaro. Osheki ovochanka, iriivaitake pitsi aririka povakyaaro, irooma aririka piniyakero, osheki oyepishikemi pimotoziki." ¹⁰ Ari nokantakero, naakero, novakaro. Ari okantaka, pochakitake iriivaitake pitsi, iro kantacha osheki oyepishikanakena nomotoziki.

¹¹ Ipoŋa ikantanakena maninkari: "Pinkamantayeterira onkarate avishimoyeterine ikaratzi nampiyetarori tsikarika janta, ikaratzi ipinkathariventayeetzi tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iŋaane tsikarikapayeeni. Pinkamantayeteri eejatzi pinkathariite."

Apite ŋaaventanteri

11 Ipoŋa ipayeetakena aparoni kotzitsi, nomonkaramento onatye. Ikantayeetana:

†† kantakotachari jaka "ashiro" irijatzira ipaiyeetziro bronze.

“Piyaate pimonkaratero tasorentsipanko, eejatzi pomepirinimentotsi. Piyoteri eejatzi tsika ikaratzi piyotainchari janta iŋaapinkathatantzi. ² Eerora pimonkaratziro jakakiroki tasorentsipanko. Iroora ishineyeetakeneriri pashinesatzi atzirite, arira impiyotaiyaani maimanetaneri janta tasorentsipantsiki. Ari avisheri inkarate 42 kashiri osamanite. ³ Aripaitera, notyaante apite ŋaaventakotenari, iriitakera kinkithatapaakerone avisayetatsine, onkarate 1,260 kitaite iriŋaaventena. Inkempitakotakyaari ikanta ikithaayeta ovashiretakotariri kaminkari.”

⁴ Irikaite apite ŋaaventantaneri, iriira joshiyakaaventayeetakeri pairani apite inchato, irijatzi joshiyakaaventayeetakeri apite irootamento Pava itzimi pinkathariventziriri kipatsisatzi. ⁵ Intzimerika kovatsine irimaimaneteri irika apite ŋaaventantaneri, ari irishitovanake ipaanteki paampari, iraperotakeri kisa-neentziriri. Ari inkantyaari maaroni kovavetachane irimaimaneteri, ari inkamake. ⁶ Irika ŋaaventantaneri ontzimimoteri ishintsinka. Ari inkantakaakyaaro irirori eero oparyaagai inkane irojatzi irimonkaratantakyaarori ikinkithatantaantzi. Ari onkantake impeyero irantsi jiŋaapayeeni. Ari onkantake ontzime ompaitya pomerentsitzimovaityaarine osavisatzi. Ari irapiiitero okaratzi ikoviri irirori. ⁷ Aririka onkaratapaake ikinkithatatake, ari irishitovanakeri koveenkeri piratsi impoŋaakyaaro omoroki inthomointaperotatsiri, imaimanetapaakeri apitera ŋaaventantaneri, irojatzi irovamaantakyaariri. ⁸ Irookanakeri irovamaane avotsiki saikatsiri janta iniroite nampitsi, tsika ipaikakotajaantaitakeri pairani Ivinkatharite. Iroora oshiyakaaventachari janta “Sodoma” ipoŋa “Egipto.”

⁹ Eero ishineetzi inkitayeeteri irovamaane, ari avisaneentanakeri mava kitaite onkarate osamanite irame-naminthaiteri. Inthonkya iriŋaayeteri nampiyetarori tsikarika, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iŋaane tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni.

¹⁰ Iniroite iroimoshirenkya kipatsisatziite, impashitavakaayetya opaiyetarika. Kimoshire inkantayetya jovamaayeetakerira apiteroite ŋaaventantaneri itzimi kemaantsitakaayetakariri kipatsisatziite.

¹¹ Iro kantacha, avisaneentanakera pashine mava kitaite, itasonkairi Pava irikaite, aŋaayetai. Ipoŋa ipiriintaa. Osheki itharovayeetanake jiŋeetakeri ipiriintaa.

¹² Ikemayeetake shintsiri ŋaantsi inkiteki, ikantaitake: “Pataite jaka jenoki.” Jomapokashitanaka jovajenokantanaaro menkori. Ari jiŋaavairi maaroni kisaneentavaitakeriri. ¹³ Arira onikanakari iniroite kipatsi, iro apeteromi nampitsi, ikamayetake ikaratzi 7,000 atziri. Iriima kaari kamatsine, ikantayetanake: “Omapero otzimi ishintsinka Pava saikatsiri inkiteki.” †

† Kantakotachari jaka “42 kashiri” irojatzi oshiyarori ikantayee-takeri “1,260 kitaite.” Irootakera kantakotachari avisaneentanake mava osarentsi osamanite. †† Kantakotachari jaka “apite inchato” irootakera “olivos.” ‡ Ikantaitziri “onikanakari iniroite kipatsi,” tsika otzimi 10 pankotsi, oporokanake aparoni. Ari okantakari maaroni nampitsi.

¹⁴ Ari avisavetaka apite ikantaitake “ŋeejoo!” Iro kantacha, irootaintsira iriŋeetero mavatatsine.

Overaantarori tyootaantsi

¹⁵ Ipoŋa ityootanake ovekaraantarori maninkari, ari ikaimaitanake shintsini inkiteki, ikantaitzi: “Iroŋaaka impinkathariventantai Avinkatharite kipatsikinta. Ari impinkathariventantai Cristo, tsika itzimi jotyaantakeri Pava, ari inkantaitayeeni impinkathariventantai.” ¹⁶ Ari jotyeerovaiyanakani 24 antarikonaita, itharomentanakari Pava, ¹⁷ ikantaiyini: “Pavá, Pinkatharí, Shintsiperorí, eerokatake aŋaatsi iroŋaaka, pitzimita eeroka pairani, irootzimatake pimpiye. Osheki nompaasonketemi, tema pimatakero poŋaakantziro pishintsinka, pipinkathariventantzi. ¹⁸ Pairani osheki ikisa-neentakemi atzirite, iro kantacha iroŋaaka, monkaratapaaka poŋaakantyaariri piyatsimanka, povasankitaayetairi kamayetaintsiri, paperoyetairi ovamaantayetaintsiri. Aripaite pimpinayetairi kamantantanerite pomperatane eeroka, ari pinkempitaakeri pitasorentsitakaane itzimi pairyaayetairori pivairo iŋaapinkathayetaimira, maaroite pimpinayetairi petanakyaari antariite irojatzi iryaaniiteki, maaroni.”

¹⁹ Ipoŋa ashitaryaanaka itasorentsipankote Pava janta inkiteki, koŋaavaitanake tasorentsinaiki tsika jote-takoitziro antzimotavakaantsi. Antaro ookathatanaka, onikanaka kipatsi, paryeenkatapaake iniroite jiriniki.

Tsinane ipoŋa noonke

¹² Ipoŋa okoŋaatanake inkiteki aamparentsi. Noŋaatzi aparoni tsinane, iriivaitakemi ooryaatsiri okithaatakari, iri kashiri okatziyantaka. Amathaitakotakari ikaratzi 12 impokiro. ¹² Omotzitatzi iroka tsinane. Osheki okaikaimavaitake okemaantsita ontzimaanite. ³ Ipoŋa okoŋaatanake inkiteki pashine aamparentsi. Noŋaatzi aparoni noonke, kityonka ikantaka. Tzimatsi 7 iito, ipoŋa 10 ichée. Jamathaiyetakero iito.

⁴ Osheki impokiro jataantakari itzinko, iro iraperotero-mi kashetani inkiteki ikaratzi tzimayetatsiri impokiroite. Ari ipokashitapaakero tsinane, ikovi irovityaaro eenchaanikite aririka intzimapaake.

⁵ Okanta otzimaanitake tsinane, shiramparyaaniki inake. Iriitakera jevatantaiyaarine atzirite irashirokotzite. Omapokashitaka jagaitanakeri ithointakara Pava isaikamentoki. ⁶ Okanta tsinanera shiyanka iroori tsika te inampiitaro. Ari jovetsikanontakerori Pava tsika onampityaaro, onkarate 1,260 kitaite intziyeetero.

⁷ Aripaitera otzimake ovayiritaantsi inkiteki. Iriitakera Miguel itsipayetakari imaninkarite. Iriira jovayirita noonke itsipayetakari imaninkarite irirori. ⁸ Iro kantacha irika noonke, te ontzimaperote ishintsinka, jotziyaayeetakeri inkiteki. ⁹ Ari itsipataitakeri

†† Kantakotachari jaka “tsinane,” iriitakera oshiyakaaventachari judio-payeeni. Kantakotachari “otomyaaniki,” iriira oshiyakaaventachari Jesucristo. ‡‡ Jiroka kantakotachari jaka “kashetani inkite,” aririka ankotaryeeromi mavakota inkite, impoŋa aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori.

imaninkarite jotziryeetakeri. Irika noonke jotziryeetakeri, iriira paitachari "Kamaari," ipaita eejatzi "Satanás." Iriira kovatsiri iramataviteri maaroiteni atzirite ikaratzi nampitarori kipatsiki. ¹⁰ Nokemataitatzí ñaavai-tanaintsiri shintsii inkiteki, ikantzi: "Jetatainarora ipinkathariventantzi Pava, jetatainarora joñaakantziro ishintsinka, jovisaakotantai. Jetatainarora eejatzi Cristo jashitanta. Tema aritake jotziryakeri itzimi thavetakotapiintakeriri janta Pavaki ipaiyeetziri 'iyekiite.'" ¹¹ Iro kantacha irikaite ipaiyeetziri 'iyeki' joitsinampagairi kamaari, tema aritake ikamimentairi kempitakariri oisha, kapathainka ikantaka ikamake. Iro joitsinampaantaariri eejatzi ikinkithatairo ñaantsi, jiminthataaro irirori inkamimentairi Cristo. ¹² Irootake, pintharomentantyaari eerokaite inkitesatzi. Inkantamacheetemi eerokaite kipatsisatzi, eejatzi inkaaresatzi, tema katsima ikantanaka kamaari jotziry-eetakeri, jiyotzi kapatakotapaaka kapicheeni."

¹³ Ikanta jiñaakero noonke jotziryeetakeri kipatsiki, jetanakero iñaashitakaavaitanakero tsinane otzimi ovaiyantakeriri shiramparyaaniki. ¹⁴ Iro kantacha, zamanake apite oshivanki, iroovaitake ishivanki pakitha. Iro arantanari iyaatero tsika te inampiitaro. Ari omanapithatariri iriirite maranke. Ari avisaneentanakero mava osarentsi osaikavaite janta. ¹⁵ Ikanta iriirite maranke joimishitovanake jiña ipaanteki, iroovaitanake iniraani jiña. Ikovaveta iroviinkero aririka oonkakotanakya. ¹⁶ Iro kantamaitacha, tankanake kipatsi, oniyaatavakero jiña, ari okanta avisakotantakariri tsinanera. ¹⁷ Ari opoña ikatsimaperotanake noonke. Jatake irovayirityaari pashine otomiite iroka tsinane. Iriiyetakera joshiyakaaventayeetzi itzimi kempisantakerori ikantakaantane Pava, itzimi kamaitanakarori ikinkithatakoyetairi Jesucristo.

Apite koveenkari piratsi

13 Ipoña nokatziyapaaka inkaarethapyaaki. Noñaatzi ishitoivanake jiñaaki aparoni koveenkari piratsi. Tzimatsi okaratzi 10 ichée, 7 iito. Jamathaiyetakero icheepayeeni. Tzimatsi josankinayetakero iitoki, ithainkatasorentsivaitaitzi. ² Irika piratsi iriivaitake karinari kashekari. Joshiyavaitakari okanta iitzipayeeni maini. Iroovaitake ipaante kashekari. Ikanta noonke, ipakeri ishintsinka irika piratsi, iriiperori ikantanaka ipinkathariventantanake. ³ Okanta aparoni iito kempitavaitaka irovamagaitakityeero, iro kantacha eejatzi añaagai. Ipampoy-aaminthatanakeri osavisatziite, ⁴ osheki iñaapinkathayetanakeri, itharomentanakari, ikantaiyini: "¿Ipaítama monkaratyaarine irika piratsi? ¿Ipaítama kitsirinkerine?" Ari ikempiyeeetakeriri eejatzi noonke, itharomentayeetanakari, tema iriitake pakeriri ishintsinka irika piratsi.

⁵ Ipoña jiñaavaitanake irika piratsi, ithainkatasorentsivaitanake. Iriitake ipaiyyeetake impinkatharite,

† Kantakotachari jaka "ari avisaneentanakero mava osarentsi," iroora ikantajaantayeetziri: "aparoni osarentsi, osarentsipayeeni ipoña kashetani osarentsi."

okaratzi osamanite 42 kashiri ipinkathariventantake. ⁶ Osheki ithainkatasorentsivaitake ipaiyyaaminthavaitashitakariri Pava, ipaiyyaaminthavaitashitakariri tasorentsithaante, ipaiyyaaminthavaitashitakariri inkitesatzi. ⁷ Irika thainkatasorentsitaneri, iriitakera ovayirityaarine itasorentsitakaitane, inkove iroitsinampairi. Iri ipaiyyeetake ipinkathariventairi ikaratzi sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, nampiyetarori tsikarika, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni. ⁸ Osheki iñaapinkathatanakeri kipatsisatziite kaari osankinatakotachaneri tsika josankinatakoyetaka jiyoshiyeetakeri pairani jovetsikantayeeetakarori kipatsi, inkarate irañaakaayeeetairi, ikaratzi ikamimentayetairi kempitakariri oisha. ⁹ Kovirori inkemathatero iroka, inkempisante. ¹⁰ Inkarate irominkyavaavaitake, Irimatero! Inkarate ovamaantantyaarone osataamentotsi, ari inkempitayeetairi apaata irirori irovamaantayeetaiyari osataamentotsi. Irootakera iroisokerotantyaarori inkempisantayetairi itasorentsitakaitairi.

¹¹ Ipoña noñaake pashine koveenkari piratsi ishitoivanake kipatsiki. Tzimatsi apite ichée, iroovaitake otapoterempita ichée oisha. Iñaavaitapaake, ikempitapaakari noonke. ¹² Irika piratsi otzimimotziri ishintsinka. Irootake ipasavyaakariri etakarori piratsi itzimi jovamaaveetakari iitoki, ipoña jañagai eejatzi. Ishintsiventakeri atzirite iriñaapinkathateri etakarori piratsi. ¹³ Joñaakantapaake kaari iñeetapiintaitzi. Ithonka iñaayetakeri maaroite atziri jovayitakeri paampari.

¹⁴ Osheki kipatsisatziite jamatavitantakariri ishintsinka ipasavyaakariri etakarori piratsi joveetakari iitoki. Ipoña ishintsiventakeri atzirite irovetsike iroshiyakaaro etakarori piratsi. ¹⁵ Ikanta irika piratsi kempitakariri ichée oisha, itasonkakeri oshiyakaaronsi, añaanake. Kantanake iñaavaitzi. Japerotakeri jovamaayetakeri kaari ñaapinkathaterine.

¹⁶ Ikentakotamakotakaantakeri atzirite, terika irakojanoki. Maaroite atzirite ikentakotakaantakeri, antariite, iryaaniite, kovityaavaineriite, ashaarantaneriite, omperataneriite, otzikataariite, maaroni. ¹⁷ Tzimatsirika kaari ikentakoyeetzi, te irishineeteri iramanantavaite, eejatzi impimantavaite. Irootake onkovantaperotyari inkentakoyeeteneri ivairo piratsi maaroiteni atzirite. Intzimayete pashine ikentakoyeetakeneri oshiyavetarori ivairo piratsi. ¹⁸ Aparoni iyotaneri, ari onkantake inkemathatero iroka oshiyakarori ivairo piratsi. Tema iroka oshiyakarori ivairo piratsi, irootake josankinayeetziri "666." ††

†† Kantakotachari jaka, tema maaroni letra josankinatantari hebreo-thatatsiri ipoña griego-thatatsiri, kantatsi inkempitakaantayeeetero número. Okempitayeta iroka: a=1, b=2, c=3, ari okantayeta maaroni. Aritake okantake ayotayetero vairontsipayeeni aririka apatoto letra-payeeni. Irootakera kantakotachari eejatzi jaka.

Ivanthaane karatatsiri 144,000

14 Ipoña napiitakero namenana, noñaatziri oisha ikatziya janta otzishiki ipaitaitziri Sion. Ari itsi-payetakari karatatsiri 144,000 itzimi kentakotamakoyetakarori ivairo irirori, eejatzi irashi Ashitariri. ² Nokematzi poimpatanaintsiri inkiteki iroovaitake ovyreenkaate jiña, iroovaitake shintsiri ookatharonsi, iroovaitake ipiyompivaitaitzi. ³ Iriira panthaiyatsini karataintsiri 144,000 itzimi ipinakoven-tairi oisha. Itapothaitakari ipanthaaventziri thointain-chari saikamentotsiki, ari ikatziyitakari eejatzi 4 inkiteveri, ipoña antarikonaite. Iriira iyoshiitacha ipanthaiyakeni irikaite, tekatsira pashine materone impanthayero. ⁴ Irikaite karataintsiri 144,000, kiteshireri jinayetatzzi, te irantayetero kamaaroyetatsiri irimayempiyetero tsinane. Iriiyetake oyaatapiintakeriri oisha tsikarika ikenayetzi. Iriiyetakera jetakari jashitaari Pava, irijatzi jashiyetakari oisha. ⁵ Te inthairivaantenete, te otzimavaitzi iyaariperoshirenka ompaitya inthavetakoyeeteriri isaikira Pava.

Ikamantantakeri mava maninkari

⁶ Ipoña noñaake jarapaake inkiteki pashine maninkari, ikinkithatakaapaakeri kipatsisatzi ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, nampiyetarori tsikarika. Iñaaventapaakeneri kantaitachari Kameethari Ńaantsi. ⁷ Ikaimapaake shintsii-ni, ikantzi: "Piñaapinkathateri Pava. Pintharomentaiyaari. Tema irootzimatake iramenakoyetairi maaroiteni jantayetakeri. Irootake pintharomentantayariri, itzimi ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi jiñaapayeeni."

⁸ Ipoña ipokapaake pashine maninkari, shintsii-ni ikaimapaake, ikantzi: "Japathakeroryeetakerora iniroite nampitsi Babilonia. Japeroyeetakeri atziriite nampitan-tarori, itzimi aakoventarori imayempivaitake. Tema ikaimashireyeteri pashinesatzi atziriite irimatakoteri okaratzi jantayetakeri irirori. Okempivaitakaro irishinkitayeerimi okanta jimayempitakaantakariri."

⁹ Ipoña ipokapaake pashine maninkari, ikaimapaake shintsii-ni ikantzi: "Itzimayetzirika ñaapinkathatakeriri piratsi, ñaapinkathayetakarori eejatzi iroshiyakaaro, itzimi kentakotamakoyetakarori ivairo, irakoki, ¹⁰ iriijatziyetakera inkisaneentayeteri Pava. Onkempivaitaiyaaro iroyetaatyeerimi piyantatsiri. Iniroitera inkemaantsitakaayetaiyaari intagairi, iratsipetaiyaaro kachaari, kiterimoito onkantanakya, osheki oshitzinka. Ari iriñaayetairi maaroni maninkariite tasorensitaintsiri, ari iriñeeri eejatzi oisha. ¹¹ Arira inkantaitatyeeni inkemaantsitaiyaaro kachaari, kitaiteki eejatzi tsireniki, eero otsivakapaintzi kapicheeni. Ari ikempitagaaiyaari maaroni tsika itzimi ñaapinkathatakeriri piratsi, ñaapinkathatakerori iroshiyakaaro, kentakotakarori eejatzi ivairo."

¹² Irootakera inkamaitantayarori iramavevainete itasorensitakaitane ikempisantairira Jesús, imonkaratapiintairo ikantakaantziri Pava.

¹³ Ipoña nokematzi iñaavaitanake aparoni inkitesatzi, ikantzi: "Posankinatero iroka: Aririka inkamayete ikaratzi jashitaari Avinkatharite, kimoshirera inkantaiya." Irojatzzi ikantanakeri eejatzi Tasorensinkantsi, ikantzi: "Omatyaata, tema te onkovajaantya iroñaaka iñaashintsishirevaitaiya, aña kameetha jimakoryaavaitzi, janintaavaitapaaro okaratzi jantaventakeri."

Iraavayeetairi kipatsiki

¹⁴ Ipoña okoñaatapaake aparoni kitamarori menkori, noñaatziri ithointaka kempitakariri Itomi Atziri. Jamathaitakari oro, joirikake thoyempyaanikiri kotsiro.

¹⁵ Ipoña ishitovanake tasorensipankoki pashine maninkari, ikaimakotapaakeri shintsii-ni thointainchari menkoriki, ikantzi: "Sampainkatakera pankirentsi, paavatantyaaro piyotsirote." ¹⁶ Ikanta irika thointainchari menkoriki, itotantakaro iyotsirote, jaavatantake kipatsiki.

¹⁷ Ikanta pashine maninkari saikantarori tasorensipanko janta inkiteki, shitovanake irirori, irojatzzi joirikake thoyempyaanikiri kotsiro. ¹⁸ Ari ishitovanake pashine maninkari ipoñaanakaro pomepirinimentotsiki. Jiyaatashitanakeri itzimi jovayeetakeri inkempoyeeri paampari. Ikaimakotanakeri shintsii-ni pashine oirikakerori kotsiro, ikantzi: "Pinchekayetero kithoyetaintsiri kipatsiki, aritake irakayetake." ¹⁹ Ari jimatakero maninkari, ichekakero kithotaintsiri kipatsiki, ipiyotakero inchatonaaki, inkavirinkaitero. Okaratzi oshiyakaaventari piyantatsiri jimireetari, iroora ikashiyakariri Pava maaroni iisaneentane. ²⁰ Okaratzi oshiyakaaventari inchatonaa irootakera janta othapiki nampitsi tsika jovamaantayeetake. Oshiyakaaventakarori ikavirinkayeetakeri, iroora iriraane kamayetaintsineri. Tema osheki iraantsi shitovaatatsine opamankanakero nampitsi. Ari omonkaratakari ipaan-teki mora overaiya osaankanaate iraantsi. Jatake in-taina oonkaatya onkarate 300 kilómetro. ††

Maninkariite amerone apaata 7 ovasankitaantsi

15 Ipoña noñaake pashine aamparentsi inkiteki. Kameetha okantaka, osheki nopampoy-aaminthatanakeri. Tzimatsi ikaratzi 7 maninkari. Iriiyetake nashiyetakarori jovasankitaantayetake. Tema okaratzi jantayetakeri maninkari, ari omonkaratari jiñaayeetziro iyatsimanka Pava.

² Ari noñaake eejatzi aparoni inkaare, okempivaitakari amenaaronsi. Iro kantacha morekathaitake iroka inkaare. Arira ikatziyayetakari oitsinampaakeriri koveenkari piratsi, joirikayetakero iviyompimento ipavairiri Pava. Iriiyetake kaari ñaapinkathaterone iroshiyakaaro piratsi, kaari kentakoyetayarone ivairo.

† Kantakotachari jaka kithoyetaintsiri, okitho "uva" onayetatzzi.

†† Okaratakera iyaatake 300 kilómetro, iro kempitakarori aririka aniite onkarate 7 kitaite, eerorika onkarate 8 kitaite. Irootake ikantayeetzi 1,600 estadio.

³ Iroora ipanthaiyirini irikaite otzimi ipanthaakeri pairani Moisés-ni. Ipaitayeetziro "Ivanthaane oisha," okantzi:

Novinkatharite Pavá, Shintsiperotatsiri,
Kameetha pantakeri, nopampoyaaaminthatakeri.
Pantapiintakero eeroka tampatzikari, tema piñaane-taro kyaaryoori.

Eeroka pinkathariventairi atziriite.

⁴ ¿Eeroma itzimi impaitya ñaapinkathataimine, impaitya tharomentaiyaamine, impaitya pairyeerone pivairo?

Apanirora eeroka pitasorentsiti.

Eeroka impokashiyetai atziriite, iñaapinkathayetaimi.
Tema aritake poñaakantakero osheki okameethatake pantayetakeri.

⁵ Ipoña noñaake inkiteki tasorentsipanko, ari ashiryaaanakari eejatzi tasorentsisaantejanori. ⁶ Ari ishitovanakeri tasorentsipankoki ⁷ maninkariite intzime ovasankitaantatsineri. Kitamaro okantayetaka iithaare, shipakiryaaavaizitake ovaneenkataka. Jovathakichopinnetakari oro. ⁷ Ikanta aparoni inkiteveri karatatsiri ⁴, ipayetavakeri maninkariite aparoni taso. Kempivaitaka janta tasoki, ari ojaikitakyaami iyatsimanka Pava, kantaitachari inkañaanetai. ⁸ Kachaareenkatanake tasorentsipanko, okantakaakaro irovaneenkaro Pava eejatzi itasorenka. Tekatsi kanterone inkye tasorentsipankoki irojatzi onkaratantapaakyaari jovasankitaantake maninkariite.

Tasopayeeni ojaikitaka katsimankantsi

16 Nokematzi inkiteki, ipaita ñaanatanakeriri ⁷ maninkariite, ikantziri: "Piyaate pisakotero kipatsiki okaratzi jaikitainchari ⁷ tasonaki kempitakarori iyatsimanka Pava."

² Arira jetanakaro aparoni maninkari isakotakero kipatsiki jaikitainchari itasoneki. Ari omapokashitanakari ipathaavaitanake iniroite ikaratzi kentakotakarori ivairo koveenkari piratsi, ikaratzi ñaapinkathatakerori iroshiyakaaro.

³ Ikanta pashine maninkari isakotakero inkaare-mashiki jaikitainchari itasoneki. Okempitanakaro iraansti inkaare, japerotaka ikamake saikantarori.

⁴ Ikanta pashine maninkari isakotakero jiñaamashiki, oyaapyaaiki jiñaatenimashi jaikitainchari itasoneki. Okempivaitanakaro iraansti jiñaapayeeni. ⁵ Nokematzi iñaavaitanake maninkari jovayeetakeri inkempoyaaventeri jiñaaveri, ikantanake: "Tasorentsí, itzimi añaatsiri, jañiitaka pairani, tampatzikashireri pinatzi eeroka, tema eeroka amenakotairone kameethaini iroka. ⁶ Tema ikaratzi ovamaayetakeriri itasorentsitaikaitari, ikaratzi kapathainkataakeriri kamantantanneriite jovamaayetakeri, iriiyetake iroñaaka mireyetyaarone iroka iraansti. Tema irootake ikovatziri." ⁷ Ipoña nokemake iñaavaitanake pashine janta pomepirinimentotsiki, ikantanake: "¡Arivé! Novinkatharite Pavá, okaratzi pikovakeri pantero tampatzika okantayetaka. Kyaaryoori onatzi."

⁸ Ikanta pashine maninkari, isakotakero ooryaaki jaikitainchari itasoneki. Jomapokashitanaka ooryaa jotsiyanakeri atziriite. ⁹ Iniroitera jotsiyakeri atziriite ooryaa, ari opoñaanakari ithainkatasorentsivaitanake, ipairyaaashivaitanakari Pava, ashitarori ishintsinka, itzimi ovasankitaantatsiri. Te onkantzimoshiretyaari impiyashireyetai, iñaapinkathatairi Pava.

¹⁰ Ikanta pashine maninkari, isakotakero tsika ipinkathariventantzi piratsi jaikitainchari itasoneki. Iniroite otsirenikitanake. Antaro jashinonkaayetaka atziriite janta, jatsikavaitakero inene ikemaantsivaitaka. ¹¹ Ari ithainkatasorentsivaitanake, ikishimavaitanakeri Inkitesatzi Pava, tema osheki ikemaantsivaitaka, osheki ipathaavaitake. Iro kantacha te irovashaantzimaityaari iyaariperonka.

¹² Ikanta pashine maninkari, isakotakero iniraaki jiña Eufrates jaikitainchari itasoneki. Omapokashitanaka opiryaaatanake. Kantatsi irimontyaaayetapaake pinkathariyetatsiri tsika ishitovapintzi ooryaa, irovayiritya. ¹³ Ipoña ishitovanake peyari ipaanteki noonke. Ishitovanake eejatzi peyari ipaanteki piratsi, ari okempitakari ipaanteki thairi kamantantereri, ishitovanake peyari. Ikaratzi peyari shitovayeta-paintsiri, iriivaitake mashero, ¹⁴ kantatsi irantayetero kaari jiñeetapiintzi. Ithonka jiyaatashiyetakeri ikaratzi pinkathariyetatsiri kipatsiki. Jiñaantakaayetakeri irovayiritakaiyaari, impiyapaitetakeri Pava shintsiperotatsiri. ¹⁵ (Pamene, nonkempitapaiyaari koshintzi aririka nompiyakeri. Kimoshire inkantya itzimirika aamaventaiaananeri, kempitakariri itzimi ovirori okarikini iithaare inkene inkithaatanakyaaro, eero ishiyamerekitantanaka, irovashiventaayeeteri.)

¹⁶ Ipoña irikaite peyari, irapatoyetakeri pinkathariite janta tsika opaita "Armagedón." Iñaane onatzi Judíopayeeni iroka Armagedón. †

¹⁷ Ikanta ovekaraantapaakarori maninkari, isakotakero tampyeenkaki jaikitainchari itasoneki. Ikemaitatzi kaimanaintsiri janta tasorentsipankoki, osaikira saikamentotsi, ikantaitzi: "¡Ari othonkapaaka!" ¹⁸ Ari iñeetakero oporekanake ookatharontsi, ikemaitakero iniroite onikanaka kipatsi. Te iriñeetapiintaitero kempitakarori iroka onikaro, irojatzi pairani ovakera itzimayetantanakari atziriite kipatsiki. ¹⁹ Okanta antaro nampitsi, mavakota okantanaka otankanake. Ari aperotakari eejatzi oporokanake nampitsiite tzimayetatsiri kipatsiki. Arira impampithashiretakotaitanakyaaro avishimoterine Babilonia-satzi, irimiretyaaro "imashirenka Pava," okempitakarora piyantatsiri. ²⁰ Ari aperotakari maaroni othampishi, te iriñeetairo. Ari okempitakari eejatzi otzishipayeeni. ²¹ Ari oparyaa-paake tenayetatsiri jiriniki, anavyaayetapaakeri atziriite. Eekeromaitacha jiyaatakaanakitziiro ithainkatasorentsivaitanake, ikishimavaitantanake ikemaantsivaitakara osheki. ††

† Kantakotachari jaka "Armagedón," iroora tsika janta jovyiriyetapiintaka pairani judíopayeeni. †† Kantakotachari jaka "tenayetatsiri," iroora ikantayeetzi eejatzi "aparoni talento," irojatzi ikantayeetari iroñaaka "40 kilo."

Irovasankitaitero kempitakarori antaro mayempiro

17 Ipoña ipokashitapaakena aparoni maninkari karataintsiri 7 joirikayetakerori itasone, ikanta-paakena: "Pimpoke, piñeero tsika inkantaiteri irovasankitaayeeteri atziriite, tema ikempiyetakaro aparoni mayempiro saikathapyaatantakarori oponkityaamashi jiña." ² Iroka kempitakarori mayempiro, kempivaitakara iroomi imayempiyetakemi ikaratzi pinkathariventantatsiri nampitsiiteki. Okempivaitakaro eejatzi, aperotakerimi oshinkiyeterimi kipatsisatziite. ³ Ipoña jaashinenkatanakena tsika te inampitaro. Ari noñaakero aparoni tsinane okyaakotakari kityonkari piratsi, okaratzi 7 iito, 10 ichée. Tzimatsi vairontsipayeeni osankinatainchari ivathaki, ithainkatasorentsivaitaitzi. ⁴ Okithaatakari iroka tsinane, okityonkamaitatzi, ipoña ojonkeromaitzi eejatzi. Kameetha jovaneenkayeetantakaroro oro, ipoña poreryaataneri mapikiite. Oirikanakitake jovetsikayeetziri oro. Kempivaitakara ari ojaikitakyaami oyaariperonka, eejatzi omayempinka. ⁵ Tzimatsi osankinatainchari otamakoki, kaari ikemathaveeta pairani, okantzi: ANTARO BABILONIA, INIROITE MAYEMPIRO, KISANEENTAPEROTAARO KIPATSIKI. ⁶ Namenaperotanakero iroka tsinane, aña oshinkitayaaro iriraane itasorentsitaikaitane ikaratzi jovamaayeetakeri. Iriraane eejatzi ikaratzi jovamaayeetakeri jiñaaventanakeri Jesús. Ikanta noñaakero iroka, osheki nopampoyaanakero.

⁷ Ipoña ikantana maninkari: "¿Opaitama pipampoy-aantarori iroka? Ari nonkantakemi opaita oshiyakaaventachari, tera jiyotakoveetaro pairani iroka tsinane, eejatzi irika piratsi itzimi okyaakotakari, oshekitatsiri iito, eejatzi ichée. ⁸ Itzimitaka pairani joshiyakaaventayeetziri piratsi, te iriñeeteri iroñaaka, iro kantacha irootaintsi irishitove impoñaakyaaro omoronaki inthomointaperotatsiri. Impoñaashitakya irovamaayeetakeri. Irikaite kipatsisatzi, kaari osankinatakotachane pairani jovetsikantayeetakarori kipatsi, osheki impampoyaaaminthatanakeri piratsika. Tema eero ikemathatziro opaita kantakotachari: 'Itzimitaka pairani, te iriñeetairi iroñaaka, irootaintsi impiyake.' ⁹ Omatantyaari inkemathayeetero iroka, okovaperotatya ontzime iyotanetaantsi. Karataintsiri 7 kitotsi okyaakotakara tsinane, iro oshiyakaaventacha 7 otzishi. ¹⁰ Tzimakeranki ikaratzi 7 pinkathariventakerori janta. Aritake joitsinampaitake ikaratzi 5 pinkathari. Tzimatsi aparoni itzimi pinkatharitatsiri iroñaaka. Iriima pashine, intzime pinkatharitatsine, tekeramintha intzimaajate. Irika ovekaraantyaarone kapicheeni impinkathariventapaintante, eero osamaniperotzi. ¹¹ Irika piratsi tzimitachari pairani, kaari iñeetzi iroñaaka, pashine inatzi, iriitake karatapaint-

sine 8. Iro kantacha, ari iroshiyavetapaakyaari pashine karataintsiri 7 pinkathariite. Ari iraperotzi-maitaitakyaari. ¹² Irooma karataintsiri 10 cheetsi, iro-jatzi oshiyakaaventariri pinkathariite, karatatsiri 10. Tekeraata impinkathariventantayete irirori. Tema aririka impinkathariventantanake piratsi, iriiyetakera intsi-payetyaari impinkathariventante. Eero osamaniperomaita, intaani irishirinkapaintya kapicheeni ooryaa. ¹³ Irikaite pinkathariite irakakotavakaiyaaro iranteri. Ñaapinkatha inkanteri piratsi, eero ipiyathavaitari. ¹⁴ Osheki irovayiriminthatyaari Oisha. Iro kantacha irika Oisha, iriitake oitsinampaantatsine. Tema iriitake omperayetari itzimi omperayetantachari. Iriitake pinkathariventziri itzimi pinkathariventantatsiri. Iriiyetakera intsipayetaiyaari irirori, ikaratzi ikaimashireyetairi, itzimi jiyoshiyeetakeri, ikaratzi oisokerotakariri."

¹⁵ Ipoña ikantakena eejatzi maninkari: "Iroka oponkityaamashi jiñaasaikathapyaatantakarori tsinane, iriira oshiyakaaventachari atziriite nampiyetarori tsikarika, piyoyetainchari tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni. ¹⁶ Irikaite atziri saikantarori 10 nampitsi, itzimi oshiyakaaventakarori 10 cheetsi, ari inkisaneentanakeri saikantarori nampitsi oshiyakaaventakarori tsinane. Ari inkempitaakerori eejatzi piratsika osheki inkisaneentanakero. Onkempivaityaaromi irisapokatyeeromi tsinane, irovavathavaitakyaaromi, intavaitakeromi. Tema japerotakero nampitsi oshiyakaaventakarori tsinane. ¹⁷ Iriitakera Pava kantakaarori akakotavakaantakarori antayetantakarori iroka. Irijatzi kantakaarori ikempisantantakarori piratsi. Irootake irantayeeteri, irojatzi omonkaratantakyaari ikantakeri Pava. ¹⁸ Ari okantakarori, tema iroka tsinane iroora oshiyakaaventacha antaro nampitsi. Tema ikaratzi saikantarori nampitsika, ipinkathariventayevetakari nampiyetarori pashine nampitsiiteki."

Japathakeroryeetakero Babilonia

18 Ikanta okaratapaake iroka, noñaatzi josaviinkatapaake pashine maninkari. Oztimimotziri irirori osheki ishintsinka, osheki irovaneenkaro. Joorentapaakero kipatsi. ² Ikaimapaake, ikantzi: "Japathakeroryeetakerora antaro nampitsi Babilonia. Intaani jinnampiyetaaro iroñaaka nashivaiyetachari peyari janta, te ishineyeetairi irishitove janta. Ari ikempitayeetakeriri eejatzi nashivaiyetachari tsimeri ipinkayeetziri itzimi ovapiintakariri kaminkari. ³ Tema atziriite ikaratzi saikantavetakarori nampitsika oshiyakaaventakarori tsinane, ashaarantatziyevetaka, jiyomparivaitapiintavetakari atziriite saikayetatsiri pashineki nampitsi. Ikaimashireyetakeri atziriite iroshiyakotaiyaari tsika ikantayevetara iriroriite, intaani ikovaperoyetziro ashaakarontsi, inevetashivaiminthatari eejatzi. Iro opoñaantari jiñaayetakero te ikinataari Pava, ikempivaitakaro okanta tsinane mayempiro. Irootakera oshiyantakarori irishinkitayeeyaaromi ashaakarontsika,

† Tzimayetatsira kantatsiri iroka "Babilonia," irootakera nampitsi Roma. Tema iro iñaaneyetakari iromananeekiini pairani kempisantzinkariite, jiñaaventziro iroka Roma, ikantzi: "Babilonia." Pamen-ero eejatzi janta 1 P. 5.13. †† Tzimayetatsi paitayetzirori nampitsika Roma, ikantayeetziro: "Roma, inampitsite 7 pinkathariite." Ikan-tayeetzi eejatzi: "Roma, onampitsite 7 otzishi."

iroora jantayetantakarori kempitarori mayempi-taantsi.”⁴ Ipoña nokemake japiitanakero jiñaavaitanai inkitesatzi, ikantzi: “Asheninká, eerora pikempiyari saikantarori nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka, pikaratairikari irovasankitaayeetairi.”⁵ Tema Pava, ikinkishiretziro iyaariperonka ikaratzi tsipatakariri, kempivaitaka ovajenokakyaami iyaariperonka inkiteki, ari opiyotakari.⁶ Pinkisakoventaiyaari, papiipiiteri povasankitayeri. Tema okaratzi oshiyakaaventachari omiretakaakariri tsinaneka shinkitantatsiri, poipiyenero iroori, tontaaki pinkantakero oyepiyanka.⁷ Ame-naashivaitaka iroori okantapiintzi: ‘Naaka pinkatharo, eero jiñeetana nashinonkaavaitya nonkempitakotyaaoro kamaimetzinkaro.’ Tema osheki okantakaaperotziivaiventakero ovaneenkatanane, aakoven-takoro omayempitziivaivaitake. Irootakera oñaantyaarori iroñaaka onkemaantsivaitziitaiya.⁸ Irootake omapokantaiyaari irovasankitagairo aparoniki kitaite, ari omantsiyatake, onkemaantsivaitaiya, osheki on-tasheneentavaitai, impoña intagaitairo. Iriitakera matairone Avinkatharite Pava irovasankitagairo. Tema otzimimotziri irirori ishintsinka.

⁹ Aririka iriñaayeetakero oyachaarinka ontagaiya nampitsika oshiyakaaventakari tsinaneka, osheki irovashiretakotyaaoro, iriraakovaityaaoro pinkathariite, tema iri kempiyayetakariri saikantakarori jantayetakero okaratzi oshiyayetarori mayempitaantsi.

¹⁰ Intaina inkatziyayetake iriroriite intharovakaiyaaro jovasankitaayeetakeri, inkantaiyeni: ‘Ikantamacheetziri nampitarori Babilonia-ki!’ Irooperotziivaivetaka nampitsi. ¿Okatzimatakama jovasankitaayeetakemi? Tekeratya ishirinkaperotaajate ooryaa.

¹¹ Ari inkempitakyaari ikaratzi jiyomparitapiintakari, osheki irovashineentakotyaaari, iriraakovaityaaari, tema tekatsi iriyomparitaiya.¹² Tema iri jiyomparivetapiintakari iroorote, iireekite, poreryaari imapine, nashivaiyetachari kithaarentsi, kitamaromairi, jonkeromaitatsiri, kityonkamaiperotatsiri, karenimaitatsiri. Tzi-mayevetacha oshiyarori santari. Tzimayevetacha irovetsikane ipothoyetakeri kameethaini, tyoorenantsi, inchakota pinayetachari, ashiro, mapi.¹³ Tzimayevetacha meta, tzimayevetacha nashivaitachari kasankaari, tzimayevetacha jimireyeyetari, tzimayevetacha ovaaki inchato kempitariri yeenkantsi, tzimayevetacha opane jovayeyetari, tzimayevetacha i-va-ca-te, iroishate, imorane ishiyakomentotari, tzimayevetacha iromperatanepayeeni eejatzi.¹⁴ Arira othonkapaakari chochoki pinevetapiintakari. Te ontzi-mayetai ashaakaro pikovapiintakeri, ari okaratapaake ovaneenkata.

¹⁵ Intaina iramenakoyetairo iyomparitapiintari, tharova inkantya eero itsipataayeetziri jovasankitaitakeri irirori. Iniroite iriraakotyaaari irovashiretakotanakyaarira.¹⁶ Inkantaiyeni: ‘Ikantamacheetziri nampitarori janta! Irooperotziivaivetaka nampitsi. Tzimayevetacha osheki irooperori kitamaromairi imanthaki, jonkeromaitatsiri, eejatzi kityonkaperomaitatsiri. Tzimayevetacha osheki iroorote, imapine poreryaayetatsiri.’¹⁷ Intaani

ishirinkaneentanaka kapicheeni ooryaa, ari japeroyee-takerori antaro ashaakaroka.’ Ari ikempitakari saikayetaintsiri iramaatakomentoki, intaina ikatziyayetaka jamenakotziri tsika ikanta japeroyeetak-eri. Ari ipiyotaiyakani ikaratzi antakoyetziro iramaatakomento, itsipayetakari ikaratzi otetantarori.

¹⁸ Ikanta iñaakerora oyachaarinka nampitsi otaga, osheki jiraakotakaro, ikantayetzi: ‘Tekatsi pashine nampitsi kempitaiyaarone iroka irooperoveta.’¹⁹ Iniroi-tera jovashireneentaka, ikantaiyakeni: ‘Ikantamacheetziri ikaratzi nampitakarori janta. Tema ashaarantayeve-takai aakaite aayetapiintakero ashaakarontsi amaatakomentoki. Tema intaani ishirinkapainta kapicheeni ooryaa, ari japeroyeetakerori.’²⁰ Irooma eerokaite inkitesatzi, itasorentsitakaitane, otyaanta-janoriite, kamantantneriite, ontzimatyepinkimoshire-tayete, tema ikamantayetzitakai Pava iro jovasanki-taantakariri saikantarori antaro nampitsi, ikisakoven-tayetaatyaami eerokaite.”

²¹ Ikanta aparoni maninkari tzimatsiri ishintsinka, jaake antaro mapi, japishoonkakero inkaareki, ikantzi: “Nokempitaakero napishoonkakero antaro mapika, ari nonkempitaakerori eejatzi antaro nampitsi Babilonia. Ari ompeyaari, eero jiñeetairo.²² Eero ikemaitaimi pim-panthaye, onkameñeenkate piviyompimento, pisonkare, eejatzi pityoore. Eero jiñeetaimi pikaratzi povetsikayetziro tsikarika opaiyetari. Eero ikemayee-tairo ompoimpate pitononkamento.²³ Eero jiñeetairi imporekai pootamento. Eero jiñeetaimi paavakaiya. Ari okaratapaake maaroni iroka, tema osheki poitzip-inashireyeteri pashinesatzi atziriite, kempivaitaka pinkisaminthatatyeerimi. Tema iniroite ishintsiyeveta-ka ikaratzi iyomparivetapiintakamiri.²⁴ Iriitakera ovatsinaavaitakeriri pashinesatziite, ikap-athainkatakaavaitakeri kamantantneriite. Ari ikantakeriri maaroni itasorentsitakaitairi.”

Itharomentaita inkiteki

19 Okanta okaratapaake iroka, nokematzi kameñeenkatanaintsiri inkiteki ikaimaiyini, ikantzi:

☞Eejoo! Iriitajaantake Pava ovavisaakoyetairi. Otzimi-motziri irovaneenkaro, eejatzi ishintsinka.

² Maaroni ikoviri iranteri irirori, tampatzika okan-tayetaka.

Kyaaryoori onatzi.

Tema jovasankitaakero mayempiro otzimi ovaariper-oyetakeriri kipatsisatziite.

Ipiyakoventaari ikaratzi jovamaayeetakeri iromper-atane.

³ Irojatzji japiipiitaiyirini, ikantzi:

☞Eejoo! Onkatziyeenkataveete oyachaarinka.

⁴ Ikanta 24 antarikonaite, itsipatakari 4 inkiteveriite, jo-tyeerovaiyanakani, tema jiñaapinkathathanakitziiri Pava ithointakara irirori saikamentotsiki, ikantaiyini:

☞Ari onkantyaari! ☞Eejoo!

⁵ Tzimatsi ñaavaitanaintsiri saikamentotsiki, ikantaitzi: Maaroni jomperayetaari Pava, pintharomentaiyaari.

Piñaapinkathatairi maaroiteni, iretanakyaaro iryaanite irojatzu antariite, maaroni.

⁶ Ipoña nokemake kameñeenkatapaintsiri, iriivaitake ipiyotaiyani atziriite, iroovaitake oparyeenkatzi jiña, iroovaitake eejatzi ookatharontsi. Ikantaitzi:

ƆEejoo! Aritake pinkathariventantai Pava, iri Avinkatharitetaari Shintsijanokitatsiri.

⁷ Thame ankimoshireventeri, thame añaapinkathateri, tema irootzimatake iroimoshirenkeri iravakaiya Oisha. Aritake ovetsikaka iinanyaari.

⁸ Kitamaro okantaka oithaare, te onkipatsivaite, poreryaa okantaka. Oshiyakaaventachari “iinanyaari,” iriyetakera kempisantzinkariite itasorentsitakaitairi. Oshiyakaaventachari “te onkipatsivaite oithaare,” iroora kameethari jantayetakari irikaite.

Irayootaiteri iravakaiya kempitakariri oisha

⁹ Ipoña ipokashitapaakena inkitesatzi, ikantzi: “Posankinatero iroka: Osheki inkimoshiretai ikaratzi ikaimayeetakeri irayootairi iravakaiya Oisha.” Ipoña ikantakena eejatzi: “Iroka, iñaaneperora onatzi Pava.”

¹⁰ Ari notyeerovanaka noñaapinkathatanakeri maninkari, ipoña ikantana: “ƆEero piñaapinkathatana naaka! Ari akarataiyini jomperatai Oisha, ari noshiyami eeroka, ari noshiyakari eejatzi ikaratzi oisokeroyetakarori iñaaventapaintziri Jesús. Aña iri piñaapinkathatajaante Pava. Tema okaratzi iñaaventapaintziri Jesús, irootajaantakera iyoshiretakaayetakeriri kamantanteneriite.”

Kyaakotakariri kitamarori mora

¹¹ Ipoña noñaake ashitryaanaka inkite. Tzimatsi janta aparoni kitamarori mora. Itzimi kyaakotakariri, iriitake ipaitayeetziri “Oisokerotaneri,” ipaitaitziri eejatzi “Kyaaryoori.” Aririka irovasankitaante, tampatzika okanta. Ari okempitari eejatzi aririka irovayiritante.

¹² Irooma irooki iriivaitake paampari. Amathaitziita ikantaka. Josankinatakaro vairontsi kaari jiyotakoyeetziri intaani jiyotziro irirori. ¹³ Ikithaatakotakaro othakakeri iraantsi. Iri ipaitayeetziri eejatzi “IÑAANE PAVA.” ¹⁴ Tzimatsi irika inkitekinta irovayirite. Kitamarothaitake okantaka eejatzi iithaare, te onkipatsivaite. Iriitake oyatakeriri ikyaakoyetakari eejatzi kitamarori imorane. ¹⁵ Ari oshitovanakeri ipaanteki kempitakarori othoyempyaanikitzi osataamentotsi, irootake iromposantayetaiyariri iisaneentane. Iriira omperatantaiyarine irashirokote. Irijatzira ovetsikakeneriri oshiyakarori jimiretairi ipaiyeetziri “Imashirenka Pava Shintsijanokitatsiri.” ¹⁶ Josankinatakaro vairontsi iithaareki, eejatzi iporiki. Jiroka vairontsi: PINKATHARIVENTZIRIRI PINKATHARIITE. OMPERATARIRI OMPERATANERIITE.

¹⁷ Ipoña noñaake pashine maninkari ikatziyantakarori ooryaa, ikaimapaakeri maaroni tsimeriite arayetatsiri, ikantziri: “Pimpoke papatotya, poyaaro onkarate impayetemiri Pava. ¹⁸ Tema povatyeyyaari atzirivatha: ivatha pinkathariite, ivatha ijevare ovayiriite, ivatha iriperoriite, ivatha kyaakotapiintariri imorane. Ari po-

vanakyaaro eejatzi ivatha imoraneete. Tera intaani povaiyaari irikaite, aña povayetaiyari eejatzi ivatha maaroiteni: omperataari, omperataneri, antarikonaite, iryaanipayeeni, maaroni.” ¹⁹ Ipoña noñaakeri koveenkari piratsi, noñaakeri eejatzi kipatsisatzi pinkathariite itsipayetakari irovayirite. Ari ipiyotaiyakani inkene irovayiriteri irika kyaakotakariri kitamarori imorane itsipayetakari eejatzi irovayirite. ²⁰ Tzimatsi ipaita oirikavakeriri koveenkari piratsi. Ari ikempitaakeriri thairi kamantanteneri itsipatapiintakariri itasonkaventantzi. Ari okanta jamatavitantakariri ikaratzi kentakoyetakarori ivairo piratsi, ikaratzi ñaapinkathayetakarori iroshiyakaaro. Irika piratsi ipoña thairi kamantanteneri, japishoonkaitakeri opaampapirothaatake inkaare, tsika okiteryeenkatake shitzivaro oyachaarinka. ²¹ Jovamaayeetakeri maaroiteni kempisantanakeriri, jovathaayeetantakariri shitovapaintsiri ipaanteki kyaakotakariri kitamarori mora. Kematziineentayetaka tsimeripayeeni.

Osheki osarentsi, onkarate 1,000

²⁰ Ipoña noñaake jayitapaake pashine maninkari. Joirikakero irashitryaanarori omorona inthomointaperotatsiri. Joirikake eejatzi iniroite ashirotha. ² Jaakeri noonke, maranke tzimitainchari pairani. Iriitakera Kamaari, Satanás. Joosotakeri onkarate 1,000 osarentsi, ³ ari jotziryaakeriri omoronaki inthomointaperotatsiri. Joshepitakotakeri, jovitsinekakotakeri onkantya eero jamatavitantaari atziriite, irojatzu omonkaratantakyaari onkarate 1,000 osarentsi. Aririka onkaratapaake iroka, ari iroosoryaakotapainteriri kapicheeni.

⁴ Ipoña noñaake osheki saikamentotsi tsika irisaikayetai inkarate pinkathariventantatsineri. Ari noñaakero ishireete ikaratzi jovamaamentaitakeri ikempisantairo iñaane Pava, tsika otzimi iñaaventapaintziri Jesús. Irikaite, te iriñaapinkathateri koveenkari piratsi, te iriñaapinkathatero iroshiyakaaro eejatzi. Te inkentakotamakotyaaro iriroriite ivairo piratsi, eejatzi irakoki. Iriiyetakera piriintaachari, ipinkathariventantayetake itsipataari Cristo okaratzi 1,000 osarentsi. ⁵ Iriima pashine ikaratzi kamayetaintsiri, tera irañaayetai irirori, irojatzu omonkaratantapaakari 1,000 osarentsi. Irootakera ipaiyeetziri “Etarori Añaagaantsi.” ⁶ Kimoshirera inkantaiya inkarate piriintaachane ipaiyeetakeri “Etarori Añaagaantsi.” Tema tasorentsishireri jinayetake. Eero japiitziro inkamayetai. Aña kañaaneri inkantaiya, iri kempitaiyarine omperatasorentsitaari irantavaitaineri Pava, irantavaitaineri eejatzi Cristo. Ari itsipataari ipinkathariventantai okaratzi 1,000 osarentsi.

⁷ Aririka omonkaratapaakya 1,000 osarentsi, ari iromishitovayeetapainteriri Satanás jashitakoitakeri. ⁸ Aririka irishitovanake, iretapaiyaaro iramatavitapairi maaroiteni atziri tsikarika inampiyetaro. Iroka nampitsiite ipaitayeetakeri “Gog,” pashine “Magog.” Irapatitairi maaroni inkene irovayiritakaiyaari. Intzimaperote osheki atziri, iroovaitake okanta oshekitzi impaneki

jiŋaathapyaaki. ⁹ Jiyaataiyakeni tsika ovintenipathatzi, itapotakeri tasorentsishireriite tsika ipiyotaiyakani iriroriite. Ari okaratzi itapotakero eejatzi ipaiyeetziri "Etakoperotaaro Nampitsi." Omapokashitanaka iparyaapaake paampari, japerotakeri maaroitani. ¹⁰ Ari japishoonkayeetakeri Kamaari janta opaampa-pirothaatake inkaare, kiteryeenka okantaka shitzivaro oyachaarinka. Tema ari japishoonkayeetzitakariri irirori koveenkari piratsi, itsipataitakeri thairi kaman-taneri. Arira inkantaitaateero inkemaantsivaitaiya.

Iramenakoyeetantai janta kitamaroriki saikamentotsiki

¹¹ Ipoŋa noŋaake iniroite kitamarori saikamentotsi. Tzimatsi saikantakarori, iritakera matakero japerotairo inkite eejatzi kipatsi. ¹² Ari ikatziyeeyakani kamayetaintsiri janta kitamaroriki saikamentotsi, jetakari itsipayetaari antariite irojatziri iryaaniite, maaroni. Ari japinairyaayetanakero osankinarentsi, japinairyaanakero eejatzi pashine tsika josankinatakoyeta aŋaayetaatsine. Jamenakoyetairi atziri tsikarika opaiyeta jantakeri okaratzi josankinatakoyeetakeriri. ¹³ Eejatzi ikaratzi piinkayetaintsiri jiŋaaki, ari ipiyoyetakari iriroriite. Ikaratzi kamayetaintsiri, ari isaikita-yakani eejatzi janta, okempivaitakero atziritaatyee-mi "Kaamanetaantsi," apakagairimi onampivaivetakari. Ari ikaratzi jamenakoyeetairi iriroriite okaratzi jantayetakari. ¹⁴ Ari japishoonkayeetakerori "Kaamane-taantsi" opaampapirothaatake inkaare ontagiya. Iroka opaampapirothaatake inkaare, iroora ipaiyeetakeri "Apitetanaintsiri Kaamanetaantsi." ¹⁵ Ipoŋa japishoonkayeetakeri opaampapirothaatake inkaare maaroni kaari osankinatakotachane iriŋaayetai.

Ovakerari inkite, ovakerari kipatsi

21 Ipoŋa noŋaake ovakerari inkite, ovakerari kipatsi. Tema aritake aperotaka paisatori inkite, eejatzi paisatori kipatsi. Te iriŋeetairo inkaare. ² Ipoŋa noŋaake oshaviinkapaake inkiteki aparoni nampitsi tasorentsitsiri, ipaitayeetziri "Ovakerari Jerusalén." Iri Pava ovayiitakaantakerori. Ovaneenkakitaka, iroovaitake aparoni tsinane ovaneenkatahitari oimentyaari. ³ Ari jiŋaavaitaitanake shintsiini janta saikamentotsiki, ikantaitzi: "Ipamene! Arira osaikimotairi kipatsisatziite iroka tasorentsithaante tsika inampitaro Pava. Arira itsipatajaantaari Pava tsika isaikayetzi isheninkataari. ⁴ Tema Pava osheyookiperotairine, imposhenkayetaiyaari. Ero ikaamaneyetai, tekatsi onkatsitzimovaitai, tekatsi iragaachane, tekatsi kemaantsivaitaachane. Tema ari okaratapaake maaroni iroka."

⁵ Ipoŋa iŋaavaitanake thointainchari saikamentotsiki, ikantzi: "Novakeratakiro maaroitani." Ikantanake eejatzi: "Posankinatero iroka, tema kyaaryoori ŋaantsi onatzi, ari okantaitatyeeeni." ⁶ Ari ikantana: "Ari overaapaaka! Naakatake oshiyarori etarori osankinarentsi. Naaka oshiyarori ovekaraantarori eejatzi. Naakatakeri etakaantanakarori. Naakatake thonkaironeri. Tzimatsi-

sirika miretatsiri, ari nomiretakaiyaari jiŋaa tsika otzimi ovaŋaantatsiri. Impashiitaiyaari, te opinarontsita. ⁷ Irootakera noshinetakeneri kitsirinkaneriite. Naaka Pava itzimi iŋaapinkathayetai. Iriitake nonkempitakaantairi notomiite. ⁸ Iro kantamaitacha eero notomitaari tharontziite, kisoshireri, kisaneentaneri, ovantaneri, mayempiri, matsi, ŋaapinkathatakeriri oshiyakaarontsi, thairiite. Aŋa iriira taayetaachane opaampapirothaatake inkaare, kiteryeenkataintsiri oyachaarinka. Iroora apitetanaintsine inkamayetai."

Ovakerari Jerusalén

⁹ Ikanta okaratapaake iroka, ipokashitapaakena aparoni maninkari ovasankitaantaneri itzimi oirikakerori itasone. Ikantapaakena: "Pimpoke, noŋaakemiro oshiyakaaventari tsinaneka ontzime inantyaari Oisha." ¹⁰ Jaashinenkatanakena tonkaari otzishiki. Joŋaakakenaro nampitsi tasorentsitsiri ipaitayeetziri Jerusalén, otzimi jovayiitairi Pava opoŋagaaro inkiteki. ¹¹ Janta nampitsiki, ari jiŋeetairori irovaneenkaro Pava, shipakiryavaitake, iroovaitake okanta mapiki porekatsiri, pinaperotachari. ¹² Iniroite okantaka otantonampiro. Tzimatsi 12 tsika ikyaapiintaitzi. Tzimatsi ikaratzi 12 maninkariite aamakoyentayetarori tsika ikyaapiintayeetzi. Ari josankinayeetakero ivairo itomiite Israelni. ¹³ Okaratzi mava ikyaapiintayeetzi montetakariri ishitovapiintzi ooryaa. Eejatzi ikyaapiintzira ooryaa, okaratzi mava. Katonkokero, okaratzi mava. Kirinkakero, okaratzi mava. ¹⁴ Tzimatsi okaratzi 12 iniroite mapi otzitakerori otantonampi. Ari osankinayetakari 12 ivairopayeeni otyaantajanoriite.

¹⁵ Irika ŋaanatakenari, joirikake imonkaramentoshithaki jovetsikayeetziri oro, iro iri-monkaratantyaarori otantonampi, eejatzi tsika ikyaapiintayeetzi. ¹⁶ Ari omonkaranampitavakaa iroka nampitsi, te anaavakaa. Ikanta irika, jetanakaro jimonkaranampitakero, okaratzi 2,200 kilómetro osanthanka, eejatzi okaratake ojenokitzi. ¹⁷ Ipoŋa jimonkaratakero eejatzi otantonampi, okaratzi otontatzi 144 jimonkaratantakero ikonaki. Iroora jimonkaratantakari irika maninkari kempitarori ikonaki atziri otzimi jimonkaratantapiintakari irirori. ¹⁸ Iroka otantonampi, oshiyavaitakero mapi porekaki okantaka. Jiyoshiita oro jovetsikantayeetakarori nampitsi, porekaki okantaka. ¹⁹ Itzinkamiitantakarori otantonampi, iro jaayeetake porekakiyetatsiri mapiki, pinaperoyetachari. Jiroka ovairopayeeni mapiki tsika okanta jovetsikayeetakero: jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ²⁰ ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. ²¹ Okaratakera 12 ikyaapiintayeetzi, iroora jaayeetake antaroperori kitamarori mapi, iro jimokakeri jovetsikantakarori. Maaroni avotsite nampitsi, jiyoshiita oro jovetsikayeetantakarori, porekaki okantaka. †

† Kantakotachari jaka "porekatsiri," iroora ipaiyeetziri eejatzi "jaspe." †† Kantakotachari jaka "2,200 kilómetro" iroora ikantayeetziri eejatzi "12,000 estadio." ‡ Kantakotachari jaka "porekaki," okempitakero okantara botella, eejatzi vidrio. †† Kantakotachari jaka "kitamarori mapi" irojatzira ipaiyeetziri "perla."

²² Te ontzimapai janta tasorentsipanko. Tema iro in-ampi Avinkatharite Pava Shintsijanokitatsiri itsipataari Oisha. Iriiyetajaantakera impoyaataiyaarone tasorentsipanko janta. ²³ Te inkovajaantaiya ooryaat-siri, eejatzi kashiri. Tema irovaneenkaro Pava ki-tainkatakagairone. Iri Oisha kempitaiyaarine ootamentotsi. ²⁴ Iriitake kitainkatakotairine iraniiyetaira atziriite janta. Pinkathariite tzimayevetachari irovaneenkaro kipatsiki, kameethaini irisaikayetai janta iñaapinkathatairi Pava. ²⁵ Eero otsirenitapai, aña okantaitatyeeni onkitaitapai. Te ashitanetaiya nampitsi janta. ²⁶ Ikaratzi tzimayevetachari irovaneenkaro kipatsiki, itzimi iñaapinkathayeetairi, kameethaini isaikayetai janta iñaapinkathatairi Pava. ²⁷ Eero itzimai janta kaariperotapaatsineri, eero iñeetairi janta antayetairone ipinkayeetziri, eero itzimapai eejatzi thaiyapaachane. Intaani inampiyetaiyaaro ikaratzi josankinatakoyetakeri Oisha irañaayetai janta.

22 Ipoña joñaakakenaro jiña a itzimi kañaanetaakaanatsiri. Kiteshaaniki okantaka. Iro shito-vaatatsiri isaikamentoki Pava itsipatakari Oisha, ¹² irootake shiyaatainchari niyankineki avotsi. Omon-tethapyataakero oshookantakaro chochoki kañaanetaakaanatsiri. Okantaitani kashiriki okithotapai osar-entsiki. Otekatsitakaanapai oshi. ³ Eero otzimapai ovasankitaantsi janta. Ari osaikapairi isaikamento Pava, eejatzi irashi Oisha. Inkantaitatyeeni irantavaitapaineri iromperatane. ⁴ Ari iriñaavoroyeetairi Pava. Inkentakotamakotaiyaaro atziriite ivairo Pava. ⁵ Eero otsirenitapai janta. Eero itzimapai ooryaatsiri. Tema iri kitainkataatsine Avinkatharite Pava. Ari ikantaitatyeero impinkathariventantapai atziriite janta.

Irootaintsira impiye Cristo

⁶ Ipoña ikantanakena maninkari: “Kyaaryoora onatzi iroka ñaantsi, kantatsi ankempisantero.” Tema ikempitaakerira pairani Avinkatharite Pava jiyotakaayetakeri kamantantaneriite, ari ikempitaakenari eejatzi naaka, jotyaaantakenari imaninkarite joñaakayetakenaro iroka, iro iriyoyetantaiyaari iromperataneete irootzimatake avisayete tsikarika ompaiyetyaari apaata.

⁷ Jiroka ikantzi Jesús: “Pamene! Irootaintsi nompiye. Kimoshirera inkantaiya inkarate kempisantakerone ikamantantaitakeri jaka osankinarentsiki.”

⁸ Naakatakera Juan osankinatzirori iroka. Naaka ñaajaantakerori maaroni, naaka kemajaantakerori eejatzi. Ari notyeerovavetanaka noñaapinkathateri maninkari oñaakakenarori maaroni iroka. ⁹ Ikantanakena irirori: “Eero piñaapinkathatana naaka! Ari akarataiyini jomperatai Pava, ari noshiyami eeroka, ari noshiyakari kamantantaneriite pipaiyetziri ‘iyekiite,’ noshiyakari eejatzi inkarate kempisantairone osankinayetainchari jaka. Aña iri piñaapinkathatajaantai Pava.”

† Kantakotachari jaka “kiteshaaniki” okempitakaro okantara botella, vidrio eejatzi cristal.

¹⁰ Ipoña ikantanakena eejatzi: “Okaratzi posankinatakotakeri avisayetatsineri apaata, eerora povitsinekakotziro, tema irootzimatake iriñeetero avisatsineri. ¹¹ Inkaariperoshiretziitaveete itzimi kaariperoshiretatsiri iroñaaka! Inkamaaroshiretziitaveete itzimi kamaaroshiretaintsiri iroñaaka! Iranta-perotero kameethari itzimi antakerori iroñaaka! Intasorentsishireperote itzimi tasorentsishiretaintsiri iroñaaka!

¹² Irootaintsira nompiye! Irootaintsira nompinayetairi atziriite okaratzi jantaventakeri aparopayeeni. ¹³ Naakara oshiyarori etarori osankinarentsi, Naaka oshiyarori ovekaraantarori eejatzi. Naakatake etarori, Naakatake overaantyaarone. Naakatakera etakaantanakarori, Naakatake thonkaironeri.”

¹⁴ Kimoshirera inkantaiya inkarate kivyayetairone iithaare, inkene ishineyetairi chochoki añaakaantatsiri, inkene inkyaayetai ikyaaapiintayeetzi nampitsiki. ¹⁵ Eero ikyaaayetai janta kempitakoyetariri otsitzi, matsikantaneri, antapiintakero kamaarotatsiri, ovantaneri, ikaratzi ñaapinkathatakeriri oshiyakaaronsi, ikaratzi ametapiintakarori ithaiya.

¹⁶ “Naakatakera Jesús, otyaantakeri maninkari inkamantemiro irokapayeeni, inkene povavisayeneri eero-ka itzimi apatoventapiintakariri Pava tsikarikapayeeni. Naaka charinetariri David-ni. Naakatake ipaitayeetzi ‘Impokiro Orimishi.’”

¹⁷ Ikantzi Tasorentsinkantsi: “Pimpokeeta.” Ari okantzitari eejatzi kempitakarori tsinane iinantaityaari. Inkarate kemayetairone iroka, inkantayetai: “Pimpokeeta.” Impokayeteeta itzimi mireyetsiri. Itzimirika kovanaintsiri irimiretyaaro jiña añaakaantaneri, iriravaite, te opinata!

¹⁸ Tzimatsi nonkamanteriri inkarate kemairone iroka tsika osankinatakoyetakara avisayetatsineri apaata: Tzimatsirika ovanaavaitakerone okaratzi osankinatainchari jaka, ari irovanagaineri Pava inkemaantsitaiyaari irirori okaratzi ñaaventakoyetainchari jaka osankinarentsiki. ¹⁹ Tzimatsirika thañaapithatantakyaarone okaratzi osankinatainchari jaka, ari inthañaapithatayaaari apaata Pava irirori eero ishinetaineri chochoki añaakaantatsiri. Eero ikyagai nampitsiki otzimi iñaaventaitakeri jaka.

²⁰ Itzimi ñaaventakaantakerori maaroni iroka, ikantzi: “Irootaintsi nompiye.” Ari nokantzi naaka: “Ari onkantyaari, thaankiini pimpiye.” ²¹ Onkamintha ineshinonkayetaimi Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

†† Tzimatsi ñaaventakoyetzirori okaratzi kantakotachari: “Ovanaavaitakerone okaratzi osankinatainchari jaka” itzimi ovaakaanakerori josankinayetziro. Osankinajanorentsi, ari onkantya iramenantyaarori irosankinatero kameethaini tsikara okantajaantara. Eero jovanaashivaitaro, eero jamaakivaitzi aparoni. Tzimatsi pashine kantatsiri iyotagaantsi onatzi okaratzi ñaantsikoyentachari jaka irashiite maaroni, ari onkantya eero jotekantaitaro, inkantaite: “thaiyaantsi onatzi okaratzi osankinatakotachari iñaaneki Pava.”